Gury

EXPOSITIO
B. HVMBERTI
BVRGVNDII
GENERALIS V.

Magistri Ordinis Prædicatorum.

SVPER REGVLAM D. AVGVSTINI
Episcopi, ac tria vota substantialia Religionis,
& in eandem quædam breuis enarratio
Hugonis de S. Victore Can. Reg.

Nunc denuò ad communem religiosorum Fratrum
sub eadem Regula degentium
vtilitatem impressa.

COMI,

Typis Hieronymi Frouæ. M. DC

Superiorum Mandato.

ADMODVM
REV. IN CHRISTO
PATRIBVS, ET
FRATRIBVS

ORDINIS PRAEDICATORVM, caterisq; religiosis viris sub D. Augustini regula Degentibus Salus.

MAGNAS, & immortales priscis illis viris gratias habendas censeo, qui bonis artibus, & disciplinis excogitatis, atq; repertis vitam nostram ita excoluerunt, vt rectè, commodeq; degere possemus, atq; intra præscriptos humanæ naturæ limites consistentes, legum consilijs admoniti, lunge à

beluarum moribus, cultibusq; ferinis retracti in errores minimè dilaberemur inhumanos. Maiores tamen, ac potius maximas illis habendas haud dubitauerim, qui ea inuenerunt, quibus animi nostri quibusdam veluti alis suffulti, & humanam conditionem transcenderent, & his, quæ terrena, caducaq; sunt, pro nihilo habitis, ad diuinarũ rerum cognitionẽ euolarent. Interquos celeberrimus ille D. Augustinus effulsit, qui sanctissimis Angelicè viuendi normis traditis, memorandas Christo seruatori religiones peperit illarum prototypus, ex quibus per tempora veluti ab arundinetis tot B. Patrum animatæ scintillæ ad beatitudinem euolantes emanarunt, quòd omnium nomina recensere si vellem; non istæ prælo excussæ paginæ comprehenderent. Quare vt omnes tanti Doctoris vestigijs inhærentes apertam, & exploratam habeant illius regulam, B. Humberti Paraphrasim in eandem luculentissimam necnon de tribus essentialibus religionum votis præclaram eiusdem authoris eruditionem edendam curaui. Hoc autem vnum me impulit: Tum vt piè amicorum cupiditati, & precibus

obse-

obſequerer, qui litteris mihi, & verbis tanti authoris monimenta affectantes ſæpè, ac ſæpius inculcare non deſtiterunt; Tum vt quibuſdam admodum Reu. Patribus mihi neceſſitudinis vinculo deuinctis annuerem: Tum deniq; vt plurimorum, & Nouitiorum præcipuè vtilitati conſulerem. Illa igitur in lucem prodeunt, vt diuturna temporis ingluuie quaſi vorata reuiuiſcant; vtq; tandem velut gemmæ è terrarum viſceribus erutæ, & abſtruſis exenteratæ cuniculis, eluceſcant: Quæ ſimul, quantum mihi per tempus licuit varijs diſtracto negotijs, mendis, & erroribus, quibus paſſim perſcatebant, expurgari ſtudui. Itaq; religioſi fratres, qui ſub D. Dominici, aut cuiuſuis alterius vexillo, D. Auguſtini regulæ innitentes dimicatis, ſi vos hanc ob oculos Paraphraſim habeatis, æquè percipietis, quomodo hoſtis nequiſſimi tela in ipſum retorqueatis iaculantem; quomodo voſmet abnegantes Duci veſtro ſubſternatis; quomodo cupiditates cohibentes mundi haud illecebris inhietis: quomodo in ſumma rerum omnium egeſtate nihil habentes omnibus affluatis: quomodo deniq; nil pro-

prij retinentes Dæmonem ad singularem luctam prouocantes succumbere faciatis. Hæc enim est verè mensa lautissimis quibusuis spiritualibus deliciarum ferculis referta. Hæc verè est Prælatorum Magistra, quæ illos, vt subditos timore retardent, & amore alliciant, docet, & erudit. Hæc verè proficientium disciplina, quam qui legendo imbibet, diuinarum rerum amore æstuabit, & accuratè si perlustrauerit, maximum sibi fructum in religiosæ vitæ curriculo afferet; simulq; Authoris solertiam, prudentiam, & vigilantiam admirando prædicabit: Vt autem indefessum in litterarum palestra, eiusq; assiduas in studio elucubrationes dignoscatis. Diuinum ipse compilauit officium, quo Prædicatorum Patrum Ordo in hanc vsq; horam vtitur; cui Clemens Quart. Pont. Max. amplissima subscriptionis nota astipulatus est: Insuper in Ordinis nostri constitutiones ornatissimam inceperat explanationem, qua omnes in illis emergentes ambiguitates enodabat; sed illi subscribere haud licuit immatura morte præuento, & à Domino vocato: Extat solummodo in Bibliotheca conuentus

nostri

noſtri Comenſis expoſitio manu ſcripta, ſuper Prologo, & Diuini Officij Capitulo, vbi tam lucidè eloquitur, vt nihil inter legendum deſiderari queat; quod opus ni mancum, & imperfectum eſſet, iam excudendum tradidiſſem: librum edidit pariter, qui Prædicantium ſumma inſcribitur in tres reſecata libros. Opus verè mirandum compoſuit de vita ſpirituali ſex interciſum libris. Prædicatorum Patrum geſta libris quinq; compilauit. De officijs Ordinis Fratrum Prædicatorum librum vnum deprompſit. Epiſtolarum ad diuerſos liber vnus legitur. De Crucis prædicatione mira tractauit. Angelicam de contemplationis gradibus ſcalam condidit. Poſtremò de veris, & falſis virtutibus ſermones habuit doctiſſimos. Nunc tanti Patris otium in litterarum ſtudio videte: Cuius equidem ſcripta examinare ſi velimus, magis hoc laborioſo litterarum otio profuit animarum ſaluti, quàm regimine, calamo magis, quàm virga. Nam calamo dictauit, quicquid lingua annuere poſſit, & imperare. Ille igitur ſi loquebatur viuens; nunc ſcripturárum monimentis loquitur, imperat, & hortatur in Do-

mino obdormiens. Sed (heū proh dolor) cur edaci tempore omnia voranti opulentissima huiusce viri scripta propemodum tumulata obdormiunt? Cur tanti viri sapientia, in regendo prudentia, in corrigendo grauitas, in erudiendo charitas, & amor, & animi singularia cætera insignia scriptis iam prodita non elucescunt? Pro nunc quod à tempore corro sum eripui, vna cum perbreui Hugonis de S. Vctore Can. Reg. in eandem regulam exaratione accipite. Et interim si flosculos à florentissimo isto editos viridario colligere velitis, & animæ stemmata componere, florum virescentium electiones, indice adiecto, facillimè colligetis. Quare viretum lustrantes, florumq; botros carpentes vt animam bono Christi odore redolentem habeatis, vestra pariter in orationis fragrantia, & sacris in operibus mei mementote, meq; Deo commendate, me amate, & in Domino valete.

Vestrum omnium humillimus

Fr. Petrus Maria Fatig. de Vrgnano
Ord. Præd. Sacræ Theolog. Lector,
ac in Ciuitate Comi Inquisitor.

DE RELIGIOSIS B. HVMBERTI EXEMPLIS

Dialogicum Carmen.

MVsa refer, quæso, Humberti memoranda Magiſtri:
Quis fuit hic? M. ſpeculum. cur? M. Quia ſorde lauat.
Sorde lauat? memora M. ſcripſit monimenta ſalutis;
Queis vigilans animus ſordida noxa piat. (Chriſto,
Quis fuit hic? M. Genitor: peperit ſacra gemmina
Nunc virgulta rigat ſtelliferiq́ Patris.
Quis fuit hic? M. Miles: pugnans ſuperauit Auernũ,
Diuitias ſpreuit, carnis & illecebras.
Quis fuit hic? M. Sacra legis fuit iſte licburgus,
Hanc ſerua, & ſuperum tu æthera conſpicies.
Quis fuit hic? M. Dux: cœleſtem, fortemq́ Phalangẽ
Confratrum duxit, tela retorſit ouans.
Qui fuit hic? M. Mater: dedit hic lac, pocula, mãmas,
Fouit, dum vixit, dumq́ quieſcit, alit. (nauim
Quis ſuit hic? M. Palinurus magnam hanc æquere
Incolumem duxit, fluctiuomoq́ mari.
Quis fuit hic? M. lumen cœcas de corde tenebras
Vt pepulit lingua, nunc calamoq́ fugat

Quis

Quis fuit hic? M. tuba: quæ reboans toto intonat orbe
Excitat hac Fratres, palma animatq; ſono.
Quis nunc eſt? M. Sydus clarum, ſol, cœlica lampas,
Clauſtris quæ fulſit, nunc rutilatq; choris.
M. Dicã: Athleta, Parẽs: ſpeculũ, fuit iſte, Lichurgus:
Dux: Mater: Rector: Lux: tuba: Sydus: Amor.
Sat dixti: [illegible] noui tanti memoranda Magiſtri:
Gratulor ipſe tibi: Cœlica muſa vale.

IN

IN LVCVLENTISSIMAM B. HVMBERTI PARAPHRASIM Super D. Augustini Regula.

CARMEN.

HVMBERTI quicunq; cupis monimenta Magistri,
Tu fuso hic strictim carmine pressa leges.
Astriferi si valla petas, te hæc Norma Tyronem
Diriget, vt regulæ dogmata in arte rudes.
Tartareos vitare dolos, compescere luxus,
Auriq; ardentem pellere corde famem.
Mente inhiare sacris, Herebi superare penates
Edocet, & primo subdere colla Patri.
Abdicat ista viros mundo, Cœloq; maritat,
Allicit ista animos, acceleratq; Deo.
Hac Duce opes Cresi spernis, nec tolleris vllo
Fastu, nil retinens diceris esse Bias,
Ista rheda est pernix, vehit alta ad cœlica Tempe,
Quem terra optasti, tu potiere polis.
Edocet, adducit, frænat, compellit, & arcet,
Allicit, & vitat, subdit, amore iubet.
Abdicat, accelerat, libat, dispergit, & optat,
Nil ambit, spernit, nil retinetq; sibi.

Cœlo

Cœlo inhiare docet, terret, ſolatur, adauget,
Euehit ad Superos, inglomeratq́ Deo.
Hanc ſequere ergo, bono & Chriſti redolebis odore,
Vt redolet fragrans caſpite nata roſa:
Atq́ age, quod dictat, Numenq́ litabis honore,
Tu Mactans, Vas, Thus, Victima, & Ara Phani.

S. B.

IN

IN TRIA ESSENTIALIA RELIGIONIS VOTA

A B. Humberto elucidata Præludium.

EN tela, en clamidem, en clipeos, enq; arma salutis;
Hostes queis vincas, queis subigasq; tibi.
Sit sine carne caro pauper, sit mensq; subacta,
Vincitur his mundus, Tartara furua, caro.
Colla iugo subdas, fati tum munera spernas.
Sitq; tibi cælebs tum sine carne caro.
Tunc subiges mundũ, luxus, tunc tartara, manes;
Tunc strophio dignus cælica regna petes.
Victima grata Deo mentis mactata voluntas;
Hostia grata Deo, cum sine carne caro.
Hostes cæde Deo cordis penetrale tenentes
Mundũ macta, & opes immola egenus, inops.

Ara

Ara Dei sit cor, caleat charitatis in igne:
Hostia diuitiæ, victima Marte Venus.
Iam pereas mundo, carni, pereatq́; voluntas;
Tunc eris Angelicis dignus inesse Choris.
Nudus eris Diues; regnis potiere subactus;
Castus delicijs tuq́; fruere Dei.

S. B.

EXPOSITIO B. HVMBERTI SVPER REGVLAM B. AVGVSTINI.

CAPITVLVM PRIMVM.

VIRIS Religiosis non modicum expedit, vt clarè intelligant totam sententiam Regulæ, sub qua viuunt, vt sciant ad quid tenentur ex obligatione professione contracta. Expedit etiam, vt aduertant, quæ rationabiliter sunt in ea tradita, vt ex his maiorem habeant deuotionem ad illam. Insuper quoniam multum prodest eis, vt considerent vtilitatem eorum, quæ continentur in ea, vt libentius ea obseruent. ¶ Proinde, cum Regula Beati Augustini contineat quædam obscura, & quędam valde rationabilirer ordinata, quæ multi non solent aduertere; quoniam multa etiam eorum, quæ continentur in ea, immo fere omnia sint perutilia, expositio sequens declarat ipsius dubia; elucidat rationem eorum, quæ ibi sunt tradita; Ostendit, quàm vtilia contineantur in ipsa; vt degentes sub illa, & maximè fratres Prædicatores, qui sub ipsa viuere elegerunt, & sciant ad quid obligantur ex illa, & ad scita deuotionem habeant, & ex deuotione huiusmodi diligentius obseruent, quæ continentur in ea, opitulante gratia Iesu Christi.

COMMENDATIO REGVLAE BEATI *Augustini.* Cap. II.

INter multas, & varias Regulas, sub quibus Religiosi diuersi militant in Ecclesia; Quædam sunt, quas tradiderunt viri, qui Cathalogo Sanctorum non ascribuntur; Aliæ sunt, quas sancti quidam tradiderunt, sed tales, qui non fuerunt eminentes in sapientia; Aliæ vero, quas (& si sancti, vel perfecti in sapientia tradiderunt) tamen non fuerunt multæ auctoritatis. Certum est autem, quod sanctitas in anima viri, plus interdum valet ad proferendum salutares sententias, quàm sapientia. Interdum autem simplicitas, licet sancta, si per sapientiam non dirigatur, minus laudabiliter profert sententiam, sententia vero prolata a sanctitate, & sapientia, quibus deest auctoritas, minus acceptatur. ¶ Quanta ergo, & quali acceptione digna est regula, quę a viro sanctissimo, sapientissimo, eximiæ auctoritatis beato S. Augustino, tradita reperitur? Præterea, in principio, cum oriri cœperunt religiones in Ecclesia Dei, fuerunt duo genera religiosorũ, .s. Anachoritæ, siuè Solitarij, & Cenobitę, scilicet in congregatione viuentes. Post tempus multum beatus Benedictus, cuius regula est in grandi auctoritate in Ecclesia Dei, composuit regulam ad exemplar vitæ Cœnobitarum priorum. Beatus vero August. suam formauit ad exemplar vitæ Apostolicę. Quis autem dubitet, vitam Apostolicam vitæ cunctorum viuentium præferendam? Antiquitas etiam multũ confert ad laudem scripturarum; quia quanto antiquior, & quanto per plurium legentium examen transiens, nec passa calumniam, tanto iudicio plurium approbatur. Cum ergo regula beati Augu-

ſtini, non ſolum modernas regulas, ſed etiam regulam beati Benedicti, multis annis præceſſerit, & per tot virorum illuſtrium, & conciliorum iuditia tranſierit; quis audeat eam amodo calumniari? Præterea multæ ſunt regulæ, quæ imponunt multas obſeruantias corporales; Regula vero beati Auguſtini conſiſtit circa ſpirituales actiones; vt ſunt dilectio Dei, & proximi, vnitas cordium, concordia morum, & ſimilia; Quis autem neſciat exercitia ſpiritualia præcellere exercitationibus corporalibus; ſicut ſpiritus præeminet corpori, & lex ſpiritualis legi carnali? ¶ Nota, quòd religionis ſtatus eſt degentium in ſe, vel in Deo, & requiruntur in ea quædam pertinentia ad ſtatum congregatorum, circa quem tradit mandata octo. Primum propter quod &c. Item eſt ſtatus agentium pœnitentiam, ideo dicit, (orationibus inſtate.) Item eſt ſtatus excellentis honeſtatis; & ideo dicit, (non ſit notabilis &c.) Item eſt ſtatus ſubuenientium multis neceſſitatibus, ideo dicit, (Veſtes veſtras.) Item eſt ſtatus ſpiritualis fraternitatis; ideo dicit, (Lites aut nullas, &c.) Item eſt ſtatus ſubiectionis; ideo dicit, (Præpoſito tanquam patri, &c.)

PRAEDICATIO MAGIS COMPETIT religioſo. Cap. III.

STatus Religioſus magis competit prædicatori, quàm ſæculari. Primo quia eſt excellentior; ſicut autem prædicatoris eſt in alto ſtare cum prædicat: ita & altus ſtatus, iuxta illud Eſa. 40. Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion. Secundo, quia prædicatoris eſt non ſolum præcepta, ſed & conſilia prædicare. Quo

modo autem credet aliquis de consilijs illi, qui illa renuit accipere sibi ? potius videtur, quod illa reddantur alijs suspecta, cum ipse nolit ea sibi, & possunt dicere ei, quod dictum est de pharisæis : Dicunt, & non faciunt, nec sequuntur exemplum illius, qui cępit facere, & docere. Tertio quia oportet prædicare non solum bonis, sed etiam perfectis, & mundanis, & mundum contemnētibus, carnalibus, & spiritualibus, vtentibus voluntate propria, & non vtentibus, Quis autem dubitet, quin magis competat illi, in quo plura signa maiorum bonorum apparent, prædicare illis, qui sunt in maioribus bonis, quàm illi, in quo non apparent huiusmodi signa ? Quarto, quia status religionis est status contemplationis, ea vero, quę prædicantur, maximè colliguntur in contemplatione. Vnde Greg. In contemplatione hauriunt, quod postmodum in prædicatione effundunt. Quinto, quia homini, qui est in sua libertate, timendum est de præsumptione, si sit facilis ad prædicandum; si vero sit tardus, timendum est ei de negligentia; magis ergo expedit alieno imperio prædicare, quàm proprio motu; Ro. x. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur ? quis autem magis tenet statum nuncij, quàm religiosus; cui dicitur; Vade, & vadit: veni, & venit ? Sexto quia in executione officij prædicationis, de facili, & in multis contingit offendere, propter quod fructus prædicationis impeditur; expedit ergo prædicatorem habere correptorem; vnde dominus misit discipulos binos, vt vnus corrigeretur per alium; nec debet odisse correctionis disciplinam, qui alijs enarrat Dei iustitiam.

REGVLA BEATI AVG. MAGIS *competit prædicatoribus. Cap. IIII.*

INter regulas approbatas regula Aug. magis conuenit prædicatoribus. Primo, quia prædicatores debent esse viri litterati, quòd intendit Aug. in regula. d.

Codices certa hora singulis diebus pe.

Vult ergo discipulos adeo studiosos esse, quod nulla dies prætereat, quin codices reuoluantur. Secundo quia beatus Dominicus pater fratrum prædicatorum profectum in omni bono, & fructum circa salutem animarum acquisiuit sub ista regula. Tertio cum regula beati Augustiui deducta sit tanquàm ab exemplari a vita apostolica, quam prædicatores omnes summæ debent imitari. Quarto quia instituendo nouum ordinem prædicatorum oportuit aliqua noua condere instituta, vt circa studiũ, paupertatem, & huiusmodi; Oportuit ergo talem eligere regulam, quæ non haberet aliqua, quæ contrariarentur huiusmodi statuendis, sed talis esset, cui huiusmodi conuenienter aptarentur.

STATVS PAVPERTATIS MAGIS *competit prædicatoribus. Cap. V.*

LIcet regula beati Aug. permittat habere possessiones, tamen melius fuit prædicatoribus his carere, quia multo plus competit prædicatio euangelica pauperi voluntario, quàm diuiti. Primo quia prædicatori euãgelij incumbit prædicare Christum pauperem, & euangelicam paupertatem; quis autem dubitet, quin huiusmodi prædicatio maiorem effectum habeat, & magis deceat in ore

pauperis, quàm diuitis? Secundo quia melius est prædicatoribus vitam excellentioris prædicatoris imitari, vt fuerunt Apostoli pauperrimam vitam ducentes in prædicatione. Tertio quia temporalia multum occupant, & inducunt sollicitudinem, propter quod dominus volens prædicatorem esse vacuum ab omni occupatione ipsum impediente, dixit discipulis suis; Neminem in via salutandum; Et Paulus, ne traheretur a prædicatione, cessabat a baptizando; Vnde quidam zelator animarum, cum multo tempore prædicasset in tanta humilitate, quòd nolebat ducere nisi asinum, tandem expertus, quòd cura, & sollicitudo, quam habebat de asino, modo cogitando quid comederet, modo ne eum amitteret, modo ne malè custodiretur, dimisit ipsum, & posuit se ad iter pedibus conficiendum, vt eius animus liberius vacaret prædicationi. Quarto quia prædicatoris est, non solum in locis populosis, sed etiam in locis modicis pauperibus prædicare exemplo illius, qui circumibat castella docens; quo modo autem possunt hoc implere diuites, qui ducunt equos, & familiam? Quinto quia fructus prædicationis colligitur in confessionibus, & consilijs animarum; & ideo talem expedit esse prædicatorem, ad quem fiducialiter accedant omnes pro huiusmodi; certum est autem, quod personæ pauperes audacius accedunt ad uirum pauperem, & in habitu humili, quàm ad diuitem, & in habitu glorioso; quia animalia ad sibi simile facile sociantur; immo etiam diuites, & nobiles laici, & litterrati facilius committunt animarum suarum secreta pauperibus, quàm diuitibus.

DE EXPOSITIONE TITVLI. Cap. VI.

QVia dicitur in fine regulæ, (Vt autem uos in libello hoc, tanquàm in ſpeculo, poſſitis inſpicere,) putauerunt quidam, quod regula Agu. eſſet ille liber, qui dicitur ſpeculum Auguſtini; & ideo dixerunt in titulo, Incipit ſpeculum Auguſtini, ſed hoc eſt erroneum, ſpeculum enim eſt liber, in quo recolligit Auguſt. mandata Dei, qui dicitut ſpeculum, quia in eo legendo poteſt quilibet uidere quantum profecerit, uel quid ei deſit; poſſet tamen dici, quòd, ſicut duplex eſt ſpeculum, ſcilicet generale, quod quandoquè ponitur in Aula communi, in quo reſpiciunt omnes, & ſpeciale, quod ponitur in camera, in quo domina ſe reſpicit, ita eſt duplex opus Auguſtini, ſcilicet liber ſupradictus, qui pertinet ad commuues, & alter ad ſolos religioſos.

QVARE HOC OPVS DICITVR regula. Cap. VII.

DIcitur hoc opus regula dupliciter; Regula enim uno modo dicitur a rectitudine, quaſi rectula, ſicut eſt illa, qua utuntur ſcriptores, & lignarij, & cœmentarij; Alio modo dicitur a regendo, ut in grammatica, & in alijs ſcientijs; iuxta primum modum dicitur hoc opus regula, quia ſicut per regulam diſtorta diriguntur, ſic per hoc opus diſtortę uitæ diriguntut; Item ſicut per illã gibbi remouentur; ut patet in cœmentario, ſic per iſtam ſuperbiæ, & ſuperfluitates complanantur; Item per regulam, res quadrantur, ut lapides redduntur qua-

terni opere quadro; Sic per istud opus fiunt homines quadrati in virtutibus Cardinalibus, vt sint aptiores ædificio cœlesti; Item habilitantur res diuersæ, vt fiant aptæ coniunctioni in vnum, vt patet in cæmentarijs, sic per istud opus fiunt diuersi vnũ in Domino; Item per regulæ applicationem relinquuntur in pergameno diuersæ lineæ rectæ, & multæ, sic per istud diuersæ virtutes in homine, quę nihil aliud sunt, quàm lineæ rectæ, quia virtus est qualitas mentis, qua rectè viuitur, vnde omnis virtus est quædam rectitudo; Item sicut scriptor, qui de regula non curat, frequenter distortè scribit, sic discipuli August. regulam negligentes distortè viuunt, qui autem secundum eam diriguntur rectissimè viuunt; Item sicut ex applicatione regulæ quandoquè res, quæ videbatur recta, apparet distorta, vel gibbosa, quæ apparebat plana, sic proculdubio, si diligenter vita multorum sub hac regula degentium ipsi regulæ conferatur, apparebit distorta, plusquàm antea crederetur; Secundo etiam modo potest dici regula, quia sicut regula in sanctis docet artem sciendi, sic istud opus artem viuendi; & sicut per regulam regit se quis in scientia, ita per hoc opus in vita; & sicut habet regula exceptionem, ita regula recipit dispensationem.

Cap. VIII.

ANte omnia, fratres charissimi, diligatur Deus; deinde proximus; quia ista præcepta sunt principaliter nobis data.

Quia mandata Dei non sunt relinquenda propter mandata hominum, immo super illa debent omnia alia fundari, quia sine illis ista nihil prosunt; ideo Aug.

Aug. ante omnia mandata sua præponit Dei mandata; Quia vero plenitudo legis est dilectio charitatis ad Deum, & proximum; ideo non ponit mandata singula vitans prolixitatem, sed hoc solum, in quo omnia alia complentur; & quamuis omni homini necessaria sit charitas; tamen specialius prædicatori. Si enim linguis hominum loquatur, & angelorum, charitatem autem non habeat, factus est velut æs sonans, aut cymbalum tinniens, quod alijs prodest eos vocans, sibi vero nocet seipsum confringens. Quid autem prodest homini, si totum mundum lucretur, detrimentum autem sui faciat? Item predicatoris interest instructum esse, & maximè de necessarijs ad salutem, iuxta quod dicitur de Iohanne Luc. 1. Ad dandam scientiam salutis plebi eius; Certũ est autem, quod interdum, vbi deest sciẽtia alia, charitas instruit de his plenè, primæ Io. 2. Vnctio id est charitas docet vos de omnibus, scilicet necessarijs ad salutem. Item vtilius est in prædicatore incendere, quàm instruere; sed certe qui non ardet, non incendit, quia charitas inflammat verba, & facit, vt facula. Item in prædicatore grande vitium est torpor, vel pigritia; Charitas autem nõ solum sollicitat prædicatorem, sed etiam compellit. 2. Cor. 5. Charitas Christi vrget nos. Item quia charitas non quærit, quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.

Cap. IX.

HAec igitur sunt, quæ, vt obseruetis, præcipimus, in monasterio constituti.

Traditis mandatis Dei, tradit mandata sua. Quidam hic incipiunt regulam, nec habent præcedentia

tia mandata;& hoc accidit ex eo, quòd Augustinus, scribens quibusdam mulieribus suæ diœcesis religiosis inserit in fine Epistolæ regulam istam, quam tradidit eis obseruandam, incipiens ita (Hæc igitur sunt;) In regula autem, quam tradit viris, proponit ante istud duo mandata charitatis, & incipit ita (Ante omnia fratres &c.) Quare autem in regula mulierum non præmisit duo mandata de dilectione? Dici potest, quòd in muliere amor spiritualis de facili degenerat in carnalem, & ideo timens dare huic degenerationi occasionem, noluit eis aliud imponere de dilectione proximi.

Cap. X.

VTrum omnia, quæ continentur in regula, sint in præcepto. Videtur quòd sic. Constat enim, quòd hoc pronomen (hæc) demonstrat omnia, quæ sunt in regula, & de his dicit, (præcipimus.) Contra. Sequitur, quòd professor regulæ peccat mortaliter, quandocumquè facit contra aliquid, quod sit in regula, ergo si non domat carnem suam ieiunijs, abstinentia escæ, & potus, quantum valetudo permittit, vel si non versatur in corde, quod profert, quando psallit, & similibus, peccat mortaliter. Ad hoc dicunt quidam, quòd hæc dictio (hæc) cum sit demonstratiua rei propositę, non demonstrat ibi nisi duo mandata proposita, scilicet de vnitate cordium, & de communitate rerum, & hæc duo solum sunt in præcepto in tota regula. Sed, si hoc esset verum, sequeretur, quòd illud, quod remotè dicitur; præposito tanquàm patri obediatur, non esset in præcepto, quod constat esse falsum. Ideo dicunt alij, quòd omnia sunt in præcepto, sed cum

præcepta

præcepta affirmatiua non ligent ad femper, non eft neceffe, quod peccet mortaliter profeffor regulæ, quandocunquè non implet omnia, quæ ibi dicuntur. Sed fi hoc effet verum, fequeretur faltem in negatiuis, quæ obligãt ad femper, quòd, quicunquè contrafaceret, peccaret mortaliter; ergo quicunquè in Oratorio faceret aliquid, quàm illud ad quod factum eft, vel quicunquè iret fine focio, & fimilibus, peccaret mortaliter, quod dicere eft crudelitas. Ideo dicunt alij, quod etfi omnia præcipiat Augu. tamen profeffor regulę illius non peccat mortaliter contrafaciendo, quia promittit non obedientiam, Auguftino, fed prælato. Sed fecundum hoc nullus mortaliter peccaret faciendo contra aliquid, quod fit in regula, nifi quando fupra verba Auguftini adderetur præceptum prælati, quod manifeftè falfum eft; Ideo dicunt alij, quòd regula eft tota in præcepto, non tamen fingulis, fed profefforibus omnibus, infimul in eadem domo exiftentibus; ficut fi paterfamilias præciperet toti familiæ, vt purgarent tali die talem campum totum, præciperet omnibus infimul; non fingulis, & fufficeret, quòd vnus faceret vnam partem, alius aliam, dummodo totum fieret ab omnibus infimul; Ita etiam impletur præceptum de tota regula feruanda, quando in eodem conuentu feruatur totum, licet non quilibet totum impleat. Sed fecundum hoc fufficeret, quòd in eodem conuentu aliqui feruarent abftinentiam, alius faceret orationes, alius portaret habitum debitum, & fic de alijs dummodo feruaretur, quod eft ridiculum dicere. Ideo dicunt alij, quod obferuantia regulæ eft in præcepto, fed non fingula, quæ continentur in regula, funt fub præcepto, ficut non fingula, quæ exprimuntur in Euangelio. Sed hoc

iterum

iterum videtur minus benè dictum; Cum enim dicitur (Hæc sunt, quæ, vt obseruetis, præcipimus.) Hoc pronomen (hæc) cum sit discretiuum, potius demonstrat singula mandata, quàm mandata in genere, & ita potius præcipitur obseruantia singulorum, quàm obseruantia in genere; ideo, reprobatis prædictis responsionibus, dicendum est, quòd quædam reperiuntur in verbis diuinis, quæ habent in se modum, & intentionem præcepti, vt est illud, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos; quædam vero, quæ habent præceptum in intentione, quamuis non in modo, vt est illud, Non furtum facies; quædam autem habent modum præcepti, sed non intentionem, vt est illud de sanatione surdi, & muti Matth. 7. Præcepit eis, ne cui dicerent; Quis enim audeat dicere, quod intenderet eos dominus per hoc ligare ad mortale, & quod peccassent mortaliter prædicando? Et tale est istud; non enim est probabile, quòd vir tam sapiens, etsi per modum præcipiendi loquatur, intenderet omnia ponere sub præcepto, & tantam damnationis materiã ministraret accedentibus ad regulam suam pro salute quærenda. ¶ Sed oritur ex hoc quæstio. Quare posuit verbum præcipiendi, ex quo non intendit præcipere? Ex hoc enim, quod sic loquitur, videtur ministrare occasionem scrupulorum multorum. Respondetur, licet non intendat omnia ponere sub præcepto, tamen suæ intentionis est, quòd multum vult omnia seruari; ad expressionem ergo suæ voluntatis vtitur verbo præceptorio, potius quàm alio verbo simplici, ne daretur ex tenui modo loquendi pigritiæ humanæ occasio minus curandi de mandatis regulæ. Et est simile in Euangelio Marci. 6. Præcepit eis, ne quid tollerent

in

in via, nisi virgam tantum. ¶ Sed iterum surgit alia quæstio; Si enim verbum (præcipimus) non importat veritatem præcepti, sed solum intentionem voluntatis, ergo nullum præceptum est in regula. Respondeo, verum est, quòd nullum præceptum est in regula ex virtute huius verbi; sed multa sunt in intentione, quamuis non secundum expressionem in modo loquendi; sicut diuina scriptura cum nobis loquitur eodem modo, tamen quę dam reputantur simplices exhortationes, quædam præcepta; sicut Luc. 7. cum dicitur; Si quis percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & alteram, reputatur consilium; & cum dicitur in eodem capitulo, Mutuum date nihil inde sperantes, licet sit idē modus loquendi, tamen reputatur præceptum. ¶ Si vero quæratur, quomodo possunt hæc cognosci, Respondeo, per rationem; ratio enim benè disposita potest de facili iudicare, quòd vir sapiens intendit obligare professores suæ regulæ ad ea, quæ pertinent ad obedientiam, ad castitatem, ad humilitatem, & similia, non autem æque ad ea, quæ pertinent ad vltimam domationem carnis, vel cauendū omnem notabilitatem in omni motu, gestu, & similia. Sicut ergo in sacris scripturis per rationem, & doctrinam sapiētium docemur, quæ sunt præcepta, & quæ cōsilia, vel exhortationes simplices, vbi scriptura loquitur vniformiter, ita in hoc opere. Patet igitur ex prædictis, quòd modus tradendi mandata huius regulæ, licet secundū verba præceptorius videatur, tamen secundum intentionem non est præceptorins vniuersaliter. ¶ Quid est, quòd dicitur (obseruetis in monasterio constituti.) Numquid extra monasterium non sunt hæc obseruanda? Respondeo. Quædam sunt, quæ dependent a loco, vt petitio

tio codicum, & huiusmodi, & ad hæc non tenetur aliquis exrra monasterium; Alia sunt, quæ non dependent ex loco, vt habitus, honestas, & huinsmo di, & hæc vbiquè sunt seruanda.

Cap. XI.

PRimum propter quod in vnum estis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo) Excellentior est vita Cœnobitarum, quàm Anachoritarum,

In præmio post mortem.

In securitate in morte.

In emolimento multiplici in vita.

¶ Propter primum dicitur in vitispatrum, quòd cum essent ostensi quattuor ordines in cælo cuidam viro sancto, scilicet infirmantium, & gratias agentium, seruientium infirmis, solitariorum, & viuentium in congregatione sub obedientia; quartus apparuit sublimior, eo quod alij omnes faciunt secundum propriam voluntatem, isti autem secundum voluntatem alterius; vnde, & de Christo dicitur ad Philipen. 2. factus est obediens vsquè ad mortem, propter quod, & Deus ex. illum, &c. Propter secundum dicitur de quodam hæremita, qui, Deo reuelante, cognita morte, accessit ad Cœno bium, vt securius transiret transitum periculosum in necessitate. Propter tertium, dicitur Ecclesiastici 4. Melius est duos esse simul, quàm vnum, habent enim emolimentum societatis suæ. Primum emolimentum societatis acquisitio; Si enim tanta est virtus societatis cum muliere fideli, quòd sanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem; primæ Cor. 7. Quantò magis sanctificatur quis ex socie-

tate

tate multorum bonorum? Psalmus,cum sancto sanctus eris. Secundũ sancta in bono calefactio, sicut carbo frigidus ab ardente; Ecclef. 4. vnus quomodo calefiet? Etsi fuerint duo fouebuntur mutuo. Tertium corroboratio; Prouer. 18. Frater, qui iuuatur a fratre, quasi ciuitas firma, vbi murus murum corroborat, & turris turrim. Quartum cadentis subleuatio; Ecclesiaſ. 4. Si vnus ceciderit ab altero fulcietur,ueh soli, quia cum ceciderit, nõ habet sub leuantem. Quintum hostium impugnatio; ibidem; Et si quispiam præualuerit contra unum, duo resistent ei. Sextum delicti indulgentia; Gen. 18. Si inuenero in Sodomis quinquaginta iustos, dimittam omni loco propter eos. Septimum præsentia Christi per gratiam; Matth.18. vbi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum, scilicet per aliquem effectum gratiæ. Octauum precum exauditio; Matth. 18. Si duo ex vobis consenserint super terram,de omni re quacumquè petierint,fiet illis a patre meo; quia multitudo obtinet, quod non obtinet solus.

QVAE SOLENT TVRBARE *vnitatem.* Cap. XII.

VNitatem spiritus solent multa turbare. Primum sensus abundantia, cum alius dicit sic, alius aliter; contra quos dicit Apostolus, Obsecro, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis scismata;id est diuisiones. Secundum est sapientiæ diuersitas; cum enim alij sapientiam æternam acceptant, & secundum eam ambulant, & diriguntur; alij vero sapientiam mundi,carnis,uel diaboli;fit diuisio, & turbatur unitas prædicta, contra hoc dicit Apostolus,Idem sapite,idest eandem sapientiam habete.

habete. Tertium est amor singularis ad alterum; hac enim occasione frequenter disiungitur quis ab alijs, contra hos dicit Apostolus, Eandem charitatem habentes, hoc est dilectionem communem. Quartum est amor propriæ commoditatis; cum enim non quæruntur communiter ab omnibus, quæ sunt Iesu Christi, sed quærit iste, quod suum est, & ille similiter, oritur diuisio, contra quos Apostolus dicit, Nemo, quod suum est, quærat. Quintum est obstinatio voluntaris, cum aliquis induci non potest ad acquiescendum alijs, contra quem dicitur in Psalmis, In domo Dei ambulauimus cum consensu; cum consensu enim ambulant, qui sibi facile mutuo acquiescunt, & hoc multum facit ad cordium vnitatem. Sextum est auersio à voluntate diuina; cum enim ipsa sit vna, qui adhęrent, vnius sunt voluntatis, & qui auertuntur ab ea, feruntur in diuersa; ideo inquirenda est voluntas Dei secundum Apostolum, & facienda, prout petitur in oratione Dominica, cum dicitur, Fiat voluntas tua.
¶ Sed notandum, quòd postquàm dixit.

Vt vnanimes habitetis in domo, subiunxit (Et sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.)

Errant enim quidam, qui conueniunt in his, quæ sunt mundi, carnis, vel diaboli vnanimiter, quæ vnitas non est laudanda, sed perniciosa; Greg. super illo verbo Iob. 12. Membra carnium eius cohærentia sibi, sicut perniciosum est, si desit vnitas bonis, sic perniciosum est, si non desit malis. Tria auté mala sequuntur ex huiusmodi vnitate. Primum est incorrigibilitas; Greg. in mora. Qui diuisi corrigi poterant, iniquitatum suarum pertinacia vniti durant. Secundum est audacia in malicia; Actunm. 7. Impetum fecerunt vnanimiter in eum; Greg. Per-

uersos

uersos vnitas roborat, dum eos concordat. Tertium, durior persecutio bonorum. Greg. in mora. Reproborum vnitas; bonorum vitam tanto durius premit, quanto se ei per collectionem durior opponit; ista vnitas in Deo non est, sed potius contra Deum, Vnde Iosuę 9. Congregati sunt, vt pugnarent contra Iosuę, ideſt Christum; Interdum corde, Psalmus, Cogitauerunt vnanimiter simul aduersum te; Aliquando ore; psalmus, Aperuerunt super me os suum; Aliquando opere; Actu. 4. Conuenerunt in ciuitate ista aduersus puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes, & Pilatus cum gentibus, & populis Israel facere, quę manus tua, & consilium tuum decreuerunt. Ista societas non est sequenda, sed fugienda. Genes. 18. In consilium eorum non veniat anima mea, & in cętu eorum non sit gloria mea. Sed sunt alij, qui, licet non sint in vnitate cum malis, non tamen habent cor vnum in Deo cum alijs, quia resistunt bono, & opponunt se reformationibus, restrictionibus, nouis constitutionibus, & similibus, quæ valent ad boni promotionem, iuxta illud Act. 7. Dura ceruice vos semper Spiritui sancto restitistis; Spiritui enim sancto resistit, qui bonum quodcumq; a Spiritusancto est impedit; Contra quos dicitur de sapiente, Iaco. 4. Bonis consentiens. Sed sunt alij, qui tanta amicitia adhærent aliquibus, quòd semper, & in bono, & in malo adhærent eis. Sed hæc est amicitia sæcularis, & falsa; quia secundum Tullium hæc lex est in amicitia uera, vt numquam turpe quid rogemus, nec rogati faciamus; propter hoc, sicut dicitur in Valerio maximo, cum quidam rogaret quendam amicum suum, vt faceret quoddā inhonestum pro eo, & ille responderet, quòd non poterat, quia erat

B inho-

inhonestum, & rogans diceret, quid mihi prodest amicitia tua, si pro me non faceres nisi honestum, ille respŏdit, immo quid mihi valeret amicitia tua, si pro te facerem inhonestum? Numquàm adhærendum est alicui, quòd eum sequamur in malo in amicitia, & qui contra faciunt, non habent cor vnum cum alijs in Deo solo; quia habent, & in bono, & in malo cor vnum cum alijs. Prouidendum igitur est volenti seruare mandatum de vnitate cordis in Deo, ne conueniat cum alijs in malo, vt faciunt primi, ne discedat ab alijs in bono, vt faciunt secundi, ne consentiat cum aliquo cōmuniter in bono, & in malo, sicut tertij; sed solum in his quæ Dei sunt. Hæc est enim vnitas, quæ hic mandatur, vt fides, oratio, prædicatio, studium, ædificatio proximi, promotio ordinis, & similia. Quia vero in congregatione religiosa, non tantùm vnitas animorum, sed etiam rerum communitas inueniri debet, Subiungit. ¶ *Et non dicatis aliquid proprium; sed sint vobis omnia communia.*

DE LAVDE COMMVNIT*ATIS.* *Cap.* XIII.

CIrca communitatem notanda sunt quinquè. Primo de laude status huiusmodi. Secundo de fructu. Tertio de occasionibus proprietatis, & de remedijs. Quarto de persecutione huius vitij. Quinto de quibusdā dubitabilibus circa ꝓprietatē.

Cap. XIIII.

CIrca primum nota, quòd in statu naturæ, ante peccatum erant omnia communia; vnde Isid.

ius

ius naturale, communis omnium possessio, dist. 1. Item, in primordijs status gratiæ, Act. 4. erant illis omnia communia, Item in statu futuræ gloriæ, Beda super prædicto verbo, qui ita viuunt, vt sint omnia communia in domo, Cœnobitæ vocantur; quæ vita tanto fœlicior est, quantum statum futurum imitatur, in quo erunt omnia communia. Cum ergo reperiri non possit melior status naturæ, statu ante peccatum, nec gratiæ melior primitiuo, nec gloriæ futuro; quàm fœlix est ille status, qui tales status naturæ, gratiæ, & gloriæ imitatur.

Cap. XV.

CIrca secundum nota, quòd proprietas frequenter est occasio turbationis cum proximo. Seneca. Quietissimè homines viuerent, si tollerentur hæc duo pronomina, meum, & tuum. Res enim communes nunquàm sunt materia litis. Sed cum ex concupiscentia vult sibi appropriare quis, surgunt frequenter turbationes, vel cum haberi non possunt, vel cum habitæ auferuntur, & impletur illud Prouer. 15. Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam. s. ptoprietatis. Secundo dat occasionem victoriæ inimico, quia per proprium potest eum inimicus tenere, sicut tenetur quis ab aduersario per vestem; Vnde in vitispatrum, cum quidam frater venisset ad senem volens relinquere sęculum, sed retinere aliqua modica propter necessitatem, dixit ei senex, vade ad macellum, & eme carnes, & pone super dorsum tuum, & sic veni ad me, quo facto inuaserunt eum canes, & occasione carnium lacerauerunt eum; Et dixit senex; sic dilaniantur a dæmonibus, qui abrenunciantes sæculo aliquid

retinent sibi. Tertio impedit animum ab alijs, vbi est enim thæsaurus hominis, ibi est & cor eius, vnde, vt supra dictum est, quidam asinum dimisit, ne distraheretur.

Cap. XVI.

CIrca tertium nota, quòd tria dant occasionem proprietatis. Primum est indigentia; magis enim eligunt aliqui aliquid habere cum peccato, quàm indigere, contra hoc est duplex remedium, vnum est liberalitas prælatorum, vt liberaliter ad ministrent de communi, & tollatur occasio huiusmodi; Actu. 4. Diuidebatur singulis, sicut cuiquè opus erat; & in eodem, nec quisquè egens erat inter illos. Aliud est patientia subditorum; sunt enim quidam secundum Gre. qui pauperes esse volunt, sed sine defectu; non sicut Apostolus, qui dicit, Scio abundare, & penuriam pati. O quot penurias sustinuit in victu, & vestitu, qui dicit 2. Cor. 11. In fame, & siti, in ieiunijs multis, in frigore, & nuditate. Huius ergo exemplo, maximè qui alijs prædicant pœnitentiã, patienter ferre debent indigentias; Psalmus, Bene patientes erunt, vt annuncient. Secundum est diffidentia de prouidentia diuina; sunt enim quidam, quibus quamuis nihil desit, tamen semper timent in futuro sibi deesse. Remedium huius est confortatio dominica, quam facit verbo, & exemplo, siue promissione, & ratione; Verbo, cum dicit, primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis; Exemplo, cum dicit, considerate volatilia cęli, non laborant, neque nent, & pater vester cœlestis pascit ea, quanto magis vos modicæ fidei? Et

maximè

maximè prædicatores possunt habere istã fiduciam, qui suam, & aliorum salutem procurant. Beda, Tanta prædicatori in Deo debet esse fiducia, vt præsentis vitæ necessaria, quamuis non præuideat, tamen sibi non deesse certissime sciat. Tertium est carnalitas; sunt enim adeo aliqui circa curam carnis intenti, in cibis, & vestibus, quòd non sunt contenti necessarijs, quæ eis competenter ministrantur, & ideo inordinatè procurant alia ad satisfaciendum carnalitati suæ; contra quos Apostolus, Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Remedium huius, consideratio finis, ad quem ducit huiusmodi carnalitas. Apostolus, Si secundum carnẽ vixeritis, moriemini; maximè autem prædicatori cauenda est huiusmodi carnalitas. Apostolus, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar,

Cap. XVII.

Circa quartum, nota, quòd tria sunt genera peccatorum, quæ magis sunt persequenda. Vnum est peccatum contra rem publicam, sicut furtum, & similia, per quę læditur proximus, Et ideo contra hoc dictum est, Exo. 23. Maleficos non patiaris viuere. Aliud est peccatum, quod habet plures occasiones excusationis; aliter enim, si cessaret persecutio peccatorum, iam non reputarent peccata, & facile committerentur ab omnibus, & infiniti damnarentur, & ideo Ecclesia vsuram, quæ huiusmodi peccatum est, incessanter persequitur. Prouer. 26. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur. Si enim Ecclesia huiusmodi stultis vsurarijs, qui non reputant vsu-

ram peccatum,non responderet per pęnas, per prædicatores abhominantes eosdem,iam sapienter sentire viderentur. Aliud est peccatum, quod habet continuitatem, sicut concubinatus; huiusmodi enim peccatum facientes, sunt in malo proposito continuè, & ideo grauius peccant. Vnde in decretis, Peccata tanto grauiora sunt, quanto diutius ob ligatam tenent animam in fœlicem. Et ideo ecclesia frequenter concubinarios persequitur exemplo Pauli, qui fornicatorem frequenter tradidit sathanæ, non solum propter magnitudinem sceleris, sed propter continuitatem. Vnde dicitur de illo, quòd vxorem patris habebat, sicut suam; Et exemplo Iohannis, qui dixit, Mar.6. Herodi, non licet tibi habere vxorem fratris tui. Constat autem, quòd in peccato proprietatis, illæ tres causæ concurrunt; est enim contra rem publicam, quia de communi facit proprium; & videtur quasi non esse peccatum, propter occasiones cuiusdā necessitatis, quæ ad hoc inducunt; ipsum non cōtinere detinet proprietariū, quia de vitio carnis, vel inobedientiæ, & huiusmodi cito resurgit quis, sed in isto inuolutus continuo moratur in eo. Quanto ergo sancta religio debet persequi peccatum huiusmodi, habens triplicem circunstantiam prædictam, quarum quælibet sola facit omne peccatum, in quo reperitur sic odiosum, vt sine simulatione zelus sanctus in ipsum debeat exerceri? Narrat autem huiusmodi persecutionis, & punitionis exemplum Grego. 4. dialogorum, qui præcepit proprietarium sepeliri in sterquilinio, dicentibus fratribus omnibus, Pecunia tua tecum sit in perditionem, & proijcientibus tres aureos, quos fuerat inuentos habere, cum eo in sepulchro. Dant exemplum etiam ipsi fundatores

ecclesiæ

ecclesiæ primitiuæ; quod enim peccatum grauius est punitum in ecclesia primitiua, quàm peccatum Ananiæ, & Saphiræ, qui de eo, quòd commune esse debebat, sibi modicum aliquid retinentes, ad verbum. B. Petri, morte subita sunt perempti, Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, Act. 5. Datur etiam exemplum de Achor, qui furatus fuerat de anathemate Hierico, & propterea fuit lapidatus, & omnia, quæ eius erant, consumpta fuerunt igne, Iosuæ. 7. Non est ergo huiusmodi peccatum dissimulandum, nec parcendum talibus, quia nec Deus parcit eisdem. Vnde monacho habenti proprium negabit Deus suum proprium, quod est misereri, & parcere.

Cap. XVIII.

1 Circa quintum quæritur, vtrum possit prelatus dispensare cū subdito super proprio habendo? ℞. quod non, quamtęcumquè sit auctoritatis, nec etiam Papa; extra de statu mona.cum ad monasterium, vbi sic dicitur, Non æstimet abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare; & quia abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachorum, vt contra eam, nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

2 Virum cum religioso, possit dispensari circa vsum rei. ℞. duplex est vsus, certus, qui non potest auferri, & incertus, qui est in voluntate alterius, vt auferatur, cum ei placuerit. ¶ Circa primum non potest dispensari; semper enim debet esse voluntas religiosi subiecta prælato, vt resignet, quando voluerit. Circa incertum potest ex causa

rationabili : sed quæ vocabitur causa rationabilis ? ℞. duplex potest esse causa dispensandi in his, scilicet necessitas, & vtilitas. Prima potest esse duplex, scilicet priuata, & communis. Priuata, cum concedit alicui in monasterio pauperi, in quo de communi non possumus habere necessaria, vt aliquid habeat ad vsum necessitatis suæ, cum proposito tamen resignandi semper, cum fuerit requisitus. Communis, vt cum conceditur alicui officiali communi aliquid ad expendendum in vsus, & necessitates aliorum. ¶ Vtililas similiter potest esse duplex, Priuata, cum conceditur alicui liber ad discendum aliquas orationes, vel ad informandum animum suum in his, quæ pertinent ad salutem, licet non habeat gratiam docendi alios; Communis, cum conceditur alicui liber, qui potest ex studio suo alijs prodesse : licet autem huiusmodi necessitates, & vtilitates sint interdum causa sufficiens dispensandi, tamen non omnis necessitas, & utilitas sufficit, nisi sit ualde rationabilis; & manifesta; ut sunt in necessitatibus quotidianis, quę pertinent ad uictũ, & uestitum; & est ualde cauendum, ne in huiusmodi facile dispensetut propter speciem mali; quandoquè enim, & si subsit aliqua causa, tamen species mali remanet ibi; Item propter conscientiæ periculum, facilè enim fingitur causa, ubi non est, & mentitur iniquitas sibi petens huiusmodi dispensationem; Item propter sequelam trahitur enim dispensatio, quæ fit cum uno ex causa bona, de facili ad consequentiam in altero, in quo non subest eadem causa. Sed esto, quòd dispensetur cum aliquo circa usum rei incertum sine causa : nunquid excusatur a uitio proprietaris, si habet animum resignandi cum fuerit requisitus ? ℞. Excusatur a proprietate,

prietate, sed non a peccato; quia in dispensante est abusus potestatis, quę data non est in destructionẽ, sed in ædificationem, in recipiente est auaritia, cum teneat aliquid sine causa rationabili, de quo posset aliquis proficere, tanquam pecuniam in sudario, quæ dari debuit ad lucrum, Mat.25. Et ideo districtam de hoc oportebit eum reddere rationẽ, Sint ergo uobis omnia communia; sed quia de huiusmodi communi ministrandum est singulis non æqualiter, sed secundum exigentiam, subiungitur de hoc mandatum. ¶ *Et distribuatur vnicuiquè vestrum a præposito vestro, non æqualiter omnibus, quia non æqua. va. omnes; sed potius vni. secundum quod cui. opus fuerit.* ¶ Quia dixerat omnia communia esse debere, posset credi, quòd quilibet de communi posset accipere, tanquam de suo, pro libito, quem errorem excludens subiungit, quòd non propria auctoritate sunt res accipiendæ, sed per distributionem; circa quod quattuor determinat, uidelicet quibus sit distribuendum, idest unicuiquè, a quo, nempe a præposito, quid, uidelicet uictus, & tegumentum, qualiter, quia non æqualiter omnibus.

Cap. XIX.

VTrum religiosus accipiens propria auctoritate aliquid de communibus bonis peccet. Videtur quod non; quia sicut tempore necessitatis omnia sunt communia omnibus, sic & religiosis sunt communia, sed in casu necessitatis licet accipere cuilibet propria auctoritate, similiter ergo hic? ℞. Quædam sunt ita communia alicuiꝭ uniuersitati, ꝙ licet cuilibet accipere partem pro suo libito, sicut nemus,

nemus, alicui villam, & similia, quædam vero sunt ita communia, quod totum a toto possidetur, & nihil partis a parte, sicut sunt aliqua bona, interdum alicuius capituli in communi, tempore necessitatis omnibus omnia sunt communia, secundum primũ modum, & ita licet cuilibet accipere de communibus istis; Religiosis vero sunt omnia communia secundo modo, quia nulli in singulari licet aliquid possidere; & ideo non est simile. Præterea necessitas non subest legibus, religio vero subest; & ideo non licet religiosis accipere de communibus, nisi secundum leges traditas. Præterea religiosus non est sui iuris; & ideo multo magis non debet sibi facere ius etiam in alijs rebus sine alterius auctoritate, alias peccat plus, vel minus. Sunt enim in communibus bonis quædam, quæ uon solent distribui, vt thæsaurus ecclesiæ, quædam quæ solent distribui, vt victus, & huiusmodi; Item inter ea, quæ distribuuntur, quædam sunt maioris necessitatis, vt victus, & vestitus, quædam vero minoris, vt libri, pergamenum, & huiusmodi: Item inter ea, quæ sunt alicuius necessitatis, quædam sunt, quæ non sunt distributa, sed sunt adhuc in communi, quædam vero sunt iam distributa; Item inter distributa, quædam sunt, quæ non possunt accipi sine turbatione alterius, quædam sic; Plus ergo peccat, qui accipit, quod non solet distribui, & plus, qui accipit, quod est maioris necessitatis, & plus, qui assignatum iam alijs, & plus qui cum turbatione.
¶ Vtrum excommunicato sit distribuendum. ℞. Si potest habere absolutionem, & non curat, non est ei aliquid dandum, præcipue si sit ei fomentum malicia; si autem non potest habere, quia est forte casus pertinens ad Papam, & huiusmodi, cum

religiosus

religiosus sit pauper, potest ei dari sequestratim, dummodo dans faciat hoc causa humanitatis, non ex contemptu excommunicationis, & recipiens ex hoc non negligat laborare pro absolutione; vnde Grego. 11. q. 3. si quis excommunicatis ad sustentationem non superbiæ, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, non prohibemus. ¶ Quæritur, quid per Præpositum intelligitur. ℟. Prælatus, qui per se potest distribuere, dummodo non impediatur à melioribus bonis, cum dicatur Luc. 22. de exemplo prælatorum, Ego autem in medio vestri sum, sicut qui ministrat; potest tamen prælatus istam distributionem facere; etiam per alios. Hic est argumentum, quod prælatus debet esse sollicitus de temporalibus subditi, cum habeat distribuere, sicut pater cogitare de necessitatibus filiorum. ¶ Circa tertium nota, quòd non solum victus, & vestitus accipienda sunt per distributionem, sed omnia alia necessaria; tamen de his magis fecit mentionem, quia sunt maioris necessitatis, & quotidianæ, de quibus magis posset videri, quòd possunt sumi propria auctoritate. Nota, quòd laudabilior est consuetudo religiosorum, qui non dant certo tempore certam vestem, vt pote tunicã vnam in anno, vel cappam in duobus, & huiusmodi, sed dant secundum indigentiam. Item illa consuetudo, quæ dat certam pecuniã certo tempore pro vestibus, aut alijs necessarijs cuilibet, omnino est reprobanda, non solum quia est materia proprietatis, sed quia est contra regulam, quæ dicit. Non pecuniam, sed victum, & vestimentum esse tribuendum. ¶ Circa quartum scilicet non æqualiter omnibus; hoc videtur esse contrarium Beato Benedicto, qui in regula sua dicit certam mensuram panis

nis, & potus dandam omnibus. ℟. quod beatus Benedictus committit abbati, vt plus tribuatur, si necessitas hoc requirit;in conuentu tamen pōt aliquid dari interdum alicui, quod alijs non datur, cum hoc requirit necessitas, vel infirmitatis,uel naturæ; aliter non est extendenda huiusmodi dispensatio: ne sub pallio necessitatis peragatur negocium voluptatis.

¶ *Sicut opus fuerit, non sicut quisquè voluerit.*

¶ Per hoc innuit, quòd cauenda est superfluitas; & nimia tenacitas omni religioso, & præcipue prædicatori, triplici de causa. ¶ Primo ne prædicatio impediatur. Cum enim difficile sit assueta relinquere, quicumquè assuescit superfluitati, vix poterit indigentiam sustinere, sed discurrentem propter salutem animarum oportet indigentias sustinere; alioquin refugeret prædicationem, vt decli naret inopiam. Secundo ne ipsi prædicatori damnosa fiat prædicatio; cedit enim ad damnum prædicantis pęnitentiam, nisi & ipse rectè uiuat; primę Cor. 9. Castigo corpus meum, &c. Tertio vt efficacior in attrahendo fiat: nihil enim est, quod magis attrahat ad prædicationem, quàm fama prædicatoris; inter opera vero de genere bonorum, non est aliquid, quod tam famosum hominem reddat, sicut parcitas. Exemplum de Iohanne baptista, qui ex hoc, & famam sanctitatis acquisiuit, & efficaciam homines attrahendi, Mat. 3. Ipse enim Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, esca autem eius erant locuste, & mel siluestre, Et sequitur, Tunc exibat ad eum Hiærosolyma, & omnis iudęa. Notandum etiam, quod eleemosynæ dantur intuitu necessitatis, & frequenter fiunt de necessitatibus dantium, & pro peccatis, Oseæ. 5.

Peccata

Peccata populi mei comedent; glo. oblata pro peccatis. Item eleemosynæ sunt de alieno, non reputatur autem decens, quod de alieno corio faciat quis largas corrigias. Item acquiritur per laborem fratrum non modicum; Noluit autem Dauid bibere aquam acquisitam a tribus fortibus cum periculo, & labore. 2. Reg. 23. Item oportebit de eorum dispensatione reddere districtam rationem; parcius autem quis solet viuere de his, de quibus oportet eum reddere rationem. Legitur in li. Collationũ; quod cum frater quidam mundaret legumina, & cecidissent ad terram tria grana lenticulæ per eius incuriam, facta est magna quæstio inter fratres super tali negligentia.

Cap. XX.

NOn est autem diffidendum ministrantibus, quę habentur seruis Dei, quòd deficiant in futuro. Non enim dat dominus procuratori, quamdiu habet, sed postquam totum expendit, plus dat ei. Luc. 16. Date, & dabitur vobis. Ad excludendum huiusmodi diffidentiam dicitur Mat. 6. Nolite solliciti esse, dicentes quid manducabimus, aut quid bibemus. Sunt enim tria, quæ dare possunt huiusmodi fiduciam. Primum ex parte dantis; si enim nobilis quilibet familiæ prouidet, quantomagis nobilissimus? indecorum est homini curare de cibo, vel veste, qui militat regno. Nouit rex quemadmodum familiam suam pascat, alat, & vestiat. Secundum ex parte recipientis; Glo. super illo Psalmo. Benedicam dominum; pascebat contemnentes se, & non pascet timentem se? Tertium ex parte dati. Mat. 6. Nonne anima plus est, quàm esca? glo sa

Qui

Qui maiora dedit ideſt vitam, & corpus, dabit minora ideſt victum, & veſtes: & ſi omnibus prouidet diuina clementia, magis qui vacant ſaluti animarum. Mat. 10. Dignus eſt operarius cibo ſuo.

¶ *Sic enim legitis in Actibus Apoſtolorum, quia erant illis omnia communia, & diſtribuebatur vnicuiquè, ſicut cuiquè opus erat.*

Cap. XXI.

VTrum illa communitas eccleſiæ fuerit ex voto. Credo quod non, ſed ſolum ex perfectione charitatis. Sed quare mutatus eſt ſtatus ille eccleſiæ: non enim licet dicere, quòd non fuerit bonus? ℞. quædam ſunt ita eſſentialiter bona, quod non recipiunt pro aliquo tempore mutationem, ſicut diligere Deum, honorare parentes, & huiuſmodi; quędam vero pro tempore recipiunt mutationem, ſunt enim multa, quæ vno tempore magis expediũt, quàm alio; cum ergo dilatata fuit eccleſia per orbem, & habuit pacem, viſum eſt ſucceſſoribus Apoſtolorum, quòd magis expediebat, quòd ipſi poſſeſſiones (quarum precium, cum eſſent venditæ, dabatur eis, vt idem diſtribuerent credentibus) retinerent, & darentur ipſis, vt perpetuo poſſent ſubuenire inde pauperibus, quàm quod more ſolito venderentur, & ideo mutauerunt ſtatum illum. Et primo, ſolæ matrices eccleſiæ habebant huiuſmodi, & prouidebant alijs, poſtmodum vero dilatata eſt vſquè ad eccleſias alias; & hoc habetur. 12. q. 1. videntes. Videtur autem, quòd circa tempora Conſtantini fuit primo iſta mutatio per approbationem vniuerſalem, quia forte particulariter ante fuit facta aliqua mutatio particularis. 12. q. 1. futurã

¶ Vtrum

¶ Vtrum illa cõmunitas fuerit apud omnes Christianos in Ecclesia primitiua. Credo quod non, nisi apud iudæos. Primo ratione perfectionis. Maior enim gratia Spiritusancti effusa est in iudæa, quàm in gentibus, quia eos ita effecit ebrios charitate, & ad tantam promouit perfectionem, vt omnia cõtemnerent pro amore Dei, & proximi. Secundo ratione persecutionis futuræ in iudæa, quam præuidentes Apostoli noluerunt ibidem aliquid possidere, vt habiliores essent ad transmigrandum, 12.q.1. futurum. Tertio ratione exempli. Cum enim ab illis de iudæa descenderit primo fides Christi, iustum fuit, vt & ipsi exempla maioris perfectionis haberent, vt efficacius per ipsos dilataretur vbiquè. Esaiæ. 40. Super montem excelsum, scilicet perfectionis, ascende tu, qui euangelizas.

¶ *Qui vero aliquid habebant in sæculo, quando ingressi sunt monasterium, libenter velint illud esse commune.*

Cap. XXII.

QVidam reperiuntur, qui, licet reliquerint sæculum, tamen adhuc nimis sæculariter diligunt suos, & plus dirigunt eis sua, etiam sine pia causa, quàm monasterio. Isti, licet nati sint in Christo, tamen adhuc ligati sunt mundo cum vmbilico, qui est carnale vinculum, quo ligatur puer cum matre. Vnde, ei qui talis est, dicit dominus, Ezech. 16. In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus. Alij sunt, qui sua deferunt ad monasterium, tamen diffidentes de communi prouisione nolunt totum ponere in communi; sed propter senectutem, vel infirmitatem, partem, vel totum sibi

sibi reseruari procurant, peiores Anania, & Saphyra, qui tantum partem reseruauerant, Actu. 5. Isti sæculum dimittunt, & tamen religiosi non sunt, immo partim religiosi, & partim sæculares. Vnde cuidam tali, qui fuerat senator, beatus Basilius dixit. Senator esse desinisti, & monachum non fecisti, vnde dominus interdum indignatur contra tales; & quia minus de Deo confidunt, relinquit eos sibi, nec de eis cogitat in suis necessitatibus, quousquè pęniteant. Exemplum de illo, qui congregauit lagenam plenam nummis, & tamen, putrefacto pede, sanari non valuit, nisi ad tactum Angeli. Non fuit talis quidam senex leprosus, cui, cum quidam obtulisset pecuniam propter senectutem, & infirmitatem, noluit eam accipere dicens; Ecce. 50. annos habeo in infirmitate, & nunquàm aliquid defuit, domino prouidente mihi semper, & tu post tot annos venisti auferre procuratorē meum Alij sunt, qui licet bona, quæ in sæculo habuerunt, communicent, tamen magis ex necessitate, quàm ex bona voluntate, contra quos dicit Apostolus. Non ex tristitia, aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus; voluntas enim a Deo pensatur, non dati quantitas; contra ista tria vitia dicit Augustini regula. (Qui aliquid habebant &c.)

Cap. XXIII.

PEnsandum est hic, quantum tenemur communicare res in religione nobis concessas, si tantum communicamus res olim nostras. ¶ Quæritur de eo, qui non vult res huiusmodi, & specialiter scripta communicare alijs, vtrum peccet. ℞. frater, aut habet præceptum tradendi scripta huiusmodi

modi, aut non; Si ſic, peccat mortaliter, niſi tradat; Si non, aut eſt ei licitum, vt pote quia habet licentiam tradendi, vel eſt conſuetudo, quòd etiam ſine licentia tradi poſſunt, aut non; Si non, non peccat in aliquo; Si autem eſt ei licitum, aut alter indiget, aut non; Si non, in nullo peccat non tradendo; Si alter indiget, aut ipſe iterum indiget, aut non, ſi non indiget, neque ad præſens, neque antea, tunc eſt iudicandum ſicut de illo, qui pecuniam domini ſui ligauit in ſudario, Matth.25. & poteſt peccare mortaliter plus, & minus, ſecundum intentionem dilectionis inordinatæ, quam habet ad huiuſmodi, & ſecundum quantitatem fructus, qui fieret per alium; Si vero indiget, ſicut alter, aut indiget plus, vel æquè, vel minus; Si plus, vel æquè, non peccat; Si minus, tunc tam parua poteſt eſſe indigentia iſtius, & tam magna alterius, quod peccaret non tradendo; & e conuerſo, tam parum poſſet excedere indigentia alterius indigentiam iſtius, quod non peccaret, & circa hoc docet ratio; Si vero non indiget ad præſens, ſed in antea ſunt ſibi neceſſaria, tunc videndum eſt, vtrum per traditionem talem poſſet eſſe abſquè illis tempore neceſſitatis; Si non, tunc iudicandum eſt ſicut ſupra de illo, qui pecuniam tenet ligatam in ſudario; Si ſic, tunc diſtinguendum eſt ſicut ſupra, quando vterq; indiget. ¶ Nota, quòd quidam retrahuntur ab huiuſmodi mutuatione; primo quia nolunt, quòd ſciatur, quòd illud, quod interdum dicunt, ſumant ex ſcriptis, ſed quaſi eorum ingenio attribuatur, & hoc vanitas eſt; alij vero, quia volunt ſibi ſolis eſſe nota, quæ in ſcriptis ſuis habent, & hoc inuidiæ genus eſt; alij ex tenacitate auaritiæ; quamuis enim nihil faciant de ſcriptis, tamen adeo dili-

gunt libros, quòd abſcondunt eos, ſicut coruus denarios, de quibus nihil facit; alij, quia timent deturpationem, & præponunt huiuſmodi damnum vtilitati ſpirituali maiori, & hoc defectus charitatis eſt; ſi enim debemus animas pro fratribus ponere, quanto magis libros? alij, quia interdum ſibi ab alijs negantur, & hoc eſt vitium talionis, cum dicat ſcriptura, Non reddentes malum pro malo. Boni tamen ſerui Dei libenter communicant. Interdum timentes, non ſolum vitium, ſed etiam notam proprietatis incurrere, iuxta illud Apoſtoli, ab omni ſpecie mali abſtinete vos; Interdum præcauentes turbationem fraternam, quæ frequenter ex hoc oritur, Prouerb. 15. Conturbat domum ſuã, qui ſectatur auaritiam; Interdum humiliter cogitantes, quòd fructus maior fiat per alios; Interdum cupientes ſibi merita cumulare; Si enim traditio potus aquæ frigidæ refrigerantis corpus non eſt ſine mercede, Matth. 10. quanto magis traditio ſcripturæ refrigerantis animam, maiorem habet mercedem? Interdum ſperantes ſe recepturos melius beneficium ſcientiæ ab illo, qui dicit Luc. 6. Date, & dabitur vobis, contra quos, Bernardo reſeruanti quoddam, quod alio tempore daret fratribus, dictum eſt ei; Quandiu illud ſeruabis, aliud non dabitur tibi.

Qui vero non habebant, non ea quærant in monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt.

Cap. XXIV.

NVnquid non licet, qui fuit pauper in ſæculo, quærere neceſſaria in monaſterio? conſtat, quòd ſic: ergo videtur iſtud mandatum irrationabile.

bile. ℟. Quidam reperiuntur, qui de paupertate venientes quęrunt in religione abundantiam; Hieron. ad Eliodorum Episcopum, Ditiores sunt monachi, quàm fuerunt sæculares; Alij, non solum quærunt abundantiam, sed etiam delicata; Idem ad Nepotianum in persona talium loquens dicit, Natus in paupere domo, & in tugurio rustico, qui vix millio, & cibario pane ventrem rugientem satiare poteram, nunc similam, & mel fastidio; Alij, non solum hoc, sed etiam honores quærunt; Bernardus, Plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in sua, non nisi contemptibiles esse potuerunt, ibique volunt honorabiles videri, vbi honores ab omnibus contemnuntur. Magna abusio, vt in loco paupertatis, vbi diuites incurrunt penuriam, pauperes quærant abundantiam; In loco afflictionis vbi delicati mortificantur, homines rustici quærant delicias; In loco vbi viri honorati eligunt abijci, ibi abiecti quærant honorari. Sed maior abusio, quòd interdum huiusmodi, cum prius de labore viuerent, ibi volunt otiosam vitam ducere, vbi quondam otiosi fiunt laboriosi, contra dictum Apostoli, Qui non vult operari, non manducet; Item interdum tantam curam habent de medicinalibus, vt, vbi alij venerunt vitam perdere iuxta consilium Christi, Matth. 16. ibi iuxta consilium Hypocratis videantur venisse saluare; Item interdum, vbi quondam nominati veniunt absconditi, vt sit eorum vita abscondita cum Christo in Deo, ibi ipsi prius ignoti volunt sibi nomen acquirere; Bernardus super Missus est, Qui antea in suo oppido, vel vico vix cogniti fuerunt, modo circumeuntes prouincias, & curias frequentantes, regum notitias, & principum familiaritates assecuti sunt;

Quare autem, quæso est, quòd à pauperibus in tali loco talia quærantur, in quo à diuitibus contraria affectantur? De talibus igitur loquitur B. August. in regula d. (Qui vero non habebant) scilicet aliquid, & intelligitur de præternecessarijs, potest & aliter dici, si intelligatur etiam de necessarijs, vt sit sensus (non ea quærant) idest principaliter non intendant, idest non ad hoc principaliter sint in monasterio, vt ista ibi habeant. Et hoc est contra illos, qui ad hoc intrant religionem, vel sunt in religione, vt habeant ibi necessaria vitæ, vel alia terrena. Isti sunt socij eorum, qui sequebantur dominum, non propter virtutes, sed propter panes, de quibus eos satiabat, Iohan. 6. Item sunt eorum imitatores, qui ventrem suum fecerunt Deũ suum, qui omne seruitium, quod alij faciunt Deo vero, ipsi faciunt propter ventrem. Isti sunt, quibus diabolus eruit dextros oculos, idest spiritualem intentionem, & facti sunt inepti ad bellum. Isti piscantur in sinistra nauigij, & ideo nihil capiunt, nisi temporalia. Posset etiam tertio modo exponi (non ea quærant) idest quærulosè petant. Et hoc est contra quosdam, qui quamuis fuerunt in sæculo pauperes, tamen magis quærulosi reperiuntur in monasterio, quàm illi, qui fuerunt diuites. Exemplum in veteri testamento. Quamuis enim quidam magni murmurauerint in deserto contra Moysen, & Deum, vt Maria, Choræ, Datham, & Abiron, tamen non super defectum necessariorum, Populares vero super hoc murmurauerunt; Numeri 21. Qui insuper alios trahunt secum, & murmurauerunt super eo, quod in Ægypto nõ dicunt se habuisse pretiosiora, sed viliora; Cum enim petunt carnes, tamen non dicunt eas in Ægypto habuisse, sed

pisces,

pisces, & quædam alia viliora; propter hoc misit in eos ignem,& serpentes ignitos. Vnde abbas Pastor. Qui quærulosus est, monachus non est. Licet autem petitio quærulosa etiam necessariorum prohibeatur, tamen charitatiuè prouidendum est eis, quantumcũquè fuerint in sæculo pauperes; & ideo, ne quis credat hoc non fiendum, ponitur circa hoc mandatum, & dicitur.

¶ *Sed tamen eorum confirmitati, quod opus est tribuatur, etiam si paupertas eorum, quando foris erat nec ipsa necessaria poterat inuenire.*

Cap. XXV.

COnsuetudo laudabilis est, vbicumquè sancta viget religio, quòd nulli magna cura sit sui, sed paterna cura de filijs, & fraterna charitas de fratribus cogitet ita sollicitè, quod etiam ipsis tacentibus aduertat, & inquirat de eorum necessitatibus, & piè subueniat eis. Et habetur ad hoc argumentum ex isto, & præcedenti mandato; in quorum altero quærulosa petitio interdicitur, in alio vero charitatiua prouisio ponitur. Item argumentum est hic, quòd propter murmur non est quis puniendus in subtractione necessariorum; eo quòd dicitur (Sed tamen eorum infirmitati, quod opus est tribuatur) Non tamen dicit cupiditati,sed infirmitati quod opus est. Porro nulli debet deesse prouisio, sed communiter, non solum illis, qui diuites fuerunt in sæculo, sed etiam qui pauperes, vt periculum acceptionis personarum euitetur; vt certius meritum habeatur, quia, cum ministrantur diuitibus necessaria, potest esse aliqua causa humana mouens, quæ non habet locum in paupere; Item

vt quod suum est, eis reddatur, quia bona ecclesiarum sunt bona pauperum; Item vt occasio scandali, tàm ex parte sæcularium, quàm fratrum summoueatur, Item ne religio mundo assimiletur; Item vt vera fraternitas in ea reperiatur; Item ne pauperes, qui frequenter in religione multum proficiunt, ab ingressu religionis retrahantur. Verum, quia abundantia necessariorum quandoquè est occasio mali, talibus ad cauendum hoc dicitur.

¶ *Non tamen ideo putent se esse fœlices, quia inuenerunt victum, & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt.*

Cap. XXVI.

TRaditis mandatis circa vitia primaria, quæ oriuntur circa communitatem, hic incipit ponere mandata circa vitia secundaria, quæ sunt ad superbiam pertinentia: horum autem, quædam reperiuntur in his, qui fuernnt in sæculo pauperes, alia vero in his, qui fuerunt diuites, de quibus ibi (rursus etiam illi, &c.) Quia vero superbia in paupere detestabilior est, iuxta illud Eccles. 25. Tres species odiuit anima mea, quarum vna est pauper superbus, Ideo primo prosequitur de huiusmodi superbiæ destructione, determinans circa hæc tria. Primo enim ponit mandata ad destruendum, quod malum est. Secundo ad informandum circa hoc, quod bonum est, d. (sed sursum &c.) Tertio reddit harum causam, d. (ne incipiant.) Et quia interdum oritur quædam extollentia in huiusmodi pauperibus ratione rerum, quas inuenerunt abundè; Rerum enim affluentiam solet sequi extollentia quandoquè ratione societatis; Ideo ad destructionem

vtriuſ-

vtriusquè ponit mandatum duplex. Primum, cum dicit (Non tamen.) Secundum, cum dicit (Nec erigant.)

Cap. XXVII.

CIrca primum nota, quòd aliqui reperiuntur, qui, licet ad religionem venerint animo sustinendi penuriam, mortificandi carnem, assequendi abiectionem tamen lapsu temporis mutati in virum alterum, sed non virtute dextræ excelsi, cum in ea inueniunt rerum copiam, carnis delectabilia, honoris gloriam, sic illecebrantur tali prosperitate, quod primæ charitatis obliti ea refugiunt omnino, quæ primo quęsierunt, & contraria totis viribus amplexantur. Hinc est, quod conuentus, in quibus occurrunt aduersa, horrent, & fugiunt; ad illos vero, in quibus inueniunt prospera, suspirant, & ab illis auelli non possunt, mutationes de locis prosperitatis ad contraria sustinere non possunt pro vtilitate animarum, vel necessitate ordinis quantacumquè, contraria vero procurant pro posse, & cum in his contra voluntatem eorum fit aliquid, inueniuntur minus obedientes, incurrunt murmura, & diuersa iudicia, suos iudices iudicantes, & alia mala quàm multa; Cumquè in conuentibus sua desideria assequi non possunt, discurrunt exterius, transeunt libenter ad standum in curijs, & cum opportunitas occurrerit, facile excipiunt dignitates. Sed heu longe recesserunt isti non solum à sapientia sanctorum, sed etiam sapientium mundi huius. Non sunt isti de opinione Philosophorum illorum, qui dixerunt summum bonum paupertatem, sed potius de errore opinionis illius reprobatissimæ, quæ fœlici-

tatem posuit prosperitatem successuum, sicut tangit Phil. in 1.Eth. Non sic fecerunt Sancti patres, de quorum multis legitur in vitispatrum, quòd ipsi fugientes honores sibi exhibitos, & alia prospera in locis suis se ad alia transferebant, renuentes cum Dauid consolationes huius mundi. Non fecit sic pater sanctus Dominicus, qui libentius morabatur Carcasonæ, quàm Tholosæ propter hoc, quòd plures ibi sustinebat persecutiones. Gregor. Sancti viri plus prospera, quàm aduersa formidant; nec mirum; plures enim pereunt in prosperis, quam in aduersis. Psal. Cadent à latere tuo, scilicet sinistro aduersitatis, mille, & decem millia à dextris tuis, idest prosperitatis. Gregor. Continuus successus temporalium æternæ reprobationis est indicium. Legitur quòd Iacob cancellabat manus in filiorum Ioseph benedictione super illum, quem inuenit ad sinistram ponens ad dextram, & e conuerso; Quòd dicunt sancti factum fuisse in figuram futuræ benedictionis in ipso die nouissimo, quia illos, quos inueniet ad sinistram aduersitatis, ponet ad dexteram fœlicitatis æternæ, quos vero ad dexteram prosperitatis, ponet ad sinistram damnationis æternæ, sicut patet in diuite, & Lazaro. Item quando quis uenit ad hospitium alterius, & comedit in mane splendidè, non solet ei parari cena magna. Luc. 6. ueh uobis, qui saturati estis, quia esurietis. Item inueniuntur aliqui operarij, quibus lautè uolentibus uiuere in die mutat paterfamilias mercedem, & tanto minus in sero recipiunt de mercede, quanto plus receperunt in labore. Timendum est ergo illis, qui multum habere uolunt, dum adhuc sunt in labore, ne parum inueniant in mercede, & dicatur illi, qui talis est, illud Luc. 6. Recepisti mer-

cedem

cedem tuam, totam scilicet, vel in parte. Admonendi sunt etiam, qui corpaliter prosperantur, ne cum cuncta ad votum suppetunt, dantem quærere negligant, si in his, quæ dantur, animum figant. Quis autem habens hæc prospera gloriari potest, quòd in his cor non figat, & quòd eorum actione a superna delectatione non retrahatur? Quis igitur est, qui his vtatur, vt dicitur? Quantum itaque cauendum est a seruis Dei eorũ abundantia, quibus ita difficile est benè vti? ideo ex pietate subtrahit diuina prouidentia ista electis, ne per abusum in malum eis conuertantur. Greg. Electis suis Deus asperum iter facit, ne dum detinentur in via, obliuiscantur eorum, quæ sunt in patria. Quot enim sunt, quibus ista prospera auerterunt cor a cœlestibus ad se? Item aduersitates multos erudiunt, sed prosperitates multos decipiunt, in eis enim iacet hamus sub esca. Greg. Cum omnis fortuna timenda sit, magis timenda est prospera, quàm aduersa: illa enim sęuiendo erudit, ista blandiendo seducit. Licet autem omnibus seruis Dei sit timenda prosperitas, tamen magis illis, qui de paupertate venerunt; mutationes enim ad contraria morbos facile generant. Isti enim, sicut exeuntes de inedia carceris, & sicut vrsus famelicus, plus solent excedere in fruendo prosperis. Prouer. 25. Mel inuenisti, comede, quòd sufficit tibi. Isti etiam fortius adhærentes delicijs fugiunt angustias, sicut canis exustus semel, plus timet aquam calidam. Inde est, quòd Hieremias rogat regem Sedechiam dicens 36. Ne reducas me in domum Ionathæ, ne moriar ibi. Apud eum enim erat multa angustia, & inedia. Isti etiam solent plus inaniter gloriari cum illis, qui dicunt Zach. 11. Benedictus dominus, quia facti sumus diuites. In

istis etiam plus solet ratio absorberi à prosperis, sicut aqua facilius absorbet hominem, qui non est in aqua nutritus, quàm piscem; Gen. 40. Succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Ista abundantia solet in istis rebellionem inducere; Deuter. 32. Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis; Constituit eum super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum, vt sugeret mel de petra; Et post. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Quia ergo in istis tam periculosa est prosperitas vitæ, Augustinus ipsis extollentiam de huiusmodi interdicit. Non enim verè debent tales se reputare fœlices, cum eos facile tot mala sequantur in prosperis.

Cap. XXVIII.

N*Ec erigant ceruicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebant.*

¶ Nota, quòd vtendum est societate diuitum, & magnorum in bonum: debent enim ex hoc esse grati, considerantes quid fecerunt eis, iuxta illud, Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus. Item debent ex hoc moueri ad amorem religionis, quæ eis contulit, quod mundus dare non potuit iuxta illud, Gratia Dei sum id, quod sum. Item debent ex hoc eleuari in spem futuræ societatis. Si enim in statu gratiæ ascendunt ad societatem maiorum, quantomagis in statu gloriæ, vbi nulla erit personarum acceptio? primæ Iohann. 1. Quod vidimus, annunciamus vobis, vt societatem habeatis nobiscum, & societas vestra sit cũ patre, & filio eius Iesu Christo, Sed miseri quidam, qui tali societate deberent

vti

vti in bonum, abutuntur ea ad ſuperbiam; quam deſtruens ſanctus Auguſtinus, tanquam malum, ponit poſtea informationem circa hoc, quod bonum eſt, docens qualiter circa hoc debeant ſe habere, dicens (Sed ſurſum cor habeant, & terrena vana non quærant.) Surſum cor habetur, cum ſurſum gratiæ referuntur, cum ſurſum ſuſpiratur, cum de magnitudine pietatis patris cœleſtis ſuper nos recogitatur, cum vſus omnium dirigitur, cum ſurſum tanto benefactori nos obligatos recognoſcimus, cum ex hoc ad illius amorem excitamur, Et ſic ad locum vnde exierunt flumina abundantiæ temporalis reuertuntur, ſecundum varios modos, Eccleſ. 7. Et hoc eſt, quod dicit (Surſum cor habeant) ſcilicet in neceſſarijs, quæ inuenerunt poſtmodum.

¶ Notandum eſt, quòd omnia terrena dicuntur vana, Eccleſ. 1. Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ecce vniuerſa vanitas. Non dicit ſuper ſolem, ſed ſub ſole. Hæc autem ſunt terrena, & vana, quæ fragilia, & deficientia intuenti, faciunt etiam eum corruere; propter quod Ægyptus, ideſt mundus comparatur bacculo arundineo, Eſaiæ 36.

Ne incipiant monaſteria diuitibus eſſe vtilia, non pauperibus, ſi diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

Cap. XXIX.

SVnt aliqui præceptores, quibus eſt pro ratione voluntas: non fuit talis Auguſti. Ipſe enim tradendo mandata, ſubiungit rationem d. (Ne incipiant, &c.) Elicitur autem ex hoc verbo, quòd aliqui reperiuntur in monaſterijs, quibus non ſunt ipſa monaſteria ad ſalutem. Quomodo enim erunt

eis

eis ad salutem, quibus non sint vtilia? immo non solum aliqui, sed multi sunt. Cuius rei tres sunt causæ, vna generalis, & duæ particulares. Generalis est peccatum mortale quodcumquè, hoc enim facit, ne prosit religio ad salutem, habitus, vel professio, vel societas, vel opera exteriora bona, vel nomen, vel fama, vel dedicatio sui Deo. Et ideo dicitur, Eccles. 30. Salus animæ in sanctitate iustitiæ. Sanctum idem est, quod mundum. Hiero. Non religiosum fuisse, sed religiosè vixisse laudabile est. Alia causa, & particularis est fraterna offensa, de qua infra, Qui nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiam si inde non proijciatur. Hoc est enim, quod facit reprobari a Deo, quicquid offertur: nec potest Deus homini placari, nisi prius frater placetur, Mat. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum. Tertia causa, est superbia, de qua hic habetur. Dicuntur autem monasteria inutilia superbis, quia plures vtilitates aufert eis superbia. Vbi nota, quòd tribus de causis solent aliqui ingredi religionem; Vna, vt possit ibi melius sibi cauere a peccatis, a quibus vix sibi cauere possunt in statu sæculari, Alia, vt ibi de iam commissis purgentur, Tertia, vt ibi plus merentes maius in futuro lætitiæ præmium consequantur. Istas autem tres vtilitates confert religio, Eccles. 1. Religiositas custodiet, Ecce primam, Et iustificabit cor, Ecce secundam, Iocunditatem, atquè gaudium dabit, scilicet in futuro, Ecce tertiam. Superbia autem aufert ista tria. Superbia enim est

causa

causa aliorum malorum,& propter ipsam multi religiosi corrueruut in alia multa mala ; Eccles. 10. Initium omnis peccati superbia, qui tenuerit illam adimplebitur maledictis,idest vitijs. Glo. de superbia nascuntur hæreses, scismata, detractiones, inuidia, verbositas, iactantia, & huiusmodi. Item impedit iustificationem;Luc.18. Descendit hic,scilicet humilis peccator, iustificatus ab illo, scilicet superbo. Item priuat bona opera finali mercede; vnde infra dicitur, Superbia bonis operibus insidiatur, vt pereant. Quid autem mirum si superbia faciat pauperibus inutile claustrum, quæ angelicis spiritibus fecit inutile cœlum, primis parentibus paradisum? Hinc est, quòd, licet omnis superbia detestanda sit in religione, tamen plus in pauperibus. Ratio; quia sicut commendabilior est humilitas in persona excellenti, ita magis est reprobanda superbia in persona abiecta; & ideo dicitur Eccles. 10. Quid superbis terra & cinis, idest vilis persona? Item superbia diuitum habet multam occasionem: Ipsæ enim diuitiæ sunt magna occasio ad superbiam, & multum sunt hæc coniuncta, tanquam adiectiuum ad substantiuum; Prouer. 8. Opes superbæ; Et August. dicit, vermis diuitum superbia est, quia sicut ex putredine nascitur vermis, ita ex diuitijs. Item ad hoc quod diues superbiat, non oportet, quòd faciat sibi magnam vim, quia multum habet vnde extollatur, pauper vero non sic, nisi inflet semetipsum; Sicut dicitur in fabula de bufone, qui videns bouem crassum in pascuis,inflauit se, vt ei similis fieret, sic etiam diabolus, qui pauper erat respectu Dei, inflauit se, di. Similis ero altissimo, Esa. 14. Cum ergo in omni genere peccatorum, peccatum procuratum grauius sit,

sit, quàm non procuratum, vt in luxaria, gula, & similibus; constat, ꝙ grauior est superbia in pauperibus, quàm in diuitibus; Tum quia abiectiores sunt personæ, tum quia habent superbiam procuratam, tum quia minus habent vnde superbiant; Et ideo August. talem superbiam appropriato nomine vocat inflationem, inflatio enim pertinet ad res viles, vt est vesica, & huiusmodi; Item consurgit quasi ex nihilo, scilicet ex aere, qui quasi inane reputatur; Item fit per quandam violentiam.

¶ Nota etiam, quòd res est vsitata diuites superbire, res vero inusitata, superbia in paupere; imo intantum est paupertati annexa humilitas, vt vnum accipiatur pro alio, etiam à saluatore, Matth. 5. Beati pauperes spiritu; quia secundum glos. paupertas hic vocatur humilitas secundum vnum sensum. Et ideo, quia superbia non solet inueniri in paupere, sicut in diuite, dicit Aug. (Ne incipiant monasteria diuitibus, &c.) quia res noua, & inconsueta. Sic igitur patet, quòd superbia in pauperibus est contraria religioni ex hoc, quia facit monasterium eis inutile; Item est graue peccatum, propter quod vocatur inflatio; Item est res præter vsum, ꝙ notatur, cum dicitur (ne incipiant.) Et ideo conueniens est, vt sancta religio laboret modis omnibus ad superbiam huiusmodi reprimendam.

Cap. XXX.

RVrsus etiam illi, qui aliquid videbantur esse in sæculo, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt. Magis autem studeant non de parentum diuitum dignitate, sed de pauperum fratrum societate gloriari.

¶ Sicut

¶ Sicut in pauperibus venientibus ad congregationem duplex inuenitur vitium pertinēs ad superbiam, vt iam dictum est, ita & in diuitibus vnum, & minus occasione rerum, circa quod tradit mandatum infra di. (nec extollantur) Aliud ratione personarum, & maius. & circa hoc, hic ponit mandatum, primo di. (Rursus etiam illi &c.) Nota. Quidam dicuntur fratres natura, ut omnes homines; quidam fide, ut omnes Christiani; quidam religionis conformitate, vt religiosi eiusdem professionis; Cum ergo nullus sit contemnendus, iuxta illud Malac.2. Quare despicit unusquisquè fratrem suum; quanto minus ille, in quem concurrunt tres prædictæ causæ fraternitatis? Item si contemnitur in societate peruersa pauper à diuite, & ignobilis à nobili, non est mirum; In societate uero sancta omnes unum debent esse in Christo; Gal.3. Non est iudæus, neque græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque fœmina, omnes enim unum sumus in Christo. Item angelicæ naturæ sublimitas pauperes non fastidit, imo astat eis, & ministrat, Matth.18. Videte ne contemnatis unum ex pusillis istis, dico enim uobis, quoniam Angeli eorum &c. Rex etiam Angelorum factus mortalis non fastidiuit societatem eorum, imo istos elegit, Iacob.2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? Item factus etiam immortalis legitur frequenter apparuisse in specie pauperis, ut hortulani, peregrini, & alijs multis modis; Vnde B. Martinus diabolo apparenti in specie diuitis, tanquam esset Christus, dixit, Christum purpuratum non noui; Si autem eos fastidiret, eorum formam non assumeret. Quomodo ergo fastidiēdi sunt à diuitibus illi, quos nec Angeli, nequè angelorum rex fastidierunt? Pa-

tet

tet ergo, quod illi, qui magni fuerunt in sæculo, non debent fastidire alios, qui venerunt ex paupertate, tum quia fratres, tum quia societas sancta, tum quia pauperes; magis autem debent gloriari de eorum societate, quàm de parentum diuitum dignitate. ¶ vbi nota, quòd aliqui reperiuntur, qui gloriantur, quòd sciuntur esse generosi; contra quos legitur de sancto Alexio, qui fuit de nobilissimis Romanorum, & de multis alijs sanctis, quòd fugerunt, vt eorum nobilitas lateret, & intantum latuit, vt in persona pauperũ eleemosynam acciperet a seruis suis; Alij vero sunt, qui continere se non possunt, quin interdum aliquod verbum proferãt, per quod se generosos ostendant; contra quos Patriarchæ nobilissimi iudęorum dixerunt corã Pharaone, viri pastores sumus, Gen. 47. Isti si verè Christi serui essent, non ostenderent se nobiles, sed potius contrarium cum Agatha nobilissima dicerent, Ancilla Christi sum, & ideo seruilem personam me ostendo; Sunt iterum alij, qui his non contenti, faciunt se maiores, quàm verè fuerunt in sæculo; contra quos Moyses negauit se esse filium filiæ Pharaonis, Heb. 15. quod credi poterat, nolens se extollere super id, quod erat; Cum ergo omnia hæc, & similia sapiant gloriam de dignitate parentum, interdicuntur.

¶ *Nec extollantur, si communi vita aliquid de suis facultatibus contulerunt, nec de suis diuitijs magis superbiant, quia eas in monasterio partiuntur, quàm si eis in sæculo fruerentur.*

Cap. XXXI.

HIc traditur mandatum ad cauendum superbiã, quæ oriri solet in diuitibus occasione rerum.

¶ Nota

¶ Nota, quòd diabolus, inimicus totius boni, nititur impedire, ne bonum propositum concipiatur; quòd, cum non potest, impedit ne ad effectum perducatur, quòd, cum nequit, perdere laborat; Apocal. 12. Draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperisset, filium eius deuoraret. Hinc est, quod multos, qui posteaquàm contemptum mundi ad effectum perduxerunt, tentat de superbia, vt bonum iam consummatum pereat. Est autem duplex superbia, scilicet quædam latens in cogitatione; Eccles. 11. Non te extollas in cogitatione; Alia apparens exterius aliquibus actibus exterioribus; Eccles. 13. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Volens ergo Beatus August. neutram relinqui in diuitibus, dicit duo; scilicet, (Nec extollantur) propter primum, (Nec de suis diuitijs magis superbiant) propter secundum.

¶ Nota, in vno vocat religionem communem vitam, in alio monasterium, Superius autem vocat eã sanctam societatem; Et sic per tria nomina designantur, quæ pertinent ad tria vota. Dicitur enim sancta societas, contra immunditiam, Communis vita, contra proprietatem, Monasterium, quod est monachorum statio, propter obedientiam.

¶ Nota etiam, quia de bono opere, & præcipuè mundi cõtemptu non est superbiendum; Tum quia omnia bona nostra sunt deformia; Esa. 64. Omnes iustitiæ nostræ tanquam pannus menstruatæ; Item, Si quid sunt, à Deo sunt, & non à nobis, Esaia 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis; Item sunt debitum, non gratuitum; Luc. 17. Cum omnia benè feceritis, dicite, quoniam serui inutiles sumus, quod facere debuimus, fecimus; Quæ est ergo materia superbiendi de aliquibus bonis, cum ita sint

turpia, cum non sint ab ipso, cum sint debitum? Quis enim solet de solutione debiti superbire? Adhuc de dispersione omnium, specialiter temporalium, quis audeat superbire? Nonne multi Philosophi hoc fecerunt? Nonne innumerabiles hæretici? Nonne, & ipse Iudas, & alij quam plures, qui omnes à domino sunt reprobati? Benè ergo dicitur illis (qui diuites fuerunt in sæculo) quod de collatis in monasterio nec extollantur in corde, nec superbiant in opere.

Cap. XXXII.

Lia quippe quæcumquè iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant; Superbia vero etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant. Q. d. Bene necessarium est cauere ab ipsa superbia, quia contra morem aliorum peccatorum superbia nō est solum in malis operibus, immò oritur etiam ex bonis, & destruit ipsa; vt patet Lucæ 18. de pharisæo iusto; Et de illo in vtispatrum, qui elatus in cogitatione accepit diabolum in specie mulieris oberrantis. Tangit autem August. tria, propter quæ superbia prædicta est valdè timenda religiosis. Primum est, quod insidiatur; In quo innuitur, quòd latet apud eos; Hieronym. Superbia in cinere, & cilicio latet; plus autem timendus est ocultus hostis, quàm manifestus, quia minus potest caueri. Secundum est, quòd insidiatur bonis operibus. Religiosi sunt ditiores bonis, quia implent non solum præcepta, sed & consilia, Et insudant diligentius in congregandis virtutibus, & meritis, ita vt eis competat illud primæ ad Corint. 1. In omnibus diuites facti estis in illo; Mercatori autem quantò ditior est, tantò

plus

plus timendus est latro spolians. Tertium est, quod dicit (vt pereant.) Inuidia enim dolet de bono, Accidia differt bonum, Ira simulat bonum, quia quod facit, videtur esse iustum, quamuis iustitiam Dei non operetur; Iacob. 1. Luxuria desipit bonum propter infectionem palati, Auaritia auertit à bono terrenis ex toto intenta, Gula non curat de bono dicens illud Esa. 22. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur, venialia maculant bonum; sed superbia, quòd peius est, destruit omne bonum. Greg. Superbia omnes virtutes destruit. Hinc est, quòd Iob 20. vocatur ventus vrens.

Cap. XXXIII.

QVid enim prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri; cum anima misera superbior efficitur diuitias cõtemnendo, quàm fuerat possidendo?

¶ Reddita ratione traditionis mandati prædicti, rationem reddit obseruationis. Q. d. Hoc mãdatum non sine ratione est traditum, & ideo requirit, vt obseruetur; quid enim prodest &c. Nota, quòd quidam fuerunt, qui disperserunt, sed non dederunt, vt multi Philosophi, & hæretici, qui in signum contemptus mundi, per vicos, & plateas disperserunt pecunias; Quidam vero dispergunt, & dant, sed nõ pauperibus, immò mundo, vt vani prodigi; Alij dispergunt, & dant pauperibus, sed non fiunt pauperes, quia non dant omnia, vt boni eleemosynarij in sæculo remanentes, Similes illi de quo dicitur, Dispersit dedit pauperibus; Alij vero dispergunt, & dant totum pauperibus, & fiunt pauperes, quod est super omnia alia; Qui enim hoc facit, nihil illi deest; vnde loquens dominus ado-

lescenti, qui mandata seruauerat, dixit, Adhuc vnum tibi deest, Luc.18. Innuens per hoc, quòd si illud haberet, quòd erat omnia dare pauperibus, & pauperem fieri, nihil ei deesset, Cui autem nihil deest, in summo est. Sed veh talibus quantumcumq; sint magni, si ex hoc superbiant. Priuantur enim ex hoc octo vtilitatibus, quæ secundum Euangelium sequi solent ex tali dispersione. Tales enim ex hoc non solent fieri discipuli domini, Lucæ 14. Omnis ex vobis, qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus; vnde à contrario sensu, qui huiusmodi renunciat, assequitur eius esse discipulus; Sed superbia facit esse de familia diaboli; Iob 40. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Secundo assequi non solent cumulum perfectionis; Matth.19. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus; Perfectus autem est, cui nihil deest; Sed superbia, quantumcunquè abundet homo, ipsum ex toto annihilat; Ecclesi.21. Domus, quæ nimis est locuples, annihilabitur superbia. Tertio, non assequi solent studium cœlestis desiderij. Contemptis enim terrenis, cor eleuatur ad cœlestia, Matth. 13. Simile est regnum cœlorum thæsauro abscondito in agro, quem, qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa, quæ habet, & emit agrum illum, Thæsaurus ille cœleste desiderium est, Ager disciplina cœlestis studij; Ex distributione ergo omnium, acquiritur in vita disciplinata cœleste desiderium; Sed superbia deijcit de cœlo, Luc.10. Videbam sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem, scilicet propter superbiam, quantò magis à cœlesti desiderio? Quarto, assequi non solent per prægustationem consolationem in-

ternam

ternam, scilicet gaudij cœlestis; Matth.10. Nemo est, qui reliquerit domum &c. qui non accipiat centies tantum; Glos. Omnes, qui propter regnum Dei temporalia spernunt, etiam in hac vita regni gaudium prægustant; Sed superbia lætari facit in bonis proprijs; Iob 31. Si lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo, Osculari manum, est delectari in operibus suis, in quo quia consolationem habet superbus, priuatur diuina consolatione; Bernardus; Delicata est diuina cōsolatio, & non datur admittentibus alienam. Quinto, non promittitur eis thæsaurus in cœlo; Luc.18. Omnia quæcumq; habes, uende, & da pauperibus, & habebis thęsaurum in cœlo; Dispersérant omnia Apostoli, sed dictum est eis, Matth.18. Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Sexto, non promittitur eis honor iudiciarius; Matth.19. Vos qui secuti estis me, scilicet omnibus relictis, sedebitis super sedes 12. iudicantes 12. tribus Israel; Sed in die illa, superbus erit subtus, & non supra; Esa. 2. Dies Domini super omnem superbum, & arrogantem, & humiliabitur. Septimo, non promittitur illis possessio uitæ æternæ, Matth. 19. Omnis qui reliquerit domum &c. uitam æternam possidebit; sed superbia ducit ad mortem æternam; Esa.14. Detracta est ad inferos superbia tua. Octauo, Christo, qui pretiosæ Margaritæ comparatur, priuantur; Matth.14. Inuenta una pretiosa Margarita, abijt, & uendidit omnia, quæ habuit, & emit eam; glos.1. Christum; Sed superbia aufert eum; Psalmus; Et alta à longe cognoscit. Benè ergo dicitur, (Quid prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat

possidendo, quia per huiusmodi superbiam) priuatur omni vtilitate, quæ sequi solet ex huiusmodi dispersione. Veh igitur animæ, quę tanto fructu priuatur, pro tam inutili, & vana superbia. Veh illi, qui per iter virtutum tendit ad vitium. Veh illi, qui de medicamento infirmitatem incurrit; Gregor. Qui de virtutibus habitis extollitur, quasi de medicamento infirmatur. Veh illi, qui hic depauperatur, & tamen partem non habebit in regno cœlorum, hic luget, & ibi non consolabitur. Veh illi, qui de via cœli scilicet angusta, facit sibi viam inferni. Quanta confusio erit, cum diuites sæculi cum humilitate videbunt cœlos ascendentes, se vero cum paupertate superba in baratrum inferni præcipitari? Et ideo benè vocat Augustinus talem animam miseram.

Cap. XXXIV.

NOtanda sunt remedia contra talem elationem. ¶ Primum scilicet, & optimum, est consideratio propriorum defectuum, quibus subiacet homo. Vnde in Vitispatrum dixit quidam senex. Quando cogitatio elationis intrauerit, scrutare conscientiam tuam, si domini mandata custodisti, si inimicos diligis, si gaudes in aduersarij glorificatione, si contristaris in minoratione eiusdem, si recognoscis te seruum inutilem; si recognoscis te plus omnibus peccatorem. Sic autem faciebat abbas Moyses, qui fuit in sæculo magnus peccator, & postea magnæ pœnitentiæ. Cum enim tentabatur de elatione, recurrebat ad peccata sua, recogitando; vnde facta est ad eum vox demoniaca d. Vicisti nos, quia cum te exaltamus, tu te humilias.

Eccle-

Ecclesiastici 11. In die bonorum non immemor sis malorum. Secundum remedium, consideratio meliorum. Quæ enim restat nobis superbiendi occasio; si consideremus quàm parua sunt bona nostra in comparatione ad illa, quæ alij innumerabiles fecerunt? Greg. Sicut incentiuum superbiæ est respectus deteriorum, ita cautela humilitatis est consideratio meliorum. Tertium est, consideratio incertitudinis valoris operum nostrorum. Etenim quandoquè, quod reputamus magnum, nihil est in oculis Dei. Gregor. Sordet interdum in oculis iudicis, quod fulget in oculis authoris. Quamuis autem omnibus sit necessaria humilitas, tamen prædicatoribus specialiter valet ad tria. Valet in prædicatione, ad aliorum conuersionem, Valet in studio, ad intelligentiam scripturarrm, Valet in operibus bonis, ad propriam salutem.

Cap. XXXV.

O*Mnes ergo vnanimiter, & concorditer viuite.* ¶ Viuentibus in congregatione non est tãtum necessaria pronitas animorum, & communitas rerum, de quibus supra dictum est, sed etiam concordia actionum, de qua hic ponitur mandatum. Est autem duplex actio, scilicet Intrinseca, & extrinseca; In harum vtraquè debet esse concordia, Et propter primam dicit hic (vnanimiter) propter secundam (concorditer.)

Nota autem, ꝙ sex sunt, quæ multum solent conturbare concordiam, & contraria horum ipsam inducere. Primum est diuersitas animorum; contra quod datum est mandatum supra, cum dictum est, (Vnanimes habitetis in domo, &c.) Secundum, est

proprietas rerum; Meum enim & tuum faciunt discordiam. Contra hoc dicitur (& non dicatis aliquid proprium.) Tertium est acceptio personarum, in distributione cõmunium. Contra hoc dictum est (& distribuatur vnicuiquè sicut cuiq; opus fuerit.) Quartum suorum incommunicatio. Contra hoc dictum est (Qui aliquid habebant in sæculo libenter velint illud esse commune.) Quintum est voluntas improba nimis habendi; Contra quod dicitur (qui autem non habebant, nó ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt.) Sextum est superbia; Superbi enim non possunt benè concordare; Contra quam, tanquam multum abundantem, data sunt mandata multa ab illo loco, (Nec erigant ceruicem &c.) Greg. In religionè concorditer est viuendum, ratione cohabitationis, ratione fraternitatis, ratione religionis.

¶ Sequitur autem triplex fructus ex huiusmodi concordia. Primus est profectus in bono. Amb. Res paruæ concordia crescunt; res vero etiam magnæ, discordia dilabuntur. Secundus est hostis fugatio, 1. Reg. 16. Igitur quandocumquè spiritus Dei malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius se habebat, Glos. Diuersorum sonorũ moderatus, rationabilisquè concentus, Eccles. vnitatem signat. Tertius delectatio regis cœlestis. Sicut enim melodiæ delectant magnates, sic ista concordia regem regum. Eccles. 25. In tribus beneplacitum est spiritui meo, Et post, concordia fratrum.

¶ Nota tamen quòd, sicut harmonia non semper consistit in omnimoda æqualitate vocum, sed in debita proportione earum, ita concordia non requirit semper æqualitatem omnino, sed debitam proportionem

tionem inter ſuperiores, & inferiores, in eleuatione, & depreſſionè conuenienti. Tantum enim ſuperior interdum poſſet eleuari, vel deprimi, quòd non concordaret cum inferiori, Similiter inferior.

¶ *Et honorate ĩ vobis Deũ inuicẽ cuius tẽpla facti eſtis.*

Cap. XXXVI.

EX diſcordia frequenter ſequitur inhonoratio, modo verbis conuitiorum in præſentia, modo infamationum in abſentia, modo factis per iniurias, vel in rebus, vel perſonis; Ideo dicitur, Prouerb.20. Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus. Benè ergo poſt mandatum de concordia, ponitur mandatum de honore mutuo, quaſi ſequela ad illud. Ab inhonoratione vero mutua valdè cauendum eſt in congregatione. Nihil enim eſt, quod homines plus diligere ſoleãt, quàm honorem ſuum; Et ideo valdè offenduntur ex tali iniuria, Item cum quis in rebus iniuriatur, auferendo illas, emendare poteſt, honorem vero nõ ſic; Prouerb.25. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas cito in iurgio, ne poſtea emendare non poſſis, cum de honeſtaueris amicum tuum. Item huiuſmodi inhonoratio non ſolum homini fit, ſed ipſi Deo, qui ſummè eſt honorandus; Matth.25. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, quod intelligitur in bono, & malo; Econuerſo in honore exhibito homini honoratur Deus, quod ſic patet. Honorandi ſunt omnes homines indiſtinctè, iuxta illud beati Petri; Omnes honorate; Et quid honoratur in homine quocumquè, niſi imago Dei? Honor vero, qui exhibetur imagini, illi, cuius eſt imago, potius exhibetur. Item honorandi ſunt prælati ſpecialiter;

iuxta

iuxta illud Ecclef. 10. In medio fratrum rector illorum in honore; Cuius autem eſt honor iſte, niſi cuius miniſtri ſunt? Vnde Maximus in ſermone. Dignitas, quæ defertur miniſtris; illi, cuius ſunt miniſtri, exhibetur. Item honorandi ſunt deuoti viri ſancti; Ecclef. 10. Semen honorabitur hoc, quod timet Deum; hoc autem fit propter inhabitantem ſpiritum Dei in illis, ſicut capſella honoratur propter reliquias. Bene ergo Auguſt. ponens mandatum de honore mutuo, non dicit, Honorate vos inuicem, ſed (honorate in vobis Deum inuicem) quia in fratre, non ipſe, ſed Deus honoratur. Honoratur quoquè Deus ſpecialiter rebus ſibi conſecratis, vt ſunt oblationes, & temporibus ſibi dedicatis, vt ſunt Dies feſti, locis etiam ſibi conſecratis, vt eſt templum; Et ſicut honor, qui exhibetur templo, reputatur honor Dei, qui habitat in téplo, quia vnum eſt propter alterum, ita honorare fratrem eſt honorare Deum in fratre, cuius eſt templũ; primæ Cor. 3. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos; Quod ſpecialiter conuenit viris religioſis, quia & ipſi ſunt Deo dicati, vt templum, & eius habitatio ſpecialis per gratiam, vt templum eſt ſpecialis Domus Dei, & excellentis nobilitatis ædificium, vt templum; Et ideo bene dicit Auguſt. (cuius templa facti eſtis.) Reuocandum eſt autem ad memoriam, quòd Pompeius nunquam fuerit fortunatus, niſi poſtquàm templum fuit à ſuis honoratum. Quantum ergo eſt timendum illi, qui non illud materiale, ſed iſtud ſpirituale, & ideo charius, in propria perſona inhonorat? Proinde honorandi ſunt prælati omnes tanquàm patres, iuxta illud infra, (Honóre coram vobis prælatus ſit vobis) præcipuè vero boni; primæ ad Timotheum. 5. Qui benè

præ-

præsunt presbyteri, duplici honore habeantur digni. Honorentur seniores ætate secundum illud Leuitici 19. Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Honorentur priores in ordine, tanquàm primogeniti, qui super alios honorabantur in veteri lege; vnde Genes. 49. dicitur Ruben primogenito, Non crescas, scilicet super alios; & secundum magistrum in historijs, idest ad honorem primogenituræ non ascendas. Honorentur æquales, Rom. 12. Honore inuicem præuenientes. Honorentur, qui aliquid maius fuerunt in sæculo, venientes ad nuptias Christi, & quantò honoratiores fuerunt tantò plus honorentur, secundum quod dicitur Luc. 14. In parabola de inuitato ad nuptias, in illo verbo, ne fortè honoratior te, &c. Honorentur sacerdotes; Propter quod dicitur Eccles. 6. Honorifica sacerdotes. Honorentur, qui sunt in gradu ordinis superioris; Rom. 12. Cui honorem, honorem. Honorentur missi à maioribus præcipuè ad aliqua officia spiritualia exercenda, ut est uisitatio, & huiusmodi; ad Phil. 2. Et huiusmodi honore habetote; Et loquitur de Epafrodito, quem ad hæc miserat Paulus ad eos. Honorentur confessores, & salutis ministri; Eccles. 38. Honora medicum; quòd si uerum est de medicis corporum, quantò magis de medicis animarum? Honorentur dono sapientiæ præditi; Sapientiæ 8. Propter hanc scilicet sapientiam habebo honorem apud seniores. Honorentur specialiter laborantes in docendo, & prædicando; primæ Tim. 5. Maximè qui laborant in uerbo, & doctrina, scilicet honorentur. Honorentur sanctitate præcellentes; Credendum est enim, quòd quilibet habeat donum aliquod, licet lateat, quo nos præcellit, propter quod sunt

hono-

honorandi; ad Philos. 2. In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes.

Orationibus instate horis, & temporibus constitutis.

Cap. XXXVII.

TRaditis mandatis de pertinentibus ad religionem, in quãtum est status degentium in vnum, in præcedenti capitulo, tradit Augustinus in hoc capitulo mandata circa pertinentia ad religionem, inquantum est status pœnitentiæ. Sunt autem tria, ad quæ reducuntur opera pœnitentiæ, scilicet Oratio, qua erigitur animus in Deum, qua impugnantur vitia animæ, Mortificatio carnis, quæ insurgit in animam, qua impugnantur vitia carnis, Opus misericordiæ, quo mouetur animus piè in proximum, quo impugnantur vitia mundi; Et circa hoc tria tradit mandata, Circa tertium, ibi (Et si his, qui venerunt ex mo. delica.) Circa secundum, ibi (carnem, vestram domate, Circa primum, hic Orationibus instate.) Sunt autem tria circa orationem valdè cõpetentia religiosis, scilicet Instantia in frequentando, Intentio in cogitando, Maturitas in cantando; Circa quæ tradit hic Augustinus tria mandata, Circa tertium, ibi (& nolite cantare) Circa secundum, ibi (Psalmis & hymnis,) Circa primum, hic. Et traduntur duo mandata circa hoc, vnum pertinens ad orationes ordinarias, aliud pertinens ad orationes extraordinarias, ibi (In oratorio nemo aliquid agat.) Ad instandum ergo orationibus ordinarijs, tradit mandatum dicens, Orationibus instate. Nam, licet orationi omnibus instandum sit, Rom. 12. tamen specialius hoc competit religiosis. Illis enim, qui sunt in tentationibus constituti, cum ab

his

his se non possunt defendere sine adiutorio altissimi, inuocandum est diuinum auxilium instanter; Matth. 26. vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Item cum secundum Greg. dona Dei facilè amittantur, nisi à largiente custodiantur, quilibet habens aliquod donum Dei, recurrere debet ad largientem, vt custodiat, & qui plus habet, plus debet recurrere. Item in rebus difficilibus præcipuè solet implorari diuinum auxilium; Cum ergo religiosi plus impugnentur à tentationibus, quàm alij, Eccles. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, Et plus habeant de donis cœlestibus, & habeant opus arduum præ manibus, scilicet opus perfectionis ducere ad consummationem, incumbit eis triplex necessitas plus orandi, scilicet tentationum assiduitas, Amittendorum bonorum facilitas, Proprij negotij difficultas. Præterea multum facit ad opportunitatem orandi occupationum subtractio; Propter quod dicitur Eccles. 18. Ne impediaris orare semper, idest ne assumas tibi ea, quæ impediunt te ab oratione. Item multum facit ad idem loci congruitas; Psalm. Adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius. Item sancta, & deuota societas dicentium verbo, & exemplo venite adoremus, & procidamus ante Deum. Item contemplatiuus obligatur magis ad orãdum, cum secundum Ber. Oratio semper sit contemplationis. Item viuentes de eleemosynis tenentur orare pro benefactoribus, exemplo Pauli dist. 2. Tim. 1. Det misericordiam dominus Onesiferi domui, quia sæpè me refrigerauit, & cathenam meam non erubuit. Item sicut diuites, qui non possunt multum orare, supplere debent in eleemosynis, Sic qui

non possunt dare eleemosynas, debent hoc in orationibus compensare. Licet autem religiosis multum instandum sit orationibus, tamen magis (horis, & temporibus constitutis) Hoc enim, sicut dicit Gilbertus sancti Ruffi abbas expositor huius regulæ, Non est solum oratio, sed etiam obedientia; Constat autem, quòd duplex bonum melius est. Item horis, & temporibus constitutis conuenit, non solum vnus conuentus, sed innumera multitudo per vniuersum orbem ad orandum; Cum ergo, sicut dicit scriptura, impossibile sit preces multorum non exaudiri, sperari debet, quòd, & si non ratione sui, tamē ratione multitudinis orantis, cui se adiungit, debet citius exaudiri. Item probabile est, quòd sicut locus deputatus orationi facit, vt preces citius exaudiantur, sic etiam tempus statutum à spiritusancto, Esaiæ 49. Tempore placito exaudiui te, Sicut & pauper veniens ad eleemosynam statuta hora citius accipit. Quamuis autem omnibus septem horis canonicis nobis instandum sit orationi, tamen specialius quibusdam horis, scilicet Matutinis, Prima, & Completorio, contra quod sunt aliqui, qui vix surgunt ad Matutinas, sed occasionibus fallaciter receptis quasi semper remanent, quasi sufficiat eis diuinis laudibus interesse solum de die. Non videntur isti pertinere ad illam beatam turbam innumerabilem astantem ante thronū Dei, de qua dicitur Apocal.7. quod non solum die, immò die, ac nocte seruiunt ei in templo eius. Non sunt isti de illis animalibus sanctis, quæ nec die, nec nocte requiem habent dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus, dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est, Apocal.4. Non sunt isti de illis custodibus sanctæ Ecclesiæ, qui non solum

de

de die, sed etiam tota die,& tota nocte perpetuò nõ tacent, scilicet laudare nomen Dñi, Esa.63. Excitatur, qui huiusmodi est, Tre.2.vbi dicitur; Consurge,ideſt cum alijs surge,lauda in nocte. Dauid nec occupationibus regijs diurnis, nec nocturnis delicijs uxorũ retrahebatur, quin de nocte surgeret ad laudes Dei; Nam dicit, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Christus interdum, non solum partem noctis, sed etiam totam noctem expendebat orando; Luc. 6. Et erat per noctans in oratione Dei. Paulus, & Silas non impediebantur angustia carceris, quin media nocte laudarent Deum, Act.16. Infęlices somnolenti illi,qui tantorum exẽplo non excitantur ad Matutinas. Præterea mulieres solent surgere de nocte pro sollicitudine domus suæ; Prouerb. ultimo, De nocte surrexit, deditquè prædam domesticis; Item artifices magna parte noctis uigilant; Studentes sapientiæ surgunt de nocte; Si ergo studiosi pro sapientia acquirenda, & artifices pro lucro, mulieres pro cura domus suæ sic surgũt de nocte,quantò magis oportet seruos Dei pro seruitio regis æterni surgere de nocte? Præterea tempus nocturnum aptius est actibus contemplationis, quia liberius,& quietius est ab occupationibus; Ideo dicitur in Psal. In die mandauit dominus misericordiam suam,& nocte canticum eius. Item benedictio nõ solum debetur Deo de die, sed etiam de nocte,Psal. Non dormitabit,nequè dormiet,qui impugnat Israel; cui resistitur per sacras uigilias; primæ Mach.12. Cum sol occidisset præcepit Ionathas suis uigilare,scilicet propter aduersarios,quos audierat nocte superuenturos. Item somnolentos frequenter comitantur carnales tentationes; Has autem reprimunt honestæ uigiliæ, Eccles. 31. uigi-

lia

lia honestatis tabefaciet carnes.Item sicut dominus veniebat ad Balaam de nocte, Numeri 22. ita frequentius in huiusmodi silentij tempore visitat animam, & immittit consolationes internas; Iob 35. Qui dedit carmina in nocte, id est gaudiosas consolationes. Item surgentes ad Matutinas multipliciter se purgant.Surgẽdum est igitur libenter ad Matutinas,ne tempus aptissimum orationi amittant, vt debitum benedictionis Deo plenè reddamus, vt impugnatę Ecclesię succurramus,vt tẽtationes carnis euadamus,& meritũ satisfactionis nobis acquiramus, vt cõsolationũ sanctarũ participes efficiamur, vt corpori in Dei seruitio de sanitate prouideamus.

¶ DE COMPLETORIO. Cap. XXXVIII.

SVnt aliqui fugientes Completorium;tamen econtra, cum magna diligentia caueant fratres,ne vnquam horam istam amittant, & hoc multis de caussis. Constat enim, quòd hora illa est, in qua de labore actiuæ transitur ad quietem contemplatiuæ, Propter quod tunc cantatur, Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace; Bonarum autem mentium est libenter huiusmodi transitum facere, nec occupationes actiuæ vltra diẽ prolongare, secundum illud, Exibit homo ad opus suum,scilicet qui ratione vtitur, & ad operationem suam vsquè ad vesperam,scilicet & non vltra. Item, cum sit tempus tacendi, & loquendi, Eccles.3. Ista hora est, in qua incipit silentium apud religiosos, quod omnes boni libentius debent accipere, quàm locutiones. August. Loquela sit in necessitate,taciturnitas in iocunditate. Item ista est hora, in qua anima-

animalia ſancta, quæ per diem vadunt ad exteriora, reuertuntur ad interiora; Vnde & in principio dicitur, conuerte nos Deus ſalutaris noſter, ſcilicet ab exterioribus ad interiora. Item ſecundum morem noſtrum Completorio ſunt annexæ orationes ſecretæ, quarum fructum frequenter amittunt, qui non interſunt. Item in illa hora ſunt multa, quæ non fiunt in alijs horis, quæ habent aliquem effectum gratiæ conferendæ, ſicut eſt Aſperſio aquæ benedictæ, Benedictio prælati. Item remanentes à Completorio, ut frequenter peius expendunt illud tempus, quàm remanentes ab alijs horis diurnis. Item huiuſmodi remanentes ſolent alios inquietare ſuis uigilijs, & clamoribus, & tardo ingreſſu ad dormitorium, quod ualdè cauendum eſt circa ſeruos Dei. Qui enim ipſos inquietat, ſpiritum ſanctum in eis habitantem contriſtat. Item alios ſcandalizat. Videntes enim eos remanentes à Completorio, non de facili habent rationem iudicandi, ꝙ remaneant, niſi ex cauſa minus ſufficiēti, & ſic in eis ſcandalizātur. Si autem ille, qui ſcandalizat unum de puſillis, expedit, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, Matth. 18. Quid de illo ſentiendum, qui conuentum ſcā dalizat? Item ſolemniter recommendamus nos Beatæ Virgini in Completorio; Conſtat autem, quòd efficax eſt ualdè recommendatio tam ſolemnis; Vnde magiſter Iordanus narrat ſe audiſſe à quodam religioſo, quòd quando fratres dicebant eya ergo &c. uidebat Beatam Virginem flexis genibus recommendantem ordinem filio ſuo. Interſint ergo libenter fratres Completorio, propter amorem contemplationis, propter amorem ſilentij, propter curam propriæ conſcientiæ, propter fructum ſecretarum orationum, propter aſſequendum fructum aliarum

E gra-

gratiarum, propter cautelam temporis non inutiliter expendendi, propter vitandam inquietudinem, & scandalum fratrum, & propter deuotionem ad Beatam virginem. Quid autem mirum si viri spirituales aduesperascente die libenter transeunt ad quietem, cum etiam aues garritum tunc dimittant, & quiescant? immo, vt dicit Plinius, tota multitudo apum in alueari ad sonitum vnius circumuolantis illa hora quiescit sine strepitu vsquè mane, & tunc ad sonitum eiusdem circumuolantis consutgunt.

¶ Prædicta igitur duo tempora sunt apta orationibus secretis, quia Matutinum præcedit occupationes diurnas, Vespertinum vero sequitur, & ita vtrumquè liberum est ab occupatione. Ista sunt illa duo sacrificia legalia, non carnalia, sed spiritualia, scilicet Matutinum, & Vespertinum, quæ quotidie iubentur offerri, Exod. 29. Orandum est specialiter in mane, & sero, vt primordia, & vtilia actionum nostrarum offerentes ipsi, qui est Αλφα, & Ωμεγα, principium, & finis, debitas primitias inchoationis, & decimas consummationis persoluamus eidem. Item orandum est mane, vt in actionibus diurnis oratione dirigamur, Et hoc sonat oratio, quæ dicitur in Prima, orandum est in sero, vt oratione contra tentationes nocturnas muniamur, & hoc sonat oratio, quæ dicitur in Completorio; Istæ autem orationes non mutantur, sicut orationes, quæ dicuntur in alijs horis, secundum diuersa tempora; quia immutabiliter his de causis semper orare debemus in his duobus temporibus. Item orandum est mane propter futura, vt benè fiant, Sero propter præterita mala, vt remittantur.

¶ *In Oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factũ est, vndè & nomen accepit, vt si fortè aliqui etiam*

præter

prater horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.

Cap. XXXIX.

HIc tradit mandatum circa orationes extraordinarias, quia non sunt necessitatis, sed voluntatis; nec tradit mandatum, vt fiant, sed mandatum, ne impediantur.

¶ Nota circa expositionem huius verbi Oratorium, ꝙ dominus vniuersorum, non solum de personis retinuit sibi ad ministrandum aliquos specialiter, ut ministros ecclesiæ; sed & de rebus decimas ad ministrorum sustẽtationem, de temporibus Dies solemnes, & de locis aliqua sibi specialiter appropriauit ad seruiendum sibi; Inter quæ unum est Oratorium, ꝙ dicitur ecclesia; idest congregatio ratione eorum, qui ibi conueniunt; Dicitur etiam templum ratione illius, in cuius nomine conueniunt, scilicet Dei; Tẽplum.n.dicitur à theos, ꝙ est Deus, & platea, quasi Dei platea; Et Oratorium ratione eius, ꝙ ut frequentius, & principalius fit ibi oratio. ¶ *Ad quod factum est.* ¶ Videtur, quod tempore gratiæ non debeat esse locus aliquis proprius ad orandum. Mulieri enim Samaritanæ quærenti, ubi esset locus orandi, respondit dominus, Venit hora, in qua ueri adoratores adorabunt in spiritu, ergo non est curandum de loco? ℟. Non est in loco ponenda talis fiducia, quod non credat aliquis alibi se non posse audiri, sicut faciebant aliqui iudæi, sed curandum est ex alijs causis de loco. Si enim non esset aliquis locus orationibus deputatus, cum tunc nesciretur, utrum orarent homines, uel non, multi

omitterent orare. Item cum uadit quis ad locum deputatum orationi, plus laborando plus meretur. Item ipse locus ad hoc deputatus, ad hoc incitat, sicut locus deputatus comestioni ad comedendum; & similia: Et ideo licet orationis virtus sit in spiritu, tamen deputatur locus propter iam dicta.

Cap. XXXX.

NEmo aliquid agat. ¶ Videtur, quòd non liceat in Oratorio prædicare, confessiones audire, & similia. ℞. Ista spiritualia exercitia, quibus animi eriguntur in Deum, secundum quandam nominis extensionem vocantur orationes quandoquè, quia oratio est ascensio animi in Deum; Vndè quædam glos. super illud, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione, dicit, Oratio generalis, non solum est in verbis, sed in omnibus, quę in obsequium Dei, & fidei deuotionem gerimus; Sicut ergo sub parte satisfactionis, quæ est ieiunium comprehenditur omnis carnis afflictio, & sub eleemosyna omne genus pietatis, ita sub oratione omnes actus spirituales.

¶ Vtrum liceat in casu ibi comedere, vel iacere. ℞. non regulariter, sed dispensatiuè, ex causa.

¶ Vtrum liceat ibi dispensatiue emere, uel uendere, sicut comedere. ℞. non; quia ista quasi nũquàm exercentur sine peccato; Vnde, & dominus cum indignatione eiecit ementes, & uendentes de templo. Ex his collige, quòd actiones spirituales regulariter possunt ibi fieri; & actiones corporales, quæ sunt necessitatis, & sine peccato possunt ibi fieri dispensatiuè; Actiones vero, quę vix, vel numquàm

sunt

sunt sine peccato, nullatenus debent ibi fieri, nisi forte in necessitate grandi.

Cap. XXXXI.

NOta, quia in hoc ꝙ Aug. prohibet impediri illos, qui fortassis interdum orare volunt præter horas constitutas, manifestè commendat huiusmodi secretas orationes, quæ proculdubio sunt signum euidens sanctitatis, & à viris sanctis cum omni diligentia sectandæ. Huiusmodi exemplum reliquit nobis Saluator, qui, cum nullo indigeret, totiens tamen legitur orasse sic. Item Apostoli ministerium mensarum propter hoc reliquerunt, Act.6. Item ferè omnes sancti antiqui; Unde Paulus hæremita mortuus inuentus est appodiatus ad arborem ore, ac manibus in cęlum erectis, quasi orans. Huiusmodi exemplum specialiter reliquit nobis B. Dominicus, qui tam frequenter etiam pernoctabat in oratione carens lecto. Huiusmodi exemplum reliquerunt nobis patres primitiui, quorum tempore Ecclesia erat plena Fratribus orantibus antè altaria prostratis. Nam huiusmodi orationes habent aliquas prærogatiuas super orationes ordinarias. Illæ enim, quę sunt in communi officio, pro maiori parte sunt potius laudes, quàm petitiones; Laudes vero pertinent magis ad patriam, quæ est in plenitudine, & ad viam, in qua est status indigentię, magis pertinent petitiones; Secretę autem orationes magis sunt petitiones; & ideo magis in pręsenti necessarię. Prętera in communi officio, cũ sint ibi petitiones certę, & interdum tales, quibus, qui interest, non multũ indiget, in orationibus vero secretis petit quilibet, quod sibi placet; Cuilibet aũt magis necessarium est

laborare, pro eo, quo magis indiget. Præterea orationes communes sunt de institutione ecclesiæ, secretæ de institutione Dei, Iuxta illud Matth. 6. Tu vero clauso hostio ora patrem tuum, Et de sic orando legitur exemplum dedisse dominum, de alio vero modo orandi non, & ideo sunt maioris necessitatis, vnde & ad omnes pertinent. Item sunt magis mentales, quàm vocales, hoc autem multum facit ad efficaciam orationis, Psal. Cum inuocerem, id est intus vocarem, exaudisti me Deus. Præterea generant maiorem affectionem, potest enim sic orans plus immorari circa singula meditando; ex huiusmodi autẽ morosis cogitationibus generantur maiores affectiones desideriorum sanctorum, quæ faciunt orationes efficatiores; iuxta illud Psal. Desiderium cordis eorum audiuit auris tua. Præterea sunt puriores; quia nihil vanitatis eis admisceri potest, sicut vocalibus, quæ sunt coram hominibus. Prȩterea magis in promptu possunt haberi; quia cõmunes indigent libris, interdum loco, socijs, & tempore, In istis vero non sic, Psal. Apud me oratio Deo vitæ meæ. Item deficientibus verbis corporis, istam orationem non oportet deficere; Vnde de B. Martino dicitur, Inuictum ab oratione spiritum non relaxabat.

Cap. XLII.

Nota etiam, quòd libentius est orandum in loco sacro; piè enim creditur, quòd facilius dominus exaudit orationes, quæ fiunt in loco sibi deputato. Item credendum est, quòd Angeli talem locum sanctum magis frequentent, qui aptior est illis ad offerendum orationes eorum coram Deo.

Pro-

Probabile enim est, quòd dæmones, qui libenter impediunt orationes, non audent ita accedere ad locum sacrum; Genes. 28. Quàm terribilis est locus iste. Item omne Oratorium est consecratum in honore alicuius sancti; Pium est autem credere, quòd sanctus patronus ecclesiæ specialē curam habeat de conuenientibus illic, sicut princeps de his, qui conueniunt ad loca sui dominij. Item ibi vt frequentius est corpus Christi, reliquiæ sanctorum, imagines Crucifixi, & B. Virg. & sanctorum, quæ sensibiliter introducunt in mentem horum memoriam, quæ multum valent ad excitandam deuotionem; Deuotior autem affectus summè facit orationem efficacem; Aug. Dignior sequetur effectus, quando feruentior præcedit affectus.

Cap. XLIII.

SCiendum etiam, quòd, licet ad seruos Dei deuotos pertineat sic libenter orare, tamen propter huiusmodi orationes extraordinarias non debent dimittere ea, quæ ordinariè sunt facienda, & ideo dicit Aug. (si eis vacat,) Innuens quod, cum instant aliæ occupationes ordinariæ, non sunt propter orationes huiusmodi dimittendæ. Qui enim propter orationes huiusmodi dimittit facere, quòd debet secundum votum professionis, est sicut vsurarius, qui libentius dat, quod non debet, quàm red dat, quod debet, contra quem, Rom. 13. Reddite omnibus debita. Item insistere orationibus huiusmodi, relictis communibus occupationibus, sapit singularitatem; hoc est autem, quod multum nocet in religione, sicut fera in vinea; Psalm. Singularis

ferus depastus est eam, scilicet vineam Domini. Item istæ procedunt ex propria voluntate, illæ autem ex aliena ordinatione. Item ille, qui facit, quod alij faciunt, non habet vnde de vana gloria tentetur, sicut ille, qui non est sicut cæteri hominum; Oratio autem extraordinaria facilius fermentatur vanitate, ergo minus accepta, quia noluit dominus in lege, quòd in aliquo sacrificio offerretur fermentum. Item talis est, sicut ouis segregata, quam facilius inuadit lupus, vt patet de B. Thoma Apostolo, qui segregatus ab alijs dominum videre non meruit. Sicut Abbas facit quandoquè pitantiam in cōuentu, & non vult, quòd habeant, qui non intersunt cum alijs, ita dominus spirituales gratias, & consolationes.

Cap. XXXXIV.

SCiendum est autem, quòd non solum spirituales occupationes, vt lectio, officium ecclesiæ, & huiusmodi non sunt dimittendæ propter huiusmodi orationes, sed nec etiam corporales actiones, quæ sunt ad vitæ sustentationem necessariæ, vt sunt procuratio necessitatum, opera officiorum, & seruitia varia pro fratrum necessitatibus. Certum est enim, quòd ex his occupationibus sequitur aliqua vtilitas, de oratione vero sua nescit aliquis vtrum sit efficaciæ ante Deum, vt sibi, vel alijs multum prosit; Certa autem bona pręferenda sunt incertis; August. Tene certum, & dimitte incertum. Item pallio huiusmodi orationum, quasi vitæ contemplatiuę, frequenter nutritur accidia, & fugiuntur opera laboriosa; contra illud Eccles. 7. Ne oderis laboriosa opera.

Cap. XXXXV.

ATtendendum autem, quòd, licet in omnibus fratribus sit reprehensibile dimittere laboriosa opera, quibus necessitatibus fratrum subuenitur propter orationes huiusmodi, tamen plus in fratribus laicis. Non enim esset laudabile, quòd à patrefamilias vocatus ad laborandum operarius in vinea propter orationem longam, quam faceret in ecclesia, illud dimittere; Ipsi autem fratres laici vocati sunt propriè ad operandum, sicut clerici ad alia spiritualia; & ideo habent diligenter exercere. 1. Corint. 7. Vnusquisquè in ea vocatione, qua vocatus est, in ea permaneat. Item diuisiones gratiarum sunt datæ ad hoc, vt inuicem se iuuent serui Dei; Sicut ergo clerici ministrant eis gratias spirituales doctrinæ, & officij, & huiusmodi, quas acceperunt, ita & illi debent eos adiuuare, 1. Petr. 4. vnusquisquè sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes. Item in corpore vno sunt multa membra habentia actus, & officia diuersa, & vnumquodquè membrum seruit de officio suo, & officium alterius non assumit; Laici ergo, qui sunt manus, cuius est operari, melius faciunt hoc sollicitè agendo, quàm si assumerent oculi officium contemplationi vltra modum vacando. Præterea cogitare debent, quòd qui sustinent Prædicatores, sicut Pauli sustentantes vitam, participes sunt bonorum, qui per eos fiunt; Matth. 10. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ recipiet. Item sæculares laborant vehementer pro vita sua quomodo habenda in mundo, quantò magis fratres laici pro vita gloriosa? Propter hoc

igitur

igitur laudabilior est frater laicus, qui succinctè dictarum orationum, ad quas tenetur, dimittit solemnitatem, & multitudinem Missarum, & prolixitatem officij in Matutinis, & alio tempore, & occupationes in Missis priuatis, & orationes extraordinarias, vt plus de tempore expendat in corporali labore, quàm qui in his se detinens, & occupans, minus operatur tempore operandi; præcipuè cum non sit sine magno periculo in ordine paupere, & de eleemosynis viuente, huiusmodi eleemosynis pasci ille, qui non est aptus ad seminandum spiritualia aliqua, nisi per fructum sui laboris huiusmodi recompenset.

Cap. XLVI.

P*Salmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore.*

¶Licet propriè loquendo omnis psalmus sit hymnus, tamen hymnus est laus Dei cum cantico, & quandoquè restringitur ad illos hymnos, qui habet notabiliores cantus, & ideo accipitur hic pro illis, qui in officio diuino habent distinctum modum in cantu à psalmodia; vt sit sensus (cum oratis Deum) psallendo, siue alio modo (hoc versetur &c.) Vel aliter; psalmis, idest orationibus secretis, & hymnis, idest orationibus sonorosis, scilicet publicis. Vtrum obliget hoc mandatum. ℟. sicut sit in canonica scriptura, August. enim quędam ponit in regula, quæ non sunt tàm præcepta, quàm incitamenta ad bonum, de quarum numero hoc est vnum, vnde virtute regulæ non obligatur ad hoc aliquis aliter, quàm obligetur ex iurediuino; Cordis autem euagatio in orationibus, aliquando accidit ex infirmi-

tate

tate humana, aliquando ex negligentia, aliquando ex proposito; Licet autem totum sit reprehensibile, tamen tertium magis, quàm secundum, & secũdum magis, quàm primum. Item sunt quædam cogitationes cuiusdam necessitatis, sicut cum incumbit aliquis alicui, de quo oportuit eum cogitare; Sap. 9. Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem; Aliæ vanitatis, Psal. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt; Aliæ iniquitatis; Sap. 1. Peruersæ cogitationes saparant à Deo; In oratione ergo cauendum est à primis, sed plus à secundis, plus à tertijs. Item quædam oriuntur ex immissione dæmonum; quædam etiam ex culpa præcedenti, vt cum quis ante orationem adeo est vagus, quòd illa occasione occurrunt ei orãdo, sicut & in somniando, quæ ipsum impediunt; quędam ex culpa præsenti, vt cum quis dicendo officium se occupat in alijs; Primum malum, secundum peius, tertium pessimum. Item in orando occurrunt quandoquè cogitationes vtiles, & de pertinentibus ad orationem, vt cum occasione alicuius verbi occurrentis in oratione cogitat quis aliquid vtile ad sermonem; quandoquè quidem vtiles, sed de impertinentibus, quandoquè, & impertinentes, & inutiles, immo quandoquè nociuæ; Primæ habent aliquam excusationem, Secundæ minorem, Tertię minimam. Multum igitur debent omnes, & maximè religiosi dare operam, vt orando versetur in corde, quod profertur in ore, alias oratio eorum erit simiatica. Simia enim interdum labia mouet ad modum orantis, licet nesciat, quid dicat. Matth. 15. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Item cum quis loquitur proximo suo, cogitat in eo, quòd dicit, & tantò magis, quantò ma-

ior est, cui loquitur; Cum ergo orando loquamur summo Deo, quantum cogitare debet quilibet in oratione sua? Bernardus. Cum ad orandum in Ecclesiam intraueris, fluctuantium cogitationum tumultum relinque exterius, vt soli Deo vacare possis. Item oratio cibus est cordis, sicut enim amittit dulcedinem boni morselli, qui non masticat eum, sic dulcedinem spiritualem orationum, qui non conterit dentibus intelligentiæ. Ber. Cibus in ore, psalmus in corde sapit; non negliat anima illum terens dentibus intelligentię, ne si fortè integrum glutiat, frustretur sapore palatum dulciore super mel, & fauum. Item in oratione petimus, vt Deus nobis intendat iuxta illud, Intende mihi, & exaudi me; Quomodo autem est probabile, quòd hoc faciat, si nos nobis non intendimus? Bernardus. Quomodo mihi intendet, qui mihi non intendo? Item quod magis efficax est in oratione, est ex parte cordis; August. Potius ad vocem cordis, quàm corporis aures eius; Et Isidor. Oratio cordis est, non labiorum; neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit; qui ergo cor non habet in oratione, subtrahit, quod melius est in oratione, quod vt euitetur, recolligendum est cor, cum acceditur ad orandum; Interdum etiam respiciendum est in libro, vt melius cor applicetur ad ea, quę dicuntur. Quamuis autem ex infirmitate humana homo non possit habere cor multum in orationibus suis, non tamen propter hoc tepescendum est ab oratione; quia pauper, licet non semper clamet, tamen sola instantia cordis diu sedendo ad portam dominum mouet ad misericordiam, & multò magis de misericordia Dei est confidendum. Item cum à principio orationis fuerit intentio meritoria, totum

cum opus, quod sequitur, est meritorium, licet non semper actu cogitetur de illo; & valet opus orationis, & si non per modum orationis, tamen per modum meriti.

Cap. XXXXVII.

ET nolite cantare, nisi quod legitis esse cantandum. Quod aũt ita scriptũ est, vt non can. nõ cantetur.

¶ Hic tradit mandatum circa maturitatem in cãtando, vt non aliud, quàm quod scriptum est, cantetur, cum dicit (nolite &c.) Neque aliter, cum dicit (Quod autem non ita, &c.) Licet hæretici reprehendant cantus vocales Ecclesiæ, tamen Ecclesia non sine multa ratione ipsos instituit. Habet enim huiusmodi cantus, siue iubilus multos vtiles effectus. Vnde est, quòd cor liquefacit in affectum sanctum. Vnde de beato Augustino scriptum est. Flebat autem vberrimè in hymnis, & canticis suauè sonantis Ecclesiæ vocibus vehementer affectus. Alius mentem eleuat. Greg. Oculos cordis attollit iubilus laudis. Vnde multi rapiuntur in extasim in huiusmodi iubilatione, & ideo post quàm dictum est in psal. In Ecclesijs benedicite Deo domino, sequitur ibi, Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Tertius tristitiam malam depellit. Glos. super illo verbo Iacob. 5. Tristatur aliquis vestrũ; crebra psalmodiæ dulcedo nociuam tristitiæ pestem depellit. Ideo dicit Dauid. Exultabunt labia mea, idest ita replebor gaudio, quod in labijs apparebit, cum cantauero tibi. Quartus præparat viam cordis domino ad infusionem multiformium gratiarũ. Greg. super Ezech. Cum vox psalmodiæ per intentionem cordis agitur, omnipotenti domino iter

ad cor præparatur. Isti effectus sunt in anima. Quintus diabolum fugat. 1. Reg. 16. Dauid tollebat citharam, & psallebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius se habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Sextus Deum delectat. 1. Cant. Sonet vox tua in auribus meis. Septimus militantem Ecclesiam assimilat triumphanti, quæ semper iubilat. Bernar. super Can. Nihil in terris ita propriè repræsentat quendam cœlestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum. Octauus inimicos Ecclesiæ conturbat. 2. Paral. 20. Cumquè cœpissent laudes canere, vertit dominus insidias inimicorum in semetipsos, & percussi sunt.

Cap. XLVIII.

PORRO circa libros Ecclesiasticos benè correctos, & benè legibiles habendos est magna diligentia facienda. Per ipsos enim dirigimur in ea, quæ pertinent ad Deum, per scholasticos vero in ea, quæ pertinent ad proximum, vt est docere, prædicare, & huiusmodi; Magis vero curandum est nobis de his, quæ pertinent ad Deum, quàm proximum. Item huiusmodi libri sunt communes, & omnes illis vtuntur, non est autem ita de scholasticis; communia vero præponenda sunt proprijs. Item ad istos necesse habent recurrere senes, & malè videntes, & minus prouecti. Item pertinent ad ornatum Ecclesiæ. Item ex defectu eorum fiunt defectus, & errores in officio, vnde plures turbationes, & scandala oriuntur, quàm ex insufficientia aliorum librorum, quæ valdè sunt cauenda in seruitio diuino. Cauendum est autem cuilibet, ne aliud, vel aliter, quàm scriptum est in libris, cantet, vel legat ex proprio sensu;

sensu; magis enim sequenda est auctoritas maioris, quàm etiam ratio, quia hoc humilitatem, illud præsumptionem sapit, sicut dicit expositor regulæ. Præterea si iste vult cantare aliud, quàm scriptum est, ille similiter, fiunt diuisiones, & turbationes in officio. Item tollerabilius est aliquid minus benè cantari, vel legi, dummodo non sit error intollerabilis, qui nusquàm inuenitur in libris, quàm fieri turbationem in officio, & ideo semper est faciendum secundum libros, valdè etiam curandum est cuilibet, vt sciat, quæ scripta sunt de officio, si enim studetur cum tanta diligentia in illis, ad quæ nullus tenetur, quantò magis vbi addiscunt homines illa, ad quæ tenentur? Hæc enim est scientia salutaris, idest ad salutem pertinens.

Cap. XLIX.

Carnem vestram domate ieiunijs, & abstinentia esca, & potus, quantum valetudo permittit.

¶ Hic tradit mandata circa secundam partem pænitentiæ, quæ pertinet ad carnis macerationem. Et circa hanc dat tria mandata. Primum pertinet ad potentes, ibi, (Carnem vestram, &c.) Secundum, ad impotẽtes, ibi, (Cum autem aliquis, &c.) Tertium, ad vtrosquè, ibi, (Cum acceditis, &c.) Et vide, quòd secundum surgit ex primo, tertium ex secũdo. Cum enim dicit, quantum valetudo permittit, quia posset aliquis dicere, Quid faciendum ergo est in impotentibus? subiungit, (cum autem aliquis non potest ieiunare, &c.) Et quia in illo dicit, non tamen extra horam prandij; Ideo quid in prandio vtrisquè sit agendum, subiungit (Cum acceditis, &c.) Circa primum vero dans mandatum dicit, quid carni facien-

ciendum, quia domanda, non extinguenda, & per quæ, quia per duo, scilicet per ieiunia, & per abstinentias duplices, scilicet escæ, & potus. Quamuis enim ad omnes seruos Dei pertineat carnem domare, tamen specialiter requiritur hoc à Prædicatore. Prædicatores enim frequenter prædicant Iesum Christum, & hunc crucifixum, & ad huiusmodi etiam crucifixionem alios inducunt; Quanta autem verecūdia est huiusmodi Prædicatori à corpore incrassato? Item Prædicatoris est in Prædicationibus, confessionibus, consilijs persuadere, vel imponere alijs, vt carnem doment; quid autem prodest huiusmodi ita esse solicitum de alijs circa ista, & pro salute sua digito nolle talia tangere? Ideo dixit Apostolus. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè, cum alijs prædicauerim; ipse reprobus efficiar. Item Prædicatoris est discurrere per mundum inter fœminas, & alia incentiua ad malum, & ideo, si corpus eius non fuerit edomatum, de facili præcipitabit eum. Et ideo dixit sancta Sincletice in vitispatrum; Ieiunium frenum est monacho ad peccatum. Item Prædicator est nuncius missus à rege cęlesti, non solet autem credi nuncio, nisi ostendat signa, per quæ constet ipsum verum esse nuncium, & de familia illius, à quo dicit se missum; Prædicator igitur debet signa domini sui portare manifestè; Hæc autem sunt carnis maceratio, Gal. 5. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt. Item Prædicatoris est per famam sanctitatis mundum attrahere ad se, quod maximè fit per abstinentiam, sicut patet de sancto Iohanne Baptista. Item Prædicatoris est laudes Dei dulcius personare, Pellis autem pinguis non benè resonat; Ideo sicut de pellibus melius desiccatis fiunt tympana

ad

ad benè cantandum; sic dulcius resonat laudes diuinas Prædicator siccus, quam pinguis; & ideo secundum Expositionem Gregor. dicitur in Psal. Laudate dominum in tympano, quod fit scilicet de pelle desiccata. Item Prædicatoris est prædicare de scripturis sanctis; & ideo debet se aptare ad penetrandum subtiliter, ad quod multum ualet carnis maceratio, quia secundum Hieron. pinguis uenter non gignit sensum tenuem: Danieli enim uescenti leguminibus, & aqua data est intelligentia uisionum. Item Prædicatoris est inducere homines ad uitam Christi tenendam, ut sicut ipse ambulauit, ita & ipsi ambulent; melius autem docet pingere, qui non solum uerbo, sed imaginem ostendendo docet, & ideo Prædicator debet uitam Christi, non solum uerbis prædicare, sed etiam in se ostendere; & ideo Paulus 2. Corinth. 4. Semper mortificationem Iesu in corpore uestro circumferentes, ut & uita Christi in corporibus uestris manifestetur.

Cap. L.

SEd sunt quidam miseri religiosi, qui non secundum spiritum, sed secundum carnem ambulantes uentris ingluuie superati uitæ austeritatem, quam assumpserunt uoluntariè, post experientiam exhorrentes inconuenientia multa hac occasione committunt; hoc est enim, quod interdum eos fugat de statu claustrali, sicut dicitur de lupo famelico, quòd fames fugat eum de nemore. Modò si occurrat opportunitas, facilè transeuntes ad dignitates, contempto periculo curæ animarum: modò si hoc non possunt, libenter morantes in curijs, etiam in statu uerecundiæ pleno; modò ad aliam religio-

nem se transferentes non animo austeriorem vitam ducendi, sed laxiorem; modo quod peius est, cum apostasiæ crimine ad Ægyptum sæculi propter eius cibaria reuertentes, & in his omnibus ventris refectionem quærentes; & cum eam inuenerint, non possunt ab ea separari, sed in ea detenti, nunquam reuertuntur ad claustrum; sicut coruus adhærens cadaueri non est ad archam reuersus. Item hoc est, quod remanentibus in claustro quibusdam facit interdum sic displiciter illud, vt carcerem. Vidi ego quendam fratrem de morantibus in curijs, qui cum captus fuisset à domino suo domino Federico, & traditus cuidam ciui ad custodiam, laborauerunt fratres, vt cum eis posset morari, quod cum obtinuissent, & aliquot diebus cum eis fuisset, videns austeram vitam ipsorum, magis elegit ire ad carcerem, quàm cum eis amplius commorari. Item hoc est, quod facit aliquos quasi in continuo discursu esse, nec possunt in claustris teneri: Cum autem sunt in conuentibus, in quibus melius procurantur quã extra, vix possunt ad alia negotia, etiam sancta emitti. Et facti sunt similes histrionibus, qui semper frequentant loca, vbi sunt conuiuia meliora, contra quos dicitur, Eccles. 7. Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Isti, qui sic vexantur ab ista peste, non possunt residere in oratione, lectioni insistere, & huiusmodi spiritualibus vacare, sed assueti per domum circumeuntes, modò explorant, quid comedere, modò expectant, si aliquid de foris apportatur, modò solem respiciunt, quando descendit, vel ascendit, modò sacristam molestant, modò pulsantem ad horas, quod transierit hora comededi, modo morantur prope hospitium, si fortè occurrat ibidem occasio, quod inuitentur;

Si de-

Si desunt aliqua, murmurant, sicut filij Israel in deserto; si restrictiones circa carnalia fiant, pro viribus se opponunt, si datur pœnitentia pertinens ad abstinentiam, aut non faciunt, aut tantum differũt, quòd sepelitur obliuione; In dispensationibus secum faciendis super abstinentijs, necessitatem, vel rationem aliquam non attendunt; Prælatos circa hoc faciles, optimos reputant, & commendant, rigidos vero in his intollerabiles reputant; Si vero infirmitate contingat eos laborare, tantam curam habent carnis in medicinalibus, in recreationibus, & huiusmodi, quod ab his auelli non possunt; Interdum vero propter huiusmodi vitium proprietatis incidunt, semper apud aliquos procurantes haberi aliquid, ad quod recursum habere possint, prouidentia diuina deficiente eisdem; Interdum vero intantum excedunt in cibis, & potibus, & medicinis, & cœnis serotinis, quòd carnem miseram, cui fomenta ministrare debuerant, destruunt more illorum, qui quos debent balneare, interdum suffocant, & extingunt. Quis his consideratis non videat, quod Nabuzardam princeps Coquorum; id est gula domum domini, scilicet religionem totam destruit, & incendit, 1. Reg. 26.

Cap. LI.

PRoinde disciplina abstinentiarum, sicut statuta est, debet rigidè obseruari à quolibet, & à Prælatis est super hoc diligenter vigilandum, ne facilè circa hoc aliquid relaxetur; ad quod præter damna prædicta sunt multa alia inductiua, reperitur enim, quòd Iudei cum tanto rigore obseruant abstinentias suas, quòd potius eligunt mori, quàm con-

tra facere, ſicut patet 2. Machab. 7. Item etiam in Hæreticis, & Sarracenis inuenitur. Quanta ergo verecundia eſt, quòd homines, qui reputantur ſummæ perfectionis inter Chriſtianos, leues inueniantur in ſuis obſeruantijs relaxandis. Item non inuenitur aliquod peccatum humanum grauius punitũ, quàm fractio abſtinentiæ impoſitæ primis parentibus, quantum ergo ex hoc exemplo timendum eſt illis, qui tam facilè debitas abſtinentias frangunt? Ideo dicitur Zach. 13. Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea. Item abſtinentia habet multos impugnatores; ipſam enim impugnat caro: Item creaturæ viſu pulchræ, & ad veſcendum ſuaues: Ipſam impugnat, quod maius eſt, ratio, quæ facilè contra eam inuenit argumenta: Item ſocietas, quæ ſæpius ſua importunitate ipſam moleſtat; & ideo tanto virtuoſior, ſi perdurat, quantò magis impugnatur. Ideo viri virtutum, quibus dicitur viriliter agite, diſtrictè eam ſeruant, vt ex hoc fiant in virtutibus glorioſiores, quia quanto pugna grauior, tanto victoria glorioſior. Item licet caro multa poſſit, tamen interdum ſimulat ſe impotentem, ſicut Vulpes, quæ in horto ſimulat ſe mortuam, vt poſſit capere gallinam, Et ideo non eſt ei paſſim credendum, ſed cauendum, ne decipiat. Item venter eſt ſicut malus Epiſcopus, qui procurationem, quam ſemel accepit, iterum exigit, licet non habeat ius in ea; & ideo ſicut clerici propter hoc reſiſtunt Epiſcopo in prima receptione, ſic faciendum eſt ventri à bono viro; Iob 3. Vocem exactoris ſcilicet ventris non audit. Item ſpiritus habet ius in homine, ſimiliter & caro, debet enim homo ſibi ſuam neceſſitatem; ſicut interdum duo nobiles habent iura ſua in eodem caſtro. Conſueuerunt autem huiuſmodi no-

biles,

biles, maximè vbi non benè concordant, multum cauere ne alter acquirat aliquid in iure alterius; Cum ergo caro, & spiritus sibi inuicem aduersentur, quantum debet cauere spiritus, ne caro acquirat aliquid super eum? Certum est autem, quòd homo non debet carni vitam secundum voluntatem suam, sed solum secundum necessitatem, Ro.8. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus; Et ideo valdè timendum est spiritui, ne vltra necessitatem carni aliquid ministretur, ne ex hoc caro iura sua in homine ampliet supra spiritum extraordinariè. Item recreationes, quæ præter cursum consuetum recipiuntur, solent generare infirmitates. Item consuetudo facit hominem potentiorem: E contrario interruptio consuetudinis facit minus potentem. Et ideo frangentibus facilè abstinentias semper est difficilius ad consueta redire. Item huiusmodi dispensationes interrumpunt præscriptiones dominij, quas ex consuetudine continua acquirit spiritus super carnem.

Cap. LII.

SCiendum, quòd licet abstinentiæ districtè sint obseruandæ, tamen semper cauenda est in istis indiscretio, & hoc ratione societatis, paupertatis, & officij; cum enim quis affligit carnem indiscretè, incurrit interdum infirmitatem, & impotentiam, per quam redditur alijs onerosus; Prudentis autem est ab huiusmodi cauere, iuxta illud 2. Cor. 11. Sine onere me vobis obseruaui, & seruabo. Item cum aliquis hac occasione incurrit infirmitatem, oportet plures expensas pro eo fieri, quod cauendum est diligenter, vbi est paupertas. Exem-

plum in vitis patrum de hæremita, qui factus Episcopus plures faciebat abstinentias in Episcopatu, quàm antea; Requisitus quare, ℟. quòd, cum erat in hæremo, conseruabat corpus suum, vt poterat, bono modo cogitans, quòd si infirmaretur, non haberet necessaria, in Episcopatu autem non timebat hoc, quia in illo paratæ erant sibi consolationes in omni infirmitate sua. Item prudentis viatoris, qui habet multas dietas facere, est cum multa diligentia equum suum custodire, multò magis viro, qui habet in prædicatione, vel alijs pertinentijs ad actiuam assiduè occupari, est cauendum, ne deficiat ei equus corporis proprij, & magis quàm de alio equo; Si enim deficit equus viatori, potest alium quærere, vel ipsum relinquendo pedibus iter conficere, vel alij custodiam cōmittere: Hic vero non sic, quia corpus aliud nemo potest acquirere sibi, nec alij custodiendum committere. Ideo dicebat Psal. Fortitudinem meam, scilicet vires corporis mei ad te custodiam. Propter hoc etiam notabiliter dicit August. carnem domādam, non extinguendam; domandam, ne lasciuiat, vt pullus indomitus, ne rebellet, vt seruus malus, ne desæuiat, vt fera crudelis. Gregorius in Moralibus. Per abstinentiam vitia sunt extinguenda, non caro. Et tanto quis sibi debet præesse moderamine, vt & ad culpam caro non superbiat, & tamen ad effectum rectitudinis in opere subsistat. Hinc est, quòd viri sancti solent interdum illas abstinentias libenter facere, quæ parum nocent corpori, & tamen multum valent ad virtutem, vt sunt abstinentia à fructibus, à contrarijs suæ complexioni non solum propter sanitatem, sed etiam propter virtutem, ab herbis, & fructibus crudis à salsis aliquibus, à multitudine ferculorum, à cibis

sum-

sumptuosis, & curiosè paratis, ab extraordinarijs comestionibus, ab omni notabilitate in potu, & similibus multis, per quæ & vitia carnis domantur, nec multum læditur corporis valetudo.

Cap. LIII.

QVamuis August. imponat abstinentiam escæ, & potus, tamen omni religioso specialiter cauendum est ab omni excessu circa potum; ad quod multa inductiua sunt. Sarracæni enim secundum legem suam perpetuò abstinent à vino. Rechabitæ in veteri lege nunquam bibebant vinum, Hiere. 35. Nazareni tempore consecrationis suæ non bibebãt vinum, vel aliud, quod inebriare posset. Numeri 5. Cum autem hæc omnia fiant ab eis propter falsam religionem, vel figuram nostræ religionis, quàm reprehensibilis est in viris religiosis excessus in vino? Item sicut narrant historiæ, Carolus non bibebat nisi ter in mensâ, Ludouicus etiam Rex Francorum in vase, in quo bibebat, dicitur habuisse signum, vsquè ad quod ministrabatur ei vinum, & residuum erat aqua, & erat ferè in eadem quantitate cum vino; Si ergo hoc faciunt sæculares, quanta verecundia est, quòd religiosi excedant in potu? Possunt autem esse multa reprehensibilia religiosis circa potum. Vnum circa quantitatem, Ideo dicit Apostolus Timotheo; Modico vino vtere; Ber. ad monachos, tantum placet nobis auctoritas Apostoli de bibendo vino, obsecro ne tradatis obliuioni, quod dicit modico vino. Aliud est circa fortitudinem vini. Dicitur in consilio, Vinum sibi temperet, & se vino, quanto magis hoc faciendum est religiosis? Aliud circa varietatem vini. Indecens

est religiosis nō esse contentos vno vino, sed varietates non paucas in vno cōuiuio congregare. Aliud est circa pretiositatem, non enim est viri religiosi in haustu vini pretium ponere, vnde multi pauperes possent commodè sustentari. Vnde vox illa Sapientiæ 2. Vino pretioso nos impleamus; non est bonorum, sed hominum pessimorum. Aliud est circa extraordinarias potationes. Si enim & asini non adaquantur nisi certis horis, quàm indecens est religioso tota die bibere modò hic, modò ibi? Aliud circa verba. Sunt enim quidam, qui per totam interdum mensam loquuntur de vinis, & præsentibus, & absentibus dicentes, Hoc est tale, illud est tale. Oseæ 7. Super vinum ruminabant. Aliud est circa subtilitatem iudicandi de vinis. Sunt enim quidam, qui ita sciunt iudicare subtiliter de valore vinorum, & conditione, quàm si essent magistri in illa arte.

Cap. LIV.

SCiendum, quòd vinum abutentibus multa mala solet facere, quæ sunt valdè contraria religionis honestati. Religiosos enim summè decet continentia ratione voti; vinum autem incitat ad libidinem. Prouerb. 20. Luxuriosa res est vinum. Item ipsi in societate debēt habere cor vnum, & animam vnam cum alijs, vinum autem facit turbationem ad alios, Eccles. 31. Vinum multum potatum irritationem facit. Item ipsorum est laudibus diuinis insistere; hoc autem facit blasphemare, Glos. super illud 1. ad Corinth. 10. Siuè comeditis, siuè bibitis &c. Si vinolentia te ingurgites, quascunquè laudes lingua sonet, vita blasphemat. Ipsorum est etiam linguam

disci-

disciplinatam habere, alioquin secundum Iacob. vana est eorum religio; Hoc autem facit fatuè loqui, 3. Esdræ, 3. Omnia operta facit loqui. Ipsorum vita debet esse in luctu; vinum autem incitat ad vanam lætitiam, Ibidem omnem mentem conuertit in securitatem, & non meminit omnem tristitiam. Ipsorum est contemplationi vacare; uinum autem obscurat intellectum naturalem. Glos. super illud Prouerb. 23. Cui suffossio oculorum. Immoderatus haustus uini interioris oculi, & exterioris ingerit cæcitatem. Impedit quoque scientiam acquirendam, Ideo dicit Salomon, Eccles. 2. Vt animum meum transferrem ad sapientiam, cogitaui à uino abstrahere carnem meam. Impedit similiter scientiam infundendam; Ideo dicitur Daniel 10. Trium hebdomadarum diebus caro, & uinum non introierunt in os meum, scilicet quando aspirabat ad reuelationem. Saluator etiam legitur dixisse discipulis, Attendite, ne grauentur corda uestra crapula, & ebrietate. Sed nunquid tenentur omnes professores huius regulæ domare carnem, quantum possunt? ℞. Quædam sunt in regula, quæ potius sunt incitamenta ad bonum, quàm obligatoria per præceptum, & hoc est de talibus.

Cap. LV.

NOtandum uero, quòd natura humana, quæ ualdè fortis fuit in prima coditione sui, non est adeo debilitata, quin multa possit in abstinentijs. Quòd patet in abstinentijs magnis, & longis, quas sustinent inuiti in carceribus, & quas faciunt aliqui pro sanitate acquirenda, uel conseruanda, & quas fecerunt, & faciunt adhuc multi sancti, non

solum

ſolum viri, ſed etiam mulieres fragilioris naturæ. Si enim tanta ſuſtinent inuiti, ſi tanta ſuſtinent aliqui pro corpore, ſi tanta fragilis natura, quantum poſſent homines, ſi eſſent voluntarij, ſi tantum diligerent animas, vt corpora? Profectò ſi probarent vires ſuas, inuenirent ſe plus poſſe, quàm credunt. Se probant homines, quantum poſſunt in proijciendo lapidem, quantum in currendo, quantum in luctando, & ſimilibus; in his autem, quæ Dei ſunt, non probant vires ſuas. Bernar. Ignoſce, ignoſce domine; diſſimulamus, tergiuerſamur, & in his, quæ ad te pertinent, vix eſt, qui velit experiri, quid poſſit. Dicunt filij Zebedæi Matth. 20. Poſſumus ſcilicet bibere calicem paſſionis, & nos non poſſumus leuem abſtinentiam ſuſtinere? Dicit Paulus ad Phil. 4. Omnia poſſum in eo, qui me confortat, & nos, quibus numquam deeſt diuinum adiutorium, diffidimus nos pauca poſſe; proculdubio poſſumus multa, ſed nolumus. Hieronymus. Non poſſe dicunt eſſe in cauſa, cum non velle ſit in culpa.

Cap. LVI.

C*Vm autem aliquis non poteſt ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum ſumat, niſi cum ægrotat.* ¶ Hic tradit mandatum ieiunij, quo ad impotentes, & eſt ſenſus. Cum aliquis non poteſt ieiunare, non tenetur; tamen ne ſolutio ieiunij cedat in diſſolutionem, non comedat extra horam prandij, niſi fortè non ſolum impotens, ſed etiam infirmus, cum infirmis lex non ſit poſita, quin comedant, quandocunquè neceſſitas requirit. Eliciuntur autem ex hoc mandato tria. Primum eſt, quod mitius agendum eſt in ieiunijs cum debilibus, quam cum forti-

fortibus. Secundũ, ꝙ cauenda est extraordinaria comestio in claustro diligenter à religiosis, cum etiam debilibus eam inhibeat August. Tertium, ꝙ opera pietatis circa infirmos præferenda sunt rigori religionis, cũ eorũ comestio sub certa lege non claudatur.

¶ Quæritur circa primum, quando Prælato constabit de debilitate fratris, si vero verbo ipsius standũm est, multis poterit esse occasio mentiendi. Rñdeo, quamdiu habetur bona opinio de fratre, ꝙ sit seruus Dei, credendum est ei de debilitate, quam dicit se habere, si vero præsumptiones malę habentur de eo, nõ oportet semper credere verbo suo, nisi constet per alia argumenta. Quid fiet de illis, qui non dicunt debilitatem suam? Rñdeo, pij Prælati est cognoscere vultum pecoris sui, vtrum macilentum sit, aut pingue, & esse sollicitum non solum de anima, sed etiam de corpore ipsius; debet etiam fratribus iniungere, vt sint solliciti inuicem aduertere, si frater aliquis aliquam necessitatem patitur, & eã sibi charitatiuè indicare, & illorũ maximè, qui præ humilitate, vel verecundia solent de his tacere.

¶ Quæritur vtrum Prælatus possit dispensare in ieiunijs ecclesiæ. Respondeo. Non credo, ꝙ possit; sed cum sit credendum, ꝙ ecclesia numquàm intendit obligare ad ieiunia impotentes, potest iudicare de impotentia subditorum, quæ oritur, vel ratione iuuentutis, uel senectutis, uel complexionis, uel similium, & eius declarationem possunt subditi cum bona conscientia tenere.

Cap. LVII.

CIrca secundum nota de his, qui extra horam prandij comedũt. Si qui fortassis fructus quoscum-

cumquè comederent extra mensam, quòd est cauendum valdè viris sanctis, nec modicum reputãdum. Nonnè totus mundus damnatus est propter huiusmodi comestionem primorum parentum? Nonnè monialis transiens per hortum, & comedens lactucam, cum lactuca comedit diabolum, sicut refert Gregor. in Dialogo? Item religiosi multum debẽt resistere tentationi comestionis huiusmodi. Exemplum in vitispatrum de quodam, qui cum fuisset tentatus de comedendo cucumere in horto, suspendit illum in cella ante oculos, & sic in aspectu illius se cruciabat. Item quidam Archiepiscopus vir magnæ honestatis, cum se posuisset in mensa, & apportati fuissent ei ficus, quos multum diligebat, accepit vnum, volens eum comedere ante benedictionem, quam tradidit obliuioni, cum autem hoc aduertisset, deposuit eum, & dixit gulæ suæ. Domina gula nimis festinabatis, & ideo facietis hanc pęnitentiam, quia hodie non comedetis ficus, & sic stantibus ficubus coram se non comedit ex eis. Item qui extra horam comedunt, fugientes communem refectionem fratrum, captant certam horam, vel locum alium, vt aliquid melius habeãt, contra quod viri religiosi dant operam, vt semper comedant cum conuentu, & hoc vt pascantur non solum corpore, sed & spiritu ex lectione, Vnde infra (ne solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures verbum Dei esuriant.) Item vt vitent dissolutiones, quæ solent accidere in huiusmodi, maximè in verbis, propter quæ legitur punitus diues in lingua. Luc. 6. vt refrigeret (inquit) linguam meam, glos. inter conuiuia, sicut mos est, loquacitati studuit. Item ne fructum perdant, qui sequitur ex moderata refectione, de qua Chrys. Nihil sic salutem,

lutem, nihil sic sensuum acumen operatur, nihil sic ægritudinem fugat, sicut moderata refectio. Huiusmodi autem moderamen melius seruatur in conuentu, quàm extra. Item vt certiores sint de societate Christi, cum enim Christus sit, vbicunquè duo, vel tres congregati sunt in nomine eius, Matth. 18. certius est ipsum esse, ubi plures sunt, & magis specialiter propter ipsum congregati. Item propter meliorem sequelam huius refectionis, hanc enim refectionem sequuntur gratiarum actiones; uisitatio ecclesiæ, orationes secretæ, meditationes sanctæ, officium mortuorum, & similia, illam autem locutiones, potationes, & aliæ dissolutiones more illorum, de quibus dicitur; Exod. 32. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Item propter scandalum uitandum fratrum. Sicut enim sequentes conuentum multis sunt ad exemplum in bonum, ita comestiones extraordinariæ multis sunt occasio iuditiorum multorum, murmuris, & turbationis, quæ sunt ualdè timenda; 1. Cor. 8. Si esca mea scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Propter hæc igitur, & alia quædam non sunt talia conuiuia extraordinaria sectanda, Oseę, 4. Quasi uacca lasciuiens declinauit Israel; quæ scilicet separat se ab alijs in pascuis; & post. Dimitte eum, quia separatum est conuiuium eius. Sed nunquid Nouitij, & alij debiles; qui comedunt ante horam prandij, transgrediuntur hoc mandatum? ℟. non, dummodo comedant in hora, & loco statutis à maioribus; hoc enim, quod secundum statutum fit, hora debita reputatur. Item nunquid, qui medicinalibus utitur, uel bibit extra horam prandij, transgreditur hoc mandatum? ℟. non, & hoc patet ex hoc, quod dicit

(ali-

(alimentorum) medicinalia enim, & potus licet interdū nutriant, tñ simpliciter non uocātur alimēta.

¶ Nota etiam, ꝙ religiosi non debent os aperire ad cibum, sicut bestiæ, quæ non obseruant uices, locum, & tempus; & ideo ad maiorem gulæ refrenationem statutum est apud eos, ut non comedant, uel bibant, nisi sedendo, & præcedente benedictione, & cum duabus manibus.

Cap. LVIII.

Circa tertium nota, quòd quidam prætextu religionis exercent quasdam austeritates circa infirmos, in cibis, in silentijs, & alijs huiusmodi, præ ferentes huiusmodi austeritatem operibus pietatis, & in hoc putantes se esse religiosos; Hæc est religio Pharisæorum maledicta à domino, Matth.23. Veh uobis scribæ, & Pharisæi, qui decimatis mentam, & anethum, & relinquitis, quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, &c. hæc non est religio quam Iac.diffin.d.1.c. Religio munda, & im maculata apud Deum, & patrem hęc est, uisitare pu pillos, & uiduas in tribulatione eorum: Eadem ratione in uisitatione infirmorum dicitur in uitispatrum, ꝙ fuerunt duo fratres, quorum unus multum ieiunabat, alter seruiebat infirmis deuotè; quæsitum autem fuit à quodam sene, quis eorum esset ma ioris meriti: & dixit senex, si frater ille ieiunans ap pendat se per nares, non potest peruenire ad mensuram illius, qui seruit infirmis. Mandat dominus Luc.6. ut simus misericordes, sicut & pater noster cœlestis misericors est, sed miserationes eius sunt super omnia opera eius, ergo in homine præualet misericordia super omnia opera eius. Nō est autem

maior

maior misericordia, quam quæ exercetur circa infirmos; ibi enim pascitur esuriens, potatur sitiens, uestis nudo paratur, lectus fatigato, extraneo subuenitur circa hospitalitatem, uisitatur ligatus uinculis infirmitatis, & tandem exhibentur mortuo officia humanitatis, & sic in hoc opere misericordiæ omnia opera adimplentur. Præterea in operibus rigoris religionis seruitur quandoquè Deo de uno sensu, uel membro; ut in abstinentia de gustu, in uigilijs de uisu, in aspero uestitu de tactu, in silentio de lingua, in clausura de pedibus, in opere uero pietatis circa infirmos seruit ei oculus uigilando, & interdum horrenda uidendo, olfactus fętores sentiendo, auditus dura audiendo interdum ab ipso infirmo, tactns infirmum tractando, gustus propter eos comestionem dimittendo, lingua eos consolando, pes pro eis discurrendo, immò & totum corpus pro eis diuersimodè laborando. Quæ ergo religio poterit huic comparari, in qua sic homo seipsum religat, ut Deo ex toto seruiat in proximo? Huius religionis sectandæ dedit nobis exemplum dominus, qui tam benignum se exhibuit infirmis eos uisitando, dulciter alloquendo, frequenter sanando, qui & Apostolos mittendo, de eis inungendis, & sanandis mandauit.

Cap. LIX.

CVm acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu, & contentione audite, ne sola vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant verbum Dei.

¶ Hic ponit mandatum, quod pertinet tam ad impotentes, quàm ad potentes. Nota, quòd in concilio

cilio Toletano statutum fuit, quòd in conuiuio sacerdotali semper habeatur lectio de scripturis diuinis, dist.44. Pro reuerentia. Huius autem statuti triplex potest esse causa. Prima, ut ibi non solum homo exterior, sed etiam interior pasceretur uerbo Dei; contra quod dicitur Iob, 24. de iniquo, Pascit sterilem, quæ non parit, scilicet carnem, & uiduæ non benefecit, scilicet animæ, quæ in præsenti solatio uiri sui, scilicet Christi, caret. Secunda, ut anima intenta diuinæ lectioni, & per hoc retracta à delectatione ciborum, per hoc magis peccata caueat, quæ ex huiusmodi delectationibus nasci solent, contra quod in Epistola Iudæ de quibusdam dicitur, Animales spiritum nõ habentes; quia sicut animalia, quæ sunt sine ratione ex tota concupiscentia effundunt se super escam, ita & ipsi. Vnde ipsis præmittitur in eadem Epistola, Hi sunt in epulis suis maculæ conuiuantes sine timore. Tertia, ut per hoc euitentur nociua uerba, quæ solent in conuiuijs oriri, propter quæ diues legitur punitus in lingua. Hieron. Conuiuia tunc ex charitate ueraciter prodeunt, cum in eis absentium nulla uita mordetur. Nullus ex illusione reprehenditur, nec in eis negotiorum sæcularium inanes fabulæ audiuntur. Huiusmodi statutum olim seruatum fuit, cum clerici in simul comedebant, & adhuc seruatur apud aliquos, qui sic comedunt, sed quia pauci sunt tales, multum euanuit apud omnes. A religiosis hoc perfectius est obseruandum. Episcopi interdum lectionem habent in parte conuiuij, sed religiosi debent habere per totum; Ideo dicit August. (donec inde surgatis.) Item apud eos tantus tumultus est, quòd lectio uix potest audiri; sed apud religiosos seruatur silentium, ut lectio quietius audiatur; Et ideo

dicit

dicit (ne solæ vobis fauces fumant cibum, sed & aures esuriant verbum Dei.) ¶ Et nota, quòd vbi sunt uiri spirituales, & maximè prædicatores in aliquo conuiuio, vbi non est lectio, conuenit eos semper aliqua ædificatoria dicere ante finem conuiuij, vt numquàm cibus carnalis sit absquè spirituali. Hinc est, quod candelabrum, quod significat lumen scripturæ, erat in mensa panum in tabernaculo, & in templo, & tabulæ testamenti erant in archa cum manna, Hebr.9. Hinc est, quòd Vilhelmus Episcopus Parisien. in mensa sua uerbis ædificatorijs solebat affluere, & dicebat se nolle alium lectorem in mensa sua. Huiusmodi exemplum reliquit nobis Saluator; qui, ex quo prædicare cæpit, non legitur in conuiuio fuisse, in quo non dixerit aliqua ædificatoria. Nam comedit cum Pharisæo, & ibi dixit, Simon habeo tibi aliquid dicere, Lu.7. Item fecit Leui ei conuiuium in domo sua, & Pharisæis murmurantibus, quia cum peccatoribus manducabat, dixit. Non est opus ualentibus medicus, sed malè habentibus, Mat.9.cap. Item intrauit in domum cuiusdam principis manducare panem, & intendens quomodo primos accubitus eligerent inuitati, dixit ad eos, cum inuitatus fueris ad nuptias, non recumbas in primo loco, &c. Lu.14. Item comedit cum Zachæo, & ibi dixit, Hodie huic domui salus facta est. Luc, 19. Item facta est ei cœna in Bethania, & ibi orta murmuratione de vnguenti effusione super eum, multa dixit ædificatoria in excusationem, & laudem Mariæ, Iohan. 12. Item, cœnauit cum discipulis, & ibi multa dixit ædificatoria, Luc.22.& Iohan.13. Item post resurrectionem comedit cum discipulis offerentibus ei partem piscis assi, & fauum mellis, & dixit eis, Hæc sunt

verba quæ locutus sum vobis, Luc. vltim. Item in die Ascensionis conuescens præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent, &c. Actuum 1.

Cap. LX.

QVi infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet alijs molestum esse, nec iniustum videri eis, quos fecit aliqua consuetudo fortiores.

¶ Traditis mandatis circa duo, quæ pertinent ad duas partes pœnitẽtiæ, tradit hic circa quædã, quæ pertinent ad tertiam, quæ est circa opera misericordiæ: quia vero non est eius intentio tradere circa hæc omnia plenariè, sed solum quæ vt frequentius religiosis sunt magis necessaria, tradit hic mandata circa abusiones, quæ apud eos oriri solent circa misericordias, quæ fiunt, vel circa ægrotationes, vt hic, vel circa delicatos, ibi, (Et si eis qui venerunt, &c.) vel circa recreandos post infirmitatem, ibi, (Quemadmodum autẽ ægrotantes.) ¶ Et nota, quòd aliqui solent molestè ferre, quo ad voluntatem, & iniustum reputant quo ad rationem, quando quibusdam ægrotantibus fiunt misericordiæ aliquę in victu. Contra quàm abusionem ponit hic mandatum; Item solent isti reputare tales esse melioris cõditionis, & contra hanc abusionem ponit aliud mandatum dicens. Nec illos fœliciores putent, Circa primum nota, quòd infirmi ex prìstina consuetudine dicuntur illi, qui frequenter solent ægrotari; Istis autem, siuè actu ægrotent, siuè non, sunt faciendæ aliquæ misericordiæ in victu modò in infirmitorio, modò in hospitio, interdum etiam in conuentu, dummodò eorum infirmitas sit manifesta. Et

hoc

hoc est aliter tractare in victu, quod autē sic faciendum sit, patet. Dñs enim aliter tractauit in victu humanam naturam in statu firmitatis, & aliter in statu infirmitatis; in primo enim statu concessit ei victum fructus arboris tantum, in secundo vero concessit panem, & herbas, & carnes post diluuium. Præterea Ars medicinæ hoc præcepit; ipsa autem ordinata est à Deo, ergo qui huic resistit, Dei ordinationi resistit. Item nonnè Apostolus præcepit Timotheo, vt vteretur vino propter frequentes infirmitates, quod non legitur alijs præcepisse, qui non habebant huiusmodi infirmitates; porro qui hoc molestè ferunt, infirmantur de aliorum medicina. Item sunt deteriores Iuda, qui murmurauit in effusione vnguenti super Christum sanum; ipsi aūt murmurant de effusione misericordiæ super ipsum infirmum. Item magnæ immisericordiæ est nō facere misericordiam, maioris est non diligere, sed maximæ eam non ferre; quantæ ergo immisericordiæ sunt homines, qui etiam factam ab alijs molestè ferunt. Sunt autem, quod grauius est, quidam, qui hoc iniustum iudicant æstimātes quod, quia omnia communia sunt inter fratres, omnia debent diuidi æqualiter; quod si verum est, ergo iniustè fecissent Apostoli, qui diuidebant communia, sicut cuiquè opus erat; Item eadem ratione omnis homo ageret iniustè, qui maiorem curam haberet de membro infirmo, quàm de sano, & magis expenderet pro eo. Item secundum hoc, iniustè ageret paterfamilias, partem domus debiliorem reficiendo; quæ omnia quia falsa sunt, putet, quod hoc non debet iniustum videri.

Cap. LXI.

NEc illos fœliciores putent, quia sumunt, quod non sumunt ipsi, sed potius sibi gratulentur, quia valent, quod non valent illi.

¶ Hic ponit mandatum, secundum circa abusionem secundam, vbi nota, quòd infirmi, licet plus sumant, non sunt fœliciores reputandi, quàm sani. Primo, quia maiorem habent indigentiam, quod non est fœlicitatis, sed miseriæ. Secundo, quia frequenter, quod sumunt, cum magna verecundia sumunt, & angustia. Tertio, quia illa, quæ sumunt, licet meliora, non eos tantum delectant, vt sanos minus bona. Quarto, quia cum his omnibus habent multas afflictiones alias, quæ eos vexant. Quinto, quia priuantur multis consolationibus spiritualibus, quas habent sani in lectionibus, in officijs Ecclesiæ, in studijs, & huiusmodi. Sexto, quia oportet eos etiam inuitos, alios in multis portare, vt ipsi portentur; quæ omnia potius habent miseriam, quam fœlicitatem: porro qui sani sunt, & fortes in religione, habent multam misericordiam gaudendi in domino, & ei gratias agendi. Status enim infirmitatis est multis occasio murmuris, & impatientiæ, & accidiæ, & aliorum peccatorum, à quibus sani sunt liberi, sunt enim liberi à multa seruitute, qua sunt infirmi subiecti Prælatis, & Officialibus occasione suæ necessitatis; Item libentius in omni conuentu habentur, & quçruntur; Item onera ordinis sunt eis leuiora; Item habent vnde plus lucrari possunt in meritis, quanto potentiores sunt ad plura; Item iocundiorem, & in plutibus consolationibus, & sine tędio vitã ducũt, per quæ patet ratio huius mãdati.

Cap. LXII.

ET si eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monasterium, aliquid alimentorum, vestimentorum, operimentorumve datur, quod alijs fortioribus, & ideo fœlicioribus non datur, cogitare debent, quibus non datur, quantum de sua sæculari vita illi ad istam descenderint, quamuis vsque ad aliorum, qui sunt corpore firmiores, frugalitatem peruenire non potuerint.

¶ Duę sunt abusiones, quæ contingunt interdum occasione misericordiarũ, quæ fiunt delicatis apud alios, quibus hæc non fiunt; Vna est, quia non considerant rationem huius; & cõtra hãc ponitur istud mandatum; Secunda, quia volunt idem fieri sibi; contra quam ponitur sequens mandatum, (Nec debent velle, &c.) ¶ Circa primum nota, quòd in religione sunt faciendæ aliquæ misericordiæ illis, qui fuerunt in sæculo delicati. Primo, ne ex nimia duritia tepescant, vel de ingressu pęniteant. Secundò, ne infirmitatem incurrentes perpetuò sibi, & alijs graues fiant. Tertio, vt iocundius domino seruiant. Quarto, ne sæculares hoc audientes religionem horreant. Quinto, ne in religione omnibus odibilis rusticitas inueniatur. Sexto, ne religio irrationabilior sit natura, quæ morbo nobiliori, & teneriori delicatiora ministrat. Septimo, ne carcer domini crudelior sit carceribus tyrannorum; quis enim tyrannus, vel etiam, Sarracænus nobilibus, & delicatis incarceratis apud se non facit maiorem misericordiam, quàm alijs. Octauo, vt ex hoc ad meliora prouocentur: nobilis enim animus magis prouocatur ad bonum per misericordias, & gratias, quàm duritias. Sed sciendum, quòd quædam sunt gra-

tiæ, quæ vertuntur in dissolutionem, vt est nimia libertas loquendi, quædam in periculum, vt est nimia frequentatio parentum, & similia, quæ non sunt necessitatis. Quia vero circa ista non expedit fieri misericordias, sicut circa illa, quæ sunt necessitatis; ideo nominat tria, circa quæ fit misericordia, scilicet alimenta, vestimenta, & operimenta, quæ etiam sunt necessitatis. Circa ista vero cauendũ est ab excessu nimio. Primo, ne religio pereat. Secundo, ne alij iustè scandalizentur. Tertio, vt ipsi, quibus fit misericordia, ab excessu sæculari per mediũ temperantiæ paulatim transeant ad religionis frugalitatẽ; & ideo notabiliter dicit aliquid alimentorũ, quod sonat in modicum. Attendendũ, quòd interdum solent aliqui subditi mumurare contra facientes misericordias, cũ nesciant causam facti, ideo dicit paterfamilias Mat. 20. An non licet mihi, quod volo, facere? Solent etiam quandoquè scandalizari contra recipientes, cũ nesciant necessitates eorum, ideo dominus Pharisæis scandalizatis contra discipulos confricantes spicas sabbatho respondendo ostendit eorum necessitatem, sicut Dauid simili necessitate comedit panes, quos non licebat; Mat. 12. Solent iterum quandoquè se præferre illis in corde suo, cũ non vtantur talibus, Sed comparatio status ad statum in sæculo tollit huiusmodi superbiam. Exemplum in vitispatr. de monacho Ægyptio duræ vitæ, qui fuerat rusticus in sæculo, qui cum visitasset Arsenium, qui delicatius viuebat, primo scandalizatus in eo, cum intellexisset, quantum fuerat in sæculo delicatus, dixit: Veh mihi, quia tu de delitijs venisti ad duram vitam, Ego autem de dura vita veni ad delitias. Bene ergo dicit, cogitare debent, quibus non datur, &c. vt patet, cogitantes rationem facti,

cti, vt contra facientes huiusmodi misericordias, non murmurent; attendentes vero eorum necessitatem in recipientes, non scandalizentur; suum vero statum sæcularem illorum statui comparantes, illis se in religione non præferant.

Cap. LXIII.

NEc debent velle omnes, quòd paucos viderint amplius, non quia honorantur, sed quia tolerantur, accipere; ne contingat detestanda peruersitas; vt in monasterio, vbi, q; pos. fiunt di. laboriosi, fiant pauperes delicati.

¶ Hic tradit mandatum circa abusionẽ secundã, dicens duo. Vnum in quo est substantia mandati, cum addit (ne contingat.) Et nota, quòd non dicit, non velint omnes, &c. quia tanquam prudens in suis mandatis declinat pericula. Quod autem pertinet ad recreationem carnis valde est difficile, & ideo, vt non inijciat laqueum ad peccandum, non dicit, non velint, Dicit autem (Non debent velle) vt magis moueantur ad hoc, quod dicit; plus enim mouere solet ratio inserta in mandato, quàm solum mandatum, quia hoc per se est debitum, & rationabile; & verè non debent omnes velle accipere, quòd vident non multos, sed paucos accipere; quia dispensatio, quæ solet fieri paucis, nõ est redigenda in ius commune. Sed heu hæc ita nõ cohibent quosdam, qui in sæculo in tenui statu fuerunt, quin etiam in religione velint viuere delicatè, vbi qui magni fuerunt in sæculo, asperis sunt contenti. Dicitur Dan. 1. quod ipse, & socij eius, qui erant de genere regio in curia regis, contemptis cibis regijs, & uino, de quo ipse bibebat, contenti erant legumini-

bus, & aqua; Et isti de genere rusticano, contemptis uilibus, uolunt nutriri cibis, & uino regalibus in domo Christi. Item dicitur Esaiæ 11. Leo quasi bos comedet paleas, & exponitur de tempore aduentus Christi; secundum Hiero.ad litteram, nunquã impletum est, uel implebitur, sed ideo dicitur, quia nobiles, sicut leo, in illo tempore sic humiliati sunt, ut essent contenti cibis rusticanis, sicut bos; per quem rusticus designatur. ¶ Sed nota, quod uir Dei spiritu plenus uocat hanc culpam non solum peruersitatem, sed peruersitatem detestandam, & benè. Sunt enim tria, quæ dominus specialiter detestatur. Primum est superbia; Vnde Amos 6 Detestor ego superbiam Iacob. Secundum est crudelitas; Prouerb.8. Labia mea detestabuntur impium, idest illum, qui est sine pietate. Tertium est seminatio discordiæ inter fratres, Prouer.6. Et septimum detestatur anima eius, illum scilicet, qui seminat inter fratres discordiam. Sanè non sunt sine superbia pauperes, nec sine crudelitate incompassionis, nec sine occasione discordiæ inter fratres, cum volunt æquari illis, qui fuerunt diuites, in recreationibus. Et ideo uerè est huiusmodi peruersitas detestanda.

Cap. LXIV.

SAnè, quemadmodum ægrotantes necesse habent minus accipere, ne grauentur, ita & post ægritudinem sic tractandi sunt, vt citius recreentur, etiam si de humillima sæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis contulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo.

¶ Traditis mandatis circa abusiones, quæ solent oriri circa misericordias, quæ fiunt infirmis, uel

delicatis, tradit hic mandata circa eas, quæ oriuntur circa recreandos post infirmitatem, quæ sunt duæ. Vna ex parte Prælatorum, quando eas non faciunt, Alia circa recipientes, cum eis abutuntur. Circa primum ponit hic mandatum; Circa secundum, infra cum dicit (sed cum vires, &c.)

¶ Nota ex prædictis, q; sunt mandata tradita contra abusiones videntium misericordias hucusquè; hic autem contra abusionem facientium, in sequenti vero clausula circa abusionem recipientium.

¶ Nota autem hic primo circa illud, quod dicit (minus accipere, ne grauentur) q; excessus in quantitate cibi, vel potus grauat quo ad corpus, quo ad animam, & quo ad famam. Quo ad corpus, quia aufert quietem somni; Eccles. 3. Saturitas diuitis non sinit eum dormire. Item generat infirmitatem, quia secundum Senecam multa fercula multos morbos fecerunt; Eccles. 37. In multis escis erit infirmitas. Item addit graues dolores; Iob 20. Cum satiatus fuerit, arctabitur, & omnis dolor irruet super eum. De his tribus habetur Eccles. 31. vbi dicitur, vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito, idest homini, qui est sine frugalitate, quæ est parcitas in victu; Si autem hæc facit huiusmodi excessus etiam in sano, quanto magis in infirmo? Item grauat quo ad animam, quia obtundit aciem cordis, sicut dicitur in libro collationum Hier. Nihil adeo obstruit intelligentiam, sicut comessatio, & ebrietas. Econtra dicitur Daniel 1. Quia pueris abstinentibus data est amplior intelligentia. Item confundit memoriam, vt non recordetur quis agendorum; Oseę 13. Saturati obliti sunt mei. Item incitat carnalem concupiscentiam; Hiere. 5. Saturaui eos, & mœchati sunt. Propter hæc omnia dixit dominus discipulis

Luc.

Luc.21. Attendite, ne grauentur corda vestra crapula; & ebrietate. Item grauat quo ad famam, dicuntur enim isti similes Sodomis, de quibus dicitur Ezechie 26. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, saturitas panis. Et nota, sicut tangitur in libro collationum, dicitur panis, quia saturitas etiam in cibis vilibus est cauenda. Item solent dici canes, qui tantum comedunt, q͠ oportet eos vomere; Esa.56. Canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ad hæc cauenda instruit nos natura, quæ dedit homini minus os secundum sui corporis quantitatem, quàm alijs animalibus; instruit etiam medicina; vnde cum quæsitum fuisset à Galeno, Quæ est perfecta medicina? dixit, abstinentia; Et idem, cum quæsitum fuisset ab eo, quare parum comederet, respondit, vt viuam. Instruit etiam sanctorum doctrina; vnde non immeritò irascitur dominus contrarium facientibus, secundum illud Psal. Manducauerunt, & saturati sunt nimis, & post, adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.

Cap. LXV.

SEcundo nota circa illud (sic tractandi sunt, &c.) quia sunt quidam Prælati, qui circa recreationes faciendas debilibus inueniuntur interdum duri nimis, de quibus dicitur Ezech. 33. Quod infirmum fuit, non consolidastis. Sunt autem tria, quæ solent ab hoc retrahere. Primum est species religionis, sub prætextu enim religionis tractant fratres durè interdum; sed deberent cogitare, quòd religio mũda, & immaculata apud Deum (de cuius iudicio magis est curandum) hæc est, Iacob.1. Visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorũ, quod

est opus misericordiæ; ergo eadem ratione in omni opere misericordiæ est vera religio. Secundum est tenacitas auaritiæ sub specie paupertatis, quam allegant; sed deberent cogitare, quod si essent largi dispensatores secundum sui Domini voluntatem, Dominus, qui diues est, largius eis necessaria ministraret. Consueuit enim Dominus dispensatori ministrare expensas, postquàm omnia expendit; & ideo dicitur Luc.6. Date, & dabitur vobis. Tertium est duritia cordis, sunt enim quidam, qui indurantur ad suos, quasi non sint sui, vt struthio; faciles ad duritias, sed duri ad misericordiam; sed deberent attendere, quod in scripturis Prælati vocantur matres; Bern. ad Prælatos, Discite vos matres esse, non dominos; vt more matrum ad subditos pia gestetis viscera. Sic faciebat Paulus, qui dicit 1. Thessal.2. Facti sumus in medio vestri, tanquàm si nutrix foueat filios suos. Sic etiam docebat Timotheum, dicens. Exerce te ad pietatem. Cessantibus igitur causis prædictis minus bonis, sic tractandi sunt debiles in refectionibus, quo ad cibum; in repausationibus, ne ad labores grauentur; in dispensationibus circa religionis rigorem, vt citius gentia debilia roborentur, & roborati per recreationes congruas ad religionem, pro qua videntur huiusmodi Prælati zelare, citius reuertantur; ne expensas, quas timent ex diuturnitate languoris, oporteat ad augeri; & ipsi pro opere pietatis consequantur promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ. (Sed cum dolore.) Notandum est, quòd sunt quidam Prælati, qui huiusmodi recreationis faciunt minus indigentibus propter aliquam eorum magnitudinem, & de humilioribus quibusdam magis indigentibus non curant. Bern. Videmus multos, qui,

quod

quod eſt craſſum aſſumentes, quod debile eſt proij-
ciunt, quod valdè cauendum eſt. Primo, ne vitium
acceptionis perſonæ in domo Dei inueniatur. Si
enim non eſt deferendum pauperi in iudicio iuſti-
tiæ contra diuitem, ſicut habetur ex lege Exod. 23.
multo minus deferendum eſt diuiti contra paupe-
rem, vel puſillum in operibus miſericordiæ, ne iu-
ſtitia ledatur. Si enim tanta eſt vis pietatis, quòd
in neceſſitate aliena facit propria; quanto magis
iuſtum eſt, vt communia fratri indigenti commu-
nicentur? Non eſt igitur hoc ſolum miſericordia,
ſed debitum, propter quod dicitur, cap.4. de opere
pietatis, Et redde debitum tuum. Non eſt ergo
contrarium, ſi fiat ſine iuſtitiæ læſione. Tertium,
vt maius meritum habeatur; cum enim, quod fit
minimis ſuis, Deus factum ſibi reputet, quanto quis
maior eſt, tantò maiora fieri ſibi reputat, & tantò
habet acceptius, & tantò magis remunerat; & ideo
notabiliter dicitur. Matth. 25. non ſolum de mini-
mis, ſed de minoribus; Quamdiu, inquit, non feci-
ſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis. Ad ca-
uendum igitur perſonarum acceptionem, ad con-
ſeruationem iuſtitiæ, ad meritorum augmentum,
piè tractandi ſunt fratres in huiuſmodi recreatio-
nibus, etiam ſi de humilima ſæculi paupertate ve-
nerint, tanquàm hoc illis fiat ratione infirmitatis
præcedentis de nouo, quod diuitibus fit interdum
ratione conſuetudinis antiquæ, quam in ſæculo ha-
buerunt. Et eſt argumentum ex hoc, quòd con-
deſcendendum eſt aliquibus in aliquo ratione con-
ſuetudinis præcedentis. Vnde dicitur quod B. Bern.
cuidam monacho, qui timebat frigus in capite mul-
tum, conceſſit contra morem ordinis, vt portaret
caputium, ſicut in ſeculo conſueuerat; Quod cum
feciſſet

fecisset aliquot diebus, & semel existens in choro videret alios monachos senes, & iuuenes extractis caputijs in frigore cantantes, viriliter compunctus in seipso extractum caputium de capite proiecit in medium chori, & postea numquàm voluit portare. Item dicitur de quodam Abbate sancto, quòd quibusdam iuuenibus monachis tentatis de carnibus anserum, quas in sæculo libenter comedebant, concessit, vt clanculo paratas comederent; quod cum facerent, in ipsa mensa confusi in seipsis surrexerunt, & intrantes claustrum, pulsato cymbalo, intrauerũt refectorium, & fabas cum alijs comederunt. Item dicitur de quodam alio viro magnæ religionis, & famæ, quòd cuidam subdito suo, qui ceciderat in tristitiam, concessit vallare in aliquo loco occulto, sicut in sęculo optimè facere consueuerat, & dicitur eidem valuisse, & quo ad corpus, & quo ad animã. Hæc igitur, & similia & si non sint trahenda ad consequentiam, tamen si fiant interdum, & raro à viris sanctis, credendum est, quòd fiant illo inspirante, qui populo suo suspiranti ad ollas carnium consuetas dedit contra morem vastæ solitudinis carnes in abundantia in deserto.

¶ *Sed, cum vires pristinas reparauerint, redeant ad fœliciorem consuetudinem suam, quæ famulos Dei tanto amplius decet, quanto minus indigent, ne cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuarat infirmos.*

Cap. LXVI.

DVæ sunt abusiones, quæ interdum reperiuntur in illis, quibus recreationes misericorditer impenduntur; Vna, quòd post sufficientem recreationem,

tionem nõn facilè redeunt ad conuentum, contra quam ponitur istud mandatum; Alia, quòd fęlices ęstimant illos, qui diuites fuerunt, quibus, vt eis videtur, talia facilius impenduntur; contra quam ponitur sequens mandatum, s. (Illos æstiment, &c.)

¶ Sed nota circa illud, quod hic dicitur, quòd natura ad hoc quolibet anno reparat vires in terræ nascentibus, vt & resumptis viribus ferat fructum consuetum. Item ad hoc datur annona copiosius equo, vt fortior effectus melius faciat dietam suam. Et ad hoc diuisit Deus tempus, in tempus quietis, scilicet noctem, & tempus laboris, scilicet diem, vt somno refectis artubus in nocte, de die exeat homo ad opus suum. Sic & serui Dei, reparatis viribus per recreationes, debent redire ad labores consuetos conuentus, & hoc est eum diligere ex totis viribus, sicut præcepit Deuter. 6. cum, scilicet ex eius amore, in eius seruitium expendimus vires nostras: Benè ergo dicit vir sanctus (Sed, cum vires pristinas reparauerint, redeant ad fęliciorem consuetudinem suam) scilicet ad vitam conuentualem, modo consueto sequendo chorum, refectorium, capitulum, scholas, collationes, & alia fienda, quæ solent à conuentualibus exerceri. Et inde quanta mala solent prouenire interdum illis, qui se subtrahunt à sequendo conuentum, vnum est refrigeratio. Vnde Bern. cuidam monacho tentato de solitudine dixit. Sicut carbo ardet cum alijs ardentibus, separatus vero refrigescit, immò & nigrescit, & reddit fumum; similiter & titio ardens claret cum alijs, segregatus hæc eadem incurrit; ita monachus segregatus à conuentu facilè frigescit à feruore in corde, & denigratur conuersatione, & reddit fumum malæ famæ, Aliud est indignatio regis

æterni.

æterni. Omnis enim congregatio facta est, quasi exercitus quidam Domini; Iuxta illud Can.6. Terribilis, vt castrorum acies ordinata; Solent autem multum indignari reges contra suos, qui non sequuntur exercitum suum; quomodo ergo non indignabitur rex regum, & Dominus dominantium contra tales? Indignabitur siquidem, & non modicum. Ideo in huius figuram Dauid indignatur contra Miphiboseth, licet claudum, dicens ei, 2. Reg.19. Quare non venisti mecum Miphiboseth, scilicet cum alijs, qui erant mecū in exercitu meo? & abstulit ei medietatem possessionum suarum, secundum morem principum, qui punire solent à suo exercitu remanentes. Aliud est periculum latronum; Solet enim peregrinus separans se à socijs, facilius incidere in latrones: Ideo sicut peregrini pergentes Romam, cum transeunt per terras guerrarum, solent expectare magnam societatem, & illam præcipuè in qua est Potestas, vel aliquis magnus conducens; ita & religiosus se semper debet coniungere multitudini conuentus; præcipuè cum dominus sit semper in eo, tanquam in bona congregatione, Zach.8. In diebus illis apprehendent fimbriam viri Iudæi dicentes, Ibimus vobiscum, audiuimus, quoniam Deus vobiscum est. Aliud est nota infidelitatis; Cum enim dominus mittat religiosis, tanquam operarijs in vinea sua laborantibus, quicquid boni habet, quomodo potest se excusare ab infidelitate ille operarius, religiosus scilicet, qui vult comedere omnia bona, quæ mittuntur, modò in infirmitorio, modò in cœna, modò cum fratribus hospitibus, & nihil sustinere laboris in conuentu. Sicut vespertilio, qui dicitur bibere oleum lāpadarum in ecclesia, & nihil laborat in cantando?

Et

Et Iob 2. econtrario, Si bona, inquit, suscepimus de manu Domini, mala autem cur non sustineamus, vt scilicet simus participes laboris, sicut consolationis? Aliud est erroris inuium. Ouis enim segregata à grege de facili vadit per multa inuia, sicut & isti per multas dissolutiones, & irreligiositates, & insolentias; 1. Pet. 2. Eratis sicut oues errantes, scilicet cum non eratis in ouili ecclesiæ. Aliud est exclusio à portu cœlesti, sicut solet accidere peregrino stulto eunti vltra mare, qui, cùm nauis applicat ad aliquem portum, solet egredi ad terram causa recreationis, & interim flante vento, alij proficiscuntur ad portum, & ipse in littore remanet, & ideo dicitur econtra de discipulis Domini, quasi de sapientibus, Matth. 8. Ascendente Iesu in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius, nolentes scilicet in littore remanere. Patet ergo ex his, quod incurrunt sex mala, Refrigerationem charitatis, & hoc quo ad se, Indignationem regis æterni, & hoc quo ad Deum, Periculum latronum, & hoc quo ad socios, Inuium erroris, & hoc quo ad viam, Carentiam portus, & hoc quo ad patriam.

¶ Item notandum, quòd vita conuentualis habet sex prærogatiuas, quas multum debent diligere serui Dei. Prima est in meliori occupatione. Extra conuentum enim frequenter occupantur in aliquibus minus bonis, in conuentu vero est quasi continua occupatio in aliquo bono; & de hoc valdè curandum est bono viro, Vnde Hier. Semper aliquid boni operis facito, &c. Secunda est in maiori securitate, securior enim est quis ab hoste suo, cum est inter socios suos, quàm cum extra, & ideo Cain non interfecit fratrem suum, quando erat cum patre in domo cum suis, sed eductum in agro, sicut

habetur.

habetur. Genes.4. Tertia est in maiori ordinatione, omnia enim magis ordinatè fiunt in conuentu; Si autem omnibus fidelibus curandum est de huiusmodi ordinatione, secundum illud 1.Cor.4. Omnia secundum ordinem fiant in vobis, quantò magis illi, qui viuunt in ordine, & ordinem sunt professi? Quarta est in maiori virtute, quicquid enim fit in conuentu, fit non secundum propriam voluntatem, sed alterius, quod virtuosius est, quàm si secundum propriam voluntatem fieret, cum illa nunc trahat huc, nunc illuc. Sene. Hoc solum virtuti adijcies, quod propriæ voluntati detraxeris. Quinta est in vniformitate maiori. Vita enim conuentualis est vniformis, sicut motus cœlestium, boni autem viri debent se libenter conformare cœlestibus; & ideo dicuntur frequenter in scriptura cœli: & valet multum huiusmodi vniformitas vitæ, quia varietas turbationem inducit & corporis, & animę, vniformitas vero quietem, & pacem; Psalm. In pace in idipsum dormiam, & requiescam; hoc est quod est idipsum, idest idem, siuè vnum, dormiam in pace, & quiete. Sexta est in oratione maioris humilitatis. Sequestrator enim singularitatis etiam in bono habet occasionem illam superbiæ, de qua dixit Pharisæus, Luc.18. Non sum sicut cæteri hominum. In societate verò, cum nihil faciat quis, nisi quod alij, nõ est occasio huiusmodi superbiæ; Quid autem magis cauendum viro sancto, quàm superbia? Tob.4. Superbiam in tuo sensu, idest mente, nunquàm dominari permittas, in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Sic ergo patet, quantę prærogatiuæ sit vita conuentualis.

¶ Itẽ considerandũ, ꝙ conuentũ sanctæ conuersationis semper sequit̃ ille magnus abbas, cui fecimus

professionem, & obedientiam, dicendo facio professionem, & promitto obedientiam Deo, quantumcumquè sint ibi pauci; Matth. 18. Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Item secundum regulam Euangelij, Quicumq; humiliores sunt, & minores apparent, sunt apud Deum maiores, Isti vero sunt, qui solent melius sequi conuentum. Item in huiusmodi conuentu frequenter fit pitantia gratiarum, & consolationum spiritualium; Vnde Apostoli congregati receperunt spiritum sanctum. Item ibi dat benedictionem, non hebdomadarius, vel abbas, vel Episcopus, sed maior his, videlicet summus Pontifex; Psalm. Illic enim, scilicet vbi fratres habitant in vnũ, mandauit dominus benedictionem. Item statutum est Apostolicum, vt nullus subtrahat se ab isto conuentu; ad Heb. 10. Non deserentes collectionem vestrã, idest societatem in simul collectam, secundum glo. Item subtrahentes se solent grauiter damnificari. Saul recedens à cuneo Prophetarum amittebat gratiam prophetalem; 1. Reg. 19. Thomas absens à choro Apostolorum priuatus est visione dominica; Iohan. 20. Iudas exiens à societate apostolica colligatus est cum inimicis Christi, & factus est eius proditor; Matth. 28. Cum igitur præsentia abbatis in conuentu sequela maiorum cum ipsis in conuentu sequantur pitantiæ bonæ, benedictio magnæ personæ, statutum forte, & punitio grauis se subtrahentium, soleátq; huiusmodi rẽ mouere multum monachum ad sequendum conuentum; q̃ peruersus est religiosus, quem ad sequendum hunc conuentum non mouet præsentia Dei, nec coassistentia bonorum, nec pitãtiæ gratiarum, nec benedictio Dei, nec tam grauis punitio transgressorum? Miserabiles igitur

est

est consuetudo illa, de qua Heb. 10. (sicut consuetudinis est quibusdam) scilicet deserere collectionem, idest in simul collectos; Et econtra benedicta consuetudo illorum, qui libenter sequuntur vbique conuentum, cum, sicut supra dictum est, tot mala proueniant se subtrahentibus, tot bona sint in vita conuentuali, & tot rationabiliter motiua ad sequendum; & ideo benè vir sanctus vocat istam consuetudinem fœliciorem, nō per comparationem, quod contraria sit fœlix, sed per oppositionem, quia illa sit miserabilis valdè, ista vero valdè fœlix. Porro ista beata consuetudo, & si omnes deceat, tamen magis illos, qui minus indigent; in quo reprehenduntur illi specialiter, qui præter necessitatem morantur in recreationibus. Isti sunt sicut trutani, qui recipiuntur in diuitibus hospitalibus causa infirmitatis; & postquam sanati sunt, fingunt se adhuc infirmos, & ibidem morantur propter bonos lectos, & alia bona, contra quos dicit Dominus Marci 2. Paralytico sanato, Surge tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam, sicut datur licentia trutano. Item horum corpus est sicut asinus, qui habens in stabulo pabulum bonum, & paleas ad quiescēdum, in mane cum est tempus, quòd vadat ad onera consueta, fingit se claudum, sed cum pungitur virga, & compellitur, inuenitur fortis; Et sic faciendum est tali corpori; Ecclesiastici 30. Cibaria, & virga, & onus asino, non dicit solum cibaria, sed post cibaria virgam compellentem ad onus. Item horum caro est, sicut murilegus claustrorum, qui in refectorio solet viuere de crustis, sed postquam consueuit ire ad infirmitorium, ibi inuenit morsellos, & reliquias carnium, numquàm vult redire ad refectorium, sed semper frequentat infirmitorium, quan-

tumcumquè exclametur, & confundatur ibi, nisi in vno casu, scilicet quando nihil datur ei ibidem, tunc enim redit ad refectorium: & sic subtrahenda sunt huiusmodi carnis delectabilia, vt reuertatur ad consueta. Exemplum de filio prodigo, Lucæ 15. Qui, postquàm defuerunt delitiæ, rediji ad panes mercenariorum in domo patris; Quàm indecens igitur est, vt famulus Dei sit tanquam trutanus, vel asinus fictus, vel murilegus? Ideo benè dicit (Quæ famulos Dei tantò amplius decet, quantò minus indigent.) Tamen interdum contingit, quòd illi, qui fuerunt valdè spirituales, & contemplatiui, postmodum voluptate ciborum illecti fiunt ita carnales, quòd vix possunt auelli ab huiusmodi cibis. Exemplum de aquila, quæ (sicut dicitur in libro collationum) cum volet in altissimis, subitò interdum se deijcit super cadauer, & ita fortiter adhæret, quod vix auelli possit ab eo, ita & isti; & ideo confundit eos Apostolus, Gal. 3. Sic stulti estis, vt cum spiritu cęperitis, nunc carne consumamini. Dicitur fabulosè, quod vrsus ideo habet paruas aures, & paruam caudam, quia cum vellent introducere ad locum mellis, vt comederet, fecit tantam difficultatem in intrando, cum traherent per aures, quas habebat longas, quod scissę sunt in manibus eorum, & decurtatæ sunt; cum autem ingressus inuenisset mel, & nimis auidè deuoraret, & vellent eum trahere per caudam, quam habebat lõgam ualdè, ita fortiter adhæsit melli, quòd in trahendo eum retro, rupta est cauda, & facta est parua. O quot sunt, & fuerunt, qui cum magna difficultate introducti primò ad recreationem, vix postmodum possunt auelli à melle dulcedinis illius, contra quos dicitur, Prouerb. 25. Mel inuenisti;

nisti; comede, quod sufficit tibi, quasi dicat, non nimis, sed moderatè. Dicitur iterum, quod fuit quidam Philosophus multum iustus, & audax in dicenda ueritate; cum autem multum, & audacter obloqueretur de rege suo, & curia eius, quæ erat multum carnalis; rex sapienter, & non per potentiam uolens sibi prouidere, usus consilio prudentium vocauit eum ad curiam suam, ut esset commensalis suus, & assisteret ei in consilijs; cum autem, licet quodammodo coactus, consensisset, per lapsum temporis paulatim inceperunt ei tantum placere delitiæ curię, & solatia carnalia, quod amisit cor dicendi aliquid contra regem, & curiam suam, & sic rex, & sui dimissi sunt in pace à lingua illa. Quis autem nesciat, quòd multi zelatores austeritatis, qui solebant durè loqui contra huiusmodi carnales, peiores eis effecti, in hoc habenas laxantes, postquam feruntur in eis similia, ex placentia, quam inueniunt, in eis irretiuntur, & talia iam loqui non audent, sicut de cane dicitur, quod proiecto ei pane à latrone, cessat à latratu? Ideo dicitur, Eccles. 20. de xenijs, quæ possunt hic uocari pitantiæ recreationum, collatæ Prælatis, & officialibus, & alijs his utentibus, quòd quasi muti in ore auertunt correctiones. Cum igitur uoluptas cibariorum uiros spirituales efficiat carnales, & carnalia, quæ prius fugiebant, faciat nimis sequi, & os apertum ad huiusmodi claudat à reprehensione aliorum salubri; benè dicit uir sanctus, quòd (caueat, ne cibi eos uoluptas teneat iam uegetatos.) Tenet equidem quandoquè etiam uiros bonos in uinculis huiusmodi uoluptas. Vidi ego quendam bonum religiosum, qui cum fuisset in infirmitorio aliquanto tempore, & appropinqua-

ret dies, quo oportebat eum redire ad conuentum, aduertens, quid agebatur in anima sua, dixit in quodam solatio, quod ita videbatur ei difficilè relicto infirmitorio intrare conuentum, sicut ei fuit difficilè à principio relicto sæculo intrare ordinem, & ideo valdè cauendum est etiam viris sanctis ab huiusmodi.

Cap. LXVII.

Illos sanè existiment ditiores, qui in sustinenda parcitate fuerint fortiores: melius est enim minus egere, quàm plus habere.

¶ Quidam experti solatia recreationum apud se magnificant illos, qui diuites fuerunt, quibus, vt eis videtur, hæc frequentius impenduntur, & hæc est abusio secunda prædicta, contra quam ponitur mandatum hoc. Non enim diuites propter hoc debent reputari melioris conditionis, sed potius, qui fortes sunt ad sustinendam parcitatem, debent ditiores æstimari. Et ponitur in hoc mandato, Primo substantia mandati, ibi (Illos æstiment) Secundo, causa mandati, ibi (Melius enim est, &c.)

¶ Et notandum, quòd duo sunt genera diuitiarũ, corporales videlicet, & spirituales, de quibus habetur 1. Cor. 8. Propter vos egenus factus est, cum esset diues, vt eius inopia diuites essemus; Glos. in spiritualibus. Non enim ad hoc fuit pauper Iesus, vt essemus diuites in temporalibus. Consistunt autem istę diuitiæ spirituales in virtutibus, Eccles. 44. Diuites in virtutibus, & in operibus earum, & 1. Tim. 6. Prçcipe diuitibus huius sæculi diuites fieri in operibus bonis; quę duo vno homine possunt dici iustitia generalis, quæ consistit in virtutibus, &

in

in operibus earum meritorijs. Et attende quanta differentia est inter ista duo genera diuitiarum. dicitur Prouerb. 17. Quid prodest homini stulto habere diuitias, cum sapientiam emere non possit? Ergo propter diuitias corporales non potest haberi sapientia; ergo multo magis nec iustitia, quæ melior est; Ergo nec regnum cęlorum, quod est maius; sed pro quolibet opere iustitiæ meritorio, quantuncumquè modico, haberi potest regnum cęlorum, ergo melius incomparabiliter omnibus diuitijs mundi iustitia. Sicut ergo incomparabiliter aureus denarius excedit denarium plumbeum in valore, ita & diuitiæ spirituales, corporales; quia per illas non potest haberi, nisi quid vile scilicet temporale aliquod, per istas vero potest haberi pretiosum regnum cœlorum. Item solent diuitiæ temporales interdum prodesse possessori suo ad hoc, vt si fortè ex aliqua offensa cadat in manus domini ad pęnam mortis, per illas liberetur in curia illius. Non sic autem erit in die magnę necessitatis; non ei tunc diuitiæ subuenient, iustitia vero subueniet. Preuerb. 11. Non proderunt diuitiæ in die vltionis, iustitia vero liberabit à morte. Item diuitiæ corporales non possunt transferri ad aliud sæculum. Iob 37. Diues, cum dormierit, nihil secum affert, opera vero iustitiæ illius deferuntur, Apoc. 14. Opera enim illorum, scilicet bonorum, sequuntur illos. Differunt ergo sicut præbenda, quam habet aliquis in aliqua Ecclesia, & extra nihil ei valet, & præbenda, quam habet quis, vbicunquè moretur, quæ reputatur melioris conditionis. Item corporales diuitias multi volunt habere, & non possunt, propter quod dicitur Prouerb. 23. Ne erigas oculos ad opes, quas habere non potes, scilicet corporales, quæ vix ha-

beri possunt, econtra spirituales facilè habere possunt, quicumquè uolunt, Eccles. 15. Ante hominem bonum, & malum, ad quod uoluerit, extendat manum; Ergo quicumquè uult, potest habere bonum, in quo consistunt diuitię spirituales. Item istę possunt perire inuito domino, Eccles. 5. Pereunt in afflictione pessima, cum enim uel auferuntur ab alijs, uel amore, uel mutata fortuna euolant, si non inuito possessore hoc eueniret, non relinqueretur afflictio, sed quia inuitè hoc fit, relinquunt pessimam afflictionem. Spirituales uerò non possunt auferri à nolente; ideo dicitur Oseæ.8. Proiecit Israel bonum. Non enim bonum potest amitti, nisi proijciatur ab homine, secundum illud quod dicit Philosophia Boetij, Talia tibi arma contuleramus, scilicet uirtutes, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur. Item istæ habent annexam multam amaritudinem, Naum 3. Cuius diuitiæ mare, scilicet amaritudo; Est enim labor in acquirendo, timor in custodiendo, dolor in amittendo, anxietas in dando, angustia, cum in expendendo minorantur, miseria in uita, cum non expenduntur. Quid autem sunt omnia ista, nisi amaritudines? Illæ uero iucunditates, Psal. In custodiendis illis retributio multa, Glos. In custodiendis dicit, non pro custodiendis, quia in præsenti gaudium habent, & iocunditatem, quæ tanta est, quòd dici non potest. Item istæ sunt interdum nociuæ dominis suis, Eccles. 5. Diuitiæ conseruatæ in malum domini sui, in malum scilicet culpæ, Eccles. 11. Si fueris diues, non eris immunis à peccato; nec à malo pęnæ, quo ad præsens, 1. Tim. 6. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, qui ducens eos illaqueatos ad sæculum po-

nit

nit in statu, in quo incurrent pœnam damnationis Matth.19. Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare regnum cœlorum, & pœnam sensus iuxta illud Iacob.5. Et manducabit carnes uestras tanquàm ignis, scilicet aurum, & argentum, & hęc duo, quo ad futurum. Verum econtrario nihil in uita utilius est hominibus diuitijs spiritualibus, scilicet uirtutibus, sicut dicitur de quattuor cardinalibus Sap.8. Cum ergo diuitiæ spirituales, sicut ex his patet, plus ualeant ad acquirendum magna; & succurraut in die magnæ necessitatis; & portari possint ubiquè; & facilius acquirantur; & difficilius amittantur; & habeant secum annexam iocunditatem; & summam conferant utilitatē, quæ omnia desunt corporalibus: patet, quòd excellentiores sunt incomparabiliter istæ illis. Et ideo uocantur à sapientia opes superbæ, Glo. Quicquid donorum fidelibus cęlitus datur, cunctis mundi opibus excellentius est. Sanè istis diuitijs multum abundant illi, qui fortes sunt ad sustinendum parcitatem, habent enim meritum abstinentiæ, & hoc pertinet ad abstinentiam; Item meritum patientię sustinendo, quod est carni molestum, & hoc pertinet ad fortitudinem; Item meritum obedientiæ sequendo communia statuta, & hoc pertinet ad iustitiam, sicut species eius; Item meritum prudentiæ spiritus, quæ est contraria prudentiæ carnis, & ipsam habet elidere suppeditando carnem, & hoc pertinet ad prudentiam; Item habet meritum fidei, quid enim, nisi fides Christi moueret eum eligere in bonis parcitatem? Hebr.11. Fide Moyses elegit affligi cum populo Christi; Item meritum spei, uiri enim sancti exponunt corpus in præsenti propter spem percipiendi melius in resurrectio-

rectione: sicut miles exponit equum in seruitio regis liberaliter, sperans quòd si amittat eum, restituetur sibi à rege 2. Mach. 7. Dixit vnus de septem fratribus respiciens membra, quæ exponebat martyrio propter leges Dei, hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me recepturum spero. Item meritum charitatis, quia propter Deum hic sustinetur. Psal. Propter te mortificamur tota die, idest propter amorem tuum. Cum igitur fortes in sustinendo parcitatem habeant merita quattuor cardinalium, & trium theologicarum virtutum, vt patet ex his, valdè sunt diuites diuitijs spirttualibus, quæ quanto alijs præualent, tanto chariores diuitiæ reputandæ; sicut diuitiæ auri sunt veriores, quam æris: & ideo benè dicit vir sanctus (quòd tales ditiores sunt æstimandi, quàm quicumquè alij propter diuitias corporales.)

Cap. LXVIII.

QVòd autem intelligat de diuitijs spiritualibus, patet per hoc, quod subiungit (Melius est enim, &c.) Melius est, respicit ea, quæ sunt virtutis, & est sensus: melius est minus egere, &c. hoc est, melioris conditionis est ille, qui minus eget, & minus habet. Verbi gratia. Melioris conditionis est sanus, quin minus eget medicinalibus, & minus habet, quam infirmus, qui plus eget eis, & plus habet, & potens contra frigus, qui minus habet de vestibus, & minus eget, quàm passibilis à frigore, qui plus eget vestibus, & plus habet: & sic in similibus. Sic natura humana melior fuit ante peccatum, quando minus eguit huiusmodi, & minus habuit: quàm post peccatum, quando plus eget, & plus habet.

Et

Et ficut ager,qui minus eget fimo ad fructum fuum faciendum,& minus ibi ponitur,melior eft illo,qui plus eget, & in eo plus apportatur: & honefta noftra, quibus fecundum Apoftolum minorem honorem circundamus, quia minus egent,meliora reputantur inhoneftis,quibus maiorem honorem circũdamus,quia magis egent: Sic quoq; melioris conditionis eft,qui minus eget,q̃ qui plus egens plus hẽt.

¶ Huius autem eft ratio multiplex. Prima, quia talis plus habens, quanto plura habet, tanto de pluribus habet reddere rationem. Lucę 12. Cui plus committitur, ab eo plus exigitur. Secunda, quia quantò plus oportet ei miniftrare, tantò magis eft alijs onerofus, quòd valdè cauendum eft feruo Dei 2. Corinth. 11. In omnibus me feruaui vobis fine onere, & feruabo. Tertia, quia minus acceptus eft domino fuo, ficut operarius, qui præter mercedem in fero reddendam, quantò plura requirit in procuratione diurna, tantò magis eft tædiofus domino,& minus acceptus. Ideo Hyram Rex Tyri Salomoni petenti famulos fuos in fuum feruitium, & promittenti dare, quod vellet, volens ei complacere, non petijt pro eis fuperflua, fed tantum neceffaria, Et tu inquit præbebis neceffaria, non dicit fuperflua 3. Reg. 5. Quarta, quia eget maiori follicitudine quotidiana pro fuis fcilicet neceffitatibus: hoc autem non modicæ eft miferiæ. Ideo Lucæ 10. præfertur pars Mariæ fine follicitudine parti Marthæ, quæ erat follicita circa plura. Quinta, quia oportet talem quafi in feruitutem redigi eorum, à quibus oportet eum huiufmodi abundantiam recipere: ficut mutuo accipiens feruus eft fœnerantis, propter fuam neceffitatem. Prouerb. 22. Quod valdè cõtrarium eft libertati, in qua debent viuere fub

gratia constituti. Ideo dicit Apostolus 1.Corint.7. Nolite effici serui hominum. Sexta, quia minus paratus est ad obedientiam: sicut diuites, qui indigent multis equis, & multis necessarijs in uia, non ita citò possunt se mouere, sicut pauper, qui non habet nisi personam suam. Semper autem Dei seruus debet esse paratus: sic de Angelo dicitur Tob.5. Et quasi ad ambulandum paratus. Luc.11. Et vos estote parati. Cum ergo huiusmodi plus habentes, de pluribus habeant reddere rationem, & magis sint onerosi socijs, & minus accepti domino suo in seruitio, & in angustia sollicitudinis, & in seruitute maiori, & minus parati ad obedientiæ executionē, benè dicuntur minus egentes, & minus habētes melioris conditionis, quàm isti. Et hoc est, q̄ dicitur. (Melius est enim minus egere, quàm plus habere.)

¶ *Tertium capitulum totius regulæ.*

NOn sit notabilis habitus vester: nec affectetis vestibus placere, sed moribus.

Cap. LXIX.

HIc incipit tertium capitulum, quod est de pertinentibus ad religionem, inquantum est status honestatis excellentis; ad huiusmodi uerò honestatem pertinet honestas in habitu, de qua hic; honestas in societate, de qua ibi (quando proceditís, &c.) honestas in moribus, ibi (in incensu,) Et super omnia in honestatis correctio, ibi (quando ergo simul estis, &c.) Porro circa honestatem habitus tradit hæc duo mandata, unum contra exteriorem notabilitatem, Aliud contra interiorem affectionem, ex qua causatur. Primum ibi (Nec affectetis) Circa primum uerò notandum, quòd habitus

tus in religioso potest esse notabilis ex septem; scilicet ex pretiositate 1. Tim. 2. de mulieribus. Non in ueste pretiosa quantò magis hoc seruandum in uiro religioso paupertatem professo? Exemplum de Augustino, qui de se dicit: Fateor, de ueste pretiosa erubesco, non enim decet hanc professionem. Item ex mollitie; quia non decet uiros pœnitentiæ huiusmodi mollities. Matth. 11. Ecce qui mollibus uestiuntur in domibus regum sunt, ubi scilicet non est locus pœnitentiæ. Inuenit per hoc à contrario, quod ubi est locus pœnitentię, non debet huiusmodi habitus inueniri. Item ex pulchritudine, quia sapit superbiam 1. ad Tim. 5. Habentes quibus tegamur, his contenti simus. Nota quòd dicit tegamur, Glos. super Matth. 3. ibi. Iohannes habebat ue stimentum de pilis &c. Seruus Dei non debet habere uestimentum ad decorem, sed tantum ad tegendum nuditatem. Si autem hæc decet hominē Christianum, quantò magis religiosum? Item ex inusitatione: sicut quando est alterius coloris, uel formæ, uel quantitatis, uel in alio modo quocumquè dissimilis uestibus, quæ communiter ab alijs socijs deferuntur. Hæc est uestis peregrina, de qua dicitur Sopho. 1. Visitabo super omnes, qui induti sunt ueste peregrina. Et est argumentum, quòd non debent parcere uisitatores in articulo tali cuicumquè, qui talem inducit deformitatem. Item ex sæcularitate; quod est quando sotulares, uel manicæ sunt nimis strictæ, uel aliter aliqua lasciuia, uel curiositate uestis quacumquè in aliquo notanda. Sicut enim uestis aliquantulum religiosa in sæculari ostendit ipsum habere animum religiosum, ita in religioso uestis sæcularis ostendit ipsum habere animum sæcularem, Eccl. 20. Amictus hominis enũciat de illo.

Item

Item ex superfluitate, videlicet cum quis habet caputios superfluos, vel tunicas, vel alia quæcumquè præter necessitatem iustam. Cum quidam religiosus fatigatus ex itinere quiesceret in via, quidam paruus puer accedens, & sedens iuxta eum, & videns in eo tres tunicas gradatim apparentes, & caputium, & cappam desuper, incepit computare dicens 1. 2. 3. 4. 5. & quasi scandalizatus dixit tale, vel simile verbum: Vt quid vos habetis tot tunicas, cum ego non habeam nisi vnam? Si autem puer sic fuit scandalizatus; quis dubitat multos in huiusmodi malum exemplum accipere? Ideo dominus volens cauere ab huiusmodi scandalo discipulos, dixit eis Matth. 10. Nequè duas tunicas habearis. Et dicit Hieron. duas; necessariam, & superfluam, ex quo patet, quòd superfluitas est interdicta discipulis Domini. Item ex nimia compositione, cui nimis intendunt interdum aliqui, aut in parando caputium, aut in ligando sotulares, & similibus, quòd est muliebre. Psalm. Filiæ eorum compositæ. Econtra dicitur Exod. 22. Non induetur vir veste muliebri. Tantum autem decet huiusmodi sollicitudo compositionis virum religiosum, quantum indecēs reputatur in scripturis viros fieri effeminatos. Patet igitur, quod habitus viri religiosi non debet esse notabilis, vel in pretio, vel in mollitie, vel in decore, vel in extraneitate inusitata, vel in aliqua curiositate sæculari, vel in superfluitate, vel in nimia compositione.

Cap. LXX.

SI vero sit Prædicator super omnia decet eum vilitas in habitu, quod sic patet super illo verbo

Zach.

Zach.13. Non operientur pallio saccineo, dicit glo. Mos erat prophetis indui sacco, cum populum ad pęnitentiam prouocabant. Item Matth.3. dicitur de eximio prædicatore pęnitentiæ. Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos. Item Apocal. 11. dicitur de Enoch & Helia: Prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Si ergo primi prædicatores pęnitentiæ, scilicet prophetę in veteri lege, & medius inter legem, & euangelium sanctus Iohannes, & vltimi in fine venturi, scilicet Enoch, & Helias, qui omnes fuerunt de genere Iudæorum non curantium de abiectione Christi, tam vilibus vestibus vsi sunt, vel vtentur, ad mouendum efficacius ad pęnitentiam; quanto magis competit Prædicatori euangelicæ paupertatis & qui specialiter est ad prędicandum pęnitentiam deputatus, uilitas uestis? Item dicit Glo. super illo uerbo. Matth; 10. Erat Iohannes uestitus pilis camelorum: uestis conueniens prædicatori: Et benè dicit conueniens: Filius enim Dei, cum uoluit prædicare in mundo, induit ualdè uilem uestem, scilicet carnem humanam. Zach. 3. Et Iesus erat indutus sordidis uestibus, quod exponitur super Iohannem de uestibus nostræ mortalitatis, cum inuentus est habitu, ut homo. Prædicatoris uero est super omnes ipsum imitari, & maximè in his, quæ prædicationi contingũt. Item prędicatoris est debellare mundi gloriam, hęc autem pro magna parte consistit in uestibus pretiosis: Quomodo autem potest gloriam mundi contemptibilem reddere ille, in cuius toto corpore huiusmodi gloria relucet? Contigit Parisijs, ꝙ quidam Magister theologiæ sæcularis prædicabat in uniuersitate indutus optima ueste, uel cappa noua in prin-

cipio

cipio hyemis. Cum autem leniter imprimeret uerba sua in cordibus auditorum; quidam fatuus, qui erat in medio scholarium surrexit, & dixit: Et tace: illa vestis pretiosa, quam habes, non permittit te audacter dicere veritatem, & fecit ei mirabilem confusionem. Nonnè & ipse Apostolus hanc eandem confusionem facit facientibus contra suam prædicationem; cum dicit Rom. 3. Qui prædicas non furandum, furaris &c. quod habet locum in omni simili? Debent ergo, qui habent mundi prædicare contemptum, cauere, ne in suo habitu appareat aliquid, quod gloriam mundi prætendat. Item vilitas vestis signum fuit quondam veri prophetæ. Vnde Zach. 13. Non operientur pallio saccino, vt mentiātur: quòd exponitur de falsis prophetis, qui volentes videri veri prophetæ, operiebant se saccis, sicut veri. ergo coopertura sacci fuit signum veri prophetæ, & à Deo missi: multò magis nunc est signum veri nuncij Dei, cum & ipsi Apostoli missi à Christo non fuerint, sicut solemnes nuncij mundi in gloria vestium, sed in multa paupertate apparuerunt in hoc mundo: Prædicator vero multum debet curare, vt habeat signa, per quæ appareat verus nuncius Dei, vt ei melius credatur, & ideo conuenit ei vestis vilis. Item prædicatori multum est curandum de bona fama, quia ipsa attrahit mundum ad eum, huiusmodi autem vestis reddit hominem in sanctitate valdè famosum, quia secundum Senecam: Argumentum bonæ voluntatis est grabatus, & pannus durus: cum non ex necessitate, sed ex voluntate hoc pati quis sustineat. Attrahit etiam per vestis duritiam Prædicator multos. Matth. 3. Ipse Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: & sequitur, Tunc

exibat

exibat ad eum Hierosolyma,& omnis Iudęa, & om nis regio circa Iordanem. Item prædicatoris est ex emplo ostendere, quod dicit verbo: Cum ergo vt frequenter habeat prædicare pœnitentiam, debet eam ostendere in se: Apoc. 11. Prophetabunt amicti saccis.gl. prædicantes pœnitentiam, & exemplo ostendentes. Non autem ita pœnitentia apparet prę dicatoris in ieiunijs, vel orationibus, vel afflictio nibus quibuscunque, cum huiusmodi non fiant in publico, sicut in vestibus, quæ semper sunt in aper to: Et ideo conuenit, vt vestis eius, vilitatem pęnitentialem prætendat: Et ideo dicit glo. Mat. 3. de pilis camelorum. Qui pęnitentiam prædicat, habitum pœnitentiæ prætendat. Item ad prædicatorem pertinet non solum verbis, sed factis docere: sicut Christus omni sua actione docuit. Et Prophetę olim factis suis docebant, vt patet Eze. 12. In vasorum transmigratione. Et ideo dicitur Ioannes vox. quia non solum verbo, sed totus clamabat; sicut quælibet pars vocis est vox. Porro vilitas vestis multa docet, Docet enim, quod sicut ipsa, quę est exterius, est vilis, ita omnia exteriora sunt vilia. Item docet, quod nunc est tempus non festiuū; quando solent ferri vestes preciosæ; sed feriale ad laborandum, quando solent viliores deferri. Item docet quod nunc sumus in via: Etenim viliores vestes deferuntur etiam a diuitibus in via, quam quando in domo sunt. Item docet, quod debemus esse famuli domino seruientes, viliores enim vestes deferuntur ab his. Item docet, quod habemus nunc causam luctus, pro luctu enim solent viliores vestes deferri. Item docet, quod debemus nunc intendere placationi diuinæ: sicut Niniuitæ vestes viles assumentes. Et alia quam multa salubria docet ve-

ſtis huiuſmodi. Cum igitur vilitas in veſtibus Chri ſto aſſimilet in ſui prædicatione;& valeat ad mundi gloriam debellandam; & ſignum det de veritate nuncij cęleſtis; & valeat ad famam,& exemplum pęnitentiæ, & doctrinam ſanctorum multiplicem, quæ omnia ſunt omni prædicatori valde neceſſaria: patet quod prædicatori conuenit vilitas veſtium. Et quanto veſtis eſt magis exterior,& plus videtur, vt ſunt cappæ: tanto magis eſt in illis vilitas obſeruanda.

Cap. LXXI.

QVia vero veſtium prædicta notabilitas exterior procedere ſolet ex affectu interiori, placendo: Sequitur mandatum contra hoc quod dicitur (Nec affectetis veſtibus placere) Bene autem dicitur viro religioſo, ne affectet placere veſtibus: Hoc enim eſt meretricum. Vnde Cyprianus ad mulieres. Fugiant virgines,& pudicæ cultus, & habitus impudicarum inſignia meretricum. Si autem mulieres bonæ debent hoc fugere: quanto magis viri ſancti? Non eſt ſiquidem eis huiuſmodi placentia imitanda: ſed potius deploranda. Exemplum de quodam ſancto, qui cum vidiſſet quandam meretricem, dixit. Ignoſce mihi omnipotens Deus; quia iſta meretrix taliter ſe pro mundo compoſuit; & ego tibi Domine placere propoſui, & ſimilia per meam negligentiam non impleui. Et in Vitis patrũ dicitur, quod cum abbas Pambo deſcendens in Alexandriam uidiſſet quandam mulierem meretricẽ, fleuit, & cum interrogatus fuiſſet, quare fleret: dixit. Duæ res me mouent; vna de perditione illius; Alia, quia non habeo tale ſtudium placendi Deo,

ſicut

ſicut iſta turpibus hominibus. Non ergo debent quærere uiri ſancti placere ornamento ueſtium: ſed ornamento morum, propter quod ſubdit (ſed moribus) Sed nunquid uelle placere moribus licitum eſt cũ dicat Apoſtolus Gal. 1. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem? ℟. ſicut appetitus excellentiæ, ſi ibi ſiſtatur, eſt ſemper peccatũ, ſi autem appetatur excellentia propter Deum, ut quia ſcilicet maiorẽ fructum poteſt quis ibi facere, uel ſimilia, non eſt peccatum: ſic & uoluntas placendi hominibus, ſi ſit in hac placentia ultimus finis, eſt ſemper peccatum: ſi uero dirigatur ad factum melius, poteſt eſſe ſine peccato. Vnde glo. ſuper prædictum locum. Apoſtolus non ſe hominibus placere recte dicebat: quia eo ipſo, ut Deo placeret, utebatur. Et ideo dicitur Epheſ. 6. Non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed ſicut ſerui Chriſti. Qui enim intendit placere hominibus propter Chriſtum, tali placentia ſeruit Chriſto. Item talis placentia aliquando adeo intenſa eſt, quod propter eam facit aliquis aliquid, quod diſplicet Chriſto. Act. 12. uidens Herodes, quod placeret Iudæis interfectio ſcilicet Iacobi, appoſuit apprehendere & Petrum. Huiuſmodi intentio facit placentiam talem culpabilem; Vnde in eodem ſuper illo uerbo, An quæro hominibus placere, dicit Glo. Sicut quando litteras accepi a ſacerdotibus ad occidendum Chriſtianos, nõ, quia ſi adhuc hominibus placere uellem, ut olim, Chriſti ſeruus non eſſem. Et ideo dicitur ad Rom. 15. Vnuſquiſque proximo ſuo placeat in bono: quod dicitur ad differentiam illorum, quos placentia talis ducit ad malum. Duplici igitur ex cauſa poteſt eſſe huiuſmodi placentia culpabilis: vel ex parte finis, cum ponitur ulti-

mus finis in ea; uel ex parte intentionis, cum tanta est, quod inducit ad aliquod Deo displicens. Aliter vero potest quis placere Deo, simulq; uelle placere hominibus, scilicet propter Deum, & in bonum. Et sic faciebat Paulus. 1. ad Cor. 10. Per omnia omnibus placeo: de quo maxime prędicatori curandum est. Necessarium enim est ei non modicum, ut libenter uideatur, quocumque declinat; & ut libenter audiatur; & ut facile sua doctrina executioni mandetur; & ut facile sibi acquiescatur in suis consilijs; & ut correctiones suę patienter sustineantur; & ut in suis necessitatibus, si indigeat, deuote subueniatur eidem. Quis autem hoc, uel istorum aliquid exhibebit hominibus displicentibus? Proinde non solum bonis, sed etiam malis; non solum amicis, sed etiam aduersarijs; non solum domesticis, sed etiam extraneis; immo & omnibus, exemplo Apostoli, laborandum est prædicatori propter Deum placere: alioquin parum proficiet apud eos, ad quos mittitur, si displiceat. Sicut secundũ Greg. parum apud Deum proficit, cum is qui displicet, mittitur ad intercedendum. Porro ad huiusmodi placentiam acquirendam ualent multa. Primum est ut caueatur ab offensa cuiuslibet. Vnde 2. ad Cor. 10. cum dixisset Apostolus. Sine offensione estote Iudæis, & gentibus, & ecclesiæ Dei; statim subiungit, sicut & ego per omnia omnibus placeo. Vnde Glo. Per omnia omnibus placere est sine scandalo cuiusque agere. Scandalum uero idem est quod offensa. Secundum est, ut aliorum utilitati opera impendatur. Vnde ibidem Apostolus, cum dixisset Per omnia omnibus placeo, subdit immediate. Non quęrens quod mihi utile, sed quod multis. Glo. Per omnia omnibus placerę est agere ad profectum aliorum.

aliorum. Tertium est ut pro quolibet libenter quod petit, fiat. Titū 2. super illo uerbo. Seruos dominis suis in omnibus placentes, non contradicentes, dicit Glo. hoc modo poterunt placere, si non murmurauerint, cum domini eis aliquid iusserint. Si autem faciunt sine murmure, siue libenter, quod mandat dominus; facit seruum placere suo maiori, cui tenetur. quis dubitet quin hoc multo magis faciat quemlibet placere alij, cui minus tenetur? Quartum est; ut infirmitates aliorum patienter portetur. Ro. 15. Debemus imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere, non quod nobis placeat uendicare, sed ꝙ fratri; Inde uenit per hoc, quod ualde placet cuicumque fratri, & proximo, cum infirmitas sua patienter portatur. Quintum est, cū quis aliorum moribus se conformat. Naturale est enim, ut complaceat sibi quilibet in suo simili. Propter quod dicitur Prouerb. 3. Pater in filio complacet sibi, quasi in sua imagine. Et ideo non est mirum, si Paulus placebat omnibus, qui omnia omnibus factus se omnibus conformabat. Sextum est, ut nihil per potentiam, seu duritiam, sed per rationem, uel benignitatem apud omnes agatur. Et ideo in uita Clementis dicitur de eo, quod ita morum ornamento pollebat, quod Iudæis, & gentibus, & Christianis placebat: Et subditur ratio in hunc modum. Diligebant eum gentiles: quia non execrando, sed rationem reddendo ostendebat ex libris eorum, unde nati essent, & qualiter defecissent. Iudæorū uero gratia utebatur, ex eo quod legem eorum sacratissimam memorabat, primumque eos locum habituros, Si suæ legis sacramenta seruarent. A Christianis uero diligebatur: quia singularum regionum inopes scriptos habebat no-

 minatim,

minatim, & eis prouidebat. Ex quibus patet, quod ratio, & benignitas eum placere omnibus faciebat. Cum igitur hæc valeant ad huiusmodi placentiam acquirendam, quæ necessaria est prædicatori: debet prædicator sapiens dare operam ad huiusmodi exercenda. Quod si forte faciens quod in se est, nõ placet aliquibus, iam est illorum vitium, non suũ. Dauid enim quamuis dicatur aspectu desiderabilis, & esset acceptus in conspectu regis Achis: tamen satrapis nõ placebat propter eorum inuidiam, sicut dicitur 1. Regum. 29.

Cap. LXXII.

Q*Vando proceditis, simul ambulate. cum veneritis, quo itis, simul state.* ¶ Quoniam multum decet viros religiosos & sanctos honeste ambulare ad eos, qui foris sunt, sicut dicitur 1. Thes.4. Ideo hic ponitur mandatum circa honestatem, quæ prouenit ex societate in ambulando. ¶ Et nota quod quamuis ire cum socio pertineat ad religiosi honestatem cuiuslibet: tamen specialiter pertinet hoc ad discipulos Domini, propter eius negocium discurrentes per mundum. Hinc est quod Dominus misit in Ægyptum pro suis negocijs Moysen non solum, sed associauit eidem Aaron Exod.4. Venerunt simul Moyses, & Aaron, & congregauerunt cunctos seniores filiorum Israel; & post frequenter dicitur, quod insimul intrabant ad Pharaonem, & insimul loquebantur, & insimul respondebant eidem. Hinc est etiam, quod Christus discipulos misit binos & binos: sicut dicitur Luc. 11. Hinc est iterum quod spiritusanctus Paulum, vel Barnabam, quantuncunque essent sufficientes, solos non assumpsit ad opus

suum,

suum, sed simul associatos. Segregate, inquit, (scilicet spiritus sanctus) Paulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Act. 13. Numquid iterum collegium Apostolorum, quod erat in Hierusalem, cum audisset, quia recepit Samaria verbum Dei, misit solum Petrum, vel solum Ioannem, quorum vterque vir tantus fuit? Non vtriq; seorsum, sed simul miserunt, inquit, Petrum & Ioannem. Act. 8. Item nunquid reseruatur solus Enoch, aut solus Helias, ad veniendum in fine mundi contra Antichristum, & ad subueniendum electis? constat quod non, sed insimul venient: sicut patet Apoc. 11. Item Iosue non vnum solum, sed duos exploratores misit ad terram aduersariorum. Iosue 2. Item nunquid Tobias mittere voluit filium suum sine socio, ad terram longinquam, pro pecunia rehabenda? Nonne Deo ordinante, ipsi datus est angelus in socium, in specie viri. Tob. 5. Proinde quantuncunque sint viri spirituales, vel etiam sapientes, numquam debent soli ambulare, uel soli stare, vbicunque declinent. In cuius figuram in tabernaculo non erat vnus solus cherubin, sed duo uersis vultibus se respicientes Exod. 15. Ad sciendum autem quantum conferat huiusmodi societas ad honestatem: Notandum quod diabolus citius inuadit, vel procurat inuadi ad tentandum de re inhonesta solum, quam associatum; sicut latro citius inuadit peregrinum solum, quam cum socio existentem. Gen. 39. Accidit autem, vt quadam die intraret Ioseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret: & illa scilicet vxor Phutipharis, appræhensa lacinia vestimenti eius, diceret, dormi mecum. Nunquid meretrix illa, laqueus diaboli, impetisset eum de turpitudine, si secum habuisset socium? arbitror quod non. Item

cum eſt aliquis ſolus, facilius conſentit turpi tentationi: quia multa ſunt turpia, quæ non dimitunt homines propter Deum, quæ propter homines dimittunt? Vnde Eccleſ.23. Dixit fornicarius; Quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me: quem vereor? Et ideo facilius conſentit in peccatum. Vnde de quodā monacho dicitur, quod cum manſiſſet ſexaginta annis in clauſtro, virgo & innocens: vltimo anno miſſus ſolus pro negotijs abbatiæ, incurrit in tentationem, & conſentiens amiſit virginitatem, & eodem anno mortuus eſt. Item, ſi contingat aliquem cadere in peccato, & habeat ſocium, qui hoc aduertat; feſtinat ſocius ad eius eleuationem: ſi autem neſciat, nihilominus inſpirante Deo ipſe actor interdum recurrit: & confitendo, eius auxilio nititur reſurgere. quod ſi ſolus fuerit; nec habeat ad quem recurrat, vel qui ei manum porrigat, diutius moratur in peccato: ſicut qui cadit in luto, nec habet adiutorem. Et ideo dicitur. Eccleſ.4. Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem. Cum igitur ſicut patet ex his: ſocietas proſit ad hoc, ne tam cito tentetur quis de aliqua inhoneſtate; vel tentatus non ita facile conſentiat; vel cadens citius reſurgat. Conſtat, quod multum valet ſocietas quātum ad illam partem honeſtatis, quæ eſt, declinare a malo. Item bonorum ſociorum eſt ſeinuicem incitare ad bonum. Sicut peregrini ſolent ſe incitare in via, vel mane ad ſurgendum, vel ad fortiter ambulandum, & ſimilia. Exemplum Auguſtini: qui lecta vita ſancti Antonij, dixit ſocio ſuo Alipio. Quid patimur? quid hoc eſt? Surgunt indocti, & cœlum rapiunt; & nos cum doctrinis, ſine corde, ecce vbi verſamur in carne, & ſanguine. Et paſtores dicunt ad inuicem. Luc.2.

Tran-

Transeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum est. Item cum omnis homo habeat defectus: vbi sunt duo socij; supplet frequenter vnus defectum alterius. Sicut Aaron defectum Moysis in loquendo, & ipse Moyses pro eo apud Deum. Vnde Exod. 4. dicit Dominus Moysi. Ipse loquatur pro te ad populum, & erit os tuum; tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent; & sic in multis alijs inuicem se iuuabant. Item Dominus non solum est in domo, vbi duo vel tres sunt congregati in nomine eius, sed etiam in via insimul ambulantibus se adiungit Luc. 24. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die &c. Et post. Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Quis autem dubitet, quin Dominus sit cum illis, quibus est in adiutoriũ omnis boni? Patet ex his, quod societas valet ad incitationem in bonum; ad complementum boni, per alterius suppletionem; ad habendum adiutorium diuinum in bonum: quæ omnia valent ad partem illius honestatis, quæ in bono faciendo consistit. Verum discipulos Domini discurrentes per mũdum non solum decet honestas, secundum duas differentias prędictas: sed decent eos alia quædam pertinentia ad honestatem: quia ipsa addit supra iustitiam: & est vnum, scilicet claritas opinionis, quæ multum facit ad pulchritudinem honestatis. Sapientiæ. 4. O quam pulchra est casta generatio cum claritate, idest cum clare, & liquide constat de castitate: ita quod nulla sinistra suspicione offuscatur: Ad hoc autem multum valet societas. Citius enim oritur sinistra suspicio contra ambulantem, vel manentem solitarie, quam contra sociarum. Et ideo dicit sanctus Bern. ad Eugenium. Bonos contubernales

nales habeas, qui vitæ, & honestatis tuæ custodes sint,& testes. Aliud est, status dignus honore: vnde Dominus conqueritur de Iudæis Ioa.8. quod ipsum missum a patre non honorabant: Et vos inquit inhonorastis me. Maiori autem honore videtur dignus, qui vadit associatus, sicut consueuerunt ire personæ honorabiles, quam qui solus vadit, sicut consueuerunt ire cōtemptibiles. Aliud est ratio credendi. Qui enim vadit ad negocia Domini, si non creditur ei, adhibeat testem socium suum. Est igitur talibus necessarium, vt habeant per quod credatur eis: hoc autem est societas. Quia in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, Mat.18. Cum igitur societas famulos Dei faciat claræ famæ; & ponat in statu digno honore; & faciat eis credi, quæ, omnia sunt eis ualde necessaria, cum alijs supradictis: dicitur eis (quando proceditis, simul ambulate (cum veneritis, quo itis, simul state.) Et debent professores regulæ Augusti. cauere, ne in via, vel hospitijs, se qualicumque occasione diuidant, etiam propter fructum animarum, nisi propter necessitatem ineuitabilem: quia melius est eis aliorū vtilitatem negligere, quam cum damno proprio mandatum suæ professionis præterire.

Cap. LXXIII.

IN incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendat aspectum: sed quod vestram deceat sanctitatem.

¶ Quædam est honestas, quæ surgit de re extrinseca, & irrationabili, vt est habitus, & est magna: Quædam quæ surgit ex re intrinseca, sed rationabili, ut est societas, & est hæc maior: Quædam quæ oritur

oritur ex re intrinseca, & ratione annexa, ut disciplina in actibus, & hæc est maxima. Traditis ergo mandatis, circa duo prima, ordinate tradit hic mandatum tertium. Et primo in generali: Secundo in particulari: ibi (oculi uestri) &c. ¶ Et notandum quod secundum Hugonem de sancto Victore. Disciplina est conseruatio honestatis; cui parum est malum non facere: sed studet etiam in his quæ agit per omnia irrepræhensibilis apparere. Et ideo tradit hic mandatum continens duo, scilicet quid circa hoc cauendum: ubi dicit. (In incessu) & quid agendum ubi dicit; (sed quod uestram deceat sanctitatem) Et quia aliquando in ambulando, aliquando in quiescendo, aliquando circa habitum exteriorem, aliquando circa gestus, siue motus corporis extrinsecos talia fiunt a quibusdam, quę oculos multorum offendunt: ponit mandatum circa hæc quattuor, ut sic disciplinate se habeat seruus Dei in his omnibus, & irrepræhensibiliter, ut nullus in aliquo istorum quattuor offendat cuiusquã aspectum, scilicet in incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus nostris, hoc est gestibus &c. ¶ Notandum uero quod in incessu solet repræhensibilia reperiri. Sunt enim quidam, qui nimis festine incedunt, intantum ut interdum præcipitent semetipsos. Isti sunt similes illi Iehu sanguinario, de quo dicitur 4. Regum 9. præceps enim graditur. Hoc autem non est sine offensa uidentium. Prouer. 19. Qui festinus est, pedibus offendit: non solum interdum cadendo, sed oculos intuentiũ, maxime si religiosus sit præceps, offendendo. Alij ita lente, & pedetentim incedunt: sicut solent incedere qui numerant pedes. Quid aũt mirum, si hoc est in uiro repræhensibile: cum et in mulieribus delicatis filia-

bus

bus Sion hoc Dominus reprædedebat dicens Esa.3. Et pedibus suis, composito gradu, incedebant: quod dicitur in reprehensionem earum. Item in oppositum Ezech.1. De sanctis animalibus dicitur, Planta pedis eorum, quasi planta pedis uituli. Bos enim multum lente incedit: sed vitulus non lente, sed tamen non multum currit: quia iste debet esse modus in uiro sancto, ut nec nimis cito, nec nimis lente incedat: sed modo mediocri, quod est maturitas. sicut tangitur in Glo. super istum locum. Alij sunt, qui ita incaute incedunt sine præuidentia, quod modo offendunt ad lapidem, modo ponunt pedem in luto, modo impingunt in alios, modo corruunt in uia, modo non tenent uiam bonam: & hoc est ambulare secundum modum cęcorũ. Sophoniæ 1. Ambulabunt, ut cœci. Quo contra dicitur. Prouer.4. Palpebrę tuæ præcedant gressus tuos. Ad hoc enim dati sunt specialiter occuli, ut dirigant gressus. Alij sunt qui incedunt collo extẽto, ut filię Sion; ceruice erecta, ut cerui; pectore prominente, ut gallus; cum commotione scapularum, & brachiorum uentilatione, quasi remigantes; cum cubitorum ambulatione, se per uentrem tenendo, ut domicelli, & alios irreuerenter præcedendo: quæ omnia sunt superbię signa, & ualde dedecent uirũ religiosum. Ideo dicit Apostolus, ad Ephe.4. in contrarium. Obsecro uos, ut ambuletis cum omni humilitate. Alij sunt, qui incedendo semper uidentur tristes; neminem salutantes; nemini affabiles se ostendentes; nunquam solatinm aliquod facientes; nullum in aliquo uerbis bonis ędificãtes; sed quasi in amaro silentio tota die pergentes. Super quo seipsum Dauid reprehendit dicens Quare tristis incedo? Quod contra dicitur Actuum.8. de Eunucho baptizato.

zato. Ibat per uiam suam gaudens. Si autem filij Israel ibant in Hierusalē gaudentes, iuxta illud. In domum Domini lætantes ibimus; quantum gaudendum est omni seruo Dei, in omni uia sua, cum sit ei uia ad cœlum. Alij sunt qui cum deberent in uia, se in psalmis, uel orationibus dicēdis, uel in sacris meditationibus, uel colloquutionibus utilibus occupare, effundunt se in leuitatibus, & non sine offensa intuentium. Accidit, quod cum quidam religiosus prædicasset laudabiliter in quadam parrochia: & facto prandio recedens, cum esset iuxta uillam, incepit se leuitatibus dare cum socio, sicut fit interdum ab aliquibus, cum modo percutiunt socium, modo faciunt eum cadere, modo extrahaunt ei caputium, & similia. Sequebatur autem eos quædam uetula, quæ fuerat in sermone, & hoc non aduertebant, quæ cœpit dicere multotiens. Domine uos non ille estis, qui prędicauit. Cum autem audirent uocem, respicientes uiderunt uetulam: & quæsierunt, quid dixisset. At illa dixit ei, qui prędicauerat. Domine ego dixi uobis, quod non estis uos ille, qui hodie prædicauit? At ille. Et quare hoc dixisti; cum ego sim uere ille, qui prædicaui. At illa. Domine nos habemus quendam sacerdotem iuuenem, qui ualde bene cantat missam: sed interdum illa die, qua celebrauit, discurrit per domos, & cum inuenerit iuuenculas, ponit manum in sinu earum, & palpat eas. Et cum dicitur ei? Quid est hoc? quod facitis nonne celebrastis hodie? Respondet & dicit. Ego non sum ille, qui celebraui: sed ego sum quidam iuuenis, & ludo. Ideo Domine dixi, quod uos non estis ille, qui prædicauit, exemplo sacerdotis nostri. Valde enim aliter uos habetis in inhonestis ludis, quam hodie in sermone.

mone. Quanta confusio fuerit in illo religioso super hoc; & quantum scandalum uetulæ; qui legit intelligat,& caueat a similibus: saltem exemplo mulieris illius, quæ dicit Thobiæ 3. Numquam cum ludentibus me miscui: neque cum his,qui in leuitate ambulant, participem me præbui. Sunt alij tam mobiles, ut consistere secum non ualeant: sed nunc ibi,nunc alibi subito comparent,semper discurrentes, nunquam quiescentes. Isti sunt similes illi, de quo dicitur Hiere.14. Qui dilexit mouere pedes suos, & non quieuit, & Domino non placuit. Et hos uocat beatus Benedictus gyrouagos. Quo contra dixit Dominus Apostolis, ut quiescerét saltem, quousque abundátiam spiritus sancti haberent, qui eos exterius indueret. Sedete,inquit, in ciuitate, quousque induamini uirtute ex alto. Lucæ ultimo. Sunt alij qui uadunt non solum leuiter, sed inutiliter, nil boni facientes temporalis,uel spiritualis in tota uia. Quo contra dicitur Apostolis. Eatis; & fructum afferatis. Sunt alij qui non solum infructuose, sed & damnose, facientes interdum vias nouas, frangentes sepes, conculcantes sata, & similia quædam cum damno pauperum, & scandalo plurimorum. Quo contra dicunt filij Israel regi Edom Numeri.20. Non ibimus per agros, nec per vineas, nec bibemus aquas de puteis tuis: sed gradiemur publica via, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes. Cum igitur hęc prædicta multorum intuentium oculos soleant offendere: curandum est non modicum seruis Dei, & illis præcipue qui multum habent discurrere, & spectaculum facti sunt mundo, & hominibus, vt sint dies clara, & illuminata doctrina apud omnes, ita vt omnia notent: quod sic honeste ambulent, quasi in die: & tam disciplinate,

nate,

nate, quod in incedendo non appareant notabiles, uel in nimia festinātia, uel in nimia tarditate, uel in improuidentia, uel in aliqua superbia, uel in inconuenienti tristitia, uel leuitate dissoluta, uel in facilitate discurrendi, uel in discursu infructuoso, uel quod grauius est damnoso.

Cap. LXXIIII.

Circa statum. Sciendum est, quod non accipitur status, solum prout dicitur a stando, secundū, quod dicitur aliquis erectus stare; sed prout opponitur motui ambulandi, secundum quod dicitur stare, quicumque non mouetur eundo. Circa uero statum sic acceptum, multa sunt repræhensibilia. Vnū est, cum quis non potest secum stare, sed semper cum alijs. Quia secundum Senecam: signum est bonæ mentis secum consistere. Et idem dicit. Quotiens inter homines fui, minus homo redij. Ideo dicitur Exo. 16. Vnusquisque maneat apud se. Aliud est cum quis, etiam si consistat secum: tamen stat ociosus ab actione. Matthęi. 20. Quid hic statis tota die ociosi? Ideo dicitur de beato Gregorio, quod quamuis infirmaretur grauiter propter abstinentiam, & orationes: tamen aut semper orabat, aut legebat, aut scribebat, aut dictabat; quod etiam de multis alijs sanctis reperitur. Aliud est, cum quis uacat ab exterioribus actionibus; quia non semper potest illis aliquis occupari: & tamen non exercetur interius mens eius, contemplationibus. Ad hoc enim, in sabbato uacabatur ab operibus corporalibus, ut liberius mens posset contemplationi diuinæ intendere. Vnde. Psal. Vacate, & videte. Proinde vir sanctus quiescens, & non occupatus exte-

exterius, debet contemplationi intendere, vel speculationi, sicut speculator quiescens in specula; qui modo ante, modo retro, modo supra, modo a dextris, modo a sinistris, subtiliter dirigit suum intuitum. Esaie.21. Super specula Domini ego sum stás. Et bene dicit, Domini; quia ad ea quæ Dei sunt, & non ad alia debet esse contemplatio viri sancti. Repræhensibile ergo est in viro sancto quiescente, vel cum secum stare non potest, uel cum stans secum, est ociosus ab opere, vel cessans ab opere speculationi non vacat, vt modo supra celestia, modo infra infernalia, modo ante futura, modo retro præterita, modo a dextris prospera, modo a sinistris aduersa contempletur. Porro in commorando cum alijs sunt multi repræhensibiles. Sunt enim quidam, qui nimis libenter commorantur inter mulieres, quod est non sine nota, & offensa videntiũ. Legitur quod cum quidam iuuenis coram Pytagora diceret se libentius inter mulieres, quam inter Philosophos conuersari; dixit Pytagoras. Et sues libentius in luto; quã in aqua pura versantur, Item Zacha.11. Familiæ domus Dauid seorsum, & mulieres eorum seorsum; familiæ domus Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum; familiæ domus Leui seorsum, & mulieres eorum seorsum; familiæ domus Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum; omnes reliquæ familiæ seorsum, & mulieres eorũ seorsum. Item dicitur, quod propter hoc Ioseph, & Maria amiserunt puerum Iesum: quia erat consuetudo, quod viri, & mulieres ibant seorsum, & credebant vterque, quod esset tanquam puer in societate alterius. Si ergo philosophi, sic detestantur conuersationem mulierum; Si iudei tantam distinctionem inter hos faciebant; Si etiam parentes

Domini

Domini Iesu ipsum propter hoc neglexerant: quantum cauendum est viro sancto, & propter periculũ, & propter famam, ne libens commoretur inter mulieres. Ideo dicitur Eccles.42. ca. In medio mulierum noli commorari. Sunt alij qui libentius morantur inter leues, quam inter bonos, contra doctrinam Senecæ dicentis. Inter illos commorare, qui te meliorem facturi sunt. Eccles. 36. Cum viro sancto assiduus esto. Sunt alij, qui libentius morantur inter magnates, quam inter consimiles. Quo contra Eccles. 13. dicitur. Aduocatus a potente discede. si autem aduocato est discedendum, quanto magis cauendum est bono viro, ne se ei iungat? Non autem sic de consimilibus. Eccles. 27. Volatilia ad sibi similia conuertuntur scilicet ad morandum. Nonne columba libentius moratur cum columba, quam cum magnis aquilis, vel vulturibus? Patet ergo, quod vir disciplinatus, cum ei commorandum est inter alios, libentius stare debet inter viros, quam mulieres, & inter bonos, libentius inter consimiles, quam inter magnates. ¶ Item quantum ad loca sunt quædam repręhensibilia circa stātes. Sunt enim quidam, qui libentius stant in locis publicis, quam absconsis, similes hypocritis, de quibus dicitur Mat. 6. Amant in angulis platearum stantes orare. quo contra dicitur Heb. 11. In speluncis, & cauernis terræ. Vnde & de Saule dicitur, quod cũ bonis fuit ante regni receptionem. 1. Reg. 10. Ecce absconditus est domi. Alij vero sunt, qui nimis libenter stant in locis periculosis, vt sunt locutoria, in quibus in lingua peccatur; Spectacula, in quibus peccatur in visu; Diuersoria hospitiorum & infirmariarum, in quibus & in gula, & in multis alijs pęccatur. Quo contra dicitur de Dauid. 1. Reg.

24. q habitabat in locis tutissimis Engaddi, quia vir sanctus in locis, quæ magis secura sunt a peccato, libentius debet stare. Sunt igitur alij, quibus videtur graue stare in ecclesia, & in huiōdi locis sanctis: quod procurante dyabolo non est dubium fieri, qui huiōdi loca horret. Quo contra dicitur Iohan. 19. Stabat iuxta crucem Maria mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Item eodem 20. Maria stabat ad monumētum. Dicitur etiam de quodam sancto sacerdote, qui cum non haberet aliquid facere, stabat semper in ecclesia in choro. Interrogatus vero, quare hoc faceret, dixit, quod faciebat societatem Domino suo, intelligens de eucharistia, quæ erat super altare. Et hoc est quod dicitur Luce. 2. in commendationem Annæ prophetissæ: quod non discedebat de templo, ieiunijs, & orationibus, vel obsecrationibus seruiens Deo, nocte ac die. Pertinet ergo ad virum sanctum libentius morari in absconso, quam in publico: libentius in loco securo, quam periculoso: libentius in locis sanctis, quam in communibus. Et sic patet quod sunt tria repræhensibilia circa statum ex parte solitudinis: tria ex parte societatis: tria ex parte loci: a quibus cauendum est, propter disciplinam seruandam in stando.

Cap. LXXV.

CIrca hoc vero, quod subiungitur (& habitu). Posset alicui videri quod idem sit, quod hic dicitur de habitu, cum illo quod supra dictum est (Non sit notabilis habitus vester) Ad quod dici potest, quod habitus duplici ex causa potest esse repræhensibilis, vel ex sui natura, cum est nimis preciosus,

ciosus, vel mollis, & huiusmodi: vel ex actu humano, videlicet cum aliquid fit in ipso, vel ab artifice, vel a deferente, quod est reprȩhensibile. Ad primum pertinet quod supra dictum est: Ad secundum quod hic dicitur, vnde ibi dicitur. (Non sit notabilis habitus vester) quasi dicat de se. Hic autem dicitur: Nihil fiat, scilicet ab aliquo. Vnde sicut dictum est, illud pertinet ad honestatem illã, quæ surgit ab extrinseco. Istud uero ad illam, quæ surgit ex actu intrinseco. Vt igitur nihil fiat in habitu, quod non prætendat disciplinam: prouidendum est seruo Dei, quod uestis sua non sit nimis longa, uel breuis, nimis lata, uel nimis stricta, nimis scissa, uel nimis clausa, nimis formata, uel nimis informis, nimis defluens, uel nimis succincta, nimis composita, uel nimis turpiter posita, nimis nitida, uel nimis sordida, nimis laniata, uel nimis repetiata, nimis aptata, vel nimis inepte relicta, nimis disluta, uel nimis curiose consuta. Quia uero ad habitum pertinent omnia, quæ exterius deferuntur; cauendum est etiam idem circa panniculos, sotulares, corrigias, cingulos, tabulas, bursulas, sellas, sigilla, manubria, & similia, ne aliquid fiat in istis, quod ex precio, uel superfluitate, uel curiositate, uel sæcularitate aliqua, uel alio modo quocunque possit reprȩhensibile iudicari. Hæc enim uiri sancti multum in religiosis solent detestari. Vnde Hugo de sancto Victore in libello de disciplina, post singularem nominationem multorum talium excessuum, dicit sic. Tædet me nominare omnia, in quibus stulti, & uecordes mulieribus studia sua auferunt, & penè cum habitu sexum mutauerunt. Sunt enim mille modi, quibus uanissimi de se spectaculum hominibus præbent in habitu. Sed

hæc omnia debet seruus Dei despicere, cum uideat nullos nisi irrisione dignos talibus deseruire. Hæc enim omnia ueræ religioni cõtraria sunt: & qui his studium adhibent, hominibus magis uiles & contemptibiles fiunt: Qui uero hec despiciunt coram Deo, & hominibus chariores & honorabiliores fiunt, & sunt.

Cap. LXXVI.

Circa illud quod dicitur de motibus, Sciendũ quod non accipitur hic motus, prout cõtrariatur quieti: sed prout dicitur actus alicuius membri uel plurium, qui quandoque uocatur gestus. Est autem gestus secundum Hugonem modus, & figuratio membrorum corporis, ad omnem agendi, uel se habendi modum. Et ideo conuenit uiro sancto, quod uideat attente, qualiter in omni motu membrorum, & in omni modo se habendi, appareat disciplinatus. Porro disciplina in motibus membrorum consistit in hoc, vt vnum membrum alterius officium non accipiat, vt vnumquodque decenter exerceat actum suum. Quo contra dicitur Prouer. 6. de apostata, cuius mens auersa est a Deo: Graditur ore peruerso: annuit oculis: terit pede: digito loquitur. Vnde Hugo de hac materia sic dicit. Sunt quidam, qui sine buccis patentibus, auscultare nesciunt, & quasi ad cibum, ita palatum ad verba aperiunt. Sunt alij, qui in agendo, vel audiendo quasi canes sitientes linguam prætendunt, & ad singulas actiones labia, velut molam contorquendo, circunducunt. Alij loquentes digitum extendunt, supercilia erigunt, & oculos in orbem rotantes, cuiusdam intrinsecus magnificentiæ conatus ostendunt,

dunt, caput iactant, comam excutiunt, vestimenta coaptando componunt, & latera quasi cubitando, pedesque ostendendo ridiculosam formam suę responsionis faciunt. Alij alteram tantum aurium voci apponunt, quasi ambæ non fuerint factæ ad audiendum. Alij interdum ad videndum, alterum tantũ oculorum aperiunt. Alij maiori ridiculo cũ medietate oris loquuntur. Sunt præterea mille laruæ, mille corrugationes narium, mille contorsiones labiorum, quæ decorem disciplinæ deturpant, & faciei pulcritudinem, quæ est speculum disciplinæ; cui tanto maior custodia est adhibenda, quanto minus quod in ea peccatum fuerit, celari potest. vsque huc de Hugone. Qualiter autem per disciplinam caueant, quæ huiusmodi sunt, docet Bern. dicens. Disciplina ceruicem summittit; deponit supercilia; componit vultum; ligat oculos; cohibet cachinnos; moderatur linguam; gulam frenat; irã sedat; format incessum. Licet autem uiro disciplinato cauendum sit ab omnibus prædictis: tamen magis cauendum est ei a gestibus risorijs, qui scilicet incitant ad ridendum; vel turbatiuis, qui alios turbãt; uel derisorijs, per quos alij deridentur; uel simiaticis, per quos aliorum gestus repræsentantur, sicut simię faciunt; vel turpibus, ut ribaldi faciunt; uel ioculatorijs, ut faciunt histriones. Hæc enim quanto maioris sunt indecentię: tanto magis dedecent uiros deditos honestati. Patet ex iam dictis quid cauendum sit in actibus membrorum. Sed quia gestus ultra hoc se extendit ad modum habendi. Ideo uidendum est qualiter uir disciplinatus se debeat habere, omni tempore, omni loco, in omni statu, & cum omnibus, & in quibusdam actionibus suis, alijs a prędictis. ¶ Sciendum igitur, quod

aliter se debet habere in die; quia actiue operibus pijs erga proximum insistendo:aliter in nocte;quia contemplatiue Deo uacando. Psal. In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius. Aliter in ferijs; quia túnc est magis corporalibus necessitatibus intẽdendum. Exod. 20. Sex diebus operaberis, quod intelligitur de pertinẽtibus ad corpus. Aliter in festis; quia tunc spiritualibus est omnino uacandum, eodem capitulo. Memento, ut diem sabbati sanctifices, idest ipsum sanctum habendo, operibus sanctitatis intendas. Aliter in tẽpore tribulationis, quia gaudenter. Luc. 6. Gaudete in illa die scilicet tribulationis. Aliter in tempore prosperitatis, quia timorate. Grego. Magis timenda est fortuna prospera, quam aduersa. Item in tempore silentij se debet habere tacite, Eccles. 3. Tempus tacẽdi scilicet silentij. Item surgendũ strenue. Eccles. 32. Hora surgendi non te trices, idest pigre te habeas, sicut illa hora mulieres se tricantes. Item tempore ieiunij lete. Mat. 6. Cum ieiunatis, non eritis sicut Hypocritæ tristes: & sic de alijs uarijs modis, secundum exigentiam temporum diuersorum, diuersimode, secundum congruentiam temporis se debet habere. Eccles. 3. Omnia tempus habent suum, idest distinctum. ¶ Quantum ad locũ uero notandum, quod in religione sunt diuersa loca. Quidam locus orationis, ut oratorium: Quidã disciplinę, ut capitulum: Quidam doctrinę, ut scholæ, & locus sermonum: quidam studij, ut cella: quidam necessitatis humanæ, ut refectorium, infirmitorium, hospitium, camerę, & aliæ officinæ. Quędam ad diuersarum necessitatum officia deputata; quędam ad recreationis solatia pertinentia, ut locutorium, pratellum, & hortus, in quibus omnibus

bus uir ſanctus in modo ſe habendi, debet oſtende re diſciplinam. In oratorio ſiquidem exiſtens ſe debet habere mature. Greg. Abuſio clauſtri una eſt diſſolutio in choro. Iuxta altare reuerenter. Idem. Alia abuſio irreuerentia iuxta altare. Iuxta reliquias timorate. Leui. 26. Pauete ad ſanctuarium meum. In capitulo ſtans in loco iudicij corrigendus, debet ſe habere, ſicut Dominus ante Pilatum præſidem: de quo Bern. Stabat Ieſus ante præſidem demiſſis aſpectibus, vultu hilari, rarus ad verba, paratus ad opprobria, paratus ad verbera, In ſcholis, & loco ſermonis attente: Pſal. Attendite popule meus legem meam, hoc eſt attente audite. In cella vtiliter, vacando ſcilicet utilibus. Hier. 7. Bona facite ſtudia veſtra, ideſt vtilia. In refectione, in menſa, & in omni comeſtione, ſic religioſe, vt ſecundum doctrinam Hugonis, linguam a loquendo reſtringat; oculos non circumducat; ſed omnia mēbra, cum omni modeſtia contineat; ſuper eſcam ſe non effundat; ſic munde comedat, quod ceteris abominationem, vel diſplicētiam in aliquo non faciat. In dormitorio ſic quiete, vt alios nō inquietet. Cum enim ſeruire Deo regnare ſit: quotquot ſunt eius ſerui, ſeruiunt ei die, ac nocte. Dicitur autem 1. Reg. 23. Tu quis es, qui inquietas regem ſcilicet Saul dormientem? Si autem hoc aſcriptum eſt audaciæ: quanto magis ſunt repræhenſibiles, qui tot reges cœli quieſcentes inquietant. In infirmitorio non querulofe. Exemplum de Lazaro, qui plenus vlceribus, & iacens ad ianuam diuitis, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, ſed nemo ei dabat: tamen non legitur murmuraſſe. Luce. 16. In hoſpitio lętæ: vnde abbas Ioſeph in Vitis patrum dixit. Reddenda ſunt, quæ ſunt Cęſaris

Cęsari: & quæ sunt Dei Deo: Quando ergo est præsentia fratrum, cum gaudio debemus eos suscipere: quando autem soli sumus, opus habemus lugere. Exemplum de Zacheo, qui lętus in hospitio gaudēs suscepit Dominum. Luc. 19. In cameris verecunde: & ideo fiunt in abscondito: vel quia itur ad locum absconditum pro necessitate ventris 1. Reg. 24. Ingressus est Saul, vt purgaret ventrem. Porro in alijs officinis necessitatum, sic est disciplina seruanda: quod nunquam quis in eis compareat, nisi pro iusta necessitate, ne sit similis mulieribus illis, de quibus dicitur. 1. Tim. 5. Curiosę discunt circumire domus non solum curiosæ, sed etiam verbosę, loquentes, quę nó oportet. In locutorio vero debet sic se habere, quod non ociosa, uel peiora, sed uera loquatur 1. Pet. 4. Si quis loquitur, quasi sermones Dei. In horto, uero, uel prato sic meditatiue, quod de inspectis trahat aliquam ædificationem, exemplo Domini dicentis Mat. 6. Considerate lilia agri, quomodo crescunt. &c. Et iterum Lu. 21. Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructū, scitis, quia prope est ęstas: ita & uos, cum uideritis hæc fieri, scitote, quoniam prope est regnum Dei. Secundum igitur diuersitatem locorum prædictam, & alia quædam loca, diuersi sunt modi se habendi pertinentes ad disciplinam. Porro quantum ad statum, sciendum quod in statu prælati se debet habere vir bonus sollicite. Ro. 12. qui præest in sollicitudine. In statu subditi subiectiue. Heb. 2. Subiacete præpositis vestris, quod est, quando non erigitur subiectus in prælatum. In statu sanitatis laboriose. Mat. 8. Dimisit eam febris, & surrexit, & ministrabat eis. In statu infirmitatis consolatorie. Tob. 5. Forti animo esto; dixit angelus ad Tobiam

biam infirmum. Quod est contra illos, qui in infir mitate nimis deijciuntur. Item in statu iunioris, vt sunt nouitij, quasi ignoranter. Eccles.32. Adolescens loquere in tua causa vix, cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius: & audi tacens, simul & quærens: & loqui in medio magnatorum non præsumas: & vbi sunt senes, non multum loquaris. Omnia quidem hæc sunt ignorantiæ signa. In statu senioris sapienter, vtilitati scilicet communi vacando 1. Mach. 14. Senes de bonis terræ tractabunt: quod pertinet ad sapientes. In statu sublimi humiliter. Eccles.4. Quanto magnus es, in omnibus te humilia. In statu inferiori constanter, vt scilicet tali statu contentus non aspiret ad sublimiorem 1. Cor.7. Seruus vocatus es, non sit tibi curæ, sed, si potes liber fieri, magis vtere. Si autem hoc in statu seruitutis est seruandum, qui est vilissimus status inter infimos, quanto magis in alijs. Huius autem glo. reddit rationem dicens. Quia quanto quis despectior est in hoc sæculo propter Deum: tanto magis exaltabitur in futuro. Sic & in alijs multis diuersis statibus diuersa competunt: in quibus vir disciplinatus diuersimode se debet habere, sicut & Christus, inquantum Deus, inquantum homo, inquantum rex, inquantum sacerdos, inquantum Dominus, inquantum magister, inquantum iudicandus, inquantum iudex, aliter cum personis se habuit, & habebat.

¶ Notandum est iterum quod diuersimode se debet cum diuersis habere Dei seruus. Ad prælatos obedienter Heb. 12. Obedite præpositis uestris. Ad socios coæquales amabiliter. Ber. Socialiter, vt amare appetas & amari. Ad minores paterne, eorum

scilicet

scilicet ædificationi intendendo, sicut Christus docebat discipulos suos, & Tobias filium, & Apostolus, qui dicit 1. Cor. 3. Tanquam paruulis in Christo lac dedi vobis. Cum officialibus tranquille, non perturbando eos 1. Thes. 5. propter opus illorum, pacem habete cum illis. Cum discolis pacifice. Psal. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Cum viris sanctis sancte. Psal. Cũ sancto sanctus eris, idest sancte te habebis, nihil coram eis faciens contrariũ sanctitati. Item cum forinsecis sapienter, quia nescitur, quid intendant. Col. 4. In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt. Cum mulieribus pudice 1. Tim. 5. Anus obsecra vt matres, iuuenculas vt sorores, in omni castitate; videlicet vt sint cum eis, & inter eas verba scilicet casta, intuitus castus, gestus casti, ita quod in omnibus appareat pudicitia. Cum pauperibus affabiliter. Eccles. 4. Pauperum congregationi affabilem te facito. Cum diuitibus curialiter, ne scilicet exasperentur, sed quadam sagaci curialitate attrahantur ad bonum. Nonne curialiter se habuit Dominus ad Zachæum diuitẽ, inuitando seipsum ad comedendum cum eo? sicut dicitur Luc. 19. Et comedendo cum publicanis, qui erant diuites & peccatores? sicut dicitur Mat. 9. Cũ domesticis secundum carnem spiritualiter: sicut Bern. qui nouem fratres suos attraxit ad ordinem suum, & sicut Paulus qui dixit Ro. 9. Optabam ego ipse anathema esse a Christo, pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. Quod dixit secundum glo. ad exprimendum magnum desideriũ, quod habebat de salute eorum, qui sibi secundũ carnẽ attinebant. Cum aduersarijs patienter, sicut oues inter lupos. Ro. 12. Non vosmetipsos defendentes charissimi. Denique debet in conuersa-

tione

tione sua bonum exemplum ostendere omnibus. Ro.12. Prouidentes bona, nō tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. In suis acti bus ad omnes se mansuete habere 2.Tim.2. Seruum Domini oportet mansuetū esse ad omnes. Cum omnibus de eorum vtilitate agere, vt omnes Deo lucri facere laboret. Ecclesi.37. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate; & cum iniusto de iusticia: & cum muliere de his, quæ æmulatur; Cum timido de bello; & cum negociatore de traiectione; cum emptore de venditione; cum liuido de gratijs agendis; cum impio de pietate; cum inhonesto de honestate; cum operario agrario de omni opere; cum operario annuali de consuetudine anni; cum seruo pigro, de multa operatione: & sic de alijs secundū doctrinam Grego. in pastorale dicentis, quod aliter & aliter sunt docendi diuersi. Et Paulus diuersimode instruebat diuersos, vt seruos, Dominos, mulieres, & viros, senes, & adolescentes, virgines, & coniugatas, Episcopos, præsbyteros, & Diaconos, & alias diuersitates hominū. ¶ Postremo notandum quod sunt actus quidam, quibus homo stat in se: Alij, quibus ordinatur ad Deum: Alij, quibus habet agere cum proximo: in quibus omnibus est seruandus modus se habendi disciplinatus. Primi sunt stare, iacere, sedere. Stando autem debet oculos dimissos habere, exemplo publicani stantis a longe. In cuius laudem dicitur, quod nec oculos audebat ad cœlum leuare Lu.18. Sedendo vero non debet tybias diuariare, seu pedes diuidere: sicut tradunt antiqui religiosi in suis statutis; cum hoc etiam in meretrice repræhendatur Ezech.16. Diuisisti pedes tuos. Iacendo cauere ne se discooperiat, sicut Noe ebrius Gen.9. Inebriatus est, & nudatus

in

in tabernaculo suo. Secundi sunt illi, quibus seruitur Deo, & maxime in officijs diuinis, in quibus obseruandum est, vt fiant reuerenter. Heb. 12. Seruiamus ei cum metu, & reuerentia, hoc est cum illo metu, qui dicitur reuerentia. Item quod fiant diligenter. Quo contra Hiere. 47. Maledictus, qui facit opus Domini Dei negligentur, secũdum quandam litteram, licet secũdum aliam dicatur fraudulenter. Item quod fiant timide. Psal. Seruite Domino in timore, sicut famuli regis astantes, & semper timentes, ne aliquando minus benefaciant. Tertij sunt quidam corporales, vt cum hominibus in temporalibus ministratur; quod faciendum est sedule. 4. Regum. 4. Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis. Alij spirituales, vt est docere, in quo cauendum est bono viro, ne se in aliquo magnificare videatur; sicut faciebat Eliu Iob. 32. & in quattuor sequentibus capitulis: quia imprecatur Psalmus, vt disperdat Dominus linguam magniloquam. Item corrigere, siue ad partem, siue publice accusando; quod faciendum est modeste seruo Dei. 2. ad Tim. 2 Modeste corripiẽtem; quod fit, cum non exceditur modus in aggrauatione, vel asperitate loquendi, & similibus. Item iudicare, vt cum oportet aliquem, propter culpam in aliquo condemnare; in quo semper est seruanda misericordia, exemplo Domini, qui semper punit citra condignum Ecclef. 4. In iudicando esto misericors. Item conferre, siue disputando, siue alio modo, in quo cauendum est a lite. 2. Tim. 2. Seruum Dei, non oportet litigare. Item consulere interdum, in quo agendum est prouide. Vnde de sancto Sebastiano dicitur. In consilio prouidus. Talis etiam fuit Ioseph, qui tamquam prouidus in consilio, dixit Pharaoni, Prouideat

deat rex virum ſapientem, & induſtrium, & præficiat eum terræ Ægypti. Geneſ. 41. Item aliquando aliqua ſibi commiſſa agere, quod faciendum eſt prudenter. 1. Reg. 18. Egrediebatur Dauid ad omnia, quæcunque miſiſſet eum Saul, & prudenter ſe agebat. Sic ergo debet ſe habere Dei ſeruus, in his actionibus ſpiritualibus ad proximum, vt in docendo, non ſe magnificet; in corrigendo, ſeruet modeſtiam; in iudicando ad pęnam, non derelinquat miſericordiam; in conferendo, ſit ſine lite; in conſilijs, prouidus; in agendis, prudens. Et ſic patet de diſciplina ſeruanda in geſtibus, & quantum ad actiones, & quantum ad modum ſe habendi in omnibus, & quo ad tempus, & quo ad locum, & quo ad ſtatum, & quo ad homines, & quo ad quaſdam ſpecialiter actiones, per quas cauetur offenſa hominũ intuentium ſeruos Dei; & ſit quod decet ſanctitatem eorum.

Cap. LXXVII.

Circa quod notandum, quod diſciplina in exteriori conuerſatione multum decet viros ſanctos. Eſt enim exterioris conuerſationis diſciplina, quaſi quidam ornatus 1. Pet. 3. Sicut enim ſanctę mulieres in Deo ſperantes ornabant ſe aliquando, & loquitur ibi demorum ornatu, ſicut patet ex eo quod ſubiungit dicens. Sicut & Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans, ex quo relinquitur, quod mores diſciplinati ſunt quidam ornatus. Dominus vero, qui omnes partes vniuerſi ornauit, præter infernum, pulchrius ornauit cœlum. Cum ergo viri ſancti frequenter in ſcriptura dicantur cęli, quam indecens eſſet, ſi non eſſent ornati? Ideo

dicitur

dicitur Iob.26. Spiritus eius ornauit cœlos. Quod intelligitur non solum ad litteram, sed mystice de sanctis secundũ Gre. Quorum ornamenta sunt gratiæ exterius fulgentes, a spiritusaucto eis datę. Item templum Dei non solum debet ornari interius, sed etiã exterius, propter quod fiunt imagines sanctorum, & similia in parietibus; Cum ergo viri sancti sint templum Dei verius, quàm templum lapideum, iuxta illud Templum Dei sanctum est, quod estis vos 1. Corin. 3. Non est sine indecentia, nisi exterius sint ornati. Ideo dicitur. 1. Mach. 4. Ornauerunt faciem templi, quod intelligendum est esse factum de vno, & fiendum de alio. Item viri sancti sunt vasa, non in contumeliam, sed in honorem, in quibus ministrantur Domino varia genera potuum, ciborum, aromatum, luminum, & huiusmodi. Vasa vero templi, & tabernaculi erant omnia pulcherrima, non solum interius, sed exterius etiam: Sic est etiam in vasis, in quibus nunc ministratur regibus. Decet igitur, vt viri sancti, tanquàm in quibus Regi regũ ministratur, sint decenter ornati. Et ideo dicitur de viro sancto Eccles. 50. Tanquam vas ornatum omni lapide pretioso. Quia igitur sancti viri, ratione sanctitatis sunt cœlum, & templum Dei, & vasa in honorem æterni Regis, decet eorum sanctitatẽ, vt exterius per disciplinam sint ornati. Præterea conuersatio exterior dicitur vestis. Ephe. 4. Deponite veterem hominem secundum pristinam conuersationem, & post. Induite nouum hominem. Ex quo innuitur, quòd conuersatio vetus, & noua, sunt quasi vestis vetus, & noua. Et sic omnis conuersatio exterior, est quasi vestis; Porro pulchræ vestes decent curiales, quia sicut dicitur Hester 4. Induto sacco non licebat intrare aulam regiam, & regina Sabba ad-

ba admirata est vestes assistentium Salomoni 3. Regum 10. Cum ergo viri sancti soli sint de curia Regis æterni, quia omnes alij sunt de curia diaboli; quantum decet eos vestis pulchræ conuersationis exterius? Ideo dicit Paulus Colo. 3. Induite vos sicut electi Dei sancti, & dilecti: quasi dicat. Cum sitis à Deo electi, & sanctificati, & specialiter dilecti, & ideo sui specialiter induite vos, non sicut ribaldi, sed sicut decet familiam tanti regis, viscera misericordiæ, benignitatem, ita scilicet vt appareãt exterius in vobis viscera misericordiæ; benignitas scilicet, & alia, quæ sequuntur, quæ omnia faciunt ad gloriam conuersationis exterius. Item sacerdotes decent pulchræ vestes. Vnde Aaron habuit vestem poderis, in qua depictus erat totus orbis terrarum; Et dicitur de vestibus eius. Ecclesi. 45. quòd sic pulchræ ante eum non fuerunt. Cum ergo viri sancti sint Domini Sacerdotes, & sacrificãtes ei die, ac nocte hostias laudis, multum decet eos pulchritudo vestis huiusmodi. Et ideo dicitur in Psalmis. Sacerdotes tui induantur iustitiam, idest sic induantur, quòd exterius appareat in eis, per totum iustitia, quæ est nomen virtutum. Item mulieres nobiles solent indui pulchrius. Cum ergo animæ sanctæ omnes sint filiæ Regis æterni; quantum decet eas pulchra vestis? Ideo dicitur in Psalmis de filia Regis cœlestis. Circundata varietatibus. Patet ergo, quòd viros sanctos, & ratione curiæ de qua sunt, & ratione sacerdotalis officij, & ratione nobilitatis, decet pulchritudo, non solum intrinseca in virtutum habitibus, sed extrinseca in morum disciplina, vt sicut scriptum est. Prouerb. 3. de domesticis Ecclesiæ sint vestiti duplicibus interius, scilicet, & exterius. Præterea disciplina exterior est signum

interioris

interioris ſtatus, videlicet bona boni, & mala mali. Ecclef. 19. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo. Indecens vero eſt non modicum viro ſancto, habere ſigna viri mali; ſicut indecens eſt honeſtæ matronæ habere ſigna proſtitutæ. Ideo debet laborare ad diſciplinã exteriorem, vt non ſolum ſit; ſed etiam appareat Dei ſeruus. Ideo dicitur. 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, quaſi dicat. Sic nos habeamus, vt videntes conuerſationem noſtram exterius, talem de nobis habeant homines opinionem. Item ſicut alias pelles habent lupi, alias oues. Ita iuſtum eſt, vt alia ſit conuerſatio iuſtorum, ſiue bonorum exterior, alia malorum. Sed malorum eſt nigra ſicut Æthiopum. Threnorum 4. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum; Et ideo bonorum debet eſſe alba. Ecclef. 19. Omni tempore veſtimenta tua ſint candida. Quamuis hypocritæ induant ſe quandoq; talibus: non ideo dimittenda eſt veſtis huiuſmodi a bonis; quia ſicut dicit Glo. ſuper Mat. 7. Oues non debent deponere veſtimenta ſua, & ſi lupi quandoque eis induantur. Item opera hominis exteriora ſunt fructus eius. Arbor autem bona fructus bonos facit, & mala malos: ſicut dicitur Mat. 7. quam inconueniens ergo eſſet, ſi arbor aliqua plantata a Domino in horto ſuo, tanquam electa, non faceret ſibi fructum competentem? Ideo dicitur Gen. 1. Germinet terra lignum pomiferum, faciens fructum, iuxta genus ſuum. Debent, ergo boni uiri tanquam bonæ arbores in exterioribus, bonis conuerſationis fructibus abundare. Et ſic patet, quantum deceat ſanctitatem bonorum exterior diſciplina.

Cap.

Cap. LXXVIII.

Oculi vestri, & si iaciantur in aliquam fœminarum, in nullam figantur.

¶ Datum est mandatum præcedens circa disciplinam motuum in generali: Hic autem tradit mandatum circa disciplinam singularis sensus; non autem circa quoslibet sensus, sed solum circa oculos: Nec circa quælibet obiecta visus, sed solum circa fœminas. Primò enim ponit mandatum. Secundò causam traditionis mandati: ibi. (Nec dicatis vos habere) &c. Vt autem sciatur, quare potius prosequitur de disciplinis oculorum, quàm aliorum sensuũ. Et quare potius circa fœminas, quàm circa alia visibilia. ¶ Notandum est primo, quod oculi sunt magis habiles ad actionem peccandi, quàm alij sensus. Secundò, ꝙ impudicitiæ apparet in eis corruptio maior, quàm in alijs sensibus. Tertiò, ꝙ impudicitia est magis contraria honestati, quàm alia vitia.

Circa primum sciendum, quòd visus irritat gulam. Gene. 3. Vidit mulier lignum, quòd esset bonũ ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile; tulit de fructu illius, & comedit. Item incitat cupiditatem. Matth. 4. Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, vt scilicet incitaret eum ad cupiditatem illorum. Item inflammat libidinem Eccles. 9. Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia, quasi ignis exardescit: Item prouocat ad superbiam. Vnde dicitur in fabula, quòd bufo se inflauit in prato; quia ibi vidit bouem magnum pascentem, & voluit ei assimilari in magnitudine. Sic etiam dicit Bern. de Lucifero, ꝙ videns filium Dei æqualem Patri, voluit assimilari, sicut viderat filium Dei similem, & dixit in corde

suo. Similis ero altissimo. Esa. 14. Item commouet iram. Mat. 18. Videntes conserui eius, quæ fiebant, contristati sunt valde. Itē cōcitat inuidiā. 1. Reg. 3. Videbis æmulum tuum in templo, in vniuersis prosperis Israel. Et post. Vt deficiant oculi tui, & tabescat anima tua, scilicet inuidia, hæc inuidendo. Et Socrates optabat oculos inuidorum dignos esse in singulis ciuitatibus, vt de profectibus omnium tot querentur. Item fouet accidiam: Acidiosi est enim, visa intemperie corporis, non exire ad opus, sed torpescere in domo. Eccl. 11. Qui considerat nubes, nunquàm metet. Sic igitur omne genus peccati per oculos generatur. Et ideo dicitur Matt. 6. Si oculus tuus fuerit tenebrosus, totum corpus tuum tenebrosum erit; quia omnes tenebræ peccatorum, per malos oculos inducuntur. Iuxta illud Philosophi. Oculi vos in omnia quotidie vitia præcipitant. Itē alij sensus non semper habent obiecta in promptu, vt patet in olfactu, auditu, gustu, & tactu. Sed visus semper habet aliquid, quod videat, si velis, in quo pōt peccare: & ideo potest quasi incessanter peccare. 2. Petri. 2. Oculos habentes plenos incessabilis delicti. Item actus oculi velocior est, quàm aliorum sensuum, propter quod Apostolus adiungit eum cū momento. 1. Cor. 15. In momento, in ictu oculi. Et ideo facile per ipsum peccatur. Iudith. 10. Cum intrasset ante faciem eius, statim captus est in oculis suis. Patet ex his, quòd per oculos committi potest peccatum multipliciter, & incessanter, & faciliter. Et ideo dicitur. Eccl. 31. Nequius oculo quid creatum est? per quem scilicet tot peccata committuntur, & tam assidue, & tam facile.

¶ *Circa secundum notandum*, quòd impudicitia viget in omnibus sensibus. Viget enim in olfactu, cum

cum in odoribus meretricijs delectatur, de quibus dixit meretrix Prouer. 6. Asperſi cubile meum mirrha, & aloe, & cinamomo. Item in auditu, cum auditu verborum mulieris cor inflammatur. Eccl. 9. Colloquium illius, quaſi ignis exardeſcit. Item in guſtu: cum ex conuiuando cum ea libido prouocatur. Propter quod dicitur Eccleſ. 9. Cum muliere aliena ne ſederis omnino; nec accumbas cum ea ſuper cubitũ: & non alterceris cum ea in vino: ne forte declinet cor tuum in illam. Item in tactu. Prouer. 6. Qui ingreditur ad vxorem proximi ſui, non erit mundus, cum tetigerit eam. Item in oculis. 2. Petri. 3. Oculos habentes plenos adulterij. Verum licet vigeat hæc corruptio in omnibus ſenſibus; tamen magis in viſu. Tactus enim ſimplex ſolam ſuauitatem carnis; Auditus ſolam dulcedinem eloquij; Olfactus ſolam fragrantiam odoris meretricij percipiunt de muliere: Guſtus vero, in conuiuando nihil de ea percipit proprie, ſed ſolum de his, in quibus cum ea communicat, contrahit ſcilicet ſaporis effectum: Viſus vero de ea percipit figuram, colorẽ, geſtus, ornatum, membra ſingula, & totius corporis diſpoſitionem; quæ tãtomagis inflammant concupiſcentiam: ſicut ligna, quanto plura ſunt, tanto faciunt maiorem ignem. Ideo bene dicitur Eccleſ. 9. Et ex hoc, ſcilicet viſu mulieris concupiſcentia, quaſi ignis, exardeſcit, qui ſcilicet plus ardet, quando plura ſunt ligna. Sic igitur patet, quod viſus magis inflammat ad libidinem, quam alij ſenſus. Item frequentius poteſt habere copiam ſui obiecti in muliere viſus, quam alij ſenſus: quia frequentius poteſt videri, quam tangi, vel audiri, vel quam haberi poſſit ſolatium de eius conuiuio, vel aromatibus. Dan. 13. Videbant quotidie eam, ſcilicet Suſannam,

seniores ingredientem, & deambulantem. Et ideo frequentius committitur impudicitia per visum, quam per alios sensus. Item omnes mulieres vnius ciuitatis possunt interdum videri, nobiles, & ignobiles, coniugatæ & virgines, religiosæ & sæculares, & sic de alijs. Non autem sic possunt omnes tangi, vel audiri, vel haberi in conuiuio, vel de prope redolere. Et ideo oculus cum pluribus facit peccata, quam alij sensus: quia in omnibus, quas videt potest peccare. Vnde impletur in eis illud Threnorũ. 3. Oculus meus deprædatus est animam meam, in cunctis filiabus vrbis meæ. Item oculus audacius peccat in muliere, quam alij sensus. Audet enim quis videre multas, quas non auderet tangere, vel cum eis comedere, vel ad loquendum, vel alias aliquatenus appropinquare. Vnde longo tempore deperijt Amon in amorem Thamar, quam videbat speciosissimam: nec tamen audebat eam tangere, vel impetere de turpitudine. sicut dicitur 2. Reg. 13. Itẽ occuli impudicitia non ita percipitur ab alijs, sicut verborũ, vel tactuũ, aliorũ vesensuum; Et ideo sicut ille, qui non putat se videri, securius fornicatur, ita & oculus securius, quã sensus alij, agit impudice. Et ideo dicit. Aug. infra. Nec putare debet, qui in fęminam figit oculum, ab alijs se nõ videri: innuens per hoc, quod multi sunt tales, qui sic putant: & ideo securius figunt. Item alij sensus possunt habere impedimentum de facili, ab exteriori, circa mulieres: quia completio actus eorum dependet ex facto alieno. Vnde non potest quis tangere mulierem, uel loqui cum ea, vel comedere, vel commorari prope eam, sine eius assensu. Visus vero non dependet ex facto alieno; sed solum ex voluntate videntis, si leuet oculos, iuxta illud Esaie. 49. Leua oculos

los tuos, & vide. Et ideo liberius peccat in muliere: quia non potest ita impediri, sicut alij sensus. Item insatiabilius peccat; citius enim fastidiunt tactus, & auditus, & alij sensus in muliere illud, in quo delectantur, quam visus Eccles. 5. Non satiatur oculus visu. Cum igitur (sicut patet ex iam dictis) visus vehementius inflammet ad libidinem, & frequentius, & circa plures personas, & peccet audacius, liberius, & insatiabilius: constat quod in ipsis oculis est maior corruptio circa impudicitiam; propter hoc dicit philosophus. Vestra luxuria sunt oculi. *Circa tertium notandum*, quòd vir religiosus est quasi res Deo valde sacrata: sicut reputabatur sacrum, quod sæparabatur ab vsibus communibus, & Deo offerebatur: & ideo significantur religiosi per Nazaræos. Nazaræus idē est, quod sanctus, quia ipsi religiosi debent esse ipsa sanctitas. Item in seruitio quod exhibetur magnatis, nihil est ita indecens, sicut immunditia: Propter quod dicit Dauid in, Psal. Ambulans in uia immaculata, hic mihi ministrabat. Item licet omne peccatum sit immunditia, iuxta illud. Quæ autem de corde exeunt, hæc coinquinant hominem, Mat. 15. tamen luxuria est maior immunditia. Propter quod mulier fornicaria comparatur stercori Eccles. 9. quod est maxima immunditia. Cum ergo immunditia quæcunque ualde inhoneste sedeat in re sacrata quacunque, & in seruitio homini terreno exhibito: quanto magis immunditia impudicitiæ indecens est uiro tam specialiter Deo consecrato, & eidem seruienti Die, ac nocte? Et sic patet quantum sit contraria impudicitia honestati. Proinde cum intendat Augu. tradere mandata motuum ad disciplinā pertinentia ad honestatem, non fuit contentus de motibus huius-

modi tradere mādata in genere,nisi specialiter prosequeretur de oculis, in quibus est maxima corruptio circa pudicitiæ honestatem dicens (Oculi uestri & si iaciantur in aliquam fœminarum, in nullam figantur.)

Cap. LXXIX.

ET est sciendum quod multa mala euenire solent, ex mulierum aspectu: Gen.6. Videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, acceperunt uxores sibi, ex omnibus, quas elegerant: Et hec fuit primaria causa diluuij, in quo fuerunt omnes præter paucos submersi. Item 12. eiusdem. Viderunt Ægyptij uxorem Abrahæ, quod esset pulcra nimis; & nunciauerunt principes Pharaoni, & laudauerūt eam apud eum; & sublata est mulier in domum Pharaonis; propter quod flagellauit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius. Item eiusdem. 33. Cum uidisset Sichen filius Emor princeps terræ illius Dinam, adamauit, & rapuit, & dormiuit cū ea: propter quod interfectus est postea Emor, & omnes masculi ciuitatis illius. Item Iudicum 14. Descendit Sanson in Thannatham, uidensque ibi mulierem de filiabus Philistijm, accepit eam: & postmodum ipsa tradidit eum; & fuit occasio mortis suæ. Item 2.Re.11. Vidit Dauid mulierem lauantem se ex aduerso, super solarium suum, erat autē pulchra ualde: & post. Et missis nuncijs tulit eam. Et hoc fuit postea sibi occasio homicidij, & proditionis, & maximæ iræ Domini contra eum. Item Iudith.16. Sandalia eius rapuerunt oculos eius, scilicet Holofernis: pulchritudo eius captiuam fecit animam eius: & hac occasione fuit capite truncatus.

Item

Item Dan. 13. Videbāt Susannam seniores quotidie ingredientem, & deambulantem : & exarserunt in concupiscentia eius. Quod eis postmodum fuit occasio lapidationis. Hæc si quidem, & alia multa mala leguntur euenisse, propter mulierum concupiscentiam, ex oculorum intuitu generatam. Ideo cauendum est bono uiro, ne ex proposito respiciat mulierem : quod si forte in casu uidet, cauendum est ei, ne oculos figat in eam. Porro oculos dicitur figere quis tripliciter. Vno modo cum morose respicit, quasi iudicans de figura, & pulchritudine: sic faciebant illi, de quibus dicitur Iudith. 10. Et erat in oculis eorum stupor: quoniam admirabantur pulchritudinem eius. Et post 11. dicebat alter ad alterum. Non est talis mulier super terram in aspectu pulchritudinis. Numquid non bene morose respexerant illam, cuius pulchritudinem omnibus alijs fęminis præferebant? Alio modo cum inspicitur ad concupiscentiam incitandum : iuxta illud Matth. 5. Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendū eam, iam mæchatus est in corde suo. Alio modo cum videtur cum concupiscentia: iuxta illud quod dixerunt senes Susannæ ante se positæ. In concupiscentia tui sumus: Licet autem primus modus non videatur in se esse mortale, sicut alij duo: tamē quia est occasio valde proxima ad mortale, prohibetur omnis huiusmodi fixio oculorum, non per modum præceptorium, quo ad primum modum: sed per modum valde dissuasorium: sicut in multis similibus in regula inuenitur. Vnde reddens causam huius mandati subdit dicens.

¶ *Neque enim quando proceditis, fœminas videre prohibemini, sed appetere, vel ab ipsis appeti velle, criminosum est. Nec solo tacito affectu, sed affectu, &*

aspectu quoque appetitur,& appetit concupiscentia fœminarum. ¶ Quasi dicat ideo non visionem simplicem, sed fixionem oculorum prohibeo, quia appetitus mulierum est criminosus: qui scilicet appetitus surgit, vel est cum aspectu; & non solum in tacito affectu.

Cap. LXXX.

CIrca hoc vero, quod dicitur hic, quòd videre fœminas non sit prohibitum. Notandum est, quòd quamuis non sit prohibitum; propter periculum transgressionis, quia difficile esset hoc seruare, tamen est tutum. Dicitur in li. Barlaam, quòd cum quidam rex gentilis nutrisset filium longo tempore in occulto, ne possent ei Christiani loqui, & inducere ad fidem suam: Tandem cum iam esset adolescens, fecit eum educi ad videndum delectabilia mundi, quæ eum ad se allicerent, & sic magis elongaretur à doctrina Christi. Cum autem inter alia vidisset mulieres, quas vsq; tunc non viderat: & quæsisset, quid hoc esset, dictum est ei. Isti sunt dæmones, qui seducunt homines. Cum autem postmodum quæreretur ab eo: quid magis sibi placuisset inter omnia, quæ viderat? Respõdit. Dæmones, quæ seducunt homines. Ex quo patet, quòd multum est allectiua species mulieris. Cum ergo multum alliciant, & non liceat eas concupiscere: non est securum eas videre. Gregorius. Non est tutum intueri, quod non licet concupiscere. Item non est perfectionis. Vnde legitur in vitis patrum, q̃ cum quidam monachus occurreret quibusdam sanctis mulieribus, & propter eas diuerteret à via: dixit ei quædam illarum. Tu, si fuisses perfectus monachus

non

non diuertisses à nobis: quia non tantum respexisses nos, ꝙ posses discernere, vtrum essemus mulieres. Item non est religiosum. Vnde reperitur in vitis patrum, quòd cum quædam valde nobilis, & diues mulier venisset à partibus remotis ad quendam virum valde religiosum: & inter alia rogasset eum, vt oraret pro ea. Respondit ille. Rogo Deum, vt tollat memoriam tui de corde meo. Cum autem ipsa super hoc scãdalizata recedens dixisset hoc cuidam Episcopo: ipse eam consolans dixit ei. An nescis, quia es mulier? & ꝙ dæmones solent viros sanctos per imaginationes, & memorias mulierum maximè vexare? Ideo hoc tibi dixit: Nam pro anima tua semper orat. Similiter legitur ibidem, quòd quidam frater dixit cuidam seni: Pater iam senuisti eamus videre mundum. Cui senex. Vbi non est mulier, fili, illuc eamus; Et frater. Et vbi est locus, vbi non sit mulier, nisi solitudo. Et senex. Ergo fili, in solitudinem me tolle. ¶ Legitur etiam ibidem, quod quidã multum religiosus propriam matrem venientem ad eum visitandum noluit videre. Cum ergo viri religiosi nolunt habere memoriam mulierum in corde: nec esse in loco, vbi possint eas videre, & etiã refugiant videre proprias matres: quã cõtrarium est religioni videre mulieres? Item non est cautum. Per visum enim inducitur species ad animam, quæ ipsam impugnat, velit, nolit: nec potest facile se ab ea postmodum expedire. Quis autem sapiens velit in domum suam inducere huiusmodi tribulationem. Ideo super illud Iob.31. Pepigi fœdus cum oculis meis: dicit Glo. Fędus cum oculis pepigit, ne primus incaute inspiceret, quod postea inuitus amaret. Item non est fidelitatis Deo debitæ, quomodo enim est fidelis Domino suo, qui

portas

portas castri sibi commissi aperit inimicis suis; & sic auferuntur ei castra? Ideo post illud Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem de virgine, subiungitur. Quam enim partem haberet in me Deus desuper? quasi dicat Nonne amitteret sic Deus, quicquid habebat in me? Item non est angelicum. Viri enim angelici, pudici scilicet, vt Angeli, non debent intueri mulieres. Et ideo dicitur 1. Cor. 11. Debet mulier velamen habere super caput suũ propter Angelos, idest propter angelicos homines, ne eam aspiciant. Ergo non est angelicum intueri mulierem. Item non est philosophicum. Legitur enim philosophum quendam (vt dicit Hiero.) eruisse sibi oculos propter hoc, quod phantasmata ingredientia per oculos impediebant eum a sapientia Cum igitur phantasmata mulierum ingredientia per oculos summe impediant a sapientia, non temporali, sed æterna; & scandalizent ad mortem animam: quales philosophi sunt isti, qui sic habent oculos promptos ad mulierum aspectum? Ideo dicit dominus Mat. 5. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Quod quamuis non sit ad literam intelligendum omnino, tamen multum concordat huic sententiæ. Item huiusmodi visio procuratio est diabolica. Vnde legitur in Vitispatrum, quod cum quidam fuisset ab infantia in monasterio nutritus, cum iam creuisset, dęmones ostendebant ei formas, & habitus mulierum. Quod cum retulisset patri; & cum eo semel descendisset ad sęculum: & vidisset ibi mulieres; dixit iterum ei. Ecce istæ sunt, quas de nocte videbam in cella: Et miratus est senex de fraude. Procurant ergo dęmones huiusmodi uisionem, cum aliter copia non haberetur: & etiam interdum in formas huiusmodi

se

se transformant: Propter quod succubi uocantur. Cum igitur videre mulieres non sit securum, non perfectionis, non religiosum, non angelicum, non philosophicum, immo procuratio diabolica; quãuis non sit prohibitum: tamen propter huiusmodi inconuenientia est ualde cauendum.

Cap. LXXXI.

ITem circa hoc dubitatur, qđ dicitur, qđ (appetere mulieres, uel ab ipsis appeti uelle criminosum est) cũ sit occultũ, & crimen uideatur sonare infamiam? Ad quod soluendum, Sciendum est, quod crimen quattuor modis accipitur: sicut dicit Gratianus, & probat per dicta sanctorum. distinct. 26. Vnomodo stricte, & sic dicitur crimen peccatum mortale, unde ibidem. Crimen uocatur criminalis infamia (Cum infamia.) Et trahitur de uerbis Hieronymi. Secundo modo large, & sic dicitur omne peccatum mortale, siue cum infamia, siue sine infamia crimen. Vnde ibidem. Multi decipiuntur dum credunt, quod si super fundamentum Christi capitalia crimina ædificant, ipsa per ignem transitorium possint purgari: Et trahitur de uerbis August. Constat autem ibi crimina uocari quæcunque mortalia. Tertio modo largius: Sic dicitur crimen quodcunque peccatum, siue mortale, siue ueniale, quod non ex infirmitate, uel ignorantia, sed ex deliberatione committitur. Vnde ibidem. Crimen appello (alias late patet & competenter) omne peccatum complectens, quod ex deliberatione procedit: & trahitur ex uerbis Bedæ, & Augustini. Quarto mo do largissime, & sic dicitur crimen omne peccatum siue mortale, siue ueniale: Vnde ibidem nomine

mine criminis omne peccatum intelligitur: & trahitur a uerbis. Hiero. Patet ergo ex his, quod cum appetitus prædictus sit semper mortale, dicitur crimen, iuxta secundam acceptionem criminis prædictam. Et nota, quod sola cogitatio de muliere non est in se aliquando peccatum: Delectatio uero in huiusmodi cogitatione potest esse mortalis, & uenialis, secundum diuersas circumstantias: Appetitus uero mulieris semper est mortalis. Porro cogitatio est origo delectationis prædictæ; & delectatio inducit in appetitum. Est enim huiusmodi cogitatio sicut scintilla; de qua scriptum est Eccles. 11. Scintilla augetur ignis. Item sicut fermentum modicum, de quo dicitur 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Item sicut caput serpentis, de quo Hiero. Lubricus est coluber tortuosus, & nisi capite teneatur, totus illabitur. Ideo uiri sancti, ne trahantur ad huiusmodi delectationem, uel appetitum, laborant circa huiusmodi primarias cogitationes, extinguentes scintillas huiusmodi, fermentum expurgantes, caput serpentum conterentes, exemplo illius, de qua scriptũ est Gen. 3. Ipsa conteret caput tuum. Sunt autem tria, quæ ualent contra huiusmodi cogitationes. Primum est clausio oculorum ab aspectu mulierum, per quẽ introductæ cogitationes huiusmodi in memoria relinquuntur. Iob. 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut nec cogitarem de uirgine, hoc est, ut post uisum uirginis non remaneret in me memoria eius, faciens me cogitare de ea. Secundum est occupatio cordis in cogitationibus sanctis. Sicut enim dicit quidam senum: Cor hominis est quasi molendinum, quod molit illud, quod ei ministratur, & cum molit vnũ, non potest aliud molere. Cum bonum bladum san

ctarum cogitationum molit, nō recipit malas; sed a diabolo, vel aliunde aptantur. & ideo bene dicitur Eccles. 3. Quæ præcepit tibi Dominus, cogita illa semper; qui enim sic facit, per hæc euadit cogitationes immundas. Tertium est fides Christi. Huiusmodi siquidem cogitationes sunt paruuli Babylonis, & cum sentiuntur in corde oriri: recurrendum est ad Christum, per orationem, & ad signum crucis eius, & ad memoriam passionis eius, & similia; vt horum adiutorio teneantur, ne procedant, sed potius allidantur: & beati qui sic faciunt. Psal. Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram; id est ad Christum, siue ad fidem eius. Et sic patet qualiter appetitus mulierum, secundum, quòd accipitur actiue, sit cauendus. Reperiuntur aūt aliqui, qui & si nō appetant mulieres: tamen interdum volunt appeti ab eis; vel quod peius est, ex hoc, ꝙ appetuntur ab eis, gloriantur; vel quod pessimum est, aliquid faciunt interdum, vt appetantur. Quæ omnia viri sancti diligenter cauent; non solum non facientes aliquid, vt appetantur; non solum in hoc non gloriantes; sed ne appetantur, multam diligentiam apponentes. ¶ Ad quod cauendum, notandū est, quòd mulieres sunt multum curiosæ ad videndum homines, & specialiter etiam bonos, Gen. 49. Filiæ discurrerunt super muros. Glo. Hierony. de muris, & turribus, & fenestris, tota puellarum Ægypti turba prospexit in Ioseph, quando scilicet intrauit Ægyptum. Sicut autem ex visu mulieris exardescit concupiscentia viri: ita econtrario ex visu viri concupiscentia mulieris. Ezec. 23. Cum vidisset Ooliba similitudinem filiorum Babylonis, insaniuit super eos, concupiscentia oculorum suorum. Non solum autem hoc accidit, circa filios Ba-

bylonis,

bylonis, sed etiam circa filios Dei. Vnde Hospita Beati Bernar. sic insaniens in eum, de nocte accessit ad lectum eius, licet eam respueret, clamando latrones, latrones. Et ideo bonorum virorum est, & maxime illorum, qui sunt aspectu gratiosi, raro, aut nunquã apparere inter mulieres, sed potius in clanculo stare, non solum propter se, sed & propter mulierum fragilitatem Hiero. ad Oceanum. A consortio virorum longe sint fœminæ. Monachum, uel clericum solitudo facit, non publicum. Item frequentatio mulierum paulatim solet corda earum inflãmare in uiros. Gen. 39. Post multos dies iniecit domina sua oculos in Ioseph, quasi dicat. Non statim ab initio, sed postquàm diu fuit cum ea conuersatus, & ideo uiri sancti cauent huiusmodi frequentationem. Hiero. ad Oceanum. Si pudicitiam quæris, scilicet simpliciter, tam tuam, quàm alterius; fœminam, quàm bene videris conuersantem, mente dilige, non corporali frequentia: & post. Cur sanctimonialium frequentia in Ecclesia, vel in ipso publico te delectat? Item familiaritas in omni re præbet audaciam, audacius enim quilibet à familiari, quàm ab extraneo impetitur: ita & mulier audacius prorumpit in tentationem erga familiarem, quàm erga extraneum. Quod satis ostenditur, in quodam opere diabolico in vitis patrum, vbi dicitur, quòd diabolus volens deijcere quendam eremitam in speciem mulieris se transformans, quasi oberrans venit ad cellam eius, circa noctem, rogãs, vt dimitteret eam illa nocte quiescere apud eum: Quod cum annuisset, post receptionem, stetit cum eo iuxta ignem, postmodum inceperunt loqui de multis; postea incepit admirari barbam suam, & tangere, & iocare. Tandem post huiusmodi mul-

ta quasi iam ei familiaris effecta, prouocauit ad turpem commixtionem: ad quod, cum se ille pararet, euanuit subito de manibus suis dicens. O monache, qui te extollebas vsque ad cęlum; ecce quomodo corruisti. Et ideo bonorum uirorum est, nullam familiaritatem habere plus cum una muliere, quam cum alia. Hiero. ad Nepotianum. Omnes puellas, & Virgines Christi, aut equaliter ignora: aut equaliter dilige. Item affectus mulieris erga bonos viros, licet sanctus, facile degenerat in carnalem, quia fragilis sunt naturæ mulieres. Iuxta illud Prouerb. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ideo viri sancti non faciunt aliquid circa eas, ad nutriendum, vel augendum affectum earum circa se, per munuscula, vel per literas, vel per blanda colloquia & similia. Hiero. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas, & oblatas, & degustatos cibos, blandasque litetras, & dulces, sanctus amor non habet. Lumen meum, desiderium meum, & cæteras ineptas amatorum locutiones, in comædijs erubescimus, & in sæculi hominibus detestamur: quanto magis in monachis, & clericis? Huiusmodi autē, & similia propter hęc sunt cauenda, ne per hæc affectus mulieris nutriatur erga hoc facientes. Item decor hominis solet incitare concupiscentiam mulierum Gen. 39. Erat Ioseph pulcher facie, & decorus aspectu. Et sequitur, iniecit domina sua oculos suos in eum; & ait, dormi mecum. Sed viri sancti est, deturpare corpus suum, per mortificationē, sicut fecit Hiero. qui scribens ad Eustochium de se dicit. Horrebant sacco membra deformia; & squalida cutis situm Æthiopissæ carnis obduxerat; pallebant ora ieiunijs; & ante obitum suum erat iam caro præmortua. Qui autem

sic

ſic deturpat corpus ſuum,qu omodo appeti poterit, vel amari ? Et ideo ſic faciendum eſt viro ſancto, quòd non compoſitio, vel pulchritudo ametur in eo,ne ſit occaſio peccati in alijs. Amb. Pereat corpus,quod amari poteſt oculis carnalibus. Item cũ ſentiunt viri ſancti, ſe diligi à muliere, fugiunt illam, ſicut Ioſeph fugit dominam ſuam, relicto pallio. Eccleſ.7. Mulier laqueus eſt venatoris; vincula ſunt manus eius: qui placet Deo, effugiet illam. Quæ enim fera eſt ita fatua, quin fugiat laqueos,& vincula. Item ſi forte contingat, quòd inſequãtur viros ſanctos, confundunt eos. Vnde in vitis patrũ legitur, quòd cum quædam mala mulier quendam bonum virum, quaſi compræhẽſum in loco, in quo non poterat effugere, vellet oſculari inuitum: ipſe præcidens linguam ſuam,cum dentibus proiecit in faciem ſuam, & confuſa receſſit. Dicitur etiam de quodam uiro ſancto,quem quędam mulier cum inſequeretur, & moleſtaret frequenter, ut iaceret ſecum; ipſe fecit parare ignem in domo quadam,& ad ipſam inſequentẽ eum dixit, ut ueniret ad locũ illum. Quod cum feciſſet,extenſis carbonibus,poſuit ſe ſuper eos, & dixit ei; ueni modo, & iaceas hic mecum, quod illa abhorrens aufugit. Fertur etiam de quodam ſcholari Pariſien. qui,cum quædam mulier non ceſſaret eum impetere, dixit ei, ꝙ ueniret ad cameram ſuam. Quæ cum ueniſſet,dixit ei, ut expoliatis pannis intraret lectum ſuum. Quod cum feciſſet: ipſe habens uirgas optimas, incepit eam diſciplinare fortiſſime cum uirgis, intãtum,ꝙ illa multum gauiſa eſt, cum euadere potuit ab eo. Sic ergo huiuſmodi ſunt confundendæ dictis, & factis, exemplo Domini, qui minis, & uerbis miro modo confudit meretricem Iudæam. Ezech. 23.
dicit.

dicit. Nasum tuum,& aures tuas præcident,& post & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & similia multa in eodem capitulo 25. & 26. Item sunt aliqui, qui cum mulieres propter aliquam causam sentiunt erga se turbatas, laborant se reconciliare. Hierony. ad Oceanum. Cum salutauerint Dei seruos, si eos præterire celerius uiderint, contemptores suos iudicant, & irascuntur. Ordinatur deinde satisfactio,& post. Ille lamentare se simulat precij genus, quasi inducens uerum: modus est illæ delicatorum. Vnde 3. Esdræ 4. dicitur de Rege, & concubina eius, si indignata fuit, ei blanditur, donec reconcilietur in gratiam. Sancti uero non sic, quia non curant de huiusmodi reconciliatione, quia melius est eas esse turbatas contra eos, quàm carnaliter affici. Et ideo habent ad eas uerba non blanda, ad gratiam earum habendam, sed potius prouocantia turbationem. Augu. Sermo breuis, asper, & rigidus cum huiusmodi est habendus breuis, inquã, non longus, sicut desiderant, Asper qui pungat, nõ liniat; rigidus, qui non flectatur ad uoluntatem eorum. Nonne ista sunt magis turbatiua, quam gratiæ acquisitiua? Viri igitur sancti non solum non volunt non appeti a mulieribus, sed ne appetantur, non comparent de facili coram eis, quod si aliquando compareant a longe, tamen cauent a frequenti accessu ad eas; quod si frequenter contingat ex causa, non reddunt se familiares plus vni quam alij. Cauent etiam, ne affectum in eis erga se nutriant, de pulchritudine, vel compositione sui non curant, insequentes fugiunt: quas fugere non possint, confundunt si contra eos turbatæ fuerint, pro reconciliatione earum non laborant, vt ex his non solum sibi, sed & eis caueant a peccato. ¶ Sciendum vero,

quod tria sunt genera fęminarum, quæ facilius tentantur de bonis viris quam aliæ. Primum est continentes, maxime iuuenes: Cum enim tentatio carnis maxime & cōtinue sit in earum natura: facilius tentantur istæ, quam coniugatæ, vel aliæ mulieres malæ, quæ in suo matrimonio, vel cum alijs multis opus exercentes, minorem causam habent tentationis in alios. Ideo Apostolus reddens circa iustud cautum Timotheum: dixit ei. Adolescentiores viduas deuita 1. Tim. 5. Inter continentes vero, sunt quidam sub habitu, & specie sanctitatis, & ideo cum non debeant habere familiaritatem cum hominibus mundanis, propter nomen sanctitatis, facilius effundunt suas tentationes in viros sanctos, cū quibus frequentius conuersantur. Et ideo ad cauendum ab istis dicit Augu. Nec minus ideo cauendæ, quia bonæ indolis, vel etiam piæ cōuersationis esse comprobantur: Quanto enim melioris famæ sunt, tanto citius alliciunt, quia sub affectu pietatis, se supponit viscus impiæ libidinis, perniciosum mortis venenum quod suum est proijciens. Item inter huiusmodi continentes speciem sanctitatis habentes, sunt quædam vilis conditionis, quæ facilius cadunt in huiusmodi tentationes, quam nobiles, vel magnæ autoritatis matronæ, quæ propter honorem suum hoc attentare dedignantur. Augu. Quanto vilior illarum conditio, tanto ruina facilior, & ideo continentibus sub habitu sanctitatis, & vilis conditionis, magis cauendum est, ab huiusmodi appetitu, secundum modum prædictum: & etiam ab eis magis cauendum.

Cap.

Cap. LXXXII.

ITem de hoc quod dicitur (aspectu appetitur, & appetit concupiscentia fęminarum) potest dubitari. sicut enim affectus non est in aspicere: ita aspectus non est in affici: ita nec appetere, cum appetere sit affectus, quomodo ergo dicitur, quod aspectu appetitur, & appetit concupiscentia fęminarum? Ad quod dici potest, quod affectus appetit fęminam, sed mediante aspectu: sicut homo secat, sed mediante securi. Est ergo appetitus huiusmodi ipsius affectus tanquam potentiæ, a qua elicitur, sed aspectus tanquam instrumenti, quo mediante exercetur. ¶ Et nota, quod non solum aspectus videntis est medium huiusmodi appetitus, sicut supra dictū est, vbi actum est de corruptione oculorum, sed etiā aspectus fœminæ visæ interdum, & hoc quattuor modis. Sunt enim quædam mulieres, quæ oculorum suorum pulchritudine incitare solent concupiscentiam in vidente. Vnde dicitur, quod cum quidam rex vidisset quandam sanctimonialem, & exarsisset in eam; & vellet omnino eam habere; & eam super hoc molestaret; ipsa mandauit ei, quod significaret sibi, quid tantum sibi placuisset in ea. Cum autem ille remandasset ei, quod oculi eius super omnia placuissent sibi in ipsa: ipsa eruens oculos misit eos sibi dicens Ecce habes, quod in me amasti, quod latet, non sit trahendum ad consequentiam: tamen patet ex hoc, quod oculorum pulchritudo incitat concupiscentiam in vidente. Et ideo dicitur. Can. 2. Auerte oculos tuos: quoniam ipsi me auolare fecerunt. Quod licet intelligatur secundum mysterium, & spiritualiter: tamen est tracta similitudo

ab amore stulto, qui cito sicut auis volat: ita cito excitatur a pulchritudine oculorum in muliere. Item solent interdum aliquæ mulieres depingere oculos suos. 4. Reg. 9. Porro Iezabel in introitu Iehu depinxit oculos suos stibio, & hoc iterum incitare solet concupiscentiam in vidente. Item sicut pudicę mulieres solent oculos habere depressos, ita male erectos. Eccles. 26. Fornicatio mulieris in extollentia oculorú agnoscitur. Et hoc iterum est incitamentum concupiscentiæ: quia creditur, quòd talis citius acquiescat peccato. Item solent quandoque malę mulieres quosdam nutus facere oculis, quibus prouocant ad malum. Vnde Esa. 4. dicitur de filiabus Sion. Nutibus oculorum ibant: & dicuntur ire nutibus: quia nutibus se transferunt in concupiscentiam videntium: sicut vadens eundo se transfert alibi. Quia ergo tam aspectus viri videntis, quam aspectus visæ mulieris, frequenter est medium, per quod excitatur concupiscentia feminarum. Ideo dicitur quod (aspectu appetitur, & appetit concupiscentia feminarum) siue actiue, siue passiue accipiatur concupiscentia: quia mediante vtroque aspectu appetitur.

Cap. LXXXIII.

Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius, & cum se inuicem sibimet, etiam tacente lingua, conspectu mutuo, corda nunciant impudica: & secundum concupiscentiam carnis, alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus.

¶ Dato

¶ Dato mandato circa diſciplinam oculorum,& cauſa mandati: ponit rationes,quare obſeruandum ſit. Ad quod intelligendum nota, quod tres ſunt occaſiones, quare quis interdum figit oculos indiſciplinate in feminam. Vna eſt, quia non reputatur hoc ſibi illicitum. Secunda, quia non reputat ſe videri ab alio. Tertia, quia non cogitat ſe videri Deo. Prima eſt ex parte ſui. Secunda ex parte proximi. Tertia ex patte Dei. Contra primum ponitur hic ratio. Contra ſecundum: ibi (nec putare) &c. Contra tertium: ibi ſedet, ſi lateat. Ne ergo ſeipſum quis circa primum decipiat: dicit primo, quod nou poteſt eſſe impudicitia in oculo, quin ſit in anima. Secundo oſtendit, quantum malum ſequatur ex huiuſmodi impudicitia ſcilicet fugatio caſtitatis dicens (& cum ſe inuicem)

Cap. LXXXIIII.

CIrca primum vero notandum, quod impudicus eſt oculus, qui audet reſpicere verecunda humani ſexus, in ſe, vel in alio, ſicut Cham, qui reſpexit verenda patris Gen. 9. Item impudicus oculus eſt, qui attente intuetur imagines libidinoſè depictas: ſicut Ooliba meretrix, de qua dicitur Ezech. 23. Cum vidiſſem viros depictos in pariete, & imagines Caldæorum expræſſas coloribus, & accinctas balteis, inſaniuit contra eos, concupiſcentia oculorum ſuorum. Impudicus etiam oculus eſt, qui nō refugit aſpicem coitus animalium quorumcunque. Vnde & natura refugit aſpectum hominum, in coitu animalium, ex quo ſolet irritari concupiſcētia carnis: ſicut probatū eſt multotiens, Item impudicus oculus eſt, qui in ſpectaculis reſpicit

repræſentationes actuum impudicorum: ſicut ſolebat fieri in theatris tempore gentilitatis, & adhuc proh dolor, apud aliquos Chriſtianos ſuſtinetur ludus, qui dicitur bonatel: Contra quæ dicit multa Auguſt. in 2. li. de ciui. Dei, vbi inter alia dicit ſic. Veniebamus etiam nos adoleſcentes ad ſpectaculũ, vt ludis turpiſſimis oblectaremur. Impudicus quoque dicitur oculus, qui curioſe conſiderat ſpecies mulierum. Contra quod dicitur Eccleſ.25. Ne reſpicias ſpeciem mulieris. Impudicus iterum eſt oculus, qui nutus in pudicos exercet: ſicut apoſtata, de quo dicitur Prouerbi.6. Annuit oculis. Sunt autem huiuſmodi nutus multum efficaces in malum, propter quod dicitur Prouer. 6. Non concupiſcat pulchritudinem eius ſcilicet malæ mulieris cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Impoſſibile eſt, quod huiuſmodi impudicitia exerceatur per oculos, niſi animus fuerit impudicus. Conſtat enim, quod oculi ſunt ſub regimine animi. Certum autem eſt, quod nullus permitteret, quod familia ſua, quam habet regere, aliquã impudicitiã exerceret coram ſe: niſi eſſet impudicus. Item oculi magis ſunt in poteſtate animi, quam membra genitalia, ſed nunquã per huiuſmodi membra exercetur voluntarie aliquid impudicum, quin aſcribatur animo: quantomagis impudicitia oculorum eſt animo ſemper attribuenda. Item non poteſt eſſe matrona pudica, quæ per nuncium aliqua verba impudica mandat alicui: quanto ergo magis erit impudicus animus nuncio eius, id eſt oculo impudicitiam exercente. Bene ergo dicit quod (impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius) quia impudicitia huiuſmodi manifeſte nunciat animum impudicum, ſecundum quod hominis exteriora enunciãt de illo, ſicut dicitur Eccl.19.

Cap.

Cap LXXXV.

Circa ſecundum quod dicit, quod concupiſcentia carnis per oculos exercitata, ſine alio tactu fugat caſtitatem. ¶ Notandum, quod præter iſtud malum, multa alia mala facit huiuſmodi concupiſcentia. Vnum eſt, quod deuirginat animam Eccleſ. 20. Concupiſcentia ſpadonis, ſcilicet carnis, quæ ſicut ſpado corrumpere poteſt, non fæcundare, in bono, deuirginat iuuenculã ſcilicet animam: per huiuſmodi enim concupiſcentiam, ſine alio tactu exteriori, interdum amittit virginitatem anima. Aliud eſt: quod auertit a Deo Dan. 13. Exarſerunt in concupiſcentia eius, & euerterunt ſenſum ſuum, declinauerunt oculos ſuos, vt non viderent cęlum, neque recordarentur iudiciorum iuſtorum. Aliud eſt, quod tradit hominem in manibus hoſtium. ſicut Dalida Saſonem Eccleſ. 18. Si dederis animæ tuæ, hoc eſt animalitati tuę, concupiſcentias ſuas, faciet te gaudium inimicis tuis. Aliud eſt, quòd quodam modo ęquat hominem adultero Mat. 5. Qui viderit mulierem, ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt in corde ſuo. Aliud eſt, quod generat peſſimam prolem, generat enim peccatum. Iaco. 2. Concupiſcentia, cum concepit, parit peccatum. Quid autem peius? Nonne melius eſſet, quod pareret bufonem? Item euacuat animam omni bono Dan. 13. Concupiſcentia ſubuertit cor tuum, vas enim, quod ſubuertitur, euacuatur omni contento. Item facit deſipere, in mutando ſenſum hominis. Sap. 4. Inconſtantia concupiſcentię ſubuertit ſenſum ſcilicet in malitia, quia ſcilicet primus non erat malitia. Item paulatim plus, & plus corrumpit hominem,

ſicut pars putrida corrumpit alias 1. Pet. 1. Fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem ideſt concupiſcentiam, quæ corrumpit. Item coinquinat, ſicut vulnus plenum ſanie. 2. Pet. 3. In concupiſcentijs immunditiæ ambulant: in concupiſcentijs. ſcilicet quæ plenæ ſunt immunditia. Item aduerſatur ſpiritui. & impedit ab omni bono Gal. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & poſt, vt non quæcunque vultis, illa faciatis, Item facit hominem deturmis mundi Deo cōtrarijs, quæ ſunt, tres, concupiſcentia carnis; concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, ſicut dicitur 1. Iohan. 2. Proinde, cum huiuſmodi cōcupiſcentia tōt mala inducat, non eſt bonorum virorum, ipſam laxare, exemplo illius iniqui, de quo dicitur Dan. 11. Erit in cōcupiſcentijs fęminarum, ſed potius ipſas refrenare, exemplo illius, quæ dicit Thob. 3. Mundam ſeruaui animam meam ab omni concupiſcentia: immo debemus eam, mortificare, ſecundum præceptum Apoſtoli dicentes Col. 3. Mortificate concupiſcentiam malam. Porro ex intuitu mulieris ſpeciei, concupiſcentia quaſi ignis, exardeſcit: Et ideo decet virum ſanctum, vt caueat ſibi, ab huiuſmodi, concupiſcentia, & ab omni impudico aſpectu. Narrat Tullius de offi. li. 2. quod cum eſſent duo prætores collegæ Pericles, & Sophocles, & cauſa officij conueniſſent, contigit quendam iuuenem valde pulcherrimum ad eos intrare, quem cum vidiſſet Sophocles dixit ad ſocium: o pulchrum puerum Pericle, & Pericles ad eum, decet Sophocle prætorem non ſolum mentem, ſed & oculos abſtinentes habere; Si autem hoc decet prætorem, quantomagis virum religioſum? Non eſt ergo ſine culpa viri religioſi, quod habeat oculos impudicos. Et hæc prima

ma causa, quare debet cauere vir religiosus ab impudico mulierum aspectu.

Cap. LXXXVI.

Nec putare debet, qui in fœminam figit oculum, & illius in seipsum dirigit fixum, ab alijs se non videri; cum hoc facit, videtur omnino, & a quibus se videri non arbitratur.

¶ Hic tangitur secunda ratio, quæ est ex parte proximi, quare mandatum prædictum est obseruandum ¶ Et notandum, quod aliqui sunt ita stolidi, quod cum non vident alios, non putant se interdũ videri ab alijs. Isti sunt animal stolidum, sicut asinus, de quo dicitur, quod quando habet caput inter sepes, non videns lupum, putat se non videri ab eo. Sunt iterum sicut pueri, qui in ludo quodam recurrunt ad genua matris, & ibi abscondunt caput, & non putant se videri ab alijs pueris, quos non vident. Sicut etiam cæcus non putat se videri ab alijs, quos non videt. Ita & multi cum aliquid indisciplinate committunt, circa mulieres, non videntes alios; non putant ab eis se videri, sed non est ita. Non putabat Isaac se videri, cum iocabatur cum vxore sua Rebecca, sed vidit hoc Abimelech rex Palæstinorum, prospiciens per fenestram. Gen. 26. Non putabat ille iuuenis, qui ambulabat, aduesperascente die, iuxta domum meretricis, quem depræhensum osculata est, se videri a Salomone, quem tamen vidit de fenestra domus suæ prospiciens per cancellos. Prouer. 7. Nunquid illa mulier, quæ depræhensa in adulterio adducta est ad Iesum Iohan. 8. Putabat se videri, vel adulterans cum ea, quando sunt & visi, & compræhensi. Sic quodam

Dei

Dei iudicio, multi in huiusmodi, cum se putant latere, deprehenduntur superna prouidentia, non sine causa valde facili, hoc faciente. Qui enim huiusmodi sunt, corriguntur per confusionem interdum, & nunquam Dei timore corrigerentur. Ideo orat pro talibus Psal. 5. Confundantur, & conuertantur retrorsum scilicet a malis cőceptis retrahantur, prae confusione. Item alijs hoc videntibus incutitur timor similia perpetrandi, sicut de latronibus deprehensis, quorum deprehensio est alijs ad timorem. Exemplum Actuum 5. de Anania, & Saphyra, quibus deprehensis, & punitis, sequitur in historia. Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, & in omnes, qui audierunt hoc. Item sicut latrones interdum plus nocent reipublicae quem raptores, ita occulta peccata, quia frequentius committuntur, & maiores inuadunt, & minus potest ab eis caueri; sicut & latrones frequentius nocent, quam raptores, & magnos thesauros inuadunt, vbi raptores capiunt asinos, & capras, non potest paterfamilias ab his cauere, quia nescit, quando veniunt. 4. Reg. 24. Immisit Dominus scilicet permissiue latrunculos Chaldaeorum, & latrunculos Syriae, & latrunculos Moab. & latrunculos filiorum Amon in Iudam, vt disperderent eam. Proinde Dominus reipublicae, & amator boni illius facit interdum, vt deprehendantur, huiusmodi peccata, sicut & Domini terrarum adhibent diligentiam magnam, vt deprehendantur latrones, & confundantur. Hiere. 2. Quomodo confunditur fur, quando deprehenditur, sic confusae sunt domus Israel, quae religiosos designant. Igitur huiusmodi homines uidentur interdum, & deprehenduntur, Deo procurante, & propter alium timorem, & propter bonum cőe.

Cap. LXXXVII.

SEd etsi lateat, & a nemine hominum videatur, quid faciet de illo desuper inspectore; quem latere nihil potest? An ideo putandus est non videre; quia tanto videt patientius, quanto videt sapientius. Illi ergo vir sanctus timeat displicere: ne velit fœmina male placere. Illum cogitet omnia videre: ne velit fœminam male videre. Illius namq; & in hac causa, commendatus est timor, vbi scriptum est abhominatio est Domino defigens oculum.

¶ Ad obseruandum mandatum prędictum ponitur hic ratio tertia, sumpta ex parte Dei, quo ad eius intuitum. Circa quem quattuor tangit. Primo quantæ sit virtutis (quia ipsum nihil potest latere) Secundo quam fatui sunt, qui putant contrarium, ibi (An ideo putandus est) &c. Tertio ex hoc, quod postquam duæ rationes prædictę debent mouere, concludit propositum, ibi (Illi ergo) &c. Quarto conclusionem auctoritate confirmat.d. (Illius namque &c.)

¶ Circa primum Notandum, quod si hominum aspectum quandoquè lateant aliqua facta nostra, tamen diuinum intuitum nihil potest latere. Tenebræ enim quandoque impediunt aspectum humanum, sed non sic diuinum. Iob. 23. Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, vbi abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem. Item obstacula vt parietes, & similia, sed non sic diuinum Eccles. 23. Oculi Domini multo plus lucidiores, super solem, quia scilicet radij solares non pertranseunt, vbi est medium opacum; oculi vero Domini omnia quantuncunque opaca pertranseunt, sicut oculi, qui di-

cuntur

cuntur vltra parietes videre. Item modicitas rei impedit interdum aspectum hominis. Sunt enim quædam ita modica, quod non potest ea homo videre: sed non sic diuinum, Esa. 18. Ego considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est, quæ scilicet ostendit atomos; ita & ipse videt & motus, & gestus, & cogitationes, & affectus, & intentiones, & similia quantuncunque modica. Item rei remotio, quandoque enim non videt homo rem aliter visibilem, propter sui distantiam, sed non sic Deus, quia ipse est præsens vbique. Gen. 31. dixit Laban, quamuis gentilis. Nullus sermonis nostri testis est, absque Deo, qui præsens respicit. Item rei absconsio in profundum impedit humanũ aspectum, sed non sic diuinum. Quid enim profundius corde ipse autem est qui nouit abscondita cordis, vt dicit Psal. Quanto magis omnia alia, & vbique abscondita? propter hoc bene dicit (quem latere nihil potest) concordans verbo Apostoli dicentis Heb. 3. Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius, quia nec tenebræ, nec intermedia, nec rei modicitas, nec distantia? nec aliqua absconsio impediunt visum eius.

¶ *Circa secundum notandum*, quod Deus non videtur aliquando videre aliqua mala, quia dimittit ea impunita. Grego. Quasi clausis oculis non vult aspicere, quod non vult ferre, licet tamen uideatur non uidere, tamen non est ita, uidet enim omnia mala, sed ex causa interdum, quasi non uidens, ea non statim punit. ¶ Nota, q̃ Deus differt punire peccatores multiplici rõne, nõ enim est uoluntarius ad puniendum, sed quasi inuitus hoc facit Thren. 3. Non enim ex corde humiliauit, & abiecit filios hominũ m[illegible] Et ideo facit hoc tarde, & lente, sicut

ille,

ille, qui facit rem aliquam inuitus. Item facit hoc interdum misericorditer expectando ad penitentiam. Sap. 12. Non enim impotens eras impios simul exterminare; sed partibus, idest per partes iudicans dabas locum penitentiæ. Item interdũ hoc facit exigentibus culpis aliorum, qui in sordibus sordescendo adhuc, ad penas reseruantur maiores, 2. Mach. 6. In alijs nationibus Dominus patienter expectat, vt eos cum iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorum puniant. Item interdum hoc facit, ne detur malignis occasio gloriandi Deut. 33. Propter iram inimicorum distuli, scilicet punire, ne forte superbirent hostes eorum. Item interdum, vt per hoc nos doceat, ꝙ inimicis nostris debemus esse patientes, suo exemplo: non sicut seruus nequã, qui à Domino suo toleratus noluit patientiam habere in conseruum suum. Matth. 18. Serue nequã omne debitum dimisi tibi: quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit, & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Sunt ergo quinq; causæ quare Dominus interdum, & si videat mala aliqua, non tamen statim punit, & cum omnes valde sint rationabiles, patet, quòd huiusmodi patientia procedit ex sapientia, non ex malorum ignorantia. Bene ergo inuehit cõtra istos Aug. dicens (An ideo putandus est non videre, quia tanto videt, patientius, quanto sapientius?)

¶ *Circa tertium notandum*, quòd quinq; sunt circunstantiæ ex parte videntis, propter quas quis solet magis timere facere aliquid mali, coram eo. Vna est, si sit magna persona. Alia, si sit honesta. Tertia est, si malum, quod fit, fiat contra eum. Quarta est, cum ipse videns habet de illo malo accusare. Quinta, si debeat de illo iudicare. Ipse autem Do

minus

minus est tam magna persona, quod magnitudinis eius non est finis, vt ait Psalmus. Tam honesta, quod oculi eius ad iniquitatem respicere non possunt. Abachuch. 2. Ipse est contra quem solum est peccatum. Ipse est, qui habet accusare de peccato testificando, & iudicare. Hiere. 29. Ego sum iudex, & testis. Ideo reprehendit seipsum quod super hoc dicens, & malum coram te feci, qui scilicet es tam magnus, tantus honestatis zelator, in cuius solius iniuriam fit peccatum, qui habes de illo contra me testificari, & de ipso me iudicare. Bene ergo dicit illi scilicet, qui talis est. Timeat displicere vir sanctus: ne velit fœminæ malæ placere. Illum cogitet omnia videre: ne velit fœminam male videre, hoc est, caueat ne in tali visu aliquid mali cōmittat coram eo. Potest etiam talis placentia, & talis visus in casibus esse sine malo: quod reprehendere non intendit. Ideo dicit: male placere, & male videre.

¶ *Circa quartum notandum*, quod mulier est quasi saccus stercorum. Abhominabile enim faceret, qui figeret manum in sacco stercoribus pleno: & abhominationem maiorem faceret, si figeret linguam: quæ est nobile membrum. Oculus autem est membrum valde nobile. Quanta ergo abhominatio est coram Deo, figere oculum in huiusmodi saccum. Item abhominabile faceret, qui coram hominibus prouocaret membra genitalia ad motus turpes: sed fixio oculorum in muliere facit hoc coram Deo. Item abhominabile faceret coram hominibus, qui immundicijs impleret sinum suum: sed hoc facit coram Deo fixio huiusmodi, quia ex illa inducuntur cogitationes immundæ innumerabiles in corde. Item abhominabile esset corā hominibus rem preciosam, & mundissimam miscere cum vili, & immunda,

munda, vt vinum cum vrina: balsamum cum stercoribus. Sic autem facit defigens oculum in mulierem, quia per huiusmodi fixionem, miscet animam suam, quæ de se tanquam res spiritualis est preciosissima, & mundissima, cum carne muliebri, quæ est res vilissima, & immũda. Item abhominabile esset si quis per nasum emitteret vrinã, vel per os stercora, quia non sunt illi meatus ad hoc deputati. Quanta ergo abhominatio est coram Domino: cum quis per oculos deputatos ad cœlestia contemplanda emittit luxuriam? Hoc autem facit defigẽs oculos male in mulierem: per ipsos enim oculos emittit impudicitiam intrinsecam. Bene ergo dicit scriptura secũdum aliam translationem. Abhominatio est Domino defigens oculum.

Cap. LXXXVIII.

QVando ergo simul estis in Ecclesia, & vbicunque fœminæ sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite. Deus enim qui habitat in vobis: etiam isto modo custodiet vos, ex vobis.

¶ Data sunt supra præcepta uel mandata circa tria pertinentia ad honestatem: Hic subiungit mandata circa correctionem inhonestatis. quod est maxime honestatis. Attendendum uero est, quod quædam sunt, & fiunt mala, super quibus committentes ea, depræhenduntur: Alia uero, quæ committentes gratis recognoscunt, depręhensionẽ uero malorum facit mutua custodia. Cum autem per huiusmodi custodiam, aliquid depræhenditur, debet sequi secreta admonitio, cum uero huiusmodi admonitio non prodest, procedendum est ad denũciationem. Augustinus, igitur hæc prosequens.

Primo

Primo ponit circa deprætendentia, mãdata in particulari. Secundo in generali. In particulari vero primo ponit mandatum circa huiusmodi custodiã, & hoc in materia pudicitiæ, de qua specialius est curandum tanquàm de re maximæ honestatis. Secundo circa admonitionem: ibi (& si hanc &c.) Tertio circa denunciationem: ibi (Si autem, & post.) Quarto circa eadem in genere, ibi (& hoc quod dixi.) Quinto circa mala, quæ gratis recognoscunt: ibi (quicunq; autem intantum &c.) ¶Circa primũ notandum, quòd sicut nobilis Zelotes sponsæ suæ solet ponere custodes circa eam, ne aliquid faciat indecens: ita Dominus amator animæ multos ordinat circa eam custodes. Assignat ad hoc angelos. Psal. Angelis suis Deus mandauit de te: vt custodiant te. Item prælatos Esa. 62. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, scilicet prælatos. Item proximos Eccl. 17. Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo, scilicet custodiendo. Vnde Gen. 3. repræhenditur Cain de hoc, quòd dixit. Nunquid custos fratris mei sum ego? Porro pudicitia est valde preciosa. Eccl. 27. Omnis ponderatio non est digna continentis animæ, Item habet magnam impugnationem Impugnatur enim à carne, per concupiscentiam. Item à mundo, per visibilia. Item à Dæmonibus, qui super hoc incessanter religiosos impugnant. Vnde in Vitispatrum legitur, ꝙ quidam Dęmon impugnauit quadraginta Annis quendam hæremitam, vt eum semel faceret fornicari. Propter hoc Dæmones in scriptura vocantur locustæ, quæ à iuuentute flores deuorant, ita & ipsi flores pudicitiæ. Item vas in quo seruatur pudicitia est vas valde fragile. Iuxta illud Apostoli 2. Cor. 4. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, quæ

autem

autē huiuſmodi ſunt, ſolent diligenter multum ſeruari. ¶ Item notandum, ꝙ aliquando contingit, ꝙ perſonæ religioſæ declinantes loca ſolitaria, propter ſuſpicionem, quam de ſe nolunt generari, committunt in ſocietate, ipſa tamen non aduertente, aliquam impudicitiam in actu, vel viſu, vel huiuſmodi circa mulieres. Item quandoq; in loco ſacro: Item quandoq; illi de quibus nullatenus crederetur. Et ideo incaute faciunt, qui in aliquo iſtorum confidentes, minus ſollicite cuſtodiunt fratrē ſuum. ¶ Item notandum, quòd pudicitiæ obſeruatio ſpeciale donum Dei eſt. Sap. 8. Sciui, quoniam aliter nō potui eſſe continens, niſi Deus daret. Sunt autem multi modi, quibus Deus hominem conſeruat ab impudicitia. Vno modo ex virtute ſeu meritis illam præcedentibus. Sic cuſtodiuit Abimelech regem Geraræ, ne tangeret vxorem Abraham, propter ſimplicitatem cordis ſui, quia neſciens, ꝙ eſſet vxor Abraham, tulerat eam, vt ſibi acciperet vxorem ſuam ſecundum glo. Gen. 20. Ego ſcio, ꝙ ſimplici corde feceris hoc, & ideo cuſtodiui te, ne tangeres eam. Alio modo per aduerſitates. Oſeæ 2. Sepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inueniet. Et ſequetur amatores ſuos, & non appræhendet eos. Tertio modo, ꝑ adiutorium humanum: ſicut reges ſolent cuſtodire vxores, per eunuchos, quia ſecundum Apoſtolum. Dei coadiutores ſumus: Sed tamen ſine ipſo non ſatisfacimus ad hoc. His prænotatis patet continuatio, & expoſito præſentis mādati. Dixerat enim immediate, quod defigens oculum abhominatio ſit Deo, & ideo concludit (Quando ergo ſimul eſtis &c.) quaſi dicat. Ne ergo cōtingat hoc de uobis, ſcilicet qđ ſitis abhominatio Deo, cuſtodite uos ipſi,

non relinquentes totum custodiæ Angelorum, uel prælatorum. Custodite, inquam, pudicitiam uestram, quæ est res tam preciosa, tam impugnata, & in tam fragili loco posita. Et hoc facite, quando simul estis, non confidentes de societate; & etiam si sitis in ecclesia; uel alio quocunque loco, non confidentes de loci sanctitate (& inuicem) idest unus indefinite alterum, quicunque sit, non confidentes de personæ conditione quacunque. Quamuis autem sic faciatis, quod in uobis est; tamen non puteris hoc sufficere, nisi & ipse Deus hoc faciat, sed confidite, quia, si quod uestra interest facitis, ipse Deus, qui habitat in uobis, qui multis modis solet suos custodire, hoc modo custodiet uos, ex uobis.

Cap. LXXXIX.

ET si hanc, de qua loquor, oculi petulantiam in aliquo vestrum aduerteritis, statim admonete: ne male capta progrediantur, sed de proximo corrigãtur.

¶ Custodia mutua valet ad duo. Ad cauendum peccatum ideo dixit in præcedenti mandato. Deus, qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex vobis, scilicet a malo. Item ad depræhendendũ malum; si fiat, & circa hoc tradit hoc mandatum dicens. Quid sit faciendum, quando depræhenditur, scilicet quia monitio est facienda, & statim. Et subiungit causam duplicem scilicet resistentiam futuris, ne cæpta progrediantur; correptionem de præteritis, vt de proximo corrigantur Et sic tria cõtinet hoc mandatum scilicet mandati substantiam, & tempus exequendi, & causam. Sed quæreret aliquis circa primum. Nunquid tenemur ad correctionem fraternam de venialibus? Videtur, quod non.

non: Nullus enim tenetur se corrigere de venialibus. Alioquin per venialia damnaretur. Quid ergo mandat August. dicens quod de petulantia oculorum debemus fratrem corrigere, cum huiusmodi petulantia potius iudicanda sit venialis, quam mortalis? respondo venialia sunt dispositio ad mortalia, sed quædam sunt dispositio remota, quædã propinqua, vel ratione multitudinis, sicut in illo, qui assidue huiusmodi sine numero committit, vel ratione magnitudinis, sicut sunt aliqua mendacia, & aliquæ detractiones, & similia, uel ratione connexionis cum mortali, sicut sunt colloquia impudica, & visus, & huiusmodi circa mulierem. Sicut ergo aliquis videns aliquem incedentem per viam, per quam credit, quod statim incurret periculum mortis, peccaret, nisi retraheret eum, ita potest aliquis peccare mortaliter, nisi corrigat fratrem de huiusmodi uenialibus, quæ sunt dispositio propinqua ad mortale: & de talibus est petulantia, de qua hic loquitur. Est enim dispositio ualde propinqua ad peccatum mortale. Tenemur igitur ad correctionem fraternam de uenialibus interdum, non inquã tum uenialia, sed inquantum ad mortale inductiua: Quod innuit Aug. cum causam huiusmodi correctionis assignat dicens (ne cæpta progrediantur) In alijs autem casibus, quamuis huiusmodi correctio non sit de necessarijs ad salutem, tamen est de expedientibus. Ad id, quod dictum est in contrarium, dici potest, quod hæc non est uera: nullus tenetur se corrigere de uenialibus: quamuis enim uenialia nunquam sint mortalia, tamen negligentia corrigendi se de uenialibus, potest esse mortalis in casu simili supra posito; sicut & contemptus uenialium, potest esse tantus, quod erit mortalis. Et negligen-

gligentia in superiori parte rationis non corrigentis inferiore circa uenialia, potest esse mortalis. Sed iterum quæritur circa secũdum, quare dicit statim, cum istud mandatum sit affirmatiuum, & affirmatiua non obligant ad semper sed pro loco, & tempore? Respondeo. Quædam sunt peccata iam commissa, & non sunt iam in actu ad correctionem, de istis sufficit, quòd pro loco, & tempore, seruata opportunitate, fiat correctio, immo secundum quosdam de commisso iam delicto tenentur nisi soli prælati, & quo ad alios est consilium. Alia uero sunt, quæ sunt in actu, circa ista statim adhibenda est admonitio, sicut, igne accenso, statim currendum est ad aquam, sine expectatione. Et de talibus loquitur hic, sicut patet ex hoc quod dicitur. (Et si oculi petulantiam in aliquo uestrum aduerteritis) scilicet in ipso actu. ¶ Circa tertium notandum, quod non solum propter causas, quas dicit, sed propter multas alias rationes, debet uigere huiusmodi admonitio multum, quæ dicitur fraterna correctio in religione. Est enim quædam fraternitas, quæ dicitur naturæ, secundum quam omnes descendentes ab Adam dicuntur fratres, Alia fidei, secundum quam omnes Christiani dicuntur fratres, quia habent eandem fidem. Alia professionis, secundũ quam dicuntur fratres, qui sub eadem professione uiuunt, sed omnes fraternitates concurrunt in religiosis. Cum ergo huiusmodi correctio fiat ratione fraternitatis, iuxta illud Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum. Quantum tenentur ad hoc religiosi, inter quos est tanta fraternitas? Item Eccles. 19. dicitur. Corripe amicum. Ex quo innuitur quod huiusmodi correctio impendi debet maxime amicis, iuxta illud

illud Apostoli. Quos amo, arguo, & castigo. Et ideo ueriores amici magis tenentur corrigere: Sed uerior est amicitia illa, quæ Christi amore est conglutinata, sicut dicit Hiero. & talis est in uiris religiosis. Ex quo patet, quòd magis tenentur ad huiusmodi correctionem in fratribus suis. Item proximitas est causa huiusmodi correctionis: Nõ enim tantum tenemur extraneis, uel remotis, quantum vicinis, Eccles. 19. Corripe proximum, ex quo sequitur, quòd magis tenemur proximiori. Quis autem proximior; quam Ille, cum quo continue conuersamur? Sic autem est in claustro. Item sanctitas rei ex seipsa prouocare solet, vt videns in ea sordem, statim festinet abstergere, vt si quis videret sordes in altari Deo consecrato. Cum ergo quilibet religiosus sit Deo consecratus; Quomodo potest se frater eius continere, quin statim laboret abstergere sordem peccati, si videt eam in ipso? Et ideo bene dicitur Apoc. 22. Sanctus sanctificetur adhuc. quasi dicat. Ex hoc, quòd sanctus est, plus debet curari de eius sanctificatione, si in aliquo inquinetur. Item peccatum fratris redundat in damnum commune, iuxta illud, Nam tua res agitur, paries cum proximi ardet: Sicut ergo quando ignis est in vna parte domus, quilibet nititur extinguere, ne tota domus comburatur: Ita curandum est, statim extinguere peccatum, in quocunque fit in religione. Ideo dicit August. (statim admonete, ne male cępta progrediantur) scilicet in ea. Item arguere est proprium opus spiritusancti secundum illud Ioh. 16. Ille arguet mundum de peccato. Quomodo ergo potest credi, quòd spiritusanctus habitet in illis, qui numquam arguunt? Ideo signanter dicit Apostolus Gal. 6. Vos, qui spirituales estis, in-

ſtruite huiuſmodi, ſcilicet delinquentes. Patet ex his, quod viri religioſi multum tenentur ad fraternam correctionem, & ratione magnæ fraternitatis, & ratione veræ amicitiæ, & ratione magnæ proximitatis, & propter ſtatus ſanctitatem, & propter propriam vtilitatem; & propter ſpiritum inhabitantem. ¶ Sed notandum circa modum correctionis, quòd huiuſmodi correctio facienda eſt cum lenitate. Delinquentes ei ſunt quaſi infirmi, & ideo cum lenitate ſunt tractandi. Gal.6. Inſtruite in ſpiritu lenitatis. Item cum humilitate, Superbus eſt enim animus humanus, & ideo cum ſuperbe loquitur eidem alius, ſequuntur inde potius iurgia, quã alij fructus, iuxta illud Prouer. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Propter quod dicitur Prouer. 18. Cum obſecrationibus loquitur pauper ſcilicet ſpiritu humilis. Et econtrario. In ore ſtulti iurgia ſuperbiæ ſcilicet ſuperba correctio. Prouer.14. Itẽ cum compaſſione. Non enim eſt veræ iuſtitiæ indignari peccatoribus, ſed compati, & ex compaſſione corrigere, & eos diligere Pſal.79. Corripiet me iuſtus in miſericordia ſcilicet compaſſionis: Item cum diſcretione, Aliter enim corrigendi ſunt maiores, aliter pares, aliter minores; aliter grauia peccata, aliter leuia, aliter occulta, aliter manifeſta ſunt corrigenda, ſeu tractanda. Et in omnibus ſeruandus eſt locus, & tempus, & oportunitas, Quod quia non obſeruant quidam habentes zelum in correctionibus, ſed non ſecundum ſcientiam, dicit Bern. Zelum tuum infrænet ſcientia ſcilicet diſcretionis. Item cum moderamine: Non enim de feſtucis proximorum ſunt faciendæ trabes, ſicut faciũt aliqui, qui docti ſunt in culpas aliorum arguendas 2. Timo. 2. Seruum Dei cum modeſtia corripientẽ.

idest

ideſt cum modo debito. Eſt autem modus debitus, vt potius culpæ ſemper alleuientur, quam aggrauentur. Seneca. Lauda parce; uitupera parcius. Item cum tranquillitate, Correctio enim, quæ fit, cum turbatus eſt animus, frequenter eſt quædam impatientiæ offenſio, mentiens in ſe correctionem. Eccleſ. 19. Eſt correctio mẽdax in ira contumelioſi. Ideo vir ſapiens expectat facere correctionẽ, quouſque habeat animum tranquillum, vt tranquillitate iudicet, ſicut Deus cum tranquillitate iudicat Sap. 12. Exemplum de Philoſopho qui iratus contra ſeruitorem ſuum dixit. Iam te uerberarem niſi eſſem iratus; Patet ergo modus, quo facienda eſt correctio, quia cum lenitate, cum humilitate, cum compaſſione, cum diſcretione; cum moderamine, cum tranquillitate ¶ Porro ex eius correctione facta, debito modo, ſequitur fructus multus. Vnus eſt animæ liberatio. Si enim correctus audit corrigentẽ, lucratus eſt animam fratris Mat. 18. Si autem non audit, ſaltem ſuam liberat. Ezech. 3. Tu uero animam tuam liberaſti, ſcilicet poſtquã dixiſti impio impietatem ſuam, & noluit ſibi cauere. Vnde patet, quod anima una ſemper liberatur, ſcilicet uel correcti, uel corrigentis. Alius eſt diaboli fugatio. Fugit enim lupus, ubi exclamatur. Quo cõtra Ber. Securus accedit tentator, ubi nullus timetur reprehenſor. Alius eſt peccati cognitio: Frequenter .n. committens culpam, non aduertit, quod facit, aut ſi aduertit, non cogitat ſe male feciſſe, aut ſi male, non multum male, Eccleſ. 19. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: non feci hoc, ſcilicet quod tu dicis, uel non feci male. Alius eſt cautela de futuris Prouer. 29. Correctio tribuit ſapientiam, quia ſcilicet per hoc fit homo cautior, ad ca-

uendum in futuro. Alius est puritatis augmentatio. Vas enim aureum, uel argenteum quãto plus confricatur, tanto plus purificatur: Et ita boni uiri religiosi, quanto plus corriguntur, tanto puriores fiunt: Et ideo intelligentes hoc non ferunt grauiter; Ecclesi.10. Vir prudens, & disciplinatus, nõ murmurabit correctus. Exemplum de Augustino Episcopo qui dixit. Ego senex, & Episcopus paratus sum ab omnibus corrigi, & emendari: & illum amicum meum existimo, cuius linguæ beneficio, ante diem extremi iudicij animæ meæ maculas tergo. Alius est amicitiæ acquisitio: quamuis enim religiosus correctus interdũ ferat moleste in principio: tamen rediens ad cor, aduertit corrigentem amicum suum verum Prouer. 28. Qui corripit hominem, inueniet gratiam postea apud illum: magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. Quia ergo ex huiusmodi correctione sequũtur animæ liberatio, hostis fugatio, peccati cognitio, ad cauendum in futuro sapientia, puritatis augmentatio, amicitiæ acquisitio; bene dicitur, quod bonum est arguere. Patet ex iam dictis, quod sex sunt rationes, quare in religione multum debet vigere fraternitas, & charitatiua admonitio: Et sex quæ sunt circa modum correctionis seruanda: Et sex fructus qui ex hoc subsequuntur.

Cap. XC.

SI autem & post admonitionem iterum, vel alio quoque die, idipsum eum facere videritis: iam velut vulneratum sanandum prodat, quicumque hoc potuerit inuenire.

¶ Postquam depræhensa culpa fraterna: facta est admo-

admonitio secreta, & non prodest: procedendum est ad denunciationem. Circa quam tria solent con currere: Primum est culpæ indicatio. Secundum indicatæ conuictio. Tertium conuictæ dijudicatio. Et ideo circa ista tria, tradit mandata tria. Primum hic. Secundum ibi. (Primus tamen est altero) Tertium ibi. (conuictus vero) ¶ Circa indicationem vero faciendam, innuuntur quattuor in hoc mandato, scilicet quādo est facienda, quia post iterationem culpæ a fratrum monitione: Et ideo di cit. (Si post admonitionem &c.) Item quare est facienda: quia propter periculum delinquentis: & ideo dicit. (Iam velut vulneratum) Item ad quid est facienda: quia propter bonum scilicet ut subueniatur periculo: Ideo dicit. (sanandum prodat) Item a quo est facienda: quoniam a quolibet, qui hoc depræhenderit. Et ideo dicitur (Quicunque &c.) ¶ Sed quæreret aliquis circa primum. An liceat culpam fratris indicare prælato, vel fratribus, vel in capitulo proclamare publice:non pręmissa se creta admonitione? Videtur, q non, quia dicunt iura, q denunciationi debet præcedere charitatiua admonitio, secundum illud Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum. Et hoc idem Aug. videtur innuere in isto man dato, quòd si sic est, tunc videntur omnes religiosi peccare, qui proclamant pro culpis fraternis, non præmissa admonitione. Ad hoc autem intelligendum: Sciendum est, q sunt quædam peccata manifesta: & hæc quæcunq; sint, siue parua, siue magna, non requirunt secretam admonitionem, sed publice sunt corrigenda. 1. Timo. 5. Peccantes corā omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. Glo. pec cantes, qui manifesti sunt. Alia sunt occulta: Et ho

rum

rum quædam ſunt modica, vt exceſſus in riſu, & hu iuſmodi: & ita annexa fragilitati humanæ, quòd vix eſt aliquis, quantũcumq; perfectus, qui ſepties in die non offendit in illis. Iſta vero, quia ſunt cuiuſdam quaſi neceſſitatis, non habent notabilẽ verecundiam, neq; adducunt infamiam. Et ideo non oportet, in iſtorum correctione, præcedere admonitionem. Ratio enim, quare debet fieri ſecreta admonitio, ſecũdum ſanctos, & magiſtros eſt duplex. Vna eſt, ne amiſſa verecundia, ſi corrigatur frater palam, minus timeat peccare. Secunda eſt, vt parcatur famæ fratris, quantum fieri poteſt, ſalua ſalute illius. Cum igitur cauſæ iſtæ non inueniantur circa peccata iſta: non exigitur ordo huiuſmodi in iſtis, ſed ſine pręcedenti admonitione poteſt frater, etiam in capitulo proclamari: ſiue ſint manifeſta ſiue occulta. Alia ſunt occulta, ſed maiora, quæ habent infamiam, & verecundiam, vt inebriatio, & huiuſmodi, quæ quandoq; ſunt venialia, quandoq; mortalia. In iſtis autem interdum contingit, quod creditur probabiliter, ꝙ per ſecretam correctionẽ prouidetur ſaluti delinquentis, & ſtatui ſuæ religionis, vt ſi verbi gratia, contingat, quòd aliquis probus homo inebrietur ex fortitudine vini, vel alio caſu fortuito, & nunquàm alias contingit ei: creditur, quòd in antea cauebit, ſi fuerit ſecreto correctus, In talibus ſeruandus eſt ordo correctionis, & peccaret, qui hoc indicaret alijs, non præmiſſa admonitione, quia nullus fructus ſequæretur ex tali indicatione, & infamaretur delinquens ſine cauſa, cum per ſecretam correctionem, prouideri poſſit ſufficienter omni periculo. Aliquando vero contingit, propter aliquas circunſtantias, quod creditur probabiliter, quòd per huiuſmodi ſecretam cor-

rectio-

rectionem, non sufficienter prouideretur saluti delinquentis, vel statui religionis suæ, & tunc potest omitti huiusmodi correctio secreta, quia non speratur de fructu, & potest, & debet indicari factum prælato, vel alijs bonis, quæ possunt prodesse, & nõ obesse. Vel etiam de eorum consilio potest fieri proclamatio in capitulo: si tamen potest culpa probari. Aliquando vero contingit, quòd creditur, quòd delinquens est tantæ peruersitatis, ꝙ si corrigeretur secreto, incurreret odium erga corrigentem, vel mala machinaretur cõtra eum: Vel ex hoc dabit operam ad defendendam, vel cooperiendam maliciam suam: Et tunc non solum non debet fieri talis correctio, immo debet non fieri: quia extremæ est dementiæ secundum Hiero. Frustra niti, & nihil aliud, quàm odium quærere, sed tamen prælato, vel alijs bonis prælatis, secundũ modum prædictum, est indicandum. ¶ Ad quæstionem ergo propositam distingue sic, Quia culpa, vel est manifesta, vel occulta. In primo casu non requiritur, ꝙ fiat secreta correctio: nec Dominus intellexit de talibus, cum dixit. Si peccauerit in te frater tuus, cum dicat Glo. id est te solo sciente. In secundo casu iterum distingue, quia culpa occulta aut est de minimis, aut de maioribus, quæ habent infamiam secum. In primo casu, non requiritur etiam admonitio secreta. In secundo casu iterum distingue, aut quia præsumitur, quòd prosit correctio secreta: & tunc non potest sine peccato dimitti. Aut non præsumitur, & hoc iterum dupliciter, vel quia præsumitur, ꝙ non prosit sufficienter, & tamen non est occasio mali. Et tunc potest, & dimitti, & fieri. Vel præsumitur, quòd sit occasio mali, & tunc potest, & debet dimitti. Ad illud quod in contrariũ dictum

est,

est, ꝙ denunciationem precedere debet charitatiua admonitio. Dicendum est, quòd licet verum sit in genere, tamen habet exceptiones in casibus, sicut & aliæ multæ regulæ generales, quia præcepta affirmatiua non obligant in omni casu; sed in casu opportuno. ¶ Item dubitatur de hoc quod dicit, ꝙ post admonitionem si inuenitur iterum fratrē delinquere, debet iudicari. Videtur enim, quòd non solum una admonitio, sed plures essent faciendæ: sicut fiunt in citationibus iudicum, & in vitatione hæretici, qui post primam, & secundam correctionem id est binam admonitionem, vitandus est sicut dicitur 1. Timo. 3. in Glosa. Ad quod dici potest, ꝙ antequàm pœna inferatur iudiciaria, vel vitetur hæreticus, quod est pœnale, plures debent præcedere admonitiones: eo quod pœnæ sunt molliendæ, & non debent inferri sine causa valde iusta, & certa. Indicatio vero culpæ fraternæ, illis, qui possunt prodesse, non fit ad pœnam: sed propter medicinam: Vnde sicut medicus, qui vult subuenire infirmo, & probauit, ꝙ vna medicina non prodest ei; statim recurrit ad aliam. Ita postquàm probatum est, quòd secretæ admonitionis medicina non prodest: potest recurrere ad medicinam indicationis.

Cap. XCI.

CIrca secundum notandum est, quod dicit, quòd pro vulnerato, scilicet in mente habendus est, qui post admonitionem semel factam, incidit iterum in petulantiam oculorum. Ex quo relinquitur argumentum, ꝙ valde mala suspicio habenda est de illis, qui post admonitiones frequentes, nolunt se corrigere, de notabili familiaritate cum mu

lieri-

lieribus. Nec mirum: Familiaritas enim huiusmo di valde periculosa est viro, quamtumcumq; perfecto sicut probatum est per multas experientias. Augusti.in lib.de singularitate clericorum.Quanti, & quales clerici, Episcopi simul, & laici, post magnalia,& signa,& mirabilia, naufragari noscuntur, cum volunt in naui fragili nauigare,hoc est in carne fragili, se exponere periculoso consortio mulierum. Et post. De carbonibus scintillæ dissiliunt; de ferro rubigo nutritur; morbos aspides sibilant, & mulier fundit concupiscentiæ pestilentiam. Quam Salomon sic comparat dicens. De vestimen tis procedit tinea,& à muliere iniquitas viri. Præterea, & si esset homo sanctus de se securus, tamen debet timere, ne mulier, quæ est res fragilis, de facili, male circa ipsum afficiatur, in eodem. Postremo,& si animum nostrum confidimus, in hoc semper in charitate durare: vel illa apud eos debet esse suspicio, ne illæ,quæ nobis non conueniunt, & in nos ipsos forsitan moueantur, aut incitamentis furialibus stimulentur. Præterea,& si non esset reale periculum: certum tamen est,quòd per huiusmo di familiaritatem, status sanctitatis infamia maculatur, quòd quàm graue sit, ostendit idem Augusti nus in eodem dicens. Peius est, quàm mœchia, continentiam ducere criminosam,& infamen duce re sanctimoniam; blasphemiam ingerere religioni. Er post. Continentiæ bonum frustra intrinsecus laborioso agone custodit, qui forinsecus officit, & infamat. Et ideo dicit Apostolus. Ro. 14. Ne blasphemetur bonum vestrum. Cum igitur ex huiusmodi familiaritate, sequatur peticulum proprium, & alterius. Et tam grauis infamatio sanctitatis; qualis prę sumptio potest haberi, de his, qui & ista

sciunt,

sciunt, & tamen nunquàm volunt se corrigere sup istis? Veruntamen est timendum, & eis, & alijs ne intrinsecus libidine sint infecti, quamuis mulieribus non vtantur: sicut auarus cupiditate ligatur, cũ pecuniam à se separari pati non potest, quamuis eadem non vtatur. Idem in eodem. Habent multas diuitias, quas suis vsibus negant, sed pro cupiditate conseruant, quibus amodo perfruantur, & si in vsu non tangantur. Ita, & si qui despexit vinculũ nuptiarum, & aliter vinculis fœmineis alligatur: quamuis nullo concubitu misceatur, desiderio tamen, & visu, & colloquio oblectatur. Amplius ad idem. Minorum est, exempla sequi maiorũ. Cum ergo viri perfecti, & securi inhærent familiaritatibus prædictis, dant occasionem minoribus, idem faciendi, qui cum sint infirmi, de facili corruunt in istis, & pereunt aliorum exemplo. Idem in eodem. Quale præmiũ sanctitatis expectat, qui perniciosũ præbet exemplar, vt infirmi sub prætextu dilectionis subtiliter fornicétur, & pudicus impudicissimæ castitatis præbeat magisterium: destruens, qđ Apostolus cõminatur. Peribit, inquit frater infirmus, in tua conscientia, propter quẽ Christus passus est. Et post. Eleazarus maluit vitam suam tormentis adijcere, quam cuique magister perditionis existere: & nos vbi nulla tormenta sunt, fluxibus solis, nolumus anteponere fratres saluandos. Item ex hoc grauis turbatio generatur socijs: quorum pax esset summo studio seruanda. Virorum enim sanctorum est zelare non solum pro castitate status sui: sed etiam pro pulchritudine castitatis, quæ oritur ex ea, iuxta illud Sap. 4. O quam pulchra est casta generatio, cum claritate scilicet famæ. Et ideo cum videat offuscari eam: non potest non turbari 1. Mach. 2. dicit

cit Mathathias Et ecce pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est. Et super offuscatione pulchritudinis, & claritatis corporalis ipse, & filij planxerunt valde. Quanto datur maior occasio doloris viris sanctis, cum pulchritudo sanctimoniæ spiritualis offuscatur? Item prælati in quibus Deus vel auditur, vel spernitur secundum euangelium solent frequenter ab huiusmodi familiaritate subditos coercere: Et ideo qui se non corrigit, non potest de inobedientiæ malo erga Deum, & suos ministros se excusare. August. in eodem. Possunt parentes: possunt filij: possunt fratres & ipsi (quod plus est) a Deo concessa sibi nature vincula dirumpere. Et clerici, Deo non concedente, immo insuper prohibente, mulierum nexibus compeditam non volunt recusare charitatem. Qualis ergo præsumptio in bonum de his haberi potest, quos nec ruinæ infirmorum: nec turbatio sociorum: nec voluntas maiorũ retrahere potest a familiaritate prædicta? Sane solent aliqui se super hoc excusare. Et hoc tripliciter. Primo pro vtilitate, dicentes, quod hoc faciunt propter aliquam vtilitatem temporalẽ, quæ ex hoc obuenit. Ad quod respondet August. in eodem dicit. Si fęmina vtilior existimatur, non oportebat carnalia emolimenta proponere vtilitatibus spiritualium commodorum. Secundo pro charitate: dicentes quod quicquid circa hoc faciunt: faciunt ex charitate propter salutem earum. Ad quod idem in eodem respondet di. O dilectio, quæ sibi inuidet. O charitas, quæ cupit se in vituperatione laudari. Grande miraculum, vt Virginum castitas virgines faciat velut coniuges ardere. Tertio sanctorum exempla. Aug. in eodem. Sed aiunt. Si de coniunctione scilicet cum mulieribus

clerici

clerici notantur:notandi sunt & sancti Plerique nobiscum: siue Helias, qui mansit apud viduam:siue Apostoli, qui mulieres secum comites circunducebant. Aut Iohannes, qui matrem Domini assumpsit Domino delegante: aut ipse Dominus, cui de suis facultatibus alimenta præstabant mulieres aliquę religiosę: cui etiā Martha ministrabat ad mensam. Et qui singulariter locutus est ad puteum sedens, cum muliere alienigena Samaritana. Vel cui recumbenti fœmina pedes lauit lachrymis. Ad q̄d respondet Augosti.in eodem dicens. Sic callidi argumentatores, & iurisperiti fallaces volunt præuaricari, ipsa iura transuertunt, & inconuenientibus exemplis, velut similes coniecturas obijciunt, qui per Salomonem ipsius legis sagacitate produntur. Peccator inquit homo vitabit correctionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationē. Patet autem eos fraudulenter iura abijcere quattuor modis. Primo, quia faciunt argumentum à maiori affirmatiuè, quod non valet, sicut enim non valet hoc argumentum. Ille miles fortis subijt tale certamen,& vicit, ergo iste debilis pōt hoc idem facere,& vincet. Ita non valet Apostoli,& Prophetæ habitauerunt cum mulieribus, & euaserunt sine peccato, ergo & nos, propter hoc, idem possumus facere. Vnde idem in eodem deridet dicens. Reuera homines magni, qui se comparant Sanctis, & eximia conuersatio vestra sit, quæ prophetis, vel Apostolis videatur æqualis. Secūdò,quia si in hoc imitandos dicunt sanctos, & imitari volunt,debetent eos,& in alljs virtuosis operibus imitari,quod tamen nolunt. Idem in eodem. Ad occasionem luxuriæ nostræ, in peruersum sanctos volumus imitari,& in cæteros actus vestigia imitari nolumus.

In

In omnibus (dicit Apostolus) commendantes nos sicut Dei ministros, in sustentatione multa: in pressuris: in tribulatione &c. Ad has imitationes infirmi sumus, & ad deducendas mulieres possibilitatem nobis imitationis ascribimus. Tertiò, quia nõ est in nobis eadem causa, quæ fuit in sanctis. Dominus enim præuidens, quòd erant futuri hęretici, qui & nuptias condemnarent, noluit mulieres à se, & ab Apostolis omnino repellere, ne ex hoc error iste confirmaretur. Idem in eodem. Præuidebātur à Domino, qui nuptias auferrent: quibus iam tunc, per introductas auctoritates prodebatur, ne maritatæ mulieres accedere vetarentur ad Christum, cui in præsentia seruirent. Quartò, quia permissa familiaritas ad horam, & ex causa fuit valde moderata. Idem in eodem. Sed non sine moderamine fuit illa permissio. Nam si allocutus est Dominus Samaritanam, ad horam docuit, & recessit. Et factum est (inquit euangelista) post hoc, & iter ipse faciebat, per castella, & ciuitates, euangelizās Dei regnum. Et duodecim cum illo, & mulieres, quæ erant curatæ à spiritibus immundis, & infirmitatibus: Maria quæ vocabatur Magdalenæ: de qua eiecerat septem dæmonia: Et Iohanna vxor Cuzæ procuratoris Hærodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant illi, de facultatibus suis. Nunquid adhærebant singularibus singulares, aut indisciplinatæ commorationes perseuerabant, illecebrose conuersantes, vbi tota Ecclesia propemodum videbatur. Et post. Vt de Apostolis breuiter probem, quantnm illis potuit fluxa familiaritas displicere, qui compulsi sunt, & de ipso Domino loquente cum fœmina dubitare, nisi eos maiestatis notitia probata compesceret? Et mirabantur, inquit, ꝙ cum

O muliere

muliere loqueretur. Nemo tamen dixit illi: quid quæris, aut quid loqueris cum illa? Quid autem loquar accessum fœminæ ad pedes Domini prouolutæ: cuius luctus, & planctus, ad defensionem suæ lachrymæ non erubescant improbi flagitare. Et post, Ioannes autem matrem Domini suscepisse videtur: sed matris eius mores maternũ indicat nomen. Helias vero missus est à Domino, relinquere solitudinem, & ingredi tabernaculũ viduæ, ad magnalia facienda: vt famis tempore, tam ipsi viduæ, quàm pupillis eius sufficientia tribueret alimenta; qui ieiunijs vsquequaq; afflictus tolerauerat abstinentiam. Qualis illic fuit communitatis affectus, vbi non erat virtus, & qualem ad viduam habuerit introitum, cui fames dedit hospitium. Quisquis es qui te vis de commemoratione viduæ, & Heliæ vocari discipulum, prius solitudines, afflictiones, & quadraginta dierum tolera ieiunia. Ex his ergo patet, quòd nec vtilitas temporalis, nec charitas spiritualis, nec exempla sanctorum hos excusat, sed allegationes huiusmodi reputandæ sunt excusationes ad excusandum in peccatis. ¶ Postremo notandum quanto zelo moueatur idem vir sanctus contra tales familiaritates inseparabiles. Ostẽdit enim eorum stultitiam talem, sicut esset illius, qui vnam febrem haberet, & aliam sibi procuraret, vt haberet duas, dicens. Caro concupiscit aduersus spiritum: habes carnem tuam, quam superes semper: quid tibi vis aliam adducere? Nemo super vnam febrem cupit habere peiorẽ, ne incipiat omitriceo insanabili laborare. Item ostendit fraudes diaboli circa tales multiplices dicens. Diabolus his nititur blandimentis: vt subtractis omnibus iaculis concupiscentiæ: tam diu sopitum ignem sine vllis

flammis

flammis occultet: donec duas faculas iungens simul ambas accendat: Et tam diu cessat sęuiciæ suæ tela supponere: donec sicut peritus venator, quos occisurus est, laquei sui vinculis alliget. Item dicit. Nullis procellis diabolus inquietat, & hanc exhibet lenitatem, vt duas naues connectat ad inuicē quiete, quod cum fecerit, iunctas repentinis turbinibus in semetipsis elidere possit, & perdere. Item præfert istis quosdam sæculares coniuges dicens. Adhuc habet quid mirari: cum de Christianis videam plerosq; maritos pariter, & vxores continentiā vouentes, domicilia singularia eligere, & apud spadones nostros fœminæ cohabitatio nunquàm potest habere fastidium. Item præfert istis Iudæos dicens. Iudæos considerent vsq; hodie, pro legis imperio, carnis suæ partem circuncisione truncare, & sciant quid merentur, qui euangelio iubente dissimulant circuncisi mulierum præsentia peragere Domini voluntatem. Item præfert istis sacerdotes idolorum, qui ob reuerentiam suorum simulacrorum eunuchantur voluntarie dicens. Puto ꝙ, & de gallis suis nobis exprobrantur. Insultent, qui abscindentes semetipsos libenter excruciant, dummodo simulacrorum dissimulationes pereant. Clerici vero pro dignitate sacerdotij cœlestis, non fundunt sanguinem, non ferrum tolerant, non est aliquod vulnus, non est aliquis cruciatus, sed solum contra Dominum fœminæ tenet aspectus. Item inducit contra istos amorē Christi ad Ecclesiā dicēs. Ausus sum dicere, à Deo patre missus est filius, de sinu patris, vt ecclesiam faceret innocentem: & clericus fęminæ latus deserere non potest, ne Christi Ecclesiam reddat infamem. Item inducit contra istos fragilitatem propriā dicens. Vnusquisq;, qui

securus est, quia necdum tentatur: timeat, ne tentetur, quia nihil de illo dicitur: prospiciat, ne dicatur. Patet ex his, quàm mala præsumptio potest haberi de talibus, contra quos vir sanctus tanta detestatione inuehitur. Proculdubio falsa est dilectio, non vera charitas, quæ sic iungit. Vnde idem in eodem. Malum velamento boni nominis tegunt. Vnde apud eos falsa dilectione vera dilectio violatur. Sed exclamat charitas, & appellat. Tales ego non iunxi: altera est, quæ me simulando coniunxit, nunquàm fluxus foueo, per me sanctitas non potest culpari. Patet ex iam dictis, quàm malam presumptionem generant, qui tam inseparabiliter adhęrent familiaritatibus notabilibus mulierum.

Cap. XCII.

Circa tertium notandum, ꝙ sunt quidam, qui ex aliqua mala commotione interdum accusant fratres suos: non ad sanandum, sed ad confundendum: huiusmodi accusatio est diabolica. Ipse enim diabolus dicitur accusator fratrum. Apoc. 12. Et constat, ꝙ non accusat ad sanandum, sed ad perdendum. Sic isti sunt, qui vulneratis addunt vulnera, secundum illud Iob. 13. Concidit me vulnere super vulnns. Psal. Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Isti sunt sicut medici proditores, qui sub specie medicinæ ministrant venenum, quia sub specie correctionis, quæ debet esse medicinalis, intendunt hominem confundere. En decies (inquit Iob. 19.) confunditis me, loquens illis, qui sub specie amicitiæ, & correctionis hoc faciebant. Item isti sunt sicut quædam bestiæ crudeles, quæ extrahunt cadauera hominum de sepulcris, & in ea de-

sæuiunt:

sæuiunt: Sic & isti vadunt scrutando multa mala, & producentes ea in lucem, desæuiunt in illos, quos peccatum occidit. Et ideo vertunt religionem, quę est hæreditas domini, in speluncam. Hiere. 12. Facta est hæreditas mea mihi, quasi Leo in silua. Glo. 70. Nunquid spelunca hienæ hæreditas mea mihi? Hiena nocturna bestia, mortuorum deuorat cadauera, & de sepulchris effodit corpora. Isti tanquā spiritu malo exagitati non solent seruare modum in accusando: modo occulta indebite publicando: modo suspiciones assequendo: modo falsa imponendo; modo clamoribus totum capitulum replendo: modo disciplinam traditam in accusando penitus dimittendo, & huiusmodi multa committendo. Et ideo faciunt capitulum omnibus odiosum. Amos 5. Qui conuertitis iudicium in absinthium. Quod quidem fit, cum capitulum, quod est locus iudicij, redditur odiosum, propter amaritudines ibidem iniuste oppressorum. Isti interdum desæuiunt in peccatores iam compunctos, & mortificatos, per pœnitentiam: Et sunt in crudelitate similes illi, qui Christum iam mortuum lanceauit. Psal. Non est recordatus facere misericordiam, & persecutus est hominem inopem, & mendicum, & compunctū corde mortificare. Porro ex his pestiferis accusationibus, solent tria mala sequi scilicet. Malum in accusato. Quandoq; enim incurrit in grauem turbationem. Gen. 37. Ioseph accusauit fratres suos apud patrem suum crimine pessimo. Et postea secutum est tantum odium fratrum ad eum, ꝗ eum vendiderunt: Nunquid nos meliores sumus illis patriarchis, quibus illa accusatio fuit primaria occasio tanti mali. Item malum in accusante, Solet enim Deus se habere ad hominem, sicut ipse se ha-

bet ad fratrem suum. Et secundum illud. Nolite iudicare,& non iudicabimini. Dimittite,& dimittetur,& similia: Et ideo Deo faciente, accidit interdum,vt qui sic intendit fratrē corrigere, & confundere, ꝙ & ipse confundatur in similibus. Exemplum in Vitis patrum. Frater interrogauit senem, Si videro culpam fratris mei; bonum est celare eā? Dicit ei Senex. Quacumq; hora tegimus peccatum fratris nostri, teget & Deus nostrum: Et quacunq; hora,prodiderimus culpam fratrum: & Deus prodet nostram similiter. Item malum in assistentibus, qui ex hoc scandalizantur, & mouentur contra sic accusantes. Dicunt Euangelistæ, quòd Pilatus videns maliciam Iudæorum accusantium Christum coram se: eos reputauit inuidos: & ipse compatiēs nitebatur eum liberare. Dicitur iterū Daniel.25. ꝙ Iudæi non permittebant aliquem Iudęum coram se lacerari verberibus, quantum meruisset. Quomodo ergo viscera Christiana poterunt se continere, quin moueantur contra illos, qui & Christiani sunt, & tamen coram ipsis accusationibus innumeris fratrem suum lacerant christianum? Proinde virorum Sanctorum est, nunquàm indicare culpam fratris illis, qui non possunt prodesse: nisi ad hoc vt iuuent, Sicut infirmitas infirmi solet ostendi medico, ad hoc vt iuuet. Vnde & sorores Lazari: sic indicauerunt infirmitatem fratris sui bono medico, qui eum poterat iuuare: dicentes. Ioan. 11. Domine quem amas infirmatur. Et ideo bene dicit vir Sanctus (sanandum prodat) quasi dicat ad hoc prodat, vt sanetur, & non ad aliud. ¶ Circa quartum videtur,ꝙ male dicat,cum dicit (quòd indicet culpam fratris iterum delinquentis,quicumque potuerit hoc inuenire.) Potest enim hoc inuenire

nire aliquis, qui non correxit eum alias, & talis videtur, ꝙ debeat in secreto corrigere, priusquam indicet secundum supradicta. Præterea, quid faciendum illi, qui inuenit huiusmodi culpam, & nũquàm correxit fratrem super hoc: scit tamen fuisse correctum ab alio? Respondeo. Ille qui nunquàm correxit fratrem, nec scit ab alio correctum, debet corrigere secreto, antequàm procedat ad indicatio nem. Nec de tali loquitur hic, sed de illo quẽ correxit, vel scit correctum. Quod patet ex ipsa littera, quæ dicit (Si post admonitionem, idipsum facere eum videritis.) Et est idem, siue ipse, qui inuenit, ipsum monuerit, siue sciat monitũ ab alio, quia eadem est coniectura de vulneratione. Sed quid est, quòd dicit (potuerit inuenire.) Nunquid debet frater esse sollicitus, de indaganda culpa fratris? Respon. Est quædam sollicitudo suspicationis: & hæc non est bonarum mentium. Est alia compassio nis, sicut quando aliquis videt aliquem infirmum conualuisse, ex compassione plus cogitat aliquando, si forte patitur aliquid recidiui, quàm cogitat de illo, qui nunquàm fuit infirmus, & hæc est charitas. Et ita, quando aliquis scit fratrem suũ quandoq; peccasse: ex charitate potest plus circa illum esse sollicitus, ne relabatur, quàm circa aliũ, quem nescit sic peccasse. Et sic ad religiosum pertinet, quando aduertit fratrem suum infirmum, indicare, ad hoc, vt subueniatur ei, ita & hic (quicumq; talem inuenit debet indicare.)

Cap. XCIII.

PRius tamen est alteri, vel tertio demonstrandum, vt duorum, vel trium possit ore conuinci, & competenti seueritate coerceri.

¶ Dato mandato circa peccata indicanda: tradit mandata circa conuincenda, & Primo circa quædam antecedentia ad conuictionem, Secundo circa ipsam conuictionem: ibi (si autem negauerit) Antecedentia vero sunt duo. Vnum est procuratio testium: Aliud charitatiua admonitio coram solo prælato, circa quod tradit mandatum ibi (sed antequàm alijs demonstretur) Circa procurationem testium, Primo tradit mandatum circa modũ procurandi. Secundo circa retractiuum ab huiusmodi, ibi (nec vos iudiceris esse &c.) Dicit ergo (Prius tamen &c.) quasi dicat. Quamuis mandatum sit, quòd post admonitionem fiat indicatio de peccato inuento, tamen quia aliqui solent interdum negare culpam suam, prius quam iudicentur: coram alijs publice ostendatur culpa delinquentis, cum tamen intimauerit alteri, vel tertio: vt duorũ, scilicet sui, & alterius, Quando vni soli ostenditur, vel trium scilicet sui & aliorum duorum, Quando tertio demonstratur, possit ore conuinci: secundũ illud. Vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum Mat. 18. Et competenti, secundum exigentiam culpæ, & aggrauationem negationis, seueritate coerceri, qui noluit per charitatiuam admonitionem corrigi.

Cap. XCIV.

SEd quæritur hic circa accusationes, quas faciũt religiosi in suis capitulis, ad quas pertinet pręsens mandatum. Primo. Vtrum liceat accusare sine teste? Ad quod dicitur, quod in illis casibus, quibus non requiritur præsens admonitio, secundum distinctionem prædictam, nec requiritur so-

lennitas

lennitas testimonij, quia non habent infamiam huiusmodi, & periret fructus accusationum huiusmodi, propter difficultatem quærendi testes in talibus. nec de talibus loquitur hic: sed solum de illis, in quibus præcessit admonitio, sicut patet in littera.
¶ Secundo quæritur. Vtrum vnicus testis sufficiat sic accusanti? Et videtur, quod sic, propter illud, quod dicit (alteri) In isto enim casu non habet accusans nisi vnum testem. Contrarium vero videtur per euangelium quod dicit. Non in ore vnius, sed duorum, vel trium stet omne verbum, ergo verbū Euangelij sic debet stare. Ad hoc dicitur: quando agitur de peccato, per modum denunciationis ad pęnitentiam: sufficit vnicus testis, cum denunciante, quia denuncians habetur, in isto casu, pro primo teste eo quod agitur Dei negocium, cuius suut testes vterque. Ita & verbū Euangelij seruatur, quia duo sunt testes in hoc facto. Cum vero agitur de peccato per modum accusationis, eo quòd accusans agit proprium negocium, indiget duobus testibus alijs, in proclamationibus ergo religiosorum in capitulis: sufficit cum proclamante vnicus testis, eo quod huiusmodi proclamationes deuunciationes reputantur, & non accusationes secundū iura.
¶ Tertio quæritur. Quid faciendum sit in delictis, quæ non corriguntur, nec tamen iterantur, quia ibi non potest fieri, quod dicit August. videlicet vt demonstretur alteri, cum illud non iterum committatur. Verbi gratia Aliquis est furatus aliquid, frater sciens hoc correxit eum secreto, postea non iterat furtum: tamen non reddit ablatum, & posset reddere. ℞. Si corrector aliquem conscium habet primi facti, vel aliquos, debet procedere, sicut hic dicitur. Si autem non habet, vel ipsi quos habet,
nolunt

nolunt testificari, ei sufficit admonitio secreta primo, & postea dicere prælato, vel prudentibus, qui possunt prodesse, & non obesse. Ita tamen quod dicat prælato illum, vel illos, qui possunt testificari, vt eos compellat ad testimonium, si noluerint. Quod si fecerit, procedat, vt hic dicitur. Si autē noluerit corrigere, vel ipsi noluerint obedire, liberatus est ab huiusmodi processu, propter defectum testium. ¶ Quarto quæritur. Quid faciendum sit, in facto iterabili, quod iteratur, sed non inuenit, qui velit cum eo explorare, vel explorantes nequeunt depræhendere culpam? ℞. In primo casu debet recurrere ad prælatum, vt aliquos ad hoc compellat: Quod si noluerit, vel factum depræhendi nequierit, liberatus est, vt in casu præcedenti. ¶ Quinto quæritur. Vtrum quilibet teneatur procedere vsq; ad huiusmodi accusationem, cum potest; cum hoc videatur nimis laboriosum? ℞. Cum omnes teneamur pro salute fratrum animas ponere, multo magis & ad hoc tenemur: Vnde Dominus non solum dicit de correctione secreta facienda: sed etiam addit, de testibus adhibendis, & de dicendo Ecclesiæ Matth. 18. Militans vero sub regula Augustini: non solum ratione Euangelij, sed etiam ratione regulæ plus tenetur. Sunt tamen casus, in quibus absoluitur ab huiusmodi tentione, ad quam in genere tenetur regulariter. Vnus est, quando non est spes de fructu, vel propter defectum iudicis, vel assistentium, vel propter maliciam corrigendi. Alius est, quando prælatus, & alij communiter sciunt culpam corrigendi, extra forum confessionis. Alius est, quando aliquis vacat melioribus, vel æque bonis, quæ impediunt eum ab hoc facto prosequendo. Alius est, quando per alium fit negocium sufficienter.

cienter. Alius eſt, quando obedientia trahit eum ad alia: & alij forte plures. Niſi ergo propter caſum aliquem rationabilem excuſetur frater: quilibet tenetur ad prædictum proceſſum, & pro loco, & tempore, & opportunitate ſeruanda, poſtquam admonitiones ſecrete non proſunt. ¶ Sexto quæritur, quid ſit faciendum, cum non poſſunt inueniri teſtes, niſi tales, de quibus creditur, quòd ſi oſten ditur eis, oberunt inſultando delinquenti: & ſimilia faciendo. Item quæritur: quando iudex & affi ſtentes creduntur eſſe tales, quod idem accidet? ℞. Quattuor poſſunt eſſe huiuſmodi teſtium procuran dorum differentiæ. Poſſunt enim eſſe tales, quòd creditur probabiliter, quod nec proderunt, nec oberunt: aut tales, qui oberunt, & non proderunt: aut tales, qui ad aliquid proderunt, & ad aliquid oberunt. In primo caſu poteſt ſuperſederi. In ſecundo debet ſuperſederi. In tertio eſt procedendum omnino. In quarto eſt diſtinguendum, comparando nocumentum, cum vtilitate. Si enim ma ior eſt vtilitas, quam damnum, eſt procedendum: Si econtrario: non eſt procedendum. Verbi gratia. Si ex indicatione culpæ mortalis iſte corrigitur, & non confunditur, niſi inter fratres ſuos: maior eſt vtilitas, quam damnum: eſt procedendum. Si autem corrigitur, ſed totus conuentus infamatur, in aliqua magna ciuitate, maius eſt quo ad bonum cõ mune, nocumentum, quam vtilitas, & non eſt pro cedendum. Idem autem quod dicitur de teſtibus, dici poteſt de iudice, & aſſiſtentibus. ¶ Vltimo No tandum, quòd de accuſationibus iſtis, ſequuntur fructus idem, qui ſupra notati ſunt circa fraternam admonitionem: Et præter illos fructus multa ſunt quæ debent ad hoc inducere. Qui enim ſciunt cul-

pas,

pas, & per accusationes possunt corrigere, & non faciunt, reputantur consentientes, secundum decretalem, quę illos consentientes interpraetatur, qui cum possunt resistere manifesto facinori, desinunt obuiare. Et ideo dicit Augustinus infra. Magis quippe innocentes non estis, si fratres uestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis, Item quando fit iusticia de delicto conuicto, boni redduntur cautiores ad cauendum simile. Prouer. 21. Mulctato pestilente, sapientior erit paruulus scilicet ad cauendum. Malorum etiam audacia reprimitur. Vnde Eccles. 8. dicitur a contrarijs. Quia non cito profertur contra malos sententia, idcirco absque vllo timore filij hominum perpetrant mala. Patet ergo per huiusmodi, quòd accusationes vtiles sunt proximis, & bonis, & malis, quando manifesta correctio cedit ad vtilitatem cómunem: pro qua debent viri charitatem habentes multum zelare, sicut homines mundi, pro bono cõ muni patrię, vel communitatis. Et ideo repraehendit Dominus per Ezechielem. 33. hæc omittentes dicit. Non ex aduerso ascendistis, neque opposuistis vos murum pro domo Israel. Item Christus, qui in hoc apparuit, vt destruat opera diaboli, sicut dicitur. Iohan. 3. Petit in hoc auxilium contrà malos dicens. Psal. 93. Quis consurget mihi aduersus ma lignantes; aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem? Quomodo ergo possunt se excusare, ab infidelitate homines sui, qui viriliter se non accingunt ad pugnandum cum eo aduersus peccatum, etiam vsque ad sanguinem, si fuerit necesse, sicut & ipse pugnauit. Et quantomagis vsque ad proclamationem? Item dicitur de Moyse. Exo. 32. quòd ipse cum filijs Leui zelo Domini accensi contra

tra

tra peccatores,occiderunt vna die quasi vigintitria millia. Numeri 4. Phinees eodem zelo interfecit Israelitem virum concubantem cum Madianitide. Dauid Psal. 100. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ:ut disperderem de ciuitate omnes operantes iniquitatem. Iudas Machabęus. 1. Mach. 3. Persecutus est iniquos perscrutans eos,& eos qui perturbabant populum suum succendit. Quid ergo dicent his consideratis exemplis homines, qui usq; ad accusationem nolunt consurgere aduersus peccatum. Vbi est spiritus ille, qui in igne apparuit super discipulos, in signum zeli secundum Greg. quem habere deberent? Item homines mundi infatigabiliter persequuntur in iudicio iniurias suas, & suorum: Et heu nos secundum Chrysosto. in iniurijs Dei, patientes sumus. Quo contra Eccles. 4. Vsque ad mortem, certa pro iusticia. Si ergo nolumus inuolui in reatu delinquentium: si proximorũ bonum uolumus, si pro communi bono zelamus: Si Christo fidelitatem seruare uolumus: si sanctorum exempla nos mouent: si Christi iniuriæ nos tãgunt: debemus pro loco, & tempore fratres proclamare in charitate pro correctione eorum.

Cap. XCV.

NEc vos iudicetis esse maleuolos, quando hoc indicatis: magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis; tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultare, dum timet secari, nonne crudeliter a te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto potius ergo debetur manifestare, ne deterius putrescat in corde?

¶ Aliqui

¶ Aliqui retrahuntur interdum a fratrum proclamatione existimantes, quod hoc non posset fieri sine peccato: Et ideo post mandatum de modo procurandi testes, tradit hic mandatum circa retractiuum ab hoc. In quo tria tangit. Primo dicit, quod huiusmodi indicatio non est ascribenda maliciæ: Secundo ostendit contrarium potius esse peccatum dicens (magis quippe &c.) Tertio ponit huius rationem dicens (si enim frater tuus. &c.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd triplex est timor, propter quem interdum retrahuntur aliqui a proclamationibus faciendis, scilicet Timor offensæ proximi. Timor proprij damni. Timor offensæ Dei. Quidam enim retrahuntur: quia timent turbare proclamatos, & hoc malum: quia salus eorum paci præferenda est. Et ideo dicitur Eccles. 4. Ne reuerearis fratrem tuum, in casu suo: Ne retineas verbum in tempore salutis. Alij quia timent, ne aliqua occasione, obueniant sibi aliqua mala in se, vel in amicis suis, & isti præferunt bona propria bonis Dei. Gre. Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos surgere odia formidamus: iam non lucra Dei quærimus, sed nostra. Alij quia timent peccare, & hoc maxime in viris sanctis solet accidere, quia trepidant frequenter timore, vbi non esset timendum: Solet autem eis hoc accidere interdum ex diaboli calliditate: Ipse enim sciens quantum bonum sequitur in religione ex proclamationibus, & sciens quod boni viri nullo modo desisterent ab hoc, quamdiu crederent illud esse bonum: suggerit eis, hoc procedere ex malicia: vt sic eos retrahat. Et est simile, quantum ad effectum, in Domini passione: quam postquam diabolus cognouit fructuosam esse mundo, sicut expositores narrant,

rant, voluit eam impedire, sub specie boni suggerens vxori Pilati, vt virum ab hoc retraheret: mandando illi quanta passa fuerat in nocte per visum propter eum. Interdum ex simplicitate: Sunt enim aliqui, qui propter simplicitatem, quandoq; quod bonum est, reputant esse malum, vt zelum iusticiæ crudelitatem: & huiusmodi: quod non est laudabile, in discipulis Domini, qui iubentur esse non solum simplices, vt columbæ, sed & prudentes vt serpentes. Et ideo dicit Apostolus Rom. vlt. Volo vos sapientes esse in bono scilicet discernendo. Interdum ex magna bonitate, quæ facit eos timere peccatum. Gre. Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere idest timere, vbi culpa non est. Quamuis autē, vt dictum est, sit triplex timor retractiuus a proclamationibus: tamen circa tertium potius tradit mandatum, quia ille subtilius potest decipere religiosos, quam alij, qui clarius apparent mali, ❡ Et nota, quod non dicit: nec vos timeatis, sed vos iudicetis esse maleuolos: quia boni possunt omnia bona sua vereri, & habere suspecta de aliquo malo sicut Iob. Et non apparet, quid iudicent hoc diffiniendo. Sed numquid potest hoc indicari ab illo, qui scit se ex malicia accusare? ℟. Potest. Et hoc non interdicit: sed dicit, quod ipsum simplex indicare, non debet iudicari esse malum.

❡ *Circa secundum notandum*, quod sicut peccatur lingua, in loquendo: ita peccatur in ea in tacendo, quia. Eccles. 3. dicitur. Tempus loquendi, & tempus tacendi. Gre. Sicut mali Deum exasperant, qui loquuntur, & faciunt mala: ita nonnunquam boni, qui tacent bona. Quod, vt ita sit, in casu proposito patet, Esaiæ. 6. dicit. Esa. lamentando. Veh mihi, quia tacui. Glo. quare? quia Oziam,

&

& alios libere non repræhendi. Item sancti de hoc sententiant valde terribiliter Gregorius. Qui proximi mala conspiciunt, & silentio premunt, quasi conspectis vulneribus vsum medicaminis subtrahunt: & eo mortis actores sunt, quo vulnus, quod curare poterant, nolunt. Augustinus. Tu vulnus fratris contemnis: Tu eum perire uides, & negligis: peior es tacendo, quam ille committendo. Item omnes magistri concordant, & docent, quod currens est cum fure, qui scit furtum, & non indicat. Et eadem ratione videtur particeps cuiuslibet delicti, qui scit ipsum, & non indicat ad corrigendum. Gregorius. Qui enim dare potest, & negligit; participem proculdubio se delicti constituit. Et iterũ. Quæcumque loquendo corrigi possunt: silentium consensum esse pertimescamus. Cnm ergo tantus propheta, super huiusmodi taciturnitate, tam grauiter super se lamentetur: cum sancti tam graue hoc iudicent: cum secundum omnes magistros, hoc reputetur consensus in delictis. Bene dicitur. (Innocentes non estis, si fratres uestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis.) Et vere non sunt tales innocentes. Nocent enim sibi labia polluendo alieno delicto, vt non sint digni Deum uidere. Esaie. 6. Veh mihi quia tacui, quia uir pollutus labijs ego sum, scilicet ex ista taciturnitate. Glosa. Quare? Quia Oziam, & alios non repræhendi libere. Ideo cum Angelis Deum laudare non merui. Et timeo, ne dicatur mihi. Quare tu enarras iusticias meas? Item nocent illi, qui est proclamandus. Et hoc dupliciter. Primo exemplum subtrahendo. Augustinus in Epistola ad Hiero. Obsecro te per mansuetudinem Christi, si læsi te, dimittas mihi: nec me uicissim lædendo reddas

pro

pro malo malum. Lædis enim si tacueris mihi errorem meum, quem in factis meis, uel dictis inueneris. Et iterum malum inferendo interpretatiue. Greg. tot occidimus, quot ad mortem ire tepidi, & tacentes uidemus. Item nocent socijs, qui eorum exemplo tacentes idem peccatum taciturnitatis incurrunt. Mos enim est apud uiros disciplinatos, socios suos pro reuerentia superiores arbitrantes, ꝙ non incipiunt prius loqui secundum consilium sapientis: qui Eccles.32. instruit minorem, ut dicat maiori. Loquere tu maior natu: decet enim te primum uerbum, & ne impedias musicam, idest uerba aliorum tacendo, sicut facit cantor, quando non incipit cantum. Quomodo ergo sunt innocentes tales, qui ex taciturnitate tam grauiter nocent & sibi, & fratri proclamando, & consocijs suis? Vere nō sunt innocentes, immo culpabiles ualde. Augusti. in lib. de ciui. Dei. Culpabile est, quòd hi, qui dissimiliter uiuunt, & a malorū factis abhorrent, parcunt tamen peccatis alienis, quæ obiurgare deberent. Hoc autem non est verum, nisi quando indicatio prodest ad correctionem. Et ideo signanter dicit (quos indicando corrigere potestis &c.)

Cap. XCVI.

Circa tertium. Notandum, quòd peccatum dicitur uulnus secundū illud quod dicitur Luc. 10. De latronibus, qui homini descendenti de Hierusalem in Hierico imposuerunt plagas, quod intelligitur de peccatis, Bene dicitur peccatum uulnus: quia uulnus debilitat, & peccatum similiter. Vnde Psal. Cor meum conturbatum est in me: scilicet per peccatum Et post. Dereliquit me uirtus mea: idest

fortitudo mea. Exemplum de Achab, qui vulneratus fecit se educi de prælio, quasi iam impotens ad pugnandum. 3. Regum vlti. Item vulnus infert dolorem: propter quod dicitur, Super dolorem vulnerum meorum addiderunt: ita & peccatum, Propter quod peccata dolores dicũtur in Psal. Quia dolores inferni. &c. Eccles. 3. Cor nequam grauabitur in doloribus. Tanta est enim Dei iusticia, quòd numquam anima cum peccato est sine grauamine: amaritudine, & angustia affligente. Item vulnus humiliat. Exemplum de Alexandro, de quo dicitur, quòd percussus sagitta dixit. Omnes vocant me filium Iouis, sed vulnus ostendit me esse hominem. Quot autem, & quanti post ruinam in peccatum, facti sunt humiliores? iuxta illud Psal. Priusquam humiliarer, ego deliqui. Psal. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum. Non solum aũt est vulnus: immo vulnus valde graue. Vulnus enim tanto grauius quanto profundius: Tale autem est peccatum secundum auctoritatem ecclesiæ dicentis. Peccata mea Domine sicut sagittæ infixa sunt in me, scilicet quæ profunde penetrant. ita & peccatum vsquè ad intima penetrans. Et est tractum istud de Psal. vbi dicitur. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Item vulnus tanto grauius est, quãto in parte nobiliori, vt in corde, vel cerebro. Vulnus autem peccati omne est in anima, quæ est nobilissima pars hominis. Bern. O anima insignita Dei imagine, decorata similitudine, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum angelis, hæres beatitudinis. Item vulnera tanto grauiora sunt, quanto magis abscondita: talia autem sunt peccatorum vulnera. Gregor. in pastorale. Quis nesciat occultiora vulnera esse cogitationum, quam viscerum.

rum. Item ad grauitatem vulneris facit, cum propter sanationē vulneris in membro nobili oportet facere vulnus in membro nobiliori: ita est in casu proposito: In corpore enim mystico Christi ipse Christus, qui est nobilissimum membrum, vulneratus est propter vulnera aliorum membrorum sananda. Esa. 53. Vulneratus est propter iniquitates nostras. Ad quod attendendum hortatur Bern. dicens. O homo, quam grauia sunt vulnera illa, pro quibus oportuit Christum Dominum vulnerari. Item ad idem facit, quod non potest vulnus sanari, nisi per pretiosa, & insolita remedia, & ita est hic Bern. Filius Dei iubetur occidi, vt nostris vulneribus precioso illius sanguinis balsamo, medeatur. Item. Ad idem facit, quod non quilibet chirurgicus, sed solum paucissimi, & excellentes possunt subuenire vulnerato. Vulnerato enim per peccatū qui possit subuenire, non est nisi unicus, scilicet Deus. Eccles. 2. Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, & plagæ illius non est sanitas scilicet nisi a solo Deo, sicut dicitur in morbis desperatis: quia non potest homo sanari: & intelligitur nisi a solo Deo, & non secundum cursum naturæ, ab alio. Cum igitur peccatum sit vulnus, & grauius omni uulnere corporali: bene arguit a minori uir sanctus dicens (Si enim frater tuus uulnus habet in corpore &c.) Et non, quod dicit (deterius putrescat in corde) Sicut enim uulnus spirituale deterius est, quam uulnus corporale: ita & putrefactio eius est deterior. Dicitur autem huiusmodi uulnus putrescere, quando non sanatur per correctionem: quia uulnus putrescens corrumpit magis, & magis totum: ita & peccatum, quod non per pęnitentiam sanatur, secundum illud 1. Cor. 6. Modicum fermen-

tum corrumpit totam massam. Item reddit fętorē, ita & peccatum non potest diu esse in corde, quin aliquis fętor egrediatur. Grego. Sicut bonus odor ex uirtute est: sic fętor ex uitio. ¶ Item fit grauius quasi insanabile per putrefactionem: ita & peccatum tanto grauius est, quanto diutius detinet animam infælicem: sicut dicit decretalis Exemplum de his tribus habetur 2. Mach. 9. de Antiocho; qui (sicut dicitur ibi) ita fuit corruptus, quod uermes scaturiebant de carne sua: Ita fętidus, quod intolerabilis erat fętor eius: Ita percussus, quòd fuit plaga eius insanabilis. Mira ergo fatuitas est, uulnerato sic celare plagam. Propter quod dicit Psal. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ. Mira crudelitas: scire huiusmodi uulnera, & non indicare sananda. Propter quod dicit Augustinus crudeliter hoc celari, & misericorditer indicari.

Cap. XCVII.

SEd antequam alijs demonstretur, per quos conuincendus est, si negauerit: prius præposito debet ostendi, si admonitus neglexerit corrigi: ne forte possit secretius correctus, non innotescere cæteris.

¶ Tradita sunt duo mandata prædicta circa testes procurandos, quod est unum præcedens conuictionem. Hic loquitur de ostensione facienda prælato, quod est aliud antecedens ad idem. ¶ Et nota, quòd secundum expositionem regulæ, sensus huius clausulæ est, quòd post admonitionem secretam, cum sit admonitus, non uult corrigi: debet fieri aliqua admonitio prælato, antequam procedatur ad conuictionem, coram multis: ut si forte sic

te sic frater corrigi uoluerit, supersedeatur a publicatione culpæ eius coram multis. ¶ Sed quæritur. Quomodo iste sensus eliciatur ex litera, cum potius contrarium uideatur contineri: cum hæc dictio, ne, includat in se negationem: & ita negatio ista, cum sequenti scilicet nō innotescere æquipollent uni affirmatiue: Et ita uideatur reddere talem sensum, quod secretius correctus possit innotescere cęteris? ℞. Hæc dictio, ne, est æquiuoca: quia quandoque idem est, quod vt non, & sic non possit elici sensus prædictus ex littera, immo contrarius, vt dictum est. Quandoque idem est, quod si 2. Timo. 2. Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, ne quando det illis Deus penitentiam. Glo. ne quando idest si aliquando, & ita accipitur hic, vt sit sensus (ne forte possit) idest si forte possit. Et huic sensui concordat quædam litera, quæ inuenitur, cum vna alia negatiue. di. nequando non possit. Et pro ista litera accipitur ne in primo sensu: Et iste sensus (ne forte non possit) idest vt forte possit. ¶ Circa istam ergo ostensionem tria tangit scilicet. Cui facienda: quia prælato. Quo ordine: quia post admonitionem secretam, & neglectam: & ante procurationem testium: propter quod dicit (si admonitus) scilicet secretius (neglexerit corrigi, & antequam alijs demonstretur per quos &c.) Qua de causa? videlicet vt si noluerit adhuc secreto (corrigi) per prælatum, non publicetur alijs Et hoc est (ne forte possit &c.) Et nota circa primum, quod illam secundam correctionem, quam dominus docet faciendam coram vno, vel duobus. Math. 18. Augustinus hic restringit in religiosis, qui sunt non plene sui iuris ad prælatum tanquam ad illum, de quo potest magis præsumi, quòd possit prodesse, &

non obesse. Triplex autem est vtilitas, quæ potest sperari ex ostensione huiusmodi facta prelato. Vtilitas scilicet delinquentis: quia multæ sunt causæ, quare potius debet prelati correctioni acquiescere, quam alterius. Item vtilitas prælati, cui expedit agnoscere vultum pecoris sui. Item vtilitas indicātis: quia per prælatum melius dirigi poterit, quid sit ei vlterius faciendum. Notandum tamen, vt quibusdam videtur, quòd huiusmodi ostensio non est facienda prælato, coram reó de re graui, ne forte reus agat iniuriam contra denunciantem, si illud non possit probare. ¶ Item Nota circa secundum, quod est facienda ostensio huiusmodi, ante procurationem testium supradictam: vt habito prælati consilio, discretius procedatur vltra, si necesse fuerit in testibus procurandis. Item vt procedi possit efficacius, auctoritate interueniente: vel etiam cōpellente, ad testes habendos. Item vt maior charitas ostendatur, cum tentatur si prælati solius correctio possit prodesse, antequam etiam testibus culpa publicetur. ¶ Item notandum circa factum, ꝙ lædere alterum infamia, est valde graue scilicet faciendo indebite. Melius est enim nomen bonum, quam diuitiæ multæ: sicut dicitur. Prouerb. 22. Ex quo sequitur, quòd plus nocet, qui aufert famam, quam qui aufert diuitias multas. ¶ Præterea diuitiæ ablatæ possunt restitui, sed fama vix; quia forte non crederetur illi, qui post læsionem vellet excusare. Potest etiam iam verbum delatum esse ad tot, quòd quasi impossibile esset, ad tot deuenire excusationem: Et ideo bene dicitur in glosa super Lucam. famam esse rem lubricam: quia sicut aqua æris lubrica de facili effunditur, & quasi impossibile est eam recolligi: ita & fama. ¶ Præterea

lædens

lædens famam alterius, non solum illum lædit, cui detrahit, sicut fur illum solum, cui furatur: sed omnes quibus loquitur. Sic ille, qui mouet lutum, lædit per fętorem omnes, coram quibus mouet. Augustinus de verbis domini. Peccat in nos frater, si nobis scientibus peccat: quia quantum in eo est, nos in exemplo corrumpit. Ex quo patet, quòd audire peccatum alterius, nociuum est audienti. Propter hoc dicit Ambrosius. Tollerabiliores sunt fures, qui vestes, & alia bona nostra diripiunt: quam qui famam nostram lacerant. Et vere sic est: mains enim est, quod isti diripiunt: nec vnquam direptũ restituunt, nec vni soli, sed multis nocent. Item dicit Apostolus. 2. Tim. 4. Opus fac euangelistæ, quod est bonum nunciare: Isti autem, qui infamant semper mala nunciant: ergo sunt contrarij euangelistis. ¶ Præterea super illud Luc. 3. Ad virginem desponsatam viro: dicit glosa. Maluit Dominus de suo ortu aliquos, quam de matris pudore dubitare. Cum ergo Christus tantum curauerit de fama aliena, ne sui occasione ortus, qui fuit tantum beneficium, lęderetur: quantum sunt Christo contrarij, qui non curant diligenter cauere à læsione famæ alterius? Præterea lędere famam alterius est opus dyabolicum. Grego. Habet hoc proprium hostis antiqui inuidia, vt quos in prauorum actuum perpetratione, Deo sibi resistente superare non valet: opiniones eorum dilacerat. ¶ Patet ex his, quod lædere famam alienam est contrarium euangelistis, & contrarium Christo, & malicia dyabolica. Et ideo quantum possibile est, salua iusticia, cauendũ est ab huiusmodi læsione. Et ideo dicit Augustinus (si forte posset secretius correctus non innotescere cæteris) vt scilicet parcatur eius famæ. ¶ Si

vero quæratur. Vtrum peccet, qui omissa huiusmodi ostensione coram prælato, procedit ad testes habendos? Potest dici, sicut dictum est supra de omissione correctionis fraternæ secreta; in titulo de ordine fraternæ correctionis, quòd in casibus aliquibus est malum, & in aliquibus est bonum secundum distinctionem ibi positam.

Cap. XCVIII.

SI autem negauerit, tunc neganti adhibendi sunt alij, etiam coram omnibus, vt possit non solum, ab vno teste argui: sed a duobus, vel tribus conuinci.

¶ Datis mandatis circa antecedentem admonitionem: tradit hic mandata circa ipsam conuictionem, & innuuntur quattuor in hoc mandato scilicet. Quis conuincendus, quia negans. Propter quod dicit. (Si negauerit) Item quando conuincendus est: quia post negationem factam coram prælato; Propter quod dicit (tunc) idest post negationem. Et est intelligendum, quod statim si habentur testes conscij culpæ, vel post, quando non habentur statim scilicet postquam fuerint procurati. Item coram quibus: quia etiam coram omnibus, nisi forte videatur prælato, quòd coram paucioribus fiat: & ideo dicit (etiam coram) Et per quot; quia a pluribus. Et ideo dicit (vt possit.) Non ab vno solo scilicet denunciante argui, sed a duobus, vel tribus conuinci. ¶ Et nota, quòd tria sunt quæ solent hominem retrahere a malo. Primum est amor: propter quod volens Dominus retrahere Iudam a peccato concepto per hunc modum dixit ei. Amice ad quid venisti? Mat. 26. Secundum est pudor: propter quod dixit. Qui intingit mecum

manum

manum in parophide, hic me tradet: ad ingerendū huiusmodi pudorem retractiuum in eodem. Tertiū est timor, propter quod dixit. Veh homini illi per quem tradetur. In eodem. Secundum hæc tria, Augustinus, tradit tria ad retrahendum a peccato scilicet correctionem secretam, quæ pertinet ad amorem, & hoc quo ad primum: Correctionem coram prælato, quæ habet pudorem, & hoc quo ad secundum: Conuictionem in iudicio, quæ habet timorem, & hoc quo ad terrium. Primum vbi dixit superius (Admonete ne cępta progrediantur) Secundum vbi prius dixit (præposito debet ostendi.) Tertium hic. Sunt autem multa, de quibus dubitatur circa istam materiam, quæ pertinent ad conuincenda peccata fraterna in publico coram prælato. Et primo videtur, quòd hoc nunquam liceat. Infamare enim fratrem coram vnico est semper malum, multo magis coram multitudine: Hoc autem fit cum in publico culpa eius nunciatur, & conuincitur. Præterea non sunt facienda mala, vt veniant bona; ergo cum infamare fratrem sit malū, non est faciendum hoc, etiam propter correctionē illius, vel aliud qualecunque bonum illius. Præterea non licet lædere fratrem in temporalibus bonis suis, propter bonum animæ illius: ergo cum maior sit fama, quam quodlibet bonum temporale: non licet lædere fratrem in fama propter bonum illius spirituale. Contra vero est illud Mat. 18. dic ecclesiæ. Ex quo patet, quòd culpa fratris potest dici coram multitudine. ℞. Dicere malum fratris est malum in se, non secundum se. Quantum enim de se, semper est malum: sed ex circunstantia potest esse bonum. sicut affligere proximum est in se malum: Sed si affligitur in carne proximus infirmus, vt sanetur,

netur, poteſt eſſe bonum. Ita dicem malum alicuius propter bonum aliquod poteſt eſſe bonum: ſed quantum eſt de ſe ſemper eſt malum. Dicendũ eſt ergo, quòd infamare dupliciter dicitur ſcilicet ſtricte, & large. Stricte idem eſt, quod malum alterius recitare ſine cauſa bona, & ſic ſemper eſt malum: Largè idem eſt, quod malum alterius publicare, quacunque ex cauſa fiat hoc, & hoc ſemper non eſt malum: quia ſi fiat ex cauſa bona, poteſt eſſe bonum; & ſi fiat pro ſalute illius: quia ſalus prę ponenda eſt famæ. ¶ Ad primum ergo dicendum, quòd & coram vno, & coram multis poteſt aliquis infamari, ſecundum acceptionem ſecundam, quando ſcilicet; fit ex cauſa bona. Ad ſecundum dicendum, quod illa, quæ ſunt mala ſecundum ſe: vt furari, fornicari, nunquam ſunt facienda propter aliquod bonum: ſed illa, quæ ſunt mala in ſe, non ſecundum ſe (vt occidere.) poſſunt fieri propter aliquod bonum, & tale eſt recitare proximi mala. Ad tertium dicendum, quòd læſio proximi in temporalibus, vt cum aliquis furatur, uel aufert ei bona ſua, & huiuſmodi, eſt malum ſecundum ſe: Et ideo non licet illud facere propter aliquod bonum proximi: ſed recitare malum proximi non eſt malum ſecundum ſe, Et ideo poteſt fieri propter bonam cauſam; ſicut licet oſtendere infirmitatem infirmi, vt ſanetur. ¶ Secundo quæritur. Vtrum liceat proclamare de criminoſis, cum nòn poſſunt probari, & videtur, quòd ſic. Licet enim talia dicere illis, qui poſſunt prodeſſe, & non obeſſe, etiam ſine teſtibus; ergo ſi omnes de collegio ſunt tales; licet coram illis ſic proclamare. ¶ Contra. Iura dicunt, quòd denuncians, qui non poteſt probare crimen denunciatum, puniendus eſt, ſicut dicitur extra de calum.

lum. Cum dilectus, nullus autem puniendus est sine culpa, ergo talis peccat? ℞. Concedendum est, quando fit in forma iuris. Ex quo patet solutio ad contrarium. Quando enim charitatiue dicitur extra formam iuris, potest dici aliquibus, qui possunt prodesse, & non obesse, etiam si sint multi. Sed non sequitur, quòd ideo possit dici coram multis in forma iudicij; quia grauius est agere in iure contra aliquem, quam charitatiue monere, uel facere moneri. Tertio quæritur. Si aliquis ex simplicitate bono zelo motus proclamat de crimine, quod non potest probare, uel credebat, quòd probare poterat, & deficit in probatione, vtrum sit puniendus, vel excusetur per dectetalem prædictam, in qua dicitur, quòd denuncians, qui non probauit crimen, suspendatur, donec canonice probauerit innocentiam suam, quòd non animo calumniandi ad huiusmodi crimina processit proponenda. Ex quo relinquitur. quòd qui non facit animo calumniandi, non videtur puniendus, & ita nec peccare videtur. Sed si hoc dicatur, tunc videtur, quòd stulti, & simplices sint melioris conditionis, quam sapientes: cum ex stulta simplicitate reportant commodum? ℞. Tales non excusantur a toto, sed a tanto, & puniendi sunt arbitrio iudicis plus, vel minus secundum quantitatem excessus. Ex hoc autem quòd dicit decretalis, quòd suspendatur donec probet suam innocentiam; non sequitur, quod nullo modo sit puniendus; sed tanta pena sit relaxanda. Quarto quæritur. Vtrum proclamante parato probare crimen, quod denunciat, iudex possit inquirere a denunciato super iniuria ante testium productionem, quòd respondeat: vtrum sit verum, quod ei imponitur, vel non. Si enim verum est, & respon

dere

dere cogatur, aut mentiri cogetur, aut se ipsum infamare. Si autem non cogatur ad respondendum, quomodo producantur testes, qui non solent produci ante negationem rei? Et hoc ipsum videtur Augustinus dicere in hoc mandato, cum dicit (tunc neganti adhibendi sunt etiam alij &c.) ℞. quòd si est denunciatio simplex de peccato, de quo non processit infamia inducens inquisitionem, non est cogendus denunciatus ad respondendum de veritate: Neq; enim durius debet agere pater spiritualis cũ subdito, quam princeps sacerdotum, vel Pylatus, egerit cum, Christo. De quorum vtroque legitur, quòd Christo accusato coram se, neuter inquisiuit de veritate dicenda. Sed princeps dixit Mat. 26. Nihil respondes ad ea, quę isti aduersum te testificantur? Pilatus vero dixit ibidem. 27. Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Est autem ad hoc argumentum ex eo, quod dicunt iuristæ, quòd quando proceditur cõtra aliquem de crimine per modum inquisitionis, quam aliquis promouet, non est imponendum iuramentum de dicenda veritate illi, contra quem est inquisitio, ne ex hoc aduersarius instruatur: fortiori ratione, nec in isto casu. Eadem autem est vis, quo ad Deum, in iuramento, & in verbo simplici. Et ideo non est secundum Deum, quòd cogatur aliquis in hoc casu dicere, vel negare; sed potest dicere iudex sic proclamando. Ecce vos auditis, quid dicitur de vobis, quid dicitis vos ad hæc? Et est relinquendum voluntati suæ, vt vel deneget, vel concedat, vel dicat. Non recognosco, quod dicitur, vel paratus audire probationem, & similia. Quod autem dicit Augustinus, ꝙ neganti adhibendi sunt testes, intelligi potest, quòd vocat negantem, non confitentem:

rentem: & in isto casu sufficit huiusmodi negatio ad procedendum ad testes. Si vero quæratur, quare in processu per modum denunciationis non com pellatur reus ad dicendam veritatem, sicut per modum inquisitionis in processu ex officio; uel per mo dum accusationis? Potest dici, quòd in inquisitione tali, in qua agitur ad remouendum ab administratione, & in accusatione, in qua agitur ad degradationem, quæritur, quod tangit bonum non solum rei, sed aliorum. In denunciatione uero, in qua agitur ad correctionem solum, quæritur bonũ rei: Et ideo districtius agunt contra reum, in duobus illis processibus, quam in isto tertio. Et districtius agi potest secundum Deum, ne ex remissione lædatur utilitas aliorum ¶ Quinto quæritur. Vtrum subditus in isto casu teneatur obedire prælato, si forte præcipiat ei, quamuis male, quòd dicat ueritatem de crimine, de quo est proclamatus. ℞. Potest dici, quod non, Sicut non teneretur subditus obedire prælato, si præciperet, quòd diceret ei peccata sua extra forum confessionis; quamuis hoc facere sine peccato posset. Multa enim sunt, quæ non sunt peccata, in quibus tamen non tenetur religiosus obedire prælato, ut sunt aliqua, quæ sunt supra regulam, & uotum suum: & annexa his, cum ipse non promiserit obedientiam simpliciter, sed secundum regulam, & statuta aliqua. Quis enim auderet dicere, quòd subditus teneatur confiteri sua peccata omnibus sacerdotibus de conuentu suo, si abbas hoc ei præcipiat, & multa similia, quæ tamen possunt fieri sine peccato? ¶ Sexto quæritur. Vtrum liceat procedere ad huiusmodi proclamationem, & conuictionem per testes, quando non speratur de proclamati correctione? ℞. Licet non speretur de

fructu

fructu correctionis eius, si speratur de fructu in alijs scilicet, quia magis timebunt, vel alia vtilitas congregationis idem sequatur, licet procedere, sicut licet probare de aliquo, quòd ipse leprosus sit; non quia speretur, quòd ex hoc sanetur, sed quia est vtile alijs. ¶ Septimo quæritur, si in collegio, in quo hæc aguntur in publico, sunt aliqui, quibus cedit ad vtilitatem, alij, quibus ad damnum, Vtrum sit dimittendum? ℞. Potest differri, vel quæri opportunitas, quòd fiant ista coram illis solum, quibus prodest. Si autem hoc non potest fieri, videtur, quòd finaliter non sit dimittendum bonum aliquorum propter malum aliorum in operibus iustitiæ; maxime cum bonum sequens maius reputetur, quàm damnum in genere suo.

Cap. XCIX.

Conuictus vero secundum præpositi, vel præsbyteri, ad cuius dispensationem pertinet arbitrium, debet emendatoriam subire vindictam, quam si ferre recusauerit; etiam si ipse non abscesserit, de vestra societate proyciatur. Non enim & hoc fit crudeliter, sed misericorditer: ne contagione pestifera plurimos perdat.

¶ Traditis mandatis circa peccata conuincenda. Tradit hic mandatum circa iudicanda. Et tanguntur hic tria, scilicet per quos sunt iudicanda, quia per præpositum, vel præsbyterum: ibi (secundum præpositi &c.) Item ad quam pęnam iudicanda; quia ad satisfactionem emendatoriam, ibi (debet emendatoriam) Item quid faciendum de illo, qui recusat de huiusmodi pęnam ferre, quia expellendus, ibi (quam si ferre &c.) Sed additur causa, cũ dicitur

dicitur (Non enim & hoc fit. &c.) ¶ Et nota circa primum, quòd præsbyter interdum vocatur episcopus ciuitatis, ad Titũ idest Vt ordinares præsbyteros per ciuitates. Glo. episcopos. Et dicitur Episcopus præsbyter, quasi præbens iter scilicet exempli. Præpositus autem dicitur, qui sub Episcopo est maior in congregatione. Vnde præpositus quasi ante alios positus a maiore. Vnde habet respectum ad inferiores, eo quòd est præ illis, & ad superiorem: eo quod non a se, sed ab alio ipse positus sit. Videtur autem, quòd tempore Augustini, esset ita ecclesia sua cathedralis ordinata, sicut adhuc sunt multæ in multis; quòd Capitulum habebat pro maiore ipsum Episcopum, vel sub ipso aliquem, qui præpositus dicebatur tunc, licet modo apud diuersas ecclesias diuersis alijs nominibus nominentur; & quia isti duo circa conuentum diuersas habebãt iurisdictiones, dicit (secundum arbitrium præpositi, vel præsbyteri, ad cuius dispensationem pertinet arbitrium) ita quòd Episcopus in casibus ad se pertinentibus sententiaret.

¶ *Circa secundum nota*, quòd vindicta quandoque strictè accipitur, pro redditione mali pro malo, & sic nulli licet se vindicare. Quandoquè large Pro pęna, iusticia exigente, inflicta a iudice, & sic licet. Debet autem prædictus prælatus non solum punire pro præteritis, sed aliquas cautelas apponere circa futura. Vt si quis offendit frequenter in locutorio, iniũgere ei, vt non intret ad tempus. Si nimis loquatur cum muliere aliqua, iniungere ei, vt ei non loquatur ad tempus: & similia. Et ideo dicit (vindictam emendatoriam) vindictam, quo ad satisfactionem de præteritis, emendatoriam, quo ad cautelam de futuris.

¶ *Circa*

¶ *Circa tertium Notandum*, quòd vitium eorum, qui culpas committunt, & penitentiam recusant, dicitur incorrigibilitas: Huiusmodi autem incorrigibilitas est grauissimum peccatum. Est enim diabolicum: Ipse enim diabolus postquam peccauit, nunquam penitere voluit. Item est infirmitas periculosissima: Non enim est infirmitas adeo modica, quin per recusationem remedij verti possit in magnum periculum. Item hoc est vicium, quod totam religionem destruit, obedientiæ resistendo, in qua tota virtus religionis consistit. Item est summe contagiosum, sicut lepra, quæ non recipit curationem. Item hoc est: quod solum damnat homines; Nullus enim quantuncunque peccator aliter damnatur, nisi quia se non corrigit. Inter varias enim species peccati in spiritumsanctum, quod est horribile peccatum, in omni casu, videtur grauius id, quod est finalis in penitentia. Incorrigibilitas autem est huic annexa, propter hoc peccatum istud in nullo quantuncunque magno est tolerandum; & si forte alia aliqua interdum tolerantur, ex causa. Vnde Ambrosius cum Theodosium imperatorem abiecisset ab ecclesia propter culpas suas, aliquas, nunquam voluit eum reconciliare, quousque publicam pœnitentiam egit: Et cum diceret ei imperator, quòd Dauid adulterium, & homicidium commiserat: illico dixit ei Ambrosius, Secutus es errantem, sequere corrigentem: Ad quod verbum compunctus publicam pœnitentiam fecit. Propter hoc etiam omnes solent insurgere contra tales, & nullus de conuentu audet in aliquo talibus præstare fauorem: & si in alijs eisdem faueant interdum: propter quod dixit dominus Mat. 18. Sit tibi sicut ethnicus, & publicanus, quos scilicet omnes fide-

les abhominantur. Propter hoc etiam dicit nunc Auguſtinus ipſos grauiſſime puniendos: Quę enim pęna poteſt grauior excogitari, quam de ſocietate expelli. Et ſciendum, quòd iſtam expulſionem qui dam interpretantur quoddam genus excommunicationis; vt quando interdicitur fratri, ne veniat inter alios in choro, vel refectorio, vel quòd nullus ei loquatur, & ſimilia: Alij intelligunt hoc de ſequeſtratione, qua aliquis in aliquo loco quaſi in carcere includitur: Alij vero intelligunt de eiectio ne ab ordine habitu, ablato. Sed melius eſt, vt dicatur, quòd ſecundum diuerſas circunſtantias perſonæ, & culpæ, quandoquè eſt primum faciendum, quandoque ſecundum, quandoque tertium; ita quòd ſemper mitior pœna præligatur, dummodo credatur, quòd ſit æque medicinalis, & ſcandalum aliorum, & conſeruatio iuſticiæ ad allud non inducat. ¶ Item ſciendum, quòd incorrigibilitas dicitur vicium contagioſum; quia tales exemplo manifeſto, & verbis, quibus ſe defendere ſolent, & tolerantia, qua alijs ſolent præſtare audaciam ad ſimilia, corrumpunt alios. Et ideo cum peccent in ſocietate ipſam corrumpendo in eo, in quo delinquunt, expedit, vt de ſocietate expellantur. Et ideo bene dicit (de veſtra ſocietate proijciantur, ne con tagione peſtifera plurimos perdant) Nec eſt aſcribendũ crudelitati, ſed potius miſericordię: quia ma ioris eſt pietatis compati multis ſuper damno ſpirituali, quam vni parcere a pœna aliqua ſua medicinali. Sed ſunt multa de quibus dubitatur circa huiuſmodi expulſionem. ¶ Et primo quæritur. Vtrum pro ſola incorrigibilitate, ſit religioſus expellendus a ſocietate aliorum; an etiam pro alijs culpis. ℞. Religiones aliquę approbatæ habent in

vsu expellere fures, percussores, sodomitas: Primi enim nocent in rebus; Secundi in corporibus; Tertij in animabus; sed hoc non est approbatum, nisi quando non speratur de talium correctione, & habentur præsumptiones probabiles: in quo casu præsumuntur incorrigibiles. Sola ergo incorrigibilitas vel vera, vt quando recusatur pęnitentia; vel præsumpta; vt in casibus prædictis inducere debet pręditas expulsiones, si accipiatur prima expositio pro excommunicatione iuris. Si vero accipiatur pro quacunquè sequestratione, vel a refectorio, vel a capitulo, & similibus, secundum quòd accipit Benedictus in regula sua: potest hæc pœna infligi pro multis alijs delictis, sed corrigibilibus. Sed esto quòd aliquis offendat frequenter in aliquo, tamen semper offert se ad pęnitentiam: nunquid talis potest expelli? ℞. Non potest expelli, quo ad excommunicationem iuris, secundum primam expositionem: quia talis sententia fundatur super facta, non super pręsumptiones. Vnde quamuis non præsumatur de correctione in futuro: quia tamē offert se ad pœnitentiam de præterito delicto: non potest pro pręterito delicto excommunicari: potest tamen quo ad expulsionem sequestrationis, vel eiectionis de ordine puniri: in casibus maxime prædictis, in quibus est damnosa societas eius congregationi, cum non speratur de correctione: propter facta aliqua præcedentia, quæ faciunt præsumere contrarium eius, quod verbo dicit offerens se pœnitentiæ, & correctioni. Prouidendum tamen est, quòd nō expellatur de ordine, si sit talis persona, de qua probabiliter credatur, quòd eiecta desæuiet in res, Sicut faciunt aliqui comburentes bona monasterij, vel similia faciendo: vel in personas: vt interficien-

do,

do, vel verberando: vel si credatur, quòd ad peccata multa alios inficiet: vt sodomitæ, vel hæretici: sed includatur in loco forti, vt minus possit nocere. Si vero non est locus aptus ad hoc, recurrendum est ad maiores, vt per eos consilium apponatur. Illi vero nociui, de quibus non timetur, quòd eiecti talia committant: & creditur, quòd confusio eiectionis cedat eis ad correctionem: securius possunt ab ordine expelli, vt humiliati sic in melius emendentur. ¶ Sed nunquid peccant illi, qui fratres onerosos, & tędiosos propter importabilitatem suā expellunt, vel dissimulant, si egrediuntur? ℟. Postquam sunt professi, & pro culpis semper parati satisfacere, nisi sint tales, qui damnificent in rebus, vt fures, vel personis, vt percussores: vel inficiant peccatis alios, vt hæretici, & sodomitæ, & seminantes discordias, & sollicitantes alios de apostatando, & similes: nullo modo propter quodcunquè onus ipsorum sunt expellendi, sed portandi, tanquam qui forte sunt dati a Deo, ad patientiam, & charitatem fraternam excitandam: nec sine graui peccato possunt, qui habent eorum curam, dissimulare eorum apostasiam. ¶ Sed quid faciendum est, cum eiecti petunt recipi? ℟. Si culpæ incorrigibilitatis, propter quas iuste eiecti sunt, adhuc durant, non tenentur eiectores eos recipere: immo ex eisdem causis ex quibus iuste sunt eiecti, iuste possunt a receptione repelli. Nec obstat decretalis, quæ dicit, fugitiuos esse requirendos, quia hoc intelligitur, quando sunt tales, qui cum vtilitate congregationis possunt tolerari, aliter non: sicut ouis morbida non solet reduci ad ouile, sed potius relinquitur ipsis lupis. Si vero credatur probabiliter, quòd sint de culpis correcti, & quòd cessabunt: te-

nentur eiectores eos recipere, salua disciplina ordinis, & etiam requirere pro loco, & tempore. ¶ Sed quid iterum faciendum est, si eiectus, de cuius correctione non speratur, offert se ad carcerem? ℟. Potest dici, quòd si ille, qui sic petit recipi, est talis, quod facit scandala & multiplicat mala, recipiendus est ad carcerem: dummodo habeatur talis locus, in quo secure possit custodiri. Per hoc enim, & ei prouidetur: quia a multis malis sic cessabit: & congregationi non nocebit, propter sequestrationem. Potest autem in tali casu recipi sine habitus redditione: sed processu temporis, si signa bona apperuerint in eo, recipi poterit ad gratiam ampliorem. Si vero talis est, quòd scandala non facit in sæculo: nec peccata noua committit, & creditur, quòd ex difficultate receptionis, cautior fiet in antea: potest differri receptio: licet finaliter non sit neganda. ¶ Si autem quæratur circa prædicta, quomodo propter furtum, quod est damnum temporale, abijciendus sit frater, propter quem Christus mortuus est? Dici potest, quòd fures in religione desperati, non solum nocent in rebus temporalibus, sed in spiritualibus, subtrahendo ea, quæ ad seruiendum domino sunt necessaria; & conturbando sanctam congregationem: & sic impediunt bonum aliorum spirituale. ¶ Item electio eorum non fit solum propter bonum aliorum: sed etiam propter bonum ipsorum: vt ex hoc per confusiones, & tribulationes ad cor reuertantur. Et ideo propter bonum eorum, & etiam aliorum spirituale licet eis infligere pœnam iustam. ¶ *Sed iterum quæritur*: Ponatur, quòd eijciendus ab ordine petat licentiam transeundi ad aliam religionem mitiorē; vbi possit melius cauere a peccatis, quàm in sæcu-

lo:

lo: est ne danda? ℞. Non est danda a prælato: nisi forte haberet aliquod priuilegium, per quod posset hoc. Nam de iure communi hoc non licet: nec faciendum est ab aliquo aliquod illicitorum, propter bonum alterius quodcumq;: Potest tamen dissimulari interdum, vt hoc faciat propria auctoritate. Vel potest dici a prælato: concedo, si possum, vel quantum possum: maxime quando timetur, ne peius faciat. Si autem intrauerit aliquam religionē ita permissiue: & credatur, quòd ibidem faciat mala consueta: & ignoretur ibidem conditio eius, de notificando statum illius prelato, sub cuius cura se posuit, faciendum est a prælato illius, quod sibi vellet fieri in hac parte. ¶ Potest iterum quæri. Si eijciēdus petit absolui ab ordine, vel retineri, quid faciendum sit? Respon. Neutrum est faciendum, nequè enim pastor quando eijcit ouem morbidam a grege, tenetur propter hoc cedere dominio illius: immo ad hoc expellit, vt si forte sanetur, reducat eam post sanationem: ita & hic. Et si forte aliquis ex simplicitate, vel alia de causa, absoluit huiusmodi eijciendum ab obedientia ordinis, non valeret; quia esset contra rationem; ¶ Potest iterum quæri, Si petat talis licentiam transeundi ad ordinem arctiorem: cuius interest dare licentiam talē? ℞. dixit Hugo, quòd ad prælatum cum consensu conuentus pertinet: adducens argumentum ad hoc, quòd solus prælatus non potest alienare bona temporalia monasterij, & multo magis nec personam. Licet autem hoc verum forte sit in monasterijs, vbi prælatus non habet super se maiorem: tamen in ordine fratrum prædicatorum, solus magister, cui fiūt professiones omnes: vel prouincialis prior, cui data est ex constitutionibus eadem potestas in

ſua prouincia, quam habet magiſter in toto ordine, poſſunt dare huiuſmodi licentiam: vel alij eorum auctoritate. Et quamuis prior conuentualis, cum conuentu poſſunt recipere fratres: tamen non poſſunt de obedientia magiſtri, vel prioris prouincialis, quibus acquiſiti ſunt, eos ſubtrahere præter voluntatem eorum. ¶ Sed iterum poteſt quæri. Si illi, qui licentiare poſſunt ad aliam religionem: poſſunt licentiare ad parem? ℞. Certum eſt, quòd ad leuiorem non poſſunt: Item certum eſt, quòd ad arctiorem euidenter, ſi aliqua ſit talis, poſſunt de pari vero, propter rationes, quæ ſunt ad utramquè partem, eſt ita dubium, quòd non eſt ſecurum, nec conſuetum niſi auctoritate Papæ, uel priuilegiorũ, ſi quæ ſuper hæc haberentur, hoc fieret. ¶ Sed nunquid auctoritas Epiſcopi ſufficit in hac parte? ℞. ꝙ non eſt cõſuetum, quòd pro diſpenſationibus circa uotum religionis recurrant ad Epiſcopum. Et eſt argumentum iuris adhoc. Ipſi non poſſunt diſpenſare in uoto crucis, quod minus eſt, quàm uotum religionis: huiuſmodi uero continuatio uoti de pari in par, non poteſt fieri, niſi diſpenſatiue, & auctoritate maioris, & ita non uidetur iſte caſus pertinere ad Epiſcopos. ¶ Poſtremo ſciendum eſt, quòd quando datur licentia religioſo de tranſeundo ad aliam religionem: nunquam prælatus dans huiuſmodi licentiam liberatus eſt a cura ſua, quocumque modo detur, quouſque licentiatus, ſecundum modum licitum, in alio ordine ſit profeſſus: alioquin eſſet aliquis Cœnobita & tamen ſub cura nullius. Dixerunt tamen aliqui: quòd ſi aliquis de ſua uoluntate licentiatus eſt de tranſeundo ad arctiorem religionem, quæ eum recipiat: non tenetur licentians reuertentem recipere. Quod etiam

ſi eſſet

ſi eſſet uerum: non eſt tamen contra prædicta, poteſt enim eſſe caſus, in quo eſt aliquis de cura alicuius adhuc: & tamen non tenetur eum recipere in aliorum ſocietatem.

Cap. C.

ET hoc quod dixi de oculo non figendo: etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, iudicandiſque peccatis diligenter, & fideliter obſeruetur, cum dilectione hominum, & odio vitiorum.

¶ Tradita ſunt mandata, circa culpas reprahendendas, in materia particulari ſecundum diſtinctionem prædictam: Hic autem tradit mandatum circa idem in genere: dicens quattuor ſcilicet Quid ſeruandum in omni peccato, circa eius deprahenſionem: quia idem, quod dictum eſt de oculi fixione. Item quo ad quæ, & quot: quia quo ad quinque ſcilicet inueniendis &c. Item qualiter: quia diligenter, & fideliter. Item quali motu, ſcilicet quòd caueatur, ne fiat aliquid circa hoc, ex perſonæ odio: ſed ex dilectione perſonæ, & odio uitiorum. Et hec patent in litera.

¶ *Circa primum Notandum*, quòd ſunt quædam religiones, in quibus & ſi magno zelo zeletur carnis peccatum: tamen interdum alia multa mala tolerantur: Hoc autem eſt dyabolicum poſſe non ex toto deſtruere. Contra quod dicitur 1. Reg. 15. Vade, & percute Amalech, & demolire vniuerſa eius, non parcas ei, nec cõcupiſcas ex rebus eius aliquid. Quod quia non fecit Saul, retentis aliquibus de bonis eius, quæ ſibi, & exercitui ſuo placuerũt, priuatus eſt regno: in ſignum, & argumentum, quòd

prælati ſic facientes non ſunt digni regimine. Et etiam ſi multos habeant ſub ſe, qui hæc conſulant, & acceptent. Item tales religioſi ſunt ſicut Samaritæ, qui ex vna parte colebant Deum, & ex alia parte retinebant idola, ſicut dicitur 4.Re. 17. Contra tales vero dicit Helias.4. Reg.18.Vſq; quo claudicatis in duas partes? Item prælati taliũ ſunt ſicut illi reges, de quibus frequenter dicitur in libro Reg. quòd multa mala corrigebant: verum tamen excelſa non auferebant, ſemper aliqua incorrecta relinquentes 4. Reg. 14. & 15. ¶ Et Nota, quòd religio eſt ſicut hortus Domini. Quid autem prodeſt in horto remouere aliquas herbas malas, vel ſpinas, & relinquere alias? Ideo dicitur Hier. 6. Nouate vobis nouale, & nolire ſerere ſuper ſpinas, ſicut qui faciunt noualia, diligenter purgant, quòd nullam ſpinam dimittunt. Item eſt ſicut ſpiritualis camera habitationis: peccata vero diuerſa, ſunt ſtercora animalium diuerſa. Luxuria enim eſt ſicut ſtercus equinũ: ſicut & ipſi equi ſignificãt luxurioſos: Guloſitas vero eſt ſicut ſtercus porcorum: Detractio ſicut ſtercus canum, & ſic de alijs multis. Quis autem volens cameram domini ſui mundare, remouet inde vnum genus ſordium; & dimittit alia & non potius remouet omnia? Ideo dicitur Iacobi. 1. Abijcientes omnem immundiciam. Quod quidem faciendum eſt ſpecialiter in domo illa: quam ſpecialiter decet ſanctitudo. Item eſt ſicut templũ Deo conſecratum: In tali autem non debet remanere aliquod veſtigium idolatriæ dyabolicæ, quod eſt peccatum: ſed ſolum imagines ſanctorum, quæ ſunt virtutes. Ideo legitur quòd ſanctus Bonifacius eliminata omni ſpurcicia dæmonum, a templo Pantheon, Beatæ virgini, & omnibus ſanctis illud

conſe-

consecrauit. In huius autem figura dicit Balaam Nume. 23. Non est idolum in Iacob. nec videtur simulacrum in Israel: Dominus Deus eius cum eo: quia scilicet ea quæ Dei sunt solum, & non ea, quæ sunt dyaboli, debent inueniri in viris Israelitis. Quia igitur tot inconuenientia sequuntur, cum sustinentur aliqua in religione: etiam alijs correctis: bene dicit vir sanctus: vt illud, quod dixit obseruandum circa fixionem oculi, pertinens ad incontinentiam seruetur in omnibus alijs peccatis: vt non solum contra vnum genus peccati, sed contra omnia peccata ad ipsa extirpanda zelus sanctus accendatur.

¶ *Circa secundum notandum*, quòd circa inuenienda peccata dedit mandatum: ibi (Cum ergo simul estis &c.) Circa prohibenda per admonitionem fraternam, ibi (& si hanc; de qua loquor &c.) Circa iudicanda, ibi (si autem & post admonitionem.) Circa conuincenda: ibi (prius tamen alteri, vel tertio est &c.) Circa indicanda: ibi (conuinctus vero &c.) Et vide quam sufficienter mandat, quicquid potest fieri contra peccata. Quid enim amplius potest excogitari, nisi vt apponatur diligentia ad inuenienda. Si autem inueniuntur, vt statim corrigantur: quod si correctio fraterna non prodest, quòd indicentur: quòd si indicanda negantur, quòd probentur: quòd si probata fuerint: quòd per iudicium iuste puniantur. Item nota per huiusmodi recapitulationem in quinque prædictis quam rationabiliter, & ordinate procedit in omnibus Augustinus. Quis enim nisi ipse recapitulasset, aduerteret mandata prædicta versari circa ista quinque præcise? Quod claret euidenter ex recapitulatione. Proinde est argumentum, quòd

etiam

etiam in alijs rationabiliter, & ordinate procedit, quamuis per huiusmodi recapitulationem, vel verbis alijs, hoc non declaret expræsse.

Cap. CI.

CIrca tertium. Notandum, quòd illud dicitur fieri diligenter, quod fit cum vehementi applicatione. Cum ergo mandat Augustinus, quòd circa peccata inuenienda: prohibenda: indicanda: conuincenda: iudicandaque vsque ad expulsionē etiam delinquentis, diligentia, & fidelitas obseruetur: patet, quantum zelum vult haberi contra peccata omnia in religione. Porro ad hoc debet incitare exemplum diuinum. Dum enim peccatum spirituale superbiæ in cœlo commissum; carnale vero gulæ in paradiso perpetratum; sæculare vero de negociatione in templo inuentum tanto zelo puniuit: vt illos, qui deliquerant in talibus locis, de illis expelleret: præter alias pœnas; quibus puniuit eosdem. Cum ergo religioso sit quasi quoddam cęlum, in quo habitant viri spirituales, sicut in cœlo spiritus: & quædam paradisus in terra: & spirituale Domini templū: quanto zelo persequenda sunt in ipsa peccata siue spiritualia, siue carnalia, siue sæcularia. Item tria sunt, propter quæ solent res aliquæ cum diligentia maiori purgari. Vnnm preciositas, sicut vas aureum, vel argenteum, si contrahat aliquam rubiginem: ita uiros religiosos quanto meliores sunt, tanto conuenit magis purgari. Ideo Malach. 3. dicitur de filijs Leui, qui debebant esse meliores, quam alij. Et purgabit filios Leui, & colabit eos, quasi aurum, & quasi argentum. Colatura uero huiusmodi est efficacissima ad purgan-

purgandum. Aliud est sanctitas: Nimis enim male sedent sordes in re sancta. Et ideo dicitur 1. Machabęorum. 4. Et mundauerunt sancta. Aliud est utilitas: sicut purgantur arbores hortenses, ut fructificent melius. Et sic de homine. Ioh. 15. Et omnem; qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Cum ergo religio sit status preciosissimus, status sanctissimus, & hortus Domini spiritualis, habens arbores diuersas ad fructus optimos producendos: cum quanta cura sunt rubigines, & sordes, & excrescentiæ malæ ab ea purgandæ? Item religiosi succedunt in hæreditate uiris sanctis: Et ideo ualde graue est, si in hæreditate eorum, in qua ipsi tam nobiliter quo ad uirtutes uixerunt, rusticitates peccatorum committunt. Ideo dicitur Esa. 26. In terra sanctorum iniqua gessit, & non uidebit gloriam Dei. Ipsi etiam uiuunt de bonis Domini habentes continue bona ab eo stipendia: Quanta est ergo perditio, si tales faciunt aliquid contra eum? Ideo dicitur contra tales in Psal. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Tu uero, qui simul mecum capiebas cibos. &c. Et post. Veniat mors super illos, & descendant in infernum uiuentes. Ipsi etiam ad hoc electi sunt, & sequæstrati a mundo, ut sint sancti. Leuiter. 20. Sancti eritis mihi: quia ego sanctus sum: & separaui uos a cæteris gẽtibus, ut essetis mei: Quãta ergo est ingratitudo, cum illi, quibus tanta gratia facta est a Domino, in tali electione, uiuunt prophane? Quantum ergo persequenda sunt peccata talium, qui tantum tenentur ad contrarium; & ratione successionis sanctorum, & ratione stipendiorum diuinorum, & ratione electionis diuinæ? ¶ Item tria sunt, quę solent multum excusare a peccato.

cato. Primum est ignorantia: sed istam non habent religiosi: quia habent scripturas, habent doctrinam, habent sapientes, a quibus semper possunt certificari de dubijs: Et ideo dicuntur uiri Israelitæ idest cognoscentes Deum, quia magnam habēt noticiam diuinorum. Secundum est mala societas, quæ frequenter impellit ad malum: sed & istam nō habent: immo econuerso bonam trahentem ad bonum: Et ideo sicut peruertitur homo cum peruersis: & ipsi cum sanctis deberent esse sancti. Tertiū est negocia mundi, quæ frequenter dant occasionē peccati: vt onus domus regendæ, auariciæ negociationes, mendacia, discursus malus concupiscentiæ eorum, quæ videntur & similia. Propter quod dicitur Ioh. 5. Totus mundus in maligno positus est, idest in malo igne, idest in occasionibus inflamātibus ad malum. Religiosi vero, & maxime claustrales non habent huiusmodi occasiones: cum non habeant vacare nisi soli Deo. Cum ergo peccata eorum non habeant excusationes, sicut peccata multorum aliorū, plus sunt merito persequenda. Item peccata in religione perdunt animas eorum, qui propter salutem suam religionem intrauerunt. Perdunt etiam famam: Sicut enim stercora non possunt diu esse in loco quantumcunque occulto, quin fœteant: ita nec peccata. Perdunt etiam temporalia: quia perdita fama, deuotio hominum, quæ tēporalia conferebat, citius aufert; quam conferat. Si ergo abbas dissipator temporalium tam odibilis est hominibus: quantum sunt peccata odienda in religione, quæ & hæc, & plura multa meliora dissipant? Item cum peccata in religione non extirpantur, multiplicantur: sicut herbæ malæ in horto, vel in agro. Prouer. 14. Per agrum pigri homi-
nis

nis transiui. Et post. Et ecce totum repleuerunt vrticæ. Et hoc est, quia piger non extirpauerat statim orienres. Non solum autem augentur, sed indurantur, ita vt fiant quasi incorrigibilia. Augustinus. Dum consuetudini non resistitur, fit necessitas. Non solum fiunt incorrigibilia, sed quod malorum est extremum, non reputantur peccata. Augustinus. Obijciuntur Iacob quattuor vxores: quod quando mos erat, peccatum non erat, idest nó reputabatur secundum vnam expositionem. Cum ergo ex tolerantia peccatorum tot inconuenientia subsequantur: non sunt (vt dicit Beatus Benedictus in regula) aliquatenus dissimulanda: sed statim, vt orta fuerint, radicitus amputanda. Patet ergo ex prædictis, quòd si consideratur religionis locus, & status: peccatorum quoque religiosorum grauitas, & in excusabilitas, damna iterum, quæ inferunt, & incorrectorum pericula: animandi sunt omnes religiosi ad zelandum feruenter contra peccata.

¶ *Circa quartum notandum* est, quòd virorum bonorum est a peccato declinare. Psal. Declina a malo, & fac bonum: non solum hoc est eorum, sed quod melius est fugere peccatum Eccles. 21. Quasi a facie colubri fuge peccatnm, immo quod optimum est eorum odisse peccatum Rom. 12. Odientes malum. Et vere odiendum est a bonis peccatũ: Deus enim noster nihil odit nisi peccatum, & ipsum summe odit, & ideo amici eius debent summe odisse peccatum. Psal. 96. Qui diligitis dominum, odite malum, sicut scilicet ipse odit.

Cap.

Cap. CII.

PRæterea naturale eſt odiſſe rem nociuam: ſicut ouis odit lupum naturaliter. Et ideo dictum eſt. Odio habebis inimicum tuum. Mat. 5. Non ꝙ ſcriptura hoc alicubi præcipiat, ſed nimis adhærentes naturæ hoc dixerunt: peccatum autem ſumme notet: Sicut ergo cum lupus nociuus gregi comparet: & paſtores, & canes, & totus grex comouetur, tanquam in rem odioſam: Ita quantuncunque alicui apparet peccatum, debent omnes in illud tanquam in rem odioſam exurgere. ¶ Præterea nuncius, qui ſemper nunciat odioſa, ſolet multum haberi odio, de peccato vero nunquam auditur bona cantio, ſed ſemper mala prænoſticat omnis ſcriptura loquens de eo. Si ergo Achab oderat Micheã: quia non nunciabat ei niſi malum, ſicut dicitur 3. Reg. 22. Quantum odiendum eſt malum omnibus, quod innumerabilia mala, & prænoſtica adducit. Sed ſciendum eſt, quòd aliqui quo ad aliquos male moti ſub ſpecie perſequendi peccatum, homines perſequuntur interdum; Iſti ſunt ſicut Scribæ, & Phariſæi, qui non ex charitate, propter inuidiam, & odium, quod habebant ad Chriſtum, accuſabãt eum, modo de Sabbathi violatione, modo quòd ſe filium Dei vocabat, & de ſimilibus. Sunt iterũ ſicut rex Aabylonis, qui ſub ſpecie potus dedit Sedechiæ potionem laxatiuam, de quo confuſus eſt coram omnibus, lacerato ventre: ſicut dicitur in hyſtorijs. Ita & iſti ſub ſpecie charitatiuæ correctionis homines confundere intenduut. Sunt etiã, ſicut principes, & ſatrapæ Babylonis, qui non quærebant accuſate Danielem, vt ceſſaret a malo: ſed

quæ-

quærebant malum, vt inuenirent occasionem contra eum. Daniel.6. Psal. Scrutati sunt iniquitates. Sunt alij, qui licet non ex proposito in correctionibus homines persequantur; tamen ex defectu veræ dilectionis, sic incaute agunt interdum, calamũ quassatam confringentes, & linum fumigans extinguentes; quòd correctio, quæ deberet correctis esse ad vitam: cedit eis plerumque ad mortem. Sed dilectio, quam quis habet ad vas vitreum suum, docet eum, quòd lauando ipsum, sic caute tractet, ne stringat, & confringat. Item dilectio, quam habet mater ad filium suum paruulum, docet eum, quòd abstergendo sordes a naso, sic leniter faciat, ne sanguinem eliciat. Dliectio, quam habet quis ad lumeu lucernæ, docet cum, vt sic discrete emungat, ne lumen extinguat, & fætorem inducat. Cum quis alium ergo corrigendo, sic incaute confringat. iuxta illud. Psal. 88. Destruxisti eum ab emundatione: sic emungit fortiter nasum eius, quòd elicit sanguinem, prout dicitur. Prouer.30. Sic lucernã mundat sine arte emungendi: Propter quod præcepit dominus fieri emunctoria. Exod.35. Quia totum extingui patet: quia hoc accidit ex defectu dilectionis, & charitatis, quæ docet de omnibus faciendis. Quia ergo vitia sunt odienda, & quando propter malum motum, vel præter dilectionem corriguntur, sequuntur inde mala prædicta tam in corrigente, quam in correcto: bene dicit vir sanctus, quòd fiat correctio cum dilectione huiusmodi, & odio uitiorum.

Cap. CIII.

QVicunque autem in tantum fuerit progressus malum, vt occulte ab aliquo litteras, vel quodlibet

bet munus acceperit, si hoc vltro confitetur, parcatur ei, & oretur pro eo. Si autem deprahenditur, & conuincitur: secundum arbitrium presbyteri, vel prapositi grauius emendetur.

¶ Tradita sunt mandata circa correctionem vitiorum, quæ depræhenduntur ab illo loco: ibi (Quando ergo simul estis) vsque huc (quando autem.) Hic autem tradit circa illa, quæ gratis recognoscuntur. Sicut autem supra mandata posuit circa particularem materiam primo, postea in genere. Ita hic ponit materiam particularem. Et quia de similibus simile debet esse iudicium: Intelligendum est, quòd idem obseruetur in omnibus alijs: sicut dicit supra in alijs; quamuis hoc ibi expresse non dicat. Quia vero, quæ pertinent ad inhonestatem impudiciciæ, quasi nunquam inueniuntur, nisi comprehendantur. Quæ vero pertinent ad tractatum alicuius rei temporalis indebitæ, facilius recognoscuntur: quia non habent ad recipiendum tantam verecundiam: supra in depræhendendis descendit ad illam materiam, hic vero ad istam. ¶ Notandum vero, quòd ad recipiendum literas, extendere manum homini, cuius voluntas est in alterius potestate, uel quodlibet munus aliud, quantuncunque modicum illi, qui nihil potest habere, est culpa non modica: licet quidam non multum ponderent. In vicijs enim spiritualibus, cum effunduntur usque ad manum, reputatur esse in summo gradu, sicut in ira. Grauis enim est cum est in corde: grauior cũ uerbis effunditur: sed grauissima quando usqne ad manum percutiendo prorumpit. Similiter in carnalibus grauis est impndicitia in mente: sed grauior est in uerbis; sed grauissima cum usque ad tactum impudicum procedit. Eadem ratione

tione in sæcularibus graue est delictum, rem quam non licet habere, concupiscere: grauius, cum verbis procuratur: sed grauissimum, cum actu perpetratur. ¶ Præterea inter membra humana quædam sunt, quæ rebellant spiritui omnino, vt genitalia: Quædam quæ, & si omnino non rebellant, tamen difficile obediunt, vt pedes: Sed manus valde obediens est, & mobilis, modo huc, modo illuc in omnem partem. Et ideo tanto inexcusabilior est spiritus, si aliquid mali perpetrat in accipiendo illicitum, quanto est ei obedientior manus. ¶ Præterea quidam sunt sensus, quorum organa, velit, nolit homo, patiuntur ab obiecto, vt auris, nares: quia non habent a natura operculum defendens. Quidam vero, quorum organa a natura habent defensiuum, vt oculi palpebras: Et ideo quia possunt se defendere, cum vult spiritus per opercula huiusmodi, non patiuntur, nisi cum vult spiritus. Sensus vero tactus, cuius speciale organum manus est, non egreditur in actum tangendi, etiam si velit homo, nisi cum labore quodam, & difficultate: eo quòd oportet ipsam manum appropinquare ad rem distantem: quia tactus non est per medium sicut visus; sed est rei immediatæ. Tum ergo quod habet maiorem difficultatem ad sui perpetrationẽ, hoc ipso sit grauius: non est sine grandi malo, cum manus extenditur ad aliquod illicite accipiendum. Tum quia malitia in tali facto effunditur vsque ad manum: Tum quia manus super alia membra obediens est spiritui: Tum quia tardior est ad actum suum: eo quòd nisi cum difficultate a spiritu, & per illum trahatur. Et ideo signanter dicit vir sanctus (in tantum progressus fuerit malum) Innuens, quòd est non leue malum, sed magnum valde, quòd

religiosi aliquid illicite accipiant, idest sine licentia: quod vocat occulte fieri: quia fit sine licentia prælati. Quamquam autem hoc semper sit vitandum, & tanquam malum cauendum: tamen specialius caueant viri sancti a literis, & munusculis recipiendis a mulieribus. Et ideo dicit Hiero. Dulces literas, & crebra munuscula sanctus amor non habet. Huiusmodi enim sunt amantium stulto amore; & sunt species mali, a qua cauendum est secundum Apostolum. Item per hæc inspecta reducitur mulier ad memoriam, per quod solet sanctos diabolus infestare. Item per hæc nutritur, & augetur affectus circa mulieres, quod est valde periculosum, quia de facili degenerat in malum. Item per hæc familiaritas mulieribus acquiritur, quæ quam sit reprehensibilis, patet ex dictis. Item huiusmodi munera sunt quasi inutilia & recipienti, & alijs: Et ideo tanquam a superfluis caueant, qui nõ curant nisi de necessarijs in hoc mundo. ¶ Item Notandum, quòd quidam sunt, qui ratione antiquitatis, vel alicuius excellentiæ qualiscumque solent aliquando plus excedere in huiusmodi receptione reputantes, quòd verecundum sit eis, vel indecens licentiam assidue petere pro huiusmodi minutis recipiendis. Et prælati quidam, qui in minoribus fratribus ista rigide corrigunt, maiores vero non audent corrigere. Prælati isti sunt sicut Mirmitholeon, qui dicitur leo formicarum, qui in formicas desæuit, ita & isti in minores. Econtra vero faciebat Dauid, qui pugnauit cum leonibus: quod quidem est pro bitatis: Primum autem ignauiæ.

Cap.

Cap. CV.

ET attende, quòd tale delictum, siue aliud quodcumque magis est corrigendum in maioribus. Ipsi enim sunt exemplar minorum, Exemplar vero, vnde alia transcribuntur, primo, & diligentius solet corrigi. Item ipsi sunt caput minorum. Sapienti enim medico maior est cura de infirmo per totum corpus in patiente de curatione capitis: eo quòd inde fluunt bona, & mala in alia membra. Item ipsi sunt fons, vnde fluunt riuuli exemplorũ. Non possunt autem riuuli esse clari fonte turbato: Et ideo primo purgandus est fons, vt puri sint riuuli. Hinc est, quòd in purgatione Israelitici populi à mulieribus alienigenis, primo inceptum est a maioribus scilicet a filijs Iosedech, & fratribus eius. sicut habetur 3. Esdre. 9. Hinc est etiam, quòd Dominus plus increpat maiores inter Iudæos scilicet scribas, & pharisęos, quam minores, licet omnes essent reprehensibiles. Hinc est iterum, quòd in die cœnæ primo lauatur maius altare, quam minora: quia ad purgationem maiorum primo, & principalius est intendendum. Et ideo Ezech. 9. Dicitur viris deferentibus vasa interfectionis, a sanctuario meo incipite. Cęperunt ergo a viris senioribus, qui erant ante faciem domus. Cum ergo tot rationes ostendant, quòd maiores magis sint corrigendi: quanto magis absque acceptione personæ, cum sub eodem voto viuant, sunt sicut alij corrigendi? Et ideo dicit vir sanctus (quicumque) quasi dicat quicumque ille sit absque acceptione personæ.

Cap. CVI.

ITem attendendum eſt, quòd ille, qui gratis recognoſcit culpam, videtur magis pœnitens, quã ille, qui non recognoſcit, niſi conuictus. Et ideo dignus eſt maiori miſericordia Lucæ. 18. Si pœnitentiam egerit dimitte. Præterea quò benignius agitur cum illo, qui gratis culpã ſuam recognoſcit: eò magis videntes hoc animantur ad ſimilia, ſicut ad dominum Ieſum audacius appropinquabãt peccatores propter benignitatem, quam eis exhibebat. ſicut patet Lucę 15. Præterea reus quanto plus fatigat actorem, & iudicem: tanto, ſi finaliter inuenitur in culpa, dignus eſt pęna maiori: Et quanto minus fatigat, dignior eſt gratia. Qui autem nõ recognoſcit culpam niſi conuictus, multum laborem præſtat iniquitate ſua accuſanti, & iudici: Qui autem gratis recognoſcit, quaſi nullum laborem præſtat eis. Ex his ergo patet, quòd recognoſcens culpam ſuam gratis, multo minus eſt puniendus, quam conuictus. Et ratione ſui, quia pœnitens videtur. Et ratione aſſiſtentium, qui ad bonum ex hoc prouocantur: Et ratione contra eum agentium, quos minus fatigat: Et propter hoc bene dicit (parcatur illi) quod intelligendum eſt, non quo ad totum, ſed quo ad tantum. (& oretur pro eo) vt ſicut benigne agitur cum eo ab homine: ita & Deus etiã pie agat cum eo. Sic igitur circa prædictum mandatum declarata ſunt tria: Vnum eſt, quòd non parum eſt malum religioſo aliquid, quantuncunque modicum, ſine licentia accipere: Quod innuit Auguſt. cum dicit (in tantum progreſſus fuerit malũ &c.) Aliud eſt: quòd iſtud corrigendum eſt in omnibus

nibus absque personæ acceptione, quod innuit cum dicit (quicumque autem &c.) Aliud est, quòd leuius est istud puniendum in confesso, quam in conuicto, quod tangit cum dicit (si hæc vltro &c.) quod intelligendum est similiter faciendum in omnibus alijs culpis gratis confessis.

¶ *Quartum capitulum regulæ.*

VEstes vestras in vnam habeatis, sub vno custode, vel duobus, vel quot sufficere possint ad eas excutiendas, ne a tinea lædantur.

Cap. CVII.

HOc est quartum capitulum regulæ, in quo agitur de his, quæ pertinent ad religiosos, inquantum sunt in statu necessitatum multarum. Primo autem tradit mandata circa huiusmodi necessitates: Secundo circa officiales, qui circa hæc sunt necessarij. ibi. (siue autem qui cellario, siue qui vestibus pręponuntur) Licet autem sint variæ necessitates religiosorum: tamen duæ sunt maiores, & circa quas solent fieri frequentius defectus, scilicet indigentia vestium, & infirmitas. Et ideo circa hoc specialiter tradit mandatum: Circa secundum ibi. (lauacrum etiam corpori &c.) Circa primum hic. ¶ Et notandum, quòd interdum offenditur in religione in negligentia custodiendi vestes: & ideo tradit mandatum circa custodiam vestium dicens (Vestes vestras &c.) Interdum circa carentiam: & ideo tradit mandatum circa prouisionem dicens. (& sicut pascimini &c.) Quandoque circa distributionem: & ideo tradit mandatũ

circa, hoc dicens (si fieri potest &c.) Quandoque circa operationem: & ideo tradit circa hoc manda tum dicens (tamen si vestra toleratur infirmitas. &c.) Quandoque circa receptionem uestium collatarum: & ideo tradit mandatum circa hoc dicens (consequens est &c.) Quandoque circa lotionem: & ideo tradit mandatum circa hoc dicens (indumenta vestra &c.)

¶ *Circa primum attendendum est*, quòd aliqui, licet custodiant vestes a lotionibus, & igne, & huiusmodi magnis læsionibus: tamen non a modicis, sicut est a corrosione vermium, & similibus: Alij vero ita sunt solliciti custodire vestes suas, quòd reponunt eas in arcis suis, & non in loco communi, Aliquando vero, cum ponuntur in loco communi, sunt tot vestes, & tam pauci custodes communes, quòd non sufficiunt, & ideo in isto mandato, quod est circa custodiam vestium, tria dicuntur contra ista tria. Contra primum (ne a tinea lædantur.) Contra secundum (in vnum habeatis.) Contra tertium. (sub vno custode, vel duobus, vel quot sufficere possunt &c.)

Cap. CVIII.

EST autem argumentum ex hoc manifestum, q res communes monasterij siue ad vestitum, siue ad victum, siue ad alia quęcumque pertinentes sunt cum magna diligentia conseruandę, quantumcunque sint modicæ Hinc est, quòd sicut supra dictum est, legitur in lib. collationum, quòd cum quidam frater in sua hebdomada lauaret legumina, & tria grana lenticulæ per eius negligentiam cecidissent in terram collapsa de manu eius: quidã alius per-

pertransiens, & videns hoc denunciauit abbati: & iudicatus quasi sacri pecul ij neglector suspensus est ab oratione, nec aliter remissus est, nisi eũ prius publica pœnitentia diluisset. Hinc est etiam, quòd dicit dominus Io. 6. Colligite fragmenta, ne pereant. Hinc est iterum, quòd diues euangelicus propter micas mensæ suæ male custoditas, cum canes illas comederent, & Lazarus non posset de eis habere, punitus est in inferno gutta aquæ negata. Greg. Guttam petijt, qui micam negauit. ¶ Porro multiplex est ratio, quare a religiosis, & maxime cum sint pauperes, huiusmodi, licet modica diligenter seruanda sunt. Si enim diuites sęculi huius male custodiunt; non oportet eos alias grauari quęrendo, cum adhuc abundent: pauperes vero religiosos, his perditis, oportet quærere ab alijs: & quanto plus quęrunt, tanto plus eos grauant. Paulus ne grauaret subditos, qui tenebantur ad stipendia, laborabat manibus suis. sicut dicitur 1. Thessa. 4. Quanto magis tales elaborata ab alijs debent custodire, ne iterum grauent eos? Item apud sæculares vt frequenter veteres vestes, & residua bonorum aliorum male expenduntur, apud religiosos vero expenduntur in pauperes: Si ergo secundum verbum Apostoli operandum est manibus proprijs, ut habeat quis, unde tribuat necessitatem patientibus: Eph. 4. quanto magis isti debent seruare diligenter, quę sunt futura pauperum? Item frequenter ea, quæ habent religiosi, sunt de necessitatibus pauperum, quæ sibi subtrahendo largiuntur eisdẽ: Cum qua ergo conscientia possunt hæc negligenter custodiri a seruis Dei, quæ propter eos uitæ suæ pauperes subtraxerunt? Quale fuisset si Helias panem paruulum, quem sibi dedit pauper uidua, de

suæ vitæ necessitate dimisisset perire? Non sic fecit, sed ipse, & ipsa, & domus eius comedit, & meritis eius, diuina virtute, in viduæ vsus farinula, & lechitus olei non defecerunt 3. Regum. 17. Item huiusmodi, quę dantur religiosis pauperibus, dantur pro peccatis, & ideo sunt pretium animarum. Quale autem est, denarium, quod est animarum pretium non curare qualiter tractetur? 2. Regum. 23. dicitur de Dauid, quòd noluit bibere periculum animarum, de aqua cisternæ de Bethleem sibi apportata. Quanto magis cauendum est Dei seruis, ne pretium animarum inutilius pereat apud eos? Item sicut personę religiosæ sunt domino consecratæ, ita & bona, quæ eis dantur, domino consecrantur: res autem sacræ solent diligentius custodiri. Ideo dicitur in libro collationum de antiquis patribus. Omnia quæ sua sunt, credunt domino consecrata: propter quod, si quid fuerit in monasterio illatum, vt sacramentum, cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Certum autem est, quòd illud, quod sic tractatur, diligenter custoditur. Item sunt quidam Domini, qui non exigunt districtam rationem a suis ministris de bonis mani bus eorum commissis, & ideo ministri eorum solent negligentius bona eorum custodire: Dominus autem non est talis, immo adeo requirit rationem districtam, quòd ponit in carcere ministros suos, donec reddant nouissimum minutum, sicut dicitur. Luce. 12. Cum ergo religiosi sint non domini, sed ministri bonorum eius, cum quanta sollicitudine debent illa custodire, de quibus exigetur ratio tam districta? Attendant ergo religiosi pauperes, quòd ea, quæ habet monasterium, data sunt eis tanquam pauperibus, & quod eis superfluit, est in pauperes ex-

expendendum. Ipsi quoque qui largiuntur, interdum sunt pauperes, & quod data eis sunt animarum precium: Sunt etiam ipsa Deo consecrata: & quòd de eis oportebit districtam reddere rationē. Et ne pereant, aut inutiliter consumantur, vel ex aliqua negligentia deteriorentur, vel in aliquo lædantur, custodiant diligenter.

Cap. CIX.

ET sicut pascimini ex vno cellario, sic induamini ex vno vestiario.

¶ Hoc est mandatum, quod traditur circa vestiū prouisionem. Et tanguntur hic tria scillcet Substantia mandati, cum dicitur (induamini) Modus implendi, cum dicitur (ex vno vestiario) Ratio mandati a simili tracta: cum dicitur (sicut pascimini ex vno cellario.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd multa mala solent sequi ex negligentia prouidendi competenter religiosis in vestibus. Sequuntur enim ex hoc infirmitates corporum, quæ facile ex frigore contrahuntur, quas & interdum mors sequitur. Hinc est, quòd ille summus abbas postquam primi parentes facti sunt passibiles, & mortales: fecit eis (sicut dicitur. Genesis. 3. Tunicas pelliceas, quæ valent contra frigus, relinquens in hoc exemplum alijs abbatibus, vt suis subditis competenter prouideant in vestibus contra morbos, & mortes. Item vitia animorum scilicet contentiones, & murmura: cum conqueritur aliquis se deterius accepisse, quā prius habuerat: & indignum se esse, quòd non ita vestiatur, sicut alius frater vestiebatur: sicut dicit infra Augustinus. Item contemptus apud imperitos, qui

videntes

videntes pauperem in sordido habitu, non honorant eum, sicut vestitum decenter: sed contemnentes dicunt ei. Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum, sicut dicitur. Iacobi. 2. Et ex hoc consurgit, quòd minus decenter vestiti apud homines mundi, non habentes accessum, non possunt apud eos proficere, sicut expedit eorum saluti. ¶ Item honor religionis. Honorant enim multi vestimentum, vel speciem. Et ideo hoc videntes in religiosis, fugiunt eorum religionem, qui propter hoc potest dicere illud. Psal. Qui viderunt me foras, fugerunt a me. Item infamatio eiusdem. Exemplum. Cum diceret quidam coram quodam philosopho de duobus, quorum vnus erat pauper, alter diues, quòd essent amici. Dixit Philosophus. Cũ ergo vnus pauper est, alter diues: amicus non est, qui fortunæ particeps non est. Item possunt dicere multi videntes istum bene vestitum, alterum male: quæ est ista fraternitas, quæ est apud istos, qui sic dissimiliter sunt vestiti? Item charitas sic male prouidentium in vestibus suis subditis superatur a natura: cui summa cura est de bene vestiendo omnia, quæ sunt sub cura eius. Non solum enim gressibilibus dedit pedes, & volatilibus plumas, & natatilibus coria, sed etiam terræ nascentibus pulchrum colorem. Ideo dominus Matth. 6. Docet hoc considerare dicens. Considerate lilia agri: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut vnum est istis. Quid potest paterna cura ad hæc dicere, considerata naturæ diligentia erga suos? Propter ergo prædicta mala cauenda valde curandum est correctoribus religionum, quòd fratribus prouideatur in vestibus diligenter.

Cap. CX.

CIrca secundum Notandum, quòd in quibusdam religionibus maxime possessiones habentibus, prouidetur canonicis hoc modo: videlicet quòd datur cuilibet certa summa pecunię, quolibet anno, de qua prouidet sibi in vestibus, sicut vult. Sed hoc est expresse contra regulam, quæ dicit supra (distribuatur victus, & tegumentum, vel vestimentum, non æqualiter omnibus: quia non æqualiter valetis omnes.) Per huiusmodi modum ęqualitatis prouidetur plus, & minus indigenti. Præterea hoc vel est proprietas, vel saltem proprietatis species manifesta: quorum vtrumque cauendum est. Item per hoc datur interdum occasio expendendi, quod pro vestibus datur, in vsus alios præter Domini voluntatem, quod furtum reputatur, & adhuc remanet eadem indigentia vestium. Propter hoc alij hæc inconuenientia declinare volentes faciunt aliter, ordinantes, quòd illud, quod datur pro vestibus fratri, siue deintus, siue de foris, siue in panno, siue in pecunia, seruatur eidem sub communi custodia: ita tamen quòd alij nunquam detur. Sed hoc iterum est contra regulam: quæ vult omnia esse communia. Et infra dicit expresse de huiusmodi, quòd in locum communem redactum cui necesse fuerit præbeatur. Præterea per hoc aufertur uiris sanctis illa confidentia de Deo, quæ dicit eis non esse cogitandum de crastino, cum ipsis per hoc prouideatur vsque ad annum, uel magnum tempus certitudinaliter de uestibus per huiusmodi ordinationem: contra illud Matth. 7. Et de uestimento quid solliciti estis? Item hoc non

caret

caret specie proprietatis: Ita enim proprietarius est ille, qui facit sibi aliquid ab alio illicite seruari: sicut ille, qui seruat apud se. Propter hoc alij reprobantes hos modos, tenent alium modum præcipue in pauperibus religionibus dantes licentiam singulis, ut sibi prouideant tempore necessitatis quęrendo ab amicis, uel familiaribus: sed hoc uidetur iterum reprobandum: quia sequitur ex hoc multa inæqualitas: cum uidelicet unus habet a quo requirat, alter non: Vnus cum facilitate multa potest acquirere, alter non sine multa difficultate: Vnus inuenit, qui dat ei bonas uestes, alter non nisi uiles. Si autem apud sæculares tantum curatur de æqualitate, quòd abundantia diuitum debet supplere indigentias pauperum, secundum Apostolum 2.Cor. 8.ut fiat æqualitas, quanto magis uiris eiusdem professionis? Præterea ex huiusmodi ordinatione coguntur homines resumere curam sui, quam deposuerant contra illud Ber. Qui nobis semel curam uestri commisistis, quid iterum de uobis uos intromittitis? Item ex tali ordinatione minuitur meritum charitatis, quæ communia anteponens magis proficit: sicut dicitur infra (hic autem relictis pertinentibus ad commune, proprijs intenditur) Propter hoc istis tribus modis reprobatis, ordinandum est apud pauperes, quòd ita quæratur, quicquid quæritur pro uestibus, quòd etiam in communi ponatur, quicquid datur, quicquid habetur pro uestibus, & ex uno uestiario prouideatur omnibus, sicut dicit uir sanctus. Nec est diffidendum, quin bonis uiris modum istum magis sanctum seruantibus prouideat ille, qui quærentibus iustitiam promitttit. Mat.6. non solum uictum, sed etiam uestitum.

¶ *Circa tertium notandum*, quòd uictus, & uestitus

ſtitus habent ſimile aliquid: quia utrumque eſt neceſſitatis humanæ, propter quod Paulus coniungit ea dicens. 1. Tim. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Et eadem de cauſa Dominus iungit eadem in euangelio dicens Mat. 7. Ne ſolliciti ſitis animæ ueſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Et ideo bene adducit Auguſt. unum ad probandum alterum. dicens (ſicut paſcimini &c.)

Cap. CXI.

SEd cum probans debeat eſſe certius probato, relinquitur ex hoc pro certo, quòd magis ſeruanda eſt communitas in uictu, quam in ueſtitu: cum hanc oſtendit per illam. Quam reprehenſibile eſt ergo in religione, quòd aliqui procurant ſibi ſingulares comeſtiones in pitantijs, & uinis, & huiuſmodi in hoſpitijs, in infirmitorio, quæ communiter non habentur, hoc eſt per quod prouiſio conuentus negligitur. Exemplum. Fuit quædam abbatia, in qua de conſuetudine reſeruabatur quoddam bonum uinum pro conuentu uſq; ad tempus, quo ſolebant uina corrumpi: Semel autem appropinquante tempore illo, uenit cellarius, & alij officiales ad abbatem, qui uir ſanctus reputabatur, & dicunt ei: Domine abbas habemus graue debitum: nec uidemus, unde poſſumus ſoluere, niſi uendamus uinum iſtud. Quod audiens abbas, & compatiens conuentui dixit eis. Pro Deo uideatis diligenter, ſi habemus lanam, uel caſeos, uel bladũ, uel aliquid aliud, quod poſſet uendi: quia nimis graue erit conuentui ſubtrahere (qui multum ſuſtinet laborem) recreationem, quam ſolent habere

de

de uino isto. At illi dixerunt, Satis deliberauimus, & cogitauimus super hoc: sed non inuenimus aliud consilium: Tunc abbas dixit: Venite cras ad capitulum, & ordinabimus de hoc aliquid: Ipsis ergo, & alijs præsentibus dicit Abbas conuentus necessitatem, quam habebant de vendendo vinum illud. Et inducens eos ad patientiam multis modis, inter alia subiunxit: Propter hoc magis sustinete patienter: quia promitto vobis bona fide: quia per totum istud tempus ego non bibam aliud vinum, nisi quod vos bibetis, & præcipio in virtute obedientiæ cellario, & omnibus alijs officialibus, quòd nullus in domo, vel extra bibat nisi illud, quod bibit conuentus. Soluto ergo capitulo, cum aliquot dies bibissent cellarius, & alij officiales malum vinum conuentus, inceperunt conferre ad inuicem, si possent aliud inuenire, vnde debitum solueretur. Et inuenientes regressi ad abbatem dixerunt. Domine abbas, inuenimus tale, & tale consilium, per quod possumus soluere debita sine venditione vini illius: Quod audiens abbas dixit Deo gratias: bonum est consilium, fiat ita. Quis autem dubitet, quòd ex hoc negligatur prouisio conuentus: quia maiores habētes suas recreationes singulares extra conuentum, nec exemplo Domini mouentur, vt sint solliciti de turba conuentus, quid comedat, vel bibat? Item per hoc non solum negligitur conuentus: immo quod peius est, subtrahitur ei, quod suum erat futurum. Frequenter enim personæ deuotæ, quæ huiusmodi singularia conferunt personis singularibus, conferrent hæc, vel alia communitati: Sed non sufficit communi molendino ministrare aquam, quæ est ad proprium iam attracta; Et sic perit charitas, quæ communia proprijs anteponit.

Item

Item refectorium relinquitur, ficut domus deserta, quæ est maledictio prædicta a Domino sup iudęos. Propter huiusmodi enim singularitates, & bonas refectiones, quas habent extra refectorium, fugiũt refectorij duritiam, & vitæ communis: propter quod viri sancti amatores religionis dant operam omnem, vt etiam melius habeatur in refectorio, quam extra: vt per hoc attrahantur omnes, etiam imperfecti ad sequendam vitam communem: quia hoc sine dubio plus inducit multos ad hæc, quam possunt inducere admonitiones, vel mandata quæcumque. Exemplum dicitur, quòd cuidam nobili abbatiæ quidam diues reliquit quandam optimam vineam hoc pacto, quòd de vino illius non posset aliquis bibere extra refectorium. Singulis autem annis cum istud vinum bibebatur in refectorio, illi, qui frequenter toto anno erant extra refectorium, tunc temporis veniebant ad refectorium, siue senes, siue debiles, siue etiam contracti cum pitantijs. Sic nimirum volatilia, & animalia cuncta libentius ad bona pascua congregantur, sicut tangitur. Apoc. 19. Item per hoc in loco communitatis magna inæqualitas consurgit: Cum alius esurit, alius ebrius est. Cuius contrarium faciendum ostendit Dominus in deserto: cum manna de cœlo veniens æqualiter dedit minoribus, & maioribus. Rom. 11. Omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, scilicet manna, tam Moyses, & alij maiores, quam alij minores. Item ex hoc scandalizantur infirmi, cum scilicet vident maiores, & qui deberent in dando exemplum durioris vitæ alios præcedere, sequi magis vitam delicatam, Contra quod dicit Apostolus. 1. Cor. 8. Si ésca mea scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. Item ex hoc

accidit,

accidit, qnòd homines carnales, qui scilicet dati sunt ventri, spiritualibus preponũtur in domo Dei: cum isti delicate, illi dure tractantur: quod est contra iustitiam, cum isti indigni sint pane, secundum Augusti. illi vero digni sint angelorum cibo. Plus ergo debetur illis, quam istis: omnibus autem debita sunt reddenda secundum Apostolum Rom. 13. Propter hæc igitur mala non sunt tolerandæ huiusmodi procurationes singulares in claustris, sed de vno communi cellario procurandi sunt omnes multo fortius, quam de vno communi vestiario vestiendi.

Cap. CXII.

SI fieri potest: ad vos non pertineat, quòd vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur: vtrum hoc recipiat vnusquisque, quod deposuerat, an aliud, quod alter habuerat: dum tamen vnicuique, prout cuique opus fuerit, non negetur.

¶ Hic incipit tradere mandata circa distributionem vestium, circa quam solent accidere duo ex parte recipientium: Vnum est imperfectionis: alterum iustæ reprehensionis. Primum est, quando quis non solum quęrit recipere, quod est necessitatis, sed quærit varietatem secundum temporum cō gruentiam: vel contendit recipere, quod deposuerat, tanquam ius habens maius in illo: & circa hęc traditur hoc mandatum. Secundum est, cum contentiones, & murmurationes recipiendarum vestiũ oriuntur: Et circa hoc traditur sequens mandatum: ibi (Si autem hinc inter vos &c.) ¶ Et notandum circa primum mandatum, quòd non est prudentis facere mandata circa illa, quæ commode seruari

non

non possunt propter infirmitatem humanam, pauci autem sunt illius fortitudinis, & perfectę virtutis, qui non habeant libenter alias vestes in frigore, & alias in calore: sicut concedit etiam beatus Benedictus in sua regula monachis: Et pauci sunt etiam, qui non refugiant alienas vestes propter alienas immundicias, quas magis abhominatur natura, quã proprias. Ideo non dicit simpliciter in isto mandato (ad vos non pertineat) sed præmittit (si fieri potest) quasi dicat. Si humana fragilitas hoc permittit (ad vos non pertineat) idest ita vos habeatis, quasi ad vos non pertineret (quod vobis &c.) quasi dicat, non sit vobis curæ de his, dummodo quod opus est, vobis conferatur.

Cap. CXIII.

Hoc autem est perfectorum, qui in domo Dei non solum non curant de his, immo etiam quandoquè abiectiores vestes affectant. Ipsorum enim est nihil superfluum quærere, sed solum necessarijs, & minus quàm necessarijs esse contentos. Et ideo dicitur 1. Timo. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Item ipsorum est, non solum patienter sufferre paupertatem, sed & ipsam amare; propter quod dicuntur pauperes spiritu idest animo, qui ducuntur ab amore, & ideo diligunt vestium paupertatem. Ipsorum etiam est propter humilitatis, quam habent, perfectionem, non quærere honorem in domo Dei, sed abiectionem. Psal. Elegi abiectus esse in domo Dei: Huiusmodi autem abiectio maxime consistit in vestium humilitate: Item ipsorum est propter mala, quæ de se sentiunt, indignos se reputare victu, & ve-

stitu, exemplo Iacob., qui dicit Domino Gen. 32. Minor sum cunctis miserationibus tuis: Et ideo cũ gratiarum actione recipiunt, quantumcunquè modicum sit, quod eis confertur. Item ipsorum est, esse quasi continue in luctu in mundo isto, iuxta illud quod dictum est eis a Domino. Plorabitis, & flebitis vos; & ideo libenter habent vestes pauperes; quia luctui sunt aptæ. Exemplo Hester, de qua dicitur Hester 14. Fletibus, & luctui vestiměta apta suscepit. Item Christus ab initio ingressus sui in mundum pannis vilibus fuit indutus, Et beatus Martinus dyabolo sibi apparenti in habitu purpureo, & simulanti se Christum esse, dixit. Christũ purpuratum non noui. Propter hoc ipsi respicientes ad exemplar suum, & nolentes esse maiores Domino suo, secundum verbum illius pauperes vestes diligunt, & abiectas. Item primus sanctus noui testamenti, scilicet sanctus Iohannes Baptista fuit indutus vilibus, quia de pilis camelorum; similiter & vltimi scilicet Enoch, & Helias erunt induti vilibus: quia saccis: sicut dicitur Apoca. 11. Vt ergo medium non exeat ab extremis, & sint rectæ semitæ Dei nostri, decet, vt viri sancti, & perfecti medij similiter sint induti. Licet ergo patres monasteriorum debeant habere curã diligentem de prouidendo fratribus competenter in vestitu: tamen ad perfectum subditum pertinet magis abiectas vestes diligere, quàm nimiam curam de his habere pro se.

Cap. CXIIII.

SI autem hinc inter vos contentiones, & murmurationes oriuntur, cum conqueritur aliquis se deterius accepisse, quàm prius habuerat, & indignum se esse,

esse, quòd non ita vestiatur; sicut alius frater vestiebatur: hinc vos probate, quantum vobis desit in illo interiori sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis.

¶ Hoc est secundum mandatum, quod pertinet ad reprehensibilem circa vestium distributionem. ¶ Et nota primo, quòd contentiones, & murmura differunt: quia murmur, vt frequenter est circa maiores, contentio vero potest esse & ad maiores, & pares, & minores: Item murmur potest esse contra absentem, contentio verò solum cũ præsente: Item murmur inducit contentionem, quasi sit eius origo, contentio vero est effectus. ¶ Item nota secundo, quòd duæ solent esse causæ huiusmodi viciorũ ratione vestium: Vna, quando deterius prouidetur eidem vno tempore, quàm alio: Alia, cum deterius prouidetur vni, quàm alij, quæ duo notantur cum dicitur (Cum conqueritur aliquis &c.) Et cum iterum dicitur (Et indignum se esse &c.) ¶ Item notandum tertio, ꝙ huiusmodi vitia non prohibet, quia sufficit, quòd sunt lege Dei prohibita: sed mandat, vt per hæc, cum oriuntur, veniat quis ad suã intrinsecam cognitionem, dicens (Hinc vos probate &c.) ¶ Circa primum dimisso vitio contentionis, quod pertinet ad litem, de qua dicetur infra, vbi dicitur (Lites autem nullas habeatis &c.) Dicendum est aliquid de vitio murmuris, quod facile solet oriri in claustris contra facta, vel dicta maiorum.

¶ *Ad huius igitur detestationem. Sciendum est*, quòd istud vitium specialiter reputatur esse contra Deũ. Cum enim omnis potestas sit a Deo: sicut qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: secundũ Apostolum Rom. 13. Ita qui murmurat contra eam,

contra Deum dicitur murmurare. Gre. Qui contra super pôsitam sibi potestatem murmurat: liquet, quod eum redarguit, qui eandem potestatem homini dedit. Et ideo dicunt Moyses & Aaron. Exo. 17. Nō est murmur vestrum contra nos, sed contra Dominum. Item hoc peccatum filios Israel transeuntes per desertum exclusit a terra promissionis, licet eis promissa sit multotiens. Nu. 14. Omnes qui murmurastis contra me, non intrabitis in terram, super quam leuaui manum meam, vt habitare vos facerem. Sic etiam nunc excludit a regno cœlorũ Gre. Regnum cœlorum nullus, qui murmurat accipit. Item hoc est peccatum, quod non solum in futuro, sed etiam in pręsenti Deus horribiliter punit, propter hoc enim Maria soror Moysi percussa est lepra Numeri. 12. Propter hoc ignis diuinitus accensus deuorauit extremam partem castrorũ. Numeri. 11. Propter hoc Datham, & Abiron absorpti sunt a terra viuentes Num. 16. Propter hoc ignis egressus a Domino combussit. ccl. viros. In eodem. Propter hoc misit Dominus serpentes ignitos in populum, qui eos subito occidebant. Num. 22. Item adulatio, mendacium, & multa similia non sunt sui diffusiua, Murmur autem valde sui diffusiuum est: quia sicut porco grinniente, alij idem incipiunt; ita murmur vnius facile facit alios murmurare. Ideo dicitur Num. 14. de illis, qui regressi de terra promissionis detraxerunt, quòd murmurantes reuersi murmurare fecerunt contra Moysen omnem multitudinem. ¶ Item dicitur, quòd cum quidam volens ingredi religionem, quæreret a quodam viro sancto, quid esset ei faciendum, dixit ei. Tu, & asinus vnum estote; Asinus enim quando non habet, quid comedat, vel quãdo ei imponitur hoc, uel illud onus, nihil

nihil reclamat, vel murmurat: ita & religiosus debet facere. Psal. Iumentum factus sum apud te. Per murmur ergo ponitur religiosus extra statum suũ: Ideo dixit Abbas Pastor in vitis patrum. Qui quaerulosus est, monachus non est: Ex quo patet, quòd murmur facit de monacho non monachum. Item dicit auctoritas, quòd hoc fuit proprium vicium iudaeorum, in deserto, in quo grauiter, & frequenter offenderunt Deum, scilicet murmurando contra Moysen, & Aaron. Hoc ergo uitium in deserto religionis illos, qui deberent esse perfectissimi Christiani, transfert ad statum infidelium Iudaeorum. Patet ex his, quàm detestabile sit uitium murmuris in claustris, cum hoc sit spiritualis Dei offensa, a qua summe debent cauere; exclusio a regno, ad quod summe Debent suspirare; occasio grauis & subitae uindictę, quam etiam omnes debent timere ualde; corruptio sociorum, quae ualde est periculosa in congregatione; mutatio status religiosi in statum alium, quod est ualde horribile; imitatio iudaeorum, qui sunt a Domino reprobati: quod est mirae insipientiae. Ideo dicit Ber. Nihil sic horrendum, ut murmur in congregatione.

¶ *Circa secundum notandum*, quòd Dominus melius facit alicui creaturae suae tempore vno, quã alio: & in eadem specie melius interdum vni eiusdem speciei, quàm alij. Item natura quandoquè plura producit vno tempore quam alio, & in rebus eiusdem generis plus interdum confert vni quàm alij. Vna enim arbor plures habet fructus vno anno, quàm alio interdum: & plures vna, quàm alia eiusdem generis: & sic de alijs. Item Domini mundi sic etiam faciunt suis: Interdum enim tempore caristiae strictius prouident, quàm tempore abun-

dantiæ, & etiam strictius alijs, quàm alijs. Quanta ergo abusio est, quòd religiosus requirat, quòd ita fiat sibi semper, sicut aliquando sibi factum est: vel sicut fit alij, & nisi hoc fiat, murmurat, & contendit: cum nec Deus, nec natura, nec homines mundi hoc faciant illis, quibus habent prouidere? Nunquid non licet patrifamilias interdum facere, quod vult? Vbi est apud istos illa scientia Apostolica, qua sciunt abundare, & penuriam pati pro tempore? Nunquid est contra viscera pietatis, quod mater ostendat interdum plus dilectionis vni filiorum, quàm alij: & eidem vno tempore, quàm alio, causis varijs emergentibus? ¶ Non est ergo rationabile, quòd contendat aliquis, vel murmuret, si deterius accipit interdum vno tempore, quàm alio, vel deterius, quàm alius: sed est defectus virtutis, ad quod cognoscendum inducit vir sanctus, cum dicit. (hinc vos probate.)

Cap. CXV.

Circa hoc, nota, quòd est quartum notandum, quòd sunt aliqui magis curiosi de exterioribus, maiorem interdum dant operam ad sciendum defectum solis, & lunæ, quàm ad cognoscendum defectus animarum suarum. Aug. Per ipsam superbiam recedentes à te, & a tanto lumine tuo deficientes defectus solis multo tempore ante præuident, & defectum suum in præsenti positum non vident. Non autem sic faciunt viri sancti: sed cura est eis multa de cognoscendo defectus suos. Vnde rogat Dauid dicens ut sciam, quid desit mihi. Et hoc est utile ualde. Pater enim familias cum nescit, quid desit in domo sua, siue uinum, siue bladum, non cogitat

cogitat de habendo, cum autem scit, est sollicitus de procurando. ¶ Porro intrinseca hominis perpenduntur per extrinseca, hæc enim sunt, quæ annunciant de homine. Murmur ergo, & contentio exterior indicant uacuitatem intrinsecam, sicut resonantia dolum: Item defectum unctionis intrinsecę, sicut rota carri murmurantis. Propter quod dicitur econtrario de martyribus. Non murmur resonat, non querimonia, & hoc quia fuerunt pleni gratia, & uncti spiritusancto. Huiusmodi uero gratiæ spirituales, quæ large loquendo, quæcunq; sint, uocantur uirtutes, dicuntur habitus interior animæ triplici de causa. Cooperiunt enim turpitudinem peccatorum: sicut uestis operit turpia hominis. Psal. Et quorum tecta sunt peccata, scilicet per uirtutes infusas cum remissione peccatorum. Item ornant sicut uestis. Greg. Ornamenta cælorum sunt uirtutes prædicantium. Item calefaciunt sicut uestis Iob. 32. Nonne uestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerint austro. Murmurans ergo & contendens de habitu corporis potest ex hoc perpendere defectum interioris habitus se habere: quia numquam sic murmuraret, nisi defectum interioris uirtutis haberet. Dicitur Esa. 53. de Christo propter patientiam eius, quòd sicut agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum, cum uidelicet auferentes ei uestes spoliauerunt eum. Cuiusmodi ergo patiētiam habet, qui non ex eo, quòd auferuntur, sed ex eo, quòd non sibi pro sua uoluntate dantur, murmurat? Ipse Dominus uoluit adeo suos deponere curam carnis, quòd noluit eos esse sollicitos etiam de uestibus. Mat. 6. Et de uestimentis quid solliciti estis? Quomodo obsecro carent huiusmodi sollicitudine, qui non cauent pro uesti-

bus murmurare? Item secundum Ber. Verus humilis non uult humilis prædicari, sed uilis reputari: Quomodo ergo habent ueram humilitatem, qui refugiunt malas, & pro bonis uestibus contendunt? Et hoc idem patet in multis alijs uirtutibus. Constat igitur, quòd murmur prædictum indicium est manifestum defectus uirtutum. Et ideo bene dicit (hinc uos probate,) ideſt ex tali mumure, quãtum uobis desit, in illo interiore sancto habitu cordis, ideſt in uirtutibus intrinsecis, qui pro habitu corporis litigatis.

Tamen si vestra toleratur infirmitas, vt hoc recipiatis, quod posueritis in vnum, tamen locũ sub communibus custodibus habete, quod ponitis: ita sane, vt nullus sibi aliquid operetur: sed omnia opera vestra in vnum fiant maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si vobis singuli propria faceretis. Charitas enim, de qua scriptum est, quòd non quærit, quæ sua sunt, sic intelligitur: quia communia proprijs; non propria communibus anteponit. Et ideo quanto amplius rem communem, quam propria vestra curaueritis, tanto vos amplius proficere noueritis: vt in omnibus, in quibus vtitur transitoria necessitas, supereminceat quæ permanet charitas.

¶ Hic tradit mandatum circa uestium operationem, quia uero posset credi, quòd sicut toleratur interdũ, quòd aliquis recipiat uestes proprias, quas deposuit, non quas alius deposuit: ita proprium locum posset quis habere, in quo reponeret eas, uel faceret reponi, quod nequaquam est faciendum: Ideo dicit, quòd si, & hoc toleretur: illud tamen non est tolerandum, sed uno tantum loco sunt uestes omnium reponendę: & in communi omnia operanda.

randa. Secundo dicit, qualiter huiusmodi opera communia facienda: ibi (maiori studio. &c.) Tertio reddit causam illius modi, probans illum modum per auctoritatem. ibi (Charitas enim) & per rationem. ibi (& ideo &c.) Et sic patet, quòd in hoc mandato tria tanguntur, scilicet substantia mãdati, & modus exequendi, & causa modi illius.

Cap. CXVI.

Notandum autem, quòd ex hoc quod dicit (uestra toleratur infirmitas) elicitur argumentum, quod infirmitas fratrum est toleranda: siue ipsi propter infirmitatem in aliquibus. Hinc est quod Apostolus dicit Rom. 15. Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere: sicut scilicet columnæ fortiores supportant cætera infirma domus. Hinc est etiam, quod dicit Bern. Tu, qui in congregatione uiuis, bene uiuis, si uiuis socialiter, & post socialiter discas non solum patienter, sed & libens infirmitates aliorum portare, tàm morum, quàm corporum. Hinc est iterum, quod dicit Dominus de seipso Oseę 11. Ego quasi nutricius Effraim portabam eos in brachijs meis. Sicut enim nutrix paruulum, qui facit ei multa tædia, & grauamina, non proijcit, sed sustinet omnia eius amore deuicta: ita facit Dominus de nobis, & suo exemplo docet nos ita de infirmis alijs faciendum. Quid possunt ad hæc respondere illi, qui fratres onerosos propter infirmitates, uel mores aliquos graues non cessant uentilare procurando crudeliter expulsionem eorum de domo in domum? Isti sunt, de quibus dicitur Ezech. 34. Cornibus uestris uentilabatis omnia pecora infirma. Isti, qui sic onus

fratrum

fratrum proijciunt, quomodo obsecro implent legem Christi, de qua scriptum est Gal.6. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi? Item si pes unus infirmatur, nonne alius portat eum? Si & quodcumque membrum propter infirmitatẽ graue est alijs: nunquid propter hoc proijciunt eum alia membra, & non magis iuuant, & supportant? Si autem in membris constituentibus unum corpus per naturam hoc fit: quanto magis debet fieri in membris constituentibus unum corpus per gratiam? ¶ Exemplum. Fuit Parisijs quidam ciuis diues, qui tenebat secum capellanum quendam propter Deum: Cum autem esset grauis moribus omnibus de domo: semel vxor cum filijs, & alia tota familia conuenerunt, & rogabant Dominum, vt expelleret eum de Domo. Cum autem quæreret causam, quare hoc petebant, dixerunt: Domine adeo grauis est iste homo, quód nullus potest eum portare: Tunc ille dixit, si ita est, ergo si expellerem eum, moreretur fame: quia nullum inueniret, qui portaret eum; & ideo volo eum sustinere, ne moriatur fame. Si autem sic fecit homo sæcularis de tolerando extraneo; quid faciendum est viro spirituali de fratre proprio? ¶ Exemplum. Quidam prior prouincialis in ordine fratrum prædicatorum vir totius sanctitatis, & perfectionis quando inueniebat aliquem fratrem valde onerosum in aliquo conuentu, & ex causis aliquibus expediebat eum transferri ad alium conuentum, recogitabat quos priores conuentuales habebat, qui essent multum viri spirituales, & charitatiui, & ad aliquem illorum mittebatur eum, insinuans, quòd talem fratrem mittebat ei, cum quo multum posset lucrari exercendo suam patientiam, & alias multas

virtutes

virtutes circa eum: Vnde tanquam spirituali amico mittebat eum sibi pro magno encænio, vt multum super hoc deberet gaudere, & ei gratias multas reddere. Item uidi ego priorem quendam conuentualem, qui nunquam rogauit priorem prouincialem, uel alios maiores suos pro remouendo aliquem fratrem onerosum de domo sua, licet multos haberet tales. Immo cum ad fratrum suorum instantiam uellet prouincialis aliquem fratrem talē de suo conuentu remouere, compatiens illi fratri dedit operam, ut dimitteret eum, æstimans quòd ipse, qui iam eum plenius nouerat, melius sciret eum portare, quàm alij multi. Proinde patet, quòd bonorum uirorum est supportare inuicem infirmitates mutuas, quod licet fiat, tamen peccata, uel ea, quæ sunt in damnum religionis, nunquam sunt sustinenda. Vnde Apoc.2. dicitur in laudem Angeli Ephesi. Non potest sustinere malos, non dicit onerosos: quia si sint onera mutua sustinenda: tamen maliciæ nunquam. Et ideo bene dicit uir sanctus (Si uestra toleratur infirmitas) ut hoc recipiatis, quod posueritis, quod scilicet est humanæ fragilitatis: non tamen est tolerandum, quòd sequestratim uestes deponātur: uel singulariter sibi quisquè circa hæc faciat aliquid operari: quia huiusmodi singularitas nimis derogaret bono charitatis in quo maxime consistit religio, & hoc est, quod dicit (in unum tamen locum &c.)

Cap. CXVII.

ET notandum circa hoc, quòd reperiuntur interdum aliqui religiosi, qui ad opera communia modo sunt impotentes, modo negligentes, modo

do querulosi, & tristes, ad propria uero fortes, & diligentes, & læti, hoc est, quod in loco communitatis singularitatem inducit; singularitatis enim est talia sectari Ber. Singularis ad omnia sua est strenuus, ad communia piger. Hoc est, quod seruos Dei præparat ad periculosa tempora Antichristi, de quibus dicitur. 1. Tim. 4. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes; ex huiusmodi enim amore priuato procedunt ista. Hoc est, quòd charitatem, de qua summe curandum est, destruit. Amor enim reciprocus non est charitatis Greg. Nemo proprie ad se habere charitatem dicitur, sed dilectio semper in alterum tendit, vt charitas esse possit. Hoc est iterum, quod naturæ contrariatur, ipsa enim omnia producit ad vtilitatem cõmunem. Tullius de offi. Præclare scriptum est a Platone. Non nobis soli nati sumus, & post in hoc deberemus naturam sequi ducem, & communes vtilitates in medium proferre. Item hoc est, quod poeticæ sententiæ aduersatur Senecæ. Non potest quispiam bene viuere, qui se intuetur, qui omnia ad suas vtilitates conuertit: Alteri viuas oportet, si tibi uis uiuere. Item doctrinę sanctorum repugnat: Nam dicit Gre. in registro. Nemo nostrum, neglecta vtilitate communi, sub lucro prospiciat. Et Ambrosius. Qui perfecte sapit, nescit sua spectare cõmoda: sed ad illud, quòd honestum est, toto affectu intendit: quærens non quod sibi vtile est, sed omnibus. Et Ber. Dominus communi disciplina, communi uita, communibus studijs delectatur, vsq; quo miser diuerticula captas? Item hoc est contra mandata Apostolica, immo contra mandata principum Apostolorum. Dicit enim Paulus ad Philipens. 2. Non quæ sua sunt

singuli

ſinguli conſiderantes, ſed, quæ aliorum. 1. Pet. 4. dicitur. Vnuſquiſquè ſicut accepit gratiam, in alterutrum illā ad miniſtrantes. Item hoc eſt, quòd facit a chriſti veſtigijs deuiare; propter quod econtrario dicit Chriſ. Imitatores fieri Chriſti eſt, ad communem vtilitatem omnia negociantes, & non quæ ſunt noſtra querentes. Item hoc eſt, quod ipſum hominem reddit ſibi inutilem. Ambroſius Nihil iudicandum utile, niſi quod in commune proſit. Et poſt. Mihi crede: non uidetur, qui inutilis eſt omnibus, ſibi utilis eſſe poſſe. Item hoc eſt, ꝙ religionem deſtruit: Quantæ enim abbatiæ ſunt, & temporaliter, & ſpiritualiter deſtructæ; quia relictis communibus bonis, uacauerunt multi ſuis proprijs commodis? Et ideo bene dicitur in. Pſal. Singularis ferus depaſtus eſt eam; id eſt uineam domini: quia huiuſmodi ſingularitates religionem deſtruunt. Propterea ex aduerſo dicit Tullius. Præceptum eſt Platonis, ut qui rei publicæ prodeſſe uolunt, ad utilitatem ciuium ſic uehantur: ut quæcumquè agunt, ad eam referant obliti commodorum ſuorum. Quia ergo tot mala ſequuntur in religione, cum relictis communibus ſinguli uacant proprijs; bene dicit uir ſanctus. Vt omnia in unum fiant ſtudioſius, & alacrius, quàm propria: quia hoc requirit charitas, & cedit ad profectum maiorem. Si enim multum meretur charitas uni ſeruiens, quanto magis qui ſeruit multitudini magnæ?

Conſequens ergo eſt, vt etiam, cum quis filijs ſuis, aut aliqua neceſſitate ad ſe pertinentibus in monaſterio conſtitutis aliquam contulerit veſtem: ſiue quodlibet aliud inter neceſſaria deputandum: non occulte accipiatur; ſed ſit in poteſtate prapoſiti, vt in

rem

rem communem redactum, cui necesse fuerit, praebeatur, quòd si aliquis rem sibi collatam cælauerit, furti iudicio condemnetur.

¶ Secundum distinctionem supra positam, tradit hic mandatum circa collatorum uestium receptionem. ¶ Et notandum, quòd sicut omnia opera circa uestes debent fieri in communi: ita & uestes collatæ debent poni in communi: Et ideo infert a simili dicens (Consequens ergo est &c.) Et hæc est ratio mandati, quę primo ponitur. Secundo ponitur ipsum mandatum continens tria, scilicet quid cauendum in recipiendo; scilicet occultatio; Et ideo dicit. (Non occulte.) & cætera. Quid faciendum de receptis, scilicet quia ponenda in prępositi potestate; & ideo dicit (sed sit &c.) Quare faciendũ sit; & ideo dicit (vt in rem communem redactum) Tertio ponitur pęna trangressionis huius mandati, cum dicitur. (quòd si aliquis) Porro utilitas mandati consistit in tribus. Vnum est, quòd quicquid religioso alicui obuenit, in cõmuni ponatur, Aliud est, quòd positum in communi, non cuiquè, sed cui necesse fuerit, præbeatur: Tertium, quòd cęlantes, quæ sibi collata sunt, ut fures puniendi sunt.

Cap. CXVIII.

CIrca primum notandum, quòd illud requirit fraternitas spiritualis. Aug. Melior est fraternitas Christi fraternitate sanguinis: Illa enim inter se communia diuidit cum æmulatione: Hæc autem sua communicat cum gratulatione. Item hoc requirunt iura, quæ uolunt, quòd quicquid acquirit religiosus, quod ei debetur, uel alio modo quocunquè obuenit ei, totum cedat in ius communitatis.

tis. Item natura hoc monstrat in quibusdam animalibus uiuentibus in communi, ut sunt formicæ, quæ quicquid elaborant in granis colligendis, totum ponunt in communi. Item ad hoc faciendum confortat nos Chrys. in sermone dicens. Omne, quod nostrum est, tunc nostrum magis erit, si sit nobis commune cum fratribus. Item dicit Amb. super Lucam. Volatilibus cœli idcirco sine labore pabulis usus exuberat, quòd fructus ad communem escam speciali sibi quodam nesciunt uendicare dominatu. Quod si sic est de uictu, eadem ratio ne est simile de uestitu: cum de utroquè illorum similiter Euangelium loquatur. Ex quo patet, ꝙ ex huiusmodi communicatione sequitur etiam temporalis abundantia, Item dicit Seneca. In hoc gaudeo aliquid discere, ut doceam: nec me res ulla delectabit, licet sit eximia, & salutaris, quam mihi uni sciturus sum. Ideo si laudabilius uidetur in philosopho rem quamcunquè communicare, quàm sibi retinere, sicut scientiam, quanto magis in religioso?

Cap. CXIX.

Circa secundum notandum, quòd sunt quidam, qui dispensando bona communia, non attendunt interdum indigentias fratrum, sed personas, dum conferunt illis, qui non indigent, & indigentes relinquunt inanes. Contra illam dispensationẽ dicitur. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Isti sunt, sicut hortulanus, qui terram aquosam rigat, & aridam dimittit. Quo contra dicitur Esa. 35. Et erit arida in stagnum: & sitiens in fontes aquarum. Isti sunt, sicut medicus, qui ualentibus

lentibus confert medicinam, & relinquit male habentes, contra quod dicitur Ezech.34. Quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum consolidabo. Sunt etiam isti sicut ille, qui super faciem poneret vestem, quæ non indiget, & posteriora, quæ indigeut, nuda dimitteret, contra quod dicitur 1. Cor.12. Quæ putamus ignobiliora esse mẽbra corporis, his honorem abundantiorem circundamus, non est illud opus misericordiæ, quæ mise rias respicit; & ideo dicitur misericordia quasi mi seris dans; & ideo in disceptatione de operibus misericordię non dicitur. Saturatus fui, & non dedistis michi manducare: vestitus fui, & non operuistis me, & sic de alijs. Matth.25. Item non est hoc officium charitatis, ipsius enim est curare ad necessitates fraternas. Vnde 1. Iohan. 3. Qui habuerit substantiam mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit uiscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? Item non est istud fidelitatis; quomodo enim esset fidelis dispensator hospitalis, qui egenis neglectis, bona hospitalis ipsius in suis familiaribus large expenderet? Sic faciebat Iudas, qui bona egenorum asportabat, & expendebat in suos. Cum ergo religio sit hospitale Dei, quomodo ab infidelitate possunt se excusare, qui similia faciunt in ea. Ber. Vbi nec necessitas, nec vtilitas est, non fidelis est dispensatio.

Cap. CXX.

CIrca tertium notandum, quòd res collata dicitur celari tribus modis. Vno modo, cum ponitur in aliquo loco occulto animo occultandi: Qui autem sic faciunt, sunt sicut coruus, qui ponit

dena-

denarium, vel alias res interdum in loco occulto ad cælandum. Alio modo quando quæritur res, & non propalatur: ſicut Rachel fecit Gen. 31. Quæ ſcrutanti patri ſuo Laban cælauit idola ſua. Alio modo, quando tempore opportuno, ſeu debito non oſtenditur: ſicut dicitur fur, non ſolum qui rem ſurripuit, ſed etiam qui furtum non manifeſtat tempore opportuno. Ita non dicitur ſolum cælare rem receptam, qui ponit in occulto, & qui non prodit quærenti; ſed etiam qui non reuelat tempore ſcrutinij in religione, vel ſi moroſe detinet, & non oſtendat, cui eſt oſtendenda. Verum ſi quis religioſus rem collatam accipiat ſine licentia; ſed tamen propoſito oſtendendi, & petendi licentiam ſine mora; quamuis non ſit hoc ſine culpa, non eſt tamen dicendum propter hoc ſolum cælare rem collatam, niſi aliquod de tribus prædictis interueniat.

¶ Porro religioſus, qui rem collatam cælat, iuſte dicitur fur; quia rem non ſuam, ſed communitatis, & inuito Domino ſcilicet illo, ad quem pertinet diſpenſatio, cum de eius ratihabitione non præſumitur, pertractat occultè; quæ tria conſtituere ſolent furtum proprie acceptum, & ideo eſt puniendus. ¶ Et ſciendum, quòd triplici pęna puniendus eſt fur ſecundum ſcripturam: Vna eſt confuſio, & hoc quo ad animam, cuius eſt verecundia. Eccl. 5. Super furem confuſio: Alia eſt redditio rei furatæ. Exod. 22. Quod ſi furto ablatum fuerit, reſtituet damnum Domino: Tertia punitio corporalis. Ioſuæ.7. Non ero vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt.

Cap. CXXI.

Indumenta vestra secundum arbitrium præpositi lauentur, siue a vobis, siue a fullonibus; ne interiores animæ sordes contrahat mundæ vestis nimius appetitus.

¶ Hoc est septimum, & vltimum mandatum circa vestium necessitatem, scilicet de lotione earum, de qua quidam sub specie sanctitatis possent nimis curare, ideo tradit mandatum præsens continens tria circa lotionem vestium. Vnum est, quòd lauentur, cum dicit (Indumenta vestra) Aliud a quo lauentur, cum dicit (siue a vobis, siue a fullonibus.) Tertium quando lauentur, cum dicit (secundum arbitrium præpositi) & addit causam dicens (ne interiores animæ sordes &c.)

¶ *Circa primum nota*, quòd non solum spiritualis, sed etiam carnalis mundicia placet Deo Exo. 23. Ipsi lauent vestimenta sua, & sint parati in diem tertium. Item homines quodammodo naturaliter horrent sordes in cohabitantibus: propter quod personarum acceptores pauperi introeunti ad se in sordido habitu dicunt illud Iaco. 2. Tu sta illic. Item sicut nimius splendor in veste sapit vitium: ita & sordes. Vnde Seneca. Non splendeat toga, nec sordeat. Cum ergo religiosi frequenter astare habeant coram Domino: & continue cum alijs conuersando, & ad cauendum vitiosa, inuigilare: curandum est eis de uestium mundicia, & propter Deum, & propter semetipsos, ne vitium incurrant. propter quod bene dicitur eis (Indumenta vestra lauent) Sed quia sunt aliqui, qui dedignantur hoc facere in propria persona: addit (siue a fullonibus)

conde-

condeſcendendo infirmitati eorum. A vobis vero dicit: quia potius a fratribus eſt facienda ſemper, vel ſaltem frequenter. Et hoc tribus de cauſis. Primo propter vitandum infirmorum ſcandalum, interdum enim in veſtibus maxime, quæ carni adhærent inueniuntur immundiciæ, etiam quæ accidunt ſanctis in ſomnis, quaſi res pudēdæ ſæcularibus, & maxime ſemper mulieribus. Religioſorum eſt enim tanquam perfectorum cauere etiam a licitis propter ſcandalum infirmorum. Secundo propter maius præmium: Meritum enim ſurgit ex opere proprio, non alieno: quia vnuſquiſque propriam mercedem accipiet, ſecundum ſuum laborem: ſecundum Apoſtolum. Tertio propter humilitatis exemplum, vt ſanctus Martinus etiam famulo ſeruiebat. Hinc eſt etiam, quòd in religionibus approbatis, ipſimet lauant ſcutellas, pedes, capita: nec per extraneos permittunt iſta fieri. Noui ego quendam, qui in ſæculo magnæ fuit auctoritatis, & vanitatis, qui factus frater, obſeruata hora, & accepta aqua, ibat per cameras mundans ſedes deturpatas Quid autem mirum ſi hoc faciunt homines Deum timentes, cum ipſe filius Dei lauit pedes diſcipulorum? Non debent ergo aliqui dedignari in religione; ſi imponitur eis, vt lauent indumenta. Et ſi aliquando per fullones iſta fiant: tamen per lotrices mulieres nunquam eſt faciendum.

Cap. CXXII.

Lauacrum etiam corpori, cum infirmitatis neceſſitas cogit, minime denegetur.

¶ Traditis mandatis circa veſtium neceſſitatem, tradit mandatum circa neceſſitatem infirmitatum:

T 2 Sunt

Sunt autem quattuor, quibus interdum indigent infirmi; Vnum est balneum, circa quod hic tradit mandatum, continuans lauacrum corporis cum lauacro vestium: Aliud est medicina, circa quod tradit secundum mandatum: ibi (fiat sine murmure) Aliud est itineratio, quam oportet interdum ad balnea, vel ad alia loca subire, occasione infirmitatis, circa quod tradit mandatum: ibi (Nec eant ad balnea) Aliud est prouisor, qui de eis curam gerit sollicitam: circa quod tradit quartum mandatum: ibi (Ægrotantium cura &c.) ¶ Nota, quòd quidam religiosi nunquam, vtuntur balneis pro quacunque necessitate. Tum quia reputant hoc fęmineum, Exo.20. de Pharaonis filia; Tum quia reputant nimis verecundum: cum non possit fieri sine denudatione; pudicæ vero mentes sic erubescunt huiusmodi nuditatem, quòd non solum coram alijs: sed nec etiam soli possunt eam sustinere; propter quod religiosi iacent vestiti: Tum quia reputant hoc pœnitentiæ posteritati Adæ impositæ contrarium, non est improbandum, sed venerandum, pręcipue cum Hiero. de illustribus viris, in laudem magnam beati Iacobi dicit, quòd nunquam balneis fuit vsus. Verum beatus Augustinus, sicut beatus Benedictus humanius agens, non prohibet balnea, sed concedit: tamen cum multo temperamento, quia non propter lasciuiam: nec vt abstergantur sordes; sed propter infirmitatem. Ideo dicit (cum infirmitatis necessitas cogit minime denegetur) innuens, quòd non concedatur nisi pro sola infirmitate, & quæ adeo sit grauis, quòd cogat: & vsque ad petitionē infirmi, vel medici potest differri.

¶ *Quare medicinalia, & qualiter sint ministranda religiosis.*

Cap.

Cap. CXXIII.

Flat sine murmure de consilio medicina, vsquè medicus consulatur.

¶ Hoc est secundum mandatum penes necessitates infirmitatum, quod tradit circa medicinalia. quod continet tria: Mandat enim, quòd prouideatur infirmis de medicinalibus, scilicet quando ars medicinæ hoc consulit: ideo dicit (Fiat de consilio medicinæ) Item qualiter, ideo dicit (sine murmure) Item quomodo diuersimode circa diuersos est habendum, & hoc est quod dicit (ita quod etiam si nolit &c.) ¶ Nota, quòd quidam religiosi ex magno sanctitatis feruore non curant vti medicinalibus, reputantes carnalitatem, & imitari volentes beatam Agatham, quæ dixit. Medicinam carnalem nunquam corpori meo exhibui: sed non sunt ideo reprobandi, qui vtuntur. Ezechias vsus est medicina scilicet Esa. Prophe. 38. cap. Item Tobias de consilio angeli 10. ca. Item Eccl. 38. Altissimus creauit de terra medicinam. Sunt autem tria, quæ incitant ad subueniendum fratri in medicinalibus: Primum est natura compassionis; Si vnum membrum patitur, compatiuntur ei cætera membra: Secundum, communis vtilitas, quæ impeditur durante infirmitate: Tertium mercedis expectatio. Mat. 25. Infirmus fui, & visitastis me; quanto magis gratum habet, si prouideatur facto? ¶ Nota etiã, quòd infirmitas est occasio humanæ fragilitatis facile murmurandi de ipsa infirmitate: & cum super infirmitatem additur defectus remediorum, facilius murmurat. Et ideo boni prælati est liberaliter prouidere infirmis, etiam si alia causa non esset, vt

aureratur ab eis causa murmurãdi: Exemplo Moysi qui rogauit Dominum, vt daret aliquam aquam miraculose filijs Israel, vt vel sic cessarent a murmure. Num. 20. Item sunt aliqui prælati, qui & si interdũ hoc faciant: tamen faciunt cum difficultate, & tristitia, & quasi murmurando, & sic multum diminuitur de merito suo: quia hilarem datorem diligit Deus. Et ideo vir sanctus volens omne murmur excludere: dicit (fiat sine murmure) scilicet ægrotantium, ministrantium, & assistentium. ¶ Nota etiã, quòd aliqui præ feruore sanctitatis contennunt medicinalia: aliqui nimis curant: aliqui vero frequenter allegant se infirmos, primi sunt compellendi, cũ eis expedit: ideo dicit (ita vt etiam si nolit &c.) Secundi non sunt audiendi, cum eis non expedit: ideo dicit (Si autem velit &c.) Tertijs in parte est credendum de infirmitate, in parte non scilicet de medicinalibus: sed medicus est consulendus. Ideo dicit (denique si latens est.) ¶ Nota etiam circa primos, quòd qui nimis volunt ieiunare, & refugiunt recreationes, siue medicinas, & huiusmodi, non est eis acquiescendum: Primo ne religiosus, qui propriæ voluntati renunciauit, in ea nutriatur, quia ex hoc solet confundi religio. Prouer. 29. Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam scilicet religionem, in qua quilibet debet esse puer sub virga disciplinæ. Secundo ne iumentum corporis sui, quod non solum suo, sed communitatis seruitio deputatum est, inutile reddatur. Psal. Fortitudinem meam ad te custodiam. Hiero. De rapina holocaustum offert, qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria corpus immoderate affligit. Tertiò ne inducatur singularitas ad religionẽ, quæ ipsam deuastat Psal. Singularis ferus depastus est

est eam. Quarto ne cura corporis, quæ tradita est alij, auferatur, cum vult religiosus corpus suum regere secundum voluntatem suam. Bern. Qui vestri curam semel nobis commisistis: quid rursus de vobis intromittitis? Quinto ratione superbiæ, quæ oriri solet ex his? vt patet in pharisæo, qui ieiunauit bis in sabbatho, & reputauit se maiorem publicano. Ber. Quæ maior superbia, quam vt homo toti congregationi iudicium præferat, tanquã ipse solus spiritum Dei habeat. Sexto quia huiusmodi sacrificium minus acceptum est Deo. Ber. Si in die ieiunij inuenitur voluntas vestra, non tale ieiunium elegit sponsus;nec sapit illi ieiunium, quod non lilium obedientiæ, sed vitium propriæ voluntatis facit. Econuerso cum prælati sint patres, medici, & rectores subditorum, non debent satisfacere eis in carnalibus, cum non expediat;prohibitum est enim homini ne curam carnis propriæ faciat in desiderijs. Et secundum August. Plus debet diligere quilibet animam proximi, quàm carnem: Sed carnalia desideria sunt contra animam: igitur &c. Bene ergo dicit, quòd si velit aliqua medicinalia, & non expediunt, suæ cupiditati non obediatur. Aliquando enim, etiam si noceat, prodesse creditur, quod delectat, vt patet de pomo, quod Eua comedit, de edulio lentis Esau, de escapiscis in hamo, de vino splendente in vitro. Nec etiam omni spiritui credendum est de infirmitate. Et ideo bene debet (famulo Dei dicenti, quid sibi doleat.) Nam sunt quidam, qui ex his, quæ in eis videntur, apparent veri serui Dei. Sicut dicitur de Simpliciano, qui apparebat Augustino verus seruus Dei, & lucebat in eo gratia diuina. Signa seruorum Dei sunt seruire Deo die ac nocte, voluntarie, humili-

ter, & deuote obedire prælato in his, quę nõ sunt contra Deum, vel regulam; quærere bonum commune, & non priuatum, ædificare proximum verbo, & exemplo. Tali famulo Dei dicenti, quid sibi doleat, sine dubitatione credatur.

Cap. CXXIIII.

Nec eant ad balnea, siue quocunque ire necesse fuerit, minus quam duo, vel tres. Et ille, qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus præpositus iusserit, ire debet.

¶ Hoc est tertium mandatum, quod tradit circa itinerantes, quod interdum requirunt aliquæ infirmitates, & huius occasione ampliat mandatum ad omnem itinerationem, quacunque necessitate fiat. Sunt autem hic duo mandata. Primum est circa societatem in via habendam semper. Secundum est circa modum habendi socium: ibi (Et ille) De primo multa sunt dicta circa hoc mandatum (Quando proceditis.) ¶ Sed nunc quæritur, vtrum prælatus possit dare licentiam eundi solitarie? R. quòd ex causa rationabili, licet hoc raro, & non sine magna causa faciendum. Nam decretalis Inno. dicit, quòd abbas non potest dispensare in voto paupertatis abdicatæ, sicut nec in voto continentiæ: quia sunt de substantia ordinis. Ex hoc habetur argumentum a contrario sensu, quòd in his, quæ non sunt de substantia ordinis, potest dispensare, & tale est illud. ¶ Circa secundum nota, quòd frater itinerans non debet assumere propria voluntate socium, sed secundum arbitrium præpositi. Primo propter bonum obedientiæ, vt in domo obedientiæ omnia secundum obedientiam fiant. Secundo propter discretio-

ſcretionem, quia prælatus, qui omnia noſcere debet, animas iumẽtorum ſuorum ſcit melius de hoc ordinare. Tertio propter commune bonum, quia forte aſſumptus erat in conuentu pro communitate neceſſarius. Ad hoc docent nos exempla ſanctorũ; Moyſes deſcenſurus in Ægyptum aſſumpſit Aaron ſibi a Domino datum Exod.3. Mariæ peregrinaturæ prouiſum eſt de Ioſeph, iubente Angelo, Mat.2. & ſic de alijs multis; prælatus vero, qui habet de ſocio prouidere, cum multa cautela debet hoc facere. Si enim itineraturus eſt minus religioſus, numquam debet ei aſſociare niſi virum ſanctum, vt cum eo proficiat in ſanctitate, iuxta illud. Cum ſancto ſanctus eris: Si minus prudens, aſſignet prudentem, vt ille diſcat. Prouerb.13. Qui cum ſapientibus graditur, fit ſapiens, ſi vero ſit iuuenis, difficile debet ei concedi, quòd egrediatur, vel ſi oportet, aſſignetur ei grandæuus; debili fortis detur; facili ad peccandum numquam eſt concedendum, quòd vadat cum alio, vel alius cum eo. Item duo ſuperbi non bene iunguntur; quia vnus neſcit ſe alteri humiliare, & ideo de facili ſe conturbant. Prouerb. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Nonne hæc tentatio inuaſit diſcipulos Domini, de quibus dicitur, quòd inter ſe diſputauerunt in via, quis eorum eſſet maior. Quantum ergo timendum eſt alijs magis diſpoſitis ad ſuperbiam? ¶ Porro ad hoc, quòd aliquis ſit ſocius amabilis, valere ſolent iſta. Primo amor. Seneca. Si vis amari, ama. Secundo manſuetudo Eccle. 3. Fili in manſuetudine opera tua facito, & ſuper gloriam hominum diligeris. Tertio affabilitas. Eccleſ. 21. Sapiens in verbis amabilem ſe facit. Quarto ſupportatio fraternæ infirmitatis, quo ad infirmita-

tes morum, & corporum. Ista ponit Bern.

Cap. CXXV.

POst hęc notandum, quòd sicut sunt aliqui inepti ad societatem aliorum; ita sunt aliqui, qui laborant hoc vitio, quòd vix potest inueniri socius, qui eis placeat. Isti sunt, qui quandoque refutant alios, qui solent esse custodes fratrum diligentes, & eorum defectus non tacere. Isti sunt similes infirmis, qui nolunt habere medicos, qui eorum infirmitatem videant, & remedium apponant, contra hos dicit Bern. ad Eugenium. Contubernales tuos habeas, qui vitæ tuæ custodes sint, & testes. Si autem hoc faciendum est Papæ, quomodo minores audent hoc renuere? Quandoque vero refutant alios timore peccati; timent enim fragilitati suæ, ne cum eis incurrant peccatum aliquod impatientię, vel iracundiæ, & huiusmodi. Sed ipsi debent confidere, quòd propter bonum obedientiæ Deus custodiret eos, ne intrarent in tentationem, si fortè inuaderet. Item quandoque refutant alios ratione maioritatis volentes magis præesse, quàm subesse socio. Sed contra hoc est exemplum Christi, qui fugit, ne præficeretur in regem. Ioh. 6. Subiectus tamen voluit esse parentibus Lu. 2: hoc etiam idem voluit obseruari in discipulis Mat. 22. Quicunque voluerit inter vos maior fieri, erit minister vester. Item quandoque ratione inflexibilitatis; sunt enim aliqui, qui ambulantes in sua propria voluntate, & sensu non possunt trahi ad aliorum voluntatem. Isti nolunt socios, nisi quos possunt ducere ad suam voluntatem. Sed contra hos est vitium proprię voluntatis, quod valde reprehensibile est in religioso.

ſo. Item quandoquè ratione delictorum; ſunt enim proni aliqui ad culpas committendas; Sed ſicut aliquando bonus Angelus deberet deſerere peccatorem, quod non facit; ſic boni viri non debent abhorrere ſocietatem malorum, ſed potius ſicut medici debent eis aſſiſtere in ſpe meliorationis. Sene. Illos tecum admitte, quos meliores facere poſſes. Item quandoquè ratione religionis; ſunt enim aliqui, qui viris valde religioſis nolunt adiungi, ſimiles illis, qui Sap.2. dixerunt, Grauis eſt nobis ad videndum, quoniam diſſimilis eſt alijs vita illius; & tales ſunt ſtulti, quis enim indigens non vadat potius ad abundantes domos, quàm ad vacuas. Indigens fructibus non vadat potius ad arbores plenas, quàm ad ſteriles. Vnde viris magnæ religionis debemus nos diligenter adiungere, vt de plenitudine eorum accipiamus. Ex iam dictis tria eliciuntur ſcilicet, quòd prælatus debet eſſe diſcretus in aſſociando ſubditos, & quòd omnes debent ſe ſocios exhibere, & quòd nullus debet ſibi aſſignatum ſocium refutare.

¶ *De diligentia circa infirmos.*

Cap. CXXVI.

AEgrotantium cura, ſiue poſt ægritudinem reficiendorum, ſiue aliqua imbecillitate, etiam ſine febribus laborantium, vni alicui debet iniungi, vt ipſe de cellario petat, quod vnicuiquè opus eſſe proſpexerit.

¶ Hoc eſt mandatum, quòd quarto traditur circa neceſſitates infirmorum, quod verſatur circa ſpecialem curam, quæ eſt exibenda eis; nam quando non aſſignatur ſpecialis prouiſor infirmis, in multis negliguntur; quia communis prouiſor non ſufficit

ficit. Item cum non ministratur de communi infirmis competenter, datur occasio multis reseruandi aliquid pro infirmitatis necessitate, quod sapit proprietatem, si fiat etiam sine periculo proprietatis de licentia. ¶ Porro ad habendam magnam curam de infirmis fratribus, sicut hic tangitur, multa mouent fratres, & maxime prælatos. Primum est miseria: inter omnes enim miserias, ad quas solet se extendere misericordia, nulla est adeo afflictiua. Item nulla facit ita impotentem hominem ad releuandam suam miseriam. Item nulla miseria est, quæ non facilius releuari possit. Præterea religiosus propter Christum reliquit sua, de quibus poterat subueniri in infirmitate, reliquit & seipsū, qui sibi poterat illis deficientibus aliqua procurare, quod modo non potest sine alterius voluntate. Quanta ergo impietas esset, si illi, qui hoc pro Christo reliquit, Vicarius Christi, & serui Christi non adhiberent curam sollicitam in sua infirmitate: Christus enim exemplar nostrum non legitur tantam curam habuisse de aliquibus miserijs, sicut de infirmis; non enim legitur vestisse nudos, recepisse hospites, visitasse incarceratos, famelicos legitur recreasse; sed raro, de infirmis vero legitur curam diligentem habuisse, modo confortando dicens cōfide fili, modo tangendo propria manu etiam leprosum, modo erigendo, modo plene sanando. ¶ Item hoc est proprium officium prælati; ipsi enim sicut boni pastores debent curam gerere de oue ægrotante. Ne dicatur eis illud Ezech. 34. Quod infirmum erat, non consolidastis. Item sunt medici, cuius est magis curare de infirmis, quàm de sanis Matth. 9. Non est opus medicus valentibus, sed male habentibus. Item sunt matres: Sed heu quidam prælati

lati sua duricia implent illud. Threno. 4. Manus mulierum misericordium coxere filios suos: Quia dum debent esse misericordes ad subditos suos, duris operibus nimis vexant eos, quasi carnes in lebete. Non est hæc natura mulierum erga infirmos; immo ipsæ sunt, quæ curam maiorem habere solent de infirmis Eccles. 36. Vbi non est mulier, in gemiscit æger.

¶ *De mutuo seruitio fratrum.*

Cap. CXXVII.

SIue autem qui cellario, siue qui vestibus, siue qui codicibus præponuntur, sine murmure seruiant fratribus suis.

¶ Sicut dictum est in initio quarti capituli regulæ. Hic incipit tradere officiales circa seruitium fraternarum necessitatum. ¶ Et est notandum, quod officiales quandoquè offendere solent in modo seruiendi scilicet quando seruitium faciunt cum murmure, quandoquè in modo distribuendi res ad suũ officium pertinentes; circa primum traditur hic mandatum, circa secundum postea; quando dicitur (Codices certa hora &c.) ¶ Circa mandatum præsens nota, quòd quædam sunt necessitates circa spiritualia, vt libri circa studium; Quædam circa temporalia, & hæc circa duo pręcipue scilicet circa victum, & vestitum; Et secundum hæc scilicet tria distinguit tria genera officialium dicens (siue qui cellario) quo ad victum (siue qui vestibus) quo ad secundum scilicet vestitum (siue qui codicibus) quo ad studium: Et idem intelligendum est in alijs officialibus, scilicet quòd seruiant fratribus suis, & hoc sine murmure faciant. Ex hoc mandato eli-

ciuntur tria: Primum est, quòd officiales sunt in monasterio constituendi circa diuersa diuersi dicés (siue qui cellario, siue qui vesti &c.) Secundum quòd fratres debent sibi inuicem seruire. Tertium quòd sine murmure. Primum faciendum est a prælatis propter semetipsos, vt ipsi melius vacent spiritualibus, quæ magis ad eos pertinent, cum circa necessitates proximorum alij pro eis occupantur. Exemplum autem sic faciendi reliquerunt Apostoli, qui constituerunt ministros, qui vacarent mensis. vt dicitur. Act. 6. Considerate fratres viros ex vobis boni testimonij, plenos spiritusancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi, & ministerio verbi ministrantes erimus; & inde laudabilem modum constituendi officiales, non enim subito: sed cum deliberatione, & consilio constituerunt eos. Considerate inquiunt, quasi deliberate habete consilium. Item non cum consilio extraneorum, sed suorum; vnde dicunt. Fratres vos qui estis scilicet fratres nostri. Item non constituerunt ad hoc sexum muliebrem, sicut permittitur alicubi, quòd vetulæ cognatæ seruiunt aliquibus, quod abhominabile debet esse apud religiosos; ideo dicunt viros. Item non extraneos, sicut fit in quibusdam monasterijs, in quibus sæculares constituuntur; ideo dicunt ex vobis. Item non quoscunquè viros, sed boni testimonij; vnde addunt: plenos spiritusancto, & sapientia. Officiales enim propter alios debent esse firmi: quia habent occasiones multas peccandi, nisi sanctitas eos retrahat, & ideo debent esse sancti. Quia vero habent dispensare multa, quæ sine sapientia bene fieri non possunt; requiritur in eis sapientia. Item faciendum est hoc propter subditos, quia sic

eis

eis seruitur sufficientius. Exemplum de Moyse, qui ad consilium Ietro diuisit onus suum in plures, vt melius seruire popolo sufficeret. Item faciendum est propter ipsius religionis exigentiam, in qua omnia debent fieri ordinate. Multum autem valet ad confusiones euitandas, quando diuersi in diuersis seruiunt, & scit officium suum vnusquisque, sicut fuit in curia Salomonis, de qua scriptum est 3. Reg. 10. quòd regina Sabba videns ordinem, scilicet in curia eius, non habuit vltra spiritum. ¶ Item ad secundum debet mouere exemplũ Angelorum, qui (vt ait Apostolus) Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi. Exemplum virginis Mariæ, quæ licet puella tenera, & prægnans, ascendit in montana cùm festinatione ad seruiendum Elisabeth Luc. 1. Maxime autem exemplum Iesu Christi, qui cum in habitu regio non posset seruire hominibus, accepit formam serui, vt in ipsa nobis seruiret. Ego autem inquit in medio vestri sum; sicut qui ministrat Luc. 22. Nec debet apud religiosos esse consuetudo, quòd sæculares eis præsentialiter seruiant discalciando, pedes lauando, & similia facientes: Et hoc triplici de causa, Primo quia hoc sapit secularitatem quandam; Secundo propter infirmitatem sæcularium, qui possent videre multa; quamuis licita apud viros sanctos; in quibus scendalizarentur, si assisterent eis in huiusmodi seruitijs. Tertio propter periculum infamiæ; lingua enim secularium multum lubrica est, & de facili apud extraneos deferrent aliqua; quæ vident, & augent frequenter. Et ideo sibi inuicem seruientes non debent recipere sæculares ad sua seruitia; nisi forte interdum a longe in coquina, sutoria; & in similibus, quæ in absentia eorum fiunt. Ad hoc facit

facit exemplum Christi, & Apostolorum, qui nusquàm leguntur huiusmodi famulos habuisse.

¶ *Circa tertium vero* notandum, quòd quidam, licet interdum seruiant fratribus suis; tamen hoc faciunt cum murmure similes dęmonibus exeuntibus ad mandatum Domini, sed cum clamore. Item sunt sicut rota, quæ faciendo seruitium alios inquietat. Eccles. 32. Præcordia fatui, quasi rota carri. Et bene dicitur fatuus; quia & opus fatui facit, & mercede se priuat. Item facit sicut cocus, qui in cibo, quem parat, ponit fel.

¶ DE STVDIO.

Cap. CXXVIII.

Codices certa hora singulis diebus petantur, extra horam qui petierit, non accipiat.

¶ Sicut errant officiales seruiendo cum murmure, ita errant interdum dispensando indebite. Et ideo hic tradit mandatum circa secundum, in quo erratur dupliciter, aut quando datur, quod dari non debet; aut quando non datur, quod dari debet. Circa primum traditur hic mandatum in spirituali cum materia circa libros, circa secundum traditur, ibi (vestimenta vero & calceamenta) Porro intentio huius mandati est, quia amore studij in libris, aliqui religiosi interdum dimittunt orationes, vel diuinum officium, vel alia ad obseruantias regulares pertinentia, quod est reprehensibile, propter quod dicit. (Codices certa hora singulis diebus petantur) Ex hoc mandato eliciuntur quinquè, scilicet quòd libri procurentur, vel habeantur, quòd habiti diligenter custodiantur, quòd custoditi in

vsum

vsum ponantur, quòd religio propter studium non negligatur; quòd tales recipiendi sunt ad ordinem, qui ad studium habeant aptitudinem.

¶ LIBRI PROCVRENTVR.

Cap. CXXIX.

Circa primum nota, quod sapientia cælestis est sicut fons, qui de cęlo venit per canale librorum. Eccles. 24. Ego quasi aquæductus exiui de Paradiso, quasi dicat, ad modum aquæductus veni per scripturam librorum. Sed heu sunt aliqui religiosi, qui magnam sollicitudinem ponunt, & magnas expensas faciunt ad habendum aquæductum, per quem veniat fons aquæ materialis in domum suam, ad purgandum sordes corporeas, ad irrigandum hortos, ad commoditates multas habendas per singulas officinas, & de conductu sapientiæ cęlestis, per quam sordes peccatorum purgantur, corda ad omne bonum proferendum irrigātur, parum curant. Non sic dicitur de Salomone, qui non solum super omnia temporalia, sed super salutem, & omnem pulchritudinem, seu speciem corporis diligens, & ęstimans sapientiam, sicut dicitur Sap. 7. deprecatus est Dominum dicens. Mitte illam de sede magnitudinis tuę, vt mecum sit. Item auctoritates, quæ sumuntur de verbis sacris, sunt quasi arma, quibus & defendimus nos, & impugnamus inimicum. Cum religio sit domus regis; ibi semper debet esse armatorium, in quo inueniantur huiusmodi arma. Constat etiam, quòd arma prædicatoris sunt auctoritates sumptę de libris, iuxta illud. Gladius spiritus, qui est verbum Dei. Item re-

ligio est quasi castrum obsessum a dæmonibus, vbi necessaria sunt duo scilicet arma, & victus. Item dicit Magister in hystorijs. Et Vincentius in Speculo hystoriali: quòd Ptolomęus studiosus, & librorum cupidus Demetrium bibliothecæ suę pręfecit, cumquè inquisisset numerum librorum ab eo, respondit 20. millia adesse, hic non contentus libris gentilium, audiens in Iudęa libros esse legis petiuit septuagintaduo interpretes, scilicet de vnaquaque tribu sex, vt de hebræo in græcum transferrent: quod vt facilius obtineret. 120. millia iudęorum, qui in regno suo erant serui, restituit libertati, dans pro capite Dominis eorum 120. drachmas argenti. Plato etiam fuit tantus amator librorum, quòd sicut Hiero. ait, scribens mortuus est. Sed (prohdolor) quidam religiosi plus curant de ædificijs corporalibus, quàm de libris, quibus ædificantur mores. Non fuit talis Augustinus, qui tot libros proprio labore composuit. Et sic voluit a professoribus suæ regulæ fieri, cum velit eos studere quotidie certa hora, & ad hoc libros petere; quod esse non potest, nisi habeantur.

¶ DE CVSTODIA LIBRORVM.

Cap. CXXX.

Circa secundum nota, quòd apud quosdam, qui diligenter custodiunt caseos a muribus, poma, & pyra a putrefactionibus, vestes a tineis; ita male custodiuntur libri sacri, quòd modo per irreuerentiam in eorum manibus viliter deturpantur; modo per negligentiam amittuntur; modo per incuriam destruuntur; quòd est valde reprehensibile.

Huius-

Huiusmodi enim libri sunt res sacrę. Quod sic patet, dicit Magister in hystorijs, & Vincentius in Speculo hystoriali, quòd cum Ptolomęus prędictus vellet dare operam, vt libri legis diuinæ sibi transferentur. Demetrius librarius suus dixit, quòd hoc opus non poterat fieri nisi per cultores Dei, dicens quòd Tiopontius, cum hystorijs suis, quas scribebat, voluisset eos inserere, versus est in amentiā per dies triginta, Theodoctus quoque pro eadem causa cæcus est factus. Ex quo patet magna sanctitas librorum legis diuinæ, propter quam sic puniuit Deus eos, qui indigne tractauerunt. Item Deuter. 21. Moyses præcepit deutronomium poni in archa cum manna, & virga, rebus miraculosis. Et beatus Franciscus quando inueniebat aliquam cedulam in terra, in qua erat scriptum nomen Iesu, eleuabat illam cum magna reuerentia, & ponebat in loco honesto. Certe iste thesaurus non est vilis, sed preciosissimus Sap. 7. Diuitias nihil esse duxi in comparatione illius; nec comparaui illi lapidem preciosum; quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanqam lutum ęstimabitur argentum in conspectu illius. Cum maxima ergo diligentia libri sunt custodiendi, in quibus talis, & tantus thesaurus continetur.

¶ DE VSV LIBRORVM.

Cap. CXXXI.

Circa tertium nota, quòd licet quidam habeant libros, & bene custoditos; tamen raro, vel numquàm legunt in eis. Dicitur, quòd Rex Franciæ Ludouicus, cum quidam religiosi ostenderent

ei libros pulcherrimos, dixit eis, Bonum esset, quòd essent magis deturpati; notans quòd parum legerent in eis. Isti similes sunt auaro, qui habet multas diuitias, de quibus nunquam comedit. ¶ Legitur de beato Grego. quòd quamquam quotidiano languore tabesceret; tamen propter hoc non dimittebat, quin legeret, vel scriberet, vel dictaret. Vide Hiero. quantum se fatigauit in scripturis, vt in strato suo iacens funiculo ad trabem appenso erigeretur. August. Palatum febricitantis habet, cui mel cæli insipidum est, & vocat mel cæli dulcedinem sacræ scripturæ. Item scripturæ sunt quasi speculum, in quo recognoscit quis semetipsum. Et ideo sicut Dominæ magnæ quotidie semetipsas respiciunt in speculo; sic & sancti in scripturis. Greg. Scriptura sacra oculis mentis, quasi speculũ quoddam opponitur, & interior nostra facies in ipsa videtur,& fęda nostra,& pulchra nostra agnoscimus. Item sentimus quantum proficimus, & a profectu quantum distamus. Item in scripturis sacris sunt consolationes multæ, ad quas confugiunt viri sancti in tribulatione positi. Item quia anima non inuenit plenitudinem in aliqua re, delectatur varijs: Et ideo viri sancti vtuntur varietate operum spiritualium, quæ sunt cibus animæ, sicut carnales varietates ferculorum; Vnde sanctus Augustinus supra dixit (orationibus instate) & nunc dicit (Codices certa hora singulis diebus petantur.) Hiero. Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Item libri aliarum scientiarum, licet illuminent intellectum; non tamen accedunt affectum; diuini vero libri vtrumquè faciunt secundum Isido. Sic igitur patet, quòd lectio sacra valet ad fructuum productionem, ad cœlestis desiderij inflammationem,

ad

ad cauendum dæmonum insidias, ad sui cognitionem, ad commorandum cum Deo, ad animæ refectionem, ad salutaria remedia, ad consolationem in tribulatione, ad spiritualem delectationem; ad carnalia desideria reprimenda. Hiero. Ama sacras literas, & carnis delitias non amabis. Propter has igitur vtilitates studendum est frequenter in libris a professoribus beati August. certa hora.

¶ DE VTILITATE STVDII IN *ordine prædicatorum. Cap. CXXXII.*

NOtandum vero, quòd licet omnibus religiosis expediat libenter legere, tamen fratribus prædicatoribus magis incumbit, & hoc propter vtilitatem, quam assecutus est ordo eorum, & assequitur ex studio. ¶ Prima est prærogatiua quædam super alios ordines: Cum enim omnis relgio sit bona, & studium sacrum bonum sit; hoc illi additum facit magis bonum. Sicut Cherubim, in quibus non solum quiescit Deus, sed splendet (quia interpretatur plenitudo scientiæ) est super Thronos, in quibus quiescit: ita & ordo cum scientia præfertur illis, in quibus est sola sanctitas, quæ est locus Dei. Et hanc prærogatiuam confert scientia per studium. Prouerb. 4. Accipe illam scilicet scientiam, & exaltabit te. ¶ Secunda bonarum personarum acquisitio: Multæ enim personæ numquàm venissent ad prædictum ordinem, nisi esset ibi studium, & multę venientes tenues factæ sunt per studium valde magnæ. ¶ Tertia maior deuotio mundi; quia ad personas literatas maiorem deuotionem solent habere, & exhibere eis honorem. Sap. 8. Habebo propter hanc, scilicet scientiam, claritatem

ad turbas, & honorem apud seniores. ¶ Quarta est fructus ad alios, qui maior potest fieri per sapientes, quàm per simplices licet sanctos. Hiero. Sancta rusticitas solum sibi prodest: non sic autem docta iustitia; immo ad iustitiam erudit plurimos. ¶ Quinta est debitum sustentationis, quod magis debetur seminanti spiritualia; quod fit per scientiam, quàm quiescenti in domo. Apostolus. Si spiritualia vobis seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus, & post. Ordinauit Dominus his, qui Euangelium annunciant, de euangelio viuere. ¶ Sexta est victoria tentationũ; Plus enim valet sapientia ad vincendnm, quàm vires, & ideo multi succumbunt in bello dyaboli in multis peccatorum generibus propter scientię defectum. Sap. 7. Sapientia vincit malitiam. ¶ Septima est informatio interioris hominis. Regulę enim, & statuta informant in religione exteriorem hominem in moribus, sed sacræ scripturæ interiorem, Sap. 8. Sobrietatem, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, quibus in vita nihil melius est hominibus. ¶ Octaua est euitatio errorum, quos multi incurrunt; vt in simonijs, & alijs huiusmodi. Psal. Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Hoc non accidit scripturas scientibus. Psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. ¶ Nona est sustentatio infirmitatis, multi enim infirmi corruunt; qui non habent appodiamentum. Studium vero est ad sustentandum infirmitatem. Vnde Plato. Litteras infirmo animo, sicut baculum Infirmo, repertas constat. ¶ Decima fortificatio ad labores; Multi propter defectum cibi deficiunt in laboribus viarum, sed sacrum studium, per quod masticatur panis verbi Dei, corroborat.

borat. Psal. Panis cor hominis confirmet. ¶ Vndecima occasio proficiendi in omni bono: quantum enim homo proficit in charitate, tantum proficit in omni bono; Cognitio vero Dei, quę plus, & plus habetur per studium, facit proficere in eius dilectione, quantum enim agnoscis, tantum diligis. ¶ Quis est, qui nouerit statum prædicatorum, qui nesciat has vtilitates prouenisse? Ideo ordinis illius amatores solent pro studio promouendo zelare non modicum.

¶ DE STVDIO PHILOSOPHIAE. Cap. CXXXIII.

SEd quid de libris philosophicis? respondeo q̃ quidam fratres omnino sunt inepti ad proficiẽdum in illis, quidam vero apti sed non multum; quidam vero habent aptitudinem magnam ad illa, & speratur magnus fructus circa diuinam scripturã. Primis nullo modo permittendum est, vt studeant in talibus. Secundis est concedendum aliquid, sed raro. Tertijs vero sunt laxandæ habenæ circa studium huiusmodi propter multa vtilia. Vnum est fidei defensio, sicut hæretici, & pagani impugnãt fidem; ita & quidam per philosophiam. Propter quod dicit Apostolus. Col. 2. Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam. Sicut autem non potest se defendere a fallacijs, qui nihil nouit de illis; ita nec a talibus philosaphantibus, qui nichil nouit de philosophia. Vnde Iulianus apostata contra Christianos lęgem dedit (vt legitur in ecclesiastica historia) ne liberales artes audirent. Aliud est destructio errorum eorum, Apud homines enim sunt errores multi, & verita-

tes multæ, ficut in ferpente venenum, & theriaca. Et ficut theriaca eft efficacior omnibus alijs contra venenum; ita & veritas contra errores eorum; quoniam veritates fidei ipfi non recipiunt. Inde eft, ꝙ Auguftinus in libro de ciuitate Dei oftendit, quòd Plato, & Porphirius quædam dixerunt, per quæ error eorum de refurrectione corporis cōuincitur. Plato dicit animas fine corporibus non poffe in ęter num viuere. Porphiribus dicit animam purgatiffimam, cum redibit ad patrem, nunquam ad hæc mundi mala redituram effe. Ponatur vterque verum dicere, fequitur, quòd redibit ad corpus, fed non miferum; quod dicit fides de refurrectione. Tertium eft intelligentia fcripturarum. Innumerabilia enim funt in textu, in glofis, in originalibus fanctorum, quæ impoffibile eft intelligere fine aliqua fcientia philofophica: Et ideo fpolijs ægyptiorum ditantur hebræi. Quartum eft fidei corroboratio. Sunt enim multa apud eos ad fidei confirmationem multum valentia. Quintum eft acuitio ingenij ad fciendum facram fcripturam: ferrum enim ferro acuitur. Sextum eft ordinis honor: Multi religiofi contemnuntur; quia funt ignari. Septimum eft philofophicę fcientiæ contemptus: multi enim, qui non nouerunt ea, quæ funt apud philofophos, reputant ea maiora, quàm fint. Et poftquàm ea nouerunt, non fapiunt eis in comparatione ad theologiam. Propter ifta ergo poteft concedi ftudium philofophicum. Sed cauendum eft, ne cuilibet concedatur: Sunt enim in illis libris quædam bona, & quædam mala: ficut in horto herbæ quædam bonæ quædam malæ. Bonum eft, quòd dicit Aug. fe legiffe in libris Platonis: licet non eifdem verbis: In principio erat verbum, & verbum

erat

erat apud Deum. Malum est, quod legitur apud eos de reuolutione circulari in anno magno,& similia multa: & ideo non est tutum cuilibet legere, nisi sciat discernere hoc ab illo: ne forte colligat herbas malas pro bonis. Exemplum in Ecclesiastica histo. de Dionysio Episcopo, cui reprehenso a fratribus, quòd legebat libros hæreticorum, apparuit visio dicens, Lege omnia, quæcunque veniunt ad manus tuas; quia omnia probare, & discernere potes. Ex quo relinquitur, quòd his, qui nesciunt bene discernere, non est securum mixta bonis, & malis legere; ne forte bonum cum malo colligant. Ideo dicit Theophilus. Lector Origenis ita bonũ carpat, ne spinam attingat.

¶CONTRA ILLOS, QVI NEGLIGVNT *religionem propter studium.* Cap. CXXXIIII.

CIrca quartum nota, quòd sunt quidam qui propter inordinatum suum amorem dimittunt interdum ea; quæ sunt religionis, modo in scribendo, modo in audiendo, modo in legendo, & in alijs huiusmodi ad studium pertinentibus multipliciter se occupando, sic adhærent studio, quòd etiam obedientiam postponunt; similes primis parentibus, qui instigatione dyabolica propter appetitum scientiæ inobedientiam incurrerunt. Contra quos est illud celebre, & præclarum exemplum Marci monachi, qui ad vocem abbatis eum vocantis in auditu auris obediens reliquit imperfectam literam, quam scribebat. Cum igitur tota religio consistat, vel in obedientia ad maiores, qui sunt loco Dei, vel in sanctis affectionibus quo ad proprium animum,

mum, vel in fraternis obsequijs quo ad proximum, quę omnia huiusmodi inordinatus amor studij impedit: patet quoniam qui huiusmodi sunt, religionem propter studium relinquunt, quòd est multum reprehensibile. Nam scientia sine virtute multa mala committit occasionaliter. Multa enim sunt, quę non sunt peccatum nescienti, quæ sunt peccatum scienti; cum non facit ea, & scit facienda. Iaco. 2. Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi. Item aggrauat peccata. Gregorius. Vbi maius est donum scientiæ, transgressor maiori subiacet culpæ. Item conseruat in peccato. Proprium est enim sapientum illud quod faciunt, licet malum, per scientiam suam defendere. Item inducit superbiam Apostolus 1. Cor. 8. Scientia inflat. Item indignationem facit ad alios, quos despicit Ecclesias 1. In multa sapientia multa indignatio. Item inducit ad hæresim: non enim simplices, sed studiosi hæresim confixerunt 1. ad Tim. 6. quàm scilicet scientiam profitentes circa fidem exciderunt. Item per abusum vertitur in malum. Bernar. Quidam scire volunt, vt sciant, & ambitiositas est, quidam autem vt sciantur, & vanitas est, quidam vt ditentur, & cupiditas est. Item scientia in futuro accusabit coram iudice: Huiusmodi enim scientes portabunt literas, quæ ostendent eos inexcusabiles de ignorantia. sicut lex Moysi accusat iudæos. Iohan. 5. Et Moyses, qui vos accusat idest lex Moysi. vnde sequitur. De me enim ille scripsit. Item obligat ad rationem arctiorem reddendam, eo quòd plus datum est illis; & crescentibus donis, rationes crescunt donorum secundum Grego. Item facit reum maioris pœnæ. Luc. 11. Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens plagis vapulabit multis

Item

Item in præsenti decipit: multi enim ex ſcientia, quam habent innitentes prudentiæ ſuæ æſtimantes ſe ſapientes, ſtulti fiunt, & multas ſtulticias faciũt. Eſa. 47. Sapientia tua, & ſcientia tua hæc te decepit. Item cito poteſt quis bonus fieri; ſed cum magno labore ſcientia vix poteſt haberi. Eccleſ. 1. Qui addit ſcientiam, addit laborem. Item multi ex amore ſcientiæ ſeneſcunt in ſtudio: & nihil boni inde faciunt in vita ſua. Pſal. Corrupti ſunt in ſtudijs ſuis. Ex prædictis patet, quòd non eſt aliquatenus religio, quæ eſt ad virtutem propter ſtudium, quòd eſt ad ſcientiam, negligenda. ¶ Notandum vero, quòd quædam ſunt reprehenſibilia circa ſtudium religioſorum, quædam circa libros eorum, quædam circa auditores, quædam circa lectores, quædam circa ſcriptorum factores, quædam circa diſputatores, quæ omnia annexa ſunt ſcientiæ, & expedit cognoſcere, vt caueantur: quia non poteſt vitari malum, niſi cognitum. Si autem ſcientia dimittenda eſt propter religionem, multo magis iſta, quę ſunt reprehenſibilia circa ſcientiam.

¶ *DE REPREHENSIBILIBVS circa ſtudium. Cap. CXXXV.*

CIrca primum ſciendum, quòd quidam interdum volunt ſcrutari per ſtudium ea, quæ non per rationem naturalem, vel ſcripturam diuinitus inſpiratam ſunt patefacta, quæ potius ſunt admirãda, quàm inueſtiganda ſecundum illud Apoſtoli, ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Contra quos

dicitur

dicitur Ecclef. 3. Altiora te ne quæsieris &c. Alij sunt, qui se occupant circa, quædam reprehensibilia magis quàm vtilia. Contra quos Seneca dicit. Quid te torques, & maceras circa illam quæstionem, quam subtilius erat contempsisse, quàm soluisse. Alij sunt, qui in nulla re certa student; sed sicut qui vadunt spaciando per diuersa loca; ita & ipsi per diuersos libros vagantur. Contra quos dicit Seneca. Vide ne lectio authorum multorum, & omnia generis voluminum aliquod vagum habeat, & instabile. Alij sunt, qui legendo sic velociter transeunt omnia, quòd vix capiunt aliquid de sententia. Et ideo nunquàm proficiunt. Nam secundum Catonem. Legere, & non intelligere est negligere. Alij sunt, qui intelligunt; tamen non retinent, & ideo parum eis prodest, sicut cibus comesus, nec retentus in stomacho. Contra quod dicit Hiero. Diuinæ scripturæ iugiter in mente volnantur. Alij sic illaqueantur dulcedine quadam scientiæ, quòd omnia alia prætermittunt, licet meliora. Alij licet crescant in scientia; tamen in opere parum, aut nihil. Contra quod dicitur Phil. 1. Hoc oro, ut charitas vestra magis, ac magis abundet in scientia, & in omni sensu, quia quanto maior est sensus, & scientia in homine; tanto plus debet abundare in operibus charitatis. ¶ Exemplum. Quidam religiosus venit Parisios ad audiendam Theologiam, & prima die, qua ingressus est scholas, fuit lectio de illo mandato. Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum, sicut te ipsum. Regressus ad hospitium fecit parari equos ad repatriandum. Cum autem super hoc admirantes socij quærerent causam, quare tam cito

recedere

recedere vellet; ait illis. Propono cum Dei adiutorio dare operam ad faciendam istam lectionem, & sufficit mihi tantum scire de Theologia omnibus diebus vitæ meæ. Vnde bonorum est ex parua scientia multum facere, non ex multa parum. Alij sunt, qui sic insipienter student, quòd nec finem aliquem ponunt in studio. Contra quos dicit Hiere. 18. Dirigite studia vestra scilicet ad finem debitũ, quod est ad gloriam Dei, salutem propriam, ędificationem proximi.

¶ DE REPREHENSIBILIBVS circa libros. Cap. CXXXVI.

Circa secundum nota, quòd circa libros est reprehensibilis nimia preciositas, & maxime in libris religiosorum, qui maxime debent prætendere paupertatem. Hiero. Vult codices, non tam pulchros, quàm emendatos. Item falsitas quæ multum impedit profectum in scientia. Aug. de doctrina Christiana. Codicibus emendandis prius debet inuigilare solertia eorum, qui scripturas diuinas nosse desiderant. Item multitudo. Sunt enim quidam, qui habent libros sufficientes omnibus diebus vitæ suæ: Adhuc non cessant cumulare libros, & inutiliter conseruare: in quibus quandoquè nunquã legunt. Item nimia confidentia in libris: propter quàm quidam nihil sciunt, aut parum: quia nihil ponunt in corde confidentes, quòd in libris suis inueniant omnia. Contra hos est verbum Pytagoræ dicentis. Caue, ne armarium doctius habeas, quàm pectus. Item reprehensibilis est nimia affectio ad libros, propter quod multi mala incurrunt; Ex hoc

enim

enim accidit, quòd quando non habent, sunt molesti super hoc prælatis: cum habẽt nolunt alijs mutuare; cum ab alijs in aliquo maculantur, grauiter perturbantur; cum auferuntur, ferunt impatienter. horum occasione cum scriptoribus litigant: pro his acquirendis amicis, & familiaribus precibus importunis instant, & alia quædam committunt, quæ numquàm fierent, nisi in eorum excederent amore. Non tale reliquit nobis exemplum beatus Dominicus, qui adhuc sæcularis necessarios libros vendidit, & indigentibus precium distribuit.

¶ CIRCA AVDITORES.

Cap. CXXXVII.

CIrca tertium nota, quòd quædam sunt reprehensibilia circa modum auditorum: quædam circa negligentiam audiendi: quædam circa recusationem magistrorum aliquorum. ¶ Porro circa modum auditorum sciendum est, quòd aliqui sunt, qui sic sunt tepidi circa lectiones, quòd propter modicum laborem retrahuntur, vt si longe oporteat ire eos, vel intemperiem aliquam sustinere, & huiusmodi. Contra hos poterit surgere in iudicio regina Austri, quæ licet delicata, & tam nobilis, tamen venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis. 3. Regum 10. Alij sunt, qui licet audiant lectiones; tamen raro, quia discontinuant, & ideo non possunt proficere, quia lectiones sic dependent ab inuicem vna ex alia, quòd amissa vna, amittitur intellectus alterius, & ex vna intelligitur alia frequenter: sicut dicit Augustinus, & Prouer. 8. Beatus qui vigilat ad fores meas quotidie. Alij continuant

nuant lectiones; tamen ita tarde veniunt, quòd magnam partem lectionis amitunt. Contra quos dicitur Iaco. 1. Sit omnis homo velox ad audiendum. Alij sunt asistentes, sed dormitant, vel corde vagantur, ita quòd non intelligunt. Contra quos dicitur in Euangelio. Audite, & intelligite. Alij sic prolixitatem fastidiunt, quòd finem lectionum nequaquàm expectant. Contra hos est deuotio Iudęorum ad lectionem legis. Hester. 9. Esdras a prima luce vsquè ad vesperam legebat coram viris, & mulieribus, & dederunt sensum ad legem. Alij de dubijs nunquàm interrogant. Quò contra dicitur de Christo Audiente illos, & interrogante. Quod constat eum fecisse, vt nos doceret interrogare. Alij sunt, qui de auditis nihil retinent corde, nec repetunt, nec conferunt, nec scribunt. Contra hos dicitur. Audi Israel præcepta Domini, & ea in corde tuo, quasi in libro scribe. ¶ Sciendum iterum, quòd aliqui dimittunt studium propter causas, quę sunt ex parte Magistrorum. Aliqui enim aliquos fugiunt propter malam vitam, quod non expedit. Et si enim mala faciant, mala tamen non audent dicere. Aug. Audiuntur vtiliter, qui vtiliter non agunt. Aliqui propter insufficientiam; sed non ne est pauperis famelici recurrere ad reliquias, quæ dantur in domo diuitis? Alij propter contemptum personæ, cum est iuuenis, vel aliter contemptibilis. Contra hos dicit Salomon. Sapientiam discendam a formica Prouer. 6. Quanto persona contemptibilis: tanto tua humilitas, & maior, & preciosior. Exemplum in vitis patrum. Quidam frater ieiunauit per septem hebdomadas rogans Deum, vt reuelaret ei quòddam uerbum de scripturis obscurum, quòd cum non fuisset ei reuelatum, posuit

se

se in uia, ut iret ad quendam fratrem, ut quæreret ab eo sermone illum. Et ecce obuiauit ei Angelus dicens. Septem hebdomadæ, quas ieiunasti, non meruerunt, quod petebas, nunc autem, quia humiliatus es, ut pergeres ad fratrem, missus sum indicare tibi sermonem, & indicato sermone recessit.

¶ CIRCA DOCTORES.

Cap. CXXXVIII.

CIrca quartum nota, quòd circa doctores, quo ad actus eorum, est reprehensibilis in ordinatus appetitus Magisterij. Ascensus enim ad Magisterium obligat doctorem ad multa, de quibus oportebit reddere rationem Iac. 2 Nolite plures fieri magistri, fratres mei, scientes, quòd maius iudicium sumitis. Item refutatio officij est pertinax in eo, qui habet sufficientiam; oportebit enim eum reddere rationem de talento abscõdito. Greg. Secretum quietis diligunt, secessum contemplationis petunt, de quibus si districtè iudicentur, proculdubio tenentur, quantis uenientes ad publicum prodesse potuerunt. Item nimia intermissio lectionum, quæ multum nocet cordi humano, cum enim sit aridum, quotidie rigandum est Luc. 19. Erat quo tidie docens in templo. Item circa ea, quæ docent, reprehensibilis est dubietas. Non enim sola erronea, & falsa cauenda sunt in doctrina, sed etiam dubia secundum Augu. dicentem. Tene certum, & dimitte incertum. Apostolus ad Tit. 2. Tu autem loquere, quæ decent sanam doctrinam. Sana doctrina dicitur, quæ non potest esse occasio alicuius morbi. Item inutilitas. Et ideo dimissis cu-

riosis

riosis, uacandum est utilibus. Item improportionabilitas. Nam secundum Greg. secundum capacitatem auditorum formandus est sermo doctorum, exemplo Pauli, qui paruulis dabat lac, inter perfectos vero loquebatur sapientiam. Item circa modum est reprehensibile, cum quis non sententiam sanctorum sequitur, sed suam in exponendo voluntatem. Hiero. ad Paulinum. Vitiosissimum genus docendi est deprauare scripturas, & ad voluntatem suam trahere renitentem. Item inuolutio verborum; prudentis enim doctrina facilis est. Vnde dicitur Iob. 38. Quis est iste inuoluens sententias. Itē immoderantia: Sunt enim aliqui nimis prolixi; aliqui nimis breues. Contra quod Hiero. Nimia prolixitas onerat sensum legentium, Et immoderata breuitas præscindit studiosorum desiderium. Item iterum aliqui sunt nimis tardi in pronunciando: ali qui nimis veloces. Postremo reprehensibile est in doctore super omnia morū defectus, propter quod dicit Apostolus. Qui alium doces, teipsum non doces. Tanto enim turpiores apparent deformitates morum suorum, quanto lumen scientiæ egrediens de ore suo ea de viciniori manifestat.

¶ CIRCA DISPVTATIONEM.

Cap. CXXXIX.

Dimisso quinto membro diuisionis superius factæ: circa sextum nota, quòd triplex est disputatio scilicet Scholastica, Ecclesiastica, & Extraordinaria. Scholastica est, quæ in scholis magistrorum fit ad indagationem veritatis. Circa hanc disputationem multa interdum accidunt re-

prehensibilia. Vnum est nimia audacia; quia scilicet aliqui minus sufficientes aperiunt os suum. Aliud est nimia taciturnitas ex nimia pusillanimitate, vel nescio qua humilitate, vel pigricia prouidendi, vel timore alicuius confusionis, siue alijs de causis, aliqui nunquam opponunt, vel respondent in scholis. Et tamen est tempus loquendi, & tempus tacendi Hiero. Disciplina Pytagoricorum est per quinquennium tacere. Tertium est ostentatio, allegando aliquos ignotos Philosophos. Quartũ appetitus vincendi: Sunt enim aliqui, qui ad modum puerilem plus intendunt vincere disputando, quàm veritatem reperire. Quintum est pertinacia, quæ est, quando aliquis, postquam incepit adhærere alicui sententiæ, siue vera, siue falsa sit, nunquàm auelli potest ab ea. Sextum est perturbatio, quæ apparet in modo loquendi, & in gestibus inordinatis: quæ specialiter vitare debet religiosus. Septimum multitudo verborum, præcipue cum inuanum proferuntur. Octauum nimia inquisitio rei, cum plene non possit veritas sciri de multis in præsenti. Item sunt aliqui, qui videntes aliquos disputare, statim se immiscent, sicut canes, qui videntes alios canes rixantes statim iuuant vnum, quod est stultitiæ signum. Prouer. 18. Labia iusti non miscent se rixis contra quos prudentis est hoc caute declinare, ad Titum. 3. Contentiones deuita. Item sunt alij, qui non solum immiscent se, sed totam disputationem alijs auferentes, sibi assumunt. Prouer. 26. Sicut qui apprehendit auribus canem; sic qui transit impatiens, & commiscetur rixis alterius. Hæc enim natura est canis apprehensi per aurem, quòd si rixatur cũ alijs statim dimittit alias rixas, & insurgit in apprehendentem suam aurem,

& remanet tota rixa inter eos solos. Item quidam adeo se clamose habent in disputando, quòd non videntur esse de discipulis illius, de quo scriptum est Mat. 12. Non contendet, neque clamabit, neque audietur in plateis vox eius. Item sunt aliqui, qui inutiles suscitant disputationes, vt de lana caprina, & huiusmodi. Item quidam de non pertinentibus ad se, vt de guerris principum. Vnde rex Franciæ quibusdam monachis dixit. Miseri monachi eatis legere psalmum vestrum, quid habetis vos intromittere de negocijs, quę sunt inter nos reges? Erat enim guerra inter regem Angliæ, & Franciæ, de qua illi disputabant. *Sunt etiam aliqui malitiosi*, qui intendunt hominem capere in sermone, vel confundere ostendendo ignorantiam eius, uel ad irreligiositatem ipsum prouocando. Et ideo valde cauendum est de talibus Prouer. 24. Non cōtendas cum homine pessimo.

¶DE CAVTELA CIRCA RECIpiendos. Cap. CXL.

Restat proseqni de quinto notabili, quod dicitur ex isto mandato. (Codices) Nam recipiendos, quos conuenit esse tales, quod ea, quæ sunt in codicibus, intelligant competenter, cum in eis quotidie legere dicantur secundum illud mandatum. Sciendum igitur, quòd regulariter cauendum est, ne personæ minus sufficientes recipiantur in ordine prædicatorum. Cum enim sit contrariū, fit interdum, quòd huiusmodi personæ graues tentationes incurrunt, cum vident se non posse facere, quod socij sui faciunt, siue in prædicando, siue in consulendo, & similibus, propter quod prohi-

bitum fuit in lege. Deuter. 22. Ne aretur in boue, & asino; quia asinus non potest facere propter debilitatem, quod facit bos. Et ideo in tali societate grauarentur. Item sequitur ex hoc periculum non modicum animarum, cum oportet interdum tales exponi ex quadam necessitate ad ea, quæ alij faciunt circa animarum salutem: Et ideo cum sint cęci, & cœcos ducunt, ambo in foueam cadūt. Item sequitur ordinis contemptus. Sicut enim propter personas uenerabiles ordo veneratur; ita propter contemptibiles contemnitur. Item multi magni viri propter hoc resiliunt a proposito veniendi ad ordinem. Item sequitur ruina ordinis subtractis lapidibus grādibus; sicut dicitur de domo supra arenam fundata Mat. 7. ¶ Sed sciendum, quòd plus, & minus oportet hoc obseruare pro tempore, & loco: quia sicut in fundatione Ecclesiæ Dominus dedit viros magnos, scilicet Apostolos; ita in fundatione ordinis a principio solet inspirare viris magnis, vt ad eorum fundationem intrent huiusmodi homines, quales post lapsum temporis non ingrediuntur: Et ideo nisi reciperentur minus sufficientes, nulli reciperentur pro loco: quia aliquæ sunt regiones, quæ non abundant in personis multum sufficientibus: & ideo oportet in illis minus sufficientes recipere, & postea enutrire diligenter: Nā & in fundatione humani generis Deus primos parentes fecit perfectos ętate, & scientia: Sed postmodum oportebat, quòd ipsi, & successores eorum laborarent circa filios ad producendum eos ad perfectum. Sic etiam fecit Christus in principio Ecclesiæ dans magnos viros, quos ipsemet perfecit scientia, & uirtutibus; sed post modum oportuit, quòd Ecclesia magnam curam apponeret ad haben

dum

dum similes successores: sicut etiam faciunt ædificantes. Non enim expectant semper, quòd apportentur eis lapides expoliti, & ligna leuigata; sed huiusmodi elaborant, ut faciant apta operi suo.

¶ DE NECESSARIIS SINE MORA *ministrandis.* *Cap.* CXXXXI.

Vestimenta vero, & calceamenta: quando indigentibus fuerint necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt, quæ poscuntur.

¶ Ex hoc mandato tria eliciuntur. Primum est, quòd ministri cauere debent, ne protrahant moram in eis, quæ tradenda sunt. Propter quod dicit (dare non differant.) Secundum est, quòd hoc restringendum est ad necessaria tantum, quia alia nec peti debent, nec tradi: Et ideo dicit (quando indigentibus fuerint necessaria.) Tertium est quoddam notabile circa horum custodiam: cum dicit (sub quorum custodia sunt, quæ poscuutur.) Circa primum nota, quòd ad officiales tria pertinent, ut faciant bene sua officia. Primum est, ut ea faciant diligenter, propter quod dictum est supra. (Omnia autem opera uestra iu unum fiant maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si uobis singuli faceretis propria.) Aliud est, quòd seruiant sine murmure; Et ideo iterum dictum est supra. (sine murmure seruiant fratribus suis.) Aliud est, quòd tradant tradenda. ¶ Nota circa primum principale, quòd non debet Dei seruus esse morosus in tradendis necessarijs fratribus, & hoc propter fratrem, ne eum affligat, propter seipsum, ne seruitij sui gratiam amittat; ne apud Deum minus meritum habeat: quia secundum Greg. Cor

Deus non ſubſtantiam penſat, nec perpendit quid in eius ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Et Prouerb. 3. Ne dicas amico tuo uade, & reuertere, & cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare.

¶DE SVPERFLVITATE cauenda. Cap. CXLII.

CIrca ſecundum notandum, quòd licet circa omnia cauenda ſit ſuperfluitas viris religioſis; tamen magis circa veſtimenta, & calceamenta. Narrauit Magiſter Iordanus, me audiente, quòd cum duo religioſi familiares valde in Deo condixiſſent, vt, qui prius moreretur, rediret ad alterum, & diceret ei de ſtatu ſuo: Contigit autem unum præmortuum redire ad alterum: Videbatur autem uiuenti, quòd ille mortuus in claritate magna eſſet a cingulo ſupra, & inferius in magna obſcuritate; Et cum quæreret a defuncto, quid hoc eſſet; quia credebatur continens fuiſſe. Non eſt inquit propter hoc, quia uirginitatem ſeruaui per Dei gratiam: Sed alia die, quando fuerunt mihi datæ caligæ nouæ, tradidi obliuioni reddere ueteres, & ideo punior in tibijs; Sed obſecro, ut uadas ad lectum meum, & inuenies eas in tali loco, & redde eas. Et ſic diſparuit.

¶DE CVSTODIA VESTIVM. Cap. CXLIII.

CIrca tertium nota, quòd aliquis locus ſpecialiter debet haberi ad veſtium cuſtodiam deputatus. Et huius eſt triplex ratio, Prima eſt, ne veſtes dimiſſæ pereant: Si enim hoc cauendum eſt

in

in fragmentis panis secundum uerbum Domini Ioh.6. multo magis in his, quæ melius valent. Secunda est, ne singularem sollicitudinem, quàm Dominus inhibet circa vestimenta. Mat.6. quilibet cogatur habere de suis, cum eas dimittit, cum sit communis custodia. Tertia ne ab extraneis lectiones fratrum uisitantibus uideantur multa in multis locis, quæ oculos eorum offendant; cum secundum regulam cauendum sit, ne aliquid in fratribus uideatur, quod offendat intuitum aliorum.

¶ *Quintum capitulum Regulæ.*

¶ DE LITIBVS CAVENDIS.

Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrime finiatis; ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitis. Qui odit fratrem suum, homicida est.

¶ Hic incipit quintum capitulum, in quo de his agitur, quæ pertinent ad religionem, inquantum est status fraternitatis. Porro ad religionem, inquantum est status huiusmodi, pertinet fraterna dilectio. Vt autem hæc semper uigeat inter religiosos modo debito, cauendum est eis ab illis, qui eam perturbant. Item laborandum est eis, ut turbata reparetur. ¶ Item Sciendum est eis qualis esse debeat. Et ideo in hoc capitulo ponit mandata circa hæc tria. Primum hic. Secundum ibi (quicumque autem.) Tertium ibi. (Non autem carnalis.) Porro turbatio dilectionis fraternę solent esse lites: Et ideo circa istas ponitur hic mandatum, & continet duo. Vnum est de cauendis litibus, propter quod dicit (lites aut nullas habeatis) Aliud est de-

terminandis : ibi (aut quàm celerrime finiatis.)

Cap. CXLIV.

CIrca primum nota, quòd litigare non est res, quæ deceat viros. Sen. Litigare muliebre est. Item ribaldorum est commorantium in tabernis: prouer. 23. Cui rixę : nonne his, qui morantur in vino, & student calicibus epotandis? Item dęmoniacum est. Aug. Nihil est similius actibus dæmonum, quàm litigare non erubescunt. ¶ Legitur in vitispat. quòd dictum fuit Sancto Machario, qui fuit excellentissimæ vitæ quòd nondum venisset ad mensuram duarum mulierũ, quæ erant inciuitate: Et cùm venisset illuc, & requisiuisset de vita earũ, inuenit, quòd erant vxores duorum fratrum, & quindecim annis insimul commoratæ fuissent, & numquam litigassent inter se. ¶ Sciendum, quòd tria solent esse occasio litium. Primum est rerum proprietas, quia vnus dicit, hoc est meum, & alter meum. Sen. Quietissime viuerent homines, si tolerentur ista duo pronomina meum, & tuum. Aliud est carnalis necessitas: vt cum non prouidetur alicui, sicut caro sua requirit, Iaco. 4. Vnde lites in vobis: nonne ex concupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris? Tertium est superbia. Prouer. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Quàm longe debent ergo esse lites a religiosis, qui nihil possunt habere proprium, qui debent esse ex toto secundum carnem mortificati, & summe humiles spiritu. Vnde Apostolus. Seruum Dei non oportet litigare sed mansuetum esse ad omnes. ¶ Porro ad cauendum lites sunt multa remedia. Primum refrenatio interioris cõmotionis per silentinm: Cum

enim

enim qui dimittit aquam, caput fit iurgiorum: ſicut dicitur Prouer. 17. Econtrario qui continet huiuſmodi impetum, cauſa eſt quietis, & pacis. Et ideo bene dicitur Eccleſ. 28. Ne ſtruas ligna in ignem lin guati: Quod fit cum habentur cum eo verba litigioſa. Tertium eſt deuitatio verborum habentium materiam litigioſam. 2. Tim. 2. Stultas, & ſine diſciplina quæſtiones deuita ſciens, quòd generant lites. Quartum eſt cauere ab illis, quæ ſunt occaſio litis, vt iactantia. Prouer. 28. Qui ſe iactat, & dilatat, iurgia excitat. Item deriſio. Prouer. 22. Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium. Item iracundia Eccleſ. 28. Homo iracundus intendit litem. Item peruerſitas Prouer. 26. Homo peruerſus ſuſcitat lites.

Cap. CXLV.

Circa ſecundum nota, quod quando lis orta non cito terminatur, ſumit magnum damnũ, ſicut de igne, quando accenſus non cito extinguit. Et ideo beatus Auguſt. circa terminationem duo ponit, videlicet quòd terminetur non ſolum cito, ſed celerrime. Et cauſam ſubiungit dicens. (Ne ira creſcat in odium.) Quantum autem malum ſequatur ex ira creſcente in odium, oſtendit per duo, quę ex hoc ſequuntur ſcilicet. Excitatio animæ in iudicando. Propter quòd dicit (& trabem faciat de feſtuca) Aliud eſt homicidium eiuſdem: ideo addit (& animam faciat homicidam) Quod probat per illud 1. Iohan. 3. Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Porro ad terminandum litem exortam multa ſunt, quibus ſolent vti viri ſancti. Vnum eſt, quòd recedunt caute de loco, in quo eſt lis. Exemplum

de

de quodam Philosopho, cui, cum quidam malediceret, dixit; Vt tu linguæ tuæ, ita & ego aurium mearum Dominus sum. Aliud est, quòd cogunt se ad silentium ponentes custodiam ori suo, dum consistit aduersus eos litigator. Prouer. 26. Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Aliud est, quod reprimit impatientiam suam; ita vt nec verbo, nec signo, nec facto videatur moueri, prouerb. 15. Qui patiens est, mitigat rixas suscitatas. Aliud est dulcis responsio. Prouer. 15. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. Aliud est, quia cedunt causæ litis. Exemplum de Abraham, qui recessit a Loth. Aliud est, quia se humiliant erga iniuriantem petentes veniam ab eo. ¶ Et nota, quòd nisi cito terminentur lites, in corde sequitur odium, quod excæcat animam: In ore malum verbum, quod offendit proximum: In opere percussio,

Q Vicunque ergo conuicio, vel maledicto, vel etiã criminis obiectu aliquem læserit, meminerit satisfactione quàm citius curare, quod fecit, & ille, qui læsus est sine disceptatione dimittere.

¶ Postquàm tradidit mandatum circa turbationem charitatis fraternæ: hic tradit mandatum circa reparationem dilectionis turbatæ. Circa hoc autem prosequitur duo. Primo enim dicit, quid sit ad hoc faciendum. Secundo, ponit diuersitates eorum, quę circa hoc male se habent secundum plus, & minus: ibi (melior est autem) Porro turbatio dilectionis fraternæ solet accidere quandoque ex culpa vnius solum, quandoque ex culpa duorum. Et ideo circa reparationem eius tradit mandatum in vtroque casu. Circa primum hic. Circa secundum ibi (Si autem inuicem se læserint.) Porro ad

repa-

reparationem charitatis inter offendentẽ, & offensum sunt duo necessaria scilicet satisfactio ex parte offendentis, & remissio ex parte offensi.

¶ DE SATISFACTIONE. Cap. CXLVI.

CIrca primum nota, quod conuitium prout, proprie accipitur, dicitur exprobratio alicuius vilis conditionis, quæ potest esse sine peccato, sicut aliquis vocatur filius spurius & similia. Sic conuiciatus est Saul filio suo Ionathæ. 1. Reg. 22. Fili mulieris vltro capientis virum. Maledictum est imprecatio alicuius mali alterius: sicut faciebat Golias Dauid 1. Reg. 17. Maledixit philistæus Dauid in dijs suis. Obiectio vero criminis est impositio alicuius facti culpabilis: sicut accidit coram Salomone de duabus mulieribus 3. Reg. 3. Vix autem inuenitur aliquod genus verborum, per quod litigantes se lædant, quòd reduci non possit ad aliquod istorum. ¶ Et nota, quòd valde grauis est plaga linguæ; Vix enim inuenitur aliquis adeo armatus patientia, qui non saucietur a lingua. Exemplum de Iob: qui non fuit motus ad damna rerum, vel corporis, & tamen videtur motus fuisse ad linguam vxoris dicens ei. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Quilibet autem tenetur ad satisfactionem læso. Apostolus Eph. 4. Sol non occidat super iracundiam vestram. Exemplum in vitispatrum. Abbas Agathon solebat dicere. Numquàm dormiui in lite, nec litem habentẽ mecum dormire permisi, quantum ad virtutem meam pertinet, nisi in pace prius reuerterer cum eo. Triplex autem potest esse huiusmodi satisfactio: Vna est per verba, cum

cum quis petit veniam ab offenso. Sic faciebat August. scribens Hieronimo & dicens. Obsecro te per mansuetudinem Iesu Christi, si læsi te, ignosce mihi: Alia est per corporis humilitatem, Sic fecit se mei Dauid, cui maledixerat 2. Reg. 19. Prostratus coram eo dixit ad eum. Ne reputes mihi ad iniquitatem: nequè memineris iniuriam serui tui. Alia est per obsequia, sicut Iacob uoluit muneribus placare fratrem suum Esau. Apostolus Ro. 12. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: Si sitit, potum da illi, quasi diceret, per hoc placabis eum, & redibit amicitia. ¶ Vtrum offendens teneatur ad reconciliandum fratrem statim, antequàm accedat ad offerendum aliquid Domino in altari, cum hoc videatur Dominus mandare Mat. 5. Respondetur; si est absens sufficit offendenti propositum satisfaciendi sine mora, cum poterit, sicut in restitutionibus, nec oportet in hoc casu, quod vadat pedibus, sed sufficit animo secundum Augustinum. Si vero est præsens, aut offensa est leuis, ita quòd non creditur offensus grauiter turbatus, potest differri satisfactio vsquè ad tempus moderatum, si vero grauis, debet sine mora satisfieri. ¶ Quæritur. Si aliquis posuit alij culpam, & læsus non vult accipere satisfactionem a lædente, nisi dicat se mentitum fuisse, nunquid tenetur ad hoc lædés? Respondetur. Si offendens scit se dixisse verum: nullo modo debet dicere contrarium, nec hoc debet ab eo requiri: Si autem scit vel credit se dixisse falsum, vel dubium, secundum quod est in sua conscientia, sic restituere tenetur; potest tamen adijcere aliqua alleuiantia culpam suam, videlicet quòd ex animi perturbatione hoc dixit, vel quòd ita audierat, vel credebat esse; licet modo reputet falsum. Ad hoc autem,

quòd

quòd dicat se mentitum fuisse, non tenetur, quia per hoc reuelaret secretum mentis suę,& peccatum suum, quod sibi multum noceret, & alijs non prodesset, quia ita restauratur alij fama per hoc, quòd recognoscit se falsum dixisse; sicut si diceret se mentitum fuisse.

¶DE REMISSIONE INIVRIAE. Cap. CXLVII.

CIrca secundum nota, quòd quidam inueniuntur, qui ita discordes sunt ad remittendum iniuriam, quòd vix, vel nunquàm possunt duci ad remittendum: Isti vere non sunt viri Christiani, qui inunguntur ad habendum cor molle ad pietatem: sed sunt sicut iudæi sine vnctione, duri ad vindictam, volentes oculum pro oculo, dentem pro dente. Immo sunt sicut Holofernes, de quo dicitur, quòd ferocitatem animi eius mitigare non poterant. Immo quod peius est, sicut dyabolus, de quo dicit Gregorius, quòd nullo potest placari obsequio. Contra hos est, quod dicitur de Cæsare; quòd nullius solebat obliuisci, nisi iniuriarum. Vnde Seneca. Remedium iniuriarum est obliuio. Scriptum est etiam apud naturales, quòd leo parcit prostratis. Item sanctorum est non solum remittere, sed etiã benefacere inimicis, vt dicitur Matth. 5. Item Christus orauit pro crucifigentibus dicens. Pater ignosce illis: quia nesciunt, quid faciunt. ¶Præterea qui non remittit proximo, nec Deus remittet peccata sua. Matth. 6. Si non dimiseritis hominibus, nec pater vester cœlestis dimittet vobis peccata vestra. Immo quod peius est, dimissa repetit, vt patet in Euangelio de seruo neq̃ Matth. 18.

Immo,

Immo, quod magis timendum est, cum graui pœna extorsit, eum tradens tortoribus. Ideo dicitur Eccles. 3. Cor durum scilicet ad remittendum male habebit in nouissimo: quia scilicet non inueniet remissionem. Sed sunt aliqui, qui discutientes culpas offendentium multam prætendunt difficultatẽ, modo quia grauis est offensa, modo quia multæ sunt, modo quia multotiens commissæ, & remissæ. Non sic facit dominus, qui & magna dimittit. Ioel. 2. Et præstabilis super malitia: Malitia enim sonat culpam grauem. Et multa etiam dimittit. Esa. 55. Multus est ad ignoscendum. Item multotiens. Mathei. 18. Non dico tibi Petre septies, sed vsquè septuagies septies.

SI autem inuicem se læserint, inuicem sibi debita relaxare debebunt propter orationes vestras, quas vtiquè quanto crebriores habetis, tanto sanctiores habere debetis.

¶ Tradito mandato circa reparationem charitatis fraternæ turbatæ ex culpa alterius, ponit hic mandatum circa idem, cum turbatio procedit ex turba vtriusquè. Continet autem hoc mandatum tria. Primo substantiam mandati. Secundo causam. Tertio causam causæ. Secunda: ibi (propter orationes vestras) Tertia: ibi (quas vtiquè) ¶ Circa primum sciendum, quòd aliter se habent ad inuicem mali, aliter boni. Mali enim male se habent corde per inuidiam. Gal. 6. Inuicem inuidentes, ore per mutuam corrosionem, opere per iniurias: quandoque etiam male iudicando, vel mentiendo, vel mutuo se defraudando. Econuerso boni bene ad inuicem se habere debent, & hoc multis modis; debent enim sensum suum alijs conformare, de se-

ipsis

ipsis sollicitam curam gerere, tanquàm eiusdem corporis membra, de altero meliora sentire, onera mutuo patienter portare, beneuolentiam sibi mutuo exhibere, honore inuicem præuenire, propter Deum se sibi subijcere, ad bonum se inuitare, diligi ab alijs desiderare, mutuas offensas liberaliter relaxare.

¶ IMPEDIMENTA ORATIONIS. Cap. CXLVIII.

CIrca secundum nota, quòd tria sunt præcipue quæ impediunt orationis effectum. Primum est peccati grauis conscientia; Qui enim cum tali peccato, de quo non pœnitet, accedit ad orandum, quomodo a Domino obtinebit aliquid, cum illud ante oculos deferat, quo summe eum offendit. Psal. Iniquitatem si aspexi in corde meo; non exaudiet Dominus. Secundum est in misericordia. Prouer. 2. Qui obturat aurem suam ad vocem pauperis, clamabit ipse; & non exaudietur. Tertium est crudelitas in alterum. Esa. 1. Cum multiplicaueritis orationes vestras non exaudiam; manus enim vestræ plenæ sunt sanguine.

¶ QVAE SVNT SERVANDA IN oratione. Cap. CXLIX.

CIrca tertium nota, quòd viri spirituales debent in orationibus specialiter habere tria scilicet mentis intentionem. Apostolus. Orabo spiritu. Et ad hoc induxit Augustinus superius cum dixit (Cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore.) Item frequentia assiduitatis

tis Apostolus. Orationi instantes. Et ad hoc induxit superius, cum dixit (orationibus instate) Item munditia sanctitatis exemplo Iob dicentis, Cum haberem mundas ad Deum preces: Sanctum enim idem est, quod mundum.

Melior est autem qui quamuis sæpe ira tentatur, tamen impetrare festinat, vt sibi dimittat, cui se fecisse agnoscit iniuriam; quàm qui tardius irascitur, & ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autẽ nunquam vult petere, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiam si inde non proyciatur.

¶ Traditis mandatis circa reparationem turbatæ dilectionis, hic subiungit diuersitates eorum, quæ circa hoc se habẽt diuersimode, vt ex hoc appareat, quæ circa hoc sunt culpabiles plus vel minus. Sunt autem tres differentiæ horum, sicut patet ex litera. Quidam enim facile irascuntur, & cito veniam petunt; & hi sunt sicut aqua, quæ cito calefit, & cito frigescit, & hoc est minus malum. Quidam tardiut irascuntur, & inclinantur tardius ad veniam petendam hi sunt sicut ferrum ignitum, quod tardius calefit, & tardius frigescit, & hoc est peius. Quidam autem sunt qui numquàm volunt petere veniam, & hi sunt sicut lapis Abeston, qui accensus semel, numquàm extinguitur, sicut dicit Aug. de ciuitate Dei, & hoc est pessimum. Propter quod dicit de istis, quòd (sine causa sunt in monasterio.)

¶ *DE VENIA PETENDA. Cap. CL.*

Circa primos nota, quòd non dicuntur meliores propter iræ frequentiam; cum secundum Iaco.

Iaco. Omnis homo debeat esse tardus ad iracundiã, sed propter celerem satisfactionem (quia ira turbat oculum rationis) iratus; vt frequenter quod malum est, putat iustum. Prædicti vero cito cognoscunt culpam suam: Et ideo eorum ira non videtur multum grauis: quia non multum obscurat eorum iudicium. Item signum est bonæ naturæ, cum cito se purgat a nociuo, vt bona complexio a superueniente infirmitate. Ita bonæ conscientiæ est, cum sentit se læsam esse, statim compescere. Vnde super illo verbo. Psal. Irascimini, & nolite peccare, dicit glo. Iustitia est irã celeri pœnitudine mitigare. Item sicut dicit decretalis. Delicta tanto grauiora sunt, quanto diutius tenent obligatam animam infęlicẽ. Iniuria vero, quam non sequitur celer satisfactio, diutius tenet animam. Et ideo melior est, qui post offensam licet frequentem cito satisfacit, quàm qui tardius. Tres ergo sunt causæ, quare talis est melior, videlicet quia cito culpam cognoscit, & cito se purgat ab illa, & iniuriam in alium commissam non prolongat. Bene igitur dicit Apostolus. Sol non occidat super iracundiam vestram.

CIrca secundos nota, quòd ille, qui tardat veniam petere post offensam commissam, charitatem fraternam, quam turbauit, differt reparare; satisfactionem suæ saluti necessariam protrahit facere, iram Dei cõtra se exortam occasione commissi in suum seruum contemnit placare: Vnde tale videtur laborare vitio accidiæ, quia tarditas ad bonum pertinet ad accidiam. Similiter vitio irę, quæ nondum videtur ab eo sedata: Similiter vitio superbię, ex superbia enim procedit, quòd lædẽs læso satisfacere dedignatur, est ergo triplex funiculus in eius

collo, quo trahitur a dæmonibus ad infernum. Dirumpamus (ait Psal.) vincula eorum.

Circa tertios nota, quòd tribus de causis solet contingere, quòd aliquis non petit veniam a læso. Vna est cordis cæcitas: Ira enim obscurat animam, & non recognoscit quis interdum se culpam habere, vbi habet, & quia non cognoscit culpam, non petit veniam: istud autem multum elongat a salute; quia cum secundum Senecam initium salutis sit cognitio peccati, econtrario elongatio est a salute hoc initium non habere. Alia est simulata iustitia; cum quis dicit; non expedit illi, vt ego me sibi humiliem; quia inde esset superbior, & similia. Si autem hæc ratio bona esset, tunc non debuit se Christus humiliasse; quia eius humilitas multis fuit in ruinam. Tertia est superba duritia cordis, quod habebit male in nouissimo die: Deus enim populum humilem saluum faciet, & oculos superborum humiliabit. Bene ergo sanctus Aug. dicit, ꝙ (talis sine causa est in monasterio) cũ salutem eius, propter quàm sunt monasteria, impediat. Nam sicut non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, ita non dimittitur, nisi satisfaciat læso. Dicitur in vitispatrum, quòd dixit quidã senex. Quia si quis dicat alicui, ignosce mihi, humilians se comburit dæmonum tentationes.

Proinde vobis a verbis durioribus parcite, quæ si emissa fuerint ex ore vestro, non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, vnde facta sunt vulnera.

¶ Traditis mandatis ad cauendum perturbationem dilectionis fraternæ, & ad reparandam eandẽ dilectionem, ponit hic exhortationem ad vtrumq;,

quæ

quæ ſequitur ex primis. Et propter hoc dicit (proinde) Primo ponit principale; deinde quoddam incidens circa illud. ibi (quando autem neceſſitas &c.) Principale vero mandatum continet duo: Primo exhortationem ad cauendam dictam perturbationem: cum dicit (proinde vobis) Eſt enim ſenſus, ideſt a verbis durioribus infirmitatis humanæ vitio prouidentes (cauete.) Secundo reparationem turbationis. ibi (quæ ſi emiſſa.)

CIrca primum nota, quòd eſt duplex duritia ſcilicet in Deum, & in proximum. Prima eſt triplex ſcilicet cordis, contra quod dicit Pſal. Si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra; Quædam verborũ. Iudicum primo Arguet impios de duris verbis, quæ locuti ſunt contra eum: Alia vero operum. Io. 8. Tulerunt lapides, per quos intelliguntur opera dura, vt iacerent in eum. Secunda etiam triplex, quędam in corde per incompaſſionem in neceſſitatibus fraternis. Bern. Cor durum eſt, quòd nec compaſſione mouetur; & ideo iuſtum eſt, vt male habeat in nouiſſimo, ſicut dicitur Eccl. 3. Vt nõn inueniat apud Deum miſericordiã; ſicut nec proximus inuenit apud eum. Prouer. 28. Qui vero mentis eſt duræ, corruet in malum ſcilicet in fine. Alia eſt in verbis. Gene. 42. Quaſi ad alienos durius loquebatur eis. Alia eſt in operibus. Exo. 1o. Ad amaritudinem ducebãt vitam eorum operibus duris. Et licet cordis, & operum duritia ſit valde reprehenſibilis, tamen frequens verborum duritia plus nocet; nam generat ſummam perturbationem, inducit grandem rebellionem, ſubtrahit amicos. In huius ſignum dixit Dominus ad Eſau, Caue, ne loqueris contra Iacob quicquàm durius.

Si ergo cauendum est Esau viro malo & in fratrem, qui multum in eum deliquisse videbatur, quanto magis cauendum est viro sancto, ne dure loquatur fratri suo in Christo? Et ideo bene dicit (vobis a verbis durioribus parcite.)

¶ DE MALIS, ET BONIS *lingua*. *Cap.* CLI.

CIrca secundum nota: quòd os quantum ad locutionem, cùm sit organum speciale rationis, ex quo solo procedunt bona, & mala, est super omnia membra humana habile ad bonum, & malum. Hinc est, quòd lingua dicitur habere manus scilicet sinistram, quo ad mala, quæ facit, quæ ducunt ad mortem, dextram vero ad bona, quæ facit, quæ ad vitam ducunt. Prouer. 18. Mors, & vita in manibus linguæ. Hinc est etiam, quod Dominus dicit. Mat. 12. Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Et Iaco. 3. Ex ipso ore procedit maledictio, & benedictio Eccles. 37. Ex corde quattuor partes oriuntur, bonum, & malum, mors, & vita; & damnatrix illorum est assidua lingua. ¶ Deinde notandum, quòd sicut lingua dicitur vniuersitas iniquitatis. Iacobi. 3. Ita & abundãtia bonorum egreditur ab ore; quæ sunt confessio fidei, confessio peccatorum, oratio, correctio peccatorum, ædificatio proximi, consolatio eiusdem, laudatio Dei, gratiarum actio, honoratio. De his prouerb. 12. De fructu oris sui vnusquisquè replebitur bonis suis.

QVando autem necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere vos dura verba compellit, si etiam

etiam ipsi vos modum excessisse senseritis, non a vobis exigitur, vt a vobis subditis veniam postuletis; ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas.

¶ Quoniam præcedenti mandato in quo dictum est, quòd si emissa fuerint dura verba ex ore, eodem ore petatur venia, posset credi, quòd hoc in omni casu esset faciendum; ponit incidentaliter casum, in quo est exceptio, scilicet in prælato, & subdito. Determinat autem duo circa hoc: Primo de modo se habendi in hoc casu prælati ad subditos: Secundo de modo se habendi ad Deum ibi. (Sed tamen petenda est venia.)

¶ *Circa primum nota*, quòd posset contingere, quòd prælatus in duris verbis posset excedere erga subditum non causa regiminis, sed alia de causa mala, vt odij, inuidiæ, & huiusmodi. Item causa regiminis posset excedere in eisdem casibus, in quibus non concurrit necessitas disciplinæ, vt in quibusdam minimis, quæ non sunt alicuius necessitatis. Item posset excedere in casu, in quo non compelleretur ad hoc; vt cum aliquibus alias simplicibus verbis exhiberent se subditi corrigibiles; in his autem casibus reprehensibile est prælato duris verbis vti ad subditos. Et ideo dicit. (in moribus coercendis) Contra primum: Et (necessitas disciplinæ,) contra secundum: Et (compellit) contra tertiũ, ostendens in quo casu sit hoc tolerabile. Item in hoc, quòd dicit (non a vobis exigitur) non negat, quin possit fieri, & ad hoc excusatur prælatus. Item subdit causam huius cum dicit. (Ne apud eos.) Tria autem tanguntur in hoc casu, scilicet circumstantia casus, cum dicit. (Quando autem.) Excusatio ab humiliatione sequente, cum dicit. (Si etiã

ipsi vos) Et causa huius, cum dicitur. (Ne apud eos quos oportet.)

¶ PRAELATI POSSVNT DVRE loqui. Cap. CLII.

EX primo patet reprehensio quorumdam, qui putant, quòd prælatns numquàm debeat dure loqui subditis, sed semper mansuete. Sicut enim propter duros lapides inuenti sunt mallei duriores; sic quorumdam duritia requirit, vt causa disciplinę duris verbis corrigantur. Apostolus. Increpa illos dure. Huiusmodi exemplum reliquerunt nobis Patriarchæ. Quid enim durius nisi quod dixit Noe Gen.9. Maledictus Chanaam puer? Item. Gen. 49. dixit Iacob ad Ruben. Non crescas. Et ad Symeonem & Leui. In consilium eorum non veniat anima mea; maledictus furor eorum. Heli cum posteritate sua reprobatus est a sacerdotij sui dignitate: quia non dure, sed molliter correxit filios suos; & ideo duros dure conuenit reprobare. Esa. 48. Ad populum Iacob. Scio, quia durus es, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ænea est. Et Hieremias.30. ad populum. Propter multitudinem iniquitatum tuarum dura facta sunt peccata tua. Item Act.5. Petrus: cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri te spirituisancto? Paulus ad Gal.3. O insensati Galathæ, quis vos fascinauit, & similia. Stephanus etiam Act.7. ad Iudęos. Dura ceruice, & incircuncisi cordibus vos semper spirituisancto restitistis, sicut & patres vestri. Item Moyses legislator, licet esset mansuetissimus omnium hominum, qui erant super terram, tamen dure locutus est iudaico popolo dicens. Scio contentionem tuam, &

ceruicem tuam duriſſimam Deut. 31. Et Dominus iudęis. Vos ex patre diabolo eſtis. Bene ergo dicit vir ſanctus, (quando neceſſitas diſciplinæ dicere vos dura verba compellit) quia hoc aliquando ſine dubio contingit.

Cap. CLIII.

Circa ſecundum nota, quòd licet cauſa diſciplinæ liceat prælato in dura verba prorumpere; non tamen ſic excedendo tenetur ſe humiliare vſq; ad petendam veniam; non enim omnis humilitas eſt virtus, eſt enim quædam humilitas neceſſitatis. Pſal. Propter iniuſtitias ſuas humiliati ſunt. Et hęc nec eſt bona, nec mala, niſi propter vſum, vel abuſum. Alia eſt adulatoria, vt cum quis alicuius beneficio indiget, humiliat ſe varijs modis. Eccl. 29. Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in promiſſionibus humiliant vocem ſuam. Alia eſt falſa, vt Hypocritarum, vt efficacius poſſint nocere. Eccleſ. 19. Eſt qui nequiter ſe humiliat; & interiora eius plena ſunt dolo; Quæ etiam poteſt dici malitioſa, ſicut vulpis, quæ ſe humiliat ad terram applicans ventrem, vt melius capiat gallinam non ſe obſeruantem ab ea. Alia eſt ſtulta, vt cum quis ex ſimplicitate ſuſtinet non ſuſtinenda. Eccleſ. 13. Noli eſſe humilis in ſapientia tua; ne humiliatus in ſtulticia ſeducaris. Alia eſt nimia, vt cum quis ſe humiliat vltra, quàm deceat ſtatum ſuum. Eccl. 19. Eſt iuſtus, qui ſe ſummittit nimium a multa humilitate, & ſic facit prælatus, qui propter exceſſum in duro modo loquendi petit veniam a ſubdito, quod quia non eſt neceſſitatis, bene dicitur (non a vobis exigitur.) ¶ Dubitatur, cum hoc poſſit fieri, & non

fieri, quid sit melius. Potest dici, quòd secundum diuersas conditiones eorum, a quibus petitur venia, & sic secundum abstinentiam potest hoc iudicari. Si enim tales magis ex hoc in bonum proficiunt, poterit fieri; si autem inde abutuntur ad superbiam, vt cum quis putat ex hoc se minus reum, vel prælatum magis culpabilem, vel fit audacior ad culpas, & similia: melius est non fieri. Neq; enim Dominus iudæis scandalizatis ex eius dictis, vel factis legitur vnquàm satisfecisse; & hoc quia sciebat, quòd non proficerent ex hoc; quamuis discipulis interdum simili causa satisfecerit.

¶ DE REGIMINIS AVCTORITATE conseruanda. Cap. CLIV.

Circa tertium nota, quòd Rector vniuersitatis non solum habet summam prudentiam, per quam gubernat omnia, & summam bonitatem; per quam omnia disponit; sed etiam summam potentiam, cum in suo regimine non possit resisti illi. Istã potentiam communicauit Angelis, corporibus cœlestibus, & hominibus. Verum auctoritas prælati eneruatur quãdoquè ex causis extrinsecis, quandoquè per indiscretas distributiones, vt cum per constitutiones humanas indiscrete restringuntur prælati, quandoquè per stultas exemptiones, vt cum aliqui eximuntur sine causa multum rationabili à potestate sui prælati, quãdoq; per nimiam subiectę multitudinis libertatem, vt cum subiectis conceditur libertas nimia in prælatorum suorum limitatione, in eorũ potestate reprimenda. Sunt enim multi, qui nimis mali inueniuntur more puerili, qui libenter frangunt virgas eos disciplinantes, & excutiunt

curiunt a se magistrum hoc facientem. Ab intrinsecis vero quandoquè per culpam propriam, vt cũ quis suo malo vitam suam auctenticam maculat, & contemptibilem reddit; quandoquè per defectum facti auctentici, vt cum quis non inuenitur talis in facto, qualis in verbo; quia non facit factum aliquòd suæ conueniens dignitati; quàmuis habeat verba magna; quandoq; ex indiscreta ad subiectos humilitate, vt in præsenti capitulo hæc enim omnia infringunt rectoris auctoritatem: Cum ergo omni regimini annexa debeat esse auctoritas, & ex minoratione eius multa mala sequantur, & per humiliationem nimiam ad subditos eneruetur: bene dicit vir sanctus. (Non a vobis exigitur, vt a vobis subditis veniam postuletis:ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas) quæ scilicet annexa semper debet esse regimini;& illæsam expedit conseruari.

Cap. CLV.

SEd tamen petenda est venia ab omnium domino, qui nouit eos, quos plus iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

¶ Tradito mandato de modo se habendi ad subditos in excessu durorum verborum casu, ponit hic mandatum de modo se habendi ad Deum in eodem casu. Dicit autem duo. Vnum de petitione veniæ a Deo in hoc casu; Aliud de confidentia obtinendi; vbi dicit. (Qui nouit.) ¶ Sed quæritur circa primũ. Vtrum talis peccet in proximum. Si dicatur, quòd sic, tunc tenetur ei de incuria, & per consequens de satisfactione; Si non; tunc non videtur in aliquo

peccasse;

peccasse;quia aliquod genus peccati non commisit? quare ergo petet veniam a Deo? ℟. Potest esse, quod talis excedit in modo correctionis, & tamen non peccat in proximum; quia ille dignus est forte tanta, vel maiori correctione; quamuis corrigens eam indebito modo exerceat. Præterea si deliquit in proximum, tamen non tenetur ei ad satisfactionem veniæ; si ex hoc læditur bonum commune scilicet auctoritas. Item si etiam potest fieri talis satisfactio sine lesione prædicta, tamen non tenetur tantũ subdito suo, qui est quasi res sua, quantum alieno. Sicut nec seruo suo quis tantum tenetur.

¶ *CASVS, IN QVIBVS EST VENIA petenda a Domino. Cap. CLVI.*

ET notandum, quòd sunt quædam, super quæ viri sancti solent petere ueniam a domino, quã uis hominum communitas hoc non faciat. Petunt enim veniam ab occultis, quæ uidelicet formidant se habere, quàmuis nesciant. Psal. Ab occultis meis munda me Domine, item ab alienis, quæ contrahuntur ex cohabitatione cum malis eis adulando, uel eos non corrigendo, uel in aliquo malo participando. Psal. Et ab alienis parce seruo tuo. Item a peccatis pluribus. Psal. Delicta iuuentutis meæ ne menineris. Item a peccatis omissionis, quæ multi non reputant peccata. Vnde ecclesia. Mandatis tuis non obediuimus, sed da gloriam nomini tuo, & fac nobiscum secundum multitudinem misericordiæ tuæ. Item a peccatis ignoranter cõmissis. Psal. & ignorantias meas ne memineris.

¶ DE

¶ DE MODO DILECTIONIS inter fratres. Cap. CLVII.

NOn autem carnalis, sed spiritualis debet inter vos esse dilectio.

¶ In hoc capitulo quinto, quod est de dilectione fraterna, tradit mandatum ultimum circa dilectionis modum dicens tria scilicet. Inter quos debeat esse, quia (inter uos) Et qualis non debeat esse, quia (non carnaliter) Et qualis debeat esse, quia spũalis.

¶ *Cira primum nota*, quòd ad hoc, ut esset magna dilectio inter suos, Christus super hoc dedit speciale mandatum dicens Io. 13. Hoc est præceptũ meũ, ut diligatis inuicem. Item speciale dedit de hoc exemplum dicens; Sicut dilexi uos; Item spetialem super hoc reliquit executionem, ut patet in Epistolis Iohannis. Quod licet sit inter omnes seruandũ; tamen inter religiosos eiusdem professionis magis debet uigere huiusmodi dilectio. Similitudo enim est causa dilectionis. Ecclesi. 13. Omne animal diligit sibi simile. Item membrum quodlibet alicuius corporis naturaliter diligit eiusdem corporis membra. Apostolus. 1. Cor. 12. Si quid patitur vnũ membrum, compatiuntur omnia membra, quod est propter mutuam dilectionem naturalem. Item inter Christi discipulos non debet esse inuidia, vel discordia, sed dilectio mutua Io. 13. In hoc cognoscẽt omnes, quòd mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Cum ergo religiosi sint professionis eiusdem, & simillimi sint in omnibus, & eiusdem corporis membra, & Christi speciales discipuli, quanta debet esse dilectio inter eos; Præterea si secundum legem Christi debemus inimicos

diligere,

diligere, similiter etiam extraneos, similiter etiam malos Mat. 5. quanto magis fratres, qui vt amici, & domestici, & viri sancti debent intime diligi.

Cap. CLVIII.

CIrca secundum nota, quòd carnaliter dilectio dici potest vno modo, qua diligit quis ad carnalia; sicut diligit mundus, quos ad ea diligit, quę mundi sunt: Alio modo diligitur quis dilectione originata a carne; sicut diligunt propinqui carnales, & compatriotæ. Non ita dilexit Christus suos, quos docuit temporalia contemnere; sed in finem (inquit Ioh. 13.) Dilexit eos idest ad bona spiritualia, quæ sunt finis, ad quem debent omnes tendere. Item non propter carnales gratias, sed propter spirituales diligit. Vnde Iohannem, qui virgo, & quasi innocens fuit, specialiter dicitur dilexisse Io. 19. Item non ex naturali propinquitate solum, quia sic magis Angelos dilexisset, quos tamen nusquàm apprehendit; sed ex spirituali radice charitatis; propter, inquit, charitatem qua dilexi vos. Et quia non vult huiusmodi dilectiones carnales esse in nobis: ideo Io. 13. dicit. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos; hóc est non sicut mundus, qui diligit ad bona temporalia; non sicut mali, qui diligunt ad carnalia; non sicut propinqui, qui solum diligunt dilectione ex carne nascente; sed sicut ego.

¶ DE TVRPI DILECTIONE.
Cap. CLIX.

CIrca tertium nota, quòd est quædam turpis dilectio hominum ad inuicem, quæ oritur ex vi-

tio

tio concupiscentiæ carnalis, & hæc est mala, nec vnquam debet esse, nec etiam debet nominari inter seruos Dei. Alia est naturalis, quæ oritur ex natura carnis secundum illud. Quis vnquàm carnem suam odio habuit? & hæc, cum sit naturalis, non est bona, vel mala meritorie, nisi per excessum, vel diminutionem; & hæc solum non debet etiam esse inter eos. Tertia est, quæ oritur ex virtute. Apostolus. 2. Timo. 1. Dedit nobis spiritum virtutis, & dilectionis; & hæc debet esse inter eos. ¶ Porro duæ primæ possunt dici carnales; quia a vitio carnis, vel a natura oriuntur. Hæc autem spiritualis, quæ oritur ex charitate, quæ per speciem diffunditur in cordibus. Hæc dilectio differt ab alijs in multis, quæ sunt ad eius laudem. Est enim quædam dilectio, quæ versatur quandoquè circa inhonesta aliqua, contra quam Valerius maximus narrat, ꝙ cum quidam rogaretur ab amico suo, quòd faceret quoddam, & rogatus attendens, quòd illud esset inhonestum, respondit, quòd hoc non faceret, eo quòd esset inhonestum. Et rogans cum diceret, quid prodest mihi amicitia tua, si non feceris aliquid inhonestum pro me? rogatus respondit, & tua quid mihi prodest, si pro ea facerem inhonestũ? Inde est, quòd Tullius dicit. Hæc est lex in amicitia, vt nihil turpe rogemus, neque rogati faciamus. ¶ Item est dilectio, quæ in sola apparentia consistit. Eccles. 17. Est amicus solo nomine: Contra quod ad Rom. 12. Dilectio sine simulatione. Et talis non est dilectio charitatis. Apostolus. 2. Cor 2. In charitate non ficta, quæ scilicet nescit fictionem. Item est alia dilectio verbosa. Iob. 16. Verbosi amici mei. Psal. Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat re-

ctum

ctum cum eo. Non talis est dilectio charitatis, immo ex intimis cordis. Apostolus 1. Timo. 1. Finis autem praecepti est charitas, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Item sunt, qui diligere se dicunt, sed nunquàm ostendunt hoc in effectu, contra quos dicitur de quodam philos. quòd dixerit. Tantum diligo inimicum, qui nihil mali mihi fecit, sicut & amicum, qui nihil boni mihi fecit. Talis dilectio charitas non est, quae secundum Greg. numquàm est otiosa. Item sunt aliqui, qui & si aliquid faciunt pro dilecto, tamen non magna, contra quos de charitate dicit Grego. Operatur magna, si est. Et Iohannes in Epistola. In hoc cognoscimus charitatem Dei, quia ille animam suã posuit pro nobis, & nos debemus animas pro fratribus ponere. Item sunt alij, qui non diligunt nisi diligentes se prius. Dilectio vero charitatis sine meritis praecedentibus exhibetur. Iohannes in Epistola 1. Io. 4. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus eum, sed ipse prior nos dilexit. Item sunt alij, qui diligunt propter spem dilectionis humanae, & dilectio huiusmodi reciproca negociatio dici potest. Hiero. Ista, quam tu describis, negociatio est, non amicitia. Dilectio vero charitatis vtilitatem respicit dilecti, etiam si tribuatur malum pro bono, & odium pro dilectione. Fęlix igitur dilectio, & omni laude dignissima, quae nichil habet inhonestatis, vel fictionis, quae non in verbis solum, sed in corde, nec in corde solum, sed in opere consistit, quae magna agit, & sine meritis praecedentibus, & sine spe retributionis humanae. ¶ Sciendum, quòd beatus Iohannes, cui fuit specialis cura de dilectione fraterna inter homines habenda, ponit sex vtilitates huiusmodi dilectionis. Prima est certi-

certitudo de resurrectione spirituali. Vnde dicit. Nos scimus, quoniam sumus translati de morte ad vitam; quoniam diligimus fratres, Secunda est illuminatio mentis; sicut enim recedente fumo remanet claritas in domo, ita recedente turbatione a fratre, quæ mentem obscurat, remanet claritas, quæ clare facit videre, & iudicare de rebus. Ideo dicit. Qui diligit fratrem suum, in luce manet. Tertia est euitatio scandali passiui; sicut enim mater ex dilectione, quam habet ad filium, sustinet omnia, quæ facit ei, licet grauia. Ita & dilectio fraterna omnia sustinet; Eodem modo qui diligit fratrem suum, scandalum in eo non est. Quarta est diuinæ dilectionis indicium. Iohannes in canonica. Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Glo. Frater tuus ymago Dei est; Si non diligis imaginem, nec eum, cuius est ymago, diligis. Quinta habitatio diuina. Sicut enim vbi sunt turbationes, & odia, habitat dyabolus ibi; econtra vbi dilectio sancta, ibi Deus 1. Ioh. 4. Si diligimus inuicem; Deus in nobis manet. Sexta est filiatio Dei. Per peccatum enim fiunt homines filij dyaboli, sed per hanc filij Dei 1. Iohan. 4. Omnis qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est.

¶ *Sextum capitulum regulæ.*

¶ *DE OBEDIENTIA.*

PRæposito tanquam patri obediatur multo magis presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.

¶ Hoc est capitulum sextum regulæ, quæ est de pertinentibus ad statum subiectionis, quod facit obe-

obedientia. Et ideo circa hoc tradit hoc vnicum pertinens ad obedientiam; & non plura, quia satis in hoc continentur in genere ea, quæ pertinent ad debitam obedientiam.

¶ *Ad quod notandum*, quòd duplex est obedientia bona; quædam est sufficiens, sed imperfecta, & est illa, qua quis obedit solum in his, ad quæ tenetur; alia est abundans, & perfecta, cum quis obedit in aliquibus bonis, licet non teneatur ex debito ¶ Porro circa istam perfectam obedientiam, quia nemo ad eam ex aliqua regula arctatur, non tradit August. aliquod mandatum, sed circa primam, ad quam omnes regulares arctatur ex professione. Determinat autem quattuor in isto mandato ad istam obedientiam pertinentia, scilicet cui debeatur, & cum debeatur pluribus, quo ordine debeatur eisdem, & qualis debeat esse, cum redditur; & in quibus sit reddenda.

Cap. CLX.

SCiendum enim, quòd licet quidam viri sancti ex perfectione obedientiæ inueniantur obedire non solum maioribus, sed etiam paribus, immò etiam inferioribus interdum; cum secundum beati Benedicti regulam. Obedientiæ bonum non solũ abbati exhibendum est ab omnibus; sed quòd etiã fratres sibi inuicem obediant. Tamen nullus religiosus quantæcunquè perfectionis tenetur obedire nisi maioribus suis, secundum illud Hebrę. 13. Obedite præpositis vestris, idest illis, qui vobis præferuntur. Et ideo determinans, quibus sit obediendum in religione, dicit Augustinus (præposito, & presbytero.) ¶ Item nota, quòd inter prælatos,

latos, est quidam prælatus, qui habet plenitudinē potestatis quo ad omnes, & quo ad omnia scilicet Papa, & huic quilibet religiosus, & regularis plus tenetur obedire, quàm cui libet prælato ecclesiastico: Alij vero sunt prælati, qui habent particularem potestatem, & quo ad subditos, & quo ad iurisdictionem; sed istis tenentur non omnes, sed solum subditi sui; & non nisi ad ea, quæ pertinent ad iurisdictionem. Item inter istos sunt, qui habent eosdem subditos, sed iurisdictiones distinctas in quibusdam, sicut abbas non exemptus, & Episcopus, quorum vtriusque sunt monachi: & isti in quibusdam plus tenentur vni, quàm alteri, & econtrario. Nam in his, quæ pertinent ad disciplinam ecclesiasticam, plus tenetur monachus Episcopo, quàm abbati: In his vero, quæ pertinent ad suam religionem, cuius regimen habet abbas, tenetur plus abbati. Alij sunt, qui habent iurisdictiones non distinctas; tamen secundum plus, & minus. vt prior claustralis, & abbas; & hic plus tenetur subditus obedire superiori. Et cum Ecclesia Augustini esset ita ordinata, quòd Episcopus tenebat ibi locum abbatis, præpositus locum prioris, vt dictum est supra, cumq; adhuc idem seruetur in aliquibus Ecclesijs; Ideo volens ostendere, quo ordine obediendum sit in hoc casu maioribus, dicit præposito obediendum, sed multo magis presbytero, idest Episcopo. Alioquin, quomodo diceret ipsum presbyterum, vel prępositum curam habere ipsorū fratrū?

¶ DE MVLTIPLICI OBEDIENTIA. Cap. CLXI.

NOtandum etiam, quòd quædam est obedientia seruilis iuxta illud. Serui obedite per omnia

nia Dominis carnalibus, ad Col. 3. Alia est filialis ibidem. Filij obedite parentibus per omnia. ¶ Porro seruilis obedientia, quam timor inducit, quod facit, facit inuite: Filialis vero, quàm amor inducit, quod facit, facit libenter. Illa cum murmure, ista simpliciter sine querela, & discussione; Illa cum tristitia, ista hilariter; Illa pigre, ista velociter; Illa ficte, ista viriliter; Illa superbe reputans se multa fecisse, ista humiliter reputans se seruum inutilem; Illa cito quiescit, ista infatigabiliter laborat vsq; ad mortem. Et isti septem gradus obedientiæ sunt secundum Bern. Et ideo volens Augu. determinare, qualis debet esse obedientia, dicit, tanquàm patri, non Domino: vt sit obedientia filialis, sicut decet filios ecclesię, non seruilis, sicut fuit sub lege. Grego. Obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est. Hæc autem tanto laudabilior est, quanto laudabiliores ex se elicit circunstantias; sicut dictum est.

¶ QVANDO NON OPORTET obedire. Cap. CLXII.

Nota insuper, quòd licet obediendum sit prælatis regulariter, tamen multi sunt casus, in quibus non tenentur subditi eis obedire. Primus est, quando præcipit cōtra Deum: quia magis oportet obedire Deo, quàm hominibus. Act. 5. Secundus, quando maior secundum distinctionem prædictam præcipit contrarium: Tertius, quando eximitur quis ab eo, qui potest, a potestate prælati sui: Quartus, quando prçcipitur aliquid in derogationem iurisdictionis maioris prælati: vt si præciperet minor prælatus, quòd maiori visitanti non diceret

aliquid

aliquid de reuelandis in visitatione. Quintus, quando nullo modo potest fieri, quod pręcipitur. Nemo enim potest ad impossibile obligari, extra de regul. iure lib. 6. Sextus, si aliquid mandatur, per quod eijciatur de obedientia promissa, vt si præciperet prælatus subdito suo, quòd intraret alium ordinem. Septimus, cum præcipitur aliquid, quod est supra, vel infra, vel contra professionem factam; cum nemo teneatur vltra, quàm alij tenentur, nisi ad id quod promisit: Octauus secundam quosdam, cum præcipitur aliquid impertinens ad professionẽ, vt si præciperet abbas monacho, quòd tota die respiceret aues, præcipue si hoc faceret sine causa rationabili; nam si hoc faceret causa probandi obedientiam, vel ad exercendũ patientiam, vel alia causa annexa professioni, esset secus.

¶ *DE COMMENDATIONE OBEdientiæ. Cap. CLXIII.*

DEinde notandum, quòd inter omnes virtutes religioni necessarias, & de præcipuis est obedientia perfecta. Hæc enim est, quæ religioso dat pacem; qui enim minus est obediens, habet turbationes frequentes; quią non est promptus ad multa, quæ sibi imponuntur, ad quæ si esset promptus, haberet pacem. Prouerb. 13. Qui timet præceptum, in pace versabitur. Item hæc est, quæ acquirit homini gratiam maiorum suorum. Exemplum de abbate Siluano, qui cum quæreretur a quibusdam; cur discipulum Marcum plus alijs diligeret, duxit eos per cellas fratrum, & vocans vnum, hic non statim venit, similiter & multi fecerunt; cum autem venisset ad cellam Marci, & vocasset eum, ipse scri

bebat, & relicta littera imperfecta, statim venit ad eum, quo viso dixit abbas eis, ecce quare diligo eum. Et illi, vere plus diligendus est a te; quia Deus plus diligit eum. Item hęc est, quæ totam congregationem, quam inobedientia perturbat, pacificat 1. Mach. 4. Siluit terra omnibus diebus Simonis, qui interpretatur obediens. Item hominem vtilem facit suæ congregationi; bonus enim obediens est, sicut asina, quæ erat in Hierusalem communis, quā quilibet poterat accipere ad quoscunquè vsus. Item facit hominē nobilissimè triumphare de hoste fortissimo, scilicet animo suo, cui qui dominatur melior est secundum Salomonem expugnatore vrbiū. Prouerb. 21. Vir obediens loquetur victorias. Greg. Dum alienæ voci humiliter obedimus, nosmetipsos in corde superamus. Item facit Deo sacrificium acceptissimum 1. Reg. 15. Melior est obedientia, quàm victimæ; quia secundum Grego. Per obedientiam propria voluntas mactatur 7. Moralium. Item facit preces apud Deum efficaces. Gregorius. Si obedientes fuerimus præpositis nostris, obediet Deus orationibus nostris, & hoc iustnm est; qui enim huiusmodi præpositos audit, Deum audit, & tales ille exaudit. Item summe ditat meritis; quia lucratur circa omnia opera sua. Item custodit a periculis peccatorum: Exequens enim obedientiam est negociator regis cœlestis, cuius mandatum exequitur, & ideo securior est, quàm qui in proprio scilicet mercatur. Item ad maiorem perducit gloriam: vnde in vitispatrum vidit quidam quattuor ordines sanctorum in cœlo, infirmantium, & gratias agentium, infirmis ministrantium, in solitudine degentium, sub obedientia viuentium, & hic erat super omnes, cuius ratio dicta est; quia alij

quod

quod faciunt, faciunt ſecundum voluntatem ſuam; hi autem proprias voluntates abdicantes, quod faciunt, faciunt ſecundum voluntatem patris ſpiritualis, quod eſt maius. Et ideo ducit ad gloriam maiorem. Multum ergo cuſtodienda eſt obedientia, quæ tanta bona facit. Ber. Mementote fratres; Chriſtus ne perderet obedientiam, perdidit vitam; ſic etiam nobis cauendum eſt, ne obedientiæ bonum perdamus.

¶ *Septimum, & vltimum capitulum Regulæ.*

VT ergo cuncta iſta ſeruentur; & ſi quid ſeruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur: ſed vt emendandum, corrigendumquè curetur; ad præpoſitum præcipue pertinebit, vt ad presbyterum, cuius eſt apud vos maior auctoritas, referat, quod modum, vel vires eius excedit.

Traditis mandatis, quia parum hæc prodeſſent, niſi diligenter obſeruarentur, agit in hoc capitulo ſeptimo, & vltimo de diligentia obſeruandi ea. Sunt autem tria, quæ multum ad hoc valent. Primum eſt conditio prælatorum, de quo agit hic. Secundum eſt paterna oratio, de quo ibi (donet Dominus) Tertium iugis mandatorum memoria, de quo ibi (vt autem vos.) ¶ Porro ad hoc quòd prælati mandata faciant obſeruari, requiruntur duo ex parte ipſorum, videlicet cura, & conditio bona ipſorum; & ideo primo tradit hic mandatum circa iſtam curam: Secundo oſtendit qualis debet eſſe prelatus, ut ei melius obediatur: ibi (ipſe vero qui vobis &c.)

¶ DE CVRA DEBITA CIRCA SERuandam religionem. Cap. CLXIV.

NOtandum, quòd sunt quidam, ad quos pertinet huiusmodi cura de regula obseruanda, qui ponunt interdum curam, quòd habeatur regula bene scripta, in qua possint bene legere fratres: Item quòd frequenter audiatur; sed quia hoc non sufficit ad salutẽ sine obseruantia iuxta illud Apoc. 1. Beatus qui legit, & qui audit verba prophetiæ huius, & seruat ea, quæ in ea scripta sunt. Ideo vir sanctus iussit, vt huiusmodi prælatus, cui incumbit de subditorum salute, habeat curam non solum de scribenda regula, & frequentius legenda, sed & obseruanda, dicens (ut ergo cuncta ista seruentur.) ¶ Item interdum contingit, quòd aliqui habent curam maiorem circa obseruantiam admonitionum, consuetudinum, ac constitutionum quarumdam, quæ additę sunt super regulam, quàm de mandatis ipsius regulæ. Isti sunt similes pharisæis, quibus exprobrando dicit Dominus. Relinquentes mandatum Dei tenetis traditiones hominum. Magna stultitia est curare minus de stabilitate fundamẽti, quàm eorum, quæ super ædificantur; quia illo deficiente, necesse est illa corruere, & non econuerso. Et ideo dicit, ut seruentur ista mandata regulæ, de quibus est specialiter curandum. Item sunt aliqui conuentus, in quibus & si multa mandata obseruantur, tamen aliqua dimittuntur, & ideo tales fiunt omnium rei. Iaco.2. Qui totam legem obseruauerit, offendat autem in uno, factus est omniũ reus. Et ideo est cura habenda, ut tota regula obseruetur, ideo dicit (cuncta) Item contingit interdum,

dum, quòd prælati transgressiones aliquas non cor rigant, aut ex pusillanimitate cordis, aut ex humilitate superstitiosa, aut diffidentia proficiendi, aut ex ignorantia, quia nesciunt culpas fratrum, nec apponunt curas ad sciendum, aut propter pacem propriam, quam nolunt turbare, aut propter verecundiam, quia sic in quibusdam manifeste excedunt, quòd sine verecundia alios corrigere non pos sunt, aut propter delicti conscientiam; conscientia enim mala, & si nesciatur, tamen timidiorem reddit hominē ad alios corrigendum; aut propter timorem odij, quia timet incurrere indignationem in corrigendo; aut propter prælationis amorem, quàm timet amittere, subditos contra se prouocando; aut defectum zeli, aut ex negligentia, quæ mul tum est inconueniens statui prælationis. Vnde Ber. Inter abusiones claustri hanc ponit scilicet. Prælatus negligens. Et ideo vir sanctus dat speciale mandatum de ista cauenda circa transgressiones dicens (non negligenter prætereatur) Bern. in regula dicit. Non dissimulet abbas peccata; sed mox vt oriri cœperint, ea radicitus amputet memor de filio Heli sacerdotis. Item sunt aliqui, qui in corrigendo cu ram apponunt, vt puniantur præterita; sed non vt caueantur futura; aut non multum curant de præteritis puniendis; sed vtrumquè debet esse in vera correctione, scilicet vt caueantur futura, & punian tur præterita. Ideo dicit (non negligenter prætereatur; sed vt emendandum) quo ad futura (corrigendumquè) quo ad præterita (curetur.) Item sunt aliqui, qui quando inueniunt aliqua difficilia ad corrigendum, quasi desperantes solent dimittere; sed boni prælati est hoc ad maiores deferre. Vnde Exodi. 18. dixit Ietro Moysi, Quicquid maius

fuerit referant ad te, & ipsi tantummodo minora indicent. ¶ Dicitur de quodam bono sacerdote, quòd quando habebat aliquos in parrochia sua, quos corrigere non poterat, ponebat nomina eorũ in cedula, & deferens illa ad Episcopum dicebat ei. Domine istos, quos commisistis mihi inter alios, resigno, & relinquo, faciatis de eis, quicquid placet; quia ego eos corrigere non possum, & supra vires meas est eorum correctio. Et ideo dicit vir sanctus (ad præpositum præcipuè pertinebit) ita scilicet (vt ad presbyterum, cuius est apud vos maior auctoritas) referat (quod vires) quo ad posse (vel modum) quo ad scire (eius excedit.)

IPse vero, qui vobis praeest, non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente fœlicem.

¶ Dicto quòd ad prælatum pertinet cura de regula obseruanda, quia melius hoc potest præficere, si bonas habuerit conditiones, determinát conditiones, quæ debent esse circa prælatum. Et primo circa charitatem, Secundo circa honorem ibi (honore coram vobis,) Tertio circa timorem ibi (timore coram Deo.) Quarto circa officij executionẽ ibi (circa omnes seipsum bonorum operum.) Quinto circa disciplinas ibi (disciplinam libẽs habeat.) Sexto circa animi interiora ibi (Et quamuis vtrũquè). Et licet circa plura extendantur conditiones bonæ prelatorum; tamen ista præelegit Augustinus tanquàm valde necessaria in religiosis prælatis.

¶ DE

¶ DE MODIS CIRCA PRAELA- tionem. Cap. CLXV.

Circa primum igitur, quod continetur in isto mandato nota, quòd viri religiosi, qui appetunt præesse ambitiosi, & non prodesse, primo solent appetere prælationes. 2. Reg. 1. Adonias eleuabatur dicens Ego regnabo. E conuerso viri sancti fugiunt exemplo Domini Iohannis. 6. Item isti adeptis prælationibus se fœlices reputant; viri spirituales econuerso Iob. 6. Ecce gigantes gemũt sub aquis. Gregorius, Illis populis quisquè mente sup ponitur, quibus dignitate præponitur: Vnde sancti, quia onus sentiunt, quantuncunquè digni sunt scientia, vel virtute, in prælationibus sciunt non se fœlices, sed miseros reputantes gemunt. Vnde cum legeretur beati Augustini regula in quodam conuentu, & lector illud legendo. Vnde & uos non solum uestri, sed etiam ipsius errando subiungeret, miserrimi, & corrector emendaret, misèremini, Prior dixit correctori, Frater, dimitte eum dicere, miserrimi. O quantum sensit istam miseriam Moyses, qui Numeri. 11. dixit Domino. Cur afflixisti seruum tuum: quare non inuenio gratiam coram te; & cur imposuisti pondus uniuersi populi huius super me? Non possum solus sustinere omnem hũc populum; quia grauis est mihi. Sin aliter uidetur tibi, obsecro, ut interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis affligar malis. Quid autem mirum, si fœlices hæc sentiunt spirituali illuminatione, cum quidam uiri hoc idem uiderunt per rationem. Cum enim cuidam gentili oblata esset uestis imperialis cum corona, respiciens uestem ait. O pannum magis nobilem, quàm fęlicem, quẽ

si quis

si quis attendat quantis sollicitudinibus, periculis, & miserijs sit refertus, nec iacentem in luto tolleret. Item isti assecuta prælatione abutuntur ea in superbia dominandi, isti vero vtuntur ea in humilem famulatum, iuxta illud Math. 21. Principes gẽtium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: Non ita erit inter vos; sed quicunq; voluerit inter vos primus esse, erit seruus vester; vnde Augustinus. Locus superior, & si administretur, vt decet; tamen indecenter appetitur. ¶ Nota tamen, quòd sunt tria, quæ solent inducere aliquos ad recipiendum prælationem interdum. Vnum est diuina vocatio; reputant enim aliqui præcipue in ecclesijs, quando canonice eligunt, quòd sit à Domino; & ideo non reputant se male facere Iuxta illud Hebr. 5. Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatus est à Deo, tanquàm Aaron: Secundum est charitas proximorum, & hoc est melius. Aug. Otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis. Aliud est obedientia, & hoc est melius. Hinc est, quod de multis legitur, quòd & si prælationes fugerunt; tamen finaliter obedientes receperunt: sed quia tales in prælationibus non debent sibi complacere, nec vti in superbiam nominãdi, sicut ambitiosi, dicit (ille qui vobis præest non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente fœlicẽ.)

¶DE CHARITATIVO SERVITIO Prælati ad subditos. Cap. CLXVI.

ET nota, quòd supremus prælatus vocat se seruum seruorum Dei iuxta illud Apostoli. Nos autem seruos vestros propter Christum. Item angeli

geli seruiunt hominibus Hebr.1.Omnes sunt admi nistratorij spiritus, in ministeriũ missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Item ipse filius Dei formam serui accipiens seruiuit hominibus. Mat.21.Ego autẽ in medio vestri sum,sicut qui ministrat. Et ideo cum tot, & tanti seruiant hominibus, non est indecens, immo valde conueniens, & salutare, vt quilibet prælatus se seruum exhibeat subditorum. Sunt autem multa, in quibus boni prælati subditis seruiunt. Interdum in temporalibus, illa ad eorum seruitia procurando, iuxta illud Apostoli. Non enim debent thesaurizare filij parentibus; sed parentes filijs. Interdum in corporalibus exemplo Domini Ioan. 13. Exemplum dedi vobis,scilicet de pedibus lauandis, vt vos ita faciatis. Item in spiritualibus in multis, quæ solent magna seruitia ab hominibus reputari. Magnum seruitium reputat mater filio exhibere, cum portat eũ, & hoc faciunt boni prælati. Numeri 12. Nunquid ego concepi omnem multitudinem hanc, aut genui, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo,sicut solet portare nutrix infantulum. Item bonum seruitium exhibet alij, qui ministrat spiritualia ad pascendum eum; Sic faciunt boni prælati 2. Petri 5. Seniores,qui in vobis sunt,obsecro ego consenior, pascite, qui in vobis est,gregem Domini. Item magnum seruitium exhibet ciuitati, qui pro ea custodienda uigilat tempore hostili,& ipsi sunt uigiles, qui custodiunt ciuitatem. Cantic.3.Item magnum seruitium exhibet regi, qui pro eo custodiendo uigilat,cum ipse dormit; & ipsi hoc faciunt pro animabus. Ipsi enim præpositi, scilicet peruigilant, quasi reddituri rationem pro animabus vestris. Hebræ. vlt. Item magnum seruitium exhibet alij, qui

qui pro eo defendendo pugnat contra hostes. Et ipsi sic faciunt Canti.3. Lectulum Salomonis, scilicet Ecclesiam sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, qui sunt omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, quod exponitur de prælatis. Item magnum exhibent seruitium hominibus, qui eos ducunt per inuia, & ipsi sic faciunt. Psal. Deduxisti sicut oues populum tuũ in manu Moysi, & Aaron. Item magnum exhibent seruitium alij, qui ipsum intinctum sordibus lauant, & ipsi sic faciunt Iob.1. Sanctificabat filios suos, quod pertinet ad prælatũ. Beati prælati, qui in his & similibus seruiunt subditis suis per charitatem. Si enim quod fit cuilibet de minimis a quocunquè, Christus reputat sibi factum, & daturus est talibus in fine regnum; quanto magis prælatis, qui propter ipsum in hoc supra alios se humiliant. Sicut ergo superbia dominandi ducit prælatos ad inferos; ita humilitas seruiendi ducit eos ad superos. Et ideo bene dicit (existimet se charitate seruiente fœlicem)

¶ DE HONORE AD PRAELATOS. Cap. CLXVII.

HOnore coram vobis prælatus sit vobis. ¶ In hoc mandato tanguntur duo. Bona conditio prælati, & quòd a subditis habeatur in reuerentia, & honore, & hoc iustum est. Malach. 1. Si ego pater, vbi honor meus? ¶ Et Notandum, quòd quidam minus interdum honorant prælatum propter aliqua eius vitia. Gen.9. Cum vidisset Cham verenda patris sui esse nudata, nunciauit duobus fratribus suis, &c. Alij interdum propter simplicitatem, quam quidam, & si vitijs careant, habent.

habent. Iob. 12. deridetur iusti simplicitas: O quot propter hoc prælatos suos contẽnunt, contra quod dicitur Eccles. 3. Et si defecerit sensu, veniam da & ne spernas eum in tua virtute. Alij interdum propter noticiam familiarem; sicut dicitur de viro rurali qui minus veneratus est crucifixum Ecclesiæ suæ, quia factus est de nuce hortus sui. Mat. 12. Non est propheta sine honore, nisi in patria sua. ¶ Porro ex huiusmodi irreuerentia sequuntur tria mala. Vnum est maledictio Deuter. 27. Maledictus, qui non honorat patrem. Secundum est propria confusio. Eccles. 3. Dedecus est filij pater sine honore. Tertium est contumelia Dei; huiusmodi enim irreuerentiam suam reputat Deus. Lu. 11. Qui vos spernit, me spernit; vt ergo ista mala vitentur, honorandus est semper prælatus; ad hoc autem faciendum admonet sacra scriptura. Eccles. 11. In medio fratrum rector illorum in honore. Item hortatur natura apum, quæ regem suum egredientem de alueari suo comitantur, & ei faciunt cellam singularem. Item monet ratio; honor enim exhibitus prælato exhibetur Deo, quia ipse dicit Luc. 12. Qui vos audit, me audit. Et ideo cum homo teneatur Deum honorare, debet prȩlatum honorare, in corde eum diligendo, in sermone reuerenter ei loquendo, reuerenter eum audiendo, in opere prõptè obediendo, deuotè seruiendo, reuerenter assistendo.

¶ DE TIMORE IN QVO DEBET *esse prælatus*. Cap. CLXVIII.

T*Imore coram Deo substratus sit pedibus vestris.* ¶ Hic ponit mandatum circa tertiam bonam condi-

conditioné prçlati;& est sensus. Quamuis vobis præponatur honore; tamen timore debet vobis supponi. ¶ Et nota, quòd licet omnis homo semper debet esse pauidus, tamen prælatis est magis timendũ, quàm subditis; ipsi enim habent reddere rationem non solum de se; sed etiam de subditis. Heb. vltim. ipsi enim peruigilant, quasi reddituri rationem pro animabus vestris. Cum autem animæ sint res preciosæ, & valde dilectæ Deo, & valdè facilè pereant; quantum debet timere, qui sic eas accipit in custodia, quòd de eis redditurus est rationem. Ideo Augustinus timens dicebat. Quid faciam, cum a me exigetur ratio tot animarum quæ pendent a collo meo? Ideo ipsi sunt quasi principes exercitus; ideo ipsis victis, facile totus exercitus dissipatur 1. Mach. 9. Cecidit Iudas, & reliqui fugerunt. Et ideo dæmones acrius eos impugnant. 1. Regum. 13. Totum pondus prælij versum est in Saul. Si autem ouis naturaliter timet suum hostem, quanto magis homo? 1. Reg. 28. Vidit Saul castra Philistijm, & timuit, & expauit cor eius nimis. Item sicut de patre impio conqueruntur filij: ita de multis prælatis Iob. 31. Ita me caui, quòd terra mea non habet aduersum me querelam. Quod exponit Greg. de prælatis, & subditis. Item August. de prælato. Quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur. Si ergo in maiori periculo, igitur timor debet esse maior. Item signum est diuini amoris, cum quis non exponitur occupationibus prælationis. Gre. Misericors Deus, quos tenerè diligit, ab occupationibus exterioribus abscondit. Nam & paterfamilias ad eum laborem seruos mittit, a quo filios suspendit. Signum vero diuinæ iracnndię est occupatio in prę latione. August. In nullo magis mihi Deum iratum

sentio,

sentio, sicut in hoc: cum essem indignus poni ad remum, positus sum ad gubernaculum. Item inter semptem Episcopos Asiæ, qui propter sui excellentiam vocati sunt Angeli, multi reperti sunt, contra quos Dominus aliqua habuit, licet pauca. Quid ergo faciunt prælati, qui longe sunt a statu Angeli? Item Sapientiæ 6. Iudicium durissimum in his, qui presunt fiet: Propter hæc omnia dicit vir sanctus (Timore coram Deo.)

¶ *DE PERTINENTIBVS AD Prælatum. Cap. CLXIX.*

Circa omnes seipsum bonorum operum præbeat exẽplum, corripiat inquietos, consoletur pusillanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes.

¶ Hic dat mandatum circa quartam boni prelati conditionem, que pertinet ad officij executionem: licet autem secundum prædicta plurima pertineant ad prelati officium, tamen August. hic tangit quinquè, quæ sunt tracta ab Apostolo. ¶ Et nota, quòd inter omnia, quæ sunt magis necessaria prælato, est bonum exemplum: sine hoc enim carent efficatia, quæcunquè facit. Secundum est malorum correctio; quid enim prodest ei benefacere, si mala sustineret? Tertium est afflictorum consolatio, non enim solum contra vitia debet adhibere remediũ; sed & contra desolationes. Quartum est compassionis exhibitio per effectum; quid enim prodest verbis consolari, si vbi requirit infirmitas mentis, vel corporis, non exhibeatur opus compassionis? Quintum est patientia; cum enim in his, quæ habent agere, multa grauia oriantur in subditis, parum est omnia bona facere, si desit patientia in grauaminibus, quæ inferuntur a subditis.

¶ *DE*

¶ DE PRAELATORVM BONO *exemplo. Cap. CLXX.*

CIrca primum nota, quòd prælato non sufficit solum docere more Scribarum, & Pharisæorum, qui dicunt, & non faciunt; sed debent exemplo Christi facere, & docere: ita summè pertinet ad eum facere. Gre. in pastorali. Sit rector operatione præcipuus, vt rectè viam subditis bene uiuendo denunciet, & grex, qui pastoris vocem, moremquè sequitur, per exempla melius, quàm per uerba gradiatur; qui enim loci sui exigitur necessitate summa docere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Propter hoc bene dicit (operum) quasi dicat. Non sit contentus uerbis bonis ad subditos; sed potius inuitator bonis operum exemplis; Sicut & Benedictus in regula loquens de abbate dicit. Omnia bona, & sancta factis amplius, quàm uerbis ostendat. Item non sufficit ei facere bona occulta, nisi & faciat manifesta. Vnde Matth. 5. dicitur primitiuis prælatis. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant bona opera uestra; & ideo dicit (exemplum.) Item non sufficit ei cauere a malo exemplo, nisi det & bonum; unde in Euangelio de eisdem dicitur. Sint lumbi uestri præcincti; quod pertinet ad declinationem a malo, & lucernæ ardentes in manibus uestris, quod pertinet ad ostensionem boni exempli, & ideo dicit (bonorum.) Item non sufficit ei dare exemplum in uno bono, nisi det & in omnibus, & non solum aliquibus, sed omnibus; ideo dicit (circa omnes.) ¶ Notandum etiam, quòd licet omnes debeant dare exemplum iuxta illud. Romano. 14. Prouidentes bona,

bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus; & tamen prælati ad hoc magis tenentur; unde ad hoc facit spetialem exhortationem Paulus Timotheo Episcopo dicens. Exemplū esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate; huius autem sunt multæ rationes. Prælatus enim est in alto statu, & ideo non potest abscondi, sicut ciuitas supra montem posita: & ideo si aliquid est turpe in eo, quanto a pluribus videtur, tanto fit derisio maior in eo. Sicut ergo qui ascendit per scalam, sollicitus est vestes suas restringere, & aptare, ne aliquid turpe in eo videatur, ita curandum est prælato, eo quòd in alto positus spectaculum est multorum, vt nihil inhonestum appareat in eo; sed potius omnis decor, honestas, pulchritudo. Item prælatus est sicut exemplar, a quo alij libri transcribuntur; & ideo sicut omnes libri scripti ad malū exemplar sunt corrupti; ita exemplum prælati, nisi sit bonum; est causa corruptionis in omnibus subiectis; & ita sicut magna cura ponenda est circa primum exemplar librorum, quòd sit multum bonum; sic est de prælato. Item prælatus est sicut ductor gregis secundum illud. Psal. Deduxisti sicut oues populum tuū in manu Moysi, & Aaron. Et ideo si vadit per viam malorum operum, sequitur eum populus per eandem. Gre. Vnde fit, vt cum pastor per abrupta graditur, per præcipitium grex sequatur, Et ideo dicit idem Greg. Scire debent prælati; quoniam tot mortibus digni sunt, quot exempla perditionis ad subditos transmittunt. Idem Grego. Non debet hominum habere ducatum, qui nescit homines bene viuendo præire. Item prælati sunt ministri Dei; & ideo sicut famuli regis incedūt pulchrius, quàm

cœteri populares; ita & ipsi debent pulchriorem virtutum conuersationem ostendere. Item prælati sunt sicut signum positum ad sagittas obloquentiũ de eis facile: Et ideo dicit, expedit, vt circa hoc remediun apponant, hoc non potest aliter bene fieri, nisi per bonum exemplum 2. Pet. 2. Hæc est voluntas Dei, vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Item prælati sunt sicut corpora superiora, quæ lucida sunt, & illuminant terram; ita ipsi subditos. Item opus exempli efficaciam præstat verbo; quia secundũ Greg. plus exempla quàm verba mouent; Cum ergo prælati sit docere, debet exemplum addere, vt vox sua vocem habeat virtutis. Gregorius. Auctoritas verbi perditur, cum vox opere non iuuatur. Item prælatus habet officium medici, & ideo coram infirmis non debet aliquam infirmitatem portare, ne dicatur ei illud Euangelij; Medice cura teipsum. Qua præsumptione alios mederi properat, qui in facie vulnus portat? Ne ergo eius officium contẽnatur, debet coram alijs omnimodam sui ostendere sanctitatem. Item filiorum est imitari patrem secundum illud Ioh. 5. Quæcunquè pater facit, hæc & filius similiter facit; & ideo cauendnm est prælato, ne sit de illis, de quibus dicitur Math. 23. Secundum opera eorum nolite facere; sed potius cum Apostolo dicere. Imitatores mei estote.

¶ DE CORRECTIONE, QVAE VIGERE *debet in prælatis.* Cap. CLXXI.

CIrca secundum nota, quòd quidam sunt prælati circa correctiones subditorum negligentes, contra quos dicitur in Psal. Corripiet me iustus

in

in misericordia, & increpabit me, Sicut enim Domini terrarum, qui iusti sunt exercent iustitiā contra delinquentes, ita ad prælatum iustum pertinet corrigere; nec hoc est malitia, sed misericordia. Item prælati negligentes assimilantur secundum Isidorum dormienti, de cuius manu cadit baculus pastoralis. Et pictores pingunt talem quasi accubantem in cathedra super cubitum, somno grauatum, & cadentem de manu eius baculum pastoralem, & bene sic assimilantur. Ex dormitione enim negligentiæ verbum correctionis amittunt; & ideo ad euigilandum dicitur eis in persona summi prælati, Simon dormis. Item sunt sicut Potestates, qui ante se ferri faciunt gladium, & tamen sine causa; quia sunt ita inertes, quòd nunquàm eo vtuntur, contra quos dicitur. Si malum feceris time Potestatem, non enim sine causa gladium portat. Item sunt sicut ymago Beati Nicolai mortua tenens baculum in manu, quo nunquàm vtitur. De tali dicitur Zach.11. Pastor, & idolum. Præterea isti sunt, qui numquàm scire volunt culpas subditorum, immo & grauant, cum eos ad corrigendum incitant, omnia dissimulare volentes; contra quos dicit Benedictus in regula. Non dissimulet abbas peccata delinquentium; sed mox vt oriri cœperint, radicitus ea, vt præualet, amputet. Isti sunt, qui numquàm vtuntur irascibili potentia ad bonum, non irascentes contra delicta; sed omnia cum quadam stulta patientia, quasi insensibiles, sustinentes; contra quos dicic Bernardus. Non irasci, vbi irascendum, est peccatum. Isti sunt, qui in excusatione ignauiæ suæ dicere solent, quòd subditi magis regendi sunt benignitate, quàm seueritate; magis amore, quàm timore; quod licet interdum habeat

veritatem; tamen nō semper. Vnde Austustinus ad Bonifacium. Quidam dixit, pudore, & libertate liberos retinere sāctius esse credo, quàm metu; hoc quidem verum est; sed sicut meliores sunt, quos diligit amor, ita plures sunt, quos corrigit timor. Et Isid. Qui blandè castigatur, & non corrigitur, acrius necesse est, vt arguatur; cum dolore enim abscindenda sunt, quæ cū lenitate sanari non possunt. Et nota, quòd negligentiam corrigendi multa mala sequuntur, Quorum quoddam redundat in prælatum, aliud in delinquentem, aliud in vniuersitatem. Sunt autem mala tria, quæ redundant in prælatum. Primum est confusio; sicut est enim honor patri bonos habere filios; ita redit in confusionem malitia eorum. Eccles. 22. Confusio est patris de filio indisciplinato. Secundum est culpa, Transeūt enim in prælatum culpæ subditorum, quos non corrigit. Exemplum in medico, qui reus est mortis infirmi suscepti sub cura, nisi faciat, quod in se est de infirmo curando. ¶ Aliud exemplum de pedagogo, cui culpa attribuitur, si puer suę instructioni cōmissus indisciplinatus ex sua negligentia inueniatur. ¶ Aliud exemplum ponit Benedictus in regula, de pastore dicens. Sciat abbas culpę pastoris incumbere, quicquid paterfamilias in ouibus minus vtilitatis poterit inuenire. Tertiū est pœna temporalis; Punientur enim non solum in futuro, sed ēt in præsenti prælati negligentes pro culpis subditorum. Vnde iratus Dominus dixit ad Moysen. Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra Solē in patibulis. Vide exemplum de Heli sacerdote. ¶ Sunt iterum alia tria mala, quæ redundant in damnum delinquentis. Primum est excæcatio; credit enim delinquens interdum, cum non corrigitur

tur illud, quod fecit, non esse malum, vel non esse tantum malum, vt est. Ideo dicit Greg. in pastorali. Nonnulla vehementer increpanda sunt, vt dum culpa ab actore non cognoscitur, quanti ponderis sit, ab increpantis ore sentiatur; & ideo bene dicitur. Prouerb. 29. Virga, & correctio tribuit sapientiam. Secundum est delicti multiplicatio; delictum enim, quod non corrigitur facilius multiplicatur; Bernar. Impunitas est insolentiæ mater, radix impudicitiæ, trangressionum nutrix Ecclef. 8. Quia cito non profertur contra malos sententia, idcirco absq; timore vllo filij hominum perpetrant mala. Tertium est finalis perditio; quia enim non corriguntur, & ideo facilius delicta continuantur, finaliter pereunt. Sicut patet de Adonia dicente. Ego regnabo, quem pater non corripuit, & finaliter est interfectus. ¶ Sunt & alia tria mala, quæ redundant ad damnum vniuersitatis. Primum est infectio; sicut enim morbida ouis, nisi sanetur, inficit gregem; ità peccatum incorrectum. Secundum difficultas corrigendi. Tertium rebellio ad omne bonum: Delictum enim incorrectum non solum inficit alios, sed etiam inhabiles reddit ad omne bonũ.

¶DE INQVIETIS. Cap. CLXXII.

NOtandum est, qui sint, quos vocat inquietos, & de causis huius inquietudinis, & de reprehensionibus circa tales, & quare specialiter dicantur corrigendi. Inquieti secundum Glo. 1. Thes. 5. dicuntur curiosi, siue girouagi; ex quo elicitur, ꝙ inquieti proprie dici possunt, qui curiositate exagitati secum consistere non possunt, sed modo intus,

modo extra, modo in porta cum extraneis, modo in locutorio cum fratribus, modo in hospitio, modo in infirmitorio, modo in horto, modo in coqui na, & sic de alijs locis. Dixit quidam tali derisorie. Tu es sicut Deus, qui vbiq; inueniris. ¶ Porro huiusmodi homines sunt sicut musca animal inquietum, quæ modo super vnum residens, modo super alium omnes molestat: Sic & isti discurrendo modo istum scandalizant, modo cum illo litigant, modo illum derident, modo illum concitant, & similia, contra hos Apostolus dicit. Rogamus fratres, vt detis operam, vt quieti sitis. Sunt iterũ sicut pullus equus habẽs sub cauda spinã, qui vbiq; discurrens nusquam potest quiescere. ¶ Circa causas huiusmodi inquietudinis nota, quòd possunt esse tres. Vna leuitas cordis, sicut accidit in soliuagis, qui ex leuitate huiusmodi discurrunt vbiq; secundum impetum cordis. Alia est intrinseca: sicut accidit in paupere, qui, cum deficiunt ei bona sua, cogitur discurrere huc, & illuc, vt inueniat in quo reficiatur. Alia est ægritudo animæ: Sicut enim ægritudo corporalis non sinit hominem quiescere, sic etiam animæ. ¶ Nota, in vitis patrum frater quidam interrogauit abbatem Antonium dicens. Quid custodiens placebo Domino? Respondit ille. Quocunq; vadis, habe Deum præ oculis, & in omnibus, quæ agis, adhibe testimonium scripturarum diuinarum, & in quocumq; sederis; non cito mouearis; hæc tria custodies, & saluus eris. Vnde Hieronymus. Monachum se esse non loquendo, & discurrendo, sed tacendo, & sedendo quisq; nouerit. ¶ Nota etiam, quòd propter tria aliquod vitium est magis corrigendum. Primo quando est manifestum. Secundo quando alios tur

bat.

bat. Tertio quando ex dissimulatione leuius, aut nullum reputatur; & ideo, cum omnia ista concurrant in vitio inquietudinis, dicitur specialiter corrigendum.

¶ DE CONSOLATIONE PRAELATI. Cap. CLXXIII.

Circa tertium notandum, quòd quidam sunt prælati tantam austeritatem prætendentes in verbis, in vultu, & in factis; quòd turbati fratres in infirmitatibus, vel tentationibus, vel alijs angustijs nunquam inueniunt apud eos aliquam consolationem. Isti, licet sint vicarij Christi, qui dicitur vnctus, tamen ei contrarij magis vtuntur cauterio, quàm vnguento. Isti licet in custodia receperint sauciatum; tamen non nouerunt vulneribus eius apponere, nisi solum vinum. Isti sunt medici, sed non nouerunt conficere vnctiones suauitatis. Isti habent in arca virgam correctionis, & tabulam præceptorum, sed non manna dulcedinis. Isti sunt qui in loco mellis ministrant absinthium. Isti filijs petentibus panem, ouum, vel piscem consolationis dant lapidem, vel serpentem, vel scorpionem austeritatis. Thren. 4. Filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto. ¶ Sciendum autem, ꝙ ex defectu huius consolationis multa mala solent accidere in subditis. Interdum enim propter hoc ducunt vitam in amaritudine, interdũ dimittũt bona consueta, interdum facit vacillare circa statum suum mutandum, interdum facit deficere in labore; propter quod Dominus dedit manna laborantibus in deserto, ne deficerent. Et ideo dicit Apostolus. Omnia possum in eo, qui me confortat; Interdum

facit cadere in desperationem. Item facit grauil concipere contra prælatum. Quia ergo tot mali sequuntur ex defectu consolationis, multum pertinet ad prælatum subditorum consolationibus operam dare. Possunt autem ad hoc ipsum multa incitare, & primo exempla, & inter ista, exemplũ Dei, qui secundum Apostolum consolatur nos in omni tribulatione nostra, & est Deus totius consolationis. Exemplum angeli Zach. 1. Respondit Dominus Angelo, qui loquebatur verba bona, & consolatoria. Exemplum bonorum virorum. Iob cum sederet, quasi rex circunstante exercitu, erat tamen mærentium consolator. Iob. 29. Item Tobias quoti die pergebat per cognationem suam, & consolabatur. Paulus absens mittebat Timotheum discipulum suum, vt consolaretur corda discipulorum. Secundo incitare potest officium prælati, cuius est exercere circa subditos officium matris. Vnde Bernard. ad prælatos. Discite matres subditorum vos esse, non dominos. Matris autem est de filiorum consolatione esse sollicitam. Tertio facta mundana. Dauid misit seruos ad regem filiorum Amon, vt consolarentur eum super patris interitu. Tres amici venerunt singuli de locis suis, vt pariter consolarentur Iob. Iob. 11. Legitur, quòd multi Iudæi venerunt ad Mariam, & Martham, vt consolarentur eas de fratre suo. Si isti tam solliciti fuerunt de consolatione desolatorum, quorum curam non habebant; quanta crudelitas est, si ille, qui habet curam alicuius desolati, & eum coram se videt quotidie, non habet curam de consolando ipsum; Bene ergo dicit Augustinus prælato, vt consoletur, sed quos? pusillanimes.

¶ DE

¶ DE PVSILANIMITATE. Cap. CLXXIIII.

CIrca quod nota, qui vocantur pusillanimes, & quare specialiter dicantur consolandi, & de his, quæ possunt valere ad consolationem. Pusillanimitas, dici potest timor immoderatus ex animi paruitate procedens. ¶ Porro ista pusillanimitas facit interdum æstimare de re, quæ non est peccatum, quòd sit peccatum; sicut accidit in multis religiosis, præcipue de nouo conuersis, qui in multis æstimant peccatum, vbi non est; sicut diues timidus, quando videt pauperem æstimat furem, quando videt diuites æstimat prædones, & cum sit pax, insidias suspicatur. Psal. Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Interdum vero facit timere, quæ non sunt timenda, licet habeant effigiem timendam, vt aduersitates, & verba hominum, & huiusmodi; sicut pueri timent laruas. Bernar. Timēt, quæ non oportet. Interdum retrahit ab aggressione futuri laboris; ardua inchoata facit dimittere ex diffidentia consummationis. ¶ Circa consolationem istorum notandum, quòd confortatio pusillanimum est opus magnæ pietatis, cedit in bonū commune, confortat contra maliciam dæmonum, ideo specialiter sunt confortandi. Ad quorum consolationem multa possunt valere. Vnum est verbum diuinum. Ipse enim Deus est, qui dicit Luc. 12. Nolite timere pusillus grex. Si magna est consolatio existenti in periculo maris, vel infirmitatis, vel belli, quando dicit sapiens gubernator nauigantibus, sapiens medicus infirmantibus, sapiens dux pugnantibus, nolite timere, quanta debet esse consolatio illis, quibus tantus, & tam sapiens dicit.

Nolite timere? Aliud eſt ſpes de diuino auxilio; Sperare enim poteſt omnis ſeruiens, quòd non deſerit eum, quem ſuo ſanguine redemit: Nam ipſe per Eſa. dicit. Noli timere, quia ego redemi te. Si autem ſpes omnis eſt conſolatoria, iuxta illud. Spe gaudentes, quanto magis talis ſpes? Aliud eſt promiſſio huius auxilij, quod magis eſt, quàm ſpes. Vnde Eſa. 41. Seruus meus es tu, elegi te, & non abieci te, ne timeas, quoniam ego tecum ſum. Si obſeſſis eſt magna conſolatio, quando aliquis potens mandat eis, quòd cum eis erit, & iuuabit eos; quanto maior debet eſſe conſolatio illis, quibus dicit Dominus ſe non futurum, ſed adeſſe? Aliud eſt ſocietas magna, & bona. Quis eſt enim adeo timidus, quem bona ſocietas non confortet? Speratur enim, quòd ſeruientes Deo non ſolum habent ſecum in ſocietate angelos, immo & bonos viros. Aliud eſt contrariorum proſtratio. Quicquid enim eſt in mundo terribile, ſiue peccatum, ſiue dyabolus, ſiue proſpera, ſiue aduerſa, & huiuſmodi, totum victũ eſt à Domino. Et ideo dicit Iob. 16. Confidite, ego vici mundum: Sicut ergo minus timet, qui debellato hoſte pugnaturus eſt; Ita poſtquàm deuictus eſt mundus, magna conſolatio fiduciæ poteſt oriri in cordibus omnium, qui habent cum ipſo pugnare. Aliud eſt beneficium gratiæ. Gratia enim eſt ſicut gladius, quo ſufficienter poteſt ſe homo defendere, propter quod dicit Dominus Apoſtolo. Sufficit tibi gratia mea, ſcilicet ad defendendum te. Aliud eſt remunerationis conſolatio. Gregor. Quicquid intolerabile puſillanimitas aſſerit, hoc leue, & facile ſpes remunerationis oſtendit. Lucæ 12. Nolite timere puſillus grex; quia complacuit patri veſtro vobis dare regnum.

¶ DE

¶ DE MODO SE HABENDI *Prælati ad infirmos. Cap. CLXXV.*

CIrca quartum notandum, quòd multiplex est infirmitas; Quædam est corporalis ægritudinis. Luc.4. Omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad Iesum, & ipse singulis manus imponens curabat eos; huius autem exemplo, tales infirmi suscipiendi sunt à prælato in visceribus compassionis ad medicinalia pro salute. Vnde Augustinus supra. Fiat sine murmure de consilio medicinæ; ita vt etiam si nolit, iubente præposito faciat, quod faciendum est pro salute. Alia est corporaliter. Matth.26. Caro autem infirma, idest debilis. Sic infirmi sunt, qui habent complexionem debilem. Et tales suscipiendi sunt piè dispensatiuè ad aliquas spirituales recreationes. Vnde supra (Et si eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monasterium, aliquod alimentorum, operimentorum, vestimentorum ve datur, quod alijs fortioribus, & ideo fœlicioribus non datur, non debet alijs molestum esse.) Alia est infirmitas concupiscentiæ carnalis; ex qua contingit, quòd aliquis interdum patitur lubricum turpe, vel frequens, licèt occultum; tales suscipiendi sunt cum omni benignitate in foro confessionis. Alia est infirmitas morum, siue vitiorum. Bernar. An non mali mores sunt mali humores? mali autem humores sunt morbi causa. Tali autem infirmitate laborant homines iracundi, impatientes, impetuosi, inobedientes, tales suscipiendi sunt inter brachia patientiæ, vt sint materia ad merendum. Alia est infirmitas vacillationis, de qua Sapien.3. Figura infirmiter posita à vento circummouebitur. Huiusmodi autē

sunt,

sunt, qui non sunt firmi in statu suo, & tales suscipiendi sunt sollicitè ad confirmandum. Apocal.4. Esto vigilans, & confirma reliqua, quæ moritura erant. Alia est infirmitas dubitationis. Et hæc est duplex; quædam circa credenda. Apostolus. Infirmum in fide assumite; quædam circa agenda, de qua Apostolus. Conscientia ipsorum, cum sit infirma, polluitur; Huiusmodi autem infirmitate laborant, qui vel tentantur in fide, vel pusillanimitate conscientiæ in agendis vacillant, tales suscipiendi sunt in spiritu mansuetudinis ad instruendum. Apostolus. Vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, illos scilicet qui præoccupantur in aliquo delicto; tales autem huiusmodi infirmi, qui non ex malitia, sed ex ignorantia cadunt interdum, sunt sicut cœcus in via. Alia est infirmitas perfectionis, tales autem sunt nouitij, & alij, qui non ascenderunt ad perfectionem in Christo, & isti sunt charitatiuè suscipiendi, tanquàm paruuli. Apostolus. Tanquam paruulis in Christo lac potum dedi vobis, non escam. Sed sunt aliqui prælati (quod cum dolore referendum est) qui infirmis non viscera pietatis, sed potius crudelitatis ostendunt, non condescendentes eorum infirmitatibus; non sunt isti sicut beatus Nicolaus, qui super afflictos pia gestabat viscera; non sicut Iob, cum quo ab infantia creuit miseratio; non sicut Paulus, qui dicebat. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Isti sunt medici animarum, sed non eis est cura de male habentibus? Isti sunt illi pastores maledicti, de quibus loquitur. Ezechiel dicens. Veh pastoribus Israel. Et post. Quod infirmum fuit, non consolidastis, quod confractum, non alligastis; quod ægrotum, non sanastis, & quod abiectum, non reduxistis;

duxiſtis; & quod perierat, non quæſiſtis. Item de ſpirituſancto legitur. Ro. 8. quòd adiuuat infirmitatem noſtram. De Paulo iterum legitur Actuum. 20. quòd ipſe laborabat manibus proprijs, vt haberet, vnde ſuſciperet infirmos, & ſic faciendum exemplo ſuo monſtraret. Natura iterum docuit omnia volatilia, & animalia, quòd maiorem curam habent de fętibus adhuc debilibus, quàm quando ſunt fortes. Contrarij ergo ſunt ſpiritui ſancto, Paulo, naturæ prælati ad infirmos crudeles. Item prælatus potius ſumitur ad onus, quàm ad honorem; & ideo illos ſubditos, qui propter infirmitatē mentis, vel corporis, ſunt oneroſi, non debet proijcere, ſed potius humeros ad portandum ſupponere.

¶ *DE PATIENTIA PRAELATI ad ſubditos. Cap. CLXXVI.*

CIrca quintum nota, quòd tria ſunt, quæ ſolent dare occaſionem impatientiæ. Vnum eſt magnitudo ſtatus. Facilius enim ſolent iraſci viri magni, qui non habent ſupra ſe reprimentem, quàm iuniores. Prouer. 28. Secundum ligna ſiluæ, ſic exardeſcet ignis, & ſecundum virtutem hominis, ideſt potentiam, ſic iracundia erit. Aliud eſt grauamen, ſicut eſt in infirmo. Exemplum de Iob, qui quaſi grauatus infirmitate videtur multa quaſi impatiens dixiſſe amicis conſolari eum volentibus. Aliud eſt multitudo negotiorum; hęc enim ſunt muſcæ pungentes; & ideo quanto plura ſunt, tanto magis moleſtant. Iſta autem tria ſunt in prælato, & ideo multas habet occaſiones impatientiæ. Verum impatientia prælati multum eſt periculoſa, ad ipſum enim propter regimen cuncta pertinet facere ſapienter,

Impa-

Impatientia vero perturbat sapientiam; Prouer. 3. Impatiens operatur stultitiam; qui vero patiens est, multa gubernatur sapientia. Ad ipsum iterum pertinet iustè iudicare, iustè corrigere, & iustè omnia facere. Impatientia vero peruersè, & iniustè omnia facit. Iac. 1. Ira viri iustitiam Dei non operatur. Item impatiens est quasi furiosus; furia vero magis periculosa est in soluto, quàm in ligato; Prælatus vero est quasi solutus; quia non est ligatus per obedientiam, sicut subditus. Et ideo sua impatientia totam domum perturbat, sicut furiosus solutus. Contra quam dicitur Eccles. 4. Noli esse sicut leo in domo tua, euertens subiectos tuos, & opprimens eos. Patet ex his, quàm periculosa est impatientia prælati, cum perturbet eius sapientiam, & peruertat eius iustitiam, & faciat abuti potentia. ¶ Notandum autem, quòd sicut prælatus habet alios portare; ita & ipse indiget portari a subditis; nihil autem est, quod faciat eum magis importabilem, quã impatientia, prouer. 18. Episcopum ad irascendum facilem, quis poterit sustinere? Nec mirum, quia sicut dicitur Eodem. 27. Graue est saxum, & arena onerosa; sed ira stulti vtroquè grauior. Item debet esse talis, ad quem debent omnes recurrere; impatienti vero vix audet aliquis appropinquare; sicut scriptum est de Nabal. 1. Reg. 25. Ipse est filius Belial, ita quòd nemo possit ei loqui. Item prælatus est quasi signum ad sagittam, contra quem aliquis obloquitur, alius murmurat, alius iudicat, alius insipientem dicit, alius in tali defectu, alius in delicto tali, & ita nisi sit patiens, semper erit turbatus, & numquàm tranquillus, quod valde est contrarium statui prælationis. Sicut enim Deus, qui omnia regit, in summa est tranquillitate; ita præla-

tus

tus in tranquillitate debet omnia disponere, & non turbari aliorum turbinibus. Vnde de Dauid. 2. Reg.14. dicitur. Sicut Angelus Domini, sic & dominus meus rex; vt nec benedictione, nec maledictione moueatur. Bene ergo datur prælato mandatum de patientia habenda ad omnes; quia & occasiones multas habet impatientia; & periculosa est valde impatientia eius, & necessaria est ei patiētia propter multa. Ideo dicit August. (Patiens sit ad omnes) vt patet ex dictis.

D*isciplinam libens habeat, metuendus imponat.* ¶ In hoc quinto mandato circa bonas conditiones prælati determinatur quomodo se debeat habere circa disciplinam. ¶ Et notandum, quòd disciplina tripliciter accipitur. Quandoquè dicitur corectio prouer. 23. Noli subtrahere a puero disciplinam, quandoquè dicitur religiosa morum tentio. Hugo de sancto victo. Disciplina est membrorum omnium motus ordinatus, & dispositio decens in omni habitu, & actione; quandoquè dicitur opus pœnitentiale, vt sunt abstinentia, vigiliæ, & huiusmodi. Heb. 12. Omnis disciplina in præsenti videtur non esse gaudij, sed mœroris, & hoc modo accipitur hic.

¶ *DE RELIGIOSIS, IN QVIBVS PERyt vitæ austeritas.* Cap. CLXXVII.

ET notandum est, quòd in quibusdam religionibus, ita perit austeritas, quòd nec apud maiores, nec apud minores seruatur; in alijs religionibus & si seruatur a minoribus, non tamen apud maiores; Apud quosdam vero seruant maiores, sed

non

non minores, quia ad hoc non compelluntur. Bern
ecce parcitas reputatur auaritia, sobrietas austeritas
creditur, silentium tristitia reputatur; econuer
so remissio discretio dicitur, effusio liberalitas, loquacitas
affabilitas, cachinnatio iocunditas, mollities
vestimentorum honestas, lecti superfluus cultus
munditia. De prælatis idem dicit. Vides quosdam
de maioribus lautius comedere, sapidius bibere,
indui pulchrius, cubare mollius, loqui licen
tius, orare rarius; hæc enim est abusio in tota ecclesia,
vt sicut sunt homines in statu sublimati, sic
& magis velint viuere delicatè. Non sunt isti prælati
secundum ordinem Apostolorum, de quibus
dicit Apostolus. Vsquè in hanc horam esurimus,
& nudi sumus, sed secundum ordinem scribarum,
& pharisæorum, qui imponunt onera grauia, &
importabilia in humeros hominum; digito autem
suo nolunt ea mouere. Dauid autem rex sitiens no
luit bibere aquam; quam tres fortes cum periculo
vitæ asportauerunt ei; sed libauit eam Domino dicens.
Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc
rem; num sanguinem istorum hominum, & animarum
periculum bibam? 2. Reg. 13. Multi autem de
statu humili transeuntes ad qualemcunquè statum
altiorem faciũt sibi magnas delicias assiduè de his,
quæ pauperes fratres cum multo labore corporis,
& angustia cordis conquirunt. Legitur in hystoria
Tripartita, quòd cum Theodosius imperator
esset in quadam expeditione, in qua exercitus laborabat
siti: Quidam videns eum æstuantem siti obtulerit
ei potum limpidissimum confectum ex aromatibus
aqua frigida superfusa, qui vincens animum
suum noluit bibere, sed offerenti reddidit vt
alij, cui vellet, offerret; & hoc fecit, vt corda alio-
rum

rum intuentium propter hoc animarentur ad tollerantiam sitis. Simile legitur de Alexandro magno. Mira res; homines sæcularis dignitatis abstinent, vt suo exemplo alios animent, & prælati ecclesiastici, immo religiosi non curant; sed subditi eorum durum victum ducentes exemplo suorum excessuū in cibis, & potibus scandalizantur. Moyses, & Aaron pirncipes populi eodem cibo, & potu vsi sunt, quo populi in deserto. 1. Cor. 10. Omnes eandem escam spiritalem idest spiritualia significantē manducauerunt, & eundem potum. Et quidam prælati, vel officiales religiosorum non dignantur comedere, vel bibere, sicut conuentus. ¶ Legitur de sancto Germano Episcopo, qui fuit nobilissimus ante episcopatum, & delitijs deditus valde, postquàm factus fuit Episcopus, vsquè ad terminum vitæ suæ scilicet annos. 30. corpus sic afflixit, quòd numquam comedit panem frumenti, nec vinum bibit, nisi in die Natiuitatis, & Paschæ; nec oleum, nec sal pro sapore comedit, & cineres in refectione prælibabat, & nullam habuit vestem præter ciliciū, & cucullam; lectulus eius cineres, & quotidiana impressione duratos, supposito tantum vno sacco, cum cilicio continebat; numquàm vestimentum, vel calceamenta extrahebat. Quid dicent ad hoc homines rusticani, qui promoti ad modicas dignitates in religione nil volunt austeritatis sustinere in vita, sed semper singulares in cibis, & potibus, & lectisternijs, & vestibus cōmunibus numquàm sunt contenti? Rechabite propter præceptum Ionadab patris sui abstinent a vino perpetuè: sicut dicitur. Hiere. 35. Et quidam prælati, qui debent esse filij Dei per imitationem, nolunt abstinere a superfluis delicijs. Deniquè pastor dicitur a pascendo non se,

ſed gregem, iuxta illud 1.Pet.5. Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, Iſti vero non curant de paſcendo grege conuentus, ſed ſolum de ſe; & ideo maledicti a Domino dicuntur. Ezech. 33. Veh paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos, nonne greges paſcuntur a paſtoribus? Ex his patet, quàm reprehenſibile ſit, cum apud maiores in religione vitæ auſteritas non inuenitur.

¶ CONTRA PRAELATOS MOLLES ad ſubditos. Cap. CLXXVIII.

DE tertio nota, quòd ſunt quidam prælati, qui licet viuant diſciplinate: tamen ex quodam defectu, vel puſillanimitate, vel timore ſunt ita molles ad ſubditos, quòd quaſi numquàm pro exceſſibus duram pœnitentiam, vel aliquam duram obedientiam, vel neceſſitatem obſeruandi auſteritatem ordinis imponunt eis, Propter quod apud eorum ſubditos perijt huiuſmodi diſciplina. Tales prælati ſunt ſicut formidines poſitæ in agris ad timorē auium, vel beſtiarum, quæ tenent arcum extentum, & nunquàm percutiunt. Baruch. vltim. Sicut formidines ſunt in cucumerario. Sunt iterum ſicut reges non habentes baculum, niſi arundineum; ſicut deriſiue factum eſt Chriſto, contra quos dicitur in Pſal. Reges eos in virga ferrea. Sunt etiam ſicut burgenſes ciuitatum, qui filios ſuos exponunt voluptatibus, & delicijs omnibus, & non tenent eos ſub aliqua virga, & ideo finaliter confundunt ſe, & parentes, contra quos ad Ephe. 6. dicitur. Educate filios veſtros, in diſciplina, & correctione Domini. Non reliquit huiuſmodi mollitiei exemplū Chriſtus, qui flagello vſus eſt ad verberandum delinquen-

linquentes in templo; Non Apostolus, qui fornicatorem sathanæ tradidit; Non Petrus, ad cuius imprecationem proprietarij morte subitanea perierunt; Non est sapientis medici semper vti lenibus, quia plus prosunt interdum corpori ad salutem aspera, & cum dolore abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Apostolus. Peccantem coram omnibus corripe, vt cœteri timorem habeant. Ergo boni prælati est arguere viriliter, vt ab omnibus alijs timeatur. Et ideo bene dicit vir sanctus (disciplinam metuendus imponat) idest ita strennuè imponat, vt timeatur. Patet ex iam dictis, quàm reprehensibile sit cum in religione perijt disciplina, siue austeritas, vel apud omnes, vel apud maiores solum, vel apud minores solum; & ideo, vt apud omnes vigeat, dicit vir sanctus prælato (disciplinam libens habeat, metuendus imponat.)

ET quamuis vtrumquè sit necessariũ; tamen plus a vobis amari appetat, quàm timeri, semper cogitans Deo se pro vobis esse redditurum rationem. Vnde & vos magis obediendo, non solum vestri; sed etiã ipsius miseremini, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur.

¶ In hoc sexto loco ponitur mandatum circa bonas conditiones prælati, quantum ad animi interiora. Sunt autem hæ duæ scilicet actiones, & cogitationes circa quarum vtrumq; tradit mandatum, circa primum cum dicit. (& quamuis &c.) circa secundum cum dicit (semper cogitans.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd licet ad prælatum pertinet, & timeri, & amari; tamen secundum est melius. Et ideo cum dixisset in præcedenti mãdato (metuendus imponat) subdit, quòd quamuis

vtrũq; sit necessarium; appetendum est tamen plus secundum.

¶ NECESSARIVM EST PRAELATO, quod timeatur. Cap. CLXXIX.

Sciendum ergo, quòd secundum quòd hic dicitur necessarium est prælato, quòd timeatur, & hoc propter subditorum vtilitatem. Multi enim illorum sunt, qui frequenter magis timore inducuntur ad bonum: August. Sicut meliores sunt, quos amor dirigit; ita plures sunt, quos timor corrigit. Item propter status sui exigentiam; indecens enim, & inconueniens est, quòd aliquis præsit aliquibus, & non timeatur ab eis; & ideo Dominus, qui dedit homini dominium super animalia, immisit cũ hoc timorem super ea. Gene.9. Terror vester, & tremor sit super cuncta animantia terræ. Item propter Dei honorem; non enim est ad honorem regis, sed ad confusionem, cum eius baculus non timetur. Et ideo dicitur Lucæ 10. prælatis. Qui vos spernit, me spernit. ¶ Porro huiusmodi exemplum, videlicet, quòd prælati timeantur, habetur in natura. Inter animalia omnia illud, quod magis timetur ab omnibus animalibus, est illud, quod natura fecit super alia, videlicet Leo. Item habetur exemplum in potestatibus sæcularibus. Romano. 13. Si malum feceris, time potestatem; non enim sine causa gladium portat. Item habetur in principibus Apostolorum: Nam dicit Paulus. In virga veniam ad vos, aut in charitate, & spiritu mansuetndinis. Petrus vero occisis proprietarijs incussit timorem omnibus. Actuum. 5. Factus timor magnus in vniuersa ecclesia. Sunt autem tria, quæ valent ad hoc, vt præ-

prælatus timeatur. Primum est morum grauitas; sicut enim quando conformat se quotidianis leuitatibus, multotiens fit ex hoc contemptibilis prælatus; sic grauitas facit eum haberi in timore venerabili, propter hoc dicitur de Iob.20. Videbant me iuuenes, & abscondebant se. Secundum est auctoritas; sunt enim quidam, qui nunquàm prodeunt ad aliquod opus virile, ex auctoritate quàm habēt, & ideo dicit Apostolus ad Timotheum. Argue cum omni imperio; nemo te contemnat, quasi dicat. In hoc fac imperiosè, ne vertaris in contemptum. Tertium est rigor iustitiæ, cum videlicet talis est, quòd nō creditur, quòd aliquo modo a iustitia flectatur; & ideo de Herode dicitur Marci 6. Herodes metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum, & sanctū.

¶ PRAELATO EST MAGIS *curandum de amore subditorum, quàm timore.* Cap. CLXXX.

NOtandum, quòd licet necessarium sit prælato, quòd timeatur; tamen magis est ei curandum de amore subditorum, & hoc multis de causis, quarum aliæ sunt ex parte subditorum, aliæ ex parte prælati, qđ sic patet. Illud quod imponitur amanti, licèt difficile sit, tamen fit facilius, quàm quod imponitur timenti; nihil enim amanti difficile fit. Itē quod fit à tali, quòd fit hilariter, & non cum tristitia, sicut quod fit ex timore, acceptum est Deo. Vnde Apostolus. Non ex tristitia, aut ex necessitate; hilarem enim datorem diligit Deus. Item timentis est fugere, diligentis vero adhærere. Et ideo vbi timentes fugiunt, interdum ipsi adhærent prælato infatigabiliter, sicut Lucas Paulo secundum Hiero.

Et ideo secundum Apostolum charitas dicitur vinculum perfectionis. Item prælati in multis indigēt portari à subditis; hoc autem facit amor. August. Tantum quisq; portat, quantum amat. Item indigent iuuari in multis, hoc autem dilectio facit: Amici est iuuare amicum, & pro adiutorio solet vnus ad alium recurrere. Item frequenter à subditis molestantur; sed dilectio non nouit hoc facere, quia dilectio proximi malum non operatur. Quantum ergo debent prælati appetere, vt à subditis diligantur, cū subditos hoc faciat facilius obedire, & acceptabilius Deo seruire, & fortius eis in bono adhærere, & ipsos prælatos faciat portari in defectibus, & eos iuuare in negocijs, & ad eos se habere quietius. Ideo non solum August. sed & Bernar. dicit ad prælatos. Studete magis amari, quàm timeri. Et Isidor. Talem te redde subditis, vt magis ameris, quàm timearis. Quis ergo dubitet, quin hoc à Spiritu sancto sit, in quo tres tanti doctores vno ore concordant?
¶ Sed notādum, quòd ad hoc vt prælatus diligatur à subdito, cauendum est à superbia, quæ non diligi facit, sed odiosum reddit Eccles. 5. Odibilis est coram Deo, & hominibus superbia. Item à duritia, quæ reddidit Roboam odiosum populo. Et ideo dicitur econtrario in Ecclesiastico. In mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam hominum diligeris. Item à singularitate, cum enim conformat se alijs prælatus, & est in illis quasi vnus ex illis, ex hoc acquirit sibi aliorum amorem. Eccles. 13. Omne animal diligit sibi simile.

¶ DE

DE REDDENDA RATIONE à Prælato. Cap. CLXXXI.

REstat videre post huiusmodi appetitum pertinentem ad affectum, de cogitationibus prælati pertinentibus ad intellectum, inter omnes autem cogitationes pertinentes ad statum eius hoc est de magis necessarijs, vt non ad horam, sed semper cogitet de ratione reddenda Deo pro subditis; propter quod dicit (semper cogitans Deo se pro vobis redditurum rationem.) Nam quandoq; exigitur ratio de rebus parum valentibus: Prælati vero habent reddere ratione̅ de rebus preciosis scilicet animabus. Hæb. vlt. Ipsi peruigilant, quasi reddituri rationem pro animabus vestris. Item Dominus requirit rationem de numero. Hiere. 30. Adhuc transibunt greges ad manum minantis. Et quia prælatus debet habere curam sollicitam de custodia omnium exemplo Saluatoris, qui dicit Ioan. 13. Quos dedisti mihi, ego custodiui, & non perijt ex eis, nisi filius perditionis. Item de fructu Benedictus in regula. Sciat abbas culpæ pastoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamilias minus vtilitatis poterit inuenire. Et ideo debet prælatus dare operam diligentem circa subditos, vt debitum fructum reddant exemplo illius boni pastoris, qui dicit Gen. 31. Oues tuæ, & capræ tuæ steriles non fuerunt. Ex his apparet, quòd iudicium durissimum in his, qui præsunt, fiet: Durum, quia de singulis animabus commissis oportebit rationem reddere: Durius, quia anima pro anima punietur: Durissimum, quia pro sola negligentia hoc incurrere possunt, veh multis prælatis, qui hoc non cogitant: Et ideo dicit vir sanctus. Semper cogitans Deo se pro vobis reddi-

turum esse rationem. Attendendum vero est, quòd cum anima prælati sit in maiori periculo, quàm animæ subditorum, & ideo propter eos multum tenentur compati animabus eorum, & dare operam, ne propter eos ipsas perdant; hoc autem faciunt, cum benè obediunt, & ideo incidenter subdit. (Vnde & vos magis obedientes, non solum vestri, sed etiã ipsius miseremini, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur.)

DOnet Dominus, vt obseruetis hæc omnia, tanquã spiritalis pulchritudinis amatores, & bono Christi odore de bona conuersatione fragrantes; non sicut serui sub lege, sed sicut liberi sub gratia constituti.

¶ Hoc est secundum, quod facit ad regulæ obseruantiam, scilicet paterna oratio. Nam boni doctoris est non solum studere sapientiæ, vt sciat, quid doceat, & non solum docere verbo, vel scripto, vt instruat, sed & dare operam, vt obseruetur, quod dicit, vt proficiat. Quia vero non est seminantis, nec terræ seminatæ fructum producere, sed Dei solius, ideo recurrit bonus doctor super hoc ad orationem. Inde est, quòd doctor egregius in fine doctrinæ in Epistolis semper orat dicens; Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum omnibus vobis, qui scilicet moneat, & iuuet ad faciendum, quod docui. Eodem modo orat August. dicens (Donet Dominus, vt obseruetis hæc omnia) Quasi dicat. Quid prodest me in istis studuisse, & vobis ita tradidisse, nisi obseruetis. Ideo rogo Dominum, vt ille, qui solus potest, donet, vt hæc obseruetis.

¶ CON-

¶CONTRA RELIGIOSOS, QVI *non obseruant ordinem suum.* Cap. CLXXXII.

NOtandum autem primo, quòd sunt quidam religiosi, qui tradita sibi à Deo mandata paruipendunt, eo quòd passim transgredientes ordinem dissipant, Similes illi, cui dicitur Hiere.2. A sæculo confregisti iugum meum, Rupisti vincula, & dixisti, non seruiam. Isti sunt sicut Rhinoceros, quod animal secundum Grego. in moralibus adeo est indomitum, quòd si ligetur, moritur, vel vinculum dissoluit. ¶Sciendum autem, quòd multa sunt, quæ valent ad hoc, quòd religiosi obseruent ordinem suum. Vnum est exemplum priorum. Legitur Hierem. 35. quòd Rechabitæ propter mandatum patris sui Ionadab nunquam bibunt vinum; Pharisæi, & Iudæi propter traditiones seniorum, nisi crebro manus lauent, non manducant. Legem Persarum, & Medorum nullus audet violare. Quanto ergo magis religiosi Christiani seruare debent mandata Sancta Sanctorum patrum suorum? Et nisi faciant, timendum est eis, ne illi contra eos surgant in iudicio; & condemnent eos. ¶Aliud est promissionis obligatio facta per professionem, qui enim promittit, & non reddit, ipse sibi laqueum mortis parat. Vnde Benedictus in regula. Qui aliquando aliter fecerit, à Deo se damnandum sciat, quem irridet. ¶Tertium est apparentia exterior: Quid enim prodest nomen, vel habitus religionis, vbi desunt opera religionis? Ambrosius. Quod sumus professione, actione potius, quàm nomine demonstremus, vt actio respondeat nomini, & nomen respondeat actioni. ¶Quartum est successio sanctorum;

rum; Viri enim religiosi tanquam filij succedunt in hæreditatem sanctorum; & ideo si vere sunt filij. & non adulteri, debent eos imitari in operibus. Vnde Dominus dicit Iudæis: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Eadem ratione, Si filij Augustini, Benedicti, Dominici, Francisci estis, opera eorum, quæ fecerunt, & facienda tradiderunt, facite. ¶ Quintum est conditio cohabitationis; nā secundum leges eorum, cum quibus habitamus, debemus viuere. ¶ Sextum multitudo inconuenientium. Nam Eccles. 5. dicitur, quòd displicet Deo stulta, & infidelis promissio. Item dicitur Eccle. 36. Vbi non est sepes, diripietur possessio. Cum ergo obseruantiæ regulares sint quasi sepes, sequitur ex eorum dissipatione direptio omnium bonorum spiritualium. Item si omne mendacium est reprehensibile, quanto est maior, cui mentitur, tanto reprehensibilius est mendacium. Tales autem Deo, cui se obligauerunt, mentiuntur, & ideo valde timendum est de morte subitanea; sicut accidit Ananíæ, ex eadem causa Act. 5. Non es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba cecidit, & expirauit. Item tales sunt sicut statua Dauid, in qua aliud non est inuentum, nisi solum vestes, & pelles caprarum. 1. Reg. 19. in qua illusum est regi Saul, & non sine indignatione eius. Quare inquit sic illusisti mihi? Nunquid non est illusio similis, quando non inuenitur in religione nisi habitus? Item sicut 1. Esdræ. 3. Seniores, qui viderant templum, cum esset aliter fundatum hoc templum, in oculis eorum flebant. Et causa, quia quasi nihil erat illud in comparatione ad primum. Quantam ergo materiam doloris habent viri perfecti, qui vident religionem tam grauiter corruisse à statu anti-

quo. Item religio via eſt ad Paradiſum, qui ergo diſſipant eam, faciunt,ne ſequentes poſſint per eam illuc tranſire. Eſa. 33. Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens per eam. Item multi videntes religionem diſſipatam, amittunt deuotionem intrandi ad eam: Baruch. 4. A multis derelicta ſum propter peccata filiorum meorum, quia declinauerunt à lege Dei. Item ſæcularibus propter hoc factũ eſt in deriſum. Treñ. 2. Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam, ſibilauerunt, & mouerunt capita ſua ſuper te filia Hieruſalem. Vide etiam de illo, qui dixit matri. Volo ſaluare animam meã,& tandem negligens fuit in religione.

¶CONTRA ILLOS, QVI NON *integrè ſeruant ordinem ſuum.* *Cap.* CLXXXIII.

NOtandum ſecundo, quòd ſunt aliqui, qui non integrè ſeruant ordinem ſuum, ſed aliquam partem ſeruant profeſſionis ſuæ, aliquam non. Iſti ſunt ſicut Samaritani, qui partim colebant Deum partim idola. Iſti ſunt, qui ſequuntur Dominum claudicando, contra quos dicit Helias 1. Reg. 18. Vſquequo claudicatis in duas partes. Sunt iterum ſicut adultera, quæ licet à viro non recedit omnino; tamen iuxta eum recipit alterum. Sunt iterum ſicut pica, quæ partim eſt alba; partim nigra. Et iſti ſunt partim mali, partim boni. Quod obſtupeſcens Dominus dicit Hiere. 12. Nunquid auis diſcolor hæreditas mea mihi? ¶ Sciendum eſt autem, ꝙ ex huiuſmodi partiali ordinis tranſgreſſione ſequuntur multa mala. Tales enim ſunt ſicut vas perforatum, & bona alia, quæ faciunt per partem religionis,

nis, quam frangunt, amittunt. Eccl.9. Et qui in vno peccauerit, multa bona amittet. Exemplum in vitispatrum de quodam, qui est visus haurire aquam de puteo, & ponere in lapide perforato, & inde tota exibat. Vnde etiam Iaco. 2. dicitur. Qui in vno offenderit, factus est omnium reus. Exemplum. Quidam miles inuenit quendam stultum monachum, qui amore vxoris suæ fecerat vestem quandam, quę partim erat religiosa, partim sæcularis, & apprehendens eum dixit. Domine monache ex parte ista, quæ est religiosa, non audeo vos tangere, ne essem excommunicatus; sed ex parte ista sæculari benè possum vos tangere; & ex illa parte tantum verberauit eum, quòd mortuus est: ita ac si per totum corpus verberasset eum. Non est autem dubium, quin similiter homines Deus huiusmodi cōdemnaret, ac si totam professionem transgrederentur. Itē tales sunt deturpati, sicut nuncij Dauid, quando rasa fuit barba eorum dimidia, & vestes mediæ prę cisæ vsq; ad nates, & non sunt digni stare in conspectu Dauid. Et ideo dicitur eis. Manete in Hierico, donec crescat barba vestra, 2.Reg. 10. Item per fracturam religionis ingrediuntur hostes. Iob. 30. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me. ¶ Item tales omnia, quæ promiserunt, debent reddere; & ideo si partem reddant, & non totum, non euadunt tortores. Matth. 18. Iratus Dominus eius tradidit eum tortotibus, quousq; redderet vniuersum debitum. Quia ergo indecens est, semiplenè religionem seruare, & tot mala indè sequuntur, dicit vir sanctus (vt obseruetis hæc omnia.)

¶ DE

¶DE SPIRITVALI PVLCHRITVdine. Cap. CLXXXIV.

NOtandum tertio, quòd ficut eft quædam pulchritudo corporalis, ita eft quædam fpiritualis fcilicet virtutum, de qua Salomon multum prophetauit in libro Canticorum. Hæc eft, quæ reddit hominem fimilem pulcherrimo Deo. Vnde ꝙ homo factus dicitur ad fimilitudinem Dei, dicunt fancti referendum ad virtutes, per quas homo affimilatur Deo. Hæc eft, quæ fola reddit Deo amabilem, Vnde. Pfal. Audi filia, quod eft obedientię, inclina aurem tuam, quod eft humilitatis, & obliuifcere populum tuum, quod eft extinctionis carnalis affectus, quæ omnia fonant virtutem. Et fequitur. Et concupifcet rex decorem tuum. Item pulchritudo hæc non eft mutuata ficut multæ pulchritudines corporales; fed eft confubftantialis, & naturalis ipfi virtuti. Seneca. Nullo honeftamento indiget virtus; quia ipfa magnum decus fui eft, & ideo maior, ficut pulchritudines naturales in floribus. Item pulchritudo corporalis cito marcefcit. Iaco. 1. Non fic autem pulchritudo virtutum. Et ideo dicitur Cant. 6. Anima fancta pulchra, vt luna, cuius pulchritudo non deficit. Legitur de beato Antonio, quod cum vidiffet quandam mulierē valde ornatam, fleuit dicens. Ignofce mihi omnipotens Deus, quia vnius diei iftius meretricis ornatus totius vitę meæ fuperauit ornamenta; ifta tanta pro mundo compofuit, & ego immortali Domino placere propofui, & fimilia per meam negligentiam nunquàm impleui; propter hoc ergo benè dicit vir fanctus (tanquàm fpiritualis pulchritudinis amatores.)

Cap.

¶ DE ODORE BONAE FAMAE. Cap. CLXXXV.

QVarto notandum, quòd in scriptura sancta bona fama dicitur odor multis de causis. Fętor enim egreditur a rebus vilibus, vt est lutum, vel stercus; sed odor de rebus preciosis, vt est cinamomum, balsamum, & huiusmodi. Eodem modo fama bona a preciosa sanctitate bonorum egreditur. Iudith. 8. Hæc erat omnium famosissima; quia timebat Dominum valde. Item bonus odor, cum sentitur, indicat rem cuius est; ita bona fama indicat Christum esse apud eos, qui sic redolent. Apostolus 2. Cor. 2. Christi bonus odor sumus. Itē sicut bonus odor reficit, sic bona fama. Prouer. 15. Bona fama impinguat ossa. Item sicut bonus odor, licet regulariter conferat, tamen quibusdam venenatis nocet, vt bufoni; ita bona fama. Vnde Apostolus. Christi bonus odor sumus his, qui salui fiunt, & his qui pereunt. Alijs quidem odor mortis in mortem; alijs odor vitæ in vitam. Glos. Illi, qui inuidebant bonæ famæ Pauli, vel Christi bono odori, peribant. Noli ergo inuidere, & non occidet te bonus odor. Item sicut odor ex odorifera re contusa magis elicitur; ita & fama bonorum. Cant. 5. Persla hortum meum, & fluent aromata illius. Glosa. Ecclesia pulsata, & probata odorem constantiæ suæ, & abundantioris virtutis vbiquè diffundit. Item bonus odor attrahit. Vnde dicitur de panthera, quòd propter bonum odorem aliæ ferę sequuntur eam; ita bona fama. Canticorum 1. Curremus in odorē vnguentorum tuorum. Exemplum de regina Sabba, quam Salomonis fama traxit de fini-

bus

bus terræ, Hiero. Ab vltimis Hiſpaniarum, Galliarumquè finibus quoſdam veniſſe legimus, & quos ad ſui contemplationem Roma non traxit, unius hominis fama perduxit. Item bonus odor ſecundum medicos reſoluit; ita & bona fama reſoluit multos in deuotionem. Vnde Tobiæ.7. Audito nomine Tobiæ ſenioris, miſit ſe Raguel, & cum lachrymis eſt oſculatus Tobiam iuniorem, & plorãs ſupra collum eius dixit. Benedictio ſit tibi fili mi, quia boni, & optimi viri es filius.

¶ ERRORES CIRCA FAMAM. Cap. CLXXXVI.

NOtandum autem, quòd a multis multis modis erratur circa huiuſmodi famam. ¶ Sunt enim aliqui, qui omnino non curant de ſua fama. Contra quos Eccleſ. 41. Curam habe de bono nomine. Alij ſunt, qui propter confidentiam bonæ conſcientiæ, famam negligunt, contra quos Hiero. Non habeas illud, ſufficit mihi conſcientia mea; non curo quid de me loquantur homines: Apoſtoli prouiderunt bonà non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. Alij ſunt, qui bonam famam amittunt non ex malitia, ſed ex negligentia, cõtra quos August. Sancta conuerſatio tanta debet eſſe, ne forte cum mala uita ſit per laſciuiam, mala fama fiat per negligentiam. Alij ſunt, qui non parcentes famæ ſuæ audacter aliqua committunt cum diſpendio famæ ſuæ, contra quos eſt illud Gregor. in regiſtro. Quicquid poteſt grauare opinionem tuam, omnino fugias, & cõmittere illud nullius ſuaſioni conſentias. Alij ſunt, qui dummodo a uiris malis caueant, non curant malis ſimilia declinare, contra

tra quos dicit Apoſtolus 1. Theſ. 5. Ab omni ſpecie mali abſtinete uos. Alij ſunt, qui & ſi in uno loco relinquunt bonam famam, tamen non ſic in alijs, contra quos Apoſtolus 2. Cor. 7. Odorem notitiæ ſuæ per nos manifeſtat in omni loco. Sunt autem multa, propter quæ boni uiri debent apponere diligentiam ad habendam bonam famam. Vnum eſt utilitas proximi. Auguſt. Nobis neceſſaria eſt uita noſtra, alijs fama noſtra; Nam ſicut crudelis eſt, qui famam ſuam negligit; ſic qui non curat alijs ſubuenire. Secundum eſt utilitas propria. Tertium conſolatio amicorum. Aug. Qui nos amant, quærunt, quid laudent in nobis, qui autem nos odiunt, detrahunt nobis: Nos autem in utroq; medio conſtituti & uitam noſtram, & famam noſtram ſic cuſtodire debemus, ut non erubeſcant detractoribus laudatores. Quartum eſt dilectio inimicorum. Apoſtolus ad Titum 2. In omnibus prębe teipſum exemplum bonorum operum, ut uereatur is, qui ex aduerſo eſt, nichil mali habens dicere de uobis: Quintum eſt proprius decor, pro quo ſolent multum zelare. Ber. Fortitudo tua confidentia fidelis conſcientiæ, decor tuus eſt bonæ opinionis, uel famæ ſplendor. Sextum eſt fructus diuturnitatis. Fama enim non ſolum proficit alijs, dum homo uiuit, ſicut doctrina; ſed etiam poſt mortem. Eccleſ. 41. Bonę uitæ numerus dierum, bonum autem nomen manebit in ęternum. Septimum eſt reuerentia diuini nominis. Mat. 5. Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. ¶ Notandum tamen, quod eſt quædam fama, quæ oritur ex aliquo malo perpetrato. Pſal. Quoniam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.

Sunt

Sunt autem aliqui, qui solent in tali fama lætari, & sunt similes quibusdam, qui ex corruptione magna solent in fœtoribus stercorum delectari. Alia est de factis sæcularibus, quæ pertinent ad potentiam, uel sapientiam, uel diuitias. Iste autem odor non est diuinus, sed meretricius; quia ergo uiri religiosi tantum curare debent de bona fama, ut prædictum est, & solum de fama oriente ex sanctitate, & purè propter Christum, bene dicit uir sanctus. (Seruetis hæc omnia, tanquam Christi bono odore de bona conuersatione fragrantes.) Vnde per hoc quod dicit (bono) ostendit, quòd nunquàm de malo debent quærere famam, & per hoc quod dicit (conuersatione) declaratur, quòd non ex factis sæcularibus, sed solum ex operibus bonis est eis fama quærenda. Per hoc vero quod dicit (bono Christi odore, notatur, quòd in fama sua nihil debent quærere nisi Christum.

VT autem vos in libello hoc tanquàm in speculo possitis inspicere, ne per obliuionem aliquid negligatur; semel in septimana vobis legatur.

¶ Hic agitur de tertio, quod valet ad regulæ obseruationem, quod est memoria mandatorum eius: quia vèro ista memoria habetur per regulæ lectionem. Primo tradit mandatum circa huiusmodi lectionem. Secundo circa ea, quæ facienda sunt post lectionẽ: cum dicit (Et vbi vos inueneritis, &c.) Licet autem frequenter debeat legi Regula à suis professoribus; tamen ne circa hoc fiat aliqua omissio, arctat ad certum tempus legendi, cum dicit (semel in septimana vobis legatur.) Item causam assignat huius, cum dicit (vt autem vos in libello hoc tanquàm in speculo possitis inspicere.) Item vtilitatem

huius declarat, cum dicit (ne per obliuionem aliquid negligatur.) ¶ Sunt autem notabilia, quæ eliciuntur ex hoc mandato. Vnum eſt, quòd cauendũ eſt, ne fiat aliquid quantumcumq; modicum ex contemptu, cum dicit (Ne aliquid negligatur.) Aliud, quòd non debent cadere à memoria, quæ pertinent ad ſalutem, cum dicit. (Ne per obliuionem aliquid negligatur.) Aliud eſt, quòd ad vitandum huiuſmodi obliuionem inſiſtendum eſt lectioni frequenter, quod notatur cum dicit (ſemel in ſeptimana .) Aliud eſt, quod legens, vel audiens regulam, debet intendere, cum dicit. (Et vt vos in libello hoc &c.)

¶AD CAVENDAM NEGLIGENTIAM. Cap. CLXXXVII.

Circa primum notandum, quòd ad cauẽdum negligentiam quamcumq; circa ſalutaria mandata ponit Dominus ſpeciale mandatum dicens, Deut. 8. Obſerua, & caue, ne quando obliuiſcaris mandata eius, atq; iudicia, & cerimonias. Non ſolum autem dat circa hoc mandatum, ſed addit duram comminationẽ Leuit. 20. Si negligens populus terræ, & quaſi paruipendens imperium meum dimiſerit hominem, qui dedit de ſemine ſuo Moloch, ponam faciem meam ſuper hominem illum, & cognationem eius, ſuccidamq; illum. Non ſolum autem ponit ſuper hoc comminationem; ſed & pœnã grauem legitur inflixiſſe. Exo. 9. Qui neglexerit ſermonem Domini, dimiſeritq; ſeruos ſuos, & iumenta in agris, & poſt. Et percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris ab homine, vſq; ad pecus. Præterea dicitur Hieremiæ 48. Maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter.

Cum

Cum ergo obſeruantia regulæ ſit opus Domini, qui circa hanc committit negligentiam maledictus eſt à ſpiritu, qui loquitur in propheta. Item Prouer. 19. dicitur. Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam: Qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur. Cum ergo regula religioſi ſit via ſua: ſicut qui negligit viam ſuam interdum incurrit periculum mortis, ita qui in ſuam regulam negligentiam committit. Item dicitur Eccleſ. 9. Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Sicut ergo domus, cuius reparatio negligitur, ſubito cadit, ita & talis. Sunt autem tria, quæ ſolent eſſe occaſio huius negligentiæ. Primum eſt minor timor Domini, qui enim multum timet Dominum, cauet negligentiã. Eccleſ. 7. Qui timet Deum, nihil negligit. Secundum eſt minor cura animæ ſuæ, ſi enim homines tantum curarent de ſalute animæ ſuæ, ſicut curant de ſalute corporis, nihil negligerent eorum, quæ pertinent ad animæ ſalutem. Tertium eſt occupatio circa alia negotia. Eccleſ. 26. Difficile exuitur negotians à negligentia.

¶ *DE REBVS SAECVLARIBVS non habendis in mente. Cap. CLXXXVIII.*

CIrca ſecundum nota, quòd ſecundum philoſophos memoria eſt theſaurus ſpecierum, quæ ſcilicet per virtutes apprehenſiuas inducuntur in animam. Inter omnia autem bona, quæ debet vir bonus habere in memoria, ſunt Dei mandata. Eccle. 3. Quæ præcepit tibi Deus, cogita illa ſemper. Et Prouerb. 7. Fili liga legem meam in digitis tuis, & Deuter. 6. Meditaberis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atq; conſurgens, & li-

gabis, quasi signum in manu tua, eruntq;, & non mouebuntur ante oculos tuos, scribesq; ea in limine, & in postibus domus tuæ. Oseæ 4. quia oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego. Vnde dicitur de beato Bernardo, quòd apud se frequenter dicebat. Bernarde, Bernarde, Bernarde ad quid venisti? reducens sibi ad memoriam professionem suam, & hoc conueniens est. Dicitur enim Hiere. 2. Nunquid potest obliuisci virgo ornamenti sui? Cum ergo regula sit ornamentum spirituale, & valde pulchrum viro religioso; quomodo conuenit, vt eum tradat obliuioni? Item dicitur in vitispatrum, quòd tres sunt virtutes Sathanæ, Obliuio, Negligentia, & Concupiscentia. Oliuio est mater negligentiæ, de negligentia vero oritur concupiscentia, de concupiscentia corruit homo. Obliuio ergo professionis initium est totius ruinæ in religione; & ideo bene dicit (ne per obliuionem aliquid negligatur.)

¶ DE REGVLA FREQVENTER legenda. Cap. CLXXXIX.

CIrca tertium notandum, quod quia ea, quæ sciuntur, vel intelliguntur, vel audiuntur, vel dicuntur, vel fiunt, facile de memoria elabuntur, & ideo adinuentæ sunt scripturæ, vt ea, quæ expedit habere in memoria, per scripturam perpetuentur. Exod. 17. Scribe hæc in monimentum in libr. 1. ob memoriam. Sed sunt aliqui religiosi, qui ita fastidiunt legere in scripturis, quod raro, vel nunquã se occupant in eis, contra quos Augustinus supra. (Codices certa hora singulis diebus petãtur.) Sunt alij, qui cum legunt, libentius legunt in libris gentilium,

tilium, quàm in sacris, propter quod Hieronymus raptus ad iudicium fuit grauissime flagellatus vsq; ad abiurationē. Sunt alij, qui & si libenter legunt in sacris scripturis, tamen parum sciunt, vel scire curant de regula professionis suæ: Isti sunt sicut stulti aduocati, qui nunquam student in textu, vel glos. de materia, super qua ferenda est sententia à Iudice. Secundum enim regulam suæ professionis quilibet est iudicandus. Vidi econtrario ego quendam monachum, qui quasi semper ferebat in manibus regulam Sancti Benedicti, modo legens in ea, modo studens, modo quærens eius dubitabilia cum inueniebat virum discretum. Pharisæi decalogum scriptum in brachio sinistro ferebant. Deuter. 17. dicitur. Postquàm rex sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, legetq; illud omnibus diebus vitæ suæ; quanto magis religiosi hoc facere debent? Proinde solent prælati discreti ordinare, quòd illi, qui ex occupatione aliqua, vel negligentia hoc non faciunt, alio tempore suppleant.

ET vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Domino bonorum omnium largitori.

¶ Dato mandato circa regulæ lectionem, tradit mandata circa ea, quæ sunt post huiusmodi facienda. Sciendum autem, quod consideranti se, qualis sit, duo occurrunt scilicet qualis sit in bono, & qualis sit in malo. Bernar. Vigilanter cerne, qualis sis ex te, & qualis ex dono. Primum considerans in speculo regulæ, interdum inuenit se scripta facientem, & hoc bonum non facientem, interdum & hoc malum; circa primum tradit hoc mandatum, vide-

licet de gratiarum actione; circa secundum ibi. (vbi autem quicumq; vestrum.)

❡ DE GRATIARVM ACTIONE de bonis. Cap. CXC.

CIrca primum notãdum, quòd sunt quidam, qui cum considerant se, facientes quod facere debent, inaniter extolluntur, similes Philosophis, qui non glorificauerunt Deum, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis. Rom. 1. contra quos dicit Apostolus. Quid habes, quod non accepisti, si autem accepisti, vnde gloriaris, quasi non acceperis? Alij sunt, qui non solum extolluntur inaniter in se; sed & super alios in his deficientes gloriantur, similes Pharisæo hypocritæ dicenti. Lucæ 18. Gratias ago tibi Domine, quòd non sum sicut cæteri hominum, contra quos Apostolus. Noli gloriari aduersus ramos, scilicet fractos. Alij sunt, qui licet sciant, quòd quicquid boni faciunt, ex Dei dono habent; tamen ex quadam rusticitate non referunt ei gratias, immo quamuis assidua recipiãt Dei beneficia, tamen semper remanent ingrati, contra quos Colos. 3. Et grati estote. ❡ Porro ex huiusmodi ingratitudine sequuntur tria mala. Primũ est spoliatio de bonis acceptis. August. Quod Deus dederat gratis, abstulit ingratis. Secundum est impedimentum accipiendorum. Bernar. Non est dignus dandis, qui non refert gratias de datis. Tertium est punitio etiam corporalis: Vnde dicit Iosephus, quòd Ezechias licet immolasset Dño post triumphum de Sennacherib: tamen quia non reddidit dignas Deo gratias faciendo ei nouum canticum, sicut in talibus patres consueuerunt, ægrotauit

uit vsq; ad mortem; vel quia non duxerat vxorem, ex quo per illam lineam Christus debebat descendere. Ex gratiarum vero actione econtrario tria sequuntur bona. Primum est conseruatio bonorum iam perceptorum. Aliud est bonorum multiplicatio. Tertium promotio ad maiora in futurum. Dñs de beneficijs omnibus vult, quòd homo habeat totam vtilitatem, ipse uero gloriam, propter iam dicta sanctus uir incitat nos ad gratiarum actiones.

VBi autem sibi quisq; vestrum viderit aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt sibi debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur.

¶ Post mandatum præcedens traditum de gratiarum actione pro his, quæ lecta in regula de illa inueniuntur obseruata, subiungitur hic mandatum de pœnitentia pro his, quæ inueniuntur non seruata. Quia uero pœnitentia uera secundum Ambro. est præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Ideo secundum hoc duo mandat. Vnum cum dicit. (doleat de præterito.) Aliud cũ dicit (caueant de futuro.) Quia uero in utroq; eorum est necessarium donum Dei, subiungit (orans ut sibi debitum dimittatur) quantum ad primum. (Et in tentationem non inducatur) quantum ad secundum.

¶ *DE DOLORE SVPER TRANSGRESsione Regulæ. Cap. CXCI.*

CIrca primum vide, cum dicit (doleat) quanta cura beati Augustini fuit de regula strictè seruanda; superius enim dixit (si quid seruatum minus

fuerit, non negligenter prætereatur) Præterea dixit (ne per obliuionem aliquid negligatur;) nunc aũt dicit (vbi autem sibi quicunq; vestrum viderit aliquid deesse, doleat de præterito.) Item aliqui prælati abutentes potestate sibi cõmissa interdum omittunt aliquid de regula, ad quod alios cogunt. Alij quia officiales ratione occupationum ab aliquibus se excusant: Claustrales enim simplices interdum continuam obseruantiam regulæ intolerabilem putant. Et beatus Augustinus nullum excipiens ab obseruantia regulæ dicit (quicunq; vestrum) scilicet prælatus, vel officialis, vel simplex claustralis viderit aliquid sibi deesse. Item sunt aliqui, qui & si transgressionem regulæ confiteantur interdum, vel se accusent, tamen rarò dolent ex corde vero, vel rarò se corrigunt. Et quia sine his prima non sufficiunt; ideo dicit (vt doleant, & caueant) quia melius est, quàm confiteri solum, & accusare. In vitispatrum legitur, quòd abbas Siluanus raptus ad iudicium, vidensq; multitudinem de habitu religioso euntes ad tormentum, & reuersus ad se fiebat inconsolabiliter nolens exire de cella, & si quando compellebatur exire, operiebat caput suum caputio dicens: Quid necesse est videre lumen illud, in quo nihil vtile est? Si aũt iste fleuit pro alijs religiosis iã damnatis, quanto magis dolendum est religioso super transgressione suæ professionis, ne damnetur? ¶ Ibidem legitur, quòd cum abbas Nestor de Schiti venisset ad senes de monte Nitrio vocatus ab eis, & rogassent eum, vt faceret eis verbum: Ille plorans dixit. Fratres ploremus, & producant oculi nostri lachrymas, antequàm eamus hinc, vbi lachrymæ nostræ corpora nostra comburant. Et fleuerunt omnes cadentes in facies suas, dicentes. Ora

pro

pro nobis pater. Vnde cum lectio regulæ ostendat religioso, quæ bona de sunt ei & quæ mala habet: sicut speculum ostendit mulieri fœditatem suam. Quæ ostensio est sibi causa tristiciæ: Bene dicit (vbi autem quicumque vestrum viderit sibi aliquid deesse, doleat de præterito.)

¶ DE PECCATI PLACENTIA, ET recidiuo. Cap. CXCII.

CIrca hoc quod dicit (caueat de futuro) notandum, quòd in omni delicto est aliqua complacentia propter aliquid, quod in eo delectat: Item est in eo aliqua audacia, quòd delinquens contra Deum non veretur. Et ideo sicut virgo post corruptionem propter delectationem iam expertam eam attrahentem facilius inclinatur peccatis secũdarijs, quàm primis; & latro videns nihil mali sibi accidisse ex primo furto audacius committet alia furta: Ita in omni delicto accidit, quòd post prima homo facilius inclinatur ad secunda, vel alia perpetranda; & ideo reddens Augusti. circa hoc religiosum cautum dicit (caueat de futuro) innuens, quòd de facili cadit in idem, nisi caueat diligenter. ¶ Attendendum autem, quòd peccati recidiuatio aufert fructum totius purgationis præteritæ, siue per contritionem, confessionem, & satisfactionem. Eccles. 34. Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius? Item vilificat nobilissimam creaturam Prouerb. 26. Sicut canis rediens ad vomitum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. Item redigit in maiorem potestatem dyaboli. Luce 11. Tunc scilicet quando reuertitur immundus spiritus in domum suam, vadit, & assumit

mit alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Item priuat labores vtilitate. Eccleſiaſtici. 44. Vnus ædificans, & alter deſtruens, quid prodeſt illis, niſi labor? Item aggrauat peccatum, ſicut recidiuatio infirmitatem. Luc. 11. Et fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Et prouocat contra ſe Angelos in iudicio, qui habuerunt gaudium de conuerſione peccatoris, & maius expectant de glorificatione. Et ideo multum poterunt indignari contra eos, qui fraudant eos tali gaudio. Ber. Tu qui ad vomitum redire deliberas, putas ne placatos habebis in iudicio, quos tanto priuare vis gaudio? Item Deum grauius offendit propter gratiam factam in præcedenti remiſſione. Mat. 18. de ſeruo nequàm. Vnde Dominus Ioh. 8. dicit mulieri. Vade, & iam amplius noli peccare. ¶ Porro ad cauendum recidiuationem multum valet conceptio firmi propoſiti de cauendo; ſicut enim citius frangitur ab inimico oſtium vacillans, quàm firmum: ſic animus ſine firmitate propoſiti citius vincitur a dyabolo. Item valet ad hoc timor proprij caſus: qui enim timet multum cadere, melius cauet ſibi, & ita non facile cadit. Apoſtolus 1. Corinth. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. Item confidentia in Domino; qui enim de ſe præſumit, ſtat ſuper ſedem ſuperbiæ, vbi ceciderunt, qui operantur iniquitatem; & ideo de facili cadunt propter huiuſmodi ſedis fragilitatem; Qui vero de ſe diffidentes ſpem ponunt in Domino, eius adiutorio ſtant, & incedunt firmi. Pſal. Qui confidunt in Domino ſicut mons Sion, non commouebitur in æternum. Item ſollicitudo circa ſui cuſtodiam; non enim ita cito capitur caſtrum cuſtoditum ſollicitè, ſicut cuſtoditum negligenter. Et ideo dicitur Deut. 4. Cuſtodi

temetip-

temetipſum, & animam tuam ſollicitè. Sicut enim vir prudens infirmitatem incurrens, conſiderat cauſam infirmitatis, ſi fuerit frigus, vel calor, vel huiuſmodi, cauſa inuenta apponit remedium, & cautelam in antea; ita viri pęnitentis eſt conſiderare, quæ fuerunt occaſiones peccati ſui, & cum remedio de præterito cautelam apponere in futurum. Auguſt. Satisfacere eſt cauſas peccatorum excidere, & eorum ſuggeſtionibus aditum non indulgere. Item abſconſio eſt a periculis; ſicut enim in locis guerrarum, qui ſe exponunt, citius læduntur, quā qui ſe abſcondunt; ita multum valet contra ſagittas inimici abſcondi. Prouerb. 22. Callidus videt malum, & abſcondit ſe. Innocens ſcilicet ſimplex tranſijt, & afflictus eſt damno. Item fuga occaſionum. Eccleſ. 21. Quaſi a facie colubri fuge peccatū. Item occupatio ſancta. Hierony. Semper aliquid boni operis facito, vt te dyabolus inueniat occupatū.

¶ DE HIS, QVAE VALENT AD *remiſſionem habendam.* Cap. CXCIII.

CIrca tertium cum dicit (orans vt ſibi debitum dimittatur.) notandum, quòd quantumcunquè aliquis doleat de commiſſis, nunquàm eſt certus de remiſſione. Ionæ. 2. Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Deus? Et prudentis eſt ſemper timere de huiuſmodi remiſſione. Eccleſ. 5. De propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu, propter iſtum timorem, etiam ſancti orant pro peccatis dimittendis. Pſal. Pro hac ſcilicet remiſſione, orabit ad te omnis ſanctus in tempore oportuno. Nota autem, quòd multa ſunt, quæ faciunt ad remiſſionem peccati. Vnū eſt peccati cognitio. Pſal. A peccato meo munda

da me, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Ipso enim dicente, Peccaui Domine, Nathan Propheta statim respondit, Et Domiuus transtulit peccatum tuum a te 2.Reg.11. Aliud est suijpsius apud Deum accusatio. Psal. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem peccati mei. Aliud est contritio de peccato, sicut apparet in Petro, cui propter fletum amarum remissum est peccatum. Aliud est confessio oris. Psal. Facta est iudæa sanctificatio eius. Iudæa confessio interpretatur. Aliud est peccati desertio. Prouer. 28. Qui confessus fuerit scelera sua, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Aliud est satisfactionis impletio. Apostolus Exhibete membra vestra seruire iustitiæ &c. Aliud est opus misericordiæ. Mat. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Aliud est remissio ecclesiastica. Io. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Aliud remissio iniuriæ. Eccles. 28. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluuntur. Aliud est, flagellum Domini piè susceptum. Tobiæ.3. Cum iratus fueris, misericordiam facis, & in tẽpore tribulationis dimittis his, qui inuocant te. Aliud est intercessio sancta. Iob. vlt. Iob seruus meus orabit pro vobis, vt non imputetur vobis stultitia. Aliud est meritũ alienum. Lu. 5. Quorum vt vidit fidem, ait paralytico, Homo remittuntur tibi peccata tua. Aliud est immensitas dilectionis. Luc.7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Oranti ergo pro peccatis laborandum est circa ista, vt leuatis manibus operum cum voce oratio eius citius exaudiatur.

¶ DE

¶ DE TENTATIONIBVS. Cap. CXCIV.

CIrca quartum, quod dicit (in tentationem non inducatur) notandum, quòd sunt quidam, quos dyabolus raró, vel numquàm tentat, qui scilicet sibi gratis seruiunt Gre. Illos pulsare negligit, quos iure quieto possidere se sentit. Alios vero, qui Christo seruiunt, magis tentationibus vexat, sicut Pharao filios Israel; & ideo dicitur Eccles. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem; sunt autem multæ causæ, quare dyabolus impugnat setuos Dei. Vna est superbia: Superbus enim est dyabolus,& ideo quando aliquem contra se cognoscit praeminentem, indignatus insurgit contra eum, sicnt tyrannus. Gregorius. Antiquus hostis tanto grauius contra hostes sæuit, quanto eleuari eos conspicit. Alia est inuidia? Inuidia enim, quam habuit ab initio erga hominem, ne ascenderet in cœlum, non cessat; & ideo quando videt illuc bonos tendere, nititur eos impedire. Gregorius. Illos antiquus hostis rapere nititur, quos, despectis terrenis studijs, iungi cœlestibus contemplatur. Alia est vindicta: Est enim malitiosus,& ideo quando aliquis facit vituperium repellendo eum a se, sicut boni, se vindicare nititur. Gregorius. Tanto dyabolus in hominis fractione duriorem se exhibet, quanto ab eo ꝙ proiectus fuerit, dolet. Alia est causa inimicitiæ antiquæ inter hominem, & dyabolum, in quibus boni magis rebellant; & ideo ipse eos impugnat. Gregorius. Hostis noster adhuc in hac vita nos positos quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto

acrius

acrius nos impugnare contendit. ¶ Sciendum autem, quòd dominus huiusmodi tentationes nō permitteret euenire electis suis, quibus omnia cooperantur in bonum, nisi cederent ad vtilitatem eorū. Apostolus 1.Cor.10. Faciet cum tentatione prouentum. Et hoc ad multa. Primo ad inquirendam scientiam pugnandi, sicut torneamentū militi: Eccles. 34. Qui non est tentatus, qualia scit, scilicet de bello spirituali, ad quod summè valet experientia? Secundo ad expellendam negligentiam; qui enim non sentiunt se hostes habere, frequentet pigrescūt. Glo. super illo verbo. Proba me Domine, & tenta me. Nisi tentaret, essemus negligentes. Tertio ad proficiendum in virtutibus: Vnde fratri dicenti, quod non haberet tentationes, dixit senex. Vade, & roga Deum contra te moueri bellum, quoniam pugnando proficit anima, sicut dicitur in vitispatrum. Multum addicit sibi virtus lacessita, sicut canis prouocatus fit bellicosior. Quarto ad expellendam elationem. Apostolus 2.Cor.12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Quinto ad alios instruendum: Viri enim perfecti, qui transeunt per multas tribulationes, & tentationes, melius sciunt alios instruere: Apostolus 2. Cor. 1. Si tribulamur pro vestra exhortatione, idest vt sciamus vos exhortari. He.2. In eo in quo tentatus est, potens est auxiliari & alios. Sexto ad coronam consequendam. Iacob.1. Beatus qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. ¶ Sunt autem multa, quæ valent ad vincendum tentationes. Primū est assidua belli memoratio, Qui enim cogitat assiduè hostes habere, melius etiam cauet; Et ideo dicitur Iob.40. Memento belli. Secundum

est

est vigilantia; sicut fit in castris tempore hostili, in quibus vigilatur etiam de nocte propter hostium periculum. Et ideo dicitur 2. Pet.5. Vigilate, quia aduersarius vester dyabolus, tanquàm leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Tertium est confortatio cordis; multi enim ex defectu cordis solét in pugna succumbere; & ideo dicitur Iosuæ.1. Confortare, & esto robustus, noli metuere, & noli timere. Quartum est conatus in pugnando. Iaco.4. Resistite dyabolo, & fugiet a vobis. Quintum est adiutorium bonorum. Eccles.4. Et si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistent ei. Sextum est virtus fidei: Heb. 11. Sancti per fidem vicerunt regna. Et hæc est victoria, quæ vincit mundnm, fides vestra: Et ideo dicit Petrus, Cui resistite fortes in fide. Septimum est fidelis reuelatio tentationum in confessione viris bonis. Vnde in vitispatrū. Nichil ita confundit, & allidit virtutem dæmonū, quàm si quis secreta cogitationum reuelauerit sanctissimis patribus; Latronum enim est fugere, vbi perpenduntur. Octauum est meditatio sacræ scripturæ; cor enim est sicut molendinum, quod semper molit, & ideo, quando reuoluit in se sacram scripturam, non recipit illud, quod dyabolus affert ad molendinum per cogitationes. Nonum est crucis memoria; hoc est enim vexillnm regale, quod erectum terret, & fugat dæmonum agmina. Chrysostomus. Tanta est virtus sedulæ meditationis crucis Christi, quòd si fideliter in corde teneatur, statim ad eius memoriam dyaboli fugatur exercitus. Decimum est scientia diuina, quæ instruit in multis circa illud bellum; in bello enim plus valere solet sapientia, quàm vires, vel arma bellica. Esa.11. Non nocebunt, nequè occident in vniuerso monte

meo ſcilicet hoſtes infernales, quia repleta eſt terra ſcientia Domini. Vndęcimum eſt contritio capitis tentationum ſcilicet cogitationum primarũ: Hiero. Lubricus eſt coluber tortuoſus, & niſi capite teneatur, totus illabitur. Duodecimum eſt diuinum auxilium; Ipſe enim Deus eſt, qui conſeruat in tentatione, Eccleſ. 33. In tentatione conſeruat illũ ſcilicet Deus timentem ſe. Item non permittit tentationem inualeſcere; & ideo quaſi ad ſummum remedium docens confugere dicit Aug. (orans ut in tentationem a Domino ſcilicet permiſſiuè non inducatur) Beati uiri illi, qui prædictis vtentes remedijs, uiriliter reſiſtunt tentationibus; Nam dicit Bern. Quotiens tentationibus reſiſtimus, dæmones ſuperamus, Angelos lętificamus, Deum honoramus. Ipſe nos hortatur, ut pugnemus: adiuuat, ut uincamus, certantes ſpectat, deficientes ſubleuat, uincentes coronat. Amen.

FINIT EXPOSITIO M. VMBERTI Generalis Quinti Ordinis Prædicatorum ſuper Regula Beati Auguſtini.

TABVLA
RERVM NOTABILIVM IN HOC LIBRO CONTENTARVM.

Cuius primus Numerus Paginam, Secundus Capitulum indicat.

A

ABerantes qui sint à recto religionis tramite. 39. 27.

Abstinentia caro domanda. 79. 49.

Abstinentiæ non seruatæ in quosdã inuectiua. 81. 50.

Abstinentie fracta Proto parentes grauem subiere pęnam. 84. 51.

Abstinentia quantis ab hostibus impugnetur. 84. 51.

Abstinentia indiscreta, aut nimis austera vitanda. 85. 52.

Abstinentiam non ita eneruata natura quin seruare queat. 90. 55.

Abhominabile quomodo committatur. 190. 87.

Abusiones duæ emanant ab illis; quibus nimiæ recreationes relaxantur. 109. 66

Abundantiam non quærant in Monasterio. 35. 24

Accipiens aliquid religiosus de cõmunibus bonis propria auctoritate an peccet 25. 19.

Accipere non licet res propria auctoritate, sed per distributionem. 25. 18.

Accusare sine teste an liceat, & an sufficiat vnus testis. 216 94.

Actiones corporales hic enumeratæ non sunt subterfugiendæ causa orationis extraordinarię. 72 44.

Actus diuersi in homine ad se, ad Deum, & proximũ directi. 155. 76.

Actio duplex. 55. 35.
Admonitiones faciendæ secretæ. 202. 90.
Aduersitates multos erudiunt. 41. 27.
Aegrotis cura exhibenda specialis. 299. 126.
Arguere est donum spiritus sancti. 197. 89
Amicitia sæcularis, & falsa, quæ sit. 17. 12.
Arma & religionis, & Prædicatoris, quę sint. 305. 129.
Aspectus mulierum cuique semper fuit ętati perniciosum. 166. 79.
Aspectu quomodo dicatur appeti, cum appetere sit in affectu, non in aspectu. 179. 82.
Aspectus fœminæ visæ interdum est medium appetitus. 179. 82.
Aspectus diuinus non est vt humanus, omnia obscura videns. 187. 87.
Austeritas in infirmos habita multũ dedecet. 94. 58.
Austeritas vitæ cum non viget in religiosis, maximè in Prælatis, multum dedecet. 383. 177.
Auctoritas Rectorum demitur, aut debilitatur causis extrinsecis, & intrinsecis. 344. 154.

B

Balneis religiosi non vtẽtes pro quacunq; necessitate. 292. 122.
Bona quædam communia distribuenda, quędam nõ. 26. 19
Bona temporalia erogantes non zelo charitatis. 51. 43
Bona tẽporalia si desint propter Deum, nihil deest ibidem.
Bona communia magis, quã singularia à Fratribus procuranda. 284. 117.
Bona temporalia sint communia fraternitati spirituali 186, 118.
Bona communia dispensantes non personas, sed personarum indigentiam attendere debent. 187, 119.
Boni ad inuicem bene se habent. 334. 148.

C

Cadens subleuatur si socios sanctæ vitæ viros habeat. 18, 13.
Cantus in Ecclesia varios ꝑducit effectus. 77. 47.
Charitas pręcipue spectat ad Prædicatorem. 9. 8.

Circon-

Circonſtantias graues tres habet cupiditas proprietatis. 22. 17.
Cœnobitarum vita excellentior illa Anachoritarum. 14, 11.
Codices certa hora ſingulis diebus petendi. 5. 4.
Cogitationes variæ emergentes inter orãdũ 75.46.
Cognitio certa quomodo haberi poſſit circa regulã, & quando intendat aſtringere ſub præcepto, quando non. 13. 10.
Comedere, vel iacere an liceat in Oratorio 68, 40.
Comedentes extra horã prãdij, quàm maximè errent. 92, 57.
Comedendum comedentibus alijs rationabilib⁹ de cauſis. ibidem.
Communitati quinquè aſcribuntur. 18, 13.
Cõmunitas Eccleſiæ an fuerit ex voto. 30. 21.
Communitas an fuerit apud fideles in Eccleſia primitiua. 31. 22.
Communicare quis nolens res ſuas an peccet. 32.23.
Completorium omittendũ non eſt multis de cauſis. 64. 38.
Complacentia habita de peccato via ad recidiuãdum, quę recidiuatio aufert fructum totius purgationis præteritæ & multa alia mala gignit, quæ hic enarrantur cum remedijs adhibitis de non recidiuando. 409, 192.
Concordiam ſex conturbare ſolent. 55. 35.
Concordiæ fructus triplex. ibidem.
Conuentum monaci ſubterfugientes, quot mala incurrunt. 111. 66.
Concupiſcentia multa mala parit. 183. 85.
Conſiderãti ſe qualis ſit, duo occurrunt. 406. 190.
Conuitium quomodo ſumatur. 331, 146.
Conuentus magnæ ſunt ſpirituales pręrogatiuę, damna etiam maxima emergunt fugientibus, aut deprauata in illum voluntate ingrediẽtibus. 114.66.
Conuerſatio muliebris, & aliorum quorundam fugienda. 144. 74.
Conuerſatio exterior ſit moribus correcta. 158.77.
Cor debemus habere ad Cœlum eleuatum. 43, 28.
Correctionis oſtenſio facta Prælato triplicem habet

annexam vtilitatem,& illi facienda ante testium productionem, cauteque procedendum ne infamia tertij incurratur, quod magnum facinus. 230 97.

Correctio quando non fiat a Prælato, quibus assimiletur, & errantiũ culpæ cur in ipsum retorqueantur. 371. 171

Correctio fraterna an facienda de venialibus. 194 89.

Correctio quomodo habenda in delinquente 191 88.

Correctioni tenẽtur fratres, cum magna inter illos vigeat fraternitas. 196 89.

Correctionis faciendę modus. 198. 89.

Correctione desperata proclamari an liceat procedere ad correctionem per testes. 237. 98.

Culpas committentes, & pœnitentiam renuentes habentur incorrigibiles. 240 99

Culpa si erit manifesta, aut occulta, quomodo procedendum in correctione. 203. 90.

Criminosi an ꝓclamari possint sine testibus 234. 98

Crimen quod probare posse credit proclamans, an deficiens in probatione sit puniendus. 235. 98.

Crimine denunciato a proclamante probare parato, an possit Iudex inquirere reum ante testium productionem, quòd respõdeat. 235 98

Criminis patrati subditus accusatus an teneatur corã Prælato dicere veritatem. 237. 98.

Crimen cur quattuor modis accipitur, & quare criminosum dicitur velle appeti, & appetere mulieres. 171 81.

Culpa fratris nõ indicanda, nisi adhoc vt sanetur. 214 92.

Culpam fratris an liceat proclamare coram Prælato, vel Cap. vel alibi. 201. 90.

Culpæ subditorum transeũt in Prælatum correctioni indulgentem. 358. 164.

Culpa non modica munus accipere. 256. 103.

Culpa quomodo conuincenda. 216 93.

Curam debent habere Monasterij Præpositi, vt fratrũ necessitati prouideant. 37. 25.

Cura debita in religione seruanda; cui assignatur, vt multæ

multę euitentur transgres siones. 358. 164.
Curiæ deliciæ obnubilant veritatem. 117. 66.
Custodia cuius rei habenda, vt Deo placeamus. 374. 172.
Custodes destinat aīæ Deus, ne ruat. 192. 88.

D

DAre secundum indigentiam laudabilius est. 27 19.
Debiles mitius tractandi. 107, 65.
Diabolo arguta sententia datur à B Martino. 47. 30.
Dilectio inter fratres mutua spiritualis sit, non carnalis. 347. 157 & 158.
Dilectiones in proximum sunt variæ, & ad varium finem tendunt, quarum vna pessima, & sex vtilitates dilectionis. 349. 159
Delicta non iterata, non tamen correcta quomodo emendanda, & cum nō adsint exploratores, vel nequeant, quomodo procedendū in accusatione, quibusue in casibus non tenentur, & quādo testes procurandi. 216. 94.
Delictum magis in maioribus corrigēdum qui sunt minorum exemplar. 259 105.
Discordia irreuerentiæ est origo. 57. 36.
Disciplina tripliciter accipitur. 383. 171.
Discordes ad remittendam iniuriam quàm mali sint. 333 147.
Disciplina seruanda in incessu, statu, & habitu. 139. 73.
Disciplina morum in actionib⁹ extrinsecis maximè requirenda in homine religioso. 158 77.
Delinquens post admonitionē quomodo iudicandus. 204. 90.
Dispensatio an fieri possit a prælato cum subdito de proprio retinendo, an possit etiam circa vsum rei. 23. 18.
Dispensatio cum cautione, & maturitate facienda. 23. 18.
Dispensatione facta alicui circa vsum rei sine causa animum habēti incertum resignandi, quotiescunq; fuerit requisitus, nunquid talis a vitio proprietatis excusetur. 27, 19.

Dispu-

Disputatio triplex. 321. 139.
Disputationi scholasticæ q̃ nam incurrant reprehensibilia. 322. 139.
Distributio intelligitur de victu, & vestitu, alijsq; necessarijs. 27. 19
Distributio pecuniæ facta, vt sibi prouideant, reprobatur. 27. 19.
Diuites superbiendi ansam habent. 45. 29.
Diuitiæ spirituales, & corporales, vt differant. 118. 67.
Dolor est habendus de regulæ trãsgressione. 408. 191.
Doctores sunt reprehensibiles circa multa. 320. 138.
Durities verborũ, operum, & cordis duplex, vna in Deum, altera in proximũ. 339. 151.
Dubitatio magna oritur in peccatis fratrum conuincendis, quod rationibus probatur. 233. 98.

E

Ecclesiæ status quare inuentus est. 30. 21.
Elationi rerum domesticarũ opposita remedia. 54. 34.
Eleemosynæ sunt de alieno, ideo pensandam est, quomodo cõsumentur. 29. 19
Excõmunicato an possit fieri distributio. 26. 17.
Egens minus, & minus habens melioris est conditionis. 122. 68.
Exemplum de proprietario tumulato in sterquilinio. 22. 17.
Exemplum de non diffidente in senectute gratia Dei. 32. 22.
Exemplum de ingredientibus religionem, nec omnino abrenuntiantibus sęculo, sed quid proprij retinentibus. 25. 19.
Exempla bona danda à religiosis viris, sed super omnes à prælato, qui regere velit rationabilibus de causis. 368. 170.
Excusant tria a peccato, quæ tamen non valent religiosis. 252. 101.
Exteriora quidam tantummodo curant, & animarum defectum cernere nõ satagunt. 278. 115.

F

Facultates dispergentes, & illarũ dispersione gloriantes octo bona spiritualia amittunt. 52. 33.

Fama

Fama bona quare dicatur odor. 398. 185.
Famam multi negligunt, & multi errant circa eam. 399. 186.
Fama bona multis de causis a viris appetẽda. 400. 186.
Fama restitui non potest cũ ablata, ideo grauiter peccant infamiæ nota quempiam inurentes, 230. 97.
Fiducia de egestate non sustinenda tribus fulcitur. 29. 20.
Fœminas quidam quòd alloquantur, excusationem fulciũt tribus rationibus, cõtra quos obijcitur quattuor modis. 207. 91
Fortis fit frater cũ fratribus in vita religiosa 15 11.
Fratribus nimis ieiunãtibus, recreationes fugientibus, siue medicinas non est acquiescendum. 294, 123.
Fratres quidam religionem ingredientes adhuc amãt sæculares parentes, & illis acquisita dirigunt 31. 22.
Fratres partem, vel totum retinentes senectutis, vel infirmitatis causa. ibidem.
Fraternitas spiritualis requirit, vt res sint communes iure, natura, & vtilitate. 286. 118.
Fratres quidam communicant magis necessitate cõpulsi, quàm voluntate dictante. 32. 22.
Fratris nomen quot modis intelligatur. 47. 30.
Fratres laici non debent vacare ab actionibus, quas conficere tenentur, extraordinariç orationis causa. 73. 45.
Fratres appetere non debent illud plus, quod quibusdam ægris, aut delicatis conceditur. 103. 63.
Fructus prędicationis consistit in confessionibus, & animarum consilijs. 6. 5.
Fructus emanans a vita communi verè magnus. 19. 15.
Fructus triplex a concordia emanans. 56. 35.
Fructus multus sequitur correctionem debitè peractã 199. 89
Fur dicitur ille, qui rem sibi collatam non propalat. 289. 120.

G

Gestus corporis, & eundo, & operando, & stãdo quomodo corrigendi, ne reprehẽsibiles fiant. 148. 76.

Gloria-

Gloriabundi sunt quidam in religione, quòd sciant se nobiles. 48, 30.
Gratiæ quæ vertuntur in dissolutionem. 102 62,
Gratiarum actiones Deo redendæ de bonis operibus, nec faciendum est, vt quidam faciunt sibi arrogantes opera. 406, 190.
Gratiæ spirituales sunt interior in anima habitus. 279, 115.

H

Habitus in religioso notabilis est propter septem causas. 124. 69.
Habitus vt sit in corrigibilis, qui, & qualis erit, 147 75.
Hæremita, Deo sibi reuelante horam mortis, accessit ad Cœnobium, vt securius e vita migraret. 14. 11.
Honestatis habitui duo traduntur mandata 124. 69
Honestas seruanda in ambulando, & bini incedere tenemur superiorum exemplo. 134 72.
Honestas in re intrinseca, & rationi annexa appetēda. 139 73.
Honores, abbundantia, deliciæ, otium & similia radicitus tollenda. 35, 24.
Honor mutuus exhibendus in religione. 57. 36.
Honore sunt Prælati prosequendi, nam tria mala oriuntur ex irreuerentia erga Prælatum. 364, 167.
Horæ magis opportunæ ad orandum, quæ sint 62. 37.
Hostis facilius impugnatur in societate. 57 36.
Humilitas nō omnis est virtus. 343. 153.
Humilitas conducit cuique sed magis predicatoribus. 55. 34.

I

IActantia ne surrepat in corda fratrum, quòd sæcularia cōtempserint 49. 31.
Iactura grauis ambitiosè dispergentibus imminet. 54 33.
In crepationes sanctorū contra Concubinatios 22. 17.
Ieiunium quomodo, & à quibus seruandum 90, 56,
Indignatur Deus contra fratres in monasterio aliquid proprij retinentes. 32. 22.
Indignatur Deus contra Monachos a religione deuiantes. 111. 66.
Incorrigibilitas vitium est conta-

contagiosum. 241. 99.
Impudicitia magis viget in visu, quàm in alijs sensibus. 163. 78.
Immunditia nulla maior impudicitia. 165. 78.
Impatientia in prelato quanta pariat mala. 381. 176.
Inflatio à D. Aug quod significatum habeat. 46 29
Infamia dupliciter infligitur,& quomodo procedẽdũ in correctione. 234. 98.
Infirmis pietate ministrandum. 94. 58.
Infirmis si aliquid super addatur de victu, non ægre ferant fortiores, qui vero intelligantur infirmi ex pristina valetudine. 98. 60
Infirmi licet plus sumant nõ tamen fęliciores putandi. 100. 61.
Infirmi quattuor indigẽt interdum. 292. 122.
Infirmitas est occasio facillimè murmurãdi. 293. 123.
Infirmis cura specialis exhibenda. 299 126.
Infirmitates multiplices malæ enumerantur, & quomodo se geret Prælatus ad illas sustinendas 379 175.
Ingluuies in quibusdã multorum damnorũ parens. 82. 50.
Ingratitudo non referendi Deo quicquid boni habemus, & operamur tria mala parit. 406. 190.
Inquieti qui sint, & quibus assimilentur, & causæ inquietudinis vnde dimanent. 374. 172.
Iniuria remittẽda. 333 147.
Ira in odium conuersa duo mala parit. 329. 145.
Irascentium quorundam natura ad ignoscendum diuersa. 337. 150.
Itinerantes non sua, sed Prælati electione socium habeant. 296 124.
Inuectiua contra secordes, & ignauos ad orationes. 63. 37.

L

Labores a fratribus sunt resumendi, cum vires pristinas reparauerint. 110. 66
Laus vitæ communis. 18 14.
Lectionum audiendarũ fratres quidã tepidi. 318. 137
Legis plenitudo est in dilectione Dei, & proximi. 9. 8.
Libri Ecclesiastici debent esse legibiles, & correcti. 78. 48.

re, & si quid deforme, uel incompositum, aut inuenerint, mox quod secundum scriptum uident, reformare, & componere se student; quatenus sancti, & immaculati coram Deo tam in corpore inueniantur quàm in anima. Ideo Psal. ait. Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Et Apostolus admonet dicens. Renouamini spiritu mentis uestræ. Et iterum. Noster homo interior renouatur de die in diem. Vnde apertè subiungitur.

¶ *Et vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Deo bonorum omnium largitori.*

¶ Gratiarum actiones patri luminum semper a nobis debentur, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum, scriptura teste, descendit. Nemo est enim donis Dei beatus, qui donanti existit ingratus, & Apostolus. Quid habes, quod non accepisti; Merito ergo Domino Deo nostro gratias agere admonemur, ut agnoscat homo, si quis benè uiuit, gratia Dei se habere, & ut proficiatur in dilectione iustitiæ non aliunde consecuturum, quàm pium, quem cogitatio pium facit. Ipsa est enim sapientia, quæ pietas uocatur, quæ colitur, pater luminum colitur autem sacrificio laudis, gratiarum actionibus; ut cultor eius non in seipso, sed in domino glorietur.

¶ *Vbi autem sibi quicumque vestrum videt aliquid deesse: doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt ei debitum dimittatur, & in tentationẽ non inducatur.*

Finit Expositio Hugonis de S. Victore super Regula beati Augustini, Vna cum Expositione Magistri Humberti Generalis diui ordinis prædicatorum, diligenter emendata.

NOTABILIA IN HVGONIS EXPOSITIONE

Capitulis, & singulis regulæ sententijs inter expositionem passim annotatis hac tabula indicantur.

A.

ABstinentia semper laudabilis, & gaudeat, qui parce viuere potest. Cap. 4. Nec illos.

B.

BOna temporalia, quæ habebant in sæculo, communi sunt exponenda vtilitati. Cap. 1. Qui autẽ.

Balnea petentes, siue alio exeuntes negotio, nec inuito Præposito, nec soli, sed sociati exire debent, ne conscientia bona à nobis, & à cæteris fama polluatur. Cap. 9 Nec eant.

C.

CAnonici quare ita dicti. Cap. 1.

Cantus seruandus est in Ecclesia secundum

generantur in animo, quę Deũ offendunt, ideo corrigendi, cum etiam sint velociores cæteris sensibus non habentibus obiecta ita prompta. 161. 78.
Offendens an statim teneatur reconciliari, antequã ad offerendum accedat aliquid Domino in altari. 332. 146.
Offensor an teneatur mentiri de dicto satisfactionis gratia. ibidem.
Offensæ remittendæ mora nulla difficultate produci debet. 333. 147.
Officiales constituendi circa seruitium fraternarum necessitatum. 301, 127.
Opera pœnitentiæ ad tria reducuntur. 60. 37.
Opera bona non requirunt magnã scientiã. 316. 135.
Opus hoc cur regula inscribatur. 7. 7.
Oratio à tribus impeditur. 335. 148.
Orantes quæ seruare teneantur. 335. 149.
Oratio in rebus subeundis semper est præmittenda. 392. 182.
Orationi tria competunt, vt sit perfecta. 60. 37.
Orationes assiduæ, & secretę multũ laudabiles. 69. 41.
Orationes publicæ, & priuatę in quo differant, & mentales quàm Deo acceptæ sint. 69. 41.
Orationes sunt exercitia spiritualia erigentia animũ in Deum. 68. 40.
Orationes magis conueniũt in loco sacro. 71. 42.
Oratio extraordinaria facilius fermentatur, 71. 43.
Oratio requirit cordis attentionem. 76. 45.
Orationi conuenit locus deputatus. 67. 39.
Oratorij significatio. 67. 39.
Ordo vt a religiosis obseruetur, ad hoc multa valent. 393. 182.
Ordinem adamussim nõ obseruantes quibus assimilentur, & quàm multa hinc mala oriantur. 395. 183.
Ordo prædicatorum debet vigilantius in litterarum studio operam nauare. 309. 132.
Otium, nimiam curam de medicinalibus, desiderium famæ appetere non conuenit. 35. 24.

P

PArcitas reddit hominem famosum. 28. 19.
Patientia tribus de causis amittitur, quæ si in prælato emergant, maximum incurrit periculum in regendo. 369 176.
Pauperibus detestabilior debet esse superbia. 45. 29.
Paupertas magis competit prædicatoribus. 5. 5.
Peccant fratres diuersimodè scripta non mutuantes. 33. 23.
Peccatorum tria sunt genera de medio tollenda. 21. 17.
Peccatorum remissio vt obtineatur, multa valent. 411. 193.
Peccatores quidã persequuntur fingentes persequi peccata. 254 102.
Peccata fratrum diligenter indaganda, & corrigenda, qui cũ rebus pretiosis cõparentur, debent esse mundi. 250. 101.
Peccatores differt Deus punire multis de causis. 188. 87.
Peccatum est tanquam vulnus quandoq; putrescens. 226. 96.
Peccatum fratris redundat in damnum commune. 197 89.
Pœnitentię opera ad tria reducuntur. 60. 37.
Pœnitentia agenda de non obseruatis in regula. 408. 191.
Prædicatio magis competit religioso multis rationibus. 3 3.
Præcepto an alligentur omnia contenta in regula. 10. 10.
Præcipio quare verbum posuit, si præcipere non intendebat? 11. 10.
Prędicator debet abstinentiã seruare. 80. 49.
Prædicatorum interest in cõuiuijs illis, vbi lectio desideratur, aliqua dicere ædificatoria in fine exẽplo Christi, & aliorũ. 97. 59.
Parcitatem sectantes ditiores sunt. 118. 67.
Parcitate quæ merita acquirantur. 121. 67.
Peccata odio habẽda, vt res nociua, & malus nuntius. 254 102.
Pœna triplici puniendus est fur. 289. 120.
Placendi voluntas hominĩbus quomodo sit bona, & mala. 131 71.

Philo-

nentes. ibidem.
Medicinalia qui ſpernant, qui appetant, qui cogantur accipere. 294. 123.
Memoria mandatorum lectione renouata valet ad obſeruantiã. 402. 187.
Menſa condienda eſt cibis animæ, & corporis, ideſt ferculis, & lectione, pluribus adductis rationibus. 96. 59.
Miſericordia habenda de illis, qui in ſæculo ſplendidè epulantes fuerunt delicati, nec debent cæteri ægrè ferre. 101. 62.
Miſericordia circa tria fieri ſolet. ibidem.
Monachus a Conuentu ſeparatus, vt carbo extinctus, & multa mala incurrit illũ ſubterfugiens. 110. 66.
Monachus quomodo ſe gerere debeat omni tempore, loco, & ſtatu in actionibus, & conuerſando. 150. 76.
Monaſterij communia diligẽter cuſtodiẽda. 262 108
Monaſteria non ingredienda, vt quærantur neceſſaria. 36. 24.
Manaſteria quibuſdam non ſunt ad ſalutem. 39. 27.
Monaſteria tribus de cauſis non conferunt ad ſalutem 44 29.
Mores circa exteriora maximè decent virum religioſum. 157. 77.
Moribus placeat Deo Monachus non habitu. 131. 71.
Mulierum conuerſatio fugienda. 144. 74.
Mulieres quædam bonos viros appetentes, magis quã aliæ. 178. 81.
Mulierum familiaritas vitãda, quia multi naufragantur. 204. 91.
Mulierum familiaritatẽ quęrentes, quibus comparentur. 210. 91.
Munditia ſpiritualis Deo placet, æquè & carnalis. 290 121.
Munuſcula vitanda, quia mala pariunt in anima. 258. 103.
Murmurare haud decet, ſi deterius vno tempore quis accipiat, quàm alio. 277. 114.
Murmur quàm magnũ malum ſit. 276. 114.
Murmur, & contentiones in quo differant. 275. 114.
Mutuandi libri, mala cauenda, & bona inſectanda. 34. 23.

N

Natura non est adeo eneruata, quin abstinere queat. 90 55.
Necessaria ad salutem debet callere prædicator. 9 8.
Necessaria an quærere possit Frater in Monasterio, qui fuit pauper in sæculo. 54. 24
Necessaria ministranda sine mora. 325. 141.
Necessitati fratrum paterna charitate succurrendum. 37. 25.
Necessitati fratrum sine personarum acceptione subueniendum. 287, 119
Negligentia cauenda circa regulæ obseruandæ mandata, cuius negligentiæ tria sunt occasio efficax. 402, 187.
Negligentiam in prouidendis vestibus religiosis multa mala insequuntur. 265. 109.
Nuncij impudicitiæ animi oculi sunt. 282, 84.

O

Obedientia exhibẽda est in religione quibusdã prælatis maior, quibusdã minor. 352. 160.
Obedientia multiplex. 354 161.
Obedientia quibus in casibus præstari non debeat. 354. 162.
Obedientia inter omnes virtutes religioni necessarias præcipua est. 355 163.
Obiectio criminis quomodo sumatur. 331. 146.
Obseruantia regulæ quomodo interpretãda, nam multi multa sentiunt. 11. 10.
Obseruantiæ regulares quasi sepes, ideo magnum facinus pariant religiosi illas transilientes. 394. 182.
Obseruanda an sint hæc precepta extra Monasterium, cum dicat, (obserueris in Monasterio constituti.) 13. 10.
Occupationes ordinariæ religionis non dimittendæ orationis causa. 71. 43.
Oculus impudicus qui dicatur. 181. 84.
Oculos quis figit in aliquam tripliciter. 167. 79.
Oculorum ictus quomodo regendi; ne impudicitiæ labe inficiamur; nam illorum visu cupiditas inflammatur ad mala, & multa

Religiosi viri sunt templum Dei, & vasa templi, ideo debent esse moribus benè disciplinati, & exteriori habitu nitidi. 158. 77.
Religionem quidam negligunt propter inordinatū amorē ad studiū. 313. 134.
Religiosi Ordinem non seruantes quibus assimilentur. 393. 182.
Religio est via ad Paradisū, vnde illam transgredientes sunt causa, quòd cęteri non proficiunt. 395. 182.
Religiosi non sint quærulosi in Monasterio. 36. 24.
Religio quibus comparetur 248. 100.
Remedium contra tria mala patientia in cordibus nostris proprietatis appetitum. 20 16.
Remedia contra elationem a rerum domesticarum erogatione obortam. 54. 34.
Remittere debemus proximo. 333. 147.
Res collata cœlatur tribus modis. 288. 120.

S

SAlutis remedia debet scire prædicator. 9. 8.
Sanctificatio acquiritur bonorum virorum societate 15. 11.
Sapientia rerum cœlestium comparatur fonti de cœlo tanquàm per librorum canales venienti. 305. 129.
Satisfactione curandum malum in proximum patratum. 331. 146.
Satisfactio de offensa triplex esse potest. 331 146.
Scandala caueāt inferre maiores. 206. 91.
Scientia quæ mala pariat. 314. 134.
Scriptura sacra a religiosis sectanda, vt in illa se potissimum aspiciant, tāquàm in speculo, quæ valet ad multa bona acquirenda, 308. 131.
Sententia a viro prolata, quę sit maioris auctoritatis. 2. 2.
Sentētia illa regulæ quomodo intelligenda (ne fortè possit secretius correctus non innotescere &c.) nā videtur implicare contradictionem. 229. 97.
Sensus hominis quidam patientes ab obiecto velit, nolit, quidam vero non, & quæ membra repugnēt spiritui. 257. 103.
Seruitus mutua sit inter fratres

tres sine murmure. 302. 127.
Serui Dei non deerunt in futuro facultates, si legitimè ministrauerit 29. 20
Signa seruorum Dei, quæ sint. 295. 123.
Societas in religione quanta bona conferat. 15. 11.
Societas diuitum, & magnatorum a fratribus habeatur non ad extollentiam, sed ad bonum. 42. 28.
Societas Sãcta requirit, vt omnes tam nobiles, quàm ignobiles sint vnũ in Christo. 47. 30.
Speculum Augustini continet mandata Dei, & spectat ad oẽs, ideo errãt, qui regulã opinantur esse, 7. 6
Status oppositus vagandi voluntati, quando est otiosus, tunc reprehensibilis est multis đ causis. 143 74
Status in religione diuersa enumerat accidentia D. Aug. in sua regula. 3. 2.
Studentium varij defectus. 318. 137.
Studendi auiditate quidam adeo illecti, vt religionẽ negligant. 313 134.
Superbiam caueat Prælatus, si vult amari a subditis. 390. 180.
Superbia omnino fugienda a viro sancto. 113. 66.
Superbia abigenda a fratribus de monasterio, vt malorũ omniũ radix. 56. 27.
Superbia quæ mala dimanent. 44. 29.
Superbia vtitur Dæmon, vt spirituale destruat ædificium. 49. 31.
Superbia duplex. 49. 31.
Superbia etiam a bonis operibus oritur, vt illa demoliatur. 50 32.
Subditi in quibus non teneatur obedire Prælatis. 354. 162.
Superfluitas viris religiosis non licet. 326 142.

T

Tempora antelucana, & vespertina orationi opportuna. 66. 38.
Temporalia bona spernẽda a Prædicatore. 6 5.
Tentationes a diabolo serui Dei patiuntur. sed vt faciunt cum tentatione prouentum. 413. 194.
Tentationes vt vincere valeas, vide remedia. 414. 194.
Terrena omnia vana sunt. 43. 28.

Timorem

Philosophiæ studium quib⁹ concedendum. & quã magnę sit vtilitatis. 311. 133.
Peruersitates tres maximè detestatur Deus. 104. 63.
Presbyter, & Præpositus quomodo intelligãtur. 239. 99
Prælati matres vocantur, vt mites sint. 106 65.
Prædicator studere debet, vt placeat. 132. 71.
Prædicatores decet habitus vilis. 126. 70.
Prædicatoris insignia, vt doceat verbis, & factis. 129. 70.
Prædicatorum Ordini personę minus sufficientes non ascribendæ, hoc vero ob seruandũ plus, & minus, loco, & tempore 323 140
Prælatus quomodo se gerat circa subditorum reprehensionem. 359. 164.
Prælati cur interdum immites circa recreationes. 106. 65.
Prælatis fugiẽda partialitas in recreatione danda. 108. 65.
Prælati honorandi tanquàm Patres. 18. 36.
Prælati verba duriora interdum habeant in reprehendendo. 342. 152.
Prælatus tamen excedens tenetur se humiliare; sed benè perpendat quibus, ne pei⁹ cõtingat. 344. 153
Prælaturæ pondus examinandum est quàm graue, & cauẽdum, ne aliqua ambitionis nota suscipiatur. 361. 165.
Prælatura appetitur propter tria. 362. 165.
Prælati solum in minores inuehẽtes quibus assimilentur. 258. 104.
Prælatus debet se vocare seruorum seruum. 362. 166.
Prælatus honorandus, alioquin tria oriuntur mala. 364 167.
Prælatus quinquè obseruare tenetur. 367. 169.
Prælatus tenetur esse exemplaris ad bonum super omnes. 368. 170.
Prælati non corrigentes quibus assimilentur, & quæ mala correctionis negligentia sequãtur. 371 171.
Prælati debent erga subditos vti verbis consolatorijs. 375. 173.
Prælatus quomodo se geret ad sustinendas varias subditorum infirmitates, quę hic annotantur. 379. 175.
Pręlati molles qui, & quibus assimilentur. 386 178.

Prælatus debet amari, & timeri, sed melius quod timeatur. 388. 179.
Prælatus debet magis efficere, vt ametur. 389 180.
Prælatus memoriæ teneat, quòd de subditis redditurus est Deo rationem. 391 181.
Præpositi nomen quomodo interpretandum, 27. 19.
Proprietatis obtinendæ cupiditas inimicum parit amicum, & alia mala efficit. 19. 15.
Proprietatis occasionem tria præbent. 20. 16,
Prospera timent sancti magis, quàm aduersa. 40 27.
Prouisio fit communis multis de causis. 37. 25.
Pulchritudo spiritualis reddit hominem similẽ Deo, ideo animus ad illam est intendendus. 397 184.
Pusillanimitas quę sit. & quę mala in cordibus pariat, 377. 174.

R

Recidiuãtem qui noscat, & qui non noscat, quo modo se gerent. 215 92.
Recreatio concedenda cõualescentibus. 104. 64.
Recidiuatio quãta pariat mala, & quę valeant ad illã pręcauendam. 409. 192.
Regimini sit annexa auctoritas, quæ multis de causis debilitatur. 344. 154.
Regulæ religiosè viuendi variæ a varijs traditæ. 2. 2.
Regula D. Augustini magis cõpetit pręedicatorib⁹. 5. 4
Regula D. Aug. nõ est liber inscriptus speculum. 7 6.
Regulæ Ethimologia. 7 7.
Regula non habet præceptũ quoties verbum illud pręcipimus non inferat veritatem pręcepti, sed solum voluntatis intentionem. 13. 10.
Regula frequenter est a viro religioso legẽda 404. 189
Religiones cum oriri cœperunt, religiosorum duo genera fuerunt. 2. 2.
Religionis ingressus ab aliquibus fit tribus de causis. 44. 29.
Religio trib⁹ vocatur nominibus à D. Aug. ad cõnuẽda religionis vota. 49. 31.
Religiosi impotentes, & pigri ad communia, fortes ad propria multum distãt à religione, 283. 117.
Religiosis magis competũt orationes. 60 37.

Religiosi

dum scripta, & instituta maiorũ. *Cap.* 3. Et nolite.
Caro domanda ieiuniјs, & abstinentia esca, & potus. *Cap.* 3. Carnẽ vrãm.
Castitas libidinosa voluptate mutui conspectus enascente fugit è moribus. *Cap.* 6. Et cũ se inuicẽ.
Charitas, & humilitas sectanda, & tunc nullæ erunt inter nos contentiones, sed omnia erunt communia. *Cap.* 8. Caritas & ideo in oĩb⁹.
Communia sint omnia, nil propriј quæramus, sed solum Deum proprium habere satagamus. *Cap.* 1. Et non dicatis.
Commune sit, quicquid in sæculo hebant, cum ingrediantur. *Cap.* 1. Qui aũt aliqd.
Concordiam sectari debemus, & vnitatem non loci, sed animi. *Cap.* 1. Primũ inquit.
Consuetudo fœlix quæ sit. *Cap.* 5. Sdm vires
Contentiones per habitum obortæ resecandæ sunt; nam contentionibus multis bonis spiritualibus inanes, & vacui remanemus. *Cap.* 8. Si autẽ inter tñ lacrum.
Cor nostrum Deo per charitatem præfere debemus. *Cap.* 1. Quid sit.
Correctio fraterna pernecessaria est. *Cap.* 7. Et si hanc.
Crudelis ille non habendus, qui corrigat fratrem. *Cap.* 7. Nec vos.
Culpa occultè commissa, occultè corrigenda, si negant, testes adhibendi, vt publicè arguantur. *Cap.* 7. Sed antequam si autẽ.
Custodes vestium, calceamentorum, seu librorum seruiant, & petentibus præbeant, non queruli, non murmurantes, sed hilares, & læti. *Cap.* 9. Sin aũt vstimenta veto.

Diabo-

D.

Diabolus timet charitatis vnitatẽ. Ca.1.
Dilectio in fratres ea erit, vt diligantur, sed odio illorum vitia habeantur. Cap.7.
Dilectio sit inter vos non carnalis, sed spiritualis, quæ à duobus ramis emanat, Dei, & proximi, illa Dei tribus roboratur, corde, anima, & fortitudine; illa proximi ad duo reducitur præcepta, e quibus duobus bona, & mala eliciuntur erga proximum. Cap. 10.
Diuitias distribuere nihil prodest, cum gloriatur anima diuitiarum contemptu, quæ misera efficitur. Cap. 2.
Dolor ex infirmitate quamuis latens, tamẽ credendus, sed magis veris Christi seruis, qui ab operibus non fallaces: sed veri dignoscuntur. Cap. 9.
Egestas laudabilis apud viros religiosos. Cap. 5.

Primũ inquit.
Et hoc quod.
Nõ aũt carnales
Et quid qđ est.
Deniq; si latens si latens ẽ dolor.
Meli⁹ est.

F.

Foeminas, quando incedimus, videre non prohibemur, sed appetere, & ab illis appeti velle criminosum est. Cap.6.
Fœminarum concupiscentia non cogitatione solum, sed etiam aspectu debacchatur. Cap. 6.
Fœminam aspicere non potest, quod non videatur, & si à nemine, à Deo saltem rerum omnium inspectore. Cap.6.
Fortiores non debent contristari videntes infirmos mitius tractari. Cap. 4.

In omnibus.
Non solum.
Nec pu tare sed & si lateat.
qui ĩfirmi

Fratres

Timorem habeat Prælatus, dum regiminis tenet habenas, ne cespitet, nam Duce ruente, totus disper gitur exercitus. 366.168.
Timeri debet Prælatus a subditis, & tria sunt, quæ valent,ut timeatur. 388.179
Timor retrahens a proclamationibus faciendis triplex est, qui causatur etiã interdum a Diaboli calliditate,& simplicitate non corrigentis. 222.95.
Trãsgressiones cur quãdoq; non corrigant Prælati. 359. 164.

V

Veniæ petendæ a domino quinam sint casus. 346. 156.
Veniam petet Prælatus a Domino subditos plus iusto corripiens. 345. 155.
Verba sunt diuina habentia solum intentionẽ de præcepto. 12. 10.
Vide ibidem quæ sint verba hẽntia præceptum in intentione, quæ modũ præcepti, & nõ intentionem. ibidem.
Veritas vt antidotum contra virus. 312. 133.
Vestibus Deo placere nemo potest. 131. 71.
Vestis religiosi quæ, & qualis debet esse. 147. 75.
Vestes recipientes debent reponere in loco communi. 287. 118.
Vestes lauandæ à fratribus, & hoc tribus de causis. 291. 121.
Vestium custodia habenda. 326. 143.
Vini nimius potus fugiẽdus multis emergẽtibus damnis. 87. 53.
Vinum sæuissime impetit decorem hominis religiosi. 88. 54.
Virtutes Sathanæ tres. 404. 188.
Vindicta quandoq; largè, & strictè sumpta. 239. 99.
Vestium custodes quando deuiẽt in religione 261.107
Vestium prouisio diuersimodè facta a quibusdam religionibus, quæ tamen improbatur à nostro ordine. 267 110.
Victus communitas magis seruanda, quàm vestitus. 269. 111.
Venereæ cogitationes tribus prosternuntur. 172.81.
Videntes alios,& ipsi à nemine videri opinantes, quibus

EPISTOLA B. HVMBERTI. V. MAGISTRI ORDINIS F. PRAEDICATORVM;

Quam ſcripſit de tribus votis ſubſtantialibus Religionis, & quibuſdam virtutibus, & per totum ordinem ad prouincias ſingulas eam miſit.

EXORDIVM EPISTOLAE. *Cap. I.*

FILIIS Gratiæ cohæredibus gloriæ Fratribus cariſſimis, religioſis vniuerſis vitam Deo gratam, ſibi fructuoſam, angelis iocundam, dæmonibus terribilem, hominibus exemplarem ducentibus ſalus. Nulla ſunt omnino reputanda dilectiſſimi, quæ diuinæ laudi non militant, & honori. Inde eſt, quòd officij neceſſitate, ac fraterna charitate compellimur veſtris auribus nunc ſcribendo, nunc monendo ſæpius inculcare, quæ vos bona facere, & mala doceant declinare. Sed cum pateat, ꝙ ſecundum affectiuam, & intellectiuam vires geminas, ſit & animæ perfectio bipartita: virtus videlicet, & ſcientia: decet his nimirum virum euangelicum adornari; vt per primum in bonum, & per reliquum, dirigatur in verum, per primum ardeat, per ſecundum lu

ceat, per primum potens sit in opere, per reliquum in sermone illius exemplo, qui cœpit facere, & docere. Deniq; presentem epistolam dignum duximus charitati vestræ trāsmittere, quæ vos moueat, & doceat ad regularis obseruantiam disciplinæ. Igitur ab obedientia, quæ est vnum de substantialibus religiosorum votis, nostrum principium inchoamus ad laudem, & gloriam illius, qui origo est omnium bonorum, atq; finis.

EXHORTATIO AD OBEDIENtiam. Cap. II.

Diligenti studio, fratres carissimi, satagamus virtutum officijs insistere, quibus Christo conformemur, & ad perfectionis semitam informemur, atq; per gloriam reformemur. Et quis ambigat obedientiam talem esse? Hanc etenim Saluator noster intantum amplectitur, quòd vsq; ad mortem Patri obediens factus, crucis supplicio condemnatur. Per hanc multarum gentium pater Abraham terram, & cognationem suam egreditur, & vsq; ad immolationem filij, quem habuit carissimum, inclinatur. Per hanc Iosue terram promissionis inuasit, & hostes gladio strauit. Monemus igitur, & hortamur in domino, vt obedientiæ bonum eò seruemus sollicitius, quantò sine illo regularibus non est salus. Scientes certissimè, quòd est accepta multum apud omnipotentem Deum obedientia, qua pro Christo nobilissimum, quod est in anima, captiuatur, libertas videlicet voluntatis. Quare dignum est, & iustum, vt quantò quis arctius per obedientiam nunc astringitur, tantò postmodum in cœlestibus gloriosius eleuetur. Hoc ipsum certè exemplum nobis innuit,

nuit, vbi frater, cui quatuor ordines ostensi sunt, eum, qui seruauit obedientiam, summum vidit.

¶DETESTATIO INOBEDIENTIAE. Cap. III.

Sed in contrarium valde detestabilis agnoscitur esse inobedientia. Nam idolatriæ sceleri comparatur, per hanc vel spirituale furtum committitur, vel rapina. Nam si occultè contrariamur obedientiæ, furtum est; si manifestè, rapina, quia in vtraq; rem alienam inuito Domino contractamus. Voluntatem enim, quam pro Christo relinquimus, contra iustitiam vsurpamus. Non igitur immerito pater noster Adam immortalitate, & innocentia spoliatur propter inobedientiam; ac de Paradisi amenitate eiectus in vallem miseriæ relegatur, per quod criminis huius enormitas declaratur.

¶DE HIS, QVI VITIANT OBEdientiam. Cap. IIII.

Sicut sunt multa, quæ reddunt obedientiam comendabilem, sic sunt plurima, quæ ipsam faciunt vitiosam. Sunt enim nonnulli, qui vt citius absoluantur, malè exequuntur iniuncta sibi officia. In alijs vero inuenitur extorta licentia. Alij licentiam accipere nō curant: Alij contra negatam licentiam, sibi id quod placet, facere non formidant. Alij iubenti prælato contradicunt, & tamen faciunt. Alij deuotam quidem obedientiam suscipiunt, sed executionem negligunt. Alij ne mandatum ad eos veniat, se abscondunt. Alij, quod peius est, tales se exhibent, vt prælatus nil eis audeat iniungere, aut

mandare. Alij dicunt se nescire, vel non posse, quòd mandatur, mendacium quodammodo coniungentes inobediētiæ, cum eos ignorantia, vel impotentia non impediat, sed voluntàs. Quidam vero nolunt ea, quæ iniunguntur facere, timentes ne ab ipsis talia ex consuetudine requirantur. Alij perficiunt, sed cum murmure, vel non voluntariè, sed coactè. Alij perficiunt quidem obedientiam, sed tristè, vel etiam nimis tardè. Sunt & quidam, qui quod volunt, obtinent minis, vel precibus importunis. Et si quandoq; negatur eis licentia, domum commouent, & seipsos conturbant: hi omnes si benè aduerterent verè in suis conscientijs, de prædictis se grauiter accusarent. Sed heu sunt nonnulli, qui culicem colant, & camelum degluriunt: quia statum hunc periculosum minimè recognoscunt. Tales si amatores puri cordis essent, non tam malum actum, quàm malū statū corrigere laborarent.

¶ QVALIS DEBET ESSE OBEdientia. Cap. V.

VT autem obedientia nostra omnipotenti Deo sit acceptabilis, studete habere promptam sine dilatione, deuotam sine dedignatione, voluntariā sine contradictione, simplicem sine discussione, ordinatam sine deuiatione, iocundam sine turbatione, strenuam sine pusillanimitate, vniuersalē sine exceptione, perseuerantem sint cessatione.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET esse prompta. Cap. VI.

BOnus itaq; frater adeo sit paratus, & non turbatus, vt inueniatur ad obedientiam semper

prom-

promptus. Quapropter dilectissimi sitis sicut aurũ ductile, & quasi virga flexibilis, quæ rectificatur ad libitum artificis, vel curuatur. Sitis, vt rotæ volubiles, quæ secundum impetum spiritus mouentur. Sitis, vt iumentum apud Deum, cuius dorso omnia indifferenter ponuntur. Certè sillaba indifferens multum est grata versificatoribus: quia poni poterit in omni loco. Sic & promptus frater ad obedientiã Deo gratus est, & hominibus: quia nihil respuit iniunctorum. Legistis charissimi, quia stellæ vocatæ dixerunt, adsumus. Per quod aperte datur intelligi, quàm coniuncta debeant esse vox iubentis, & operatio obsequentis. Talis ille bonus monachus extitit, qui vocatus, imperfecta littera dimissa, quam cœperat, statim venit. Sed quidam e contrario, velut quadrati lapides ad obedientiam vix mouentur, de quibus ait sapiens: Qui transfert lapides, affligetur in eis. Cum enim prælatus ponere quosdam ad obedientiæ bonum nititur: per contradictionem rebellium fatigatur. Ad obedientiæ autem promptitudinem animemini per exemplum. Nam cum imperamus manui, nulla dilatione differtur executio. Iniungitur nobis aliquid, & inobedientes erimus prælatis nostris? Pudor est, quòd interdum serui nostri conducti pro paruo pretio promptiores sunt ad peragendum grauia, quam nos simus prælatis nostris pro gloria sempiterna.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET esse deuota. Cap. VII.

SIt post hæc deuota obedientia nostra, fratres. Ea namq; deuotione suscipiendum est, quod iniungitur, ac si dominus præcepisset. Non enim ho-

mini, ſed in homine Deo certiſſimè obedimus. Dubium namq; non eſt, quin Deo acceptum offeratis ſacrificium: dum propter ipſum alienę vos ſubijcitis voluntati. Vtinam fratres ſimus cum Chriſto per obedientiam crucifixi: vt ſicut ille clauis membra habuit ligata: ſic mandatis ſuperiorum noſtrorum membra noſtra omnia ſint captiuata, ſcientes certiſſimè quòd tātò liberiores apud Deum erimus, quantò nunc pro illo deuotius nos arctamus. Deniquè virtus hęc non ſine cauſa victimis antefertur; quia hic mactatur in holocauſtum volūtas propria: ſed ibi tantummodo caro aliena. In ieiunijs, & vigilijs, & orationibus poſſunt æquari nobis ſæculares, quos in abdicatione propriæ voluntatis, & obedientia præcedimus: eoſdem iudicaturi cum Chriſto in extremo examine præcedemus. Vnde ſummopere cauendum eſt, ne in his duobus etiam in minimo claudicemus.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe voluntaria.* Cap. VIII.

VOluntaria quoq; ſit obedientia, quæ non virga, vel calcari indigeat: ſed moueatur ſibilo dulciori. Multum eſt laudabilis obedientia, quæ præceptum ſeruat, laudabilior quæ conſilijs, & admonitionibus obtemperat: ſed omni laude digniſſima, quæ præcipientis animo ſe conformat. Sed ſunt nonnulli, qui potius a maioribus ſuis audire uolunt placita, quàm ut placeat facere audita, qui prælatum ſibi, non ſe illi cupiunt obedire, uel audire. Iſti non magiſtrum gentium dicentem: Domine quid me uis facere: ſed cæcum, cui dixit Dominus, quid uis, ut faciam tibi, ſatagunt imitari. Patet

ergo

ergo esse, fratres nostri, duplicem obedientiam: vnā quidem charitatis, & aliam necessitatis. Illa præceptum respicit, ista consilijs & admonitionibus acquiescit. Illa necessitate quadam arctatur, hæc charitatis amplitudine dilatatur. Illa per coactionem est seruorum: hæc per libertatem spiritus est filiorum. Et istam utiquè tantò magis acceptam, quantò minus debitam esse constat.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET esse simplex. Cap. IX.

TAm simplex obedientia vestra sit fratres, vt iniuncta sine discussione facientes iudicetis de vestro, nec in minimo habere vos. Nam quisquis intentionem præcipientis iudicat, bellum intrinsecus sibi parat. Per hoc enim, quòd causas mandatorum, quas ignorat, discutit, in laberinthũ erroneum se ponit. Certè per hoc obedientiæ bonũ minus purum redditur: cum quis prælatum irrationabilia iubere præsumptionis oculo intuetur. Verumtamen & si prælatus interdum minus vtilia nostro iudicio videtur iubere: vos id ad inobedientiā non debet mouere. Nam & si ille errauerit in iubendo: nequaquam vos deuiabitis seniorum mandatum, nihil contra Deum, quid præcipiat, exequentes. Si enim ea, quæ per obedientiam facitis, non sunt interdum vtilia monasterijs: semper tamen vtilia erunt vobis. Quid enim profuit, quòd quidam patrum virgam aridam longo tempore iussus rigauit: nisi quòd in terra conualescens virtutem obedientiæ, & obedientis meritum demonstrauit. Obedientiæ fastigium in hoc est; vt quasi stultũ se quis faciat in hoc mundo: nihil scilicet discernens, ni-

hil iudicans ex his, quæ fuerint imperata; ſed omni ſimplicitate, & fide illud vtile, illud ſapiens eſſe iudicans, quod ſibi lex Dei, vel examen ſuperioris indixerit. Et verè ſi per hunc modum euacuati fuerimus ſpiritu proprio: replebimur non immeritò tunc diuino. Attendite, quòd in tantum omnis creatura ſuo obedit ſine diſcuſſione creatori, vt illa faciat quicquid ſuæ placuerit maieſtati. Per quod manifeſtè inſtruimur, vt ſimpliciter iuſſa facientes nequaquam ſuperioribus noſtris per inobedientiam reluctemur.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET eſſe ordinata. Cap. X.

OPortet nihilominus obedientiam eſſe ordinatam, ne ſi ordo eius peruertitur, obedientiæ quoque opus per conſequens deprauetur. Vnde conſiderandum eſt, quòd ſicut ratio noſtra debet eſſe ſubdita creatori: ſic voluntas obediat rationi, atq; ſenſualitas voluntati. Nam quando recalcitrat voluntati ſenſualitas, vel rationi voluntas, vel creatori ratio, debitæ ſubiectionis in anima periјt ordo. Et tunc Dei iudicio nobis ab inferiori noſtro reſiſtitur, cum a nobis noſtris ſuperioribus non paretur. Ordò quippe obedientiæ, conſiderata prælatorum differentia, tenendus eſt; vt maiores minoribus in huiuſmodi præferamur; Duobus enim prælatis contraria præcipientibus, acquieſcendum modis omnibus eſt maiori: Vnde cum Deus prælatis ſupremus ſit; contemnenda ſunt prorſus mandata hominum: quandocunquè præcipitur contra Deum. Oportet enim, ait Petrus, Deo magis, quàm hominibus obedire. Patet igitur, quòd nunquàm

sunt mala propter obedientiam perpetranda: licet propter eandem interdum bona sint rationabiliter omittenda. Scimus etenim contemplatiuam vitam actiuam in multis praecellere. Et tamen cum ab illa subditus ad istam trahitur: quod propter mandatum negligit virtute obedientiae, in meritorum cumulo compensatur.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse iocunda.* Cap. XI.

POst haec sciendum est, quòd nequaquàm ex tristitia, aut necessitate fit, quod iniungitur faciendum. Iocunda etenim obedientia praelatum ipsum iubentem laetificat; obediētiae onus alleuiat, securitatem quoq; conscientiae praestat. Si quis autē maestus obtemperat, cum Simone Cyreneo in angaria crucem portat. Currus non vnctus sub onere murmurat. Et sic is, qui cum tristitia obedientiam exequitur, carere vnctione Spiritus sancti se declarat. At vero gaudens cum Andrea crucem suscipit, quisquis onus, quod imponitur, nec corde renuit, nec signo quolibet contradicit. Sunt autem quidā, qui ex desiderio faciunt etiam laboriosa, dummodo sint placita. Alij cū grauitate suscipiunt leuia: quia iussa. Istud fieri persuasione diaboli certum est; vt hoc nobis graue faciat, in quo maius meritum esse constat; & aliud nobis offerre satagit gaudiosum, qđ saluti nostrae minus perspicit fructuosum.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse strenua.* Cap. XII.

NOn tantum leuia, sed ardua propter obedientiam sunt agenda. Est enim obedientia pretiosa

tiosa, cum obtemperatur in placitis; non quia placita; sed quia iniuncta. Pretiosior vero super aurum,& topazion, cum obeditur in contrarijs,in quibus si sensualitas interdum remurmuret;erit tamen ratio semper prompta exemplo Christi, qui quamuis calicem passionis à se transferri peteret;voluntatem tamen suam patris subieccerat voluntati. In obedientia multum valet, fratres mei, ad merendi efficaciam difficultas operis cum promptitudine volũtatis. Quando per claustralem vitam religioni iungimur, mundo morimur, & actibus quodammodo sepelimur. Quare nostras per obedientiam voluntates continuè mortificemus; vt illi, qui per obedientiam sanguinem suum fudit, semper viuere valeamus. Non igitur ad iussum senioris respondere præsumanus, non possumus, aut nescimus: cum patres nostros aggressos propter obedientiæ bonum etiam importabilia secundum humanum iudicium cognoscamus. Vires enim Deus omnipotens administrabit corpori: vbi voluntas seruiens ad id, qđ iniungitur,aderit menti. Vnde quidam sanctorum patrum mandato senioris obtemperans supra spem, virtute diuina non propria saxum mouit. Ex his colligere poteritis, quòd obedientiæ discretio est, vt sit aliqualiter indiscreta; vt ea pro bono quis aggrediatur obedientiæ, quæ aliquando videntur secundum mundi sapientiam carere ratione. Hinc est, quòd vir obediens loquetur victorias; quia voluntas,quæ se inclinat naturaliter ad prospera, per coactionem obedientiæ,vt curuetur etiam in aduersis, necesse est.

QVOD

QVOD OBEDIENTIA DEBET esse vniuersalis. Cap. XIII.

NEc semel tantum debet quisquè, quòd iubetur, facere; sed semper in omnibus obedire. Sed dicunt in corde suo desides, & rebelles, videmus, quòd hi, qui ad obedientiam sunt difficiles, ab omnibus sunt liberi, & ab officijs sunt securi. Ipsis enim vbiq; defertur, & parcitur; cum alij, qui se ad omnia paratos exhibent, nunc officijs, nunc laboribus incessabiliter onerantur. Quis igitur posset, inquiunt, omnia, quæ iubentur custodire? Sanè si oculum cordis aperimus, apertè considerare possumus, quòd illis pro eo, quòd parcitur, condolendum est, & istis, quòd eis non parcitur, congauden dum est. Quod enim interdum parcitur rebellibus, suo vitio deputent, non virtuti. Fit namq; istud, ne peior scissura fiat; ne concutiatur calamus conquassatus. Sic Deus non præcipit dare libellum repudij; sed permisit. Exultent autem iusti, qui oneribus prægrauantur; quia dum multiplicantur super eos onera, multiplicatur & materia meritorum, & per consequens gaudium præmiorum. Otium insuper eis tollitur, peccatorum pœna minuitur, tentationis occasio remouetur. Sciendum autem, quòd licet omnes homines obedientia stringantur aliquali; hic tamen propter votum regulares sunt amplius obligati. Nam patrifamilias obediendum est in bona suæ domus ordinatione, regibus in Reipublicæ gubernatione, plebanis diuinorum præceptorum expositione, & sacramentorum administra tione, prælatis ordinum in disciplinæ obseruatione, summo prælato Deo in declinatione vitiorum,

&

&custodia mandatorum. Vos igitur fratres ad obedientiam specialiter ligastis; nec quicquam excepistis. Exemplum psalmistæ sequimini dicentis: Ad omnia mandata tua dirigebar. A memoria quoq; vestra non decidat, quòd qui in vno præcepto seniorum offendit, præcedentes obseruantias omnes perdit.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse perseuerans.* Cap. XIV.

VEstra deniq; obedientia sit perseuerans. Cum enim professionem facitis, vsq; ad mortem vos obedituros in posterum obligatis. Quia igitur exitus, & non principium acta probat, fælici iocunditate perpetuò coronandus vsq; in finem obedientiam non relinquens. Cui igitur placet, vt sibi veritas promissa soluat, ipse quoquè, quod promisit, finaliter non omittat. Qui enim secundum Christi sententiam perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit certissimè.

¶DE ABDICATIONE PROprietatis. Cap. XV.

AD aliam obseruationem regularem manum mittamus, vt qualiter sine proprio viuere debeamus, doceamur. Igitur ex primitiuæ Ecclesiæ perfectione discere poteritis: quòd habere cuncta communia debeatis. Creaturæ id nobis indicant in communicando bonum, quod habent, & inuicem sese donant. Mutuo quoq; sibi seruiunt membra corporis, communitatem rerum indicantia per hoc nobis.

¶QVAE-

¶ QVAEDAM MOVENTIA *Ad abdicationem proprietatis.* Cap. XVI.

ABdicationem rerum Christus nos de suo exemplo docuit. Beatus Dominicus nobis moriens hoc legauit. Scriptura quoq; sacra idem figuris multiplicibus demonstrauit. Nam crucifigendus Christus vestibus suis spoliatur: per quod nobis, quàm nudos rerum omnium proprietate nos esse conueniat, declaratur. Ipse quoq; non habuit, sicut asserunt, vbi caput reclinaret. Sanctus etiam Dominicus legauit nobis migrans ad Deum humilitatem, charitatem, & voluntariam paupertatem. Idipsum exemplo suo tradidit idem pater, qui pauper erat pecunia, sed diues vita pura. Deniq; legitur, quòd mulieris amictæ Sole pedibus Luna supponitur, per quod esse calcanda nobis omnia mutabilia demonstratur.

¶ QVOD IPSA MVLTIPLICITER *vitiatur.* Cap. XVII.

SEd heu sunt aliqua, quæ bonum paupertatis vitiant, nunc possidendi desiderijs, nunc verbis inordinatè prolatis, nunc etiam factis in virtutis huius præiudicium demonstratis. Nonnulli sunt etiam, qui ad ea, quæ profitendo contempserant, appetitibus accensi anhelant, obliti quòd apud ponderatorem spirituum ipsa peruersa voluntas, priusquàm ad actum procedat, condemnetur. Econtra quidam patrum, quia rapere cucumerem concupiuit, in Sole acriter se afflixit: vt vexatio talis intel-

lectum sibi tribueret, ac si malum in se desiderium puniret. Hi vero, qui diuitias, quas foris habere non poterant, nunc affectant, si vero Christi discipuli essent, per angustam portam, quæ ducit ad vitam, exonerati ab omni impedimento intrare solicitè laborarent. Inuenimus etiam interdum quosdam in quibusdam rebus adeo delectari, vt nec ad concedendum ea fratri petenti velint aliquatenus inclinari. Alij quaternos, vel res alias innituntur à fratrum conspectu abscondere, ne possint petentibus non negare, quibus contemnenda essent illa transitoria, & fraternæ charitati omnia postponenda. Pudet autem dicere, quòd non nunquam vilissimis rebus sic accenduntur: vt siquis vel digito ex his quicquam attrectare præsumpserit, tam indignatione cordis contra ipsum, quàm verborum insolentia moueantur. Inueniuntur & alij, qui sic dicunt: Nisi mihi detur hoc, vel illud habendi, vel recipiendi licentia, nequaquam domum de cætero in talibus promouebo. Sunt & alij, qui tales se exhibent, vt prælatus ex his, quæ habent, auferre non audeat, vel vt ad tempus concedant, iniungere non præsumat. Et si abstulerit quicquam taliũ; turbationes in domo concitant, & tumultus. Sed quia per talem indignationem in prædictis rebus aliquale ius sibi vendicant, proprietarios quodammodo se demonstrant. Pro his nequaquam turbationem sibi assumerent; nisi res illas, pro quibus mouentur, ad se pertinere aliqualiter iudicarent. Sunt & nonnulli, qui denarios sine licentia nec accipiunt, nec expendunt; & tamen quia licentiam sibi denegari nulla ratione volunt, apud Deum excusabiles non existunt. Alij dum dare, vel accipere quoq; desiderant; insidiosè prælati sui absentiam;

ex-

expectant, vt a minore prælato licentiam obtinere valeant, quam negandam a maiore credunt probabiliter, aut formidant. Isti quidem apud homines forinsecus se excusare poterũt, sed apud Deum, cui omne cor patet, & omnis uoluntas loquitur, perfectionis semitam derelinquunt. Quidam etiam commestibilia, uel potabilia sibi missa, uel soli contentantur habere, uel illis, quibus placet, tantummodo distribuere, nec fratres alios secundum dispensationem eorum, quorum interest, participes uolunt esse. Sunt & alij, quibus auctoritas est tradita: qui monasterij res indignis conferunt, aut incautè perire sinunt, aut superfluè res expendunt, qui nonnunquam circa curam propriam reperiuntur satis prodigi; sed quo ad alios satis auari: hi si certè aduererent, quòd eleemosynæ sunt pauperũ, quibus uiuunt, eas cum magna timoris reuerentia, & prouidentia æqualiter dispensarent.

¶ QVALITER DEBENT ESSE *amatores paupertatis.* Cap. XVIII.

VEri autem amatores paupertatis sine licentia nil accipiant, nec dent, vel habeant, neq; mutuent, neq; furentur: Quamuis enim nobis necessaria habere liceat in cõi; nullus tamen quicquàm habeat in speciali. Ecce pater noster Augustinus tantæ paupertatis extitit, quòd testamentum nec moriens fecit vllum. Et sicut proprium non licet habere claustrali; sic & operari studeat in communi. Sciendum est autem, quòd religiosis postponenda sunt quædam actu pariter, & affectu, vt proprietas rerum, qua se priuauerunt; quædam affectu, sed non actu, vt interdum est per actiuam vitam dispensa-

ſpenſatio temporalium: quædam actu, ſed non affectu ſicut pro bono obedientiæ quandoquè intermittitur contemplatio ſupernorum; Sed heu videmus multos bonum proprietatis appetere; nolunt tamen ipſam cum defectu, ſeu penuria ſuſtinere. Apud omnipotentem vero Deum tunc paupertas pretioſa redditur, cum eam voluntas deuota cum difficultatis moleſtia comitatur. Sanè ad retinendum nuditatis virtutem ita voſmetipſos ab omni proprietate reddatis extraneos, vt tanquam peregrinos,& nihil habentes pijs monaſterij largitionibus vos noueritis veſtiendos, deinceps & alendos. Ex præmiſſis igitur coligite, vt poſſidendorum in vita pręſenti nec quicquam inordinatè concupiſcatis, nec inhoneſtè acquiratis, nec ſine licentia quic quam recipiatis, vel detis, nec præter voluntatem prælati aliquid teneatis, nec licentiam extorqueatis, nec contra fraternam charitatem quicquam teneatis, nec inutiliter expendatis.

¶ *DE MVLTIPLICI NOCVMENTO proprietatis. Cap. XIX.*

OStendunt proprietarij ſe vacuos Dei gratia eſſe, qui contra profeſſionem ſuam poſſidere ſatagunt aliena. Mala eſt compenſatio, quæ burſam ditat, animam Deo priuat: quantum ſibi religioſus archam onerat rerum proprietate, tantum ſibi grauat conſcientiam puritatis egeſtate. In dialogorum libro legimus, quendam religioſum paucos denarios abſcondiſſe, cuius ſepultura extra cymiterium quidem facta maledictionem pro bene dictione meruit ſic habere. Pecunia tua tecum ſit in perditione poſitis denarijs apud ipſum. Tales ſi

dece-

decedunt impœnitentes peiores sunt inferno: qui moriente Christo restituit aliena. Isti pro re transitoria pretiosum obligant, quia pro talibus animã suam damnant, & se gaudijs cœli priuant. Vnde frater, qui se, & sua Christum secuturus reliquit, de his se vitiosè postmodum intromittit. Iste talis insipientem se ostendit, qui molam asinariam de collo amotam resumit: & in spinas, quas euaserat, se ponit, ac luto, quo subtractus fuerat, se submergit. Iste velut canis ad vomitum reuertitur, & retro aspiciens mittendo manum ad aratrum perficit curuum saltum. Talis namq; si vxorem Loth in statuam salis conuersam attenderet, ad ea respicere, quæ reliquit, minimè festinaret. Minus est sapiens, qui diuitias asino congregat, sed de propria inopia nihil curat: Huic similis est, qui contra professionem suã res sibi colligit; sed per defectum spiritualium fame perijt. Per hoc quoq; quòd sua pretiosiora seipso æstimat, gradum, & ordinem diligendorum aut negligit, aut ignorat. Cum iste sit mundo mortuus, fame mori formidat. Cum de compedibus sit solutus, iteratò se illaqueat. Cum sit in naui, aquam haurit, vt se mergat, cum sit in horto sal spargit, ne fructus sibi gratiæ crescat. Benè talis dici potest ydololatra, quia fiduciam habet in pecunia, quæ in illo solum, qui iuuare potest, est habenda. O quam iniustè res hic ponderat, qui postponere pro paucis denarijs Christum putat. Immo talis interdum flagitium Iudæ superat, quia his non nunquàm vno solido se damnat. Ille autem venditurus Dominum triginta argenteos eum æstimabat. Naturæ hic ordinem peruertit, quia terram super omnia diligit, quam inter elementa rerum Creator infimam ordinauit. Tu itaq; frater si currere ad cœlum vis ex-

pedite, satage, vt nequaquàm prementes sarcinas amplectaris.

¶ DE VTILITATE PAVPERTATIS. Cap. XX.

SVfficiat autem vobis, fratres carissimi, paupertas, & abhominetur anima nostra transitorias substantias; quia Christo vobiscum manente diuites nimis eritis, nihil temporalium habentes. Et sine illo pauperes eritis, & egeni, cunctas etiam diuitias mundi obtinentes. Ille autem sit vester thesaurus, qui solus animæ desideria replere potest, & sine illo est omnis creatura vacua. Quare si propter paupertatem esuritis, & sititis, si nudi estis, si sustinetis incommoda; ille solus vobis sufficiat, qui dulcedinis, suæ magnificentia, omnia mundi commoda propter se dimissa incomparabiliter recompensat. Attendite fratres mei, quia sicut securum iter pauper transit per latrones; sic & monachus nihil habens cum decedit, diaboli securus transit laqueos, & eua dit. Elementa leuia sursum vadunt, sic & fratres, qui se perfectè omnibus nudant, liberè cœlos petunt. Exemplũ enim est horum pauper Lazarus, qui fuit tandem ab Angelo in sinu Abrahæ deportatus.

¶ DE CASTITATE. Cap. XXI.

AMplectenda est post hęc velut vnum bonum de religionis principalibus ipsa castitas, quæ diuinæ visioni nos aptat, quæ naturam superat, & angelicis spiritibus nos conformat. Hæc est enim inquam, quæ fidelem animam Christi sponsam effi-

cit,

cit, quæ sequentes agnum canticum nouũ instruit, & Deo proximum esse facit. Talibus inhæreatis nuptijs, vbi thalamus est cordis munditia. O quam regales sunt illæ nuptiæ, vbi anima Christo per amorem iungitur, capiti nostro corona ponitur, & dextra illius nos in primo amplexatur.

¶ *SIMILITVDINES QVAEDAM de castitate.* Cap. XXII.

CAstitas vestimentum est nuptiale, quo decorabimur discumbentes in conuiuio summi regis. Hoc byssino vestimento qui caruerit, de nuptijs æternis confusibiliter expelletur. videte, quomodo confusi sunt valde serui Dauid, quorum videlicet vestes vsq; ad nates tondebantur, quia confusi nimis erunt apud altissimum, qui tegumento nobilis continentiæ nunc spoliantur. Omni laude dignum est in carne pręter carnem viuere, & inter spinas esse, sed spinarum aculeos non sentire. Salamandræ tales sunt similes, quæ in igne non comburitur, & pisci, qui circundatus aqua non submergitur; atq; grano, quod non inter zizania suffocatur. Isti mira faciunt in hoc mundo; Maius enim miraculum est de carne propria fomitem extirpare libidinis, quàm eijcere dæmonia; vel febres de corporibus alienis.

¶ *DE TRIBVS MALIS Incontinentiæ.* Cap. XXIII.

TRibus modis incontinentes errant; dum vel delectatione, vel cogitatione, vel consensu circa idem vitium elaborant; huius figuram nobis sa-

cra scriptura euidenter innuit: cum in primorum parentum peccatum serpentem, & mulierem, atq; virum litteraliter introducit. Sit itaq; cor vestrum per castimoniam thronus eburneus; sit lectus floridus; sit fons clarus; sit vtiq; hortus conclusus, amena paradisus; sit archa extrinsecus, & intrinsecus deaurata; & virtutum delectabilis apotheca.

¶ DE COGITATIONE MALA. Cap. XXIV.

PRimo ergo super corda vestra, fratres mei carissimi, Christum sicut signaculum ponere satagite; & ne vagentur ad inania prohibente. Cor etenim ceræ simile dicitur, quæ per impressionē sigillo quolibet figuratur. Quare pulchris imaginibus mentes vestras imprimite, ac sic eas in æterna gloria decorate. Studeamus etiam pigmenta bonarum cogitationum in ignem desideriorum mittere, quo valeamus summi amoris incenso in conspectu altissimi redolere. Desiderium enim nostrum ignis est; & secundum materiam, quam imponimus, vel fætoris, vel boni odoris fragrantiam excitat. Cor quoq; nostrum molæ continuò currenti comparatur, qua vel lolium, vel triticum comminuitur secundum arbitrium imponentis. Faciamus igitur; ut Salomon, qui auream vrnam supra templū posuit ad innuendum, quòd quisq; talis esse debet, qui ad resistendum volatilibus cogitationibus se præmunit. Sciat uestra fraternitas, ꝙ cogitando quis peruersa, raptorem in thesaurum suum intromittit, semen iactando diabolum emittit, sagittas diaboli absq; clypei oppositione recipit incuruando se Sathanæ, Christum de solio deijcit: porcos in hortum suum deua-

standum

ſtandum introducit: lutum in fontem conſcientiæ ſuæ mittit: flores relinquens ad ſtercora ſe cōuertit.

DE DELECTATIONE. Cap. XXV.

QVaſi proles matrem, ſic delectatio malum ſequitur cogitatum. Quiſquis ergo voluerit vitare conſequens, malum præcaueat antecedens, ſciens quòd, qui cogitationibus carnalibus mentem dederit, à ſupernis ſe conſolationibus elongabit. Abſit enim, ut diuina conſolatio infundi debeat uaſi inquinato. Nam cor immundum ſedes eſt Sathanæ, cui non decet Chriſtum per gratiam conſedere. O quàm indigna commutatio incommutabile bonum ſpernere, & rebus mutabilibus adhærere, fontem dulcedinis relinquere, & turbato riuulo ſe replere. Igitur ſi de peccatis interdum uos cogitare contingat; non hoc ex delectatione; ſed amara compunctione fiat, ſicut pater multarum gentium Abraham ciuitates à longe conſpexit ſubuerſas, & Hieremias ciuitatis ſuæ incendium dolens planxit.

DE CONSENSV. Cap. XXVI.

CÆterum ſi contingat, ut illicita cogitatio uos interdum mordeat, ſummopere cauendum eſt, quòd uſq; ad conſenſum delectatio non decurrat. Cum enim diabolus inclinare uos nititur ad peccatum, ad ſuum incuruari tranſitum uos hortatur. Sed mendax eſt, & pater mendacij. Ideo minimè peruerſus tranſibit, quin potius, ſi in conſenſu ueſtro aduenerit, pedem figat. Conſiderandum tamen

men est duplicem esse consensum, qui nos maculat, dum uel malum facere decernimus, uel dum nos in opus per delectationem motuum consentimus. Quando enim delectatio cogitationis usq; ad uoluntatem delectandi protrahitur, tunc morosa, & rea criminis, etiam absq; perpetratione operis iudicatur. Et si taliter delectantes apud omnipotentem rei sunt, uideant, quo reatu constringentur, qui cogitationes præuenientes ad illicita se compellunt.

¶ QVALES DEBENT ESSE VERI *continentes*. Cap. XXVII.

STudeamus igitur fratres corporis habere continentiam, atq; mentis, quæ nobis per cinctionem lumborum, atq; mamillarum cum zona aurea declaratur. Si uero tentatio carnis, uel dæmonis ad illicita uos incitat, mentem tamen stantem fortiter hæc non frangat. Sed multum interest habere uirtutes politicas, uel purgatorias, aut purgati animi, quia tantum sunt extremæ prioribus meliores, quanto iam post triumphum quietem sinceræ possident puritatis, Quamuis enim omni laude plenum sit carnalibus desiderijs resistere, multo tamen laudabilius est tentationum incitamenta non sentire. Nam dum obtinet in bellorum conflictibus quis triumphum, tamen uulnerum interdum ictus recipit, ac plagarum. Motum etiam quem cum labore pugnæ, quis interimit; quando se pacem habere sperauerit, tunc insurgit. Nequaquam enim ab hoste dimicans securus esse poterit, quamdiu contra eum dimicans uictus non fuerit. Securior Dauid erat postquàm à prælijs subiectis hostib⁹ quieuerat, quã cum bellorum discriminibus subiacebat. Status

ille

ille tranquillus in archa Noæ designatur, in qua cuncta quietantur animalia, & pacantur. Ad pacem hanc laudabilem tunc uenimus, quando contra uitia insurgentia, non quasi ex necessitate pugnare compellimur, sed ea potius, cum se prius oculo rationis obtulerint, velut colubrum horrore nimio detestamur.

¶ DE CIRCVNSTANTIIS LVXVRIAE. Cap. XXVIII.

NOn solum opus luxuriæ nepharium; sed ad illud incitantes circunstantiæ sunt vitandæ: quales sunt incautus visus, tactus, osculum, & amplexus, frequens eloquium, risus.

¶ DE VISV INCAVTO. Cap. XXIX.

ETenim quia mors per fenestras ingreditur, necesse est, vt visus ipse cum magna diligentia obseruetur, ne dum aspectus incautè exteriora inclinantes aspicimus, diuitias intrinsecas amittamus. Certè si Dauid visum ab incauto intuitu restrinxisset, in tantæ tentationis mala minimè incidisset. Pudicitiam quoq; Dina perdidit, quia ad videndum mulieres regionis occurrens visus in sui se custodiam non conclusit. Ad tegendum visum nostrum exemplum nobis Saluator tradidit, qui nec proprios velari in irrisione oculos recusauit. Quo idcirco scandalizantem oculum secundum Dei consilium eruamus, vt visum videlicet, ne vanitates hauriat, auertere studeamus.

¶DE TACTV INCAVTO. Cap. XXX.

CAuendi sunt prӕterea contactus non solum lasciuiarum; sed bonarum etiam fœminarum, quamuis enim bona sit terra: bona quoq; sit pluuia: tamen ex earum commixtione lutum efficitur. Eodem modo licet bona sit manus viri, & bona manus fœminӕ ex contactu tamen illarum nonnumquàm lutosa cogitatio, vel affectio generatur. Si picem etenim quis tetigerit, manum vtiq; sordidabit. Quis autem stultus credit se manum in ignem mittere, & incendium non sentire? Vnde quidam sanctus, quando per aquam matrem propriã transportauit, manum pallio, ne illam tangeret, inuoluebat.

¶DE AMPLEXIBVS, & osculis. Cap. XXXI.

SI ergo secundum Apostoli dictum, bonum est mulierem non tangere, nequaquam illam expedit osculari. Concupiscentia enim quosdam tales sic falsè decipit, & excӕcat, vt dicant talia licere, cum eundem Apostolum constet osculum mundus indulsisse. O quàm miserabiliter perijt iudicium rationis: cum affectus ad aliquod faciendum incipit dominari. Firmat enim sibi mens captiua conscientiam qualemcumq;, dum tamen perficiat, quod affectat. Ipsa vero conscientia post facti perpetrationem amaris stimulis mentem pungit, quӕ ad malam partem deuians veritatis semitas derelinquit. Amplexus quoq; mortales non desiderant, qui ad ӕternas nuptias se parant. Ornatos namq; lampadibus

bus munditiæ, & oleo læticiæ decet esse, qui superni sponsi amplexibus cupiunt interesse.

¶ DE REMEDIIS LVXVRIAE. Cap. XXXII.

Remedia sanè luxuriæ sunt familiaritates suspectas deuitare, sibi non nimis confidere, occasiones tentationum fugere, sensus exteriores claudere, cogitationes malas restringere, carnem domare, motibus insurgentibus resistere, bonis se semper exercitijs occupare. Quem enim antiquus hostis vacantem viderit, hunc suis negocijs occupabit. Sciendum deniq;, quòd est nobis contra alia vitia pugnandum, sed incontinentiæ malum potissimè fugiendum. Quoniam sicut infirmus per potum frigidæ aquæ ardorem febrium non minuit, sed accendit, sic remedia concupiscentiæ quærens in his miserijs, desiderium nec satiat, nec extinguit.

¶ DE RESISTENTIBVS CONTRA luxuriam. Cap. XXXIII.

Omni custodia necessarium est cor custodiri: quia constat illud multipliciter impugnari. In resistendo quoquè necesse nobis est, vt ibi simus in nostra custodia cautiores: vbi pugnas experimur hostium fortiores. Nam & diabolus ibi ponit frequentius tentationum laqueos, vbi magis sentit nos incautos. Et ibi studet fortius nos debellare, vbi nouit nos amplius ægrotare. Pax, & concordia cunctis est laudabilis, nisi contra vitia pugnaturo: quod optimè innuitur, vbi turris Dauid ædificata cum propugnaculis decorata fuisse mille clipeis, omniq;
arma-

armatura fortium memoratur. Vnde & antiquo po pulo propter exercitium præliandi Iebuseus dimittitur, & Machabæis in sabbatho pugnandi licentia tribuitur: vt, quàm gratum Deo sit bellum contra vitia, declaretur. Fratrem illum diligenter recogitate, quem vidit senex coram se per diuersarum specierum formatas imagines impugnari, quas, quia per negligentiam non repulit, cordis sui pulchritudinem in conspectu Dei omnia cernentis maculauit. Sed econtrario benè sibi frater ille tentatus consuluit, qui vt magis obliuisceretur talium, mulierem sibi luteam figurauit. Ad innuendum custodiam cordis nostri Cherubin flammeo gladio ad viam ponitur Paradisi. Studeamus autem maximè caput serpentis conterrere, hoc est tentationum principijs insistere; vt sic hostem, dum est debilis, opprimamus: vt nequitiam in semine destruamas, atq; ad petram, id est Christum nostros paruulos allidamus vt si aduersarius noster sępius tentationibus examinet, ipsa frequentia tædio non afficiat, ne simus sicut lapides, quos stillæ cadentes non violentia, sed frequentia tandem cauant. Liquet hoc in patre quodam, qui annis viginti tentatus fortis athleta Christi perstit; sed postmodum vnius noctis spatio victus cessit.

¶ DE HVMILITATE. Cap. XXXIV.

MAtrem virtutum humilitatem fratres carissimi libenter amplectamur, quam & Christus verbis docuit, & exemplo. Nihilominus demonstrauit, qui se mitem, & humilem corde dixit. Scitis de quodam apud antiquos patres recipiendo, ad ossa mor-

sa mortuorum misso, vt illis exhiberet ignominiam, & honorem; quatenus sicut hæc ad vtrumquè insensibilia cernerent; sic & ipse laudes, vel vituperia non curaret.

¶ *DE HIS PER QVAE HVMILITAS habetur. Cap. XXXV.*

AD perfectam humilitatem istis gradibus venietis; si videlicet defectus vestros cum dolore, ac emendationis proposito recolatis, si propriam excellentiam ex corde fugiatis: si contempti non contemnatis: si vos vere mortuos mundo æstimetis: si nulli, nisi soli Deo placere appetatis, nec vlli displicere, nisi soli Domino Deo timeatis: si humana vobis præsentia nihil adijciat honestatis, aut minuat solitudo: si vos inutiles non superficie verborum pronuncietis; sed veraciter reputetis: si desideretis viles videri: si omne, quod est contra communem cursum ordinis, quod vos potest reddere notabiles, declinetis: si singularem sensum relinquatis: si vos ipsos in vestris conscientijs accusetis, & alios excusetis.

¶ *DE SIGNIS HVMILITATIS. Cap. XXXVI.*

SIgna sunt humilitatis gratiam hominum negligere, sententijs aliorum acquiescere, correctiones libenter audire, caput inclinare, vestes notabiles non ferre: tortuosum incessum vitare: maiorũ præcepta sine discussione perficere: æqualibus ad obsequia paratum esse, minores non contemnere, simplici gradientes via nunquàm duplicatum, aut fi-

ctionis

ctionis vestigium prætendere, in litibus nolle victoriam obtinere.

DE VTILITATE HVMILITATIS. Cap. XXXVII.

VT humilitatis fructum noueritis, agnoscite, quia cinis est virtutum carbonem in feruore conseruans, fundamentum spirituale, ædificium ne cadat sustentans, & scala ad cœlestia nos subleuans. Ipsa enim humilitas virtutes cæteras conseruat: capiti nostro nos assimilat, actiones pulchritudine sua ornat. Hæc est, quæ Deo est amabilis, in seipsa laudabilis, proximis exemplaris. Humilitas certè est virtus, quæ obtinet absentia, stabilit præsentia, recuperat iam amissa.

QVOMODO QVIS HVMILIS debet apparere. Cap. XXXVIII.

SI quis igitur humilis esse perfectè nititur, uelut surdum, mutum, cœcum, immo quasi stultum exhibere ex intimis sese conetur: ut uidelicet nihil audire, nihil loqui, uel uidere cupiat, quod ipsum à proposito suo protrahat, & à bono propter derisionem aliquatenus non recedat. Humilitatem quã perfectè quisq; teneat sine fictione, ut sicut uel illam exhibet forinsecus in opere, sic deferat eam in corde. Non igitur sitis sicut illi, qui humilitatem diligunt, sed contemni nolunt, quia tales, si humilitatem noscerent, nequaquàm illam in contemptu propriæ excellentiæ consistere dubitarent. In uestimentis seruetis tale medium, ut nec pretiositate sint notabilia, nec uilitate nimia deturpata. Superbia nonnumquã de suo interitu conualescit. Dum enim quis abijcere sese nititur, de hoc ipse multotiẽs inaniter

niter gloriatur. Eodē modo cum pro Christo quis ieiunauerit, sæpè vanagloria per hoc surgit. Vnde cum quidam frater quæreret, cur magis in congregatione, quàm in solitudine ieiunare posset, responsum est ei, quia digitus eum in monasterio pasceret, sed in solitudine nullus ieiunij testis esset.

¶DE NOCVMENTIS SVPERBIAE. Cap. XXXIX.

NOcumentum superbiæ in hoc perpendatur, ꝙ duo sunt in operibus bonis, gloria utiq;, & utilitas, quorum primum sibi Deus seruauit, sed reliquum nobis dedit. Vnde si Dei partem nobis retinere contenderimus, absq; dubio partem aliam amittemus. Sicut enim ventus puluerem proijcit; sic uanitas uirtutes dissipat, & dispergit. Hoc enim certissimè sciendum est, ꝙ nunquàm obedientiæ bonum, nec patientiæ uirtus, nec perfectionis puritas obtinebitur, si humilitatis sinceritas amittatur.

¶DE CONSERVATIONE *humilitatis*. Cap. XL.

SI igitur humilitatem diligitis, per hæc quæ conscripsimus, illam conseruetis, si uidelicet in uobis pensaueritis facilitatem cadendi, difficultatem resurgendi: si cognitionem habere studueritis propriæ fragilitatis, & considerationem fratris alterius melioris, si sæpè cogitaueritis mortem imminentē, si nihilominus Dn̄m, quæ agitis, attenditis intuentem. Si nihilominus ipsum Dn̄m usq; ad mortē turpissimam humiliatū pensaueritis, si gloriā, & honorem, qui sequuntur ignominiam, ponderaueritis.

¶DE

¶DE PATIENTIA. Cap. XLI.

DEniq; fratres mei virtutum clypeum, patientiã apprehendite, quæ in sanctis Dei mirabilia operatur. Facit enim ipsa patientia vincere puellam fragilem totum mundum immo sine pugna vincit aduersarium, & amaritudinibus mundi pascitur, & contrarijs delectatur. Discipuli certè se dignos habitos iudicabant, quia pro Christi nomine contumelias sustinebant. Si benè consideramus, non sunt condignæ passiones huius temporis, quas sustinemus, ad magnitudinem Christi passionum, nostrorumq́, delictorum, & infernalium tormentorum, atq; cœlestium præmiorum. Proinde lætati sunt patres nostri pro diebus, quibus humiliauit eos Deus, & annis quibus viderunt mala: sicut apertè nobis pater noster Dominicus ostendit, qui loca insidiarum transiens incessit alacriter, & cantauit. Idem quoq; pater fuit Carcassione libentius, quàm Tholosæ, quia cæpit ibi molestias, hic honores. Exemplum patientiæ nobis exhibuit, qui dicebat, nonne dissimulaui? nonne silui? nonne quieui? Dissimulauit quidem foris per opera: ne impatientiæ signum ostenderet. Tacuit autem verbis inordinatis, ne vel ore dura verba proferret. Quieuit in corde, vel ne seipsum intrinsecus turbaret.

¶DE VTILITATE PATIENTIAE. Cap. XLII.

PAtientia est adamas, quo mens incommodis non frangitur: medicina, per quam ab omni læsione

ne

ne curatur, & clypeus, quo, ne lædi valeat, commu nitur. Ab alio certè lædi non poterimus: nisi prius contra nosmetipsos intrinsecus dimicemus. Tribu lationis fructum ille nouit, qui pretium iniuriantibus erogauit; hunc fructum sacra scriptura satis innuit: vbi tribus pueris ignis in nullo nocuit, sed vin culatos soluit. Idem ostendit artificium. Nam lapis ad hoc tunditur, aut sculpitur, vt in solemni loco postmodum collocetur. Sic & nos in mundo premimur, vt in templo cœlestis patriæ, vbi nullus sonat malleus, collocemur. Nam gaudium tristitia præcedit, qua vel pro purgatione culpæ, vel perfectione gratiæ, vel augmento glorię nunc ferimur, ò labor, ò dolor, ò beatæ lachrymæ, quas ab afflictorum oculis manus omnipotentis absterget. Cœlorum regnum eorum dicitur, qui propter iustitiā persecutionem patiuntur. Cum ergo in persecutio ne duo sint, culpa videlicet, & pœna, meliorem par tem habet patiens, cum sit culpa lædentis, & tantummodo pœna sustinentis. Puritatem suæ dilectionis in nobis omnipotens Deus ex hoc probat, quod eos, quos amat, arguit, & castigat. Hinc est, quòd in signum clementiæ ab Assuero rege contra Hester aurea virga exstenditur, qua nos esse consolandos virga Dominicæ correctionis figuratur. Si suis dilectoribus temporaliter benefaceret, plures sibi nō pro se, sed pro donis potius adhærerent. Fuerunt, qui dextera vtebantur, similiter, & sinistra, quibus quid aliud dixerim, nisi quòd sicut ad meritum vitæ conuertebantur per prospera, sic & per aduersa, immo vt verius talibus dicam, nihil aduersum esse poterit, pro quibus aduersitas ipsa militans semper cumulat meritum, & tandem ducit in gaudium. Patet ergo, quod homo patiens de felle fauum mellis elicit,

cit, malum in bonum conuertit, amarum quasi lac fugit, mærorem in fœlicitatis æternæ gaudium mu tat usq; ad tempus enim expectabit patiens, ut postea iocunditatis redditio subsequatur. Certè peccantes ad refrigerium uenire non poterimus, nisi hic per aquam tribulationis, uel tandem per ignem purgatorij transeamus. Facilior est autem aquæ transitus, quàm ignis. Si aduersitatum utilitatem sciremus considerare, uix in centum annis Domino possemus pro infirmitatis unius beneficio responde re. Vnde sapienter ille bonus frater doluit plorans, quòd eum Dominus quinto Anno per infirmitatis molestiam non uisitauit.

¶ *QVALIS ESSE DEBET VERA Patientia.* *Cap. XLIII.*

VElimus igitur bona agere, & mala pati, Et si cordis tranquilitatem cupimus habere, debemus, non quòd nobis fit, sed quòd alijs irrogamus, ponderare, ferre libentius iniurias, quàm inferre, flagella Dei sine murmuratione sustinere, ac iniurias proximi sine rancoris odio tolerare. Exem plum nobis sumimus à Dauid, qui quando cytharam tangendo tetigit, in Saule malum spiritum mitigauit. Si pœnam ex culpa meremur, doleamus. Si autem innocenter patimur, gaudeamus, quia iocundum est cum Christo sustinere molestias innocenter, quàm cum latrone pati iustè, multoq; maio ris gloriæ pro laude diuina, quàm pro meritis mala ferre. Sunt igitur agendæ gratiæ Deo pro prosperis, & pro aduersis, sicut non solum cantat diebus, sed & noctibus Philomena. Sine querela tam actiuè, quàm passiuè vos seruetis fratres charissimi,

vt nec

vt nec querelas moueatis de alijs, nec de uobis cuiquàm tribuatis materiam querelandi. De nullo, nisi quod pro Christo militatis, gaudeatis, nec de aliquo doleatis, nisi quòd à conditoris gratia elongatis. Nam impatientia contra peccatum tantummodo est indulta. Hæc enim dilectissimi thronus Christi, & victoria est, vt cedant lædenti, & indulgeant prosequenti. Sitis igitur fratres velut aromata, quę trita magis fragrant: sicut aurum, quod fornax non consumit, sed examinat, sicut granum, quod à palea flagellum separat, sicut nauis, quam ventus non impedit, sed ad littus agitat, sicut gemma, quam sculptura non destruit, sed decorat. Ad perfectam igitur patientiam venire cupientes his gradibus vtamur, vt videlicet malum pro malo nunquàm reddamus, bono non resistamus: mala toleremus, iniuriantem placemus, bonum pro malo rependamus. Gaudenter iniurias suscipiamus, ad plus sustinendum parati simus in tribulatione, Deo gratias referamus aduersitates pro Domino affectemus. Maximè vero valet ad sustinendum conuitia, si ad responsionem talionis sitis non faciles, sed immobiles velut muti, & quasi qui hoc non audierint, vel aduerterint, sicut surdi.

¶DE MALIS IMPATIENTIAE. Cap. XLIV.

MVlta mala impatientia operatur. Rationis etenim oculum cæcat, sancti Spiritus donum conturbat, ac pacis dulcedine mentem priuat. Hæc diabolo comparatur, quia sicut ille ignem vomit, sic importunus homo impatientiæ verba fundit. Ira enim febribus similis est, quia non solum ani-

mus, sed & corpus per eam inordinatis motibus cõmouetur. Immo dico iram febribus peiorem, quia cum per febres homo vexetur, semel vel bis per irã multotiens vno die agitatur. Cum autem tribulatio sit quædam rasura, talis quisq; quando per hunc mundum raditur, quietus sedeat; ne si sub rasorio insolenter se moueat, peius malum per impatientiã incurrat. Cum detrahenti se quis vindicauerit, plus amittit, quia tribuit vestem innocentiæ tollenti pallium bonæ famæ. Siquis igitur à Deo vindictam poscit, Christum Deum quodammodo vltorem, & iudicem sibi facit. Quid de ira dicam? Per iram cor accenditur, siue palpitat, os in clamorem format, sensus, quid loquatur, ignorat, cæcantur oculi, non cognoscuntur moti, facies ignescit, lingua impeditur, cor tremit.

¶QVOD IN QVIBVSDAM *patientia deformatur. Cap. XLV.*

SVnt autem quidam, qui patientiam, non ex proprijs, sed ex virtutibus concipiunt alienis, qui volunt tunc solummodo esse patientes, cum non fuerint ab alijs irritati. Sunt & alij, qui foris iniurias dissimulant, qui rancorem interius tamen seruant. Horum patientia est sicut sotularis non vnctus, qui ab exteriori quidem læsione pedem defendit, sed intrinsecus pedem rumpit. Isti sunt lupis similes, qui plagas in pelle foris benè sustinent, & vulnera, sed corruptionis concipiunt faciliter in interiorib. detrimenta. Sunt item alij, qui proprias iniurias studiosè vindicant, sed iniurias Dei prosequi minus curant, non aduertentes aliam per zelum, aliam per vitium iram esse, prima contra iniuriam Dei; secunda

da contra iniuriam propriam commouetur. Et illa est gratiæ, ista culpę, illa pręmium, ista importat pœnam. Sed cauendum est valde, ne tantum animus per iram turbetur, vt quod vitio furoris agitur, fieri per zelum rectitudinis æstimetur. Interdum enim vitia virtutibus se palliant, & actus, qui possunt fieri meritoriè, reddunt noxios, ac deprauant. Sic nõnumquam in correctione fraterna, ira charitatem excæcat, cum potius è contrario charitas iram debeat excæcare. Sunt & alij, qui personis, & non vitijs irascuntur. Nos autem si charitatis ordinem inspicimus, hoc videmus, quòd est diligenda natura, quam Deus condidit, & detestanda sunt crimina, quæ quis ex instinctu proprio, vel certè diaboli perpetrauit. Possumus interdum homini non ex rancore irasci, & pro bono suo corpore cupere malum pœnæ. Cum quis ex sanitate corporis, vel affluentia diuitiarum, vel alijs ex gratijs extollitur, aut peccatis alijs implicatur, vt sibi bona sub trahantur, huius benè possumus, & rõnabiliter exoptare, vt deficiente causa deficiat & effectus, siue desinat.

¶ QVALITER PATIENTIA acquiratur. Cap. XLVI.

VT autem iocundius nobis aduersantia sustinere possimus, studeamus hoc solicitè possidere, videlicet memoriam passionis Dominicæ, considerationem retributionis diuinæ, ac dulcedinem Dominicæ chariratis. Pensemus & nostra mala merita, deniq; beneficia, pœnam purgatorij, quæ nobis per tribulationem diminuitur, & peccatũ, quod dimittitur, & gratiam, quæ perficitur, & Dei gloriam, ad quam ordinamur, præmium, quod auge-

tur, atq; cautelam, qua per hanc non modicum eru dimur. Sed laborandum nobis est, ne per ipsam no bis contingat quandoq; pœnam incurrere, vnde pos semus, & gloriam expectare. Videmus enim, quòd per æqualem motum pigmentum videlicet fragrat, & lutum fœtet, & quòd in eodem igne aurum rutilat, & fænum fumat. Certè tribulatio calcar est ad boni operis feruorem, pigritiam vero excitans nostram, & ventus ad portum gloriæ nos impellens. Cæterum cum iniuriose molestamur, citius in nobis rancorem extinguimus, si per dissimulationem primos motus reprimamus. Est enim iræ natura, quòd signis exterioribus prolata crescit, sed occulta minuitur, & languescit.

¶ DE ORDINATIONE HOMINIS, *quo ad Deum*. Cap. XLVII.

OMni visu vos exhibete laudabiles fratres mei, coram Deo sinceros mentis puritate, & coram hominibus præclaros decenti disciplina. Exhibete vos semper in tali seruitio timoratos, sollicitos, & deuotos. Solicitè Deo placita inuestigate, & arden ter ea concupiscite, ac implete. In charitate, & ex charitate cuncta facere satagite, vt & Deo largiente habeatis charitatis habitum, & per vestrum studium eius motum. Si enim vnum istorum in vestris actionibus defuerit, nequaquàm apud Deum meritorium opus erit. Id ergo quod in vsum venerit, deuotè ad Deum referte, & ei propter seipsum per amorem infatigabiliter inhærete. Via vobis sit ad Deum tam prospera, quàm aduersa, vt in sucessibus cum gratiarum actioue sitis humiles, & in contrarijs patientes. De nullo gaudeatis, nisi quod Christo

sto

ſto militetis, nec de aliquo doleatis, niſi quòd ab eius gratia vos elongetis. Soli Deo placere appetatis, ſibimet ſolummodo diſplicere timeatis. Sola vobis ea, quæ Deo iungunt, dulceſcant, ſola, quæ ſibi contraria, amareſcant. Totam vitam veſtram ad Dei gloriam ordinate: ſemper illi de beneficijs ſuis gratias agite, & quicquid ad laudem eius non pertinet, quaſi amiſſum penitus reputate: vileſcant vobis omnia præter Deum, nec quæratis aliquid in tranſitorijs, quod eſt contra Deum. Affectetis omne triſtabile, quod ordinat vos ad Deum. Sit vobis Deus honor, & gaudium, in mærore ſolatium, & in tribulatione defenſio: ſit vobis cibus in ieiunio, in paupertate abundantia, in infirmitate ſaluberrima medicina. Quapropter ſi eſuritis, ille vobis ſit conuiuium, ſi ſititis, ille vobis ſit vinum conditum, ſi nudi, ſit ipſe veſtitus: ſi infirmi, ſit ipſe medicus, ſi vigilatis, ſit ille lect⁹, ſi fatigati ex itinere, ſit quies, & vmbraculum vobis ipſe. Sit inquam Deus cordis veſtri ſpeculum, quo vos ornetis, ſit fons, qui vos lauet, ſit panis, qui vos confortet, electuarium, quod vos ſanet, ſit clauis, quæ corda veſtra ſibi aperiat, mundo claudat. Et ſi vires corporis deficiant, ſemper tamen in obſequio conditoris bonæ voluntatis deſideria inardeſcant. Diligite, quod diligit Deus, & odite tantummodo, quod odit. Quantum eſt in vobis, ſemper ſtudeatis habere intellectum Deum cognoſcentem, affectum Deum diligentem, diligentiam ipſum quærentem, ſapientiam ipſum inuenientem, conuerſationem ſibi placentem, perſeuerantiam ipſum fiducialiter expectantem. Quid plura fratres. Adoremus Dei potentiam, miremur ſapientiam; amemus clementiam, deſideremus pulchritudinem, alliciamur per dulcedinem, venere-

mur æternitatem, imitemur humilitatem, magnitudinem inquiramus, perfectionem laudemus, misericordiam speremus, iustitiam eius timeamus.

¶ DE ORDINATIONE HOMINIS *quoad seipsum.* Cap. XLVIII.

CORpus vobis solummodo sit in mundo, sed animus sit in cœlo. Intantum mentes vestræ sint intentæ superius, vt præsentia velut transacta quodammodo reputetis. Mundus sit vobis exilium, & patria vestra cœlum. Frequenter ad Deum cor dirigite propter familiaritatis eius amicitiam subintrandam, licet hoc ipsum fiat breuiter, & propter accidiam remouēdam studijs spiritualibus vos paulatim assuefacite. Orationis vsum vobis facite, & imprimite; nec tamen tanquàm ex cōsuetudine, sed ex deuotionis dulcedine adimplete. Orationes furtiuas quærite. Illis quoq; orationibus libentius insistite, quæ affectum vestrum ad feruorem magis videantur excitare. Videte, nedum corpus sit in choro, animus sit in foro. Existentes in itinere, sic vos exhibeatis bono modo socijs affabiles, ne ipsa societas ab orationum consuetarum fructu faciat inanes. Quotidie mane surgentes, cuncta quæ facturi estis, Deo offeratis. Finito die de commissis illa die vobis ipsis capitulum teneatis, conuocatis cogitationibus, locutionibus, & operationibus. In lectione studeatis intellectu proficere, & affectu. Sic illa bona, quæ ex affectu quandoq; facienda concipitis, facite; ne propter illam bonum obedientiæ, vel id, ad quod tenemini, negligatis. Et breuiter, vt supremo bono coniungi valeatis, sitis ab omnium negotiorum sæcularium strepitu exuti, à vanitatib.

specu-

ſpeculatorum præſentium auulſi, à cunctis infructuoſis cogitationibus extranei, & mundi blandimentis, ac illecebris crucifixi.

DE ORDINATIONE HOMINIS *quo ad proximum.* Cap. XLIX.

IN omni actu fratres cariſſimi ſtudete vobis proficere ad meritum, & proximis ad exemplum. Circa ſeruitia fraterna ſitis iocundi, ſpontanei, & parati, nec vlli ſitis propter vſum proprij corporis oneroſi. Gratiam, quam accepiſtis, alijs libenter impendatis. Id quod deeſt ab habentibus, humiliter requiratis. Delictum fraternum non indignatio, ſed compaſſio proſequatur. Accuſate proprios defectus, & ſupportate humiliter alienos, ſemper cogitantes vos perpetrare potuiſſe ſimilia, & maiora, niſi diuina vos miſericordia cuſtodiſſet. Et certè licet non aduertatis, ideo forſitan in maioribus defectibus laboratis, in quibus & vos indigetis ab alijs ſupportari. Habet enim fructus quilibet vermem ſuum. Monete delinquentes humiliter, & arguite patienter. Pacem cum omnibus, & bellum cum vitijs habete. In omni bono ſeruate concordiam, & non in malo. Fratris iracundiam ſine ratione etiam contra uos conceptam conſideretis cõpeſcere, ſicut veſtram. Quælibet tranſitoria fraternæ poſtponite charitati. Sic homines diligatis, ut eorum uitia non ametis. Et dilectio debetur hominibus ſecundum meritum, ſed veneratio ſecundnm officium, & ætatem. Debetis igitur plus honorare ſuperiores, ſed plus diligere meliores, prælatis obedientiam, æqualibus concordiam, melioribus beneficium exhibete. Contendite maioribus per timo

rem subiici, æqualibus per charitatem obsequi, sed per humilitatem minoribus coæquari. Sitis præcipientibus parati, obedientibus modesti, maledicentibus taciti, laudantibus uerecundi. Negligentes, & reprehensione dignos ita cautè declinate, ut ipsos præsumptuosè non iudicetis, & tamen ea, quæ faciunt, fugiatis. Quoscumq; feruentiores in bono cernitis, eorum familiaritatem auidius appetatis. Quamlibet uirtutem, uelut apes, semper à melioribus deflorate, nec quid minus quis habeat, sed qđ uirtutis possideat, cogitate. Vniuersa uero, quæ uideritis minus ædificationis habentia uelut cæci, & qui penitus hæc non uiderint, transeatis. Nunquàm enim eorum, qui malè agunt, auctoritate, uel consuetudine animati, uel exemplo, id quod deterius est faciatis.

¶ QVOD PRAELATI DEBENT *esse speculum subditorum.* Cap. L.

AD uos autem spectat, ò prælati speculum subditorum esse, dominium non amare, nunquàm imperare, sine contumelia corrigere, sine superbia gubernare, sine crudelitate castigare, cum charitate fouere: Venerationem non exigere, æqualitatem seruare, culpas propter timorem, uel amorem non dissimulare, ex rancore, uel odio non punire, in pœnis misericordiam cum iustitia temperare, communi aliorum uictu, & uestitu contentos esse. Ad bonum monere, nec moribus contradicere, uerbo, exemplo præesse pro diuersitate culparum, & personarum, nunc uinum, nunc oleum exhibere: sicut potestate, sic uirtute cæteros præcellere, non solum præesse, sed prodesse. Circa interiora, & exteriora

soli-

ſolicitudinem habere, ſpiritualia, & temporalia pro inde diſpenſare. Quæ ſunt contra ordinem non diſpenſare, rationabiles licentias non negare. Curis ſuperfluis ſe ſubtrahere, ſed neceſſarijs non deeſſe. Cum his, qui in lenitate ambulant, nolle miſceri; maturitatem honeſtam apprehendere, prælaturam pro libertate, uel commodo non tenere, amare communia, ſuperflua non appetere, contra honeſtatem non acquirere, de reddenda ratione continuè cogitare. Ad uos inquàm ſpectat, ò prælati, eſſe in actione prouidos, in contemplatione ſuſpenſos, in conuerſatione humiles, in dictis ueraces, in factis ſtabiles, in regimine fideles, uobis eſſe parcos, ſed alijs liberales, in capitulo ſtrenuos, extra pios, rebellibus eſſe patres, humilibus eſſe matres. Sic igitur uos habeatis ad ſubditos, ut parati ſitis ſemper infirmis ſubuenire, ſanos ad bonum ſtimulare, tentatos confortare peccantes corripere, deuotos diligere, pigros excitare, indiſcretè ferventes retrahere, religioſos ad exteriora mittere, diſſolutos in domo tenere, ſeniores in dubijs conſulere, minores ſecundum regulam nutrire, ſimplices non contemnere, præſumptuoſos inclinare, turbatos cõſolari, omnesq; uobis cõmiſſos Dño commendare.

¶ DE DISPOSITIONE HOMINIS in corde. Cap. LI.

VT perfectius poſſitis fratres chariſſimi finem attingere, quem intenditis, ad quid mundum relinquentes veneritis, cogitate ſollicitè. Voluntates veſtras frangite, & mundo vos mortuos æſtimate. De cordibus veſtris abijcite curioſas cogitationes, indignas affectiones, ſiniſtras intentiones, violentas

lentas occupationes, tristitiam inutilem, priuatum amorem, & sensum vtiq; singularem. Illud coram oculis Dei cogitare pertimescite, quod in præsentia hominum erubescitis operibus exercere. Conetur igitur quisq; cor habere, quod sit quasi hortus arboribus virtutum virēs, vt apotecha sanctarum affectionum aromatibus redolens, vt cœlum diuinarum illuminationum syderibus fulgens, vt flos supernum rorem suscipiens, vt archa thesaurum mirificum in se claudens, vt fons deuotionis riuulos semper manans, vt speculum dominicam imaginem repræsentans. O'beatum cor, quod exhibet se solium, in quo Deus sedeat, thalamum, in quo quiescat, sigillum, cui similitudinem suam imprimat; cellarium, quod vino suo impleat; librū, in quo memoriam suam scribat, aurum, quod pro beneplacito suo flectat. Conetur iterum atq; iterum quisq; cor habere Deo deuotum, cogitationibus discretū, in tentationibus cautum, à rancore extraneum, à iudicijs alienum, desiderio æternorum languidum, amore vulneratum, cogitatione fulgidum, in operibus timoratum, contemplatione eleuatum, in bono sollicitum, contritione scissum, munditia sanctum, timore custoditum, & gratia decoratum. Denique diligentissimè studeamus fratres, vt toto corde recedamus à peccato, detestando culpam, toto corde conuertamur ad Deum, agēdo pęnitentiam, & toto corde quæramus dominum, supplicando veniam, toto corde adhæreamus domino ipsum super omnia diligentes, toto corde seruiamus domino ipsum laudantes, toto corde sequamur ipsius semitas imitantes. Ista domino meritò debemus, qui beneficia præstat innumera cordi nostro. Ipse namquè Deus corda nostra illustrat, sapientia gubernat, bonitate

nitate ditat, dulcedine cibat, pulchritudine immutat, potentia iuuat, & charitate vnit, promissis allicit, flagellis erudit, comminatione concutit, ac beneficijs emollit. Ipse Deus dulcissimus corda nostra intuetur probando, alloquitur informando, tangit excitando, visitat consolando, viuificat iustificando, & aperit irradiando, de quibus omnibus gratiarum actiones nobis sibi referre conuenit indefessè.

¶ *DE DISPOSITIONE HOMINIS in ore.* Cap. LII.

NVnquam supersileat loquenda, vel proferat tacenda. Quando vero loqui proponit quis, ipsa verba prius in animo temperet, quatenus modestè, veraciter, & dulciter quod voluerit, id proponat. Lingua enim mendax dupliciter elata, vel inflammata, Deo est, & hominibus odiosa. Diligenter igitur charissimi respicite, quid, vel quibus, quando, vel vbi, qualiter, vel quantum, vel certè qua de causa loquamini: ne sermonibus vestris, si debitę circunstantię defuerint, generetur mala conscientia in cordibus proprijs, vel certè scandalum in animo auditorum. Hęc autem tria, videlicet gestum, vocem, significationem in vestris locutionibus attendatis, ita vt gestus sint disciplinati, vox lenis, significatio semper vera. Verbis nolite contendere, sed nec in litibus victoriam curetis obtinere. Vitanda sunt semper verba, quæ vel loquentibus, vel audientibus sunt nociua. Ab illis locutionibus est abstinendum, quæ vel illius, qui loquitur, vel eius, cui loquitur, vel illius, de quo loquitur, non conueniunt honestati. Tempus loquendi conside-

randum

randum eſt,quia quandoquè nihil, quandoquè aliquid dicendum eſt. Sed nullum tempus inuenitur, quando mala, vel etiam bona omnia ſint proferenda. Aliquando enim tacere debemus, propterea quia alter loqui cœpit,ne ſermonem eius interrumpere videamur. Aliquando tacendum eſt propter auditorum animos,quando ad id,quod dicere proponimus, aduertimus imperatos. Aliquando tacendum eſt propter multiloquium deuitandum,vel etiam propterea quia ipſi, qui ſumus loquuturi nũdum formam congruam concepimus proponendi. Senes loquantur de diſcretione conſulendi:Iuuenes de inſtantia operandi: ſapientes de myſterio ſcripturarum: ſimplices de exemplis bonorum operũ: hi,qui exteriora tractant,de ſollicitudine vitæ actiuæ: Qui quietam vitam ducunt de dulcedine vitæ contemplatiuæ: prælati de diſpenſatione temporalium,& ſpiritualium: ſubditi de obedientia præceptorum. Cum igitur ad ędificationem noſtram loqui volumus, ad hoc illos, quorum doctrina poſſumus ad virtutem prouehi, eligamus. Cum vero propter aliorum ædificationem loquimur, ad illos, quos ſperamus noſtra exhortatione corrigi, cõuertamur. Ad hoc autem doctrina noſtra intendat, vt hortemur ad conſtantiam timidos,ad timorem ſuperbos, ad quietem importunos, ad feruorem tepidos, ad ſilentium verboſos,ad verbum exhortationis tacitos, ad manſuetudinem impatientes, ad vigilantiam negligentes, ad indulgentiam crudeles, ad verecundiam præcipites, & procaces. Hoc eſt ſollicitè conſiderandum, quod frater habeat conuerſationem ſibi placentem, perſeuerantiam ipſum fiducialiter expectantem. Quid plura fratres? Admiremur Dei potẽtiam, miremur pulchritudinem,

allicia-

allieiamur per dulcedinem, veneremur æternitatē. Cauendum est insuper ne frater in loquendo membra inordinatè moueat, neq; oculorum nutibus, nec vultus transformatione, vel transmutatione sermonis sui gratiam decoloret. Deuitetis itaq; verbum amarum, superbum, detractorium, adulatorium, iuratorium, superfluum, otiosum. Sicut autem absenti non debetis detrahere, sic nec præsentem aliquatenus deridere. Insipientibus non debetis illudere, nec sapientibus inuidere. Sicut muti in otiosis, sed loquaces infructuosis: in sermonibus vestris non cor in lingua, sed linguam in corde potius teneatis. Sanè cum ad loquendum veneritis, pauca verba rationabilia proferatis. Taciturnitatem ametis, & tumultum hominum fugiatis; per silentium namque conscientia seruatur, & mens per contemplationē expeditius eleuatur. Quantò enim plus à negotiorum strepitu vos subtrahitis, tantò Deus vicinior erit vobis.

¶ DE EXERCITIO BONORVM *operum.* *Cap.* LII.

HIs virtutibus fratres charissimi pollere satagite, quæ specialiter pertinent ad regularis obseruantiam disciplinæ, quales sunt abdicatio proprietatis cum obedientię bono ad munditiam castitatis. Et quoniam per votum religionis ad magna vos ligastis, magna quoque in operibus demonstretis. Multo namquè melius est in minoribus promissionibus esse deuotum, quàm in maioribus negligentem. Vestrum ordinem seruetis opere, sed omnes alios charitate. Quotidie in aliquo virtutis exercitio proficite, & in bonum conemini sollicitè laborare.

borare. Nauis enim, quæ contra ictum fluuij duci-
citur, retrocedit,nisi sursum cum magno labore cõ-
tinuò moueatur.Secundum statum in quo Deus vos
posuit, meliora semper, quæ ad illum pertinent,ad-
implete. Habeatis in pęnitentia vitam,in desiderio
vero mortem. Disciplinam extra seruate,conscien-
tiam interius expurgate. Subtiliter inuestigate ma-
la propria, & dignè corrigere indagate. Commu-
nem reprehensionem audientes non illam ad alios,
sed ad vosipsos humiliter retorquete. Quia certi
estis de perpetrata culpa, doleatis, sed quia incerti
estis de venia,timeatis. In omnibus actionibus ve-
stris extrema fugite, & semper in medio vos tenete.
Vnde tali moderamine carnem stringite, quasi cen-
tum anni victuri, sed vitia sic fugite, quasi crastino
morituri. Circa seruitia fraterna sitis prompti,nec
vlli circa vsum proprij corporis onerosi. Estote fra-
tres humiles sine fictione, maturi sine ponderosita-
te, agiles sine leuitate, timentes sine desperatione,
sperantes sine præsumptione, obedientes sine con-
tradictione, hylares sine dissolutione,patientes sine
murmure. Estote inquam compositi ad morum di-
sciplinam,pij ad misericordiam,immobiles ad con-
stantiàm, in oratione deuoti, & in vestra custodia
circunspecti. Curate mala præterita plangere,prę-
sentia mala spernite, futura cauete,in bono finaliter
perdurate. Quamuis nihil honestatis humana prę-
sentia vobis debeat adijcere, vel solitudo diminue-
re,tamen ibi magis seruate disciplinam,vbi vel plu-
ribus generat scandalum neglecta, vel formam
imitationis tribuit custodita. Noctem ordinetis si-
lentio,& orationi,diem uero bonis exercitijs, & la-
bori. Diem detis proximo: noctem Deo: laboris
causam, non laborem in labore cogitate: In bonis
fortes

fortes estote, sed in malis vos debiles exhibete. In agendis uero talem ordinationem, quo ad omnes, & singulos obseruetis, ut uidelicet sit in prçlatis diligentia, in subditis obediētia, in omnibus sit in pax, & concordia, in choro deuotio, & disciplina, iuxta altare maturitas, & reuerentia. Deuoti sint senes: laboriosi sint iuuenes. Sit humilitas in habitu, parcitas in uictu, sobrietas in potu. Sit in claustro non rumor, sed lectio: in capitulo non lis, sed confessio. Et intentio fratrum non uersetur in causis, sed in psalmis. In conuentu quoquè sint assidui, ad curias uero rari.

¶ DE EXERCITIIS VIRTVTVM. Cap. LIIII.

SIcut spectat ad iustitiam operatio boni, sic declinatio quoque mali. Quapropter laudabiliter uiuatis: nec tamen laudem hominum eppetatis. Nō gloriemini de multis diebus, quibus in religione diu uixistis, sed de paucis, quibus ordinem obseruastis: hypocrisim fugiatis, & in ueritate corā Deo ambuletis, sicut & in uestimentis ouium forinsecus apparetis. Nimis enim parum est in ingressu religionis tantum habitum mutare, sed mores, & uitam laudabile est. Igitur simplici gradientes uia nunquam duplicetis, aut fictionis uestigium prætendatis. Quicquid cōtra communem usum est, uel quod uos potest reddere notabiles, id fugite quasi pestem. Iustitiam nūquam deseratis propter uerecundiam, uel timorem. Dissolutiones non faciatis, nec uos cum eis, qui in leuitate ambulant, commisceatis. studete uisum à uanitate, aures à rumoribus, cor à malis cogitationibus claudere: & linguam à sermonibus

bus otiosis, manus à contactibus impudicis, pedes ab euagationibus cohibere. Ab omni denique uos subtrahite, quod in conditoris posset uos obsequijs impedire. Otia declinetis: ne cellas inutiliter occupetis: crebra munuscula, frequentemque missionem cingulorum; & cultellorum, & huiusmodi deuitetis. Nolite non fienda sapienter appetere, aut facienda per accidiam fastidire. Diligentissimè caueatis, ne quando in labore minus patientes, uel inobedientia præceptorum minus alacres, uel in operibus charitatis inueniamini negligentes. In certo statu, & certa conscientia uos ponatis; nunquam etiam in illo statu uiuere prçsumatis, in quo moriendo discedere non uelletis. Excessum in habitu caueatis: ne uestimenta uestra sint in genere preciosa, uel in qualitate minus mollia, uel in colore splendẽtia, uel in formatione signũ habentia uanitatis. Gestum quoq; corporis ubique cum distinctione disciplinæ exerceatis, sic ubique, ut singula mẽbra suum teneant officium, nec usurpent in suis actibus alienum. Vnde nec loquatur manus, nec os audiat, nec oculus officium linguæ sibi sumat, sed unumquodq; membrum tam decenter opus suum impleat, quatenus aspectus intuentium non offendat. Facies humana, cum sit speculum disciplinæ, intantum maiori custodia est habenda, quanto minus potest abscõdi, si quod peccatum in ea fuerit, uel cælari. Discursus inutiles semper caueatis diligenter. Nam sicut de inconstantia mentis nascitur inordinata motio corporis: sic e contrario mens paulatim requiem imponit, quando motus corporis inordinatè fluere non finitur: corpus non colatis, nec solatijs transitorijs hæreatis. Terrenç namque delectationes iocundant falsè, dum (sunt) & contristant ueraciter,

post-

postquam non sunt. Hoc quoquè specialiter attendendum, q̄ sicut malum opus quandoquè est laudabile, sic & bonum opus reprehenditur, quodammodo, si non fit tempore oportuno. Iustitia enim & ueritas nō semper deficiunt: quando tempus debitum in his expectatur. Fructus namquè non prouenit, cum semen iacitur: sed tunc demum quando suo tempore seminatur.

¶ DE TEMPERANTIA SERVANDA *in cibo, & potu.* Cap. LV.

COrpus ut seruiat, nutriatur, & ne lasciuiat, ordinetur. Sic abstinentiam exerceatis, ne postea comedentes ipsum ieiuniū superfluitate nimia com pensetis. Non sapor ciborum, sed fames comedē di uobis excitet appetitum. In mensa studeatis necessitati prouidere, non appetitui. Caro etenim est pascenda, sed uitia extinguenda. Vnde corpori non sunt danda superflua, nequè necessaria subtrahenda. Cum igitur sufficientem cibum sumpsistis, si postmodum delicatiora, uel meliora superueniunt, non propter illa stomachum oneretis. Et quod de cibo diximus, de potu quoquè, ac somno, & indumento, alijs quoquè corporis necessarijs intelligatur: ut numquam in illis curetis uolupati satisfacere, sed necessitati naturæ. Illud etiam prætereundum non est, q̄ ante sumptum cibum magis hylares esse conuenit, ne uideamur propter abstinentiam turbati; postea uero tacitos, & modestos, ne putemur in crapula inflammati. Ante prandium tempus est doctrinæ, & orationis; postmodum autem operis, & laboris. Tunc enim exercendus est animus, quando ad studium spirituale leuis est. Et tūc

reprimenda eſt caro, quando calores incentiui per cibnm ſolent amplius excitari.

¶ DE VENIALIBVS VITANDIS. Cap. LVI.

SIcut libenter vitatis peccata grauia, ſic cauete fratres, ne multa vos moleſtent venialia, vel leuia. Sæpe etenim de peccatis minimis venitur ad maiora; ſicut ignis calidus nonnumquam ſurgit modica de ſcintilla. Vitanda ſunt igitur peccata venialia, quia nos in malis aſſueſcunt, & feruorem charitatis diminuunt, animam maculant, ad pœnam obligãt, animæ poteſtatem in operibus ſuis laſſant, & à gloria nos retardant. Numquam enim à quocumquè facies Dei videbitur, donec per venialium pœnitentiam vltimus quadrans perſoluatur. Hæc ſunt quoquè, quæ gaudium cęleſte nobis indirectè minuunt, quia opera bona noſtra, per quæ creſcere nobis poſſet æternorum cumulus præmiorum, conuertere nos oportet ad ſolutionem huiuſmodi debitorum. Curemus ergo per omnes declinationes eſſe potius innocentes, quàm committentes etiam culpas leuiſſimas eſſe pęnitentes.

¶ EXHORTATIO BONA, ET FINIS Epiſtolæ. Cap. LVII.

ECce fratres chariſſimi qualiter in multis vos inſtruxi, quia & ipſe indigeo erudiri. In loco peregrinationis noſtrę quandiu prauum eſt cor hominis procliuum ad vitia, languidum ad virtutem, multis exhortationibus indigemus. Hinc eſt, ꝙ omni virtute vos precor conteſtans, vt per eum, qui ſuo reue-

reuerendo sanguine nos redemit, & ad vitam pia morte reparauit, vestræ professionis, vestrique propositi non immemores, semitarum memineritis antiquarum, per quas antecessores nostri currere festinarunt in spiritu vehementi, & iam regnant cum Christo perpetua requie cõsolandi, ad quam & nos cum diuina suffragante gratia peruenerimus, erit animabus nostris cognitio puræ veritatis, dilectio summæ bonitatis, ac diuinæ fruitio maiestatis. Erit & corporibus nostris claritatis pulchritudo: agilitatis promptitudo: subtilitatis aptitudo: & impassibilitatis inuictissima fortitudo. Ibi erit affluentia diuitiarum: influentia bonorum omnium, & honorum. Ibi gaudebimus super nos de diuina intuitione: infra nos de loci amenitate: intra nos de corporis, & animæ glorificatione, iuxta nos de societate angelorum, & hominum vnitate. Quid plura? Ibi euasio periculorum: distinctio mansionum: concordia voluntatum. Ibi amenitas vernalis: candor lucis æstiualis: & requies hyemalis. Ibi inquam vita sine morte: certum sine sorte: dies sine nocte: libertas sine timore: gaudium sine mœrore: requies sine labore: regalis dominatio sine fine. Hæc vobis præstare dignetur, qui est principium sine principio, & finis omnium sine fine. Amen.

Appensus es (frater) in statera (regulæ tuæ) & inuentus es minus habens. *Daniel 6.*

INCIPIVNT PRAEDICTAE Epistolæ Capitula.

SALVS, & Exordium Epistolæ. **Cap. 1.**
Exhortatio ad obedientiam seruandam. **Cap. 2.**
Detestatio inobedientiæ. **Cap. 3.**
De his, qui vitiant obedientiam. **Cap. 4.**
Qualis debet esse obedientia. **Cap. 5.**
Quòd obedientia debet esse prompta. **Cap. 6.**
Quòd obedientia debet esse deuota. **Cap. 7.**
Quòd obedientia debet esse voluntaria. **Cap. 8.**
Quòd obedientia debet esse simplex. **Cap. 9.**
Quòd obedientia debet esse ordinata. **Cap. 10.**
Quòd obedientia debet esse iocunda. **Cap. 11.**
Quòd obedientia debet esse strenua. **Cap. 12.**
Quòd obedieatia debet esse vniuersalis. **Cap. 13.**
Quòd obedientia debet esse perseuerans. **Cap. 14.**
De abdicatione proprietatis. **Cap. 15.**
Quædam mouentia ad abdicationem proprietatis. **Cap. 16.**
Quòd ipsa multipliciter vitiatur. **Cap. 17.**
Quales debent esse amatores paupertatis. **Cap. 18.**
De multiplici nocumento proprietatis. **Cap. 19.**
De vtilitate paupertatis. **Cap. 20.**
De Castitate. **Cap. 21.**
Similitudines quædam de oastitate. **Cap. 22.**
De tribus malis incontinentiæ. **Cap. 23.**
De cogitatione mala. **Cap. 24.**
De delectatione. **Cap. 25.**
De consensu. **Cap. 26.**
Quales debent esse viri continentes. **Cap. 27.**
De circunstantijs luxuriæ. **Cap. 28.**

De

De visu incauto. Cap. 29.
De contactu. Cap. 30.
De amplexibus, & osculis. Cap. 31.
De remedijs luxuriæ. Cap. 32.
De resistentibus contra luxuriam. Cap. 33.
De Humilitate. Cap. 34.
De his per quæ humilitas habetur. Cap. 35.
De signis humilitatis. Cap. 36.
Quomodo quis humilis debet apparere. Cap. 37.
De nocumentis Superbiæ. Cap. 38.
De conuersatione humilitatis. Cap. 39.
De Patientia. Cap. 40.
De vtilitate patientiæ. Cap. 41.
Qualis debet esse vera patientia. Cap. 42.
De malis impatientiæ. Cap. 43.
Quòd in quibusdam patientia deformatur. Cap. 44.
Qualiter patientia acquiritur. Cap. 45.
De ordinatione hominis quo ad Deum. Cap. 46.
De ordinatione hominis quo ad seipsum. Cap. 47.
De ordinatione hominis quo ad proximum. Cap. 48.
Quod prælati debent esse speculum subditorũ. Cap. 49.
De ordinatione hominis in se quo ad dispositionem cordis. Cap. 50.
De ordinatione hominis in se quo ad dispositionem oris. Cap. 51.
De exercitio bonorum operum. Cap. 52.
De exercitijs virtutum. Cap. 53.
De temperantia seruanda in cibo, & potu. Cap. 54.
De venialibus vitandis. Cap. 55.
Exhortatio bona, & finis epistolæ Amen. Cap. 56.

REGVLAE QVAEDAM BREVISSIMÆ, ac valdè vtiles Reu. P. F. Hieronymi Sauonarolæ Ferrarienſis Ordinis Prędicatorum, quę ad omnes religioſos pertinent.

PRINCIPALE ſtudium religioſi eſt conari die, noctuquè, vt anima ſua Domino Deo cõiuncta per orationem, & contemplationem, continuumque amorem actualem. Quod quidem nequaquam facere poterit, niſi pacem mentis poſſideat, quam poſſidere non poterit, niſi ſe amore omnium creaturarum, ac ſui ipſius penitus ſpoliauerit, veneritquè vſquè ad contemptum, & odium vitæ ſuæ. Quæ omnia ſi voluerit obtinere, neceſſe eſt, cum omni ſollicitudine prius has, quas ſubſcribemus, regulas obſeruare.

¶ Primò ita debet paupertatem diligere in particulari, & in communi, vt ſtatuat firmiter in corde ſuo, nullo modo ſe velle aliquid poſſidere, nec aliquid ad vſum habere: niſi quod ei ſummopere neceſſarium fuerit, intantum vt odio habeat omnes diuitias magnas, & paruas, etiam ipſa veſtimenta, ſine quibus honeſtè viuere non poteſt: gaudeatquè de moneſterij paupertate, & doleat de eius abundãtia, cum deſiderio vt pauperrimè viuat vſq; ad extremam neceſſitatem: quia verè pauper in paupertate gaudet.

¶ Secundò quantum ad votum caſtitatis ita debet fugere

fugere omnes carnis illecebras, vt non modo ab illicitis, sed etiam à licitis recreationibus abstineat: ita vt numquam ex toto relaxet præconceptum rigorem, sed semper sibi iratus castiget rationabili obsequio corpus proprium, omnesque sensus à delectatione cohibeat, nec satisfaciat desiderijs suis, sed semper gaudeat flere, & lamentari, & domino decantare versiculum illud. Reogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

¶ Tertiò semper in mente habens Domini nostri Iesu Christi subiectionem ad matrem suam, & putatiuum patrem suum Ioseph, & obedientiam vsq; ad mortem,mortem autem crucis,studeat cum omni conatu, & viribus suis seipsum non solum maioribus, sed etiam æqualibus, minoribus,& omnibus etiam vilissimis seruire, & eis, vt decet statum suũ, humiliter obedire,& cum Apostolo dicere: cum liber essem,ex omnibus,omnium me seruum feci &c.

¶ Quartò studeat ita gubernare linguam suam, vt non solum illicita non loquatur, non solum non otiosa uerba, aut risum mouentia dicat, sed etiam necessaria in longum non protrahat, loquaturque semper de omnibus cum timore,& potius desideret audire, & doceri,quàm loqui,& alios docere: quia in multis offendimus omnes, & qui in verbo nõ offendit, hic perfectus est vir, & diabolus in nullo subtilius decipit religiosum, quàm per loquacitetem, per quam subtrahit eum ab oratione, & contemplatione, à quibus cum fuerit subtractus perdit omne robur mentis suæ, & ita inimicus præualet faciliter contra eum, sicut uult, & ut libet.

¶ Quintò caueat distractionibus, seu ab his, quæ solent animum in partes diuidere,ut sunt curiositates sensuum, & intellectus. Qui enim uolunt mul-

ta, & inutilia uidere, & audire, seu intelligere, diuidunt cor suum ad multa, & ita remanent dissipati, nec compuncti. Negotia ergo proximorum, & facta aliena adeo relinquenda sunt, ut nec uelimus minimam eorum partem intelligere. Negotia quoquè conuentus officialibus ipsius penitus relinquãtur. Quidam zelo quodam indiscreto, qui non est secundum conscientiam, uolunt omnia intelligere, & inquietant seipsos, impleturq; mens eorum phãtasijs, indignationibus, murmurationibus, & nonnunquam inuidia, & ambitione, ac detractione cõtra prælatum, & alios confratres suos. Si nullum habes officium in conuentu, gaude, quia pacem magis acquires. Si habes, humiliter ea, quæ ad ipsum pertinent, & sine querela exequaris. Ne desideres habere aliquod officium, sed sta in pace, & libẽtius suscipe officia uilia, quàm honorifica. Et breuiter ab omnibus, quæ te ab intentione contemplationis diuinæ, & pacis, quantum possibile tibi est, salua obedientia, & charitate, cauere debes cum omni sollicitudine, aliter pacem non inuenies.

¶ Sextò debet fugere hominum conuersationem, presertim sæcularium, & dissolutorum fratrum, potissimè autem mulierum, & consanguineorum, & solitudinem amare, nec unquam in publicum apparere, nisi pro necessaria, honesta, uel utili causa, & semper breuiter se expedire. Neminem tamen propter hoc religiosus iudicet, aut contemnat, sed seipsum semper despiciens tanquam uilem in oculis proprijs indignum arbitretur habitu religionis, & aliorum fratrum conuersatione.

¶ Septimò cum omni, & summa diligentia, & sollicitudine uacare debet orationi, & contemplationi: ita ut sæpissimè eleuet mentem suam ad Deum,

& oret

& oret cum breuitate tàm in Ecclesia, quàm in mēsa, tàm in domo, quàm in theatro, tàm sedendo, q̄ ambulando, & frequentissimè dicat uersiculum illud: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina. Item dicat, Misericordia tua Domine subsequetur me: ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ. Sic enim faciens obtinebit mentis quietem, & adeo coniungetur Deo, ꝙ nihil aliud poterit cogitare, nec diligere, & erit quodammodo in hac uita beatus.

¶ Qui ergo seruauerit istas septem regulas, repleblitur septem donis Spiritus sancti: à quo Spiritu sancto anima eius acta gustabit ea, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se, & labores religionis pro nihilo reputabit, & uidebuntur dies pauci præ amoris magnitudine.

¶ Religiosi autem, qui ista non considerant, sed ambulant sine consideratione finis proprij efficiuntur tepidi, inquieti, murmuratores, ambitiosi, iracundi, auari, loquaces, sensuales, hystriones, & duriores, quàm sæculares ad pęnitentiam; & nisi Deus per suam misericordiam eos reuocet, aut conseruet, in alia labuntur præcipitia, à quibus nunquam postea liberantur: quia ut dicit sanctus Thomas diuinus doctor in secunda secundæ: Religiosi ex malitia peccantes efficiuntur pessimi, & incorrigibiles, & sanctus Aug. dicit, ꝙ sicut nunquam expertus est meliores, quàm illos, qui in monasterio profecerūt: ita nec deteriores, q̄ qui in monastęrio defecerunt.

Conemur igitur nos fratres talem bonitatē in monasterio accipere, ut simus meliores homines mūdi, & magnam coronam acquiramus in cœlis, ubi regnat benedictus Deus in sæcula sæculorum. Amen.

RE-

RELIGIONES VIVENTES SVB REGVLA S. P. AVGVSTINI,

Ab Ecclesia approbatæ, & confirmatæ, plusquàm viginti nouem reperiuntur; vt meritò magnus Pater ab omnibus appelletur.

1 PRIMA, & præcipua fuit religio, seù congregatio clericorũ in ciuitate Hipponensi ab ipso S. Augustino instituta, & ordinata, teste D. Possidio in vita B. Augustini cap. 5. & 25. circa Annos Dñi 394. Qui quidem clerici postea canonici vocati fuerunt: Post illos clericos, seu canonicos à B. Augustino institutos fuerunt & aliæ congregationes canonicorum ab alijs viris institutæ, & ordinatæ sub Regula S. August.

2 Quarũ prima fuit ordinata in Gallia in ciuitate Bellouacensi à S. Iuone, Anno Domini 1080.

3 Secunda fuit in Gallia, Germania, & in Italia à S. Rufo sub Regula S. Augustini, vt testatur D. Abbas Ioachinus super Apocalip. Anno Domini 1100.

4 Tertia fuit congregatio Canonicorum præmonstratensium, in Gallia, Germania, & Hispania, ordinata à S. Nothberto sub Regula S. Augustini circa Annos Domini 1120.

5 Quarta congregatio Canonicorum S. Saluatoris in Italia propè Senas institutionem, ac ordinationem habens in loco, qui dicitur Scopeto; à

quibus-

quibuſdam Patribus Heremitarum Ordinis S. Auguſtini circa Annos Domini 1876. ſub regula almi Patris S. Auguſtini.

6 Vltima, & nouiſſima in Italia eſt congregatio Canonicorum Regularium, propè Lucam ciuitatem in Eccleſia S.Mariæ de friſonaria inſtitutionem, ac ordinationem, nec non reformationem habens à quodam venerabili Patre S. Dominici, F. Iacobo Bergomenſi ſub Regula S. Auguſtini circa Annos Domini 1407. prout legitur in eius Cronicis libr.3.

7 Reperitur etiam in Italia & alia parua congregatio Canonicorum Regularium, quæ dicitur Sancti Spiritus propè Venetias inſtitutionem, ac ordinationum habens ab eccelenti Doctore Fr. Gabriele Spoletano Ordinis Heremitarum S. Auguſtini circa Annos Domini 1415. ſub Regula S. Auguſtini.

8 Eſt & congregatio Clericorum Regularium, ſeu Canonicorum Sancti Georgij in Alga, propè Venetias inſtitutionem habens à B. Laurentio Iuſtiniano Veneto Patriarcha primo Venetorū circa annos Domini 1408. ſub Regula Sancti Auguſtini.

9 Congregatio Sanctæ Trinitatis, ſiuè de Redemptione in Hiſpania ordinata à quodam venerabili Patre Fratre Iohanne circa Annos Dñi 1197. ſub Regula Sancti Auguſtini.

10 Congregatio S. Ambroſij ab ipſo in ciuitate Mediolanenſi inſtituta Anno Dñi 385. de qua B. Auguſtinus 8. lib. Confeſſionum cap. 6. loquitur, Nouiſſimè verò ab Eugenio Quarto Summo Pontifice approbata, & confirmata fuit ſub Regula S. Auguſtini Anno Dñi 1431.

11 Ordo

11 Ordo, vel Religio Fratrum Prædicatorum à B. Dominico instituta, & ab Honorio Tertio approbata, & confirmata sub Regula S. August. Anno Domini 1216.

12 Ordo Heremitarum multis Heremitarum Congregationibus adiunctis amplificatur, & confirmatur ab Innocentio Quarto, sub Regula Sancti Augustini, & inter mendicantes connumeratur, circa Annum Dñi 1240. vt scribit D. Antoninus 2. part. Hist.tit.vlt. cap.vlt.§.3. & Onophrius Panuinius in suis Cronicis, licèt ordo Heremitarum S. August. multo ante Prædicatores institutus sit, vt apparet in cap. Religionum, de Religione Dom.lib.6.

13 Ordo Fratrum Cruciferorum à S. Ciriaco ordinatns, Anno Dñi 364. postea sub Innocentio Tertio fuit approbatus, & confirmatus sub Regula Sancti Augustini Anno Dñi 1215. & ab Innocentio Quarto, & Pio Secũdo reformatus Anno Domini 1458.

14 Ordo Sanctæ Mariæ Seruorum à B.Fhilippo Florentino institutus, circa Annos Domini 1285. sub regula sancti Augustini à Benedicto Nono Summo Pontifice approbatus fuit.

15 Ordo Sanctæ Brigidæ ab ipsa institutus, & ordinatus Anno Domini 1367. sub Regula Sancti Augustini, & à Gregorio Nono fuit approbatus, & confirmatus Anno Domini 1376.

16 Ordo, seù Congregatio Sancti Pauli primi Heremitæ ortum habuit in Germania à B. Eusebio Anno Dñi 1215. & à Iohanne XXII. fuit approbatus sub Regula Sancti Augustini circa Annos Domini 1817.

17 Ordo S. Antonij Ordinatus, & approbatus Anno

no Domini 1200. ſub Regula Sancti Auguſti ab Honorio Tertio.

18 Ordo Ieſuatorum, à B. Iohanne Columbino Senenſi inſtitutus, & approbatus ab Vrbano V. anno Domini 1376. ſub regula S. Auguſtini.

19 Ordo vitæ communis à B. Gherardo Theutonico inſtitutus, & à Gregorio XI. approbatus anno Domini 1376. ſub Regula S. Auguſtini.

20 Ordo S. Hieronymi apud Feſulas à B. Carolo Florẽtino initium habuit anno Domini 1406. & à Gregorio Duodecimo approbatus ſub Regula S. Auguſtini.

21 Ordo Heremitarum S. Hieronymi à B. Petro Piſano inſtitutus anno Domioi 1380. Nouiſſimè verò reformatus à Pio Quinto ſub Regula ſancti Auguſtini.

22 Ordo Apoſtolorum à B. Barnaba in Oriente ordinatus; poſtea in diuerſas orbis partes diuiſus nouiſſimè ab Innocentio Octauo vnitus, & approbatus ſub Regula S. Auguſtini anno Domini 1484.

23 Cõgregatio Clericorum Regularium Somaſchæ tituli ſancti Maioli Papiæ, cuius Inſtitutor fuit D. Hieronymus Emilianus Nob. Patricius Venetus anno 1528. quæ poſtea in Religiones alias connumerata à SS. D. Pio Quinto Ordinis Prædicatorum, & ab alijs ſummis Pontificibus confirmata fuit.

24 Ordo militum S. Iohannis, ſeù equitum Hieroſolymitanorum, ſeu Rhodiorum, ſeu Melitenſium Hieroſolymis initium habuit à D. Gherardo anno Domini 1080. approbatus, & confirmatus à multis ſummis Pontificibus Romanis ſub Regula S. Auguſtini.

25 Ordo militum, seù equitum S. Lazari Hierosolymis primus omnium ordinatus, & institutus circa annos Domini 360. postea à sancta sede Apostolica sub Regula sancti Augustini fuit approbatus, & confirmatus, & ab Alexandro Septimo multis priuilegijs, & honoribus decoratus, atq; à Pio Quarto amplificatus.

26 Ordo equitum sancti Iacobi in Hispania institutus, & ordinatus à D. Petro Bernardino circa annos Domini 1170. ab Alexandro Tertio approbatus, & cõfirmatus sub Regula S. August.

27 Ordo equitum sanctæ Mariæ in Hispania ordinatus anno Domini 1212. & à Gregorio Nono approbatus, & confirmatus fuit anno Domini 1230. sub Regula S. Augustini.

28 Ordo equitum Theutonicorum in Germania, ordinatus circa annos Domini 1220. & approbatus sub Regula S. Augustini.

29 Ordo militum, seu equitum Iesu Christij in Lusitania (sic vocatus) initium, institutionem, & aperobationem habuit à D. Iohanne XXII. Pontifice maximo sub Regula S. Augustini anno Domini 1320.

Sunt & alij complures ordines, vel congregationes Religiosorum, in Italia, Germania, Gallia, & Hispania, tàm Canonicorum quàm Militum, seù Equitum viuentes sub Regula S. Patris Augustini.

LAVS DEO.

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. M. DCII.

INCIPIT EXPOSITIO HVGONIS DE S. VICTORE *CANONICI REGVLARIS.* SVPER REGVLAM Beati Augustini Episcopi.

¶ *DE CHARITATE DEI, & proximi, de vnitate cordium, & communitate rerum. Cap. I.*

HÆC præcepta, quæ subscripta sunt, ideo Regula appellantur; quia videlicet in eis nobis rectè viuendi norma exprimitur; Regula autem dicitur, eo quòd recte regat, vel quòd rectè doceat. Et quod nos dicimus regula, Græci Canon appellant. Vnde etiam græco nomine Canonici, idest Regulares appellati sunt hi, qui in monasterijs constituti iuxta regularia præcepta sanctorum patrum canonicè, atq; Apostolicè viuunt, quibus dicitur.

¶ *Hæc sunt, quæ, vt obseruetis, præcipimus, in monasterio constituti.*

¶ Ad hæc vobis diuina præcepta leguntur, quatenus lecta intelligantur, & impleantur. Metuenda illa sententia, qua dicitur. Seruus, qui scit voluntatem Domini sui, & non facit, plagis vapulabit multis. Hinc Paulus ait, Non enim auditores legis, sed factores iustificabuntur. Audiamus ergo sacra præcepta pij Domini, & memores simus mandatorum ipsius ad faciendum ea. Quia sicut dicit beatus Iacobus. Si quis in lege perfectè perspexerit libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus; sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Et Dominus in Euangelio. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Igitur quæ præcipiuntur nobis in monasterio constitutis, humiliter attendamus.

¶ *Primum inquit, propter quod in vnum estis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.*

¶ Primo nobis admonitis fit de vnitate, & concordia, & tali concordia, quæ in Deo fit. Nam concordia ad faciendum peccatum mala est. Concordia vero ad faciendum bonum, & sectandam iusticiam, & seruiendum Deo bona est. Hoc est (propter quod in vnum sumus congregati) scilicet, vt in seruitio diuino vnum spiritum, & vnũ animum omnes habeamus; & ideo præcipitur, vt vnanimes habitemus in domo, & sit nobis anima vna, & cor vnum in Deo. Oportet enim, si in vnum congregati sumus corporaliter, vt similiter habitemus, & spiritualiter. Non enim prodest, si nos continet vna domus, & separat diuersa voluntas; plus enim attendit Deus vnitatem animi, quàm loci. Ecce in

vna

vna domo ſumus plures homines, diuerſi mores, diuerſa corda, diuerſæ animæ. Hæc omnia debet coniungere in unum una intentio, & unus amor in Deum. Debemus ergo in hoc eſſe unius animi, & unius uoluntatis, ut ſeruiamus Deo, & diligamus Deum ex toto corde. Qui ſic haberi poteſt, ſi frater conueniens ad monaſterium incipit ſe ſpoliare propria uoluntate, atq; illum imitari, qui ait. Non ueni facere uoluntatem meam. Et iterum. Pater non ſicut ego uolo, ſed ſicut tu. Hoc eſt enim, quod maximè adducit concordiam, ſi quiſq; non ſuam, ſed alterius uoluntatem facere ſtudeat in bono. Et hoc eſt magnæ humilitatis indicium, inde generatur obedientia, creſcit charitas, & pax, atq; iuſtitia, & Eccleſiæ uirtutes, quòd ſi uolo facere uoluntatem meam; & iſte ſuam; & ille ſuam, fiunt diuiſiones, oriuntur lites, iræ quoq; & rixæ, quæ ſunt opera carnis. Et ſicut ait Apoſtolus, qui talia agũt, regnum Dei non conſequentur. Sunt quidam in congregatione obſtinati in ſuo ſenſu, ſapientes in oculis ſuis, non quòd in animo conceperint hoc, quod quaſi ex ratione defendunt, nec ſe alijs, ſed alios ſibi applicari contendunt, & ſi viderint ſibi nõ obtemperari, ſtatim cõmouentur, & perturbantur. Tales ſolent eſſe rebelles mandatis ſeniorum, plurimumq; in eis regnat paſſio inobedientiæ, & impatientiæ; iſti non ſunt idonei ad concordiam. Nam iuxta Apoſtoli vocẽ euanuerunt in cogitationibus ſuis: & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum; dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt; Magna quippè obſcuritas cordis eſt ſuperbia, & valde ſtulta ſapientia eſt alijs ſe velle præferre; contra quos idem Apoſtolus ait. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe, ſtultus fiat, ne ſit ſapiens. Stultus enim

ſapiens eſt; & ſecundum Deum magna ſapientia eſt omnibus ſe iudicare inferiorem. Inde ſctiptum eſt. Quanto maior es, tãto te humilia in omnibus. Hinc Dominus diſcipulos ſuos, inter quos contentio erat, quis eorum videretur eſſe maior, ſtatim ad humilitatis concordiam reuocat dicens. Qui maior eſt veſtrum, erit ipſe veſter ſeruus; Et ipſe filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & animã ſuam dare redemptionem pro multis. Ergo vnanimes habitemus in domo. Bonum eſt enim, & iocundum Deo habitare fratres in vnum. Nec tam placent ei noſtra ieiunia, noſtræ orationes, quàm concordia. Ideo dicit in Euangelio. Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Ex quibus verbis patet; quia qui concordiam non habet, omnipotenti Deo ſacrificium offerre non valet. Penſare ergo debemus quanta ſit apud Deum concordiæ virtus, ſine qua non placerent ipſa ſacrificia, quibus delentur peccata; & ſciendum eſt, quia cum ad conuerſionem venimus, contra diabolum certamen aſſumimus. Nihil eſt autem, quod ipſe tantum timeat, quantum charitatis vnitatem. Nam ſi diſtribuimus totum, quod habemus propter Deũ, hoc diabolus non timet, quia ipſe nihil poſſidet, ſi ieiunamus, hoc ipſe non metuit, quia cibum non ſumit, ſi vigilamus, inde non terretur, quia ipſe ſomno non vtitur; ſed ſi charitate coniungimur, inde vehementer expaueſcit, quia hoc tenemus in terra, quod ipſe in cœlo contempſit ſeruare. Hinc eſt, ꝙ ſancta Eccleſia terribilis eſſe, vt caſtrorum acies ordinata, deſcribitur; quia ſicut hoſtes timent, quando aciem caſtrorum bene ordinatam, & coniũctam ad bellum vident, ita nimirum diabolus expaueſcit, quando ſpirituales viros virtutum armis accinctos

in

in vnitate concordiæ viuere conſpicit, victuſq; ve hementer dolet, cum eos per diſcordiam diuidere, & penetrare non valet. Hinc de Domino ſcriptum eſt. Factus eſt in pace locus eius. Ibi confregit po tentias, arcum, ſcutum, gladiũ, & bellum. Ex quibus verbis patet, quia omnia diabolica arma frangit concordia.

¶ *Quod ſit nobis anima vna, & cor vnũ in Domino.*

¶ Hæc ſunt primitiæ Spiritus, quas ex primordio noſtræ conuerſionis offerre omnipotenti Deo debe mus, ſicut ipſa ſapientia præcepit dicens. Fili da mihi cor tuum; primus enim corde, & voluntate tra himur ad Deum, ergo ſi corpore ſeparamur à ſæculo, corde, & anima iungamur Deo, vt poſſimus veraciter dicere. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Nam qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt. Adhæreamus ergo ei, vt ſimus fortes per ipſum, vt ſimus vnum in ipſo, & beati dicamur cum ipſo. Adhæſit anima mea poſt te. Charitas ſeparat nos à mundo, & ipſa nos coniungit Deo. Sic erit nobis anima vna, & vnum cor in Deo, ſi ex toto corde, & ex tota anima diligamus Deum. Deus enim cha ritas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo; Et quia charitas non quærit, quæ ſua ſunt, rectè ſubiungit.

¶ *Et non dicatis aliquid proprium; ſed ſint vobis omnia communia.*

¶ Non enim debemus aliquid habere proprium, aut quicquàm dicere meum, ſed noſtrum, vt dicatur noſtra cappa, noſtra tunica, noſtra domus, & in cæteris ſimiliter. Omnia enim in communi debemus habere, & omnia communi nomine appellare.

¶ Sed in hoc penſandum eſt, quanta differentia ſit inter carnales fratres, & ſpirituales. Nã illi quod

commune est eis, diuidunt, isti, quòd diuisum erat, in communi ponunt. Ibi quisq;, quod suum est, quærit. Isti non, quæ sua sunt, quærunt, sed quæ Iesu Christi. Plus ergo valet ista propinquitas, quã illa, quia illa deficit, ista crescit, illa habet diuisionem, ista unitatem, illa transit cum sæculo; ista permanet cum futuro. Ad hoc enim simul modo in ista domo viuimus, vt postmodum in cœlesti regno maneamus. Filij Dei sumus ait Apostolus, sed nondum apparuit, quid erimus. Scimus autem, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Et iterum. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus, ergo non debemus habere propria, licet sint nobis omnia communia. Partes sibi faciunt homines in hoc sæculo, alius argentum, & aurum; alij domos, & familias; alius nomen grande, potentiam & gloriã; iste hoc; alius aliud; diuersi diuerso modo; pars vero piorum est ipse Deus, & nos si volumus habere talem potestatem, talem hæreditatem, vt est Dominus, tales nos oportet exhibere, vt digni simus eum possidere, & possideri ab ipso. Ergo si volumus in hæreditatem possidere Deum, nihil debemus habere extra Deum. Nam nimis est auarus, cui non sufficit Deus, quod si quippiam aliquid quærimus, verbi gratia aurum, argentum, possessiones, cũ istis partibus pars fieri Dominus dedignatur. Verba sunt beati Hierony. Ego inquit non accipio hæreditatem inter cæteras tribus, sed quasi sacerdos, & leuita viuo decimis, & altari seruiens altaris oblatione sustentor, habens victum, & vestitũ his contentus ero. Beati enim pauperes spiritu, qm̃ ipsorũ est regnũ cœlorum. Et quia quamdiu hic viuimus, corporali necessitate indigemus, rectè subiungitur.

¶ Et

¶ *Et distribuatur vnicuiquè vestrum a præposito vestro victus, & vestimentum.*

¶ Sic enim Dominus voluit ordinari ecclesias suas, vt alij vacarent spiritualibus, alij eis temporalia ministrarent, & ideo alios voluit esse præpositos, alios subditos. Præpositorum officium est subditis corporalia ministrare: Subditorum ministerium est spiritualibus studijs insistere, lectioni, orationi; contemplationi vacare in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus cœlesti Domino de seruire. Tantò ergo opus est, vt circa se sollicitius viuant, quantò eos aliena cura non implicat. Constitutum est a Domino, vt qui altari seruiunt, de altari viuant; dignus est operarius, sicut ipse ait, mercede sua. Et ideo si viuimus de annona Christi, & iustum est, ut laboremus in seruitio Christi, & tunc dignè mercedem accipimus, si prius boni operarij fuerimus. Dicit enim Apostolus Paulus. Qui non uult operari, non manducet; quòd si non laboramus, & manducamus, tanto maioris criminis efficimur rei, quanto Dei beneficia suscipimus indigni. Oportet ergo, ut seruiamus ei, a quo pascimur, si sine periculo animæ uolumus sumere hoc, quod distribuitur,& tanto plus debemus in eis esse solliciti, quanto ea percipimus sine magno labore. Nam quid mirum,si hi, qui temporalibus occupantur, minus studiose, & religiose uiuunt, si frequenter in cogitationibus, & sermonibus, atquè actionibus suis offendunt,usus enim sæculi hominem ad peccatum etiam quandoquè inuitum trahit. Hi uero, quibus & cura mundi, & occasio peccandi deest, quanto minus religiose uiuunt; tanto supernū iudicem offendunt, nec sine graui periculo animæ, & in minimis negligentijs offendunt. Pensemus

ergo, ad quid nobis uictus, & tegumentum tribuitur, ut sit totum desiderium nostrum primum quęrere regnum Dei, & iustitiam eius, propter quod hæc omnia adijciuntur nobis. Qualiter autem distribuendum sit, ostenditur, cum subinfertur.

¶ *Non æqualiter omnibus distribuatur, quia non æqualiter valetis omnes; sed potius vnicuiquè, prout cuiquè opus fuerit.*

Et hoc auctoritate Apostolica roborat dicens.

¶ *Sic enim legitis in actibus Apostolorum, quia erant illis omnia communia, & distribuebatur vnicuiquè, sicut vnicuiquè opus erat.*

¶ Hoc non est ita intelligendum, ut unicuiquè quod opus erat, sic abundanter distribueretur, ꝙ nõn haberent indigentiam. Cum enim scriptum sit, quòd inter eos nullus egens erat. Scriptum etiã legimus esse de ipsis Apostolis, quòd seruiebant Deo in fame, & siti, in frigore, & nuditate, ex quibus uerbis colligendum est, quòd multi corpore indigent, non animo. Sed qui semetipsos abnegãt propter Christum, animi uirtute ipsam superant naturam. Dei namquè dilectio, quæ fortis est, ut mors, non solum illicita desideria, uerum etiam ipsos corporales, & naturales extinguit affectus. In primitiua quippe ecclesia tanta erat gratiæ spiritualis abundantia, ut non solum modico contenti essent, sed hoc ipsum, quod nihil habebant, pro summis delicijs reputarent. Vnde Apostolus ait. Nihil habentes, & omnia possidentes. Hinc etiam quidam uir sanctus ait. Sufficiebat nobis paupertas nostra, ut diuitiæ computarent. Item ait Apostolus. Magnus inquit quæstus est pietas cum sufficientia, habentes, inquit, uictum, & uestitum, his contenti simus. In huiusmodi ergo non debemus atten-

attendere uoluntatem carnis, sed ualetudinem naturæ. Plus enim appetit carnalis uoluntas, quàm necessitas. Quamobrem in eo, quod dicitur, (ꝙ unicuiquè, quod opus est, tribuatur.) Iste modus seruandus est, quatenus sic nutriatur caro, vt seruiat. Et iterum sic reprimatur, vt non superbiat. Sic seruetur necessitas naturæ, vt abscindatur superfluitas concupiscentiæ.

¶ *qui autem aliquid habebant in sæculo, quando ingressi fuerint monasterium, libenter velint illud esse commune.*

¶ Hoc fecerunt primitiuæ ecclesiæ fratres; dignum enim eis videbatur, vt qui communem habebant gratiam, communem haberent & substantiam, & quibus vnus erat spiritus, vnus esset & sumptus. Bene autem additum est hoc verbum libenter, quia hilarem datorem diligit Deus. Libenter debemus terrena dare, vt possimus cœlestia comparare. Regnum enim cœlorum tantum valet, quantum habes. Nihil vilius, cum emitur, nihil charius, cum possidetur. Duo sunt quæ relinqui oportet propter Deum, facultatem, scilicet possidendi, & voluntatem habendi. Hinc est, quod dominus ait in Euangelio. Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et iterum. Qui vult venire post me, abneget semet ipsum. Illud pertinet ad substantiam: hoc ad voluntatem; non enim sufficit exteriorem relinquere substantiam, nisi interiorem abscindamus concupiscentiam. Vnde & subditur.

¶ *Qui autem non habebant, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt.*

¶ Etiam illi, qui nichil habebant foris, habent intus, quod relinquere possunt propter Deum scilicet

cet

cet voluntatem habendi. Vnde ſcriptum eſt. Non concupiſces. Plus enim attendit affectum Deus, quàm ſenſum. Hinc per ſapientem dicitur. Fili da mihi cor tuum. Quod fieri non poteſt, niſi prius carnalis appetitus reſecetur. ¶ Primum ergo iubemur habita deſerere, deinde terrena non quęrere, vt poſtea liberius ad cœleſtia poſſimus anhelarę. Et ne videretur pauperibus ſæculi, qui conuertuntur, neceſſaria non debere miniſtrari: quia nichil in monaſterio quærere præcipiuntur, ſubiunctum eſt.

¶ *Sed tamen eorum infirmitati, quod opus eſt, tribuatur: etiam ſi paupertas eorum, quando foris erant nec ipſa neceſſaria poterant inuenire.*

¶ Siue enim diuites ſint, ſiue pauperes, ſiue nobiles, ſiue ignobiles quicunquè accedunt ad ſeruitium Chriſti, iuſtum eſt, vt viuant de annona Chriſti. Dignus eſt enim operarius mercede ſua.

¶ *Tamen non ideo putent ſe eſſe fœlices; quia inuenerunt victum, & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt.*

¶ Multi enim ad conuerſionem veniunt non tam propter animæ ſalutem, quàm propter corporis neceſſitatem, qui non Deum colunt, ſed ventrem ſuũ, de quibus ait Apoſtolus. Quorum Deus venter eſt. Talibus Dominus dicit in Euangelio. Amen dico vobis; quæritis me, non quia vidiſtis ſigna; ſed quia manducaſtis ex panibus meis. Horum talium tota eſt intentio, atquè fęlicitas, vt bene paſcantur, bene veſtiantur, & bene ſit eis temporaliter. Et quia terrena appetunt, cœleſtibus priuantur. Receperunt enim (ſicut Dominus ait) mercedem ſuã. Vnde ſummopere cauendum eſt, ne temporalibus adhæreamus bonis. Ideo Pſal. nos admonet dicẽs. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Terrena

quidem

quidem nobis in vsu esse debent, cœlestia autem in desiderio. Est enim quædam admirabilis, & magna multitudo dulcedinis Dei, quam habet in se, de qua dictum est. Quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vnde scriptum est. Satiabor, cum apparuerit gloria tua: Illa ergo sacietas debet esse nostra fœlicitas.

¶ DE HVMILITATE. Cap. II.

NEc erigant ceruicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebant; sed sursum cor habeant, & terrena vana non quærant; ne incipiant monasteria diuitibus esse vtilia, non pauperibus, si diuites illic humiliantur, & pauperes inflantur.

¶ Ceruicem erigere signum superbiæ est. Si superbis angelis non fuit vtile cęlum, constat quia superbis hominibus non erit vtile monasterium. Et si sanctus sit locus, si sanctus sit habitus, si sancta opera videantur, totum ex vitio superbiæ inutile habebitur. Superbia enim casum habet. Ideo sanctus Dauid orat ad Dominum, vt non veniat ei pes superbiæ; quia ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare, contra quod vtilia sunt humilibus monasteria. Ipsi enim sunt docibiles Dei, sicut scriptum est. Docebit mites vias suas. Itemquè qui emittit fontes in conuallibus, idest gratiam suam præstat humilibus. Ipsi quidem bona, quæ faciunt, non amittunt; quia custodem virtutum humilitatē non deserunt, & quia iuxta euangelicum præceptum recumbunt in nouissimo loco, & secundum Prophetam eligunt abiecti

esse

esse in Domo Domini. Ideo ab ipso merentur exaudiri, sicut scriptum est. Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Et iterum. Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam.

¶ *Rursus etiam illi, qui aliquid videbantur esse in sæculo, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illã sanctam societatem ex paupertate venerunt. Magis autem studeant non de parentum diuitum dignitate, sed de pauperum fratrum societate gloriari.*

¶ Summopere cauere debent fratres, qui ad sanctam societatem, & communem vitam venerunt, vt non habeant alter alterum fastidio, quamuis eo ditior sit, siue nobilior, siue sapientior; quoniam sicut dicit Apostolus, infirma mundi elegit Deus, & ignobilia, & contemptibilia, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius, scilicet neque potens in potentia sua, neque sapiens in sapientia sua, neque diues in diuitijs suis. Non enim est personarũ acceptio apud Deum. Nam idem Dominus diues in omnes, qui inuocant eum. Bene autem non de dignitate diuitum parentum, sed de societate pauperum fratrum præcipimur gloriari, quoniam ipse, qui diues est in gloria sua, pauper factus est pro nobis. Non diuitibus, sed pauperibus dignatus est sociari; vt & nos pauperes simus propter ipsum, quoniam pauperibus promissum est regnum cœlorum. Gloriari quidem de diuitijs pertinet ad vanitatem mundi, de paupertate vero gloriari pertinet ad beatitudinem.

¶ *Nec extollantur, si communi vita aliquid de suis facultatibus contulerint, nec de suis diuitijs magis superbiant; quia eas monasterio partiuntur, quàm si eis in sæculo fruerentur.*

¶ Ex

¶ Ex præcedenti ſententia, & ea, quæ ſequitur, nobis duo genera ſuperbiæ deſignantur. Vnum carnale, aliud ſpirituale. Nam pauperes faſtidire, & de nobilitate gloriari ad ſuperbiam pertinet, quæ inter homines ſæculares frequenter ſolet euenire. De operibus miſericordiæ ſe extollere ſuperbia ſpiritualis, quæ ſolet etiam ſpirituales corrumpere. Magis autem timenda eſt ſuperbia ſpiritualis, quã carnalis; quia ſe extollere de bono opere, ut de virtute ab alto cadere eſt; & quanto altior eſt aſcenſus, tanto periculoſior eſt caſus. Dominus dicit in Euangelio. Cum facis eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua; vt ſit eleemoſyna in abſcondito, & ille qui videt in abſcondito, reddet tibi. Per dexteram recta operatio, per ſiniſtram fauor mundi, atquè elatio deſignatur, ex his verbis admonemur, vt recta, quæ agimus, abſcondere ab elatione ſtudeamus, alioquin mercedem non habebimus apud patrem noſtrum: Deinde oſtendit quantum ſit vitium ſuperbiæ, cum ſubiungit.

¶ *Alia quippe quæcunquè iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: ſuperbia vero, etiam bonis operibus inſidiatur, vt pereant.*

¶ Ex hoc apparet, quia cæteris vitijs maior eſt ſuperbia; vitia enim, & virtutes exterminant humanam mentem. Superbia Deo, & hominibus odibilis eſt, de qua ſcriptum eſt. Initium omnis peccati ſuperbia. Prima eſt in peccando, vltima remanet in conflictu. Nam cum ſeruus Dei cætera vitia ſuperauit, & iam ad virtutum alta conſcenderit, adhuc habet pugnam contra ſuperbiam, quàm niſi expugnauerit, in cæteris fruſtra laborauit. Vnde dicitur. Cum poteris ſubijci, non debes dice-

re vici. Nam quis uincatur, vel vincat, fine probatur. Premia victorum pendent in fine laborum. Vt scriptura sonat, finis, non pugna coronat. Tunc bene pugnabis, cum cuncta subacta putabis. Quę magis infestat, vincenda superbia restat. Quæ nisi vincatur, promissa corona negatur: Prohdolor, his telis superatur sæpe fidelis. Cum ergo foris bona agimus, intus cor ab elatione custodiamus, quia nulla Deo placet cum superbia operatio, vnde scriptura nos admonet dicens. Omni custodia custodi cor tuum; quia mora, & vita ab ipso procedit.

¶ *Et quid prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri: cum anima misera efficitur superbior diuitias contemnendo, quàm fuerat possidendo.*

¶ Non prodest nobis nostra relinquere; nisi relinquamus & nos. Non enim dicit Dominus. Beati pauperes rebus, sed beati pauperes spiritu: quoniã ipsorum est regnum cœlorum. De contemptu rerum quisquè debet esse humilior, non superbior,& melius esset, vt eas in sæculo retineret,quàm sic relinqueret, vt inde in monasterio superbiret. Sicut ergo illa anima est beata,quę sua propter dominum diuidit, vt humilietur, ita est illa misera, quæ inde extollitur. Infęlix perfecto est, qui per iter virtutum tendit ad vitia; & vnde præmium habere debuit, inde tormentum incurrit. Omnis quippe superbus tanto in imo est, quanto in altum se erigit, tantoquè profundius labitur, quanto excelsius eleuatur. Resecatis quibusdam vitijs ad vnanimitatem redit, quam primo commendauit dicens.

¶ *Omnes ergo vnanimiter, & concorditer viuite, & honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti estis.*

¶ Vnanimiter uiuimus, si unum in Deo animum habea-

habeamus, quemadmodum primitiua ecclesia, cui cor erat unum, & anima una. Quod ait (unanimiter) pertinet ad uoluntatem. Quod uero subdit (concorditer) pertinet ad bonos mores. Hic est rectus ordo viuendi, primum ut sit voluntas una; deinde concors & uita. Frater qui vult concorditer viuere, prius debet prauos mores deponere, ne sit peruersus; inordinatus, indisciplinatus, ne anxietate sua cæteros premat, deinde ita debet librare actus suos, & totam vitam suam, ut concordare possit secundum Deum, cum quibus uiuit. Sunt ergo nonnulli, qui postquàm sæculum relinquunt, proprias uoluntates sequi uolunt. Et rursus sunt pleriq; qui in suis actibus appetunt sæcularibus apparere. Ideo dictum est (Omnes ergo unanimiter, & concorditer uiuite) Deinde autem in nobis Deũ inuicem honoramus, si nos inuicem propter ipsum diligamus, si præcepta eius sollicitè custodimus, & efficimur sanctum templum eius per inhabitationẽ spiritus eius in nobis. Nostrum est Deum honorare, Dei est nos inhabitare, & illustrare per gratiã.

¶ *Nec extollantur si communi vita aliquid de suis facultatibus contulerint &c. vsq; fruerentur.*

¶ Melius est res suas in sæculo tenere, quàm eas ita in monasterio distribuere, ut uelint se inde extollere. Nam si extolluntur, deijciuntur. Quisquis enim in eo, quod bene agit, intumescit, eo ipso tramite; quo proficit, cadit; bona quippè actio cum elatione non eleuat, sed grauat. Benedicta est ergo illa anima, quæ potest dicere cum propheta. Domine non est exaltatum cor meum, neq; elati sunt oculi mei, neq; ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. Fœlix planè est, qui non habet occultam superbiam in corde, nec apertam corpo-

re,

re, nec in vultu, nec in habitu, neq; in sermone, ne q; in opere, neq in cœteris motibus suis. Et si non ambulat in magnis, idest si se non reputat inter magnos, quòd nobilis fuerit, aut potens, aut quòd diuitias suas communi uitæ contulerit, aut quòd in aliquo officio sit utilis; & si non ambulat in mirabilibus super se, ut de religione, & sanctitate desuper a Deo sibi collata nõ uelit apparere tanquàm admirabilis, atq; laudabilis: raro tamen inuenitur aliquis, qui ex his aliquam commotionem non habeat. Vt autem ista omnia superbiæ genera possit seruus Dei superare, semper de se debet humiliter sentire, & non exaltare animam suam: sed in humilitate reprimere, iuxta quod scriptum est. Quan to maior es, tanto magis humilia te in omnibus. Valde enim timenda sunt uerba, quæ sequuntur. (Alia enim quæcunquè iniquitas &c.) Auaritia enim non exercetur, nisi in malis operibus. Luxuria non exercetur nisi in malis operibus: similiter, & cætera uitia; sola superbia etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant. Ideo pharisæus perdidit bo na sua: quæ se egisse iactanter protulit. Aug. Sunt quidam, qui de contemptu uanæ gloriæ uanius gloriantur; similiter sunt plerique, qui de contemptu diuitiarum uanius extolluntur, de quibus subiungitur.

¶ *Et quid prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat possidendo.*

¶ Acsi aperte diceret. Quid prodest paupertas cum superbia? Melior est diues humilis, quàm superbus pauper. Melior est peccator humilis, quàm iustus elatus. Debet ergo in omnibus esse seruus Dei prouidus, & circumspectus; primum ne mala

agat,

agat, deinde ne bona negligat, poſtmodum ne in bonis, quæ facit, intumeſcat; quia tunc ſunt veraciter bona, quæ agimus, ſi ea ſemper in humilitate cuſtodimus, & tunc veraciter ſumus pauperes Chriſti. Et beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Vnde apertè ſubiungitur.

¶ *Omnes ergo vnanimiter viuite, & honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti eſtis.*

¶ Paupertas quippe, & humilitas generant charitatem. Charitas vero vnitatem nutrit, vnitas vero, & concordia efficiunt nos templum Dei. Et tunc veraciter Deum honoramus, quando vnanimiter, & concorditer viuimus. Tunc enim oſtendimus, quia ſumus diſcipuli Chriſti, ſi tenemus vnitatem charitatis Chriſti. Hinc eſt, quod Dominus ait. In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.

¶ DE ORATIONE, ET IEIVNIO. Cap. III.

ORationibus inſtate horis, & temporibus conſtitutis.

¶ Ante tempus orare eſt prouidentia. In tempore conſtituto orare eſt obedientia. Tempus orandi præterire eſt negligentia. Tanto crebrior debet eſſe oratio, quanto vtilior, Inſtanter, & ardenter orare debemus. Magna enim ſunt bona, quæ promittit nobis Deus. Nam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Non vult bona ſua quærendi, & inueniendi facilitate vileſcere, precioſa, & deſiderabilis merces auidum negociatorem requirit. Ideo nos Dominus hortatur in Euangelio

dicens. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis. Non enim otiosis, tepidis, & negligentibus promittitur regnum Dei; sed sicut dicit scriptura. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Amat Deus instantiam, & importunitatem in prece. Si magna sunt bona, non debent esse desideria parua. Cum magnitudine præmiorum concordare debet magnitudo desideriorum, quòd si ad primas lachrymas non exaudit Dominus, nec sic quidem acquirendo, & pulsando desistendum est. Sed tanta potius perseuerãdum instantia, tantoq; obstinato clamore frequentandus est Saluator: donec impleat orantis desiderium, quòd si quisq; nostrum conscientiam suam, vel cogitatione sua, aut actione vitiorum sordescentit inquinatam; misericordiam redemptoris continuis debet flagitare lamentis, sanctorumq; intercessiones, & auxilia postulare, quòd si ad exemplum Cananeæ mulieris in orando persistamus, fixi maneamus, aderit gratia redemptoris nostri, quæ cuncta in nobis errata corrigat, immunda sanctificet, turbulenta serenet. Fidelis enim, & iustus est, vt remittat nobis peccata nostra, vt emundet nos ab omni iniquitate; si ad illum sedula mente voce clamemus. Et vt secretè, & quietè possint orare fratres; ideo subiungitur.

¶ *In Oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen accepit, vt si etiam forte aliqui præter horas constitutas, & si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.*

¶ Ideo Dominus noster vendentes, & ementes eiecit de templo dicens. Domus mea domus orationis vocabitur, vt doceat in Dominica domo nihil

hil aliud esse agendum, quàm orandum. Ad hoc enim omnis ecclesia constituitur, vt in ea oretur. Ipsa enim est domus Dei, & porta cœli. Ibi peccatores reconciliantur, & iusti sanctificantur. Ibi explentur diuina mysteria, & tractantur cœlestia sacramenta. Vnde Salomon ait. Domine si conuersus fuerit populus tuus, & orauerit ad sanctuarium tuum, tu exaudies eos, & dimittes peccata eorum. Et ideo summopere cauendum est, ne aliquid in sanctuario fiat, quod aut oculos diuinæ maiestatis offendat, aut ibi orare volentes impediat. Qualiter autem orare debemus, ostenditur, cum subinfertur.

¶ *Psalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in voce.*

¶ Psallentium in ecclesia mens concordare debet cum voce, vt impleatur illud Apostoli. Psallam spiritu, psallam & mente. Orandi perseuerantia ita solum meretur esse fructifera, si quod ore precamur, hoc mente meditemur. Sæpe namq; oramus, & alibi mente intendimus; nec ipsum, quod dicimus, recolimus, sed illam Deus non exaudit orationem, quam ipse, qui orat, non intendit, quod instinctu diaboli sæpe fieri solet, sciens etenim vtilitatem orandi, & nobis inuidens gratiam impetrandi immittit orantibus cogitationum tumultus, vt mentem ab oratione diuidat, & fructus orationis tollatur, contra cuius malitiã debemus habere mentis constantiã, vt quanto plus cogitationum turba nos impugnati simus, tãto robustius mens nostra in sui status rectitudine fixa permaneat. Multũ enim iuuat ad orationis puritatem, si in omni loco, & tempore nos ab actibus illicitis temperemus; si semper ab otiosis sermonibus auditũ pariter temperemus, & linguam, sed in lege Dei ambulare, & testimo-

nia eius asuescamus toto corde scrutari. Quæcunq; sæpius agere, loqui, audire solemus, eadem necesse est, ad animum quasi solitam; propriamq; recurrant sedem.

¶ *Et nolite cantare, nisi quod legitis esse cantandum; Quod autem ita scriptum est, vt non cantetur, non cantetur.*

¶ Non enim decet, vt cantus ecclesiasticus fieri debeat secundum arbitrium diuersorum, sed firmiter seruandum est secundum scripta, & instituta maiorum. Similiter cæteræ consuetudines monasterij cum auctoritate, & discretione ordinandæ sunt; si quid autem mutari oportet, aut constitui, non debet hoc cito fieri, aut leuiter, nec arbitrio tantū duorum, vel trium, sed conuocatis fratribus, sicut sanior pars canonicæ congregationis decreuerit, ordinandum est. Et sciendum; quia auctoritas ecclesiastica in omnibus magis imitanda est, quàm ratio, quoniam auctoritas semper obedientiæ, & humilitatis est, ratio vero nonnunquàm præsumptionis. Hoc autem seruandum est in ordine, vt semper maturitas, ac grauitas teneatur. Nunquid leuitate vsus sum (ait Apostolus) vt apud me sit est, & nō. Honestum quippe est, & religiosum non facile quicquam, aut leuiter variare.

¶ *Carnem vestram domate ieiunijs, & abstinentia esca, & potus, quantum valetudo permittit.*

¶ Caro quidem concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, sed ne caro possit præualere, spirituales viri per virtutem spiritus eandem concupiscentiam debent reprimere, quia quando caro domatur, spiritus roboratur. Sed cum adiungitur, quantum valetudo permittit, virtus discretionis commendatur. Pereunt enim ipsa bona, nisi

cum

cum discretione fiant. Tantum ergo debet quisq; carnem suam domare per abstinentiam, quantum valetudo permittit naturæ. Qui carnem suam supra modum affligit, ciuem suum occidit; si plus, quàm oportet, alimentis reficit, hostem nutrit, sic ergo nutrienda est, vt seruiat; sic domanda, vt non superbiat. In omni abstinentia hoc semper attendendum est, ut uitia extinguantur, non caro.

¶ *Quando autem aliquis non potest ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum sumat, nisi cum ægrotat.*

¶ Primum vitium ex septem principalibus vitijs est gula. Tentatio huius vitij aliquando fit de paruis rebus, & uilibus. Nam primus homo tentatus est non de porco, sed de pomo. Esau non de gallina, sed de lenticula. Saluator noster non de carne, sed de pane. Sunt autem huius uitij tria genera. Vnum genus est, quando cibo, uel potu quis immoderatè utitur. Alterum genus est, quando nimis delicatum cibum, uel potum quis desiderat. Tertium genus, quando extra horam cibum, uel potum uult quis sumere, extra horam credimus esse usq; ad tertiam; nam usq; ad istam horam non decet fratrem comedere, aut bibere, nisi ægrotet, ęgrotanti omni hora licet, infirmis enim non est lex posita. Non ieiunantibus, nec tamen infirmantibus, rectam horā reficiendi intelligimus ab hora tertia usq; ad sextā; ieiunantibus uero ab hora nona usq; ad uesperā. Cum Apostolus præcipiat, ut omnia honestè, & secundū ordinem fiant, nec tm̄ cibo, & potu tēperate uti oportet; sed ēt horas constitutas obseruare; ne cui de uita nostra præbeamus offendiculū. Valde enim indecens est, si nos reprehensibiliter uiuimus, qui formam rectè uiuendi alijs demonstrare debemus.

¶ DE REFECTIONE VTRIVSQ; hominis. Cap. IV.

CVm acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu, & contentionibus audite, ne solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant Dei verbū.

¶ Illi esuriunt Dei uerbum, qui desiderant audire, multi sacram lectionem audiunt, qui tamen ab ipsa lectione uacui recedunt; nullum ibi affectum habent; nullum saporem sentiunt; quicquid audiunt, facile amittūt, iudicium est illis audire, quod audiunt, contra quos scriptum est. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam; quoniam ipsi saturabuntur, ideo saturabuntur, quia prius esurierunt, esuriendo enim homo efficitur, ut post modum satietur. Primum ergo præparare debemus cor nostrum ad esuriendum, & desiderandum uerbum Dei; adérit diuina gratia, quæ nos intus perfundat, & dulcedine, atq; sapore spirituali reficiat, & delectat nos cantare, quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine super mel ori meo. Et bonum mihi lex oris tui super millia auri, & argenti. Non solum debemus esse participes mensæ corporalis, sed spiritualis; nec tantum sumere cibum corporalis, sed animę, & quanto melior est anima, quàm corpus, tanto amplius nos delectare debent alimenta animæ, quàm corporis. Quotiens nobis diuina scriptura legitur, aut exponitur, cogitare debemus, quia esca spiritualis est, quæ à Deo nobis mittitur ad reficienda corda nostra, ne deficiamus in uia, & ad roborandos nos contra tentationes diaboli, & pericula huius sæculi. Talem cibum nos oportet incessanter esurire,

atq;

atq; in mente iugiter retinere, ut possimus dicere cum propheta. In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Qui in corde suo sacrum eloquium abscondit, uitalis, & cibus animæ est, qui à morte, id est à peccato animæ defendit, & insuper ad uitam æternam perducit. ¶ Iam quid de infirmis subiungat, audiamus.

¶ *Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, nob debet alijs molestum esse, nec iniustum videri eis, quos aliqua consuetudo fecit esse fortiores.*

¶ Acsi apertè dicat: fortiores non debent contristari, si infirmos vident misericordius tractari; immo quia fortiores sunt in se, debent abstinentiæ ser uare rigorem, & aliorum imbecilitatem equanimiter portare per compassionem.

¶ *Nec illos ditiores putent; quia sumunt, quod non sumunt ipsi; sed sibi potius gratulentur, quia valent, quod non valent illi.*

¶ Melius est enim abstinere, quàm plus sumere; nam illud est virtutis, hoc infirmitatis. Gratulari quisquè sibi debet, qui dono gratiæ diuinæ tam sanus est, & validus, vt possit sibi sufficere communis aliorum cibus, & potus, qui nihil delicatum quærit, nihil superfluum, quanto enim quisquè minus appetit, quanto arctius viuit, tanto beatior existit. Arcta enim, & angusta est via, quæ ducit ad vitam. Gaudeat igitur, qui potest parcè viuere propter Christum: parca enim vita occidit vitia, libidinem extinguit, virtutes nutrit: animum roborat, mentem ad cœlestia subleuat.

¶ *Et si eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monasterium, aliquid alimentorum, vestimentorum, operimentorum ve datur, quod alijs fortioribus,*

& ideo felicioribus non datur &c. (vsque) non potuerunt.

¶ Quare hic debent cogitare scilicet, vt ex ratione cognoscant; quia iustum est, vt hi, qui plus descenderint, plus accipiant: Et cum hoc iustum esse cognouerint, non velint omnes accipere, quod paucos viderint accipere, tolerandi enim sunt, qui minus possunt; Et hoc est, quod subiungit.

¶ *Nec debent omnes velle, quòd paucos viderint amplius accipere (non quia honorantur, sed quia tolerantur) ne contingat detestanda peruersitas, vt in monasterio, vbi quantum possunt, fiunt diuites laboriosi; fiant pauperes delicati.*

¶ Valde quippe detestabile est, vt ibi fiat pauper delicatus, vbi fieri appetit diues laboriosus idest abstinens. Quod tamen sæpè videmus fieri in pluribus, vel contingere. Multi enim quanto nobiliores, & delicatiores fuerunt in sæculo, tanto postmodum abiectius, & districtius viuunt in monasterio; & plerique quanto abiectiores, & pauperiores fuerunt, tanto plus deinde in monasterio extollentiam, & delicationes quærunt. Sed sicut diximus valde detestabile, & peruersum est, ibi pauperem delicias quærere, vbi diues pro amore Dei abstinendo nititur laborare. Ille seruit ventri, iste spiritui: ille per latam, & spaciosam viam tendit ad pœnam, iste per arctam, & angustam viam tendit ad gloriã.

¶ *DE INFIRMIS PROCVRANDIS. Cap. V.*

SAne quemadmodum ægrotantes necesse habent minus accipere, ne grauentur: ita & post ægritudinem sic tractandi sunt, vt citius recreentur, etiam si

de

de humillima sæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis còntulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo.

¶ Sed quædam ægritudines sunt, in quibus si cibus sumitur, non iuuat, sed grauat, & tunc necesse habent ægrotantes minus accipere, ne grauentur. Exposita autem ægtitudine, sic tractandi sunt, vt citius recreentur; & in hac recreatione fratrum nō debet esse acceptio personarum, non debet contemni humillima paupertas in his, quæ postulat humana necessitas; cum hoc eis tribuat recens ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo; qui enim misericors est in alium, Deus misericors est in illum. Vnde ipse ait. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beatus quoquè Iohannes dicit. Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit ab eo viscera sua, quomodo charitas Dei manet in eo. Si ergo charitatem Dei volumus habere, debemus in fratribus nostris misericordiæ opera exercere, quod cum agimus, proculdubio ei seruimus, qui electis suis dicturus est in iudicio, infirmus fui, & visitastis me; esuriui, & dedistis mihi manducare &c. his similia; quibus merces inde impenditur, cum dicitur. Percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: Cum ergo fratribus nostris propter Deum seruimus, ipsum regnum cœlorum requirimus, & si opera sunt trāsitoria; merces tamen manet ęterna.

¶ *Sed cum vires pristinas reparauerint, redeant ad fœliciorem consuetudinem suam.*

¶ Fęlix consuetudo est carnalia desideria, quæ militant aduersus animam, abscindere; felix consuetudo est abstinere; fęlix consuetudo corpus suū castigare, & in seruitutem redigere.

¶ *Qua*

¶ *Quæ famulos Dei tanto amplius decet; quanto minus indigent, nec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuarat infirmos.*

¶ Ad leuandam infirmitatem necessarium est carnis curam agere, quæ videlicet caro postquàm vegetata fuerit, oportet eandem curam carnis resecare, ne famulos Dei teneat cibi voluptas, nec seruiant gulæ, qui debent animæ deseruire. Quanto minus indigent, tanto amplius decet, ne cibi eos voluptas teneat, ne gulæ initium animæ virtutes tollat. Nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam uentris concupiscentiam carnis incentiua deuicerit; nequè per conflictum spiritualis certaminis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gulæ uidelicet appetitus edomatur, quia si non prius ea, quæ nobis uiciniora sunt, prosternimus, inaniter ad ea, quæ sunt impugnanda, transimus. Multi ordinem certaminis ignorantes edomare gulam negligunt, & ad spiritualia bella consurgunt, qui etiam aliquando multa, quæ magnæ fortitudinis sunt, faciunt; sed dominante gulæ uitio per carnis illecebram omnia, quæ fortiter egerunt, perdunt; & dum uenter non restringitur, per carnis concupiscentiã simul uitæ uirtutes obruuntur. Hoc signat, quòd muros Hierusalem princeps cocorum destruxit; quia virtutes animæ, dum non restringitur uenter; pereunt. Ex Aegypto populus adductus in heremo occubuit; quia despecto manna cibos carnium petijt. Primogenitorum gloriam Esau amisit, quia magno estu desiderij uilem cibũ idest lenticulam concupiuit; nequè enim cibus, sed appetitus in uitio est: Vnde & lautiores cibos plerumquè sine culpa sumimus, & abiectiores non sine

ne reatu conſcientiæ deguſtamus. Ea itaq; ſumenda ſunt, quæ naturæ neceſſitas quærit, & non ea, quæ edendi libido ſuggerit.

¶ *Illos æſtiment ditiores, qui in ſuſtinenda parcitate fuerint fortiores.*

¶ Ex fortitudine parcitatis deprimuntur uitia carnis, ex mortificatione uitiorum procedit pullulatio uirtutum. Ipſæ ſunt ueræ diuitiæ, quibus ditantur animæ continentium. Vnde & ſubditur.

¶ *Melius eſt minus egere, quàm plus habere.*

¶ Melius eſt aliquid egeſtatis propter Dominum ſuſtinere, quàm ſuper abundanter. Nam egeſtas, quæ propter Dominum eſt, generat humilitatem, quæ eſt initium omnium bonorum. Abundantia uero parit ſuperbiam, quæ eſt initium omnium malorum. Seruus ergo Dei, ut uoluntatem, atquè appetitum carnis poſſit reprimere, ſemper debet ad minus tendere, ut ipſorum alimentorum, & ueſtimentorum minus uelit habere, etiem quàm neceſſe ſit. Adiutorem quippe habemus internæ intentionis hunc hominem, quem exterius geſtamus, & ſi ipſi inſunt laſciuiæ, ipſi tamen affectus ſuppetunt operationi bonæ. Vnde neceſſe eſt, ut interior homo noſter æquus quidem arbiter prçſideat inter ſe, & eum, quem exterius geſtauit, quatenus ei homo ſuus exterior, & ſemper debitum miniſterium ſeruire ſufficiat, & nunquam ſupetbè libera ceruice contradicat.

¶ *DE HABITV EXTERIORI, ET interiori. Cap. VI.*

NOn ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus.

¶ Fecit

¶ Fecit iste uir sanctus, quod docuit, scriptum est enim, quia uestimenta eius, & calceamenta nec nitida nimium, nec abiecta plurimum, sed ex moderato, & competenti habitu erant; ipse quoquè de se legitur dixisse. Fateor, quia de preciosa ueste erubesco, Non decet hanc professiouem, nec decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Hinc dominus in euangelio. Ecce qui mollibus uestiuntur in domibus regum sunt. Mollia dicuntur uestimenta, eo quod mollem efficiunt animum: Mollibus uestimentis Regia delectatur domus; Asperis, & humilibus Christi delectatur ecclesia. Talia debent esse uestimenta clericorum, in quibus nihil notari possit nouitatis, nihil quod pertineat ad superbiam, & inanem gloriam. Non tenera uestis sacerdotem, sed munditia mentis ornat clericum. Ornemus ergo nos spiritualibus ornamentis, scilicet castitate; humilitate, mansuetudine, obedientia, patientia, charitate. Hęc sunt indumenta, quibus anima potest cœlesti Imperatori placere, non enim exteriorem, sed interiorem pulchritudinem requirit inuisibilis sponsus. Sicut scriptum est. Omnis gloria eius filiæ regis abintus; Nostrę ergo diuitiæ, nostra pulchritudo, boni mores, & beata illa anima, cui dicitur in Cantico Canticorum. Quàm pulchra es amica mea, & macula non est in te. Studeamus ergo inuisibili Domiuo placere non vestibus, sed moribus, vt impleatur in nobis, quod per Apostolum præcipitur. Nolite conformari huic sæculo; sed reformamini in nouitate sensus vestri; etsi enim exterior noster homo corrumpitur, interior tamen renouatur de die in diem. Deinde subiungit de incessu, statu, & cæteris motibus, dicens.

¶ *Quando*

¶ Quando proceditis, simul ambulate, cùm veneritis, quò itis, simul state. In incessu, statu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquàm offendat aspectum; Sed quod vestram deceat sanctitatẽ.

Sancta ergo perfectorum ecclesia non solum floret honore religionis, sed etiam honestatis decore pollet, sicut scriptum est. Flores mei fructus honoris, & honestatis. Religiosum quippe, & honestum est, vt sicut simul habitant fratres; ita quoquè simul ambulent, & simul stent. Et Apostolus præcepit, vt omnia honestè, & secundum ordinem fiant. Potest quoquè in hac corporalj coniunctione aliquid spirituale intelligi. Sanctorum quoquè societas terribilis, vt castrorum acies ordinata, describitur. Castrorum namquè acies, cum ad bellum se præpàrat, prius se coniungere, atque ordinare festinat, ne ab hostibus interrumpi, aut penetrari valeat. Sic nimirum nostra spiritualis acies, quæ bene coniuncta, & ordinatè simul stare præcipitur, contra dyabolum quotidie munitur ad bellum, vt videlicet ex sua coniunctione terreat antiquum hostem, qui in seruis Dei nihil tam timet, quàm concordiæ vnitatem. Sed valde notandum est, quod dicitur.

¶ In omnibus motibus vestris nichil fiat, quod cuiusquàm offendat aspectum sed quod vestram deceat sanctitatem.

¶ Sic viuere debent canonici, vt a nemine iustè valeant reprehendi; valde enim incongruum est, vt ipsi reprehensibiliter viuant, quorum ordo exigit, vt cæteris formam sanctitatis ostendant. Nam ad eos hæc sententia pertinet: quia dicitur. Estote sancti, sicut & ego sanctus sum, dicit Dominus, vere sancti esse debemus, qui nomen, & habitum

religio-

religionis,& sanctitatis suscepimus, qui diuino cul tui sumus mancipati, sacrisq; altaribus Christi cõsecrati, & diuinis mysterijs ordinati. Ergo sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores misteriorum Dei. Non præcipit Apostolus tantum, vt ita simus: sed sic nos existimet, inquit homo. Non enim sufficit nobis vita sancta, nisi sit & fama bona. Nam vita bona nobis necessaria propter nos, fama vero bona propter alios. Vnde rursus ait Apostolus. Oportet nos ab his, quæ foris sunt, habere bonum testimonium. Sic ergo debemus viuere, vt vita concordet cum nomine, & professio teneatur in opere, vt si sanctus est ordo, sancta sit conuersatio, & sicut bene de nobis dicitur, testimonio bonæ actionis comprobetur; Tunc enim religiose viuimus, si illicitos motus sub disciplina coercemus, si membra, & sensus nostros studeamus restringere, vt non possint lasciuiæ, & leuitati deseruire, vt aspectus noster sit simplex, & humilis, ne fixè aspiciat oculus, quod illicitè cõcupiscat animus, vt noster auditus sit purus, & discretus, ea quæ superflua sunt, & vana, respuens, ea quæ Dei sunt gratanter suscipiens, vt sermo noster sit sale conditus otiosa & nocua detestans, bona & vtilia commendans; vt sit in corde munditia; in uultu pudicicia, in incessu grauitas, status cnm reuerentia, motus cum maturitate, babitus cum religione; quatenus ubiquè resplendeat sanctitas, supereemineat honestas, seruetur humilitas.

¶ *In omnibus motibus vestris nichil fiat, quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. Oculi vestri & si iaciantur, in aliquam fœminarum, in nulla figantur; nequè enim quando proceditis, fœminas videre prohibemini, sed appe-*

tere,

tere, vel ab ipsis appeti velle criminosum est.

¶ Vnde dominus in euangelio. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est in corde suo. Et quia per illicitum visum concupiscentia oritur, per quam integritas mentis uiolatur, necesse, est, ut semper seruus Dei uisum suũ reprimat, ne per concupiscentiam, & per immundiciam cordis Deum offendat. Sanctus Dauid, quia oculos in fœminam iecit, & fixit, illicito appetitu deuictus adulterium perpetrauit. Si ergo tantus uir per incuriam oculorum cecidit, nos qui longe ab eius sanctitate distamus, tam mortale præcipitium summopere timere debemus. Teneamus ergo sententiam Beati Iob, qua dicitur. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut non cogitarem de uirgine. Quia enim sensit sanctus uir, quòd per exteriorem uisum interior animus corrumpitur, fecit pactum cum oculis suis, ne incaute aspicerent, quod illicitè cõcupiscerent. Non enim profecto uitium uincitur nisi sollicitè causa, & opportunitas vitij caueatur. Hinc est, quòd Loth à Sodomis fugienti præcipitur, ut non retrospiciat, neq; remaneat in omni circa regionem, sed in monte saluum se faciat; quisquis enim perfectè appetit incentiua uitiorum fugere, ab aspectu, & uicinitate ipsorum se alienum facere, atq; ad alta uirtutum conscendere; tanto à uitijs remaneat extraneus, quanto ab eis uirtute, & corpore elongatur. Et quòd uisus sit causa concupiscentiæ ostenditur, cum subditur.

¶ *Non solum tacito affectu, sed affectu, atquè aspectu appetitur, & appetit concupiscentia fœminarum.*

¶ Ac si apertè dicat: Non solum tacita uoluntate intus concupiscentia oritur, sed etiam per exteriorem aspectum generatur; nisi enim sanctus Dauid

fœmi-

fœminam fixè inſpexiſſet in tantam carnis tentatio nem minimè incidiſſet. Hinc per prophetam dicitur. Aſcendit mors per feneſtras noſtras. Mors animæ eſt concupiſcentia, domus interior mens no ſtra eſt. Feneſtræ huius domus ſunt quinquè corporis ſenſus; Mors ergo per feneſtram aſcendit, atquè domos ingreditur, quando concupiſcentiæ uitium per ſenſus prorumpit ad interiora mentis. Qua propter ne uitalis ſenſus per exteriorem appetitum intus intro eat, opus eſt, ut feneſtras domus noſtræ tanta diligentia cuſtodiamus, ut ipſum appetitũ tanto facilius poſſimus compeſcere, quanto nullum uitijs permittimus ingreſſum patere. Val de enim timenda eſt ſententia, quæ ſubditur.

¶ *Nec dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.*

¶ Sæpe enim, quæ intus lateant, exteriora membra denunciant, & frequenter per habitum corporis cognoſcitur habitus mentis. Minor eſt autem culpa, dum iacet in occulto, ſed iam maior efficitur, dum incipit apparere in publico. ¶ Et ſciendum, quia impudicitia alia eſt carnalis, alia ſpiritualis. Spiritualis eſt, quæ per delectationem cogitationũ intus tantum agitur. Carnalis vero eſt, quæ corpo raliter completur. Fit autem multis modis. Nam modo per viſum, modo per auditum, modo per tactum, modo per cogitationem, modo per locutionem, modo per operationem, talibus fomentis nutritur, & exercetur libido, & ſeparatur anima à Deo, fugitq; caſtitas de moribus, exercetur in men tibus luxuria; Vnde & ſubditur.

¶ *Et cum ſe inuicem ſibimet, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo corda nunciant impudica, & ſecun-*

dum

dum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore: etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit ipſa caſtitas de moribus.

¶ Caſtitas quippe de moribus fugit; dum libidinoſa uoluptas conſpectibus mutuis magis magiſq; inardeſcit: Et ſi corpus ab immunda uiolatione non tangitur; ipſa tamen immunda uiolatio, uiſu, affectu, cogitatione, delectatione perpetratur, ipſiſq; ſo mentis, quaſi quibuſdam gradibus creſcit peccatũ. Cogitatio praua delectationem parit, delectatio cõ ſenſum, conſenſus operationem, operatio conſuetudinem, conſuetudo quaſi neceſſitatem. Apoſtolus enim legem peccati dicit eſſe in membris, quæ lex conſuetudo eſt, quam peccando concipimus, & ab ea cum volumus, non diſcedimus; quia neceſſitatis vinculo per conſuetudinem retinemur. Bonum eſt ergo culpam corrigere, cum incipit apparere, quia ſi morari cæperit, immanitatẽ ſceleris facit, & quod dicit Pſalmus de huiuſmodi Prolongauerunt iniquitatem ſuam; Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum.

¶ *Nec putare debet, qui in fœminam figit oculum, & illius in ſeipſum diligit fixum, ab alijs ſe non videri, cum hoc facit; videtur omnino, & à quibus ſe videri non arbitratur.*

¶ Hoc videmus frequenter de his, qui culpas ſuas nolunt abſcondere, quòd dum vitia quaſi cautè, & latenter agere æſtimant, ipſi ſeipſos, dum neſciunt, demonſtrant, & culpa, quæ occulta eſſe creditur, ab alijs manifeſtè cognoſcitur.

¶ *Sed & ſi lateat, & à nemine hominum videatur, quid faciet de illo deſuper inſpectore &c. (vſq;) ſapientius.*

¶ In cunctis ergo quæ, vel agendo, vel loquen-

do, vel cogitando delinquimus, aspectum superni Iudicis vehementer formidare debemus, quia si ali quando non apparent hominibus vitia nostra, illius tamen oculis nuda sunt omnia, & aperta; & hoc nos à culpa reprimere debet, quia in eius iudicio ni hil multum poterit remanere. Vnde dicitur. Ante Dei vultum remanebit nihil inultum. Contra vitiorum incentiua debemus opponere inferni tormenta, & contra transitoriam delectationem perpe tui ignis dolorem. Valde stultus est, qui pro eo, ꝙ paruo tempore luxuriæ deseruit, suumq; miserum desiderium prauis delectationibus pascit, & cœlestem perdit amenitatem, & incurrit æternam damnationem.

¶ *Illi ergo vir sanctus timeat displicere, ne velit mala fœmina placere (vsq;) defigens oculum.*

¶ Ex quibus verbis, patet, quia si oculum in fœminam figimus, Deo nostro, cui placere debuimus, abhominabiles sumus, & à quo debuimus recipere gloriam, recipiemus pœnam. Quapropter necesse est, vt si à nr̄is vitijs diuinus non separat amor, vel reprimat timor, & si nos non delectant superna gaudia, vel terreāt æterna supplicia. Sic homo recedere à peccato incipit, si timeat displicere authori suo.

¶ Si dicit aliquis. Quomodo timebo Deum? Si vis Deum timere, illum cogita omnia videre. Titillat te mala conscientia, cogita, quia Deus videt te. Quicquid in te malum fuerit, pensa, quia Deus totum conspicit. Quicquid egerimus, aut dixerimus, aut mente tractauerimus, semper attendamus super nos oculos Dei, semper timeamus displicere illi. Hæc est via iustitiæ, hæc sunt primordia sapientiæ, sicut scriptum est. Initium sapientiæ timor Domini. Sequitur.

¶ *Quan-*

¶ *Quando ergo ſimul eſtis in Eccleſia, vel vbicunq; fœminæ ſunt inuicem; pudicitiam veſtram cuſtodite.*

¶ Magna eſt pudicitiæ virtus, & multum commendata in ſcripturis diuinis, hæc virtus cœleſtis, & ſpiritualis eſt: Nam hominem à terra ſubleuat, angelis ſociat, Deo coniungit, de terreno cœleſtem, de carnali ſpiritualem facit, hæc virtus etiam humanam naturam tranſcendit. Nam, quòd homo pudicus eſt, quòd caſtus, non tam virtus humana facit, quam diuina; Per hanc nos amat inuiſibilis ſpõſus, non enim placet Deo anima, ſi non eſt caſta; ſi non eſt pudica. Nam ſi immunditiæ, & luxuriæ deſeruit, abhominabilis eſt ei, & reproba. Pudicitiæ virtus acceptabilis eſt Deo, & hominibus, hanc nobis inuidet, hanc impugnare non ceſſat antiquus humani generis hoſtis. Ipſe enim eſt perſuaſor immundiciæ, & luxuriæ, plures decipit, plures corrumpit; Non parcit clericis, non indulget monachis, & quod magis gemendum eſt, ipſos etiam religioſos proſternit. ¶ Neceſſe eſt ergo ſumma vigilantia inuicem noſtram pudicitiam cuſtodire, nam ſi eam perdimus, totum perdimus, etiam noſmetipſos. Qui perdit pudicitiam, perdit animam ſuam, perdit Deum, perdit & ſemetipſum. Sed ad hoc in vnum habitamus, vt nos inuicem cuſtodiamus, inuicem corrigamus, inuicem erudiamus, vt quod quiſq; non poteſt per ſeipſum, poſſit per alium. Et quia noſtra cuſtodia non à nobis eſt, ſed à Deo, bene ſubditur.

¶ *Deus enim, qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.*

¶ Non enim ſufficiens eſt nobis cuſtodia noſtra, niſi etiam adſit diuina. Vnde ſcriptum eſt. Niſi do

minus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui cu stodit eam. Nemo est, qui pudicitiam possit custo dire, aut in seipso, aut in alio, nisi per Deum. Sed si ipse habitauerit in nobis, poterimus per ipsum, qui viuit, & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

¶ DE CORRECTIONE FRATERNA. Cap. VII.

ET *si hanc, de qua loquor oculi petulantiam (vsq;) competenti seueritate coerceri.*

¶ Hæc sententia verbis Apostolicis concordat, & Euangelicis. Ait enim Beatus Paulus. Si fuerit homo præoccupatus in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Et Dominus in Euangelio. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum, si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si te non audierit, adhibe tibi duos, vel tres, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Summa quidem diligentia inuestiganda, & corrigenda est culpa. Nam si eam non emendamus in hoc sæculo, damnabimur in futuro. Vnde Apostolus ait. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Melius est ergo hic emendare vitam, quàm tunc perire. Qui amat corripi, sapiens est. Vnde scriptum est. Corripe sapientem, & amabit te. Stultus autem si corripitur, irascitur. Sed quid dicit Apostolus ad discipulum. Insta inquit, oportunè, importunè. Oportunè dicebat propter eos, qui libenter audiebant verbũ prædicationis. Importunè propter eos, qui inuiti audiebant. Similiter eos, qui culpas redarguunt, quandoq; oportet esse importunos, sed ista importunitas

non

non est ex ira, sed ex charitate, & sæpe is, qui conturbatur, quia corripitur, cum cogitare cœperit, quanto eum amore frater suus reprehenderit, gaudet de reprehensione, & quod deliquit, studet emendare.

¶ *Nec vos iudicetis esse maleuolos, quando hoc indicatis (vsq;) ne deterius putrescat in corde.*

¶ Si crudelis est, qui peccati vulnus in corpore fratris cœlat, multo magis crudelis est, qui peccati vulnus in anima fratris non indicat. Et reus mortis illius existit, quem tacendo perire permittit. Sicut enim ille ex opere, ita iste damnatur ex taciturnitate, quòd si is crudelis est, qui culpam non detegit, econtra ille misericors est, qui eam non abscondit. Nec maiorem potest erga miserum misericordiam agere, quàm pereunti vitam præstare. Magna quoquè illi merces debetur ab omnipotente, a quo dictum est. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et Iacobus ait. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uię suæ, saluabit animam eius a morte; & operiet multitudinem peccatorum. Quo autem ordine culpa debeat demonstrari, ostendit, cum subiungit.

¶ *Sed antequàm alijs demonstretur (vsquè) non innotescere cæteris.*

¶ Culpa cum occulte committitur, ab alijs fratribus, qui eius culpæ conscij sunt, hic qui deliquit frater, secrete debet corrigi, quos si neglexerit audire, Patri monasterij debet indicari, vt & ipse fratrem secrete corrigat, quatenus culpa, quæ adhuc latens est, si fortè secretius corrigi potuerit, non omnibus innotescat; si autem negauerit, tunc testes adhibeantur, vt conuictus districtius iudicetur. Et hoc est, quod subditur.

¶ *Si autem negauerit (vsquè) debebit emendatoriam subire vindictam.*

¶ Qui blandè castigatus non corrigitur, necesse est, vt acrius corrigatur. Cum dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Qui autem admonitus secreto de peccato corrigi negligit, publicè arguendus est, vt vulnus, quod occultè sanari nescit, manifestè valeat emendari. Manifesta autem peccata non sunt occulta ratione purganda; palam enim arguendi sunt, qui palam peccant, vt aperta obiurgatione hi, qui eos imitando deliquerunt, corrigantur: hic ergo, qui secreto corrigi noluit, publicè conuictus debet mendatoriam subire vindictam.

¶ *Quam si ferre recusauerit (vsq;) plurimos perdat.*

¶ Melius est enim pro multorum saluatione condemnetur vnus, quàm per vnius exemplum plurimi periclitentur. Hinc dominus ait in in Euangelio. Si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum, & proijce abs te; expedit enim tibi, vt vnum membrorum tuorum pereat, quàm totum corpus tuum mittatur in gehenam. Et si dextra manus tua scandalizauerit te, abscinde eam, & proijce abs te; per dexteram manum possumus intelligere aliquem nostrum necessarium amicum, qui prouidet in caussis, oculus noster est, Qui ministrat in necessarijs, manus nostra est. Qui si etiam prouidet in spiritualibus noster dexter oculus, aut dextra manus. Talis & tam necessarius si cæteros in Dei seruitio scandalizauerit, de corpore idest de societate est abscindendus. Melius est enim vnius solatium perdere, quàm per vnum totum corpus perire.

¶ *Et hoc quod dixi de oculo non figendo (vsquè) & odio vitiorum.*

¶ Hinc

¶ Hinc idem beatus doctor alibi dicit. Sic diligendi sunt homines, vt non diligantur eorum errores; aliud est enim amasse, quod facti sunt, aliud vero odisse, quod faciunt. Sunt nonnulli, qui alio rum redarguunt culpas non tam ex charitate, quàm ex odij amaritudine, non tam vt eos corrigi velint, quàm vt odium, quod in corde gestant, exercere valeant; & hoc non est secundum Deum. Magis autem ad vindictam pertinet, quàm ad disciplinã. Caueant ergo, vt neminem cum ira, & indignatione, sed potius cum dulcedine, & charitate redarguant; & si aliquando culpa exigente sonat in voce asperitas; semper tamen maneat in mente lenitas. Iuxta quod Apostolus præcipit dicens. Vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis; Benè autem subiungit. Considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Attende enim teipsum, qui alium reprehendis, quia peccator existis, & fragilis, ne grauiter tenteris, si quem reprehendere conaris, indignando potius, quàm compatiendo. Fiat ergo cum dilectione hominum, & odio vitiorum, ita vt amor seruetur in corde erga hominem, & odium aduersus vitium; quia districtio debetur vitijs, compassio vero naturæ. Sequitur.

¶ *Quicunque autem in tantum progressus fuerit malam. (vsquè) & oretur pro eo.*

¶ Ideo progressum esse in malum magnum dicit fratrem, qui occultè aliquid recipit; quia aliquid occultare est ordinem infringere. Magnum malũ incurrit, qui ordinis sui præuaricator existit. Nisi propheta sanctus magnum malum esse sciret, quòd Giezi discipulus suus a Naamã Syro munus occultũ accepisset, nequaquàm eum tam terribiliter passione lepræ percuteret; Exemplo itaquè suo nos do-

cuit graui correctione dignum esse, qui committeret simile peccatum. Tamen si hoc vltro confitetur, parcendum est ei, & orandum pro eo; nam culpa leuior efficitur, quæ confessione voluntaria humiliter aperitur. Vnde Dauid dicit. Dixi, confitebor; & tu remisisti iniquitatem peccati mei.

¶ *Si autem deprehenditur, grauius emendetur.*

¶ Quia si grauior est culpa, grauior competit disciplina. Grauiter quippe, & mortaliter offendit, qui malum, quod agit, etiam abscondit. De occultis litteris, & munusculis Beatus Hiero. ita scribit. Occultas iniquit litteras, & sudariola, & crebra munuscula sanctus amor non habet. Quisquis talibus delectatur, magna vanitate seducitur; & quo plus delectatur infimis, eo amplius eijcitur a supernis, ex huiusmodi autem mala grauia solent generari: sed qui perfectè vitia cauere desiderat, non solum studet, vt ea quæ per se sunt, caueat, sed etiã illa refugit, vnde tantum etiam, vel praua actio, vel mala opinio procedere possit. Nos vero, quos oportet bene viuere, & bonum exemplum alijs demonstrare, non conuenit talia agere, vnde quis possit, vel malam suspicionem habere.

¶ *DE CVSTODIA RERVM COMmunium. Cap. VIII.*

V*Estes vestras in vnum habeatis (vsquè) ne à tinea lædantur.*

¶ Quod vestes præcipit reponi sub vno custode, vel pluribus, duæ videntur causæ. Prima videlicet, ne per incuriam neglectæ à tineis corrumpantur. Secunda ne frater hanc ipsam vestem, quam habet, in propriam se habere crederet, si in proprio

loco

loco sibi reponere liceret. Huic autem sententiæ videntur verba concordare, quæ sequuntur; ait enim.

¶ *Et si fieri potest, ad vos non pertineat (vsquè) prout cuiquè opus est, non negetur.*

¶ Ideo ait, si fieri potest, vt si cui videatur difficile, liceat ipsum quod deposuerat vestimentum su scipere. Ad maiorem enim perfectionem pertineret, si ad tantum contemptum sui quis peruenisset, vt eo solummodo, quod opus est corpori, contentus esset, iuxta quod ait Apostolus. Habentes uictum, & uestitum his contenti esse debemus. Non determinat quantum, vel quale; sed tantum ea notat, quæ sufficiant naturæ, nam in imperfectis plus semper uoluptas appetit, quam necessitas. Sicut autem ait Beatus August. Humana natura modico contenta est, sed consuetudo multa addidit, uolun tas, atquè uoluptas plura copulauit. Si quis Deum perfectè diligeret, si carnalibus desiderijs omnino renunciaret, multa resecaret superflua, quæ modo tenet quasi necessaria. Discamus ergo Deum toto corde diligere, quatenus per ipsius amorem studea mus, & contenti esse necessarijs, & superflua resecare, ut dum, quod opus est unicuiquè, non negatur, ultra quod opus est, a nemine requiratur. Cha ritas non quærit, quæ sua sunt, charitas communia anteponit. Charitas facit esse abiectum in domo Dei, Hanc si quisquàm perfecte possederit, etiam ex eo, quod opus erit sibimetipsi, resecabit.

¶ *Si autem hinc inter vos contentiones oriuntur (vsquè) qui pro habitu corporis litigatis.*

¶ Habitus cordis uestri sanctificatur per gratiam Dei, per inhabitationem spiritussancti, quando inest pax, charitas, bonitas, humilitas, patientia; concor-

concordia, mansuetudo, & alia huiusmodi. Hæc sunt nostræ interiores diuitiæ scilicet boni mores, & uirtutes. Sed si incipimus inter nos contendere, murmurare, & litigare, statim ab his spiritualibus bonis uacui remanemus; uirtutes enim cum uitijs remanere non possunt; Nam fermentum modicum totam massam corrumpit. Hinc se debet quisquè probare, & sollicitè pensare, quantum illi intus de sit, & quàm magnum damnum incurrit, qui prò rebus transeuntibus hoc, unde debet esse beatus, perdit. Valde ergo nobis cauendæ sunt lites, & contentiones, quia hæc sunt opera carnis. Ec sicut ait Apostolus. Qui talia agunt regnum Dei non cõsequuntur; ideo nos admonet in alio dicens. Nihil per contentiones, aut inanem gloriam, superio res sibi inuicem arbitrantes; non ea, quæ sua sunt, singuli cogitantes, sed ea quæ sunt alterius. Plurimum enim ualent hæc duo ad remouendas lites, & generandam concordiam, cum quis se inferiorẽ omnibus iudicat, & ea quæ sunt alterius, magis quàm sua propria pensat. In his enim duobus, humilitas, & charitas commendatur, quæ non solum non discordare solent, sed etiam discordantes ad concordiam reducere. Et quia hæc, quę dicta sunt, ad perfectiores pertinent, propter minus perfectos temperat sententiam, cum subiungit.

¶ *Tamen si vestra toleratur infirmitas (vsquè) habete, quod ponitis.*

¶ Vt videlicet dum in communi loco reponitur, hoc ipsum, quod in proprium vsum suscipitur, non proprium esse, sed commune credamus. (Ita sanè vt nullus sibi aliquid operetnr) vsquè (quàm si vobis singulis faceretis propria.) Et inde Apostolicã sententiam apponit, & exponit dicens.

¶ *Chari-*

¶ *Charitas enim, de qua scriptum est, non propria communibus ante ponit.*

¶ Hæc est causa, quare nullus sibi operetur; sed in communi fiant maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si essent propria. Hæc causa in quā, quia charitas non quærit, quæ sua sunt, sed communia proprijs anteponit. Si charitas Christi non quærit, quæ sua sunt, nullus nostrum debet operari sibi. Etsi Christi charitas communia proprijs anteponit, ergo maiori studio, & frequentiori alacritate debemus agere cōmunia, quàm si essent propria Maior est enim fructus charitatis, quā proprietatis. Nam quod oculus non vidit, ne auris audiuit, hoc præparauit Deus diligenribus se.

¶ *Et ideo quanto amplius rem communem curaueritis, superemineat, atquè permaneat charitas.*

¶ Transitura quippe necessitas vtitur temporalibus rebus, temporalibus studijs, in quibus debet semper charitas eminere,quia nullus potest placere Deo sine charitate. In cunctis ergo, quæ agimus, necesse est, vt semper emineat charitas, quia ipsa est mater virtutum, ipsa est radix omnium bonorum; hæc est via sublimior, qua tenditur ad cœlum, de qua Paulus Apostolus ait. Adhuc excellentiorem vobis viam demonstro. Multum proficit in hac charirate, qui pro amore Dei cuncta, quæ huius mundi sunt, despicit, nihil sibi retinere appetit, quicquid habet in commune diuidit. Verè per excelsam viam graditur,qui calcatis terrenis mente, & desiderio ad cœlestia subleuatur, Charitas in amore Dei constat, & proximi. Amor autem Dei tribus modis exprimitur, vt nihil remaneat in homine, quod nòn diuinæ dilectioni subdatur. Nam Deum prçcipimur diligere ex toto corde,

de, videlicet, vt omnes cogitationes nostras referamus ad Deum. Ex tota mente, vt omnem rationem, qua intelligimus, & discernimus, habeamus in ipsum. Ex tota anima, vt omnes affectiones animæ dirigamus ad Deum. In dilectione proximi duo seruanda sunt. Vt quod tibi non vis fieri, alijs ne feceris. Et quę vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Ex hac gemina virtute dilectionis in proximum omnes virtutes oriuntur, quibus aut vtiliter, quæ sunt appetenda, cupimus, & quæ vitanda sunt, vitamus. Ex his duobus articulis congruè diligitur proximus, dum & beneficijs fouetur, & nulla malitia læditur.

¶ *In omnibus ergo, quibus vtitur transitoria necessitas, debet semper eminere charitas.*

¶ Quia quicquid agimus, aut loquimur, ad Dei charitatem debet respicere, aut proximi, vt in omni nostra conuersatione nostræ intentionis summa versetur semper in charite. In his autem duobus præceptis tota lex pendet, & prophetæ.

¶ *Consequens ergo est &c. (vsquè) cui necesse fuerit præbeatur.*

¶ In omni enim vita nihil licet occultè recipere, vel recipi, nihil proprium retineri, sed si quid alicui datur, reddendum est præposito, vt cui necesse fuerit præbeatur de proprijs. Sic extinguitur auaritia; si superfluitas resecatur. Sic nutritur charitas, & paupertas sancta custoditur; quia dum non licet terrena retinere, cogitur animus cœlestia cogitare. Sed sunt quidam, qui grauiter conturbantur, cum ea, quæ ab alijs suscipiunt, eis non permittuntur retineri. Amant munuscula, delectantur in proprijs; & sæpe ex paruis, & vilibus rebus tanto inardescunt desiderio, vt earum occasionibus con-

cordiam

cordiam fratrum ſoleant conturbare,quod perſuaſione dyabolica fieri dubium nō eſt, callidus enim hoſtis omnium mores nouit, & qualitates, atquè eorum affectus diſcernit, & in eo vnumquemquè tentat, in quo ſe magis præualere cognoſcit, nec curat vtrum ex magno, vel ex paruo decipiat, tantum vt charitatem fratris corrumpere valeat. Debemus contra hoſtem callidum cauti, & vigilantes eſſe,atquè eius laqueos in omni rerum materia precauere, & omnia terrena, quibus decipere poteſt, animi virtute calcare, vt poſſimus cantare cum propheta. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus; ſed quia quidam in hoc capiuntur; ideo ſubiunctum eſt.

¶ *Quod ſi aliquis rem ſibi collatam cælauerit &c. (vtque) furti iudicio condemnetur.*

¶ Apoſtolus dicit. Fures, & latrones regnum Dei non poſſidebunt. Furtum enim criminale peccatum eſt, ſicut ſcriptum eſt. Non adulterabis, nō furtum facies, non falſum teſtimonium dices &c. Quia ergo inter criminalia mala deputatur iuxta canonum ſententiam; ſic iudicare debet quiſquè de furto, quomodo de adulterio, quomodo de homicidio, quomodo de falſo teſtimonio. Frater qui rem ſibi collatam cœlauerit,Iudæ traditoris locum tenet in eccleſia ſancta, qui fur erat, & latro, & loculos habens, & ea quæ mittebantur Domino, aſportabat, & abſcondebat. Qui tanto cupiditatis, & auaritiæ vitio exarſit, vt Dominum ſuum, ſicut dyabolus in cor miſerat, venderet, & traderet; Sed appetendo lucrum inuenit mortem, ſicut ſcriptum eſt, Dum ſitit lucrum, peruenit ad laqueum. Tales ſunt fructus auaritiæ. Caueant ergo fratres, ne lucra appetant, ne quamlibet rem abſcondant,ne dū,

ſuadente

suadente dyabolo, tam deteſtabilem perpetrant culpam, iuſto omnipotentis Dei iudicio mortis, & damnationis perpetuæ incurrant pœnam.

¶ DE MVNDITIA VESTIVM, & corporum. Cap. IX.

INdumenta veſtra ſecundum arbitrium præpoſiti lauentur &c. (uſquè) nimius appetitus.

¶ Quare veſtimenta lauari ſecundum arbitrium præpoſiti iuſſerit, ipſe idem cauſam exponit; ne videlicet fratres ſordes in animo contrahat, ſi ultra mundum veſtes mundas habere concupiſcit; tanto enim quiſquè polluitur intus, quanto ad inanem gloriam foris mundatur. Curare ergo debent prælati, ne per nitorem veſtium delinquant ſubiecti. Non enim nitor ueſtium, ſed morum honeſtas ornat clericum. Vnde Apoſtolus nos admonet dicens, Nolite conformari huic ſæculo; ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri; nam qui formam huius ſæculi appetunt; formam interioris hominis non requirunt. Et quanto exterior pulchritndo diligitur, tanto interior minus curatur. Hæc eſt autē uera, & ſpiritualis munditia, quam requirit in nobis Deus dicens. Lauamini, mundi eſtote; Auferte malum cogitationũ ueſtrarum ab oculis meis. Non enim ait. Beati mundo corpore, ſed beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt, & ne quis putaret curam carnis ſimiliter eſſe reſecandam, adiungit.

¶ *Lauacrum etiam corporis, cum infirmitatis neceſſitas cogit, minimè denegetur &c. (uſq;) ſuæ cupiditati non obediatur.*

¶ Hæc ſententia uerbis Apoſtolicis uidetur concor-

cor-

cordare, quæ carnis curam fieri prohibet in desiderijs non in necessitate. Multum enim interest inter necessitatem, & cupiditatem, nam quod ex necessitate est, utile est, quòd autem ex cupiditate uitium est. Sunt autem quidam, qui dicunt religioni non competere corporalem medicinam. Sed si diligenter attenderent, quia hoc, quod manducamus, & bibimus, quod uestibus operimur, & terrenis rebus ad necessitatem utimur, corporis medicina est.

¶ *Fiat ergo de consilio medici sine murmure.*

¶ Et bene ait; nolens in necessitate cogatur; uolēs ex cupiditate reprimatur, quia necessitati, non cupiditati obediendū est, nam aliquando etiā si noceat, prodesse creditur, quod delectat. Ecce quare homo suæ cupiditati obedire non debet, quia sæpe sic ipse sua cupiditate decipitur, vt credat id sibi prodesse, quod nocet. Sic fallit homines mala cupiditas; sic simulat bonum esse, quod malum est, & perniciosum est. Ecce quare adeo damnant cupiditatem sacræ scripturæ; & carnalem delectationem, quia ad mortem trahunt homines, dum ipsi nesciunt. Aliquando etiamsi noceat, prodesse creditur, quod delectat, sic iuxta Apostoli vocem oportet nos abstinere à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam, quia caro quidem concupiscit aduersus spiritum. Sed per disciplinam spiritus reprimenda est concupisceutia carnis. Sed sunt quidam qui rigorem spiritus, alij qui mollitiem carnis supra modum sectantur, illi dum spiritualiter viuere appetunt, aliquando cum vitijs, & carnem extinguunt; sed sciendum est, quia virtus si modum non habeat, in vitium vertitur. Illi vero, qui carnaliter volunt viuere, cum cura carnis student & propria deside-

ria nutrire, ponendus est vtrisq; modus,& cogendi sunt illi facere, quod faciendum est pro salute. Hi vero reprimendi sunt, ne faciant, quod carnaliter concupiscunt. Salus quidem corporis ad seruiendum Deo seruanda est, cupiditas vero carnis extinguenda est. Et quia de manifesta infirmitate locutus est, de latenti dolore subiungit dicens.

¶ *Deniq; si latens est dolor (vsq;) sine dubitatione credatur.*

¶ Iure enim credendus est, quem boni mores, & conuersatio sancta famulum Dei esse commendant, non enim ex ore loquentium cognoscitur veritas, aut falsitas, sed à fructibus eorum cognoscetis eos, dicit Dominus, non sunt fallaces, non sunt duplices, non sunt ex illis, qui in corde,& ore locuti sunt falsa; Famuli Dei, quales sunt in corde, tales sunt in ore. Bona vita fidem dat verbis. Mala vita etiā ipsam veritatem facit esse ambiguam, sine dubitatione ergo credantur, qui sine dubitatione sunt boni. ¶ Alio modo.

¶ *Si latens est dolor sine dubitatione credatur.*

¶ Famulus enim Dei timet Deum offendere non solum in opere, sed etiam in sermone. Tales nos exhibere debemus, vt quicquid dixerimus, sine dubitatione credatur. Vita debet commendare sermonem, & opera bona testimonium perhibere veritati, sicut Saluator noster de se dicit. Si mihi non creditis, uel operibus credite. Opera, inquit, quæ facio, ipsa testimonium perhibent de me. Multi enim sunt, quibus non creditur, etiam si uerum dicant, quia enim mali sunt, aut in suspitione habentur, ne mali sint, si uita sine suspicione cæperit esse bonis, mox uerba nostra sine dubitatione credentur esse vera, quanto quisq; minus bonus est, tanto
minus

minus ei creditur, quanto cæperit esse religiosior, tanto uerbis eius maior fides præstatur. (Sed quia infirmitas necessitatis) necessitas aliquando appetit ea, quæ sibi ipsi sunt contraria, ideo adiungit.

¶ *Sed tamen vtrum sanando illi dolori, quod delectat, expediat, si non est certum, medicus consulatur.*

¶ Credendum est eorum verbis, nec tamen statim acquiescendum est eorum desiderijs; nam & famulos Dei illicita tentant desideria: ergo (si non est certum, medicus consulatur.) Quæratur ille, qui de incerto faciat certum. Nec mirum si medicorũ consilia quærimus, cum Apostolum Paulum consilio medicinæ vsum fuisse legamus: nam per Epistolam suam discipulo suo Timotheo præcepit dicens. Modico vino vtere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. A rigore ergo abstinentiæ discretus magister discipulũ temperat, ne scilicet frequentibus passionibus fractus a bono prædicationis elanguescat. Bonum quippe erat, vt discipulus ex infirmitate patientiæ fructum redderet. Sed vtilius esse prouidebat Apostolus, si vsu medicinæ aliquantulum conualescens animas Deo lucrifaceret; Ex diuersis autem bonis vtiliora eligenda sunt: Hac autem auctoritate fulcti ad hæc medicinam corporalem querere debemus, vt inde maiorem fructum domino referamus.

¶ *Nec eant ad balnea (vsquè) ire debet.*

¶ Prouideamus bona, ait Apostolus, Non tantũ coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus; propter nos conscientia bona sufficit nobis, propter alios fama nostra non pollui, sed pollere debet in nobis. Qui fidens conscientiæ suæ negligit famam suam, crudelis est, maximè in hoc loco positus, de quo dicit Apostolus scribens ad discipulum suũ

Circa omnes teipsum bonorum operum præbe exemplum. Rursus alibi dicit. Speculum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus. Qui nos amant, quærunt, quid in nobis laudent. Qui vero nos odiunt, detrahunt nobis. Nos autem in vtro què medio constituti, adiuuante Domino nostro Iesu Christo, & vitam, & famam nostram sic custodire debemus, vt non erubescamus a detractoribus laudari. Simul ergo ire debent duo, vel tres, & propter solatium, & propter bonæ famæ testimonium. Vnde Salomon ait. Veh soli, si ceciderit, non habet subleuantem, Si fuerint duo, fouebuntur mutuo. Bene autem ait, (cum quibus præpositus iusserit ire debet) scilicet vt a prælato prouideatur securitas personę, & a subdito seruetur virtus obedientiæ.

¶ *Egrotantium cura siue post ægritudinem reficien dorum, siue aliqua imbecillitate, siue etiam febribus laborantium alicui debet iniungi, vt ipse de cellario petat, quod cuiquàm opus esse prospexerit.*

¶ Eligendus est frater timens Deum, qui circa infirmos curam maximam gerat, & quod opus eis fuerit, ministrare eis studeat; & eo studio, & effectu eis deseruiat, ac si ipsi Domino Iesu Christo de seruiret. Ipse enim dicturus est in iudicio. Infirmus fui, & visitastis me. Et iterum. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. debent ergo for tiores imbecillitatem portare infirmorū. Sic enim diuina charitas adimpletur teste Apostolo, qui ait. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, Lex Christi est dilectio. Dilectionis officium est inuicem onera nostra portare. Diuersa vero tempora, & diuersę infirmitates faciunt, vt onera nostra portemus inuicem. Nihil autem

sic

ſic probat amicum, quàm oneris amici portatio. Sed & ipſe infirmus, cui pro Dei amore ſeruitur, debet penſare, & ſummopere cauere, ne ſuperfluitate ſua, aut impatientia ſibi ſeruientem contriſtet. Studeat autem Deo gratias agere, ne infirmitas, quæ data eſt ei ad purgationem animæ, vertatur ad augmentum culpæ.

¶ *Siue autem, qui veſtibus, ſiue qui codicibus præponuntur, ſine murmure ſeruiant fratribus ſuis.*

¶ Tales ſe exhibeant, ea charitate fratribus ſuis deſeruiant; ne ipſi de miniſterio ſibi commiſſo peccent in murmure, nec alios per ſuam negligentiam faciant murmurare. Graue peccatum eſt murmuratio, teſtante Greg. qui ait. Regnum cœlorum nullus, qui murmurat, accipit, nullus, qui accipit, murmurare poterit. Et Salomon. Præcordia fatui, ſicut rota carri fœnum portat, & murmurat. Tales ergo ſunt in congregatione, qui carne ſubditi, non ceſſant a murmuratione. Apoſtolus. Nequè murmuraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & a ſerpentibus perierunt. Quare a ſerpentibus? niſi quia ſerpens venenoſus eſt, & omnis, qui murmurat, venenum dyaboli habet in lingua. Iaco. Lingua inquietum malum plenum veneno mortifero. Cauendum eſt ergo nobis a murmure, ne mortifero, & dyabolico pereamus veneno.

¶ *Codices certa hora petantur, extra horam qui petierit, non accipiat.*

¶ Superius præcepit inſtare orationibus temporibus conſtitutis. Tempora ergo ſunt diſtinguenda, quibus debemus orare, & quibus debemus legere. De opere quoquè alibi admonet, vt nullus ſibi aliquid operetur, ſed oĩa opera veſtra in vnum fiant. Hæc tria commendat nobis regula, quæ ani-

mæ nostrę valde sunt necessaria scilicet orationem, lectionem, operationem. Nam oratione mundamur, lectione instruimur, operatione beatificamur: sicut spiritussanctus dicit in Psal. Labores manuum tuarum; quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit; quòd autem dicit, vt (Codices singulis diebus petantur) frequentia legendi commendatur. Frequenter debet legere seruus Dei. Valde enim est vtilis diuina lectio; nam per lectionem discimus, quid cauere, quid agere, quo tendere debeamus. Hinc Psal. ait. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Per lectionem sensus, & intellectus augentur. Lectio, oratio, & operatio ad contemplatiuam vitam instruunt nos, & actiuam. Ideo in Psal. Beatus vir, scribitur, qui in lege Domini meditatur die, ac nocte. Hæc sunt arma, videlicet, oratio, lectio, & operatio, quibus dyabolus expugnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia exprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur. Sed etsi a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi, quia otiositas inimica est animæ, & antiquus hostis, quē a lectione, siue ab oratione vacantem inuenerit, facilè ad vitia rapit. Per vsum namquè lectionis discetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis; per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitijs alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis, vnde necessitatem patientibus aliquid porrigatis.

¶ *Vestimenta vero, & calceamenta, quando fuerint indigentibus necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt, quæ poscuntur.*

¶ Hoc est, quod superius dictum est, vt sine murmure seruiant fratribus suis; ne quando differunt

necessaria

necessaria dare; faciant fratres murmurare, & fiant occasio peccati. Studeat ergo seruire fratribus suis propter Deum, necessaria congruis temporibus ministrare; & hoc faciant sine murmure, sine tristitia, sine dilatione, cum gaudio, & hilaritate; quia hilarem datorem diligit Deus, vt omne quod opus est eis, secundum modum congregationis, & possibilitatem loci habeant, & eis, qui seruiunt, sit maior exinde merces a Domino. In indumentis vero, & calceamentis clericorum congruus seruandus est modus, ne preciosa, vel nitida sint supra modum, aut nimis abiecta, & vilia, nec habentia compositionem plusquàm decet, nec incompositionem vltra quàm oportet. Talia ergo sint, vt religionem simul commendent, & honestatem. Caueāt ergo fratres, quibus necessaria ministrantur, ne quid expetant importunè, aut quod non deceat eorum religionem: nam quicquid superfluum habent mortiferum est illis. Perpendant ergo; quoniam ea, quæ expendunt mortifera, oblationes sunt fidelium pro redemptione peccatorum. Et ideo non glorientur talibus vti, sed magis timeant, quod in ueteri testamento de sacerdotibus dictum est, iniquitatem populi eos debere portare. Et ideo cum magno timore solliciti sint super eos, quorum donis participant, quia magnum est periculum. Salubrius est autem pauperes Christi sicut iam prædictum est, semper minus egere, quàm plus habere; Nam unde pauperes erimus, nisi penuriam propter Deum æquanimiter portemus? Quantum ergo meminimus nos illicita commisisse, tantum oportet a licitis abstinere. Per angustam enim portam intrare debemus, ut ad latitudinem cœlestium gaudiorum pertingere ualeamus; Nam quanto arctiorem

uitam hic agimus, tanto maiorem gloriam possidebimus in cœlo.

¶ *Lites autem nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium &c. (vsquè) qui odit fratrem suum, homicida est.*

¶ Sic paulatim sæpe crescunt uitia, cum ab otioso uerbo linguam restringere nolumus, ad noxia dilabimur; inde aliquando ad murmura, & detractiones decidimus, plerumquè etiam usquè ad lites, & contentiones, inde ad iram, & odium, & iuxta Salomonis uocem: dum negligimus corrigere minima, prolabimur ad maiora. Dum ergo uitium ex uitio oritur, iniquitas prolongatur. Hinc Propheta ait. Veh qui trahitis iniquitatem in funiculis uanitatis. Et Psal. Prolongauerunt iniquitatem suam, Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Primum est ergo omnino cauēdum peccatū; Melius est enim præcauere, quàm emendare, quòd si per fragilitatem peccare contigerit, facile culpa corrigitur, quæ cito cognoscitur. Hinc est, quod Dominus de muliere ad serpentem dicit. Ipsa conteret caput tuum. Caput serpentis conteritur, quando peccatum ibi corrigitur, vbi nascitur. Debet ergo quisq; esse sollicitus, vt mox ibi se studeat emēdare, vbi se nouerit deliquisse. Quantum interest inter festucam, & trabem, tantum interest inter irā, & odium; odium enim est inueterata ira, quæ quasi ex vetustate tantum accepit, vt merito vetus appellaretur, fieri enim potest, vt si irasceris homini, velis etiam corrigi, si autem oderis, non potes eum velle corrigere, per iram mentis oculus turbatur, per odium etiam extinguitur. Vnde Apostolus. Qui odit fratrem suum, in tenebris est. Nulli irascenti videtur ira sua iniusta; vnde de omni indignatione

cito

cito redeundum est ad mansuetudinis lenitatem; nam pertinax motus facile in eius odium transit, cui non celeriter ignoscitur. Vnde subditur.

¶ DE VENIA POSTVLANDA, *& offensa remittenda.* Cap. X.

QVicunq; conuitio, vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquem læserit, meminerit satisfactione quàm citius curare, quod fecit, & ille, qui læsus est sine disceptatione dimittere.

¶ Grauiter offendit, qui conuitio, vel maledicto aliquem lædit. Apostolus ait. Maledici regnum Dei non possidebunt, & Dominus in Euangelio. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehēnæ ignis. Debet ergo sicut grauiter deliquit, grauiter pœnitere, atq; ab eo, quem læsit, toto corde, tota humilitate veniam postulare, & ille, qui læsus est sine disceptatione dimittere. Isidorus. Qui fratrem suū tardius reconciliat, Deum sibi tardius placat. Frustra enim sibi Deum reconciliari, atq; propitiari quærit, qui cito placare in proximum negligit. Sed sunt quidam, qui de suis meritis confidentes pigrè in se delinquentibus veniam præstant, sed nihil proficit esse illæsum, qui non est paratus ad veniā: dum potius hæc magna sit culpa, quando tardius laxantur fraterna delicta. Veritate testante didicimus, quia seruus, qui decem millia talenta debebat, cum pœnitentiam ageret, absolutionem debiti à Domino accepit. Sed quia conseruo suo centum denarios sibi debenti debitum non dimisit, & hinc est missus exigi, quod ei fuerat iam dimissum, ex quibus verbis constat, quia si hoc quod in nobis delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursum

exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

¶ *Si autem inuicem se læserint, inuicem sibi debita relaxare debebunt, &c. (vsq;) tanto sanctiores habere debetis.*

¶ Quotidie dicimus Deo: dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris, quòd si debitoribus nostris, id est eis, qui in nos peccant, non dimittimus, cum dicimus Deo, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, ipsi inducimus maledictionem potius, quàm benedictionem. Sicq; fit, vt oratio, quæ debebat nobis esse salubris, fit noxia, & peccata nostra, quæ debuimus minuere, orando augeamus. De quotidianis autem leuibus, breuibusq; peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfaciet, eorum est enim dicere. Pater noster, qui es in cœlis, qui iam tali patri regenerati sunt ex aqua, & spiritu sancto, debet omnino hec oratio minima, quotidiana quæ peccata delet & illa, quibus & vita fidelium etiam scelerate gesta, sed pœnitendo in melius mutata discedunt. Sed quemadmodum veraciter dicitur, dimitte nobis debita nostra; quoniam non desunt, quæ dimittantur, ita veraciter dicatur, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Item fiat, quod dicitur, quia & ipsa eleemosyna est veniam petenti homini ignoscere. Multa quidem genera sunt eleemosynarum, quæ cum facimus, adiuuamur, vt dimittantur nobis peccata nostra. Sed ea nihil est maius, qua ex corde dimittimus, quod in nos quisq; peccauit. Minus magnũ est erga eum beneuolum esse, siue etiam beneficum, qui tibi nihil mali fecerit, illud multo grandius, & magnificentissimæ bonitatis est, vt tuum quoq; inimicum

micum diligas, & ei qui tibi malum vult, semper bonum uelis, facias quoq;, quòd possis audire dicentem Iesum. Diligite inimicos uestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro eis, qui vos persequuntur. Sed quorum perfectorum sunt ista? filiorum Dei, qui se debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc effectũ orando Deum, & secum agendo, lucrandoq; perducere. Tamen quia hoc magnum tantæ multitudinis non est, quanta nos credimus exaudiri, cum in oratione dicitur, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, proculdubio sponsionis huius verba implentur, si homo, qui nondum ita proficit, vt etiam diligat inimicum, tamen quando rogatur ab homine, qui peccauit in eum, vt ei dimittat, dimittit ex corde, quia etiam si roganti dimittat, vtiq; vult dimitti, cum orat, & dicit, dimitte nobis, sicut & nos dimittimus debitoribus nr̃is, id est sic dimitte nobis rogantibus; Iam qui eum, in quẽ peccauit, hominem rogat, si peccato suo mouetur, vt roget, si est à Deo deputandus inimicus, vt eum sic diligere sit difficile, vt difficile erat, cum inimicitias exercebat. Quisquis autem roganti, & peccata sua pœnitenti ex corde non dimittit, nullo modo existimet à Domino peccata sua dimitti; quoniã mentiri veritas non potest, quæ ait. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis & pater vester cœlestis delicta vestra.

¶ *Melior est autem, qui quamuis ira sæpe tentetur, tamen impetrare festinat, vt sibi dimittat, cui se fecisse agnoscit iniuriam &c. (vsq;) tardius inclinatur.*

¶ Nonnullos ira citius accendit, & facilius deserit, nonnullos vero tarde commouet, sed durius tenet. Alius autem (quod nequius est) & citius iracundiæ

cundiæ flammas accipit, & tardius deponit. Nonnulli uero has, & tardius suscipiunt, & citius amittunt, in quibus nimirum liquido lector agnoscit, quia ad tranquilitatis bonum ultimus plus, quàm primus accedit, & in malo secundū tertius superat. Quanta sit ergo iracundiæ culpa pensemus, per quā dū mansuetudo amittitur, similitudo supernæ imaginis uitiatur. Per iram iustitia relinquitur, sicut scriptum est. Ira uiri iustitiam non operatur. Per iram gratia uitæ socialis amittitur, sicut scriptū est. Noli esse assiduus cum homine iracundo, ne fortè discas semitas eius, & sumas scādalum animæ, nam qui se humana ratione non temperat, necesse est, ut bestialiter solus uiuat. Aliquando autem ira manus non exerit, sed in maledictionis iacula linguam uertit. Nonnunquàm uero dum accensus animus à consueta locutione restringitur, per accessum tem poris à proximi dilectione separatur, & acriores stimuli ad mentem ueniunt, causæq;, quæ grauius exasperent, oriuntur, atq; in irati oculo festuca in trabem uertitur, ira dum in odium permutatur. Veremur à proximis despici, dedignamur iniurias uerbi tolerare, si contingat iurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quidem carnale, dum huius uitæ gloriam quærit, humilitatem respuit, & plerumq; ipse homo, qui irascitur discordanti sibi reconciliari appetit, sed ire ad satisfaciendum priori erubescit. Pensemus ergo facta capitis nostri, ut uideamus, quo iaceant nostræ prauitatis errores. Ecce inter nos, & Deum peccando discordiam fecimus, & tamen ad nos Deus suos legatos prior misit, ut nos ipsi, qui peccauimus, ad pacem Dei reuocemur. Erubescat ergo humana superbia, & confundatur quisq;, si non

satisfa-

satisfaciat proximo, quoniã post culpam nostram, ut ei reconciliari debeamus, & ipse, qui offensus est, legatis interuenientibus obsecrat Deus.

¶ *Qui autem non vult petere veniam, aut non ex animo petit; sine causa est in monasterio; etiam si inde non proyciatur.*

¶ Cum Dominus tantum curæ reconciliationis nostræ habeat, ut patiatur munera sua derelinqui ante altare, & imperfecta manere, atq; interrumpi ministeria sua, donec eas, & resoluas iracundiam; & disiungas inimicitias cum fratre tuo, nec nos ipsum erubescimus, sed dies multos patimur manere inimicitias, & trahimus sicut funem longam discordiam. Non iracundos tantum, & malitiæ memores punit Deus, sed & eos, qui irascentes aut offendunt patres, negligunt, atq; contemnunt, quoniam quòd hi, qui passi sunt, & uidentur pati iniurias, necessario dolent, & irascuntur; qui uero fecerunt, nec doloris aliquid, nec iracundiæ gerunt, ob hoc ergo hunc, qui ab iracundia liber est, adducit ad illum, qui in dolore est, & liber non est, ostendens, quia criminis huius noxa penes hunc magis est, quoniam causam peccati dedit, sed nec sic quidem emendamur. Persistimus enim pro rebus nullis contristare fratres nostros, & quasi nil mali fecerimus, de satisfactione negligimus, & obliuioni tradimus culpam, atq; in longum tempus protrahi patimur ignorantes, quòd tanto largior nobis erit pœna, quãto largior discordia, ubi enim amicitia permanet, nihil facile recipitur, nihil facile creditur, quod dissidium possit operari. Si uero semel inimicitiæ occupauerint omnia, quæ fiunt, quæ dicũtur, quæ audiuntur; ita accipiuntur, ita negliguntur, ut ad maiores, & longiores proficiant inimicitias,

Si quid autem mali, hoc solum creditur, & confirmatur. Iubet ergo Dominus relinqui donum ante altare, & prius reconciliari fratri, ut ex hoc discamus, quia si nec illo in tempore, quo ad ministerium Dei iubemur accedere, reconciliationem dissimulari, ac differri patitur Deus, quanto magis curari hæc in alijs temporibus. Si fortè accidat irasci, mandatur, ut sub die aut iracundiam nostram, uel inimicitias nostras finiamus. In hoc constringimur præcepto, quo ait. Sol non ocidat super iracundiam uestram. Nos e contra, nec hoc contenti sumus, ut iracundiam ultra solis terminum producamus; sed & insidias inuicem instruimus, siue rebus, siue uerbis supplantare cupientes proximos, mordentes inuicem, & comedentes, quod utiq; aperta insania est. Quid enim aliud faciunt insani, & dæmone repleti, nisi membra sua morsibus dilaniant? Frustra est ergo in monasterio, qui discordat cum fratre suo; quia nec Deum placat sacrificijs, nec proficere ualet operibus bonis.

¶ *Proinde vobis à verbis durioribus parcite.*

¶ Salomon. Responsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem. Itemq; Dulce verbum inimicos mitigat, & amicos multiplicat. Et Paulus. Vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Caueant ergo viri sancti à verbis duris.

¶ *Quæ si emissa fuerint ex ore vestro (vsq;) facta sint vulnera.*

¶ Primum quidem summopere caueamus, ne duris verbis aliquem conturbemus, quòd si aliquando peccamus ex fragilitate, oportet continuò ad satisfactionem venire, & contra sermonem durum proferre dulcem, atq; placabilem, vt vulnus commotio-

motionis sanat medicina humilis confessionis. Sed sicut prædiximus, melius est ante cauere vitium, quàm postea emendare commissum. Ideo seruus Dei debet semper ponere custodiam ori suo, vt non delinquat in lingua sua, & tunc maxime quãdo aduersus eum consistit peccator, videlicet aliquis calumniosus, ac iniuriosus; sicut scriptum est. Sunt multi superbi, & inuidi, qui non cessant irritare famulos Dei. Ergo si est tibi intellectus, responde proximo tuo; Sin aũt sit manus tua super os tuum, ne capiaris verbo indisciplinato, & confundaris.

¶ *Quando autem necessitas disciplinæ cogit vos in moribus coercendis, dicere vos dura verba compellit. &c. (vsquè) regendi frangatur auctoritas.*

¶ Plerumquè hoc magnis doctoribus contingit, vt dum coacta correctione feruent, modum correctionis exaggerent, & lingua aliquid, quod non debet, dicat: quia mentem dilectio, quantum debet, non inflammat. Vnde bene per Moysen dominus præcepit dicens. Si quis abierit cum amico suo simpliciter in siluam ad cædenda ligna. Et in succisione lignorum securis fugerit manum, ferrũq; lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium fugiet, & viuet; ne forte proximus eius, cuius est effusus sanguis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat eum, & percutiat animam eius. Ad siluam quippè cum amico imus; quotiens cum quolibet proximo ad intuenda delicta nostra conuertimur, & simpliciter; cum delinquentium vitia pia intentione resecamus, sed securis manum fugit, cũ sese increpatio, plusquàm necesse est, in asperitatem protrahit, ferrumquè de manubrio prosilit, cum de correctione sermo durior excedit, & ami-

cum

cum percutiens occidit; quia auditorem suum prolata contumelia a spiritu dilectionis interficit. Cor recti nanquè mens ad odium proruit, si hunc immoderata increpatio plusquàm debuit, addicit. Si is, qui incautè lignum percutit, & proximum extinguit, ad tres necesse est vrbes fugiat, vt in vna earum defensus uiuat. Quia si ad pœnitentiæ lamenta conuersus in unitate sacramenti sub spe, fide, & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur, eumquè extincti proximus, cum inuenerit, non occidit; quia & cum iustus iudex, qui sese pro nobis per naturæ suæ consortium coniunxit; ab eo proculdubio uindictam de culpę reatu non expetit, quem sub eius uenia, fides, spes, & charitas abscondit. Ideo subiungitur.

¶ *Sed tamē petenda est venia ab omniū domino, qui nouit eos, quos plus iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.*

¶ Aliquando exceditur modus zelo malitiæ, aliquando zelo iustitiæ, plerumquè ex studio per deliberatam locutionem, plerumquè per excessum locutionis: Dominus uero non tam attendit sermonem, quàm intentionem. Citius uero culpa dimittitur, quæ nequaquàm malitiæ studio perpetratur.

¶ *Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio.*

¶ Sunt nonnulli, qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt; Sed aliud est, quod sponte impenditur naturæ, aliud, quod ex præceptis dominicis ex charitate debetur obedientiæ. Hi nimirum & proximum diligunt, & tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur; quia amorem suum non spiritualiter, sed

carnali-

carnaliter impendunt. Omnipotentis Dei esse discipulos sola custodia charitatis probat. Vnde ipse ait In hoc cognoscent omnes quia mei estis disci puli, si dilectionem habueritis ad inuicem Quæ dilectio, si cor nostrum ueraciter replet, duobus modis ostendi solet; si amicos in Deo, & inimicos diligimus propter Deum. Sæpe in dilectionis imagi ne erga inimicum animus fallitur, sequè illum diligere falso arbitratur, Sed tunc inimici dilectio ueraciter custoditur, cum nec de profectu addicimur, nec de ruina lætamur. A duobus quidem præceptis incipit charitas, sed sese ad innumera extendit; huius namquè initium dilectio est Dei, & proximi; sed Dei dilectio per tria distinguitur, quia ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota fortitudine con ditor diligi iubetur. ¶ Qua in re notandum est, quòd diuinus sermo, cum Deum diligere præcipit, non solum narrat, sed etiam informat ex quanto, cum subiungit. Ex tota fortitudine, ut uidelicet qui perfectè Deo placere desiderat, sibi de se nihil relinquat. Proximi autem dilectio a duobus præceptis deriuatur. Vnde dicitur. Quod tibi non uis fieri, uide, ne tu alteri facias; & per semetipsam ueritas dicit. Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & uos facite illis. Quibus duobus, scilicet utriusquè testamenti mandatis, per unum malitia compescitur, per aliud benignitas prærogatur, vt quod non uult malum pati quisquè, non faciens cesset a nocendi opere, & rursum bonum, quod sibi appetit, impendens ad utilitatem proximi exerceat ex benignitate. Sed hæc nimirum duo dum sollicita intentione cogitantur, cor ad innumera uirtutum ministeria tenditur, ne uel inferenda, quæ nõ debet in desiderijs inquieta mens ferueat, uel erga

exigenda,

exigenda, quæ non debet, otio resoluta torpescat? Nam cum cauet alteri facere, quod nequaquā uult ab altero tollerare, solita se intentione circumspicit, ne superbia usquè ad despectū proximi animū deijciens exaltet, ne ambito cogitationum laniet, cumq; hanc ad appetēda aliena dilatat, angustet, ne luxuria polluat, & subiectum desiderijs per illicita corrumpat, ne ira exasperet, & vsque ad proferendam contumeliam inflammet, ne inuidia mordeat, & alienis fœlicitatibus ęmula sua se face consumat, ne immoderatè linguam loquacitatis protrahat, eamq; ad lasciuiam obtrectationis extendat; ne odium malitia excitet, & os vsq; ad iaculum maledictionis irritet. Rursumq; cum cogitat, vt ea alteri faciat, quæ sibi ab altero fieri expectat, nimirum vt malis bona, vt bonis meliora respondeat, vt erga procaces mansuetudinem longanimitatis exhibeat, nt malitiæ peste languentibus gratiam benignitatis impendat, ut discordes pace muniat, ut concordes ad concupiscentiam ueræ pacis accendat, ut indigentibus necessaria tribuat, ut errantibus uiam rectitudinis ostendat, ut afflictos uerbo, & compassione mulceat, ut accensos in huiusmodi desiderijs increpatione restringat, ut minas potentium ratiocinatione mitiget, ut oppressorum angustias, quanta prævalet ope, leuet, & foris obsistentibus opponat patientiam, ut intus superbientibus exhibeat cum patientia disciplinam, ut erga subditos sic mansuetudo zelum temperet, quatenus à iustitiæ studio non declinet, sed ad ultionem zelus ferueat, ne tamen pietas limitem feruendo transcendat, ut ingratos quosq; ministerijs in amorem seruet, ut proximorum mala, cum corrigere non ualet, taceat, ut quæcunq; corrigi possunt, consensum

esse,

esse, silentio pertimescat, vt sic ea, quæ tacet, toleret, nec tamen in animo virus doloris occultet, vt sic maleuolis munus benignitatis exhibeat, nec tamen per gratiam a iure rectitudinis excedat, vt contra proximos, quæ præualet, impendat, sed impendendo non timeat, vt sic in bonis, quæ exhibet, timoris præcipitium caueat, nec tamen & boni exercitio torpescat, vt sic quæ possidet, tribuat, vt quanta sit largitas remunerantis attendat, ne cum terrena largitur suam, plus quàm necesse est, inopiam cogitet, & in oblatione muneris claritatis lumen tristitia obscuret. Bene ergo lex Dei multiplex dicitur; quia nimirum vna eademquè charitas, si mentem plene cœperit, ad innumera opera multiformiter accendit. Multiplex ergo ista lex est Dei, quæ singulis hic rerum articulis non permutata congruit, & causis se variantibus non variata coniungit, cuius nimirum legis multiplicitatem bene Paulus ostendit dicens; Charitas patiens est, benigna est &c.

¶ *DE OBEDIENTIA. Cap. XI.*

P*Raposito tanquam patri obediatur, multo magis presbytero, qui vestrum omnium curam gerit.*

¶ Obedientia sola virtus est, quę cęteras virtutes inserit menti, insertasq; custodit. Samuel. Melior est obedientia, quàm victima; quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria religatur. Salomon. Vir obediens loquitur victorias, quia dum voci alienæ humiliter subdimur, nos in corde superamus. Nobis quippe obedientia vsq; ad mortem seruanda præcipitur: per obedien-

tiam malum numquam fieri, aliquando autem etiã debet per obedientiam bonum, quod agitur, intermitti. Sed quia nonnunquàm nec iubentur aduersa, sciendum summopere est, quòd obedientia aliquando si de suo habeat aliquid, nulla est, aliquando autem si de suo non habeat aliquid, minima est. Nam cum huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur: is, qui ad percipienda hæc ex proprio desiderio anhelat, obedientiæ sibi virtutem euacuat. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra, & contumeliæ adipisci iubentur, nisi hæc ex semetipso animus appetat, obedientiæ sibi meritum minuit; quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, inuitus, nolensq; descendit. Debet ergo & obedientia in aduersis aliquid ex suo habere, & rursum in prosperis ex suo aliquid omnino non habere, quatenus & in aduersis tanto sit gloriosior, quanto diuino ordini etiam ex aduerso iunguntur, & in prosperis tanto sit vilior, quanto a præsenti ipsa, quam diuinitus percipit, gloria funditus ex mente separatur. In nocuis autem mentibus ornamentum semper obedientiæ iungitur, Domino attestante, qui ait. Oues meæ vocem meã audiunt, & ego agnosco eas, & sequuntur me. Profecto redemptori obedit, qui innocens est, & innocens esse non potest, qui obedire contemnit.

¶ *Vt ergo cuncta ista seruentur, præcipimus (vsque) quod modum, vel vires eius excedit.*

¶ Ad hoc quidem data sunt ista regularia præcepta, vt cuncta seruentur. Et si quid minus seruatum fuerit, oportet vt cito emendetur, non enim possumus aliquid præterire negligenter sine periculo animæ nostræ; Etenim vouimus specialiter tenere, & secundum ea viuere iurauimus. vt Psalm. ait.

Tu

Tu mandasti, mandata tua custodiri nimis. Et Apostolus. Si quis autem totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Pertinebit ergo ad præpositum, & ad eum, qui custos est ordinis, vt ad presbyterum, cui maior est auctoritas, id est ad abbatem referat, quicquid per se secundum canonicam regulam non potest diffinire, quòd si in congregatione, vbi est ordo canonicus, non est abbas, sed Episcopus, ipse Episcopus presbyteri nomine designatur. Ad hoc enim prælati constituti sunt in ecclesia, vt bene ordinata custodiant, errata corrigant, vitam, & mores subditorum verbo, & exemplo custodiant, Apostoli formam sectantes, qui ait. Argue, obsecra, increpa. Immiscentes temporibus tempora, terroribus blandimenta, indisciplinatos, & inquietos debent durius arguere, obedientes mites, & patientes, vt in melius proficiant, obsecrare; neligentes, contemnentes, & superbos aut increpent, aut puniant. Neque dissimulent peccata delinquentiũ, sed mox, vt cœperint oriri, radicitus, vt præualent, amputent, memores periculi Heli sacerdotis de filijs suis. Honestiores, atquè intelligibiliores prima, & secunda admonitione corripiant: improbos, & duros corde, superbos, & inobedientes verbere, & castigatione coerceant, reducentes illud in memoriam. Stultus verbo non corrigitur, percute filiũ tuum virga, & liberabis animam eius a morte.

¶ *Ipse vero, qui vobis praeest, non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente fœlicem.*

¶ Nam qui ita præsunt, vt gaudeant de potestate Dominij, non sunt veri pastores, sed mercenarij. Hi magis præesse appetunt, quàm prodesse, non querunt animarum fructum, sed temporale lu-

crum, non cœlestem gloriam, sed terrenum honorem, de talibus ait Dominus in Euangelio. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Qui vero ita præsunt, vt gaudeant de seruitute charitatis, ipsi tenent exemplum veri pastoris, qui non venit ministrari, sed ministrare, & animam suam dare redemptionem pro multis. Illi vere prælati sunt, & secundum Deum curam regiminis agunt, qui ad hoc tantum laborant, vt plures ad Deum secum trahant, quos delectat onus, non honor, charitas, nō potestas, seruitus impensa alijs, nō suscepta ab alijs. Iuxta quod Apostolus ait. Cum essem liber in omnibus omnium me seruum feci, vt omnes lucrifacerem: Qui tamen propter auctoritatem regiminis honorandus est a subditis. Vnde & subditur.

¶ *Honore coram vobis pralatus sit vobis.*

¶ Ideo scilicet honorari debet, quia christi vicē in monasterio tenet. Vnde & ipse Dominus pastoribus ait. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Debent ergo serui Dei suum honorare magistrum, cuius pro amore Dei supra se susceperunt magisterium; qui tamen quanto plus honoratur exterius, tanto oportet, vt amplius timeat, atque semetipsum despiciens eos, a quibus honor impenditur, sibi in cogitatione præponat. Vnde subiunctum est.

¶ *Timore coram Deo sit substratus pedibus vestris.*

¶ Hinc scriptum est. Quanto maior es humilia te in omnibus, Et iterum. Fili te ducem constituerunt, noli extolli, sed esto in eis, quasi vnus ex illis. Et Dominus in Euangelio. Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Tanto quippe est maior quisquè apud Deum, quanto humilior fuerit apud semetipsum. Sed qualis debeat

beat esse in moribus, audiamus.

¶ *Circa omnes seipsum bonorum operum præbeat exemplum.*

¶ Sicut enim præcellit honore, & dignitate, & ordine; ita eos præcedere debet sanctitate, vt eius exemplo discant subditi, qualiter viuere debeant.

¶ *Corripiat inquietos, consoletur pusillanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes.*

¶ Qui locum tenet regiminis, mala inferre non debet, sed tolerare, vt ex sua mansuetudine iracundos valeat mitigare. Quia medicus animarum contra passiones vitiorum debet opponere medicamenta virtutum; ita scilicet vt prius mores omnium diligenter inquirat, vt quid cuiquè inferre debeat, non ignoscat.

¶ *Disciplinam libens habeat, metuendus imponat, & quamuis vtrumquè sit necessarium; tamèn plus a vobis amari appetat, quàm timeri, semper cogitans Deo pro vobis redditurum esse rationem.*

¶ Oportet, vt doctor ecclesiasticus sapiens sit, & disciplinatus; quia tunc alijs rectè disciplinam imponit, cum ipse disciplinate viuit, cum ex seipso trahit magisterium, quod exercet in alio. Verba sunt Apostoli dicentis ad Hebræos. In disciplina perseuerate, tanquàm filijs offert se nobis Deus. Et quis filius, quem non corripit pater &c.? Sunt autem hic duo necessaria, vt rector suis exhibeat subditis timorem scilicet & amorem. Timorem his, qui superbi, ac rebelles, & duræ mentis sunt. Amorem vero eis, qui libenter humilter, & deuotè seruiunt Domino Deo.

¶ *Et quamuis utrumquè sit necessarium, tamen plus a vobis amari appetat, quàm timeri.*

¶ Quia prælatus quanto plus diligitur, tanto

plus auditur. Et magis placet Deo illa seruitus, quæ ex voluntate, & amore fit, quàm illa, quæ fit ex timore. Propterea dulcis magister discipulis suis ait. Iam non dicam vos seruos, sed amicos. Non enim vult Dominus, vt eum tanquàm dominum timeamus, sed vult, vt eum diligamus, tanquàm patrem filij, & vt præcepta eius faciamus, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ. Hoc semper autem cogitare debet, qui iudex est animarum, quia super se iudicem habet Deum, vt regiminis curam tãto sollicitius agat, quanto se redditurum rationem pro sibi commissis apud districtum iudicem pensat. Valde enim sollicitus debet esse quisquè in bono opere, vt in cunctis, quæ agit, semper cogitet de extremo fine. Vnde scriptum est. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

¶ *Vnde vos magis obediendo non solum vestri, sed etiam ipsius misereminì, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in maiori periculo versatur.*

¶ In periculo magno versatur, quisquis in regiminis loco sublimatur; nam quanto superior gradus, tanto periculosior casus, & cui plus donatur, plus exigitur. Grande periculum est sibi, & alijs viuere, temporalia simul, & spiritualia prouidere, Sic debet sui curam agere, vt alios non negligat, sic de alijs cogitare, vt semetipsum obliuiscendo non delinquat; sic temporalia procurare, vt non refrigescat a spiritualibus, sic inardescere ad spiritualia, vt sit sollicitus de temporalibus. Inde ergo magis subditi prælato obedire debent, vnde magis eum pro ipsis vident laborare, quod cũ faciunt non sui, sed etiam ipsius magis obediendo miserentur; sui videlicet, quia animas suas saluant. Scriptum

ptum est enim. Miserere animæ tuæ placens Deo, ipsius quoquè, qui præest, miserentur; quia onus eius alleuiant obediendo. Cum enim scriptum sit. Filius sapiens lætificat patrem, tanto plus gaudent, & liberius laborant patres spirituales pro filijs, quanto eos vident spiritualibus obtemperare disciplinis.

¶ *Donet Dominus, vt obseruetis hæc omnia (vsq;) sicut liberi sub gratia constituti.*

¶ Aptè subditur post lectionem orare. Sic enim legere, & prædicare, quomodo agrum seminare. Sic orare, quomodo semen operire: Sicut qui seminant in agro, si hoc operire dissimulauerint; veniunt volucres, & totum, quod seminatum esse videbatur, diripiunt; ita quidem isti, qui agro sui cordis scientia verbi Dei psallendo, legendo, prædicando asperserint, nisi postea orando in corde recluserint, & quodammodo sepelierint, veniunt volucres idest cogitationes huius sæculi volatiles, inanes, & vacuæ, & rapiunt, quod in corde fuerit seminatum. Ideo post lectionem, & prædicationem semper orandum est, vt virtus verbi Dei maneat in corde, & fructus spiritualis crescat in operatione. Bene autem ait.

¶ *Tanquam spiritualis pulchritudinis amatores.*

¶ Non enim possunt implere hæc omnia regularia præcepta nisi per amorem iustitiæ, quæ est spiritualis pulchritudo animæ. August. Non enim bene agit quisque in vitijs, etiam si bonum est, quod agit. Quod vero subdit.

¶ *Et bono christi odore de bona conuersatione fragrantes.*

¶ Pertinet ad bonam vitam, & bonam famam. Vnde Apostolus: Christi bonus odor sumus Deo in

omni loco. Serui sunt sub lege, qui ex timore Domino seruiunt, liberi sub gratia, qui ex amore implent diuina mandata. Gratia Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritumsanctum, qui datus est nobis, implet legem. Iusto non est lex posita, vbi enim spiritus Domini, ibi libertas. Sic autem viã mandatorum Dei curremus libere, si dilatatum cor nostrum in charitate Dei habeamus.

¶ *DE IVGI MEDITATIONE regulæ. Cap. XII.*

VT autem vos in hoc libello tanquàm in speculo possitis inspicere: ne per obliuionem aliquid negligatis, semel in septimana vobis legatur.

¶ Ideo legi præcipitur, quatenus memoriter lectum teneatur. Beatus enim Iacobus dixit. Qui perspexerit in lege perfectè libertatis, & manserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Et bene hunc libellum dicit speculum, quia in eo tanquam in speculo inspicere possumus, quales sumus, siue pulchri, siue fœdi, siue iusti, siue iniusti; vtrum quisquè nostrum regulariter uiuat, utrum proficiat, an deficiat, utrum Deo placeat, an displiceat. Scriptura quippe nobis sacra nostram interiorem repræsentat imaginem, ostendit quid formosum, quid deforme sit in anima, & qualiter pulchritudo iustitiæ debeat obseruari, qualiter debeat uirtutum decor componi. Quomodo uitiorum macula debeat abstergi. Prauorum usus est mala semper tegere, & quæ egerint, nunquàm retractare, quicquid faciunt, cæca mente pertranseunt. At contra sancti uiri in scripturis sacris quotidie non cessant inspicere uitam suam, moresquè suos uigilanter pensare,

Fratres ad inuicem se ament in religione, nec dedignentur, quod fuerit vnus in sæculo nobilis, & diues, alter pauper, & ignobilis. Cap. 2. Rursus etiam.
Frater qui ferre recusauerit pœnam inflictam culpa patrata expellendus. Cap. 7. Quæ si ferre.
Fratres in moribus educati delicatioribus mitius tractandi, nec fortiores ægre ferre debent. Cop. 3. Et si eis.
Fratres eundo stando, & redeundo sint sociati. Cap. 6. Qn̄ pro cedrtis.
Forti iudicio ille reus habetur, qui rem sibi collatam cœlauerit. Cap. 8. Quia si.

G.

GRatiam Dei, caueat, ne amittat, fœminis dum placere cupit. Cap. 6. Illi ergo.
Gula magnum est vitium. Cap. 3. Qn̄ autem
Gula ciborū abstinentia edomanda. Cap. 5. Quæ famulos.

H.

HVmilitas commendatur. Cap. 1. Primū inquit.
Habitus noster non notabilis, non delicatus sit. Cap. 6. Non sit.
Honor debet exhiberi Prælato, vt vicem Christi gerenti. Cap. 11. Honore.

I.

INfirmi non sint impatientes, ne ministrantem verborum leuitate ad excandescentiam prouocent. Cap. 9. Ægrotā tiū aut.

Inimi-

Inimicitiæ multa mala pariunt, & multũ appetit Deus, vt remittantur. Cap. 10. Qui aũt non.

Iniurias ad inuicem illatas, ad inuicem relaxemus; nam, nisi dimittamus, Deum facillimum erit ad iram prouocare: at si dimittamus magnam facimus Eleemosynam, & Christi mandatum obseruamus. Cap. 10. Si autem.

Iracundia multorum parens malorum; & nos improbi erimus ignoscere recusantes. Cap. 10. Melior autem.

Iustitiæ amor pernecessarius ad regulæ præcepta obseruanda. Cap. 11. Táquã spũalis.

L.

Lauacrum corporis vrgente necessitate, non denegatur, habito prius medici consilio, multis de causis. Cap. 9. Lauacrũ fiat ergo.

Lectiones, quæ leguntur in mensa diligenter audiendæ, quia cibus sunt animæ. Cap. 4. Cum acceditis.

Lectio, Oratio, & operatio tria sunt, quæ maxime uiris religiosis conducunt. Cap. 9. Codices.

Liber iste dicitur speculum, quia in illo sæpissime inspicere debemus, vt si quæ maculæ in anima facie videantur, facillime tergantur. Cap. 12. Vt autem.

Lites, si quæ obortæ inter vos, quam celerrime terminetis, vt mala peiora vitentur. Cap. 9. Lites.

M.

Malum magnum committit ille in religione, qui oculto aliquid recipit, &

& cœlat. Cap. 7. Quicũque aũt

Motus, & actiones a corpore prodeuntes debent corrigi, ne cæterorum aspectum offendant. Cap. 6. In oĩb⁹ motĩ.

Munus nullum occulte recipiendum, ut multa vitentur mala. Cap. 8. Consequẽs ergo.

Murmurationes, litesq́; de medio tollendæ, quia nobis bona auferũt spiritualia. Cap. 8 Si autẽ inter.

N.

Necessariis contenti esse debemus superflua resecantes. Cap. 8. Et si fieri.

O.

Obedientia magna uirtus, & quàm multis modis intelligatur. Cap. 2. Præposito

Obstinati in sensu, & voluntate inepti ad concordiam. Cap. 1. Primũ inquit.

Odor Christi bonus sunt bona vita, & bona fama omnium nostrum. Cap. 11. Et bono.

Oratio non ab ore tantum, sed à corde etiã procedere debet. Cap. 3. Psal. & Hymn.

Oratio debet succedere lectioni. Cap. 11. Donet Dñs.

Orationibus inuigilandum est, cum magna promittat Deus. Cap. 3. Orõnibus

Oratorium sit liberum ab omni impedimento, nec ibi aliud exerceatur, quàm sola oratio. Cap. 3. In Oratorio.

P.

Pauper in religione delicias quærens detestabilis Deo. Cap. 4. Nec debent.

Pœna mulctandus est frater, qui deprehensus est aliquod clam acceptum occultasse. *Cap.* 7. Si autem.

Præcepta non audienda tantum, sed etiam obseruanda. *Cap.* 1. Hæc sunt.

Præcepta in regula sunt ad amussim obseruanda, quia si vnum contemnatur, omniũ rei facti sumus; hinc Præpositorum interest sectari, quomodo seruentur, arguendo, obsecrando, & increpando iuxta naturam errantium. *Cap.* 11. Vt ergo cuncta.

Prælatum non delectet dignitas, sed onus, charitas, non potestas, nam qui præsunt, & gaudent dominij potestate, non pastores, sed Mercenarij habentur. *Cap.* 11. Ipse vero.

Prælatus magnum sustinet pondus, cum debeat temporalia prouidere, & spiritualibus uno eodemq; tempore, ne refrigescant, insistere; ideo magno in discrimine regiminis dignitas est locata. *Cap.* 11. Vnde vos.

Prælatus sit humilis, & bonorum operum exemplar. *Cap.* 11. Timore circa corripiat.

Prælatus sit sapiens, & disciplinatus, duo subditis exhibeat timorem, & amorem; sed tamen plus amari, quam timeri appetat timens, & cogitans iudicem habere supremum. *Cap.* 11. Disciplinam, & quã vos.

Pudicitia est magna virtus; ideo seruanda vbiq;, sed inuocandum diuinum auxiliũ, vt nos custodiat. *Cap.* 6. Deus.n. qñ ergo

R.

R*Egula quid significat.* *Cap.* 1.

Regulam qui se obseruasse conspexerit, gratias

gratias agat Deo bonorum omnium largitori. Cap. 12. Et vbi vos
Religiosi omnes, siue diuites, siue pauperes in hoc sæculo fuerint, in monasterio digni sunt mercede sua. Cap. 1. Sed tamē.
Religionem quidam ingrediuntur non animæ salute, sed ventris ingluuie, quare valde canendum est. Cap. 1. Tamen nō ideo

S.

Sanitas doloris interni rebus licet infirmo delectabilibus, non tentanda, nisi prius medicus consulatur. Cap. 9. Si tñ utrū.
Superbia in Monasterio non viuat, quæ casum habet, sed humilitas. Cap. 2. Nec erigare.
Superbia tam carnalis, quàm spiritualis ne surrepat in corda nostra. Cap. 2. Nō extollanť.
Superbia insidiatur bonis operibus, vt pereant. Cap. 2. Alia ꝙppe
Superfluum quid non petant Fratres, quia mortiferum est illis. Cap. 9. vestimēta vero.

V.

Veniam petat lædens, & læsus sine disceptatione dimittat. Cap. 10. Quicunq;
Veniam qui petere recusat, in monasterio nullus est. Cap. ibid.
Vestibus non notabilibus, non delicatis, sed virtutum ornamentis induti esse debemus. Cap. 6. Non sit.
Vestes in vnum habendæ sub vno custode, vel pluribus. Cap. 8. Vestes.

Vestes

Vestes lauandæ iuxta Præpositi arbitrium ne nimia vestium munditia in hominum corda vanitatis virus serpat. Cap.9. Indumēta

Victus, & vestitus adhoc nobis ministrantur, vt Deo seruiamus. Cap. 1. Et dstri buatur.

Victus, & vestitus sufficiant nobis ad valetudinem naturæ carnis voluntatem cohibentibus. Cap. 1. Sic.n. legitis.

Verba duriora non sunt proferenda, quibus tamen prolatis danda est satisfactio, sed melius cauere conuitium, quam emendare commissum dignis de causis. Cap.10. Proinde quæ siommissa.

Verba contumeliosa in coercendis deprauatis moribus, si dixerit aliquis, à summo omnium domino veniam petat, exemplo illius, qui cum amicis ad excidendæ ligna in siluam pergit, & securi de manu lapsa percutit, & occidit. Cap. 10. Qñ aūt sed tñ.

Vnitas, & honor sit inter vos. Cap. 2. Oēs ergo.

Voluntate propria deposita in religione multa bona oriuntur. Cap.1. Primū inquit.

Voluntas cohibenda, nec appetenda terrena. Cap. 1. Qui aūt non.

Voluntatem vnam, & cor vnum habere debemus, & inuicem honorari. Cap. 2. Oēs ergo.

LAVS DEO.

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. 1602.